

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

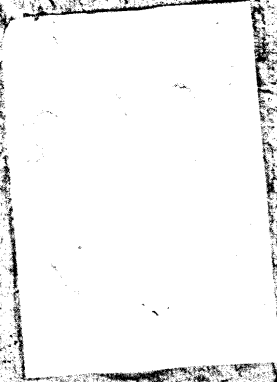
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

252

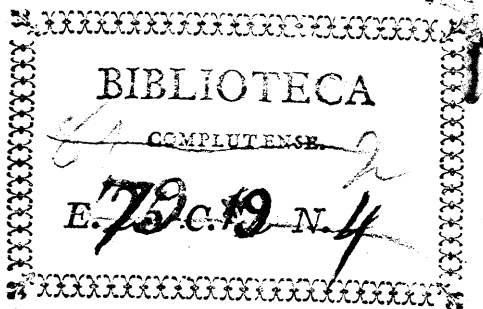
1747

no. 252

BIBLIOT. J.
EST 110
TABLA 2
Nº 27

Mo-3-27

15269 1969

Nº: 2090

Phytognomonica

IO. BAPTISTAE PORTÆ NEAPOL.

Octo libris contenta;

IN QVIBVS NOVA, FACIL-
LIMAQVE AFFERTVR METHODVS,

qua plantarum, animalium, metallorum; rerum denique
omnium ex prima extimæ faciei inspectione quivis
abditas vires assequatur.

*ACCEDVNT AD HAEC CONFIR-
manda infinita propemodum selectiora secreta, summo labore,
temporis dispendio, & impensarum iactura vestigata, explo-
rataque.*

Nunc primùm ab innumeris mendis, quibus passim Neapolitana
editio scatebat, vindicata; cum RERVM & VERBORVM In-
dice locupletissimo.

FRANCOFVRTI
Apud Ioannem Wechelum & Petrum
Fischerum consortes.

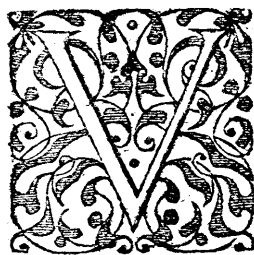
delalibreria delalomp de Jesus de Alcalá
Ano 1705

ILLVSTR. MA-
RINO BOBALI, AN-
DREÆ FILIO RA-
GVSEO,

IOAN. BAPTISTA PORTA
Neapolit. S. P. D.

*ET V*s fuit populorum
Septentrionalium mos,
Eques Illustr. nobiles iam
filias e patriis laribus foras
expellere sine duce, ut di-
uersis in regionibus vagæ, erroneæq; corpus
inuulgando dotes, & virum ex voto sibi
compararent. Idem de mea hac fœtura in
animum induxeram, & harum gentium
sequi morem: eamq; cum idoneam ætatem
indeptam cognouissem, peregrinam emit-

tere: suos mores ita componeret, & talem se cunctis præferret, ut virum, & patronum suis qualitatibus congruum inuestigaret. Noua enim forma in lucem prodiens, per nouas vias incedens, nouaque, necdum visa per multa sæcula ferens, verebar ne tanta nouitate multorum odium sibi conciliaret: pollicebarque mihi non defuturos, qui clam, vulgoque ipsam sugillationis contagio polluerent, conculcarentq. De iis loquor, qui tanta ingenii secordia laborantes, tam aliorum iudiciis addicti sunt, ut prorsus omni proprio spolientur; & cum aliquid scire assequi nequeant, aliena contemnendo se aliquid prestare videri volunt. Nil veritus sum, quin apud doctos gratiam sit consequutura; qui quotidianarum formarum pertasi, nouas (quātulacunque fuerint) omnium calculo, & plausu excipiunt. Unde ut infestos istos anteuertirem, summa votorū mihi erat, nobilem quendam, generosum, clarum, iudicio & ingenii dotibus præpollentem virum

rum inuenire, cuius patrocínio a deplorato illo hominũ genere tuta redderetur. At vix teneræ ætatis limina transgressa, vix suo postliminio egressa, nec cuiusquam sui videndi copia facta, eius famã ad tuas aures delatã; prius a te amari, quã videri; & prius exoptari, quam cognoscimerebatur. Licet mihi, quæ diligentissimi patres in collo- candis filiabus exquirunt, de te modo ri- mari. Dum igitur tuæ vitæ rationem sci- scitor, ingenti fama commotus, maximo perfundor gaudio, quod patronum maio- rem, quam pro eius dignitate, meritoq; sit assequuta. Nam si nobilitatem attentius expendo, nullam maiori singularitate ad- miror, antiquam enim famã per tuos ata- uos, quasi per manus traditam ad hæc usq; tempora propagatam recolo; & dum per- uetusta literarum monumẽta Ragusie, an- tiqui Epidauri, summo studio perquiro, maiores tuos e Romanis Fabiis originem traxisse comperio: nam ad vniuersi orbis cõquisitionem, ut per diuersas mundi par-

tesbelligerando magistratus gerebant, & colonias ducebant, diuersa eorum familia variis in locis distrahebantur, ut incolae fierent. Supersunt adhuc nominis reliquiae: nam bob gentilitio nomine faba dicitur, bobali, de Fabis: & Plinius Fabios a fabis dictos testatur. Ecquis nescit familiae tuae per longam annorū seriē ad haec usque tempora clarissima insignia? Ipsa enim summum magistratum in Republ. summa cum laude & gloria quam sapissime administrauit, quo factum est, ut patria parentes gentiles tui iure optimo uno ore, & cōsensu a ciuibus appellarentur. Si nominis claritatem intueor, longius, latiusque diffunditur, quam ut a tua urbe, & Macedonia illi finitima, Alexandri rebus praecclare gestis illustrata: quin etiam Roma terrarum orbis domina comprehendatur. Fortune autem bonis cum paucis sis secundus: iis prudēter dispensandis, erogandisque es omnium facile princeps. Et si tuam intueor effigiem, non umbratilem imaginem,

nem, sed perfectam Herois expressam formam exhibes; manibus, Fabiorum hereditarium robur; oculis, genii, & ingenii dexteritatem; fronte, Magni Alexandri personam sustinere praefers; cui, ut sinibus, ita munificentia es proximus. Ad extremum, nihil in te conspicio, quod regii animi magnitudinem, singularesque mores, inculpatam vitam, ad omnia feliciter excogitanda, atque adeo tractanda admirabilem solertiam non evidenter innuat. Is es, qui plus in recessu, quam in fronte promittas. Sed redeat, unde discessit oratio. Hanc meam natam precipitem tectis extrudo. Singulare hoc speciminis & decoris habet, quod nullo exquisito, & affectato ornamento decoratur; imo nativo colore, non mercato; naturali forma contenta, lenociniis neglectis, multum sibi placens ad te aduolat. Lingua non Romana aut Attica matronae est, sed simplicis puellae. Illud spondeo, quae pannis teguntur, multo fore pulchriora, iucundioraque, quam quae foris conspi-

ciuntur: quocirca, qui altius, penitiusque eam cōtemplatus fuerit, is uberiorem fructum, & plenius obsequium consequetur: quippe quæ ad recessus longe recōditos præstat aditum. Faciem contemplantes ita fallit, ut se falsos nesciant. Si crinium aliquis annulorum peccauerit, & incompositam reddit comam; vel sordidata vestis, aut male præcineta, quæ ancilla diligentiam & animadversionem effugerint (nam oculi tam lyncei esse non possunt) pronus ad veniam sit; verita enim, ne tanti viri amor deferueret, ad te festinantius properauit. Vnde si non tuam amasti iam tuam diligas velim; & eam tuendam, diligendamque suscipias; & per te contra hos fatua imperitia laborantes tutum patrocinium suscipiat. Quam si tibi acceptam sensero, ceteros qui non admirentur, nihili facio; & soror ad Iunium fratrem tuum citius properabit. Vale, & me, ut soles, ama.

IO. BAPTISTAE

PORTÆ NEAPOLITANI

IN PHYTOGNOMONICA, VIII

libris contenta, ad Lectorem

P R O O E M I V M.

AVTIORIS, & diuiniore philosophiæ nobilissimū munus semper equidem existimaui, ea solerti indagine sciscitari, quæ naturæ abdita, & dirissima maiestate laterent. Ingens opus & maximum, occultumque diuinitatis; & quo nullum reperiri possit maius. Existimaui pariter, vt Herophilus quoque medicina clarus existimabat, *nihil non herbarum viribus effici posse, & plurimarum esse incognitas*: nam si conditorem intuebimur, *Magnus est Deus noster, & magna est potentia eius, & potentia eius non est numerus*. Et si quæ ab antiquis de herbis posteritatis memoriæ mandata sunt, considerabimus, portentosa videntur. Traditur à Pythagora Coriaceiâ, & Calliciâ aquam gla-

ciari, à Democrito Achameniden, cuius radice in pastillos digesta, in dieq; pota in vino, noxii per cruciatus nocte cōfiteantur omnia per varias numinum imaginationes. Et adamantida si admoueas, leones resupinari cum hiatu maximo, & Arianiden gigni igneam colore; cuius tactu peruncta oleo ligna accendi. Theangelida pota, diuinare facit; Gelotophyllida si bibatur cum myrrha & vino, varias obuersari species; ridendi finem non fieri, & herbam esse, cuius omnino tactu redirent amores, vel cum odio depositi, vt ex Plinio habetur. Herbam commemorat Theophrastus apud Indos nascentem, quæ sanguinem diffundere, & quasi fugare potest; quodque è diuerso eundem colligit, & ad se trahit. Radix *Baraas*, ex Iosephi traditione, ad vespertas, veluti iubar fulgurat, accedentes refugit, nisi menstruus sanguis super eam fundatur; illos liberat, qui à cacodæmone oppressi sunt. Democritus dixit, credidit Theophrastus, esse herbam, cuius contactu illatæ ab alite exsiliret cuneus, à pastorib. arbori adactus. Æthiopide herba lacus omnes, ac stagna siccare coniectu; tactu omnia aperiri. Achimenide, coniecta in acium hostium, trepidare agmina, ac terga vertere. Tradit Xanthus historiarum auctor,

auctor, occisum draconis catulum reuocatum
 ad vitam à parente, herba Bali, eademque Thy-
 lonem, quem draco occiderat, restitutum sani-
 tati: & Iuba Rex Mauritaniae herba reuocatum
 ad vitam hominem tradit. Si igitur maiores
 nostri in tantillis herbulis tantas virtutes aper-
 to cognouerunt: cur vestigantibus nobis his si-
 milia, aut maiora reperiri posse verendum erit?
 Fatui prorsus & stolidi iudicii foret, maximum
 illum rerum conditorem hominibus hæc oc-
 culta fore voluisse; nam frustra creasset, præser-
 tim cum animalibus intellectu carentibus hæc
 fecerit manifestissima. Quis dictamnum her-
 bam ceruos docuit extrahendis sagittis valere,
 ut percussi eo telo, eius pastu eiiciant? Quis hi-
 rundines chelidoniam herbam visui saluberri-
 mam esse, ac vexatis pullorum oculis illam me-
 deri? Testudo cunilæ pastu vires contra serpen-
 tes refouet. Mustela cum muribus dimicatio-
 ne conferta, ruta munitur, ciconia, origano; a-
 pri, hederæ in morbis sibi medentur. Anguis hi-
 berna latebra visu obscurato, marathro herba
 oculos refouet; si vero squamæ obtorpuere, spi-
 nis iuniperi se scabit. Draco vernam nauseam
 siluestris lactucae succo restinguit. Elephas cha-
 mæleonte deuorato, occurrit oleastro huic suo

veneno. Ceruus herba cinare venenatis pabulis resistit. Palumbes, graculi, merulæ, perdicæ lauri folio annum fastidium purgant. Columbæ, turtures, & gallinacei, herba helxine. Anates, anseres, cæteræque aquaticæ, herba siderite. Grues iunco palustri; coruus occiso chamæleonte, lauro infestum virus exstinguit, & sexcenta talia. Si igitur animalia ex notis noxias, & sibi proficuas herbas cognoscant, cur homini defuturos typos imaginari debemus, ex quibus itidem vestigari potuissent? Nec diuinæ, & summæ sapientiæ modum deesse imaginari possumus, quo id facile præstare potuerit: non desunt igitur notæ, non desunt. Vnde auia rura, inuia montium culmina, nemora, & siluas peragrandò, totis viribus contemplabar multiplicem plantarum formam; florum variegatam coloriam; frondium numerum, dissectionem, & effigiem, sic radicum, stipitum, & ramorum, necnon à terra profiliendi, crescendo, & fœticandi modum, tam inter se varia, & diuersa: cogitās nil temere, & casu confectum, sed omnia cum ratione, & ordinata causa, ut maximus inquit Ptolemæus, & præsertim in his pulcherrimis animantibus, plantis: nec esse tam vilissimum in rerum natura, in quo mirabile,

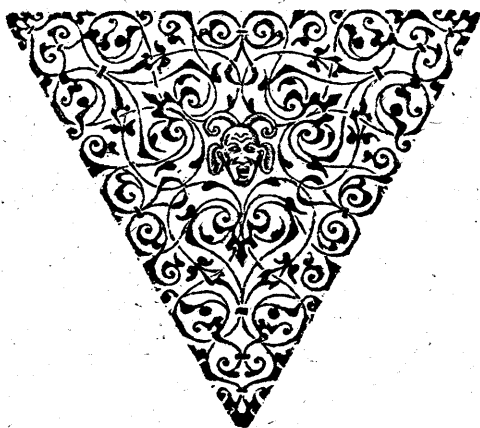
bile aliquod non refulgeat. Considerabam at-
 tonitus plantam, tam hilari, viuidoque colore
 renidentem; tam suauem odorem halantem;
 tam denique miræ venustatis & elegantiae, vt
 cælestem maiestatem redolere videretur, &
 quasi magnes spectantium oculos ad naturæ
 opulentiam contemplandam prouocaret; hanc
 eandem homini amicas vires habere, & Medi-
 corum vsui receptissimam. Contra altera tam
 inuenusta, & deformi effigiatæ, vt fœdo odo-
 re, coloreve eminus intuenti terrorem incute-
 ret; hanc ipsam compertam postea funestæ do-
 tis, & certissimæ internecionis. Mirabar con-
 generes herbas, in quibus multa intercedebat
 paritas, & similitudo, eadem fere præstare re-
 media, vt Medici alteram pro altera subderent.
 Contra in quibus nulla cognatio, nec virtutis
 collationem inesse: & si aliquæ forent, quæ ex
 diuersis compositæ viderentur, compositas v-
 triusque facultates possidere. Accedebat ad id
 consensus, & tacita quædam naturalis hominū
 diuinationo, vt herbas quisque ad suos morbos
 profligandos adsumeret, quæ similitudine qua-
 dam ad id facere viderentur. Quorum perpen-
 sione, diuino suggerente auxilio, cecidit in ani-
 mum; vt nostri intimi mores ex corporeis exti-

mis notis inuestigari possunt; & venatores, equites, pastores, & aucupes ex animalium effigie morum propensiones cognoscunt, eorumque delectus faciunt; sic ex plantarum exterioribus signis interiorum virium hominem posse admoneri. His rationibus innixus, cœpi animo sciscitari, vtrum statis notis constitutæ dotes responderent; & si aliquæ nobis virtutes incognitæ forent, illas è Medicorum libris perquirebam, quæ ipsi casu perdocti scripserant: sic diutina collatione percepi, mirabile in re ea responsum, & consequutionem inesse. Sic postea confirmadæ veritatis gratia, si in herbas inciderem incertas adhuc, & incognitas vsui medico, multis à nobis periculis factis, nihil inexploratum relinquendo, ad tam vtilia, & nobilissima superuectus sum, vt positæ operæ, & accurationis nunquā pœnituerit. Et ex hac veluti racematione numerosa paulatim confluit mirabilium contemplationum multitudo, vt non solum herbarum, sed animalium, metallorum, gemmarum, & lapidum delitiæ, & diuitiæ possint inuestigari contemplarique; & multo latius nostris votis expeditus patuit aditus, quàm sperabamus. Et nisi noxia, & malefica scribere diuina vetuisset Minerua, fortasse percupida, mirabilium

bilium rerum discendi ingenia pleniori obsequio demereremur. Exempla potissimum in Medicina apposuimus, non quod Medicinam profiteri velimus (nā hoc minus intendimus) sed ut impiis hominibus ansam non demus malefica excogitandi: docti, & perspicaces ex his alia intelligent. Tandem Deo auspice, eō res perducta est, ut collectas ex disquisitione regulas, etsi non satis nobis concoctas, quantuli sumus cunque, quantulae fuerint cunque, memori ævo donaremus: nullidum antiquorum, ne dicā recentiorum memoratas; non fastum, aut vanam iactantiæ auram ostendēdo (est enim mihi inanis glorię contemptor animus, ut qui memorint, testantur) sed ut posteritati consulatur, & summa Dei benignitas colatur, venereturq;. Hic in causarum investigationibus non occurrent sæpius repetitæ, & decantatæ à Philosophis, & Medicis calidi, frigidi, humidi, & sicci qualitates, nec ab aliis tradita, in compendium redacta, vel ampliata, aut varie ordinata; sed quæ à nobis solū cōperta. Vnde si quid superest noscēdū, vel nō exacte demonstratū (quis enim hoc audeat polliceri?) scito quod nobiliū & nouarū rerū, diuinarūq; cognitio minus demonstrata, certe, vtilior, est & præstantior, quā

IO. BAP. PORTÆ PROOEMIUM.

vilium, optime probatorum; & ingenioli nostri
temeritati potius ascribendum, quam rei veri-
tati. Arduum est, & difficultate plenum nego-
tium, cunctis intentatum; scio post me non de-
futuros eiusmodi methodo, & cognitione
altiora, & cumulatoria prodituros. Nos
autem quod potuimus, præstitimus:
videbunt lectores voluntatem
non defuisse.

IO. BAP.

I O. B A P T I S T A E
P O R T Æ N E A P O -
L I T A N I

P H Y T O G N O M O N I C O R V M
L I B E R P R I M V S ;

D E M U T V A V I R I V M E T P L A N -
tarum partium consequuntione; CAP. I.

N LIBRIS nostris De morum iudiciis à cor-
poris delineamentis desumptis, summi philo-
sophi, nec non Polemonis, Adamantij, eo-
rumque affectarum auctoritate satis luculen-
ter exposuimus, corpus & animam mutuis
coniunctionibus inter sese consequi. Exem-
pla erant, in acutis ægitudinibus, quæ corpo-
ris morbi sunt, animum delirare; sic in amori-
bus, furoribus, & inuidiis animi morbis, corpus tabescere: vnde ex
his mutuis animi & corporis affectibus, & partium corporis habi-
tu animi mores posse præfagiri. Sic non inconcinna similitudine
ex mutua plantarum partium, quam cum viribus inter se habent
collatione, vt mutata plantæ facie alteretur vires; alterataq; virium
habitudine, alteretur plantæ figura; animi vitia, & virtutes optima
coniectura augurari posse, nemo ibit inficias. Vocamus plantæ
animam internam vim illam, & arcanam operandi, quasi naturæ
dorem. Vocamus plantæ vitia, lymphaticos reddere, veterum in-
ducere, sterilitatem & virus, quo homines enectum iri cogantur,

A

aliaque maleficia, quæ perniciem afferunt. Vocamus virtutes; febres tollere; noxios humores purgare; vulnera conglutinare, & huiusmodi talia, quæ salutem hominum propinquantur. Quod ad formam plantarum mutationem mutetur eorum ingenium, mutatisque viribus abeat forma, euidentius est quam ut probari debeat: nam soli mutatione, ætheris, situs & cultus, horum omnium, vel solius mutatur facilè plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa suis locis exempla dabuntur. Planta, quæ extremas montium oras vento perflatas incolit, carioso, & pumicoso solo, sub medio orbis recessu, & neglectu quoque habita, scabro & retorrido vestitur habitu, caudice humili, contorto, & strigoso proflit; qui crebris nodis, prominulis neruorum torulis, rigidisque spinis tumebit; exiguis foliis, hirsutis, dissectis & angulosis, in quibus venæ supereminet; floribus exilioribus, exoleti coloris; radicibus lignosis breuibisque, fructu exiguo, intus lignoso, saporis asperi, nec vesci; sed insignium virium, & celeberrimi usus; gustanti calidus, & siccus. Hæc eadem planta pingui solo sata, plano, & cui indulgens cælum, & cultoris sedulitas arrideat, proh Dij immortales, quam magnam longiusculo tempore subit mutationem! Nam cultu domita feritate, hirsutie & siluestri habitu exuta mansuescit, & humanius viuet. Ex macilentò stipite, succulento, & hilari venustate pubescet; ex breui, amplo; ex contorto, recto, spinæ se contrahent, nodi euanescent, & euadet cutis nitida, & læuis: frondes rotundæ, vel saltem retusis angulis ramos onerabunt; caro venas, & neruos superuestiet, ut blandæ fiant; flores saturatiore colore splendent, fructus restibilis fecunditatis, & perennis prouentus, sed humidisaporis, & exoleti, effœtis viribus vsui medico; & tandem tantum a prima longius abest forma, ut vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam si plantam frigidi & vdi loci alumnæ frigidæ & humidæ qualitatibus, squallidis, asperis feruidisque locis seras; & olitoris cultu destitutam, urbano habitu exutam siluescere videbis; & humiditate, & frigiditate aduentitia elanguescente, ad sicciorem temperiem calidioremque inclinabit. Sed clarius, & perspectius in iis plantis, quam in homine videre est, quæ à sua forma desciscunt, & naturæ germanitate in alienam abeunt, cum suis formis qualitates relinquendo, aliasque nouas adsumendo. Triticum in lolium & linum abit compluta terra, vel crebris imbribus saturum;

tum; & typhapinsita in triticum transit; ocymum quoq; in serpillū, & alia quæ suis locis vberius referuntur. Idque etiam in iis plantis notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam & formam sibi adoptant: nam vtrorumque formam & ingenium æmula facie repræsentant, vt in scorodropaso, quod allij, porriq; vires & formam habet, & zeopyro, zeæ & tritici, aliisq; videre est. Igitur mutata corporis forma, mutatur & plantæ anima; mutatisque viribus, mutatur corporatura; & corporis partibus vis animæ correspondet, vt inuicem virium, & formæ causæ fiant; neque vnquam planta visâ fuit, quæ formam vnius, dotes verò alterius referret. Myrtus aloes vires non habet, nec aloë abrotoni: necessario consequi par est, vt tali formæ tales vires conueniant.

Plantam cum homine multam habere similitudinem;

C A P. II.

ET si fortasse quispiam vereretur, non recte plantis nos hominem comparasse, vt ceteris animalibus, ac proinde minus firmis argumentis innixos; hic se male versatum in veterum lectionibus manifestabit, qui cum homine plantis multâ intercedere cōmunicantiam, & in paucis differre conscripserunt. Planta iisdem fere membris, quibus animal constat. Theophrastus plantarū historias conscripturus, omnium, quæ in plantarum genere spectantur, similitudinem ex his petit, quæ in animalibus insunt; & sicut in animalium corporibus propria sunt cuiusq; membri officia; sic & in stirpium partibus propria munia; pedes ad gressus, brachia ad complexus natura composuit; nil aures agere valent, quod est oculorum; nil oculi, quod est aurium, nec generandi quidem facultas data est manibus. Hac etiam stirpium genera figurauit, quibus eadem ipsa mater & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit, vt iis quasi pedibus insisteret; truncum deinde superposuit, veluti quandam staturam corporis & habitus; mox ramis diffundit, quasi brachiis, tunc caules, & surculos elicuit, veluti manus. Est in stipite lignum, vt ossa in carne. Os corpori officium vel actionem non præstat, sed ad eum tantum vsum, vt pali in tentoriis, sic lignū in cortice, vt soliditatem præstet, & contra ventorum tempestates robur, & ad onus ramorum sustinendum. Medulla in ossibus, vt etiam in medio ligni residet; alitur lignum medulla, vt ossa animalium.

Falso enim Theophrastus inquit, omne alimentum virentis per medullam trunci, veluti per syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium ossa, vt leonis, quæ medulla careant; sunt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea, buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodiseus inquit, Stirpes iam ipsas frondibus natura pilorum, pennarumq; vice obduxit; quippe quæ prænorit, vel vt a nimio frigore, vel ab æstu inmodico offendi, interireq; possent. Nonnulla enim spinis, tanquã spiculis contra animalium morsus armauit; quum aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis ungues, aut quid tale, quo sese defendere ab iis possint, quæ detrimentum inueheret. Aristoteles capillum in homine dicit ad necessitatem & præsidii rationem: ad necessitatẽ; quia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi & copiosus capillorum ortus: adiumentum; quia pili extrinsecus expellunt frigus, & calorem. Est in eo emolumentum, vt diximus, egestis hoc modo noxiis e corpore vaporibus, vnde capillaris ortus. Sic per frondium poros plantæ indigesta humiditas diffatur. Theophrastus in causis frondes amplissimas & ad conseruationem, & ad perennitatem, & ad auctiorem, & ad fructuum generationem esse dixit. Adiiciunt auctores capillum ad ornatum esse: tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccescit; tolle arboris comam, tota arbor ingrata est. Amittunt & animalia pilos, pennasque; & plantæ suas frondes. Vt capilli summam homini partem comam exornant; sic frondes crinium modo cacumina ramorum, & furculorum quum foliata sunt. Genitalia membra furculi sunt opportuno loco nati. Concipiunt variis diebus; & pro sua quæq; natura grauida alia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonstrat fructum, vt menstruum mulieris demonstrat conceptionem; non prius est fructifera planta, quam florifera. Fructus arboris, est semen in homine, ad quod ordinatur animal ad speciem propagandam. In plantæ cortice sunt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, digerit, & expellit. Oris officio, funguntur radices; Mnesitheus dicit caulis ventriculi. nam sicut in ore succus affectus, non perfectus; sic in caule perficitur concoctione, vt alimentum fructibus præstet. Alij radicem cor plantæ dixerunt; quod primum viuat, vltima moriatur. Si radix rabet, continuo demoritur planta; sed si rami siccescunt, poterit rediuiua radix stolones proferre: videtur ergo radices vitæ primordia. Sunt in planta

in planta succi & humores, ut in homine. Ob id non ille pido Platonicus *hominē inuersam plantā* dixerunt; & *plantā inuersam hominem*. Trahit enim planta alimentū ex inferiori parte, homo ex superiori. Plato plantas *animalia* vocat, quod vitæ participes sint. Appetitoria vim, & altricē eis tribuit, in quibus Aristoteles & Theophrastus sequuti sunt. Galenus quatuor adscribit vires appetitoria animæ hominū communes; attractricē, retentricē, alteratricem, & expultricē; quibus cibū assumerent; assumptū retinerent, ut in varias suæ essentia partes cōuertant, & egerant excrementa. Videbāt enim eas, quibus data manus videri possent, capreolis vel clauiculis captare fulturas, & pedamenta, quorū ope surrigerentur. Prius enim nutare videbantur, quoad quippiā apprehēderent; dein ubi attingissent, inuadere, ac illico inuolui; & si quid interea alieni, vel noxi sentirēt, euitare, ac retrahi maximo naturæ cōsilio, ne quid, quod præsidiij causa datū esset, noxium facerent. Præterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumine gaudere, ut coma & floribus sequi etiā nubilo die viderētur; alias etiam aquis immerfas surgere, & descendere; flores claudere, & aperire ad sideris accessum, recessumq; . Hæc igitur, & alia cum respicerent, Anaxagoras asserere plantas animalia esse, & spirare etiā; immo cum Democrito asseuerauit doloris & voluptatis participes esse; casu foliorū dolere, iisdem vicissim restitutis, capere voluptatem. Empedocles putabat in ipsis esse commistū sexū. Alij, & si in aliis non tam discretius, in palmis sexum esse separatū maris, & fœminæ, immò maris & fœminæ semina simul colligata plantari, ut inde perfectissima exurgeret planta. Damageron id quoq; in pistaceis euenire dixit; vtrumq; sexum coniungens, & maris dorsum

12 ad Fauonium spectare debere. Idem Empedocles non solum naturales inclinationes, sed etiam sensum illis tribuit. Existimauerunt Pythagorici perfectiores plātas imperfecti oribus animalibus propinquas esse: immo & quamplurimi sunt, qui quamplurimas plantas inter stirpium, aut inter animalium genus adnumarent; ita intellectu vigere conspexerunt, & mediam inter vtrumq; naturā videbantur sortitæ. Veteres Græci posteritatis memoriæ mandarūt palmas se vehementi amore prosequi adeoq; est eis veneris intellectus, ut alteram altera depereat; nec prius desiderio leuari, quam eam adamat mas consoletur. Quandoquidem suis comis pro nam incumbere videre est, & quasi viduam sterilefcere; sed agrico-

læ, vt cuius amore deflagret, plane cognoscant, plantas inibi obfitas manibus contrectantes, ad eam reuerfi, quæ amore tabet, manibus contingunt; tunc osculo manum blande demulgens amorem confiteretur, sese illius desiderio stimulatâ, huius vesaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amasiæ capiti circumponit; tunc amans amoris pignore exhilarata, vberi fœtura fœcundabitur. Sensibus arbores valere scribit Zoroastres in Geoponicis: nam si per multos annos arbor aliqua sterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipenni ad arborem detruncandam, si amicus pro ea rogauerit, & fideiusserit sequenti anno fructum laturam, ac ille amici verbis persuasus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob causam maiores nostros scripsisse putandû est, homines quamplurimos in arbores mutatos, nisi ob magnam quâ cum eis habent similitudinem. Nec ob aliud diis multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercum; Apollini laurum, & lotû; Baccho hederam, ferulam, & piceam; Mineruæ oleam; Veneri myrtû, rosas, & philynam; Diti cupressum; Cybelæ pinum; Herculi populum; Mercurio punicû; Harpocrati perseam: nec ob aliud arbores ipsas oracula reddidisse antiquorum religio docuit; & Gallorum Druidę nil magis visco & arbore, quam nasceretur sacratius habuere, nisi quod suspicabantur diuinam illis inesse naturam, & plusquam humanam. Trogus & Philemon philosophi animæ nutritiuę opera ex plantis signis colligi posse declararunt: vt cum vegetatiua virtus communis sit omnibus viuentibus, longæui signa colligebant ex plantis, vt quibus capilli longi & firmi, essent longęui, ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma: vt pinus, ilex, & medica.

Quomodo antiquiores Philosophi plantarum virtutes inuestigauerint;

C A P. III.

DEPOSIT flagitatque ordo dicamus, maiores illi philosophantes de plantarum viribus quid speculati fuerint, & nobis traderint; post hæc, nos, qua methodo inuestigandæ sint, docendum pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Dioscorides, Galenus, & alij Mauritanę factionis insignes medici ex saporû signis primas docere qualitates tentauerunt, & ab his quasi nexu quodam secundas, & tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & a nature proprietate manan-

tes appellauerunt. Saporum primus acerbus est, qui inter attingendum linguam intensissimè constringit; estque frigidus, & terrestris. Si acerbitas ipsa paululum remittatur, & linguam vt prius neutiquā contrahat, fit austerus, plus frigidus, quam humectus. Si cum eo plus humidi admisceatur, euadit acidus, & hic humectior, quam frigidior, & subtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere. Dulcis sapor abrosas linguæ parres sublinat, & euidenti iucunditate blanditur; vt qui ex temperata humiditate, & caliditate exoritur, & ex eiusmodi sunt nostra alimenta. Pinguis, qui non perspicuam ingerat voluptatem, minus quam dulcis caliditate præstat, atque aerem participare videtur. Salsus, si calor inualescit, ob id calefacit, abrodit, abstergitque. Hos binos ciborum condimenta dixerimus. Sed qui linguam magis corrugat, amarus est; fit quū calor plusquam par sit, increbuit, ariditate & caliditate præstans. Amaritudinem ex calido & frigido nasci posse dixerunt Arabes: ex frigido, quum post amarorē dulcescit, vt in glandibus euenire videmus; ex calore, quum post dulcorem amarescit, sed certissimæ terrestris siccitatis. Acer sapor abradit, & lancinat linguam cum vehemēti caliditate acuta: fit, cum calor ad summum superauctus est; ob id comburit, ne dum calefacit, & homini venenum est. Sunt qui insipidum saporem faciunt; sentire quidem in eo saporem nullum, vt tamen ex ipso fiat aliquis, vt superfaciatur genus, frigida & humida qualitas dicunt; quia aquea humiditate obrunditur. Secludunt ex his vini & lactis sapes, cum in eis non vnus, sed plures recipiantur sapes: in illo austerus, dulcis, & suauis; in hoc, dulcis, pinguis, & suauis. Porro a principibus qualitatibus secundæ ducunt originem, & tertiæ; nempe vis emolliens, calore & humore prouenit; indurās ex frigore, & calore nascitur; laxans, humore gignitur immodico; terrosiora ex nimia frigiditate proficiscitur; consopians, ex vehemēti frigore. Tertiæ qualitatibus sunt, quæ lac, sperma, menstruū, urinā prouocant; calculos dissoluunt, & similia. Lac creans a familiari, & modice calida substantia procedit. Imminuens lactis prouentū ex frigiditate cogente, & incrassante. Non secus semen genitale creans ex tota familiari, & mediocriter calida procedit substantia. Cohibens vis ex frigido cogente, & incrassante. Simplex medicamentū, quod desiccandi naturam habet, minimumq; caloris possidet sui muneris est calculos comminuere, & exterere; calidum, acre, vel tenuium

partium vrinam ciere potest. Has qualitates in quasdam veluti classes, abscessus, vel sedes concludi dixerunt Græci, Latini pariter & Arabes medici; ita vt nonnulla primæ sedis censeantur, alia secundæ, alia tertiæ, alia quartum ordinem sibi arrogant. Primæ classis medicamenta censeantur, quæ calefaciunt, desiccant, humescunt, refrigerant in euidenti quodam successu; secundæ, quæ vix percipiuntur; tertiæ quæ inualescunt; postremæ vrendi licentiam sibi nanciscuntur, & crustas similes adustis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnus, ac principio alterius gradus præstant.

Quod de primis, & sequentibus qualitatibus plantarum antiquiores non perfecte senserint; CAP. IIII.

SED hæc omnia veritatis nescia sunt, & ingeniose excogitata: nam pleraque ab hac præceptione desciscunt, quæ infirmant præceptum, quû nihil in his perpetuû statui possit. Amara multa sunt, quæ non calida; & dulcia, quæ non temperata; multa quæ desiccant, minimumque caloris possident, & calculos non atterunt; & quæ familiari, & modice calida facultate prædita sunt, & multû a creando lacte absunt; nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida constant, semen creant; & insipida multa sunt deleteriæ facultatis: immo & saporibus cōtrarias habet qualitates; quæ recentiores medici non animaduertentes, neque experientes, addicti solum antiquorum scriptis, verissima omnia esse quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum saporibus vires & proprietates numerosas, quas possident, adscribere nitantur, inquirunt: In principio amara sunt, paulo post dulcescunt, mox acescunt, postremo vero ex acri in acerbum abeunt; & dum saporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore in reliquis discrepant, & sibimetipsis contrariantur, & nobis ambigua, & falsaturpiter imponunt? Sed quis ferre valet eos, qui sapores in gradus distribuunt, nec scribunt quo cæli climâte, situ, solo, culta vel neglectui habita nascatur, ad quorum vel vnus mutationem, variatur sapor, nedum color, & forma? Eandem herbam Arabes sub calido signiferi recessu incolentes tertij gradus calidam proferunt; Græci pariter & Latini, qui temperatam habitant zonam secundi; Germani verò, qui sub frigida cæli plaga, vix primi dicunt; & quæ apud illos medicamenta sunt, apud hos alimenta. Memini superiore anno

anno ocymisemen in hiulcas parietum rimas vento delatum conce-
pisse, & coaluisse; idem à mulierculis pensilibus in hortulis opaco
loco rigatum, excultumque; gustanti illud gradum tertium attinge-
re, hoc vix primum videbatur: sub eodem enim cælo. sed quid con-
tingat vbi omnia varia sunt, aliis vel tyronibus iudicanda relinquo;
nam ignoro quomodo suas partes tueri possint. Vel ad abolendam
hanc controuersiam exprimenda fuerant loca, situs, terræ, & cul-
tus: ne ignara medicorum turba hæc vt à cælo delapsa exactissime
obseruantes, falleretur. Sed quia mei instituti non est, & ad hæc cō-
futanda pluribus verbis vti opus esset, quam præsens exigat specu-
latio, omitemus. latius enim loquemur de iis, quum de simplicium
viribus conscribemus; vbi quæ ab antiquis & recentioribus medi-
cis de qualitatibus dicta sunt, nostris principiis accommodare ni-
temur.

*Quod ex alimento, quod suggeritur, plantis primæ qualitates sint vesti-
ganda;*

CAP V.

HVCVSQVE veterum doctrina exspatiata est; alia verò experi-
menta, quæ non à manifestis qualitatibus eueniunt, antiquos
latuere; & quæ cognoscuntur, nulla ratione & methodo sunt in-
uenta; sed à diuinandi peritis hominibus, demonibus, casu, somnio,
vaticinio, ab animalibus, & eiusmodi alio modo adinuenta esse tra-
dunt medicorum historiæ. Diximus enim multa in præfatione, quæ
ab animalibus edidicerint. Ad rabidi canis morsum remedium o-
raculo repertum narrat Plinius cynorrhoda, & alia, quæ superua-
uum ducō recensere, & in his recentiores omnes consenuerunt.
Sed nos, ne videamur in vestibulo huius disquisitionis commorari,
non prius cessabimus. quam nitemur eo aspirare, si minus liceat in
intimos recessus, & penitissima naturæ atrii loca penetrare, vbi per-
ennes, vberimique fontes abstrusarum rerum emanant: si diuina
fiducia, quæ neminem ad benè agendum destituit, nostræ audaciæ
blandiatur. Ad opus igitur accingamur, reinq; breui sermone per-
stringamus. Sed vt perspicua magis, & nitida nostra præceptio red-
datur, diuisionem nostro more proponemus. Herbarum manife-
stæ aliæ, occultæ aliæ sunt qualitatibus: manifestas frigidi, humidi, cali-
di, & sicci esse iam diximus. Nos primùm de his differemus, quibus
coniecturis cognosci queât, & aliter quàm vsquam alibi, aut à quo-

piam obseruatum sit, scilicet ab earum alimento, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus est, quæ in humanæ nostræ Physiognomonix libris diximus; docuimus enim quod ex alimentis, quibus imbuuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt; nec solum in hominibus id euenire, sed aliis animalibus. Venatores qui generosam canum sobolem conseruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali; quoniam lac & spiritus maternus longe magis ingenii, & incrementa corporis auget. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos censet. Troglodytæ populi feri sunt, quod non à parentibus, sed ab animalibus alantur. In libris nostris De agricultura explanatæ notitiæ est, surculos qui inferuntur ex subiecto stipite cum alimento trunci qualitates suscipere. Sic planta plurimum interest quo alimento alatur, vt plus minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in residibus vdis nascuntur, ampla forma sunt; caule succulento, læui, & tereti; folio numeroso & rotundo; fructu insipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effætis viribus. Hæc ex simplici coniectatione frigida, & humecta pronuncianda. Quæ vero in paludosis, anguloso caule, obsequioso, fractu contumaci, fronde laciniata, neruosa, villosaque; radice magna, odoratula; viribus vegetioribus; qualitate frigida, & sicca. In maritimis crepidinibus, angustis foliis, quamplurimæ deficiens fructu, radice, & semine; caule molli, floribus ruffis, frigida & sicca naturæ. In litoralibus, quæ maris æstus alluit, fruticosa specie; caule humili, lanuginoso; albicantibus foliis, teretibus, teneris; semine ruffo, odorata, sed calida, siccaque. At pinguis solialumna, specie ampla, pingui, hilarique; caule turgenti, læui, foliato multum; folio rotundo, crasso, læui; fructu carnosio, molli, & parum intus lignoso; complexionem calida, & humida. Contra macri soli incola exili specie, macilentaque; caule neruoso, hirsuto; fronde angusta, dissecta, laciniata, neruosa, hispida; floribus luteis; calida & sicca, tenuisque essentia. Mediocris vero ex vtrarumque figura, & dote composita est. Si in arenis nascatur, plerumque macra, lignoso caule, exili, hirsuto; folio pusillo, duro; radice lignosa, dura, calida, siccaque. Quæ in asperginosis limbis vetustorum parietum, vel compluris ruderibus lignoso caule; fronde parua, oblonga, crenata; odore immanifesto, & plerun-

& plerunque sterilis; frigida & sicca qualitatibus ex aqua & terra: nam sicut calida, aridaque aridis locis, & sterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & arefacit; sic in aquis sata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus stirpium: nam fera planta rudi, & tristiore specie nascitur: caule exili, macilento, lignoso, anguloso, nervosoque; fronde dura, lirata, hirsuta, numerosa, angusta, crenataque; flore pusillo, diluti coloris, odorisque; fructu aspero, intus lignoso, odorato; radice prædura, breui; viribus præsignibus, natura frigida, siccaque. Mitis vero planta viuida, per amœno, & lasciuo aspectu; caule pingui, læui, vdo, foliato, fronde molli, crassa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, attrouirenti, vibrantioris halitus; fructu copioso, dulci, vesco, inodoro, radice varie diuaticata, sed viribus imbecillioribus; humidæ, & calidæ naturæ, pingui iam descriptæ tota facie non absimilis. Pingui enim cibo siluestris planta, & aquoso satiata, in humidiorē calidiorēque abit qualitatem; eadem orbata cultu, & è suis locis translata in pristinam cedit naturam, calidam, & siccam. Tandem ut eduliorum & potuum copia humana mutatur complexio, sic soli qualitate in plantis eadem conuenire neutrquam dubitamus pronunciare. Exempla secundo proximo libro cumulatissime dabuntur.

Quod ex natali solo plantarum vires dignosci possint;

C A P. VI.

EX terræ locis subditis parallelis, ubi nascuntur plantæ, seduli inspectores ex extrema facie poterunt interna scrutari secreta. Sed meminisse oportet, quid olim in nostris Physiognomicis dictum est, & ne eo reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuersis cæli climatibus maiores nostri diuersos hominum mores coniciebant: nam secundum climata genus efficiebant & mores, unde signatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propensiones statuebant, ut cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secundum climatum regionumque varietatē hominum mores variari: ut qui Meridiei subiacerent, crispis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus; animo leui, & mædaci. Arcto qui subiacerent, corpore amplo, capillo prolixo, colore albo, crassis cruribus, carne laxa, & ventricosi; sed animo efferi, simplices,

& stolidi. Sic medianis regionibus; media signa & mores. Hæc nos pressius ad nostram Phytognomonicam transferentes, per climata habitus, & vires diuissimus, vt tali regioni, tales vires correspondere. Feruidorum locorum indigena planta retorrido, & macilentio habitu erit; stipite gracili & contorto, & squarosa cute obstituto; foliis crispis, fructu odorato, calida, vridaque facultate, tenuiorumque partium. Quæ sub Aquilone, procero caudice surgit, enodi, recto, crassoque, folio promisso, læui; pauci, vel tetri odoris; ignauis viribus torper, sed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de situ dicendum: gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cælum commutant, & quæ calida cælorum ratione sunt, situs ob- 16
tundit, & humida efficere potest, & arida humefacere. Celsiorum montium inquilina, strigosa, & tristi facie, breui corporis forma, cōtorta, & spinosa; folio paruo dissecto, fructu sapido, vi præstantiori. Campestris plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, foliis rotundis crebris, fructu crebriori, & sapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium vmbrosarum soboles, pal-
lenti & veluti morbofo aspectu est, & tumida forma; attollitur pro-
cero & glabro caule, tenero, & enodi, diti foliorum fœtura: folio amplo, carnofo, molli, obtuso: fructu amplo, insipido, ino-
lidoque: radice magna, fungosa: sed irritæ vires, humidæ, & fri-
gidæ qualitaris. Ex his composita erit, quæ in collibus na-
scitur.

*Ex primis qualitatibus emanantes alia vestigari
poterunt; CAP. VII.*

EX his primis qualitatibus aliæ succedunt, vt & maiores nostros diximus docuisse. Succurrit ex nostra Physiognomonia argu-
mentum, quo vnus Aristotelis doctrina ex duobus, vel aliis passio-
nibus alias inferri posse, & coniectari; vt si pauper est, ergo blandus.
Si cognoscimus hominem tristem, iracundum, & immorigeratum,
possumus continuo inferre hunc inuidiæ nota non carere, & si in
eius vultu inuidiæ notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico
ascripsit: nam tria illa, vt priora & antecedentia, & ex his postea cō-
clusio infertur. Vnde Phytroptæ quum aliis coniecturis herbam ca-
lidam esse cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium esse;
poterit & illico inferre, quod vrinam mouere possit: nam calida cō-
coctu,

coctu facilia sunt; odor nullam gerit corpulentiam; & quæ concoctu facilia, facillimè etiam vrinam ciere possunt, vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem possident nostro quam simillimum; puri mouendo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea sunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt; sed fouent, ascititiumque in spatii receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referri sunt, ob id consultius omitemus.

*De similitudine, quæ rerum occulta proprietates
agnosci possunt;* CAP. VIII.

IAM ad modum deuentum est hætenus cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quisque quasi consiliorum natura particeps ex apparentibus in facie similitudinibus arcanas dores assequi possit. Erat enim in humana Physiognomonia per apparentem morem diiudicandi modus, vt, quibus moribus se quisquæ exercendo præfiguraret, tales ei mores inesse pronunciabant. Vt si quispiam sæpissime oculos sursum adduceret, salacem indicabant; quippe concumbentes oculos sursum attollunt; & si quis eum natura vultum præ se fert, quem irati solent, iracundus censebitur; sic hilari, mæsto, seuiro, austero, tristes, & ludibundos iudicabunt. Pulchros facie, animo & moribus pulchros; contra deformes & monstra in corpore, sic animo deformes & monstra dicebant. Vultus similitudo index est cordis. In vultu similitudo magnificentæ, auaritiæ, probitatis, improbitatis, vigilantæ & ignauæ, anxietatis & studii apparet. Ex similitudine partium animalium interiorum morum iudicium desumebamus, vt vidimus: & tandem humanæ Physiognomoniæ ex vultus, & animalium partium similitudine tota pendebat scientiæ præcognitio. Haud secus existimandum est in hac Phytognomonica, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum, stirpium, actionum, morum, aliorumque quoad possunt conspicua allusione, & consimilitudine demonstrant. Est quippe per similitudinem demonstrandi modus, quo tæpissime summus rerum opifex diuinas & occultas res solet patefacere, vt supremam idearum similitudinem referrent. Nec præstantiori, aut concinniori poterat modo. Nam si plantam loqui fingamus, & secreta suæ naturæ commoda, quibus præstat, promere vel-

et, quocunque sermone, quibusvis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & sermones, & scribendi characteres singulis gentibus proprii sint, & peculiare: unde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia suis rerum similitudinibus & breuiter, & perspicue satis simul omnibus facit. Est enim similitudo pictus sermo, vel pictura loquens, quæ quouis sermone, quibusvis notis valentior est: nam muti, quibus pro sermone gestus sunt, & alia animalia sermone carētia, moribus corporis suos indicāt affectus. Quosdā populos narrat Plin. sine lingua, quibus pro sermone nutus est, motusque; membrorum. Similitudo etsi semper eiusdem habitus, tantum habet momenti, ut ipsam dicendi vim superet, nullaque res magis animo infigitur, quam artificiosa pictura. Vulgo pictura idiorarum sermo dicitur. His accendendæ videtur similitudines, & propriæ rerum facies, quibus Ægyptii sapientes suos animi conceptus exprimebant, ut omnibus essent conspicui, quas *hieroglyphica grammata* nuncuparunt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapalia habitantibus, & iis qui in desertis mundi plagis nascuntur, longe à medicis, eorumque consiliis, quomodo sibi mederi possint, propriis picturis morbum designantibus alloquitur natura, ne præsidio destituti à morbis trucidentur. Quare minus quin sit verum refragandum est. Hac vi similitudinis in astrologia, somniorum interpretationibus, agricultura, & aliis scientiis vti poterimus breuique temporis momento ea nosse non difficile, quæ maiores nostri longis temporum intervallis sola experientia duce sine causis adinuenere.

Quod Genethliacorum scientia ex astrorum similitudine desumpta sit, CAP. IX.

DEMONSTRAT enim nobis immensus rerum conditor non ab simili similitudine quid astra portendere possint, colore, motu, figura & magnitudine; si cui libeat altius astra prosequi, & genitales causas è sublimi inquirere, etsi nos minus hæc probemus, neque instituti operis argumentum sit. Fœdæ & prodigiosæ videntur mundo luminum orbitates in principibus astris Sole & Luna; ideo eorundem defectus mundo fœda, prodigiosaque portendunt bella, pestes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarum apparitio, præsertim si rubiginosis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic pareliæ, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione euentuum duratio, & ex colorum similitudine morbi, & euentus præagiuntur: nam si fusco

fusco colore, vel pallore infecta sunt, Saturnum te admonebunt; si sanguineo, vel igneo, Martē: unde æstuosas febres, ignitiones, & sanguinis profusiones. Sic ex configurationū similitudine, & incessus reliqua similiter perdiscuntur. Saturni sidus rigens plūbeo pallore liuescit, oculos offendens; in quorum natalibus præualet, facile liuidos, natura frigidos, humorib. plenos, pituitosos, & eiusmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneū, sanguineū, & atro pallore fœdū, horricū, minax; ut oculos lancinet, homines rubētes facit, & atros; leprā, feros lichenes, scabiē, & eiusmodi atrabilarios morbos pollicetur; vulnera ex igne, sanguineas excretiones, effluxus, æstuosas febres, pestem, mortem, & dira minatur. Nostræ naturæ cōtrarii sunt ambo infortunæ dicti. At Iouis lumen ex candido in atrū coruscans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiusdem sideris emula, per amœno & roscō fulgore aspectū commendat; quia ferè cōcolores, ideo per similes effectus spondent. Venustos & facie venerabiles reddit; vitam, opes, gloriā, & splendorem, non nisi salutaria bona, & salubres influxus condonant; nostræ naturæ amici, & ob id *fortune* dicti. Sed colores, qui in his diuerse spectantur multiplici & venusta mistura in vno solo Mercurio spectanda venit. nam relucet in eo Saturni luridum; Martis igneum; Iouis candidum; Veneris flauum; nec non vtriusq; nitor, hilaritasq; ob id non peculiaris naturæ, sed cum quibus fuerit configuratus, vel itidem se insinuat, fit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol vero & Luna magnitudine & luminis splendoris prærogatiua, neutriquam triuialis potestatis, sed principatum sibi vendicant, cæteris imperitant: quibus conuiuent, bonos augent, malos mitigant, quibus vero aduersantur, bonos inficiunt, malos pessimos reddunt: & tandē maximus ille siderum interpretes Ptolemæus per ipsam quidē constellationis quasi faciē & formā futurorū species deprehendi posse rerulit. Vitæ splendor, principatus & opes ex luminum satellitio deprehenditur; stipatus nanq; significator beneficis eiusdē conditionis sideribus illustrē & gloria conspicuum statum decernit; contra si satellitio destitutus, & luminaria cursu vacua, obscurā vitā & abiectam deferunt. Obscuræ & nebulosæ stellæ in solis cōfiguratione ut Pleiades, vel quæ in Cancro, Sagittarii telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitares, vel hebetem aciem portendunt. Sol stellaram lucidissimus, qui cæteris lumen fœnerat, oculis, lucidissimis corpo-

ris partibus imperat. Infortunæ in altis cæli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circulo-
rum, vt in tropicis, flexuosos reddit & gibbos. In nodis verò, vt in æquinoctialibus, claudos & podagricos. In extremis partibus signorum infortunæ extremis artubus minantur, pedibus & manibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole; vitæ status è cæli medio. Arabes inquirunt, sidera in altioribus cæli absidibus collocata, proceros homines creant; in infimis oppositis, breues & pumilos: sic in mediis recessibus, quadratæ corporaturæ. Sic multæ latitudinis latos pinguesq. faciunt; sine latitudine macilentos. Saturnus tardi motus in suo circulo pigros facit, & pertinaces in opinionibus; Luna velocissimi motus mobiles, & leues mente. Sidereus Galaxiæ candor lacteum colorem natis præstat. Heraclides Ponticus tradit, quod Caniculæ exortus priscis summopere obseruabatur, vt ex eius colore de anni statu coniecturam caperent: nam si obscurior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem & pestilentem fore annum: si clara & pellucida, salubrem, ac prosperum. Qui nascuntur in ipso terræ motus momento, semper pauent: in tonitru semper languidi: ardente cometa, ex ardenti complexione amentes; inter lunii tempore, debiles; aut, vt Aristoteles scribit, atra bile laborâtes: & sexcenta alia, quorum Astrologorum libri referri sunt: vnde horum similitudine ex se quisque poterit scientiam præfigurare.

Somniorum interpretationis ars ex similitudine desumpta; CAP. X.

SIC etiam coniectores ex somniorum similitudinibus præfagiunt. Anima enim è corporis functionibus soluta per somnum, & sibi ipsi restituta, quasi in recessu quodam tota sibi sua est. In se ipsa reflexa per diuinitatis suæ principia, cælestemque cognatione, quælibet quæ ventura sunt, videt: & corpori suo domicilio (quod tunc pene mortuum est) cui præest, quibusdam coloribus, figuris, quantitatibus, & similitudinibus statum corporis explicat, & per visiones repræsentat, vt sibi ipsi caueat: non tamen semper, sed superum permissu. Ioseph Hebræus regio pincernæ prædixit post tres dies ad pristinum officium restitutum, ex vitis similitudine, quam ipse somniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis expressum vinum Pharaoni propinatum. Et pistori, quod post totidem dies patibulo suspenderetur, quum tria canistra somniasset super caput

caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant; quum
 19 aues suspensorum carnes edere soleant. Et Pharaoni praudivit se-
 prem annos futuros vberes pecoris & tritici, totidemque annonæ
 & famis; quod in somnis vidisset septem boues pingues pascentes
 in palustribus, & septem alios macilentos etiam in ripa deuorantes
 præpingues. Et septem spicas è culmo pullulantes plenas, totidem-
 que inanes, & vredine tactas illas pulchras depascentes. Et quod
 ipsemet somniasset suum manipulum confurgere & stare; & fratrū
 manipulos circumstantes adorare manipulum ipsius, & Solem &
 Lunam, & vndecim stellas adorare eum, interpretatus est fore vt
 vndecim fratres, pater, & mater incuruarentur, & venerarentur
 eum. Rursus ex subcineritio pane, quem somniauerat miles Me-
 dian volui in castra Median, & peruenire ad tabernaculum, subuer-
 tere illud, & terræ coequare, interpretatus est Gedeonis gladium
 castra funditus perdere, & Median capere. Statua, quā somniaue-
 rat Nabuchodonosor, erat capite aureo; brachiis, & pectore argen-
 teis; ventre & femoribus æreis; tibiis ferreis; pede, cuius pars vna fi-
 ctilis, altera ærea, & lapis de monte abscissus percussit, & abscidit
 statuam, & euauit statua, & lapis mons factus est, & repleuit terrā.
 Daniel ex Deo interpretatus est caput aureum esse Nabuchodono-
 sor magnum; & pedem argenteum, fore regnum; partem erēā, quod
 terræ vniuersæ imperabit; partem ferream, quod omnia hæc cōte-
 rentur. Digitorū pars ferrea, terreaq; diuisio regni erit. Pars con-
 trita, pars solida, ferrū fictili mistum luto, quæ cōmiscentur huma-
 no semine nō adharent; sicut ferrū nō commiscetur testā; sic arbor
 in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cælum replet, forma pul-
 chra, & fructifera, sub ea bestię; in eius ramis volucres. Sanctus de
 cælo clamat, *Succide arborē, destrue fructus, & disperge bestias, & vo-
 lucres; sinite radices; & herbis extrinsecis alligetur vinculo æreo & fer-
 reo, & tingatur rore calis; commutetur cor humanum, vt fiat ferinum; &
 per septem tempora duratio eius.* Idem ex Deo interpretatus est arbo-
 rē esse Nabuchodonosor, cuius potestas omni terrę dominabatur;
 sed Angelus nunciat, filioq; quod eiiceris ab hominibus per septē
 annos, & eris fera, & comedes fœnū vt bos; & cōspergeris rore, do-
 nec cognosces dominum tuum: sed postquam cognoueris regnum
 à Deo, remanebit tibi, hoc est germen radicū eius. Sed ad Græco-
 rum historias digrediamur. Aquila infortunij portendit; quia ca-

pax, & sanguinolenta. Penelope aquilam somniabat, anseres, quas domi alebat, necantem, ex Homero *Odyssæa* x. vnde interpretatur Vlysses procosua bona destruente necaturum. Philippus Macedoniæ Rex post nuptias visus est coniugi suæ per somnium affixisse leonem; Aristander Telmeseus coniecit gravidam mulierem affirmavit; haud enim solere vacuis rebus sigilla affigi; & leonis natura pariturâ infantem. Alexander somniavit se cū matre concubere; interpretatū est vniuersa terræ regno eū potiturū; concubere enim prosternere est; matrē, terrā interpretatur; & terra mater vniuersalis sit. Hecuba prægnās vidit in somnis se facē parere, qua regnū cōbureretur; peperit Paridē, cuius causa Troia cōbusta est, & in cinerē redacta. Quæ apud Artemidorū Daldianū leguntur, omnia ex rei similitudine desumpta. Siluæ tristitiam, & animæ perturbationē designāt: sunt. n. siluæ confusionis plenæ: seruis plagas denūciant, & è siluis virgæ cādātur, quib. ipsi cādantur. Plantare arbores optimū præsigniū vxorem ducentibus; nā liberos procreabunt. Mulier ager est; plātātur in ea liberi, vt stipites in aruo. Hippocrates arbores germinātes, fructib. onustas, corpus sese bene habere portēdere dixit; si steriles, humani seminis corruptionē. Si folia deciderint, humidis ac frigidis humorib. lēdi. Si germināt sine fructu, calidis & siccis. Arbores, quæ tarde veniūt, tardius mala propulsare, & morbis salutare. In oleis excrementa eiicere, prosperū; & eiusmodi excrementis delectentur oleæ: sic oleo perfundi gaudiū, mala dulcia & matura bonū, præfertim vxoratis, & amantibus; mala. n. obdulcedinē Veneri amica sunt; acida vero, lites & cōtentiones. Mora & punica vulnera significant obcolorem, & sanguinis similitudinē. Pyrū prosperū notat, & diu asseruetur. Ficus albæ bonæ sunt; nigræ inopportuno tempore calumnias, & detractiones. Nuces, & quæcunque infringuntur, strepitū & turbationes ostendunt. Laurus mulieribus bona, propter viriditatem, & speciositatem; sed iis qui aliquid sperant, mala; propter eius amarulentiam. Pinus ad nautas refertur propter ligna, quib. constant naues, & picem, & resinam. Arboreā coronam aliter, quam supra caput gestare, sinistrum accidere notat, quū coronæ propria sedes caput sit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus; illos, priusquam in certamen venissent, vita functos, cū tali à terra non procul absint. Somniavit Xerxes se habere caput deuinctū oleagineæ coronæ. cuius ramis vniuersa Græcia obum-

obumbraretur; eo omine, quod Athenæ oleæ inuentrix fuisset, in Græciam profectus est, etsi multi id aduersarentur. Palma, seruis libertatē donat; quū liberorum sit gestare coronas. Spinæ, & rubi ad securitatē valent; quū sepes inde fiant. Plura apud Platonē leges, & Ciceronē libro de Diuinatione, & Natura deorū, & Valeriū Maximum. Et Aristides, & Iāblichus de arcanis Ægyptiorū tradūt agrotantes somno ex similitudinib. curationes capere cōsueuisse; & Strabo in Epidaurici Æsculapii tēplo pernoctantes dicit aduersē consuluisse valerudini. In Haruspicina eadē obseruatur similitudo; cuius aliqua etiā ex antiquorū scriptis colligemus exēpla; non vt eis fidem præstemus, sed vt ostēdamus in eiusmodi, & in cunctis similitudinē obseruatam. In augurali disciplina equus semper imperium, & bellum significat. Apud C. Iulium equus humanis prope pedibus natus est, vngulis scilicet in digitorum modum subcissis, & ei terræ imperium portendi Haruspices respondēre, quem Cæsar magna aluit cura. Bellum etiam ostendit, claro Virgilio testimonio;

Bello armantur equi, bellum hac armenta minantur.

Infelicē conflictū in Numantinis in Mancinū illatam prædixerunt pulli, qui escā non acceperunt, sed ex cauea euolarunt. Iupiter maximo fragore tonans nocte, significauit Vlyssē apud Homerū iniurias procorū vlturū. Et cum vtrinq; acies Græcorum & Troianorū in procinctu prælii starēt, sanguine pluit; significans Græcorū maximā stragem. Sacrificantib. Græcis apud Homerū, ex ara prorepit serpens in proximū planū, in quo octo erāt passeris pulli: Calchas bellū aduersus Troianos in nonum annum producendum retulit.

Congruum sibi cultum sui similitudine singulas plantas demonstrare; CAP. XI.

NEc minus diuine quam satis perspicue summus ille mundi antistes agriculturā ostendit, vt qualem cultum vnaquæq; planta sibi adoptari latatur, talem indole præferret. Flagitat enim singulæ plantæ peculiare cultum non solum sub diuersis, solo, celi plaga, & mundi situ, sed sub eodē cælo, breui intercedēte intervallo tota varia & diuersa est, vt nil in vniuersum de eis perpetuo præcipi possit. Vnde priscorum sedulitatem in condendis earum præceptis semper vanam & ridiculam existimauimus. At quia agricultura diurno, & diurno hominum victui adeo necessaria est, vt sine ea mortalium fors consistere non posset; naturæ industria factum est,

vt vnaqueq; planta sua forma, similitudine, & viuendi modo idoneum cultū & tempus demonstrat; ita vt simplici inspectione, & obseruatione conici possit. Nos paucis & perspicuis rem aperiemus. Ex siluestriū plantarum inspectione, quæ sponte naturæ nascuntur, obseruare licet. Radix vnica, simplici stylo prorepens, profundum solū deposcit; vt cupressus, pinus, pyrus, & esculus: nā quartū corpore eminent, tantum radice descendunt. Quæ vero breui, contorta, & per summa cespitum vaga, pauco contenta est; vt olea, prunus, punica malus. Quæ gracilioribus, fibrillis innititur, vt in villos, stamina, vel tenuissima filamenta abeat, solutam & tenuem terram exposcit, quo facilius eam subire possit; vt attrplex, blitum. At dura & solida, duram solidamq;. Quæ à caudice lata in mucronem se diffundit, vt cuspidatus cuneus videri possit, macerias, & diruræ ædificia quærit, saxorumque interueniis depacta viuunt, *saxifraga* dicta; vt morus, ficus, vlmus. Arbores ad germinationem properantes, vt amygdala, persicus præcox & Armeniaca, quæ Ianuario florent, primis æstiuis imbribus plantantur; quæ sero, vt morus, poterimus serius ferere, vt vitis, & malus: oportet enim sub terra aliquantiſper lateant, vt solo vniantur, & concipiant: & quæ intermedio tempore germinant, poterunt intermedio autumnī, & veris plantari. Frumentacea, quæ ieiuno aspectu, & macilento sunt, pingui veruactō gaudent, & fœcundo latamine. Ieiuna plus cibi optant; sicca corpora largum & pingue alimentum desiderant; sicco & macro nil utilitatis hauriunt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo delectantur, vt colore & viribus proficiant: & in arboribus cæteroquin reapſe idem. Auerruncandam se demonstrat herba, quæ vitium & importuna comes segeti est. Caduci palmites, qui vbi terrā attigerint, radicanter, iterumque nascuntur, repleturi omnia, nisi coerceantur, vt vites, se propagari velle fas est credere. Ea inferi flagitant, quæ abortus & degeneres fructus ostendunt. In insitione ea coalescunt, quibus eadem corticis natura, quæque pariter florentia eiusdem horæ germinationē, surculorumq; societatem habent: nā quotiens humidis repugnant sicca, & mollibus corticum duri, difficillime cōcipiunt. Quæ densiori libro vestiuntur arbores, quia ex terra copiosum humorem sugunt, *εμψυμ. σπιν* desiderant; vt ficus, olea, cerasus: aliter cū surculus intra corticē, & lignū adigitur, corticis fascia disrumpitur. Quæ tenui cortice iunguntur, foris exsuccæ, pauciori humore

humore contentæ, tanquam relicto cortice humor in interiorem medullâ se receperit, vt vitis, citrea, encétrifmon quærunt, & in nutritio parentis sinu aduenâ sarculû alunt. Quibus labar humore nimio cortex, ac subest pinguis succus, conuenit ἐν φθαλαμίῳ. gemmâ. n. ex alia sublata in cludunt, & in mollibus corticû le&icis blâde recipiunt, & viuaci cõpage coeunt. Quibus detruncata brachia non renascuntur, denegata est insitio: nunquâ agricolis cõspecta est cupressus, picea & pinus, quæ alienos partus aluisset. Resinâ & picē collachrymantes, reliqua: ù inoculationis, & insitionis consortium aspernantur: in picea & pinus numquâ insitus termes cõprehendit. Putationē illæ arbores quærunt: quæ nimia fœcunditate exhauriuntur, vt vitis; coercetur enim eius luxuries putatione, eodē modo quo lasciuia ramorum perulancia siluescunt, vt oleæ. Quæ vero attonsiōne læduntur, nil adimendum suademus. Quæ aquosos & magnos breui temporis interuallo fructus producant, paludosis & opacis gaudent; vt pepo, cucumis, cucurbita. Quæ magno turgentes volumo, longiusculo tempore, vt cotonea, citria, & mala humidis, vel quæ irrigari possint. Quæ minusculos; vt lotus, cornus, palma, montes & sterilia loca. Flores hilaris aspectus, & venustæ elegantia: vt rosæ, apricari gaudent; tristis & luridi, opaca loca sectantur, vt buxus, cupressus, solanus, & similia. Quæ quia opere huic dicato copiosè tractauimus, omitemus; sufficiat aliqua delibasse, vt ostēderemus similitudine, & sui forma omnia internas dotes demonstrare.

Homini, quæ ex plantis, eiusque partibus humana membra mentientibus oriuntur, commoda; CAP. XII.

SED quia hæc similitudo vaga, multiplex, & in magno est ambitu, ne perplexa, aut magnopere consula recensionē legentium animos perturbemus, tabellam partitionis solitam subdimus, vt & memoriæ breui compendio consulatur; & rem paucis, & perspicuis in concinnio rem seriem digeramus. Occultæ igitur plantarû proprietates similitudine demonstrantur, primo animantium, mox inanimatorum. Dicemus primo animantiû, videlicet hominis, quadrupedum, volucrû, piscium & reptilium, homini suis similitudinibus non solum humanos artus, quibus medetur, sed morbos; nec solum suis partibus, vt pote radice, trunco, fronde, flore, fructu, & semine; sed suis actionibus, & moribus, vt frondes retinendo, abiiciendo, sobole, numero, pulchritudine, & deformitate, & vnâ mores &

actiones animalium. Inanimatorum sunt stellarum, metallorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recensēbimus, quæ humani corporis artuum similitudinem habent, nec solum partes, sed partium partes. Plantarum humores in alimentum assumpti, eisdem humores augent, ut pituitosi pituitam, biliosi bilem, iidemq; in medicamenta recepti delegatam vim habent eisdem trahendi. Atriplex, cuminum, ammi, liquore flauo liuescunt, continuo esu & usu bilem augent; morbum regium & pallorem inducunt; eadē atriplex, cuminum, & eiusmodi suo pte ingenio flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atripplantarum colores, choleram augent in tantum, ut dæmoniaci videantur; ut brassica, hy. num, papauer, hyoscyamus, morbosq; inducunt atræ bilis aluminos; quorum deiectionem moliantur earūdem herbarum succi, ut brassica, epithymus, veratrum nigrum, & mandragora. Albam pituitam inducunt, eliciuntq; albifloræ plantæ; ocymum, elleborus albus, sambucus, & daphnoides. Quæ sanguineo succo madent, sanguinem purgant; ut rosa, centaurium, rhabarbarum. Menses supprimunt, & vulnerariæ sunt, morus, punica, cistus, polygonon. Sic misti coloris plantæ, mistos humores tollunt; ut parthenium mellino flore per amburum albo, pituitam & bilem educit; casia rubra, carne nigricante, sanguinem à retorrida bile expurgat; vel flauam, quæ in atram degenerauit. Lactuca, sonchus, tithymalus lactuosæ sunt, lac prouocāt, & geniturā adaugent. Ad alopeciam valent capillares plantæ, adiantū, trichomanes, & polytrichon Apuleii. Carnosæ, lignosæ, neruosæq; ut bulbi, abrotonū, & poterium, carnem, ossa & neruos augent, sanantq;. Quæ externos artus referunt, ut orchides testiculorum speciem præferentes, sunt Veneris incentiuæ. Digitis hermodactyli medentur, qui digitati sunt. Quæ internos, ad cor valent; citrium, nardus montana, & antitora, labantesq; sensus reficiunt. Ad lienem asplenium, quod eum absumat; ad pulmonis vlcera, pulmonaria; ad tracheam arteriam, casia; ad mulieris vterum, aristolochia; ad vesicam, solanum, haliacacabū, & maiora, quæ tercio libro continentur.

Quod plantæ, quæ animalium partium representant similitudinem, eorum virium compotes sunt. CAP. XIII.

SUNT eadem, quæ similitudine non hominum, sed animalium membrorum effigiem representant, ut eorum virtutum compotes intelligantur. Hic accuratius curam impendere decet; hinc exab-

ex abstrusiore naturæ penû plantarum proprietates, & diuitiæ promuntur. Diximus in priori Physiognomonia, quod quemadmodû homo solus animalium omnium mores habebat; fortis vt leo; versipellis vt vulpes; luxuriosus vt ceruus; conuitiator vt canis; sic cunctorum animantium morbos patitur; laborat enim quartana, vt leo; alopecia, vt vulpes; luxuria, vt ceruus; rabie, vt canis; ob id artifex natura animalium membrorum in herbis ostendit figuras, vt perdisceret omniû miserrimus homo quomodo suis morbis opê afferre possit. Nos in hac Phytognomonica, merum & verû dogma sectabimur, quo in Physiognomonicis vñ sumus. Diximus propria signa in vestigando primas partes sibi vindicare, & propria esse signa ex animalib. desumpta; quæ cû passionib. retro commearent, mutuoq; conuerterentur, vt cui signû competat, eidê & effectus; & cui effectio, pariter & signû; & quæ signis vacent, & effectib. vacent. Exemplû attulimus. Ad disquirendum proprium fortitudinis signum, cõsiderauimus animalî genus, cui in vniuersum ea in sit passio; vt leonû generi, post alia animalî genera, quæ non vniuerse, sed peculiariter eandê passionê patiatur; vt equ⁹, taurus, aper, vrsus: mox signû cõsiderandû, q̃ leonino generi nunquã desit; & aliis particulariter, vt quæ fortia sint, habeat; imbecilla vero, eo careant. Id erit extrema magna habere, q̃ inest vniuerso leonû generi; & leo, taurus, & vrsus fortis, etiã extrema magna habent, & quib. signû id deest, sint flaccida; illud erit verum fortitudinis signû, præsertim cû illis artubus exerceatur fortitudo. Ex his arguimus: *Omne extrema magna habens erit forte.* Ad canonicam nostram redeundo, vestiganda est planta, quæ aduersus virulentos serpentium ictus præstet. Primo considerandum est in plantarum familia, cui præcipua dos sit serpentum moribus mederi; & quum ad præsens non succurrat dignius, sit ruborum species: mox alia vestiganda sunt genera, quæ non vniuersaliter, sed particulariter ea virtute muniantur; vt pyrus, & olea: mox nota contemplanda in rubo, quam omne genus possideat & quæ aliis in sit, quibus illa virtus; & illa erit vncas & hamatas spinas habere, viperarum aliarumq; serpentû dentes exprimendo, quibus mordendo venenum infigunt. Rubus maxime senticosa est; pyrus & olea spinis carent, quæ gnauiter contra venenum operantur; at oleaster, & pyrafter spinosiores, & valentiores in operando sunt; & spinosæ herbæ contra venena sunt, vt tribulus, paliurus, rhamnus, spina

alba, chamæleo albus, smilax aspera, eryngiū, & carduus benedicta, quæ non solum ad serpētum ictus, sed rabidi canis, scorpionis, phalangii & aliorum. At ne in signorum electu decipiamur, si in sit vni animalii generi duplex affectio, geminumque signū, cui affectioni quale indiciū conueniat, doceamus: & tunc in leone exemplū attulimus, qui duplici affectu præditus; fortitudine scilicet, & liberalitate; & duplex signum præferebat, extrema magna, & latam frontem; vtrum elata frons magnificentiæ, an fortitudinis peculiaris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus: *Oportet animalia considerare taurū, equū, & vrsū, aliāq; robusta: quæ si magna habere extrema nouimus, & munifica non sint, neq; elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius quam roboris præcipuum argumentum intelligitur.* Aspicienda sunt quoque alia animalia, quæ munifica sint, & elata frōte perambulent. Hac eadē methodo in hac nostra Phytognomonica vtetur. Ceruū febribus, & veneno mederi nouimus, ne vestigiū ingenia distorqueantur, vel anceps animus remoretur; vtrum phyllitis, quæ ceruinā linguā effigie representat, sit contra aculeatos venenosorū ictus, an contra febriū circuitus? contēplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in eo multū ramosa, & spectabili raritate visenda; cōsiderabimus an alia quoq; sit herba, quæ ceruorum cornua imitetur, & eos sanat; quos serpens inuomorderit, & febres inuaserint, cum præcipue cerui cornua contra venena existimentur. Ad manus venerit cuminum folia habere dissecta, ramosa, capillacea, acuta, ex aduerso alterno situ exorientia ordinata serie, in fastigiis ramosa, & dotes contra venena possidere non contemnendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitin ad febrium ambitus præualere, quum videamus non solum cuminum, sed ferulacea omnia eodem foliorum habitu cornua ceruorum imitari, vt fœniculus, ferula, peucedanum, galbanum, euphorbium: nec ab hac forma abhorret melanthium siluestre, & eisdē vsus præstat. Ex his igitur, quoniam scorpionem suis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, & aconiti species; ideo eorum moribus medentur. Serpentes radicibus suis quercus, bistorta, & vulgaris *scortzoneræ*, & earum venenis opem ferunt. Muscas, & papiliones flores; cynosorchidum, & legumina ad fecunditatem valent. Sic polypodiū ad polypum; & ptyllion ad pulices. Maculosas serpentum pelles ostendunt aron, dracūculus, arifarōn, &

ron, & anguinum allium. Squamas, pinus, picea, & eryngium, & præstant ad earum venenum. Ex ferinis artubus demonstrent viperarum caput echion; antirrhinon, vituli; cynocephalon, canis. Caprarum cornua, tragoceros; bouis, buceros; galli cristas alectorophos. Murium aures, myosota; leporum, dictamnus. Suillos oculos, hyophthalmos; & canum, cynopsis. Luporum os, iris; & 24 draconis, dracunculus. Bouis linguam, buglossum; canis, cynoglossum; auis, orneoglossum, & cætera, quæ a linguarum formis nomen auspicantur. Serpentum dentes, senticosæ herbæ, vñ diximus. Mergi collum, similax aspera; testiculos canum, cynosorchis; asini veretrum, lilium; scorpionum caudam, flores heliotropij; pastinacæ, piscis, siue trigoni; caudam, pastinaca radix; equi caudam, equisetum; alopecuros, vulpis; leontopodion, leoninum pedem; lagopus, leporis. Aparine viperarum conceptum imitatur, citrium, arbutus & iuniperus superfætationes leporis, quorum virtutes mutua sunt, vt latius quarto volumine referentur.

Plantas partium similitudine hominum morbos, quibus medentur, ostendere; CAP. XIII.

RESPONDENT & plantæ suarum partium similitudinibus humanis morbis adeo vero similibus, vt verisimiles coniectentur illi morbo posse opitulari, idque dupliciter; vel morbos simpliciter figurando, vel earum ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini posse subuenire. Ad id exequendum sedula inspectione plantarum partes introspectiendæ sunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & semen, an parilitate aliqua morbos ostendant. Exemplarunt: Plantæ vineum succum pressu remittentes obsoleti coloris, caput temulentia feriunt, onothera, cyclaminus, mandragora; contra purpureum succum hilarem fundentes, auertunt; vt rosa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculosæ; arum, ranunculus, persicaria, quæ prorsus maculas referunt; squamosæ, squamas, vt scabiosa, morsus diaboli, chamæleon. Vulnerariæ sunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ species, *cruciata* dicta. Glutinosa plantæ ad vulnere vnguina eximæ vires, consolida maior, viscus, aquifolium. Quartanas & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi confossi

renascuntur, nullum remedium præstantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapidæ duritiei femina, lithospermon, lacryma iobbea ad deturbandos calculos nunquam satis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis & papillofis capitulis scateret, & arum minus, tonsillas & hæmorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua anima!ia & plantæ æqueuam vitam largiuntur; olea, palma, pinus, coruus, cornix & serpens. Contra ex putredine nata, vitæ officiant. Pingues ad saginam valent; olea, pinus, nux, sus, hædus, lacertus. Ad maciem inducendam, macilenta omnia, fraxinus, cancamum, lepus, & lupo piscis. Ad sphacelismum, cicer; ad vermes, laurus, lupinus, cicer. Quæ supra ramos & frondes contra naturæ ordinem excrescunt, humanorum artuum excrescentibus partibus medentur, vt agaricum. Quæ caudicis scissuras sustinent ad cicatrices & vulnera certissimo experimento vtilissimæ, olca, ylmus, & resiniferæ. Quæ corticem abiciunt, ad cutem deglubendam, & squamarum vitia, vitis, & resiniferæ. Gummosæ plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, persicus. Exudantes, & lacrymosæ ad lacrymas & sudores valent, thus, myrrha, & maiora, quæ quinto libro exsequi pollicemur.

Quod ex actionum similitudine plantarum vires nancisci possimus;

C A P. XV.

NE c solum facie morbos æmulantur, sed hominum & animalium cæterorum actiones referunt, ex quibus strenui rerû abstractarum venatores multa possunt coniiicere. Actiones plantarum vocamus nascendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuersum philosophis relinquam; nec non considerando tempus, numerum, motum, & eiusmodi similia, quæ plura sunt, 25 quam doceri aut scribi possint; nos aliqua exponemus, quorum exëplo exquisiti vir angenij poterit quamplurima inuestigare: nam si omnia superaddere ausi essemus, in immensum excresceret opus. Prolificæ plantæ quæ iuxta radicem stolones in numerosam sobolē emittunt, nobis p oli famulantur, vt chamæripes, asparagi, cratæogonum, & bulbi. Contra radices nepotû exortes, vt abies, pinus, cedrus fœtum perimunt, etiam in vtero parentis. Herbæ caule, flore, fructu orbatæ, admonent hominem maxime diras esse ad atocia, vt populus,

populus, salix, sabina, & hemionitis. Multiferæ plantæ fecunditati mulierû conducunt, vt quercus. Arbores quæ aliis arboribus sterilibus præstant vt concipiant, ad steriles fecundandas valent, vt ficus & palma. Pulcherrimæ plantæ si ad pulchros filios procreandos valeant, nō tam nescio quā facile credo, vt palma, crocus, eliochryses. Herbæ quæ saxa suis radicibus terebrāt, franguntq; , ad calculos sciendos insignium sunt virium, vt vix aliam reperias quæ id magis præster: sic omnes congeneres cōsimilis virtutis. Tempus obseruare refert quo florem, vel fructum præmonstrant plantæ: nam morbis eo tēpore inualescentibus conueniunt, officioso naturæ munere remediū demonstrantis, & formidinis tempus præmonentis, vt dracunculus, & fraxinus serpentû moribus impositæ, opiferæ: adeo serpentes fraxinum procul fugiunt, vt ne matutinas occidentisve umbras attingant, & ad primas serpentû vernationes exserit se terra dracunculus, & cum iis in terram conditur, nec omnino occultato eo apparet serpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis audissimæ, & viri ad coitum pigerrimi. Obseruāda sunt loca in quibus aliqui vigent morbi; nam ibi & remedia conuascuntur. Africa serpentum feracissima, fert aromata. In Argo copia scorpiorum, ibi locusta nascitur aduersus scorpiones insurgens. In occidentali India Gallica lues, ibi & guaiacum lignum nascitur. Vnumquodque animal sui veneni remedium affert. Stelliones a demorſis deuorata, sanant. Crocodili adipe in vlcus instillata, suo ipsius veneno mederetur. Scorpio, draco marinus, & pastinaca, dissecti, & impositi plagis, opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarû cōicimus salutare, aut noxias, cum rosa, lilium, iris nobis argumentum præstant quamplurimis pollere virtutibus; contra cicuta, aconitum certissimæ internecionis causæ. Produunt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, rosa alba, & alia moschi animalis odorem æmulantur, cordi & cerebro subueniunt, vt animal ipsum. Hirculus herba, & saxifraga hircina, & alia hirci odorē referunt, luxuriæ proritant, vt hircus. Cumulatiores sexto libro dabuntur.

Plantarum, & animalium mores quomodo consiciantur;

CAP. XVI.

PLANTÆ, vt animalium actiones, sic & mores repræsentant, sed vt morum, ita & virtutum compotes sunt. At oportet prius ani-

malium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus; ac ne fallamur in eorum perquisitione, cum difficilius sit plantarum & animalium mores inuestigare, quam earum partium similitudinem cognoscere. Tradetur a nobis modus, quo facile, vt spero, animalium vires possint inuestigari; immo & quæ ab antiquis re-
 perta & tradita, vera ne an falsa sint, ad trutinam expendere possimus, & alia infinita reperiri possint. Idq; non alia ratione quam eorum moribus, & mores tum ex apparentibus non internarum, externarumque partium anatome cognoscuntur: nam summus opifex animalium corporis partes ad eorum functiones explendas, accommodatas fecit, vt suos mores facile possent exsequi. Mores vocamus ingeniosa vel hebetia esse; vigilantia, & somniculosa; loquacia, tacita, & eiusmodi similia. Elephas, ceruus, simia, & psittacus, discendi facilitate præpollent; memoriæ conferunt, obliuionem fugant, & ingenio fauent: contra mures, arietes & asini ad imperitiam, & indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyones, lusciniæ vigiliam afferunt; somniculosa ceu lepus, sus, herinaceus, versus alliciendo somno propinantur. Quæ somniant, insomnia nobis mouent; vt lepus, simia, & arietes, & interdum vera. Canora & obstrepera ad loquacitatem; vt anser, gallus, canis. Et quæ noctu vocalia, valent vt in somnis patrata narrentur, vt rana, anser, lusciniæ, bubo. Contra lupo, rubeta, testudo aphonæ, taciturnitatem inducunt. Fortissima, vt leo, draco, gallus fortitudinæ. Iracunda, vt canis, versus, iram accendunt. Præterea sunt dissimilitudines, & mutua quædam naturarum odia inter res surdas, etiam sensu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoque cæcis flagrant discordiis, vt vires sibi impediunt & refrenentur: contra sunt & pares substantiarum similitudines, vt veluti inito quodam fœdere non renitantur, sed vtro se porrigit, vt amico fruuntur consortio, quæ Græci *ἀντιπάθηται*, & *συμπάθηται* vocant, nos *plantarum* & *animalium mores* dicimus, ex quibus mirificæ vires indagantur. Cerasstem horret elephas, ob id serpentes medentur elephantiasi. Equi odio habent lupos; medentur lupi anhelosis, qui morbus equos affligit. Mutuo inimica sunt serpens, & herinaceus: herinacei caro a serpentibus morsu succurrit, & serpens partum occursum vitiat, vt illico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Attagenæ ceruum amant; cuius cerebrum luxuriem mouet, quo morbo cerui obnoxij,

obnoxij. Vulpes cum serpente amicè degit, vtriusque caro ad elephantiam salutaris. Vitis brassicam perhorret, ob id ebrietatem propulsat litu, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ septimo libro describentur, ne diutius lectorem moremur.

*Masculas & fœmineas vires a maribus, & fœminis plantis
coniectari;* CAP. XVII.

RELIQVVM est ut a maris & fœminæ partium similitudine virium signa auspicemur. Naturæ enim diligentissimi perscrutatores omnibus fere tum arboribus, tum herbis vtrunque sexum discriminarunt: nec pauca animaduersione, scituq; digna ex plantarum sexus dignotione periclitantes edocuerunt. Nam quemadmodum in humana Physiognomonia ex sexuum partium discretione internorum morum maxima pendebat notitia; ita in hac Phytognomonica non sine magna naturæ benignitate in aliquibus distinctius, in aliquibus incertius plantarum sexus determinatur. Est enim fœminæ natura imbecilla, minusve robusta; ideo fœminæ herbæ minus potentes, in fœminarum medicamenta veniunt; maris robustior, ob id mascula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus continet. Ad vulvarum præsidia fœminæ plantæ multa præstant commoda, masculæ iis noxiæ. Hippocrates mercurialem fœminam, quæ testiculis caret, miris laudibus in mulierum usum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciendos menses, secundasque. At quia magnus philosophus, alumnus Theophrastus, eorumque sequaces in sexus distinctione nimis supinè loquuti sunt, nos ex animalium Physiognomonia hoc modo distinguemus. Mas procero corpore præditus est, robusto, ossoso, neruoso, costis validis, brachiis, & manibus articulatis; carne duriori, sicciorique, hirsuta; cute aspera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Fœmina contrario modo se habet, corpore paruo, carnosio, pingui, & glabro; in quo neque nerui, ossa, aut venæ apparent; colore albo, fœtificans, viribus imbecillioribus, & dolosa, fraudulentaque. Sic in arboribus fruticat mas corpore celsiori, sicco, ramis densis, validis, lignosis, neruosis, nodosisque, fractu contumacibus, ligno colorationi, cortice scabriori contento, fructu pauco, vel plerunque sterili, asperi saporis, odorato, tardè crescens, & tandem magis ad siluestrem habitum accedens, va-

lidis viribus, in operando firmis: contra vero *fœmina* arbore breuiori contenta, latiori, pinguiorique, ligno laxo, imbecilli, mollicello, enodi, enerui, fragili, excolori, læui cortice, hilarique, fructu magno, pulposo, inodoro, saporis vefci, & tandem habitu corporis compriori, floridiorique ad vrbani & mitem accedenti, & in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, constantioribusque, & quæ sæpissime fallant; sed fructu *fœcundissima*, celerrime crescens, & senescens. Cum enim corporis textus laxior, & humidior (quasi imperfectum genus) facile crescit, senescitque: imperfecta enim minus operosa, citius opus absoluunt, & incrementa capeffunt; in mare sterilitatis causa densitas est, quæ non transmittit, & nimio robore, quo alimentum trahit, sibi consulit, & sibi soli viuit, & succum omnem in sua commoda conuertit; quum natura vtrique parti satisfacere non possit, & augmento & generationi; generatio enim partem superfluam alimenti desiderat; *fœmina* autem alimentum non per se absomit, sed fructibus impertit; quia imbecilla est, ex Theophrasto. Mas in alio genere concipit, mulier in se ipsa; planta in se ipsa concipit, & generat, quæ *fœmina* est. In animalibus quamplurima sine mare concipiunt: de channe traditur, & leporibus vtramque vim esse maris & *fœminæ*, & de aliis, vt dicemus. Ex his arbor durior, rigidior, macilentior, hirsutior, quæ fieri cœperit, mascullescere dicitur, nascens præcipue in sabuleis, saxosis rudibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior, glabriorque euadit, effœminari dicitur; in pinguibus, lætamine saturatis, humidisque terris, vmbrosis, vt de napis, raphanis, aliisque Græci pariter & Latini scriptores sæpius vsurpant; & iam *fœminas* in mares mutatas multas legimus. Sed videamus num maiores his subscribant. Theophrastus marem tileam a *fœmina* differre omnimodo dicit. Namque materies maris dura, nodosa, rufior, & odorator, cortice quoque crassior; ac detractus inflexibilis, nec semen fert, aut florem. *Fœmina* crassiore arbore, materie candida obsequentissima, ex qua cunæ fiunt, atq; cistæ, florem & semen affert. De quercubus vero loquens; Arborum vniuersarum quo ad genera sigillatim accipi possunt, plures sane differentię intelliguntur; publicata tamen, quæ *fœmina*, masq; distinguitur, quarum altera sterilis, altera fructifera; vbi ambo fructifera, meliorem *fœmina* præstat. Peculiare fago, & haliphleo, quod in genere virili glandes postrema

postrema parte lapidescunt. Quercus fœmina corpore neque erecto, neque excelso; sed in orbem comat, torqueturque in alas, crebro ramorum sinu caua, glans ei dulcissima. Cerrus in genere roborum, mas excelso corpore, materie robusta, glans amarissima, nunquam in cultis nascens. Ex arundinibus armamentaria ab aliis distat præstantia nutritionis; quippe pinguiorem, carnosiore, & in totum facie fœminæ lasciuiorem spectari, & folium maius & candidius habere, & minus lanuginis, & esse quæ omnino glabræ sint, quas *spadonias* dicunt. Spissius mari corpus Indi tradunt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruosum & tenuem, caudicem non minus crassum; materies ei excors, totaq; solida, vt cornibus spissitate non absimilis respondeat; fœmina caudice fungoso, virgulis fruticat, infirma, hians, mollis, medulla prægnans, fistulosa & inutilis. In Ida mas sterilis, fœmina fructifera. Plinius nulli manifestius sexus, quam palmis; nec sine maribus fœminas gigni confirmat, circaque singulos plures nutare in eum blandioribus comis; illum erectis hispidum, afflatu, visuque ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa viduas post sterilefcere fœminas, vt coitus eius ab homine sit excogitatus. Ex maribus flore atque lanugine; interim vero tantum puluere insparso fœminis. Dum mæcula florēt, spatham abscindentes super fructum fœminæ decuriunt, illa eo aspersu suos fructus nullo pacto amittit; vnde fit vt bifario adiumento mas esse fœminæ valeat; fructiferam enim fœminam vocant, quod veluti coitus est. Haud secus de ficu & caprifico dicendum. Est enim caprificus in genere mas & siluestris; ficus nunquam maturefcens, sed quod ipse non habet, fœminis tribuit; nam suis fructibus fœminæ circumpositis, facit vt maturefcat suos fructus & non labantur; ideo in siccis campestribus permittuntur ad rationem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, iniiciantur ficui. Caprificus lactis minus habet, robustior, spissior, fructuque infœcundior, ac diuturnior vita, multoque ficu validior: nam tauros quoslibet feroces collo-

28 earum ramis alligatos mirabili natura compefcit. Sed vires inuestigamus. Mas plerumq; conceptus disperdit, fœmina vero ad conceptum valet. Aristolochia fœmina rotunda radice, ad vuluarum, & partuum remedia præstans, vnde nomen adepta, *mas longa*.

Myrtus montana nigra maris nomen habet; domestica candida in cultis nascens foemina, procidentiae & vuluarum fluxionibus utilis, mas multo validior. Longum rapum mas est; rotundum foemina; illud venerem concitat, validiusque est medicamentis; foemina alimentis idonea. Est cedrus mas, & foemina, laurus, cupressus, & sabina, in quibus mares steriles & ad disperdendum conceptum valent; foeminae fructiferae. Phyllon Crateuae & Theophrasti, siue mercurialis vulgata, mas qui testiculis insignitus, ad mares generandos valet, foemina ad foeminas. Artemisia duo genera, vnum latius, habitusque, foliis latioribus, quod foeminam dicimus; alterum vnicauale, foliis tenuibus, colore flauo, ad remedia foeminarum percelebre ex regina Artemisia. Distinguunt in praenii sexum, ad muliebria vstitutissima. Althaea maris formam sibi arrogauit; malua, foeminae; folio hirsuta, caule maiori, siluestrioremque praeferebat habitum, ad muliebres usus praecipua. Vrticarum asperior altera, siluestrior, nigriorque; altera non aeque aspera, quam foeminam dicunt, ad menses, ad procidentes, & patefactas vulvas valens. Ex verbascis foemina folia maiora latiora, candidiora que, caulis subhirsutus, flos albus, ex luteo pallescens, nascens in campestribus; mas niger, angustis foliis, caule tenuiori, nigriorique folio. Aetites foemina, lapis intra se & velut in aluo habentem argillam suauem, candidam, ipsam friabilem, praegnantibus, & parientibus mulieribus maximè valet, non ita mas. Cetera omittimus, putantes hanc suffectura.

Quod motu, colore, aliisque figuris planta siderum, metallorum, gemmarum similitudines gerunt, & earundem virium con-sortes sunt.

CAP. XVIII.

REFERVNT & plantae forma, colore, aliisque qualitatibus siderum similitudines, & si non explent, saltem tamen adumbrant: nam si aliter possent, aliter quoque demonstrarent, quorum facies & vires imitantur. Ex quibus strenuus perscrutatorque hucusque incerta ratione, & naturae abdita maiestate latuere contemplando, non vana spe lactarum se confitebitur. Solares herbae vel forma, quod eius flores in centro bullatum glomerulum, quasi prominulum vmbonem habeant, foliolis ordinata serie in ambitu cingentibus, ut radii videantur, ut oculorum, vel solaris faciei effigie concinnent, ut chrysanthemo, & anthemidi. Sic enim colore, quod

quod ut sol flauo colore coruscent, vel quod solis cursum sequantur, *solsequia* dictæ, ut ricinus, heliostrophon, helioscopius, & scirides: vel quæ occidente sole contrahantur, & in aquis condantur, & mane, quasi solaris cursus prænuntiæ emergant, & ad ortum oscitent, ut Niliaca lotothos: vel quæ sub solis circulo nascuntur, ubi maxime viger, & feruet, in Africa, ut aromata; quia sol siderum princeps, ideo hæ omnes cordi viscerum principi valde magno emolumento famulantur, calidæq; & siccæ temperiei sunt. Lunares herbæ sunt, vel albifloræ, ut allium, amaracus, ænanthes, dictamnium: vel quæ rotundifoliæ plenum orbem humentis Lunæ repræsentant: vel quæ lunato, siue in cornua sinuato, ut lunaria minor: vel quibus in flore, folio, & caule nigricant sordes, vel candicant maculæ, ut videantur notas imitari, quæ Lunæ faciem inhonestant, ut cyclaminus: vel crescendo & decrescendo eius vices indicant, & contrarias etiam, ut cepa, quæ Luna crescente rabeſcit, & decreſcente gliſcit; & ob id Pelusiortæ Aegyptij cepam non edendam sanxerunt: vel quod crescente Luna singulis diebus flores promant, minuta vero deponant, & ad easdem vices redeant: vel quod siliquæ argenteo colore splendeant, & lunaris luminis percussu noctu flammulentæ videantur, ut lunæ lumen referant, ut in

29 lunaria Græca vocata, & selenitide lapide videre est: vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucē, eaq; silente condantur: vel quod spumam, vel spumæ effigiem floribus, foliisque ostentent, ut in eorum ore videre est, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgatæ cōmendationis sunt ad comitiales; nam cerebrū roborant. Duobus enim maximis cæli luminibus duo maxima hominis viscera dicata sunt omnium astrologorum suffragiis, cor, & cerebrum. Alianus aglaophotidis meminit, quæ in rerdiu deliteſcit, noctu Lunæ instar igneo fulgore coruscat, & ad comitiale morbū commendat. Sed a re plantaria egrediamur. Eandem sortē metalla & lapides sequuntur; quippe aurum, quod solis lumen imitatur, valde cordi subuenit; sic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim meditamur. Et hyacinthus cordi ex colore subuenit, quo solem refert; sic sapphirus melâcholiæ; anethystus ebrietatem arceat, quia vinum æmulatur; ophites lapis ad serpentum morsum valet; quod

C

Pluribus ille notis variatam pingitur aluum

Quam parvis tinctus maculis Thebanus ophites.

Dionysij lapidis frustillum effractum, & in aquam solutum, vinum redolet; & ob id contra ebrietatem valet. Aerites lapis veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero sonante, grauidis continet parvulus, cum vulvæ parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus e brachio amoveatur, & scæminibus alligetur, ut sine dolore pariant. Alia postremo libro describentur; nam & sexcentas, si licuisset, poteramus huc acervare.

Quod mista plantarum effigies mistas, & contrarias sibi vendicent vires.

CAP. XIX.

DIXIMVS de simplicibus; nunc de mistis plantæ formis; nam sicut ex humanis signis duplices hominû mores cognosci posse iam olim meminimus reprobæ naturæ, quos nefariæ & proditores dicebamus; ut quid velint, nolint nequaquam agnoscas; nec sibi satis consent, immo contrariorum sunt morum, pij, crudeles, avari, prodigi, timidi, occisores; eosdem plane mores in plantis esse non refragabimur; nec solum similes mistas, sed contrarias facultates, ut frigefacere, tepesfacere, humectare, & resiccare, occidere, sanare, destruere, & opitulari, quas medici *mistas & inter se aduersantes facultates* dicunt. Ad id cognoscendum scitote dici posse aliquod esse mistum, vel ex duobus naturis compositum; ut animalia amphibia, siue duplicia, ut castor, quadrupes, & piscis, in terris & aquis viuens, vtriusque qualitates retinens. In plantis exemplū habes in scorodropasio, siue alliporro, ex alio & porro mista planta, cuius natura promiscua, temperatis in eo vtriusque parentis proprietatibus. Vel dicimus mistum aliquod, quod vniforme & sincerum; sed ex variis coloribus, odoribus, ne dicam saporibus, & formis conflatum est. Nobis ad has plantas cognoscendas, ea vestigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturæ homines cognoscendos fauebant; videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, ut crocei igneis admisti; vel viridantes cæsiis, vel plures circuli pupillam ambientes, cærulei, & sanguinei, vel pupillarum orbis inæquales, vel orbis sordidi igneis maculis, & turbidis. Eadem fere signa Phytognomon agnoscet in plantarum floribus, qui earum oculos præferunt;

nam

nam ubi colorum in eis misturam animaduernerit intermixtam punctulis & lituris, quas *lugubres literas* vocant; vel frondes, radices, & caules versicolores, vel rubidis, fuscis, croceis, vel nigricantibus notulis descriptos; vel varios conspicient odores, vel aliquod insuetum, quod in aliis videre non est, quasi præter naturæ normā, poterit illico proferre, non mistas solum, sed inter se aduersantes vires ei inesse. Exemplum apponemus: Liliū immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos suauissimi odoris, folia nescio quid tetri, & virosi halant, mistas qualitates demonstrat. Magno centaury flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis succus flauus subrufescens, contrarias qualitates, & effectus præstat, colore flauo; caliditate menses cit, & euellit fœtum ex utero, & vulnera glutinando terrestris frigiditatis se participem notat, ex rufescente succo, & subcæruleo flore.

De indicandi methodo, & quæ signa præferenda;

C A P. XX.

DISCUSSIS iam multis indiciis magnopere accurata recensione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem venirent, nunc operæpretium est indicare, quæ in iudicando primas partes sibi usurpent, quæve posthabenda. Diximus in priori Physiognomonia eas notas præ ceteris sibi principatum assumere, quæ ex proprietate proficiscebantur; & eæ propriæ erant, quæ ex animalium partium collatione opportune eas referebant, ut extrema magna habere fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alektorolophon gallinacæ cristæ similia folia exerendo, ad venerea illicia præstare cognoscebamus. Secundo ea sequuntur signa, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebant adiantum, & trichomanes, quæ rigidiusculis cincinnis, exilibusque fibrillis capillorum faciem exprimebant, & crines densos, crispas & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos significabant suis imaginibus, ut quæ saxeis feminibus, ad comminuendos calculos valebant; & propriæ dicebantur indicia, quod substantialem formam sequerentur. Sunt & aliæ notæ, quæ potius degeneres sunt, & manifestas qualitates indicant, forma, color, odor, sapor, læuitas, hirsuties, & similia, quæ ex locorum mutatione mutabuntur, & pluries

C 2

in longe diuerſas, & fortaiſſe contrarias commeabant. Sed merito quiſpiam quæret, vt in humana Phyſiognomoniam quæſitum; *Virum ſigna firmiora eſſent, quæ ex vultu, vel pectore, dorſo, an pedibus ſumerentur?* Diximus ibi ex vultu prima eſſe, & maxime ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorſo, poſtrema ex pedibus: eadem in hac noſtra Phytognomonica obſeruanda; quia dignior pars ſemen eſt, ad quod natura præcipue intendit: vocat Theophraſtus ſemen perfectiſſimum naturæ munus, & Ariſtoteles ſtirpes ad ſemen eſſe nartas dixit; quia ad ſemen uſque duntaxat veniunt, dein poſt fœturam areſcunt, ideo firmiora ſigna ex ſemine petenda. Echium, quia viperinum caput adeo argutis notis refert, vt ab eo nil diſſideat, minime vulgari experimento valet non modo a ſerpente percuſſis, ſed eos, qui antea biberint, feriri non patitur, immo & viperæ im-poſitum torporem inducit, & necat. Alia ſigna ex floribus aſſumenda. Reſponder flos oculo. Pulcherrima in homine pars oculus, florem ad ornandum, formoſumque ſtirpium genus reddendum a natura liberaliſſime donatum retulit Aphrodiſeus. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compoſiti, quod transparentes ſint, & flores ex tenuioribus, & purioribus ſuccis; quia plerunque transparentes ſunt. Radix omnis fere alba, frons viridis, truncus cortice inteſtus eſt; ſola in floribus colorum miſtura, & varietas; & in iis ſolis ſuccorum internorum miſtura, & colores ſpectandi veniunt, & ex his abditæ vires conſiciuntur. Et ſi in humana Phyſiognomoniam dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoscerentur, & cogitationes; ita in floribus plantæ natura ſedet, ridetque, & inde veluti occultis verbis ægris mortalibus vires reſerat, & abſtruſarum rerum theſauros. Et ſi natura in vniuerſa noſtri corporis fabrica admirabilis eſt, admirabilior nempe in oculis, quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & miſturas compoſuit, vt diximus; cæſios, virides, caprinos, fuluos & varios; ſic & in florum formatione ſtupenda videri poteſt, paruo in loco frondes, apices, ſtamina, & tam varios colores conſtruxit, compoſuitque. Eſt enim in his carbunculi tenuior ignis; amethyſti, fulgens purpura; eſt ſmaragdi viſens mare; eſt ſulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili miſtura lucentia. Sed quis de mirabili naturæ proprietate florum loqui poteſt? laſciuientis præſertim in tam magno gaudio

gaudio felicissimi temporis vernæ hilaritatis? Sic signa quæ ex radicibus accipiuntur, eadem sunt, ut ea quæ ex corde. Aristoteles eas vitæ causas vocat, cum ipsæ plantam alant, & vivere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius vivere, quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo desumi, minima signa quæ ex frondibus, ut ea quæ ex capillis. Possumus & alia indagine scrutari. Prisci Phytognomones in humanis moribus perscrutandis, eorum vestigia ex iis membris capienda dixerunt, quibus passio illa exercebatur, videlicet; quia cor iræ subiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora esse iis, quæ ex cerebro, capite, & aliis partibus: pariter & fortitudinis a brachiis, humeris, & pedibus capienda, quod iis membris palæstris vterentur; haud secus in nostra Phytognomonica. Si humores nobis purgandi sunt, plantarum humores inspiciendi, iique assumendi, qui nostris similes. Si ad oculorum medicamenta sunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quam ex aliis partibus; quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem quæ ad semen, ex eorum semine. Præterea memorare non obliuiscamur, quæ in humana Phytognomonica commemoranda erant. Vni signo non esse credendum, & præcipuè communi, sed plura circa vnum congruentia speculanda erunt, ut ex multis in vnum congruentibus iudicium proferatur; haud dispar difficultas in hac methodo, ut si accidat læuor in frondibus, non illico inferendum humidæ qualitaris plantam, sed inspicienda natalitia loca, situs, & cælum, his omnibus consideratis iudicandum. Id postremo duximus admonendum eos, qui huic scientiæ strenuam nauant operam, ut exercitatissimi fiant in plantarum dignotionibus: oportet prius extima facies cognoscatur, quam interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio anteuertat. Neq; quis vnquam eorum simplicium vires coniiciat, quæ nunquam aspexerit, sed vbi plantam manibus assumpserit, consideret primo integram; mox eius partes, quam diligentissime, scilicet radicem, truncum, frondes, fructus & semē; deinde natalicia loca, situm, æthera, vbi sepius nasci solita sit; & tempus quo a terra pullulat, adolescit, fructificat, pullulandi, crescendi & fructificandi modum attentius perpendat; postremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc suum proferat iudicium.

Exempla coniectationis virtutum plantarum;

CAP. XXI.

SED in hac virtutum disquisitione exerceamur, rosam contem-
plemur, & eius abditas dotes ex suæ extrinsecæ faciei inspectione
venemur; principio manifestas qualitates, mox occultas proprie-
tates vestigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubescunt,
ungues albescunt, & in medio crocea stamina videntur, non sim-
plices, sed mixtæ qualitatibus augurabimur. Rubedo igneæ subtilita-
tis & caloris nos admonet, & stipticitatis; argumento, quod si ar-
tificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, stipticitas, & operan-
di tenuitas abit. Albedo in unguibus, & in aliis rosæ speciebus, fri-
giditatem, & aqueam humiditatem arguit; crocum calorem, eius
natalitia, loca sicca, arida, aspera, insolata, siccitatem & astringen-
tiam. Sed ad interna descendamus. Sui pulchritudine & decore
cælestem quodammodo maiestatem redolere videtur, ob id diui-
nis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores sunt, ru-
beus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc soluendo, fla-
uam bilem educit, & ab ea sanguinem expurgat; vel contra febres 32
ex bile exortas præstat, ex Simeone Sethi. Croceus etiam staminis
color est icteritiæ, & urinæ ciendæ perquam accommodus esse in-
dicant, ut ex Mesue habetur. Flagrans flammæ rubor, igni sacro,
non vereri, & inflammationibus præcipue stomachi subuenit.
Cruentus color adeo, ut finxerint Poetæ ex vulnerato Veneris pe-
de candidam adrubuisse, vel Cupidinis sanguine; ob id sanguinem
supprimit, cruentas reiectiones sistit, & vulnerariis antidotis ad-
misceri solet, ex Dioscoride. Folia, albo & rubro colore mixta, mu-
liebres fluxus rubros, & præcipue albos inhibent, ex Plinio. Quia
vini etiam pulchellum colorum æmulatur, noxios capiti temeri
vapores eius corolla aufert. Ex hominum artubus oculum præ-
fert, & Poetæ florem rosæ *terram oculum* vocant; ob id Zoroastres
in Geoponicis dicit, per integrum annum non doliturum qui pri-
mum viderit calyces in planta conclusos, & ex tribus ipsorum ocu-
los confricuerit, rosas ipsis in planta relictis. Ros insidens rosis,
munda pinna lectus, & genarum palpebris circumlitus, oculorum
lippitudini medetur. Foliorum partes candidæ *ungues* vocantur,
ab humanorum unguum facie, ob id oculorum unguibus præ-
stant.

stant. Sunt vngues in oculis, Celso teste, nervosæ quædam adnatæ membræ, ex crescentiæ a maiori oculi angulo, ut plurimum ad oculi coronam ita procedentes, ut quandoque pupillam operiant, Græci *ἰσχυροί* vocant. Vngues rosæ epiphoris salubres; vlcera enim oculorum rosâ sordescunt, præterquam initiis epiphoræ, ita ut arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia vero sine vnguibus ophthalmiæ, scil. inflammationi prodest, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorum pterygia; Dioscorides misceri solere dicit compositionibus, quas *antheras* vocant; cuius usus ex Celso, Galeno, & Paulo erat ad digitorum pterygia. Spinosa & acutissimis mucronibus infesta, ob id trita extrahit spinas & furculos, qui carni infixi sunt. Alabastrum pilula verrucas refert, quas aufert, ex Auicenna. Croci in umbilico crines, capillitium referunt, ob id siluestris alopecias pilo mirifice restituit. Multis alis caua est. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut a balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra sudoris virus corollarum vice collo pendere debet, Auicennæ monitu. Ob suam pulchritudinem Veneri dicata est. Alabastrum aqua stillatitia, nitorem & ruborem mulierum faciei conciliat, & eius folia utuntur ad honestandas palpebras, & reliqua, quæ longum esset recensere.

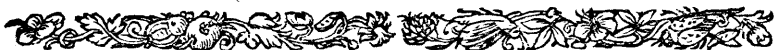
Quid sit phytognomonica.

CAP. XXII.

EST autem Phytognomonica virium plantarum vestigandi methodus, ex partibus & vitæ, quæ insunt signis fixis, & mobilibus. Sed rationem diffinitionis reddamus. Diximus, *firmam vestigandi methodum*; quia firmior, & veracior est viriû plantæ vestigandi methodus, quam ex signis hominû eorû mores: nam ut diximus homines ratione intellectus electum habent vitij & virtutis, quo carent plantæ. Aspexit Zopyrus in Socrate signa luxuriæ, & stupiditatis, sed vitia in anima non erant; quia ea philosophiæ studio abstulerat. Diximus, *virium*; ut vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus, *ex partibus & vite*; quia non solum similitudine suarum partium, humanas partes, morbosq; & animalium demonstrat, sed ex ipso viuendi modo, similitudines germinandi, fructificandi, & similibus ut supra. Diximus, *signis mobilibus & fixis*; nam & fixa, & mobilia esse possunt. Fixa sunt, quæ sumuntur ex seminibus, radicibus, & floribus, quæ semper eadem sunt in omni loco, & cælo; ut in

C 4

semine echij, & orchidibus: sed mobilia signa sunt odor, sapor, color, forma, hirsuties, læuitas, quæ ad soli, cæli, cultusque mutationē mutantur, ut in vrbanis & siluestribus plantis videbimus. Nominis declaratio: Φυτόν, *planta* est, γνώμῃ *scientia*; sunt enim γνώμους dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoscitur (sunt & Athenis magistratus) quasi homines accuratę prudentię, quasi scientia plantas cognoscendi. Et ut Φαισθονομία ex corporis aspectu humani mores iudicantur, sic Φυτογνωμία ex plantarum aspectu genuinæ vires poterunt diuinari.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ 33

NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER II.

PROOEMIUM.

ACTIS iam dicendorum fundamentis, in presentiarum lubet, & decet particularem cuiusque narrationem aggredi; & de gentilitatibus, & nataliis locis historie seriem inire; tum quia simplicioris, & minus operosa cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum iis primis ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifestas, alias occultas esse; a manifestis incipiemus, easque ab alimentis, quibus vescuntur, calo quo nascuntur oriri docebimus, & ex iis quibus nascuntur misturis, ali, constare, & operari; idque liquido ex propria cuiusque planta inspectione a quopiam cognosci posse. Ex soli enim natura, calis habitu, loci genio, & cultus illecebris, uti stirpium effigiaturam, ita & dotes variari contingit. Alie enim vdis, stagnantibus, præterfluentibus, vel salsis aquis nasci auent; alie aliosis locis; summis alie montium iugis, vel præruptis crepidinibus, vel depresso conuallibus; alie fernidis, algidis, vel temperatis calis

cali segmentis viuunt, alia omni abdicato cultu in siluis se vltro porrigentes, alia viretis cultus blanditijs foueri quarunt.

34 QVOD VN AQVÆ QVE ORBIS PARS
iuxta sui calī qualitates ex terrea mistura plantas
progignat; CAP. I.

SI vniuersas plantas ex terrea, & aquea mistura gigni, ac iuxta varias locorum qualitates, eisdem misturis quibus producuntur vesci, auctoritate, ratione, & experientia demonstrabimus, Sole nitidius erit argumentum, plantas è vernaculis locis suas temperaturas nancisci, orsi primum è veterum in natura procerum virorum sententiis. Anaxagoras Clazomenius ad Lechinonem scribens, *terram plantarum esse matrem, solem vero patrem dixit.* Theophrastus ait: Anaxagoram referre, aerem omnium semina continere, quibus cum imbre vnà delatis, omnia gigni asseuerauit. Diogenem ex aqua putrefaciente, & misturam quandam cum terra capeffente plantas nasci existimasse; sed Cleodemum non plantas solum, sed animalia ex mistura illa nasci; & quanto è turbidioribus, algentioribusque tanto amplius animalium natura priuari. Sed is hæc quodāmodo à sensu remota dixit, conspecta vero esse, imbres putredines quasdam, mutationesque humi facere; & cum humor alte descenderit, plantas ea ratione genitas nutriri, augeri que posse, Sole feruefaciente, ac exsiccante, quemadmodum & animalium generationē confici maior ferè pars auctorum confirmat. Et terra agitata semper illius loci familiaria producere. In Creta insula quocunq; loco terram mouerit, quispiam, nisi seratur alia, cupressum gigni, protinusque emicare, & in semimadefactis segetibus si submoueanur, tribulum exsurgere. Sic laser in Libya ex ortum imbre picoso quodam, crassoque compluto; sed quæ annua, herbacea que natura facilius exeunt. Plinius aquas è cælo cadentes omnium terra nascentium causas esse dixit, prorsus mirabili natura. Hactenus de veterū placitis. Ipse enim semper consonum veritati existimaui, quod è terra tam plantæ, quā aliqua animalia nascerentur, propterea quod inest in terra humidum, in humore spiritus, in vniuersum calor animalis, vt sint *Iouis omnia plena.* Ob id absque præexistente seminio, sine vllō hominum opere, vt diuersi terrarum tractus succo, sole, situ, aliisque constitutionibus diuersi sunt; ita quoque diuersas

plātas, & diuersis insignitas qualitatibus produxerunt. Eiusmodi enim solet esse corporis habitus, cuiusmodi humores, quibus nutri-
mur, talesq; succi gignuntur, qualia sunt alimenta, quibus vescimur.
Id mihi animum submouit experimentum, quod quū ē profundis-
simis ædium fundamētis egestam humū conuassassem (vt omnis ob-
iecti seminis suspicio tolleretur) atque sub dio exposuissem editis-
simis locis, ne aliunde ventus semina exportasset, non multis post
elapsis diebus, ē variis terrę qualitatibus in quasillis varia herbarum
genera exorta sunt, sed Neapolitano solo, calōq; familiaria: nam a-
lia argilla, alia puluis Puteolanus, alia contritus lapilleus, vel tophus
produxit; sic vnaquæq; terra pro sua qualitate eiusedē qualitatis stir-
pes produxit: tophacea enim terra asphaltitem trifolium produxit,
vnde mōs Neapoli imminens tophaceus, à Galeno *Trifolinus* dictus
est, ex huius trifolii copia. Sic vrticas, rubos, mercuriales, & simi-
lia. Sic etiā passim videmus in terrę aggeribus ē puteis erutis, aeri-
que expositis, quod sponte nascentes herbę summā cutem amiciāt
& amœno virore decorent. Sed quid longius euagandū, si hæc sa-
crarum testimonio litterarum clara sunt? Inquit Moses, quod vbi
Deus terram creauerit, & ab aquis diuiserit: *Producat*, iussit, *terra*
herbam virentem, qua ferat semen iuxta genus suum, cuius semen sit in
semetipso super terram. Sic protulit terra herbam virentem, & faci-
entem semen iuxta genus suum, lignumq; faciens fructum, & habēs
vnumquodq; semen iuxta speciem suam; quasi diceret, quod cum
Deus terram creasset, cunctaq; eius loca variis qualitatibus insigni-
uisset, munifico suæ omnipotentię luxu vnaquæq; orbis pars iuxta
suas qualitates herbas produxit. Tunc niuosa montiū Septentrio-
nis iuga tassum, thuriam, & celsitrum erexerunt; & sub Solis cursu
feruida Libya odorata aromata misit. Iudæa Syriæ vna balsamum; 35
Cyrenæ, laferpitium; Sabæi thus; Arabia, myrrham, cassiam, & cinna-
momum; Ægyptus, sycomorum; Media, citrium; Persea, cuciopherā;
Phanos insula, loton; Rhodus, aspalathum; Babylonia, palmam; mōs
Lybanus, cedrum; Corycus, crocum; Troia, fagum; Bactri, terebin-
thum; Hæmus, tamaricem, Creta, cupressum, & dictamnium; Cyclades,
cyperum; Pontus, absinthium; Europę Illyria, iridem; Macedo-
nia, petroselinum; Athenæ, oleā; Olympia, oleastrum; Cyllene, mo-
ly; felicitis Campaniæ colles, vites, remulentię nobilis succo per o-
mnes terras inclyto, oriētis Indi, ebum, India, Sericea vellera; oc-
cidentis

occidentis Tylos, lanigeras arbores & guaiacum. Nec flumina, lacus & paludes à suis munitis feriarunt. Nilus papyrum produxit; Euphrates lorum; Strimon, tribulum; lacus Orchomenius, sident, & iuxta Lybanum iuncum, & odoratum calamum; Colchides & Galatiæ, acorum; Ægyptiæ paludes, colocasiam. Et tandem singulæ orbis partes singulas stirpes, ut sua ferebat qualitas, erexerunt; eiusdem proprietatis, quarum semina translata, ac blandimentis sata, suas qualitates adulterarunt.

Quod unaquæque orbis pars ex terrea mistura etiam animalia produxit; CAP. II.

ET si quibus dubium videtur, quod stirpes ex aquea mistura prodigignerentur, consideret animalia quamplurima, & perfecta etiam ex putri limo generari, quorum ortus difficilior omnibus iudicatur; & ià de eorundem exortu variæ sunt confirmantes Philosophorum opiniones. Inter Phœnicum, & Ægyptiorum placita censerit asserit Porphyrius animalium genera ex terræ visceribus prorepisse Solis agere: Achelaus Atheniensis animalia gigni ait ex terræ calore, quæ limum lacti simillimum ad escam deliquauerit. Anaxagoras Clazomenius ex terra, humore, & calore cuncta emanasse; atque id Anaxilao, & Euripidi eius discipulo legitur apud Diodorum non displicuisse: quippe in Menalippo scribit, quum cælum & terra in sua loca se recepissent, terram arbores, volatilia feras, & mortalium genus produxisse: nam terra putris omnino, mollis, & sole densata in suam superficiem tumores produxit, singulos suas putredines continentes; nocte circumstante, aere irrorante, sole consolidante, tandem putredines illas ad summum produxit, maturato scilicet partus tempore, fractis vtriculis, omnium animantium genera exclusit; quare quæ maiorem calorem sortita sunt, altius olæ effecta sunt; quæ plus terræ, serpens, quæ aquosa in suis generis elementa delata, pisces euaserunt. Auicenna ait, quod res, quæ generatur per virtutem generatiuam, non prohibet quin possit alio modo generari: nam esse potest, quod generatio sit ad generandum speciem, sed factio sit circa individuum, & illud postea generare potest. Et quidam suus amicus procreauit scorpiones: & illi generauerunt alios scorpiones, & potest generari homo, & ille generare & conseruare speciem; & tandem factio & generatio se inuicem ad inuicem in saluanda specie. Testis inter cetera, quæ Græcis *ἰσχυρὸν* dicuntur, nauigiis, vel mari, fictilibus pro-

iectis ex putrescenti spumoso limo generantur; purpura ex putri materia, limoque; buccinis ortus idem, in cœnoſo oſtrea, in arenoſo conchæ, vngues & pectines; in ſaxorum cauernulis balani, & holothuria, per ſumma lepades & neritæ; in cœnoſis & arenoſis, pinnae: denique teſtacea omnia ex limo, pro limi differentia ſiunt. Sed in his fortasſe dicet quiſpiam ideo id euenire, quia corporis cōgreſſus vel commiſſio fieri nequit, ſed plantarum more naſcuntur. Idem in perfectioribus oſtendemus. Anguillæ ex ſæculentis ſtagnis aqua omni exhaustis, ac limo detractō generantur, ſi aqua plurima affluxerit. Aphia etiam ex ſuperfluitante in mari ſpuma poſt multos imbres naſcuntur. Mugilis & cyprini ortus idem. Quippe videre licet locum conuallibus vndique ſeptum, quem fons nullus irrigat, nullus alluit lacus, denique nil præter cæleſtem imbrē admitrit, & cum eum imbres replent, illico variis piſcium generibus repletur. Quæ omnia Ariſtotelis, Eliani, Athenæi teſtimoniis clara ſunt. Ranæ etiam, quæ ſuos in aquis natales habent, ex paluſtri limo generantur; nec ſolum ex limo, ſed per ſe etiam naſcuntur, conſperſis tantum imbre litorum, & itinerum puluerulentis arenis, *tēporaria* dictæ, ſic etiam ſerpentes. Macrobius in Ægypto mures ex terra, & imbre naſci ſcripſit. mitto anates illas, vel eius congeneres aues in Scotia, in Orcadibus, & ad Temefim amnem, quæ conchis naſcuntur, quæ nauium muſco & limo ſemiputridis carinis euelluntur, labantes in ſicco moriuntur; quas vero æſtus maris alluit, conchis excluduntur.

Plantarum alias peregrinationes paſſas, alias minime, & alias media natura eſſe; CAP. III.

PLANTARVM, quæ ſupra memorauimus, aliæ tam miti vrbanoque ingenio ſunt, vt ad nos è ſuis peregrinatæ regionibus, naſtæ humum ſuæ naturæ accommodum, cæli tractum, nec non alimentum ei ſimillimum, quo ſuis in locis alebantur, patrii cæli oblitæ, adeo cicuratæ ſint, vt vernaculæ videantur. Multæ enim Romam aſportatæ fuerunt à maiestate illa terrarum principis populi Romani; Perſicum à Perſea; ceraſum à Ceraſunte Pontici municipii in Italiam à Lucullo allata ſunt, Mithridate debellato; tamque apud nos fœcunda ſunt, & læta proſiliunt, vt potius Perſæ & Ceraſuntii à nobis petiiſſe, quam ad nos miſiſſe videantur. Zizypha & tuberes æque per-

que peregrina sunt, atque è Syria & Africa Sex. Papinium attulisse scribunt. Pistacia Virellius in Italiam primus intulit è Syria: sic amygdalæ è Thaso Thraciæ vrbes; castaneæ à Castana Magnesiæ oppido, vt Nicander ait. Iuglandes peregrinas esse & è Regibus Alexandro Magno, & aliis translatas indicant, Græca nomina, quod *nux basilica* nuncupatur. Citrium è Media, vel Hesperidum hortis in Græciam Herculem detulisse tradunt; cydonia è Cydone Cretæ oppido; granata è Carthagine, & ob id *mali Punici* nomen sibi vendicasse; myxa, & damascena pruna è Damasco Syriæ aduecta. Aliæ vero vel cælo inuidente, vel solo repugnante, tam rudis, contumacis, ferique ingenii stirpes sunt, & indociles nasci alibi, quam vbi cœpere, nec in alienas commean terras, vt ne quamplurimis quidem obsequiis, ac in satù illecebris nostro huic tractui assuescere potuerint; sed cæli clementia, horrorem amœnitate, reliquarumque stirpium consortio spretis, in sua loca, à quibus originem duxere, tandem se recepere. Fastidit balsamum alibi nasci; non habet vires frutex cinnamomi in Syriæ vicina perueniendi; non ferunt amomi, nardique delitiæ, ne in Arabia quidem ex India naue peregrinari; tentauit etiam Seleucus Rex. Et si arbores ipsas plerunque exorauimus, vt uiuant, atque transmigrent; & à solo aliquanto impetrauimus, vt alienas alat, aduenasque nutriet, cælum nullo modo quit flecti. Virgilius;

Diuersa arboribus patria; sola India nigrum

Fert ebenum, solis est thurea virga Sabæis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamaq., & baccas semper florentis acanthi?

Alię stirpes sunt, quæ & si alienis in locis viuunt, maxima cultus diligentia viuere coactæ sint ob cæli, telluris, alimentiq. diuersas constitutiones, nec augeri, nec fœtificare valuerunt. Babylonia incluta est palmis; sunt in Europa, sed steriles; ferunt in maritimis Hispaniæ fructum, verum immitem; dulcem in Africa, sed euanescentem; nec in alia terrarum parte, nisi in calida; sed nusquam frugifera, nisi
 37 in feruida: nã etsi promisit, ostenditque, ea educare fastidit, quę tanquam inuita peperit: sed si quis nostratē hanc palmam apud Babylones ferat, & reddi fructiferam, & loci illius domestici similem. Viuit in Italia piperis arbor, casia etiam in septentrionali plaga, vixit & in Lydia thuris: sed vnde sorbentes succum omnem ex eis so-

les, coquentesque lachrymam? Persea in Ægypto & locis proximis fructificat, in Rhodo vsq; ad florem duntaxat deuenit. Sic etiam de moro Ægyptiaretulit Theophrastus. Frigus inimicū lauro est; circa Bosphorum Cimmericum Panticapeo vrbe omnimodo laborauit Mithridates Rex sacrorum causa laurum, myrtumq; habere, & non contigit. Ederam in Asia parte superiore Syriæ nasci negauit Theophrastus; nec in India, nisi in monte Mero. Quin & Harpalum omni modo laborasse, vt fereret eam in Medis fructu. Sic centaurium in Elia agro fœcundum est; in montuosis, infœcundum; in planis fosculo tantum gaudet; in concauis nec floret quidem, nisi improbe. Casia nostro orbe si nascitur, nō frugifera. Ob id optime dixit Plato, *variis rerum generationibus esse visuntur in terris loca varia.* Et Porphyrius, locus non secus ac patria est principium generationis: ob id non vbiq; locorum quælibet planta, vel animalia gignuntur.

Quædam animalia aliquibus locis non sunt; aliqua transmigrationem patiuntur, aliqua media natura esse; CAP. IIII.

IDEM in animalibus conspiciere licet. Sunt rudes & alpini homines vrbium delicias aspernantes, nec alibi quam in suis mapalibus habitare possunt. In nonnullis locis alia gigni nequeunt, in aliis generantur minora, & breuioris vitæ, nec prosperæ, plurimumq; discriminis ex ipsa regione oriri, certum est. De quibus Plinius: Rerum naturam non solum alia aliis dedisse terris animalia, sed in eodem quoq; situ quædam aliquibus locis negasse. In Mesia filua Italiæ non nisi in parte reperiuntur glires. In Lycia dorcades non trās-eunt montes Syris vicinos: onagri mōtem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Hellesponto in alienos fines non commeant cerui: & circa Arginussam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis. In Pordoselene insula viciniam mustelæ non trans-eunt. In Bæotiæ Lebadia illatæ, solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota subruunt arua, talpæ. In Ithaca illati leporis moriuntur: in Ebuso cuniculi non sunt, scatent in Hispania, Balearibusque. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula: eadem alio trās-latæ canunt. In Italia muribus araneis venenatus est morsus; eosdem vltior Apennino, regio non habet; in Olympo Macedonia monte non sunt lupi, nec in Creta insula, vbi quidem non vulpes vrsiue, aut omnino nullum maleficum animal, præter phalangium.

gium. Mirabilius in eadem insula ceruos, præterquam in Cydoniatarum regione, non esse; item apros, & attagenas, herinaceos. In Africa autem nec ursos, nec apros, nec ceruos, nec capreas. Milesi, agri locis propinquis cicades alternis gignuntur, alternis non. In Põto neq; mollia neque testata sunt. In Illyria, Thracia, & Epyro asini parui habentur. In Scythica terra, & Celtica nulli, propter immodicum frigus. Leones in Europa potius sunt, pantheræ in Asia, in Europa autem nullæ. Ibis Ægypto peculiaris est. Et tandem multæ sunt, quæ si aliis locis transferantur inuita, ægrotant, & moriuntur.

38

Ex loci mutatione plantarum qualitates mutari, & animalium; CAP. V.

SED peregrinæ plantæ aliis locis inquilinæ, si solum, idemque cæsum noctæ fuerint, ut ad cognata translata videantur, easdem vires habituras quis nescit? At loci genio non consentiente propter internas soli, cæliq; qualitates, diuersas sortiri temperaturas congruū videtur, ut pristinæ virtutis pars aboleatur, pars autem remaneat: at longis dissita loca spaciis, ut omnino contrarium nanciscantur solum & alimentum, de sua natura demigrabunt, ut vix pristinæ aliqua inhæreant vestigia, & fere aliam suscipiant naturam, ut paulo post videbimus, quum in vitium, vel alias species abeant. Vitruuius à soli proprietatibus plantarum immitri qualitates explicatius probat: *Hæc, inquit, dissimilibus saporibus à terra proprietate perficiuntur, uti etiam in fructibus videtur.* Si enim radices arborum, aut vitium, aut reliquorum seminum non ex terræ proprietatibus succum capiendo ederint fructus, vno genere essent in omnib. locis, & regionibus omniū sapore. Sed animaduertimus insulam Lesbion vinū protropon, Mæoniā caracecaumeniten, itē Lydiā Meliton; Sicilia Māmertinū; Cāpania, Falernū; in Tarracina, & Fundis Cæcubū, reliquisq; locis pluribus innumerabili multitudine genera vini, virtutesq; procreari, quæ nō aliter possunt fieri, nisi quū terrenus humor suis proprietatib. saporū in radicibus infusus, enutrit materiam, per quā egrediens ad cacumē, profundat propriū loci, & generis sui fructus saporē. Quod si terra generib. humorū nō esset dissimilis & disparata, non tantū in Syria & Arabia in arundinib. & iuncis, herbisq; omnibus essent odores, neq; arbores thuriferæ, neque piperis darent baccas, nec myrrhæ glebulas, nec Cyrenis in ferulis laser nasceretur; sed in omnib. terræ regionib. & locis eodē genere omnia procrearentur. Has autē varietates regionib. & locis inclinatio mūdi, &

Solis impetus proprius, aut longius cursum faciendo tales efficit terræ humores, quæ qualitates non solum in his rebus, sed etiam in pecoribus, & armentis discernuntur. Contingit mutari fructus, inquit Theophrastus, aeris, & terræ qualitatibus; hæc enim sunt quæ alimentum his suppeditant, nec solum semina & plântæ, sed mutantur & animalia. Mutantur fructus odore, colore, succo & magnitudine: semina nigra in candida mutantur, & candida in nigra. Myrtus in Ægypto odoris suauitate præstati: acida punica præstabiliora euadunt in Ægypto, & Cilicia; alia enim dulcia, vinolentaque fiunt; alia sine ligno & specie visenda, quæ mutatio non protinus, sed tertio anno fit, & ad summum alimenti qualitas omnia facit. Persæa in Perside tam præsentis veneni esse, ut vilescentes interimat; in Ægyptum vero translata, & peregrinatam mitigato cælo pomum euasisse esui iucundum. Cicuta apud nos effata: rarum est virium; ob id Thrasias Mantinensis, & eius discipulus Alexia sumendam cicutam censebant, non vnde libuerit, sed è Suis, & si quæ alia loca prægelida, & opaca constarent. Niger elleborus hebes, imbecillisque, multis in locis expetitur, sed in monte Oeta præstantissimus est, & melior Parnasio, aeris & alimenti varietate. Quæ de re Hippocrates Democritum curare gestiens, è montibus colligendam curauit. Iris in Illyria melior erit quam in Macedonia; in Thracia vero, cæteris quæ frigidioribus locis cocturæ repugnantibus odore penitus caret. Dictamni, & pseudodictamni eandem esse naturam existimant; sed quod latioribus locis exit, degenerare, falsumque cognomine. Et tandem nullum esse locum, qui mutare non queat, affirmat. Arum Cyrenis minimam præstat acrimoniam, adeo ut rapis in cibum præferatur; verum in quibusdam frigidioribus locis adeo feruens & mordax est, ut mandentium os & fauces exurat. Brassica in Ægypto non estur propter amaritudinem; in Italia, & præsertim Neapoli, suauissimum est olus. Capparitis in Libya mirum in modum acris est; in Apulia diurnus & diurnus est cibus. Floridi caules, qui è Cypro Venetias asportantur, apud nos florentes cauliculos primo saturo donant, ut Cypro, sed secundo aut saltim tertio transit in vernaculos. Asphodelus ex Hesiodo, & cepæ idem ubique demonstrant, quorum acrior aut mitior sapor agri sequitur conditionem. Semina ex coctilibus in coctilia, & ex incoctilibus coctilia fieri Theophrastus alimentis acceptum refert; loca enim prætenuia, acin-

ac insolata obsequiosum alimentum, & facile donant, vt in Lemno & Ægypto etiam aeris causa; contra enim frigidiora loca, & spissa, vt figularis creta, vel madida & palustria incoctilia, exsucca, lignosa, & contumacia præbent; ob id fruges, quæ sub dio in area manserint, inobsequiosas fieri, & contumaciores iis quæ statim auferuntur.

Lapidosa pyra in saxosis locis nascuntur: frumentum & cæteræ fruges præponderant propter alimentorum facultatem. In insitione fructus, sapor, odor, magnitudo, color, & forma ex subiecti trunci qualitate mutantur, vt latius disputauimus in nostris libris de Agricultura; & tandem succus per plantarum poros per cuncta meabilis subiens, eas transmutat, vt lapidescant, & ferrescant etiam, vt ita dicam, si super ferri mineras oriantur, eadem cute permanente & grauitate, & dutitie ferrea. Visitur in quibusdam locis, vt Georgius Valla refert, petrifico succo abundantibus, qui per radices & trunci poros exsuctus, radices ipsas, truncum, ramos, folia, & flores in lapidem conuertit. Hæc eadem in animalibus: nam alimenta, vt aqua, in eis colorem, & qualitatem commutat. Aristoteles ait, animalium omnium colores ab aquis permutari. Sunt & Bæotiæ Cephisos, & Melas, & Lucanis Cratis, inque agris Clazomeniorum, & Erythræorum, & Laodicensium fontes; quorum potu, quamuis alba, proueniunt leucophæa, in aliis pulla, aliis coracino colore. In campis Troianis Scamander armenta rufa facit; ideo hoc flumen Iliacenses *Xanthum* appellant. In Scythia oues flauenti lana sunt, quod ex potu, pabulo ve prouenire scribunt. Theophrastus in Macedonia ait, qui candida sibi nasci pecora velint, ad Aliacmonem ducere; qui nigra, aut fusca, ad Axium.

Probaturs artis & naturæ experimento plantas à terræ qualitatibus vires exsurgere; CAP. VI.

AD veritatem hanc elucidandam, quod ex variis locorum succis suas hauriant qualitates stirpes, si quas superius adduximus auctoritates, & exempla minime suffectura iudicabit quispiam, numerosa experimenta adducemus artis & naturæ; videbimusq; quod si casu, vel arte id efficere valemus, multo credibilius natura id effici posse; nec solum id in plantis, sed in animalibus etiam accidere. Et primo terra natura salsa, sapes vini & pomorum corrumpit, Virgilio docente;

D

*Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat.*

Nascens Eleaticus inter vites, recenset Theophrastus vinum vsque adeo reddere prouocans vrinas, vt omnes qui bibant graciles admodum ventre efficiantur. Sic elleboriten fieri dicit Plinius ex veratro nigro. Cato docet, sic fit & scammonites. Mira vitium natura saporem alienum in se trahendi, qualem & Salium redolent Parauinorum in palustribus vindemiæ. Sic & elleborû feritur in Thasso, aut cucumis siluester, aut scammonia, quod *vinum estromatium* vocant, quoniam abortus facit. Columella prohibet sterco viribus ingerendum, quod vini saporem corrumpat. Mandragora vitibus adnata, somnificum facit vinum. Si nascitur mercurialis in vinetis copiosa, suo sapore vinum inficit, & bibentibus ingratum redditur. 40
Lupini in vinetis confiti, amari saporis vinum reddunt. Siluestre alliû Franciæ, & Brabantia colonis in aruis inuisum nascitur; quia tritico innatum prauum odorem & saporem communicat, quo farina & panes imbuuntur. Rutam, quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes affirmat Dioscorides emori; cum montosus is sit locus, & viperis scateat. Nec obscuriori experimento animaduertere licet in plantis, quæ supra alias plantas innascuntur. Cassitha suis clauiculis finitimis plantis annectitur, vbi alimentum vberius nacta, suæ radicula exarescunt, exsugendo alienum genus defraudat. Veteres Græci eius virium non meminere, quod non proprias, sed cui innascitur plantæ vires æmulatur. Arabicæ factionis Medici inquirunt, si calidæ stirpi inhæret, calidam sortiatur facultatem; si decubuerit frigida, vim sibi frigidam vindicabit. Qui facultates illi tribuere, vires illius longe magis gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Filicula, quæ arborum caudibus adnascitur, purgatori succo, concoctiorque alitur, ob id à Mese præfertur ei, quæ solo aut muscosis lapidibus adnascitur; nâ suo inconcocto humore statiosa est, & ventriculum subuertit, ei que obest; sic de aliis, vt visco, hipeari, stelo. Valde animaduertendum esse ab iis, qui fungos edunt; nâ edules perniciales multis de causis gignuntur. Si enim caligaris clauus, aut chalybs, aliqua rubigo, vel pâni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, omnè illico succum in venenum decoquunt; vel si noxiis arboribus adnascuntur, vt pote taxo, thapsiæ,

thapsiæ, & similibus, capaci venenorum cognitione virus exsugunt. Nonnullæ sunt herbæ supra mineralia nascentes, virtutē quandam metallicam haurientes, quarum succus hydrargyron glaciant, quod aliquando non paucæ admirationis existit. In citeriore Germania infra Danubium vites emergere scribunt, quæ clauiculas & plerumque folia ex auro ferunt. Idem legimus in Pannonia euenisse, cuius causam aurifodinis sub vite latentibus adscribunt. Crocum siluestre quod sulphureis Phlegreis montibus in nascitur, sulphuris virus hauriens, stannum aureo, & pulcherrimo colore tingit. Idem etiam arte fieri contingit: nam muratis alimentis, inquit Theophrastus, omnia arborum genera permutari videmus: quippe ex siluestribus mitiora redduntur. Cum iniicitur alimentum radicibus, ab his omne alimentum transmittitur, & dispensatur, & è radicibus inito principio protinus stirpem alterat, & postremo fructus immutat; quale nanque principium, tale quoque illud sequatur quod ab ipso principio prodit, necesse est. Ad aquatam granata dulcorat, & mollicat; quippe aut nullo, aut molliore intrus ligno, & meliora fiunt. Stercus enim suillum suis radicibus iniectum, dulcem ex acido efficit succum. Cucumerum semina lacte & melicrato macerata, dulciores producunt succos. Cato vitibus ablaqueatis ad mouendam aluum atri veratri fasciculos circumponit; de his vitibus quod deligit vinum, cyatho in cæteram potionem addito, aluum mouet sine periculo. Pruna purgatoria efficiuntur circa radices iniecta aqua, in qua prius colocynthis ebullierit; sic enim venenosis succis vitis, vel ficus radices inficiuntur, ut perniciosos producat fructus. Vnde si ars efficit, ut rei radicibus obruta facultas in fructus transeat, quis aliter sentiet, ut cum terræ proprietates natura huiusmodi sit, atque radicibus primo affectis tales plantas non futuras?

Probatur natura & artis experimento animalia ex alimento vires exsugere; C A P. VII.

IDEM etiā in animalibus experimur. Aqua Pyrazi agri, inquit Theophrastus, non plātas tantū, sed homines, qui in ea lauantur leprosos efficit. Pueri à nutricibus cū lacte ingenium hauriunt. Pollux sanguinē ferinū cū lacte canibus p̄bere dicit, ut aptiores sint venationi. Est .n. plātārū lac succus per radices haustus terræ, cuius qualitate plātæ ingenium informatur. Arcades non medicaminibus vti tradunt Theo-

D 2

phraſtus, & Plinius, ſed lacte circa ver; quoniam tunc maxime ſuccis herbæ turgent, medicanturque vbera paſcuſ. Bibunt autem vac- cinum, quod boues omniuori ſunt herbarum. Quibuſcunq; in lo- cis pecora ſcammonium, veratrum, aut mercurialem paſcuntur, lac omne ventrem, & ſtomachum ſubvertit; quale in Iuſtinis monti- buſ eſſe à Dioſcoride proditum eſt. Siquidem capræ, quibuſ can- didum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac hauſtum nauſeam creat, & ſtomachum in vomitionem effundit. Sed caprinum aluum minus tentat; quoniam pecuſ hoc aſtringentibuſ pabuliſ, robore, lentifco, oleagineiſ frondibuſ, & tē- rebintho magna ex parte veſcitur, vnde ſtomacho accommodatiſ- ſimum reddi ſolet. Pecus depaſcens ſcammonium, ac elleborum, omnino mouere aluum Galenus tradit. Pecudum lac alio veſcen- tium, alio caſeum olet. Serpenteſ, quæ baſſamo veſcuntur, lethaleſ non ſunt, quum baſſamum veneniſ medeatur, Æliani teſtimonio. Pecus purgari ſilphio ſcribit Theophraſtus, pingueſcereque vehe- menter, & carneſ mirabilem in modum ſuaueſ eſſe. Apes mel o- ptimum, & venenatum conficiunt ex herbarum floribuſ quibuſ veſcuntur. Heracleoticæ colligenteſ mel ex flore ægolethri in Pō- to, mel venenatum efficiunt. Aliud genus mellis in eodem Ponti ſitu *manicon*, ſiue *mœnomenon* appellant, ab infania, quam facit, exi- ſtimatum rhododendri flore contrahi, quo ſcarent ſilux. In Sardi- nia progenitum, viſus habet; Sardoum, vel Colchicum infame tra- ditur amaritudine. Ex buxo ſoluit aluum. Qui auiculaſ, quæ taxi baccas Italiæ deuorant, ederint, alui profluuiſ corripuntur. Cyr- rhei perdiceſ cibi gratia non capiuntur, quod allia deuorent, & car- nem inſuaueſ habeant. Coturnicibuſ veratri ſemen gratiſſimuſ cibiſ, quamobrem eaſ damnauere menſæ. Coruoſ, qui æſtate ca- piuntur, cauere oportet; quia eo tempore ſerpentibuſ veſcuntur. Lepori coagulum optimum ad cogendum lac; quia lactuoſiſ herbis veſcuntur, vt lactuca ſilueſtri. Taſtiſ radicibuſ vitis elaterio, aueſ non tangunt vuas. Ex hiſ medicorum optimum inuentum, ne nauſeam iſ moueant, qui difficulter medicamenta admittunt, ani- malia hiſ alunt, quæ volunt ægroſ ſumere, dein ægro propinant. Ex- emplum erit. Si quiſ calculo mederi velit; hircum per hebdomadā lauro ſaturat, cuiuſ ſanguis calculo laborantiſ datuſ cum vini cya- tho proficiet, nam & lauruſ calculoſiſ medetur. Ad hydropicoſ va- let hir-

let hircinus sanguis, qui lentisco pascatur. Ad splenem, serum caprinum, qui hedera. Gallinacei pulli, qui lacte, & panis micis saginantur, præstantissimum saporem exhibent, mireq; cum palato ineunt gratiam. Et anser caricis nutritus, tum ad medicinam, tum ad gulæ saporem optimus, & præsertim iecur. Cuiusvis quadrupedis caro deterior est, quæ palustribus quam quæ editioribus locis nascatur. Nec omittam puellam illam Alexandro Magno ab Indorum Regina dono missam, quæ ab infantia serpentum veneno depasta fuerit; cuius natura abierat in serpentem, ut iis perinde aleretur, ac consuetis cibus reliqui; hæc solo morfu hominem pernecasset, vel si quis cum ea coiuisset. Sed Alexander Aristotelis admonitu ab ea abstinuit. Alia quoq; subderem experimenta, ni prolixior existimarer.

Vires quas possident animalia, plerasque ex alimentis habere;

CAP. VIII.

NON ab re fuerit obiter commonere, quas possident animalia, vires, maiori ex parte ex alimentis provenire: nam pabuli varietas in causa est, ut non solû diuersi, sed eiusdem generis animalia, carne, succo, sapore, & forma differant; & loca ratione pabuli diuersa sunt. Aliqua enim corticibus, foliis, spinis, & sarmentis vescuntur, & constringunt; alia spermologa, alia carniuora, & similia. Nos exempli apponemus aliqua, ut quæ scripsimus veriora esse demonstremus, & doctis ansam præbeamus peregrinorum animalium vires cõiectandi.

42 di. Auerroes in Colliget inquit, animalia, quæ terræ nascetia comedunt, temperatæ sunt complexionis, ut pecudes, boues; & volatilia, ut gallinæ & perdices: quorum os parvæ scissuræ, est solipeda, vel scissis vngulis, cum sine præliis pascatur. Asinus spinis adhuc teneris vescitur, foliis, & perricis salignis; vel obiecto fasce sarmentorum, paleis, hordeo, furfuribusq; hordeaceis. Ad sanguinem vndequaque fluentem adhibetur asinus simus, cuius cinis dysentericis, & cæliacis medetur, ex Plinio. Eiusdem pabuli equus, cuius coagulum ex Dioscoride cæliacis & dysentericis conuenit; simus aridus inspersus sanguinem sistit, etiam recens olfactus, ex Plinio. Bos commode pascitur ubi nemora herbida, virgulta, fruteta, carecta, & fruges, ex Columella, dentibus summitates tantum herbarum carpit. Si sanguis reiiciatur, efficacem tradit bubulum sanguinem modice cum aceto sumptû, & ad remedia cæliacorum, & dysentericorum. Camelo

prolesca sunt spinosa, lignosa, fœnum, & hordeum; eius sanguis frigus dysenterici prodest, diuturnoq; alui profluuiio, ex Hari. Stercus alui, & nasi fluxum sanguinis sistit, ex Plinio. Caprinum pecus dumeta potius, quam campestem firmum desiderat, asperis, & siluestribus locis optime pascitur; nam nec rubos auersatur, nec veprib. offenditur, arbusculis, frutetisq; maxime gaudet, vt alaterno, & cytisio agresti, nec minus iligneis, quernisq; fruticib. ex Columella. Virgil.

Post hinc digressus inbeo frondentia capris

Arbuta sufficere. & alibi:

Pascuntur vero siluas, & summa Lycæi,

Horrentesq; rubos, & amantes ardua dumos.

Eius pili vsti omnes fluxus sanguinis & dysentericos sistunt; sic sanguis, seuum, & medulla, ex Dioscoride, & Galeno. Capræ siluestres in summis montibus pascuntur, herbis è saxis profluentibus, & saxifragis. Martialis;

Pendentem summa capream de rupe videbis;

Casuram speres, decipit illa canes.

Ob id siluestrium caprarum lotium ad calculos datur, ex Actio, Alexandro Tralliano, Philagrio, Plinio, & aliis. Idem cibus & ouillo pecori, cuius seuum sanguinem sistit; lac, dysentericos. Cerui fruticibus, & herbis pascuntur. Sanguis eorum aluum sistit, e Plinio: dysentericis & cœliacis proficit, ex Dioscoride. Elephantes truncos gratissimo in cibatu habent, palmas excelsiores fronte prosternunt, ac iacentium assumunt fructus, ex Plinio & Solino. Cum pabula defecerint, radices effodiunt, quibus pascuntur; præter alios cibos hordeum comedunt, cicures hordeo, paleis, & foliis, ex Aliano. Ebur vim astringendi habet, ex Dioscoride. Herinacei in sepibus dumosis, & vineis diuersantur, & pomis per æstatem congestis in arboribus, hieme cum latent, vescuntur; cuius renes dysenteriam curant. Moschicapreolus herbis odoratis pascitur, spica nardi, & myrrha, ob id sanguis eius in vmbilicum collectus euadit in moschum: confortat cor, labantes sensus reficit, cerebrum roborat, & alia operatur, quæ odorata. Vnguis odoratus, Græcis ὄνυξ dictus, operculum conchylii est, in Indiæ paludibus inuētum, vbi regio nardifera: nardi frondibus vescitur, ob id odoratus: locofas mulieres, & vteri stragulatū concidentēs, quum suffiuntur, exuscitat, ex Paulo, & cætera, quæ odorata. Sus radicū maxime appetens, glandes suauiter edit: iecur

iecur affum aluum sistit, fimi cinis dysentericis datur, ex Plinio. Sunt & animalia carniuora. Auerroes: Diuersificantur animalia secundū diuersitatem ciborum; quoniam comedentia carnes temperamento sunt calido, & sicco. Conferunt quibus hæ qualitates iuuant, videlicet hæmorrhoidibus, colicæ, paralyticis, podagricis & melancholicis morbis in medicamine; at in cibo augēt, ex Auicenna. Scissura oris ampla sunt, vnguibus armata, quum venatione viuunt. Vescitur leo crudis carnibus; multa deuorat solida, sine vlllo dissectu;

43 eius caro declinat ad siccitatem, bilem atram in cibo generat, cæteris calidior; prodest paralyticis sanguis, curat cancerum ex Rhafī; adeps tertianam, caro phantasticos, cor quartanam; & si quis super eius pellem sederit, recedent ab eo hæmorrhoides, ex Plinio. Lupus carniuorus, vorat potius quam comedit, pilos & ossa etiam. Atram bilem in corporibus generat, & prauas imaginationes. Caro colicis medetur; confert oculis, vt carnes omnium rapacium; Auicenna laudat ad hæmorrhoidas; decoctus in oleo ad podagras; adeps vnguentis articulariis admiscetur; Sextus ait mederi iis, qui à dæmonibus & vmbis, quæ per phantasmata apparent, inquietantur. Vorax canis, eius capitis cinis inspersus cancrofâ vlcera sanat, ex Plinio; dens alligatus, quartanas; coagulum & fimus, colicam tollunt. Catus diuersa murium genera & aues venatur, pisces mire appetit, vescitur tandem quibus & canes. Caro hæmorrhoidas curat; occisi iecur luna crescente in vino potum ante accessionē, quartanam abigit, sic & excrementa, ex Plinio, & podagricos curat. Vulpes omnium animal, cuniculos, lepores, & gallinas rapit; mures spiritu è cauernis extrahit, Galenus sicci temperamenti esse ait. Oleum in quo decocta vulpes, vel hyæna ad arthriticos ex Galeno valet, & podagricos; iecur degustatum ante accessiones quartanas curat; stercus putrida vlcera, & lepras. Hyæna homines, eorumque cadauera vorat, solē ex animalibus sepulchra erunt inquisitione corporum, ex Plinio, & Solino. Diximus ad podagricos, & quartanarios valere, vt etiam cōtra nocturnos pauores, vmbrearumq; terrores. Voraces mures sunt; expellunt melancholiā, & phreneticis profunt, dissecti & impositi podagras leniūt; fibra iecoris pota cū vino austero quartanas; Serenus adipe in scirrhis vtitur. Panthera simias capit, hinnulos, dorcadas odore allectas; cuius caro post leonem calidissima, siccissimaq; ex Galeno. Vtilis paralyticis,

& pulsum cordis patientibus, si eius odor inter affandum recipiatur: seuum feras scabies, & impetigines tollit, ex Rhase. Mustela muribus pascitur, serpētibus, & auibus; sanguis podagrā sanat, cinis elephanti-am, ex Plinio & Aesculapio. Vrsus omnium animal, fructus, fruges, frondes, & carnes vorat, articularibus, & podagricis morbis valet ad epeps, fel carcinomata serpentina, gangrēnas, & lepras curat, ex Plinio; hemorrhoidas ex Rhase, & constringit quoque. Rapacium volatiliū carnes, habentium rostra & ungues ad idem, & ad oculos valent, ex auicenna. Accipiter è rapacium genere, melancholiæ, & menti perturbationi resistit, oculorum hebetudini conducit, ex Plinio, & Galeno. Oculi suspensi tertianam; pulvis in quo se volutarit, quartanā curat, ex Kirannide. Aquilarum genera carniuora, agnina carne, hinnulorum, & leporum, & anserū delectantur, quos rapiunt oculis, felle, & cerebro aquilæ iunctis claritas visus restituitur, ex Plinio, & colicos adiuuant. Ciconia assa si edatur in anno semel, fugient ab eo podagra, chiragra, arthritis & quæcunq; neruorum passionēs, ex Kirannide; cinis eius ꝑ collyriis valet ad oculorū vitia. Aetius vnguentum ex ea parat ad podagras. Coruus hominum, quadrupedū & piscium cadaueribus vescitur; cinis ad podagrā, alphas, lepras, & similia valet. Vultur etiam cadauera sectatur; pedes eius podagris cōferunt, ex Tralliano; sanguis lepris, ex Plinio, & nebulis oculorum, ex Aesculapio, & tandem omnia, quæ aquila potest. Carniuora avis bubo, viuit præda animalium nocte ambulantium. Scabiem purgat, eius excrementa quartanis præstant, ex Plinio. Crus ad paralysem, vlcera, & caneros valet; hirundo ad quartanas: noctuam ad paralysem, & ad melancholicos, & mente perturbatos laudat R. Moses: sic vespertilio ad podagrā & omnes arthriticos dolores. Spernologa fere cum primis coincidit. Aquatica animalia, quia aquaticis herbis, & seminibus victitant, vt lente & similibus, medentur igni sacro, & quartanis, & inflammationibus, & tussi, & eiusmodi morbis. Tussim sanant, inquit Plinius, piscium modo è iure decoctę ranæ. Testudo aquatica ad equorum tussim laudatur à Rufo: adipem cum aizoo herba tussim ad quartanas commendat Plinius. Anser herbis riguis & frigidis, & humidis cibariis delectatur, ex Aliano; ad epeps phlegmoni medetur, ex Galeno; igni sacro, ex Plinio; stercus porum tusses mitigat, ex Kirannide.

Quod

44 *Quod solo, caloque mutato non solum plantarum, & animalium qualitates mutantur, sed altera in alteram abit; CAP. IX.*

TANDEM ignoro quo clariori argumento demonstrare possim, quod plantæ ex solo qualitates hauriant, si terra, cælumq; non solum animalium, & plantarum qualitates mutant, sed altera in alteram, ut commeeet cogunt: mutato enim alimento, mutantur cum forma qualitates. Demonstrat Theophrastus aliquas stirpes cum facie qualitates mutare: nam populus alba in nigram abit. Et mutatur vel in propinquam, affinem, & congenerem, quum triticum in lolium mutatur: vel in alienam, & in longius, quam in proximū genus, ut linum in lolium. Ait enim; Tempus, alimentum, & cælum alterationes efficiunt animalium pariter & plantarum; & omnino ad genus mutandum, qualitatem, quantitatemq; alimenti conuenienter statuendum censemus. Aquam mutationem asserre aliquam dicitur, sed omnium maxime, euidentissimeq; locorum quorundam, atque cæli naturam mutationis causam habere notantur. Triticum in lolium degenerat, & lolium in triticum mutatur, quum nullum ex frumentis validius istis perspiciatur, & tam magnam mutationem recipiunt: id accidit ex imbrium frequentia tempore verno, & simul cum soles incanduerint. Triticum quoq; & hordeum siluestre, quum feritate mitigata per temporis tantūdem in cereale mansuecunt; & hæc fieri mutatione loci, & cultura videntur. Plinius frumenti vitium auenam dicit, & auena frumenti fit instar: quippe quum Germaniæ populi ferat eam, nec alia pulre viuunt, soli maxime, cælique humore hoc euenit vitium: diutius enim detentum sub terra, priusquam erumpat, vel si cariosum fuerit. Robus apud nos non suo loco satus, abit in filiginem, deterius pondere, colore, & pollinis rubore; inde facile videre est diuersitate terrarū non semper tellurem omnia similia referre, sed euenit vliginoso, & depresso aruo. Vertitur etiam triticum in typham & zeam, & zea & typha in triticum, idque quodam paratu contingit si pinsita feratur, idque non protinus, sed anno tertio. Hordeum etiam in auenam mutatur: abit etiam zea in auenam, & linum in lolium, cum & hæc inter se plurimum distent. Desciscit enim filigo in zeam, in hordeum rarius; & tandem vel ratione telluris, vel aliam ob causam auena in hordeo, aracus in lente, securidica in aphacis, atq; in omnibus fere est, quod nascatur, intermisceaturque. Sed ego puto soli

vitio, vel anni in hæc genera transmutari. Ocymum solibus expositum transit in serpillum; quoniam accedente maiori siccitate, folium durefcit inopia alimentis, & odoris acrimonia gliscit. Martialis Græcus affirmat illius flores in albos, roseos, & purpureos mutari, & modo in serpillum, modo in sisymbrium desciscere. Vetula femina tantum valent in quibusdam, auctore Varrone, ut naturam commutent, & ex femine brassicæ vetere sato nasci aiunt rapa, & contra ex raporum, brassica. Sisymbrium nimio cultu effæminatur, transitque in mentham sui odoris acore. Poeta;

Vidi ego lecta diu, & multo spectata labore

Degenerare tamen.

Mentha, mentastrum, & sisymbrium tantopere inter se cõueniunt, ut quasi naturæ mutuo symbolo alterum in alterum abeat: nempe mentha in mentastrum; hoc in sisymbrium, & id in mentham. Fit & hæc mutatio in animalibus, & in his magis naturales sunt, pluresque cernuntur pro locorum mutatione. Coluber stagnis exficcatissimis marcescit, & ex tineâ, eruca, & ex eruca papilio gignitur, sic de psyche, & chrysalide. Sed quid in singulis hæreo, præsertim in re non obscura?

De aquaticis plantis, & quæ sint earum indoles & vires;

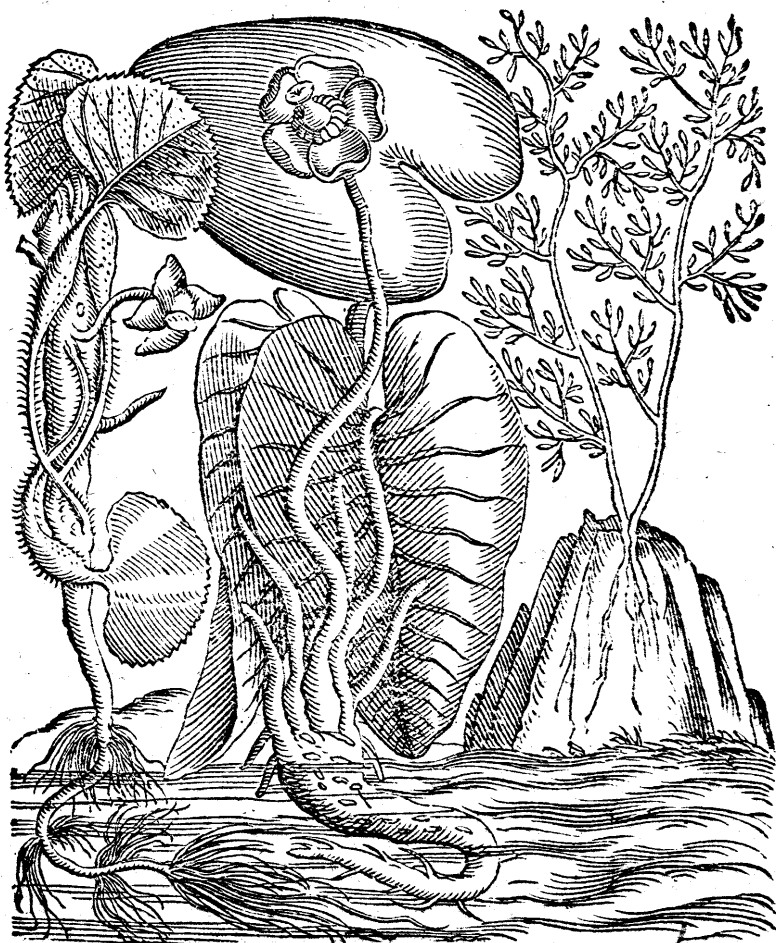
45

C A P. X.

IAM videre videor affatim demonstrasse, quod plantæ ex natalibus locis virtutes exsugant situ, cælo, & cultu. Nunc ea loca quæ fuerint, æquum est recensere. Sed ut nostra lucidior reddatur oratio, a locorum diuersitate exordiemur, ac cum Theophrasto dicimus, *omnis plantarum differentia a locis accipi debet*; quippe quoniã fortasse aliter accipi nequeant, & generalem quandam facere possent distinctionem videntur, aquatiliū, & terrestrium, ut in animalium genere. Sunt enim quædam, quæ non nisi in aquis viuere possunt, quæ secundum genus humorum discernuntur, ut lacubus, paludibus, flumiis, & quæ in ipso mari nascuntur. Nos ita diuidemus: Plantarum loca vel in aquis, vel in terris. Aquæ sunt dulces, ut lacus, palus, & fluuius; salæ, in mari. Terrarum varietas pinguis, macra, mediocris, saxum, vel arena. Amphibiæ sunt, quæ in lacubus & terris, vel mari & montibus, vel asperginosis locis, & litoribus nascuntur.

AQUA-

AQUATICAS plantas apposita exprimit tabellula. A dextera sui parte e lacu tribulum delineatum habet pro presenti capite. In media palustrem nymphaam, peculiarem pro decimotertio capite. Postremo loco marinum muscum, pro quintodecimo describendis.

46 Nos ab aquarum incolis incipiemus, tum quod facilius dignoscuntur, minusque suos natales deserunt: nam facilius montana in palustribus viuit, quam palustris in montibus; tum quia earū indoles

minus decipit, mox ad marinas, terrenas, & ancipites deueniemus; & ad his primo, quæ non nisi in aquis viuere possunt. Nunc lacuū incolæ faciem, idæam, vel archetypum effigiabimus; non quod singulæ quæ in aquis uiuant, notas omnes, quas collegimus retineant, sed communiores, & minus fallaces, vt huius comparatione de aliarum stirpium partibus congeneris facultatis indicium sumamus: sic quæ plus huius descriptionis retinebit, plus ad aquaticæ plantæ naturam accedit.

AMPLIORI igitur forma, quam sui generis terrestris, succulento, pingui, tenero, & molli aspectu conuictrix, & aquarum alumna stirps elacubus, vel torpentibus aquis emergit. Caulem exferit rotundum, glabrum, enodem, mollem, & flaccida medulla infartum. Densissimo, & numeroso foliorum stipatu. Folio peramplo, circumatæ rotunditatis, vel obtusiore ambitu, laui, crasso, carnosio, enervi, longiori pediculo innixo, dilutioris viroris, sed siccescente, saturationis, atriorisque. Flore ex albedo pallescenti. Fructu excolori, inolido, insipidoque, & plerunque sterili. Radice magna, tuberosa, fungosa, numerosis capillamentis, gracilioribus & prolixioribus innixa. Virium effectorum. Germinans præpropere. Breuis vitæ. Ligno, dum vritur, fumoso. Sed eius Physiognomonix naturales rationes reddamus, quo certior nostra reddatur præceptio: sunt enim hæc dicendorum fundamenta. Quod maiora sint semper, quæ in aquis nascuntur iis, quæ utroque loco, aquis scilicet & terris oriantur, reddemus rationes ex Aristotele, quum de animalibus in aquis nascentibus dicemus: & Theophrastus libro De causis, ea facilius crescere dixit, quæ humidiora, rariora, laxioraque sunt, & ad summum, humiditas germina incrementaque præstat. Fæminæ ob id facilius, quam mares augefcunt. Virgilius de herbis humidis locis nascentibus dixit;

Humida maiores herbas alit; ipsaque iusto

Latiore; ab nimium ne sit mihi fertilis illa,

Neu se prænalidam primis ostendet aristis.

Enodes plerumque sunt, non quod nodis omnino careant; talis enim arbor fere nulla est, sed quæ nullos habere videntur, sicut iuncus, typha, & gladiolus; sed vt paucos nodos, naturæ ordine habeant, vt sambucus & ficus. Tandem palustres, & in umbrosis locis nascentes, ubi neque a sole, neque frigoribus, vel flatibus densitatem recipere

pere possunt, minus nodosæ sunt; quia humidiores, & solutiores sunt, ex Theophrasto. Peculiarem sortitur caulem sine nodo butomus. Medulla sunt fungosa, ut quæ præpropere a natura gignantur, & aquea natura constant, ut in iuncis, butomis, cyperis, papyris, sambucis, salicibus videre est: terrestres verò, ut quercus, esculus, & montanæ, duriori corneaque natura referta sunt, & Theophrastus armamentariam harundinem humidiorē nacta conditionem, pleniorē, carnosiorē, in totumque facie lasciuiorē spectari; foliū amplius, candidius, & breuius. Folio rotundo sunt, ratione humiditatis; & si anguloso sunt, saltem umbone depresso, hebetique. Quæ enim humidiora sunt, facile fluunt, & male proprio termino terminantur: abest enim terrestre siccum, & tenax. Urbana, quia humidiora sunt, rotundiori folio sunt; siluestria, quia magis sicca, angulosa. Præterea plantæ quum primitus germināt, quia humidiora, rotundiora ferunt folia; adulescentia siccescunt, & in angulis sinuantur. Amplius, orbicularis figura simplicior est, & quando aliquid festinantius natura producit, circulari figura utitur: in angulosis maiori paratu opus est. Pueri in ortu teretioribus membris sunt, adultis contrahuntur. Ricini folium prius orbiculatum, mox e folio vni angulo diffunduntur oræ in multos angulos. Inquit Theophrastus in omni generatione primum cōfusa est moles, dein procedit opus ad articulationem; quod enim simplex, facilius est.

47 Idque in humidis herbis experimentum capies. Alterum si symbrij genus in riguis nascens, folia primum rotunda profert; adulta finduntur. Alleariæ folia vidimus primum erumpentia rotunda; ubi adoleuerint in ambitu laciniosa facta. Serratula folia fert primo betonica similia, excalescens profundioribus laciniis inciditur. Legumina quam frumentacea humidiora, ideo rotundiori folio sunt. Humidissimi fungi sunt, & rotunda forma constant. Coryledones rotundi, & humidi sunt. Lens palustris rotunda, lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ est. Pyra aquea humiditate abundant, folio insigniuntur rotundo, & sic de aliis. Folio sunt etiam per amplexum, ob aqueam humiditatem; qua abundant. Populus alba, quam nigra humidior; ideo ampliori fronde, idque in iuuentute, sed in senectate succi inopia frondes angustiores affert, dicit Theophrastus. Spinachia aquea humiditate abundant, & folio sunt crasso, ipsa sciure suo coquunt. Lata fronde buglossum, & lactuca sunt, quæ aqua hu-

miditate abundant. Plantago aquatica ceteris maiorem gerit frondem. Hippofelinum, quod in aquis nascitur, suis cōgeneribus in latiores frondes luxuriat, idemq; de hippolapatho dicendum. Conyza aquatica, montana grandior. Vasto folio colocasia est, quæ in aquis suos natales habet. Olerum deniq; omnium frondes maiores sunt arboreis; quia aquationibus adiuuantur: quibus pro esca utamur, iam in Agricultura docuimus; ut in attriplice, & blito videre est, quæ humida & fronde maiori constant. Foliis etiam abundat lacustria, ut dixit Theophrastus. Quod dilutiore virore colorentur aquatica, & mox siccescētia nigrescant, reddit Aristoteles rationem libro De coloribus. Frondes primo vere germinant claro virore; quia tunc humidiores sunt, sed ætatis progressu fiūt porraceæ, nigrioresq;: sed cum aquis extrahuntur, & resiccescunt, a sole aduritur humidum, & atriore virore colorantur: nam humidum inueteratum resiccescens, nigricat, ut in cisternarum tectoriis videre est. Id etiam lapidibus euenit aqua latētibus, & inde soli expositis. Aqua in nubibus causa nigredinis est; sic in terra, & aliis. Et Theophrastus pronam folij partem semper nigricare scripsit, propter humorem e terrâ subeuntem, vnde pars lupina ab altera discrepat. Flore albo pallescenti plerunq; sunt. In flore nimia humiditas betis, ergo pallidi flores lacustres. Plumbum inter metalla humidissimū liuescit. Omnibus in rebus plerunq; color albus imbecillitatem notare solet, Aristotelis & Theophrasti testimonio: aquatica imbecillia sunt, ob id albo flore esse oportebat. Sunt & fructus pallidi, & excolores, ut persica, chrysomela, pruna, vuë, mora, cæteri q; qui in palustribus concauisq; locis nascuntur. Color enim ex concoctione fit. Quæ humida sunt, minus concoqui possunt, & plus temporis requirunt ad concoquendum: propterea fructus cum exoriūtur, pallidi sunt, quia tunc humidissimi. Insipidi saporis fructus causam assignat Theophrastus. Quæ vlginosa terra proueniunt, aquâ sapiunt, quæ insipida est. Quæ diluta & insipida sunt, hæc fere omnia inolida sentimus, & quæ alimento vberiori, vehementiorique nutriuntur, ut palustria. Sapor neque in siccitate, neque humiditate nimia consistere potest. Legumina quæ in aquosis nascuntur, incoctilia sunt ob nimiam humiditatem, frigiditatemq;. Sed ex insipiditate ad dulcedinem aliquantulum vergunt, quod non reticuit in sari, papyro, & manasio. Sunt & inolidi; quia odor saporis rationē sequitur. Ma-

gna

gna est odoris, saporisque cognatio; nam ambo ex siccitate, & minus absoluta concoctione nascuntur, & plantæ quæ olidum fructū perferre quærunt, limosam, pinguemve terram minus desiderāt: calor siquidem humore, lentoreq; obsessus, minus probe suo quit fungi officio. Quæ dilutis & opacis tractibus degunt, inodora sentiuntur. In Thracia, cæterisq; locis, ubi humor multus & vehemens, & hiems cocturæ repugnantibus, odore penitus carēt. Aqua suapte natura frigida nil attrahere potest; quia tenuis, simplex, exilis, odorem tueri susceptum non potest, quin elabatur, effususq; evanescat; quasi in ea sedimentum insit nullum, quo figi, & coherere valeat odor. Et plerunq; steriles sunt. Theophrastus aquarum præavidas, plerasque steriles dixit, ut salix, populus, tamarix. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas unius elementi, ut aquaticas, ob id
48 steriles dixit, ut lens palustris: & homines, ut cætera animalia, nimia humiditate steriles fiunt. Ex nimia humiditate effœtarum virium sunt, & ubique apud optimos scriptores, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Galenum, cæterosq; in montibus, & siccis locis enata, validiora & in agendo esse, & maximarum virium; contra in humidis enata, imbecillia debiliaq; ut in aloe, eleoselino, hippoparho, conyza, angelica, reliquisq; videre est. Et in Telethrio cum opacus & subriguus sit locus, deteriora nascuntur omnia, meliora, quæ ferat Æge, quum siccissimus esset. De magnis & fungosis radicibus videtur Aristoteles in Problematis rationem reddidisse: nam arbores, quæ loca vento, solique exposita tenēt, parvæ & spissæ fiunt; quia spiritus & sol exsiccando incrementum impediunt, molemq; minorem reddunt: at quæ cauis & riguis manent, fiunt magnæ, fungosæque; evenit enim aquæ obiectu, ne pabulū arescar & evanescat. Eadem ratione mulier quæ frigida, humidaque, crura & fœmora pingua, laxa, tumidaq; habet: & quæ stolidi magnitudine tument, semper peiora existimavit Galenus iis, quæ bene munita & adstrictam substantiam habent. Properantius germinant, inquit Theophrastus, quæ in paludibus, quam quæ in planis. Idemque aquatiliū plantarum vitam breviorē terrestribus dixit, ut in animalium genere manifesto videtur: Aristoteles eius rei rationem addit in Problematis. Ocius enim senescunt quæ in cauis, & palustribus degunt, quam quæ in editis locis: nam senectus quædam putredo est; putret autem quod quiescit. In paludibus aer

semper impurus, idemque semper emarcescens; contra autem locis editis aer vndique efflante spiritu mouetur, & fit purior. Et tandem ligna earum fumosa esse non celauit Theophrastus. Fumosa quidem in vniuersum sunt, quæ humida, vt palustria; sic platanus populus, & salix.

Quæ sint aquatilium plantarum vires; CAP. XI.

SED aquatilium plantarum qualitates inuestigemus; ac de iis quid primo senserint Philosophi discutiamus. Mnestor Empedoclis opinionem secutus, quam ipse in animalibus habuit, iudicat aquatilia calidiora esse; argumento iunci odorati, harundinis, & gladioli, & ob id frigorebus obstare ne gelascant. Ad hæc, rationem de ignariis adiecit; nam ex aquatilibus plantis ignaria fieri dixit, quæ celeriter ignem concipiant, & ardent, vt res, quæ caloris plus contineat. Cui respondet Theophrastus, quod res contraria neque alere, neque seruare apta est, sed resistunt humidis humida, nõ contrarietate, sed potius affinitate naturæ: vnum fit humor internus cum humore externo, vt alni lignum, quod sub aquis incorruptibile. Quod de ignariis notat, id fortasse non caloris; sed vehementioris conflictus potius indicium esse quispiam dixerit, vt prætenue humidum attritu attenuatum aërescat, & incendatur. Has opiniones Lucretius & Vitruuius ex Latinis sequuti sunt, vt alibi diximus. Sed rei veritas est, quod corporei excessus cõtrariis in locis & temporibus conseruantur, similibus læduntur. Contra naturales corporis habitus, similibus gaudent, & conseruantur, contrariis vero læduntur. Adiicimus quod aqua vndique circumfusa suo humore imbuens, & peruadens, atque intro alimenti necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionem, & ex aquarum varietate earum qualitates variantur. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas, in quibus vnum prædominatur elementum; earumque complexionem frigidam, & humidam esse, & ex corporis vasta magnitudine, humiditas augetur. Theophrastus frigida esse aquatilia dixit. Vnde vires quas possident ex his qualitatibus conici poterunt, scilicet frigida & humida, quibus medeantur, vt igni sacro, phthisi, capitis doloribus ex calida causa exortis, & similibus; sic hydrophiliam inducere, & præcipue Venerem elanguescentem reddere. Sed lacustrium herbarum exempla reddamus.

49 mus. Palustris lens aquis residibus, & nullo lapsu repentibus innatat, muscus lenticulæ similis; etsi a recentioribus rerum vestigatoribus obseruatum sit radices exserere, & tandem plantam euadere. Dioscorides refrigeratoriæ naturæ dixit. Illinitur igni sacro, & podagris. Compertum recenter est mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis rubentibus, palpebrarum phlegmoni, & capitis doloribus. Eodem modo torpētibus vndis superstat herba, quam *rana morsum* vocant, lenticulæ similis, rotundo folio, intermicantibus lacteis flosculis, crebris radicum staminibus, longius se porrigentibus in fundum, vbi ranæ lubentius habitant, vnde nomen. Nil pigris fluentis, & stagnantibus vndis familiarius virefcit tribulo, ex eisdem comam exserit foliis rotundis ornata, latis, crassis, longo pediculo innixis, partim in aquis natantibus, partim in fundum reptantibus, & mersis. Caule crasso, pingui, quem refrigerantis naturæ Dioscorides dixit, & perinde inflammationibus, gingiuis, & tonsillis utilis. Tam lacustribus, quam leni agmine semouentibus vndis superfluitat muscosa, siue fœniculifolia planta innumeris foliorum capillamentis exilibus, e caule per æqua intervalla pinnatim exeuntibus, mollicellis, tenellis, colore ex viridi fusco, radice euulso facili, pallidula, sapore insulso, quam ex Aniano prope Neapolim lacu collegimus, eiusdem facultatis. Lorus Ægyptia provenit campis inundatis, flore candido, liliaceo, vespere tota abit in lacum; dein ad solis exortum extra aquam emergit; radix cocta editur in panescium. Serapio articulorum doloribus mederi dixit. Plinius ait, Herba quæcunque a riuis, aut fluminibus ante solis ortum collecta, adalligata læuo brachio, ita vt æger quid sit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Fungi in humidis, vel ex nimia humiditate nascuntur, eruti quamcelerrime computrescunt, rotundo umbone, caule tenero, frigida & humida planta est. Canum morsibus ex aqua illinuntur.

De animalium formis in aquis degentium, & eorum viribus;

C A P. XII.

ANIMALIA eandem sequuntur rationem. Et si animalium loca difficilius cognoscantur, quum pedibus prædita longe a suis abeant locis, quibus viuunt; sed vbi sæpius stabulantur, conueniunt, versanturque, ea sua dicemus loca. Quorum hæc erit forma:

E

AQUATILIA animalia ampliori constant forma, quam sui generis terrestria, rotundis membris, cute glabra & molli, carne flaccida, colore pallida, inolida, saporis insipidi, & brevis-vitæ. Cuius naturales rationes reddemus. Quod ampliori forma sint, quam sui generis terrestria, reddit Aristoteles rationem Problematum libro. Terrestrium vi solis consumitur corpus, detrahiturque copia alimenti; unde quæ abdita viuunt, vegetiora sunt; his incommodis quum aquatile genus immunescit, adolescit corpore ampliori. Et Plinius: Quod aquatilia, maiora sint terrestribus, causa euidens humoris luxuria. Quod rotunda sint forma; vidimus in humana Physiognomonia mulieres, vel humidos viros, vel nuper ortos pueros, qui vere humidiores sunt, teretibus, læuibus, & molliusculis esse membris. Carne etiam constant laxa, quia humida sunt, humidoque vescuntur cibo, aquis, luto, & mucos: secus autem iniis, quæ radicibus, herbis, aliisve durioribus vescuntur: nam carne duriori, vegetiorique constant. Pallidi coloris causas reddit Aristoteles in Problematis, quum humorem efficere palliditatem dixerit, quando putrescit, & immobilitatis etiam causa euenire; ob id pallidos esse, qui palustria colunt. Cur vero insipida & inolida sint, causam reddidimus in aquatilibus plantis. Sed aquatiliū animalium vires vestigemus, & veterum Philosophorum sententias perscrutemur. Aristoteles libro De partibus, & Respiratione refert Empedoclem non bene censere ex animalibus ea calidissima esse, & ignis plurimum habere, quæ aquatilia: nam fugientia naturalis caliditatis excessum, quum frigido & humido destituatur loco ipso, hæc contraria asciscunt; humorem enim aere minus esse calidum. Et loci frigiditatem caliditate naturæ ipsorum pensari, Theophrastus idem refert. Empedocles piscium constitutionem calidissimam putat, ob id in frigidissimum ablegatos elementum. Contraria contrariis locis posse perdurare censebat, calida frigidis, & frigida calidis. Sic enim naturam in principio generasse volunt, & rem a suo simili per excessum perire; conservari a contrariis maxime posse, velut medio quodam exultante temperamento. Cui ita responderet: Quod res contraria neque alere, neque servare apta est, sed similis; & inepte Empedoclem asseruisse naturam ad locum humoris transulisse, quæ in arido genuerat: quo enim pacto animantes aquarum incolæ vel quantumlibet temporis in arido

arido persistere potuissent, si modo his nostris temporibus similes sunt? Item, quod nostris temporibus in generatione euenire sentimus, rem plane declarat: nam in vniuersum animalium plantarumq; genus tum generari, tum permanere suo tantum in loco posse videmus; quocirca suo quoq; loco affici nequeunt, contrario & aduerso, affectionibus parent, utpote cum distractio & permutatio magna ita accedat; sed ut diximus de plantis, corporei effectus excessus contrariis in locis & temporibus conseruantur, similibus destruuntur; contra naturales corporis habitus similibus gaudent, & conseruantur. Sed vires, quas ex animalibus, quæ dulci aqua viuunt, coniciere possumus, erunt, quum humida & frigida sint iis, quæ refrigeratione opus habent. iuuant, ut iam diximus, & ebrietati & canis moribus. Sicca enim animalia suis moribus rabiem, & hydrophobiam inducunt, ut catus, lupus, vulpes, mustela, & alia; & aquatica medentur eis, quum solus cancer, ut putat Galenus ex Pelope. Sed ad exempla accedamus. Cancris fluuiialis cinis magnopere prodest rabidi canis moribus, ea ratione, quam diximus; quod multis etiam animalibus competit, quum antiquiores medici huic vni soli tribuerint. Prodest etiam tabidis, & carcinomata lenit. Hippocampus aquaticum animal, ei, qui eum deuorauerit aquæ amorem inducit, ut perennes fluuij, iuges fontes, lacus, & litora grata sint: vires salutare contra rabidi canis morsus habet, ex quibus aquæ pauor exoritur, ex Aliano. Ranae etsi extra aquam aliquando viuunt, inter aquatilia numerantur, carne flaccida, læui, hæcticis, & phthificis apponuntur; dolores capitum mulcent, sacro igni, tonsillis, & similibus morbis medentur. Testudo aquatica frigido succo constat, hæcticis, & phthificis datur ad refrigerandum; valet etiam ad ambusta, quartanas, ignem sacrum, capitis dolorem, & ebrietatem. Anguilla in aquis, & luto degunt, ad eadem fere remedia solent propinari. Vino suffocatae, & ab ebrio potatae, tollunt remulentiam. Piscium plerique hæcticis prosunt, ut ex Medicorum libris habetur. Mullus vino suffocatus, ad ebrietatem valet. Anser, aquaticum animal, solus animalium non rabit, ex Aristotele, ob id contra hydrophobiam. Mergus in aquis, & mari degit, mirifico experimento contra rabidi canis morsus valet, ut illico hydrophobi aquam flagitent, ex Aetio. Miluus ebrietatem arcet, qui in aquis versatur.

NVNC paludum, & residum aquarum accolae plantas dicemus, ut quæ aquis partim immeris viuant, partim extra innatent, exsiccatisque æstu paludibus etiam viuant, & humidis, vdosisque reperiantur: vnde terræ, & aquæ figurarum, & virium misturam referant. Harum indoles hæc erit.

H V I V S iconem require in medio tabellæ decimi capitis.

CAULE fruticat anguloso, cauo, medullosso, fractu contumaci, palustrium locorum incola, fronde angulata, vel laciniata, nervosa, hispidiuscula, flore albo, ex croceo commisto. Radice magna, acerbâ, odorataque, vegetioribus viribus, & tandem iam dictæ fere simili, nisi ex terreis partibus aliquantulum villosa.

Sed effigiatuæ rationes assignemus: Angulosos caules nimia siccitas reddit: diximus humida rotundari, sicca ergo in angulos restringi. Siluestria, quia ficciora, ut dicemus, magis angulosa, striataque. Caule cauo, & medullosso assurgunt humida, ex Theophrasto: nam de viribus ait, solutas vires esse quæ plus medullæ quam ligni haberent, & his meatus ampli, multique sunt, & alimenti largam copiam desiderant; ob id pluuio solo, humidoque pangendas esse: proinde quæ larga medulla abundant, humida sunt; quæ pauca, solidaque, sicca; ut quercus, olea, cornus, ebenus, & buxus. Facilis flexus, & contumacis fractus sunt, inquit idem, quæ lenta sunt: humiditas siccitate temperata lentitiam, & obsequium præstat. Flore partim albo, partim croceo, quod euenit siccitate mista humiditati, ut dicemus in florum coloribus. Fronde parum angulosa: siccitas enim frondes angustas reddit, acuitque, & nervos & hirsutiem addit, ut dicemus. Radice vesca, odorataque aliquantulum, quod ex siccitate euenit. Theophrastus libro De causis sexto, saporem neque in nimia siccitate, neque nimia humiditate residere posse dixit. Caules qui extra aquam nimia siccitate insuaues; dulcedinem namque recipere nequeunt, at in radicibus siccitas nimia humiditate temperatur: & ratio odoris saporem sequitur, ut aliquantulum dulcis, odorataque sit. Viribus vegetioribus sunt; quia vires ex modico alimento proueniunt, modo siccitas modicum præstet alimentum. Siluestria validiora sunt urbanis virium robore, quia ficciora. Vi-
res

res quas possident frigida sunt, & sicce ob aquam, & terrestrem essentiam, non omnino sicce: quia plus aquæ habent, sed sicciusculæ. Quia leuiter & sine morfu desiccant, combustis, depascentibus viceribus, dysentericis, cæliacis, alopeciis, fæminarum profluuiis, igni sacro, inflammationibus, ambustis, strumis, & vulnerum conglutinationibus iuuant. Exempla erunt: Secus fluenta in palustribus Nilotica papyrus frutescit iuncea, triquetro caule, tomentacea medulla infarcto, nitido, super gurgiturum altitudinem attollitur, cui nuspia, nisi ad ima folia sunt, semine infœcundo. Ad vsum funium valet, quia obsequiosa. Radicem crudam, coctamque mandunt: succo deuorato manducamentum exspuunt. Frigidam & siccam esse contendunt Arabes; Galenus vulnera conglutinare dixit. Similis natalibus fari, quod vadosis exsurgat, vbi recedens amnis plana dimisit, caule triangulo, flore luculenta cæsarie decorato, vt in papyro, radice edula, quam mansam exspuant: sic etiam Mnasium ex Theophrasto. Faba Ægyptia in paludibus, stagnisque nascitur, calamo molli, folio latitudine, & cavitare spectabili, vt intrus aquam continere possit; radix manditur cruda, tosta, elixaque, faba exsiccata nigrescit. Dioscorides astringendi potestatem obtinere, vtilem stomacho, & dysentericis dixit. E limoso lacustrium, & stagnantium aquarum fundo traicit lymphas nymphæ, & ob id sibi id nomen vendicauit; perampla folia summis aquis plurima innatant; plurima etiam se porrigentia in imis, circinata rotunditatis, flore candido in medio crocos habente, caule læui, radice clauæ simili. Galenus resiccare sine morfu, & refrigerare dixit: Cæliacis, dysentericis, alopeciis, Venereis insomniis medetur, ex Dioscoride. Potamogetoni nomen quod fluuiorum accola sit, sed etiam segnius labentium, vel torpentium aquarum. Folio hirsuto betæ, flore spicato, coloris obsoletæ purpuræ, gustu astringente, & resiccante. Stagnosis & palustribus nil familiarius, aut viuidius iuncis; caule surgunt læui, enodi, fungosa medulla infarcto, obsequiosæ lentitiæ; ob id a iungendo, *iuncus*, & a funibus & loris, *scharnos*, texendis storeis peraccomodus; aluum sistit, & crebra fæminarum profluuia. Galeno frigidus & siccus. Aquosorum locorum indigena plantago aquatica. Caule surgit procero, folio læui, crasso, flosculo candido. Procidentia curat, rubentem podagram, capitis dolorem à calida causa ortum mulcet, cruento sputo, vrinaque mede-

tur. Equisetum, *ἑquiseton* dictum, quod palustribus, & humentibus lætetur locis, culmos exerit leniter scabros, cauos iuncea specie, folia equinæ fetas caudæ imitantur, floribus albis. Saguini e naribus & vulneribus erumpenti medetur; ruptis vesicæ, & intestinorum dissectionibus, & enterocelis. Galenus sine morfu exficcare dixit, Auicenna frigidam in primo, siccam in secundo, & herniæ intestinali, & hydropicis mederi. Phleon aculeato caule & folio frutex, non alibi, quā in vdis proueniens, in lacu Orchomeno vbertim nascens, fœmina sterilis, ad nexus utilis. Pecori radix gratissima est, & radici partem proximam teneram pueris excitari. Nonnulli *stœben* dicunt; nomen videtur inditum ex tomentitia, & fungosa natura. an sit Dioscoridis stœbe, hariolari non ausim, sed videtur saltim cognata, quum vires eadem, quæ palustribus. Auribus purulentis, oculis ab ictu cruentis, dysentericis, & erumpenti sanguini prodest. Galenus desiccare sine mordacitate dixit, ob id vulnera conglutinare. Typha ex eisdem natalibus, nempe stagnantibus & palustribus aquis emergit; caule procero, tereti, recto, læui, folio triquetro, mucronato, flore papposo, oblongo, cylindrea figura, turbinata effigie; ambustis medetur, ex Dioscoride. Paulus euidentissime refrigerare & resiccare dixit, & estuantibus humbis prodesse. Iisdem nanque paludosis, typhæ affinis prouenit *butomus* Theophrasti, *sparganium* Dioscoridis, & Galeni *xiphion*, triquetro folio, dorso prominulo, & carinato, manum arripientis vtrinque; cæsim sauciente; radix etiam pecudibus & puerulis vesca. Galenus desiccare dixit. Riguis & humetibus conuallibus emicat erinos Dioscoridis, echinos Galeni, flore luteo, semine acerbo, oculorum fluxionibus & aurium doloribus valens. Galenus desiccatoriæ, & repellentis facultatis, & aurium fluxionibus valere dixit.

De fluminalium plantarum effigie, & potestate;

C A P. XIV.

Nunc fluentium aquarum incolas plantas prosequamur. Sed non quod humentibus alueis, & labentibus aquis viuant, humidam vel frigidam temperiem sortiri dicet quispiam, sed in excessu calidissimas, siccissimasque; quum ob necessitatem iis locis viuant, ut semper nouis frigidis, & præterfluentibus vndis abluantur, quasi refocillationis & frigidioris egerent alimenti: sunt enim labentes

bentes frigidiore, nec alibi quam in iis locis viuere possunt, quarum forma plerunque Physiognomones decipere solet, quum notas aliquas humidarum habeant, quod in aquis uiuant, aliquas vero calidarum, quod calido, siccoque habitu consistant.

IN EXTREMO *tabella loco a dextra tua fluminatilis plantæ effigies uisitur, capitis decimi.*

CAULE igitur fluentium aquarum accolæ surriguntur læui, sed gracili, fronde læui, pinguiuscula, sed pluribus incisuris laciniata, flore albo, sed plerunque luteo, radice tenera, sed exigua, odorata, acri sapore linguam exulcerante.

Causæ sunt: Caule læui uiuunt, quod aquis nascantur; sed gracili, ex caliditate, fronde læui & pinguiuscula, ex humiditate, in qua nascuntur; incisuræ ex siccitate, caliditateque; radice tenera ex humiditate, sed exigua, odorata & acri sapore ex caliditate, flosculo albo ex humore, flauo ex calore plerunque, & tandem calide & aquaricæ plantæ effigiem retinent. Vires adeo calidas habent, ut linguam exulcerent, cutemque; ob id lepras, psoras, scabiem, stigmata, scabros vngues, alopeciam, & calculum curant. Ranunculos ranis cognomines fecerunt, quod iisdem fluuiis, & lacustribus locis oblectentur, & floribus sint colore ranarum, id est luteis, herbido permixtis; utpote ranis conuictrices, & aquarum potrices. Folia initio rotunda, dein incisa, flores aureo fulgent nitore, caule gracili, radice parua, alba, vrentis gustus, nec iniucundi odoris. Scabros vngues eximunt, stigmata delent, formicantes verrucas, & alopecias. Galenus calidas & siccas esse dixit. Sed ranunculorum plures species, inter eas flammeus est; folia sunt ei angusta, oblonga, carnosa, ambitu ferrata, caulis cauus, rubellus, enecat pecora edendo; amburit enim vescentium exta. Chelidonium minus foliis subpinguibus, radice pusilla, flore eleganti, foliolis aureis radiatim stellato, nascitur in aquis. Exulcerat, sed non ubiq; pro agri conditione. Psoras, & scabros vngues eximit. Galenus calidum, & siccum in primo esse dixit. Ex *Scarus* & piperis nominibus conflatum nomen *hydropiper*, ac si *aquaticum piper* diceret, ac re ut piper; nascitur in aquis pigro lapsu repentibus. Prouenit caule numerofo, gracili, flore albedo, purpurascenti, semine acri saporis, radice parua. Sigillata delet. Calidum, siccumq; paulo infra piper esse Galenus dixit. Sion, *non est scarus* quasi quatiatur in aquis ex præterfluëtibus, & alluentib; vndis; vnde

etiam Latinis *laneris* nomen, foliis olusatri similibus, sed minoribus, & odoratis. Calculos deturbat, cit partus. Galenus excalefacere dixit. Etiam lympidorum riuulorum sectator silymbriū aquaticum, vbi etiam sion provenit; gracile est, & tenellum; folio primum rotundo, adultum erucæ modo finditur, cauliculos nerueos habet; acris gustus, excalefacit, vtriusvis vires paris fere sunt commodi. Purgat lentigines, & vitia cutis. Galenus excalefacientis, & exsiccantis virtutis manifestavit.

De plantarum physiognomonia, & viribus in maritimis aquis nascentium;
CAP. XV.

EDVLCEVS aquis ad falsas devenimus, de marinis plantis loquemur; sed priusquam ad harum formas & vires descendamus, videamus nunquid in falsis plantæ nasci, & nutrirī possunt, ut inde colligere possimus, quibus præsent. Claris argumentis probat Theophrastus in stirpium genere falsuginē nullam sentiri, neq; in falsis aliquid gigni posse, hoc modo. Salsum neq; alit, neque aptum est generationi; argumento, quod falsis tractibus nil provenit; sed et si videamus in falsis quippiam gigni, ut plantæ, pisces, & alia animalia, quæ dulcia sunt, non ob id ex mari gigni, vel ali putandum est: nam id quod alicuius materia futurum est, necessario esse oportet transmutabile: nam generatio transmutatio est; porro sal non est transmutabilis, ergo neque perfectum quicquam, neque aliquid vilo pacto generari ex eo potest: nam plantæ calor internus & solis, humorem trahunt, qui alimento plantæ futurus sit, qui humor purior, leuiorque est; sed salsum omne terreum est, & graue hauriri non potest, quia subsidet. Secunda ratio, quod sal facultates omnes desiccet, & erodit, ut desiccetur vis generationis: unde id quod in aliis generationem prohibet, ipsum videtur auctor incommodi etiam sibi, id est quod aliis inutile ad generandum, inutile quoque sibi futurum. Præterea quæ nullam mutationem, vel corruptionem sentiunt, auersam penitus a plantis qualitatem habere necesse est; porro sal est eiusmodi: nam omnia vindicat a putrilagine. Aliud erit argumentum: Quod non multū euacuatur, non multo indiget alimento; planta non euacuatur, quia caret excrementis; non ergo multo indiget alimento; non igitur coguntur quicquam sugere, quod inutile sit ad alendum. Plantis excrementa non sunt;

sunt; quia si ineffient, excernerentur, nec in superficie residerent, à
 folis vi eousque eleuata. Alias deinde addit rationes, quibus vide-
 tur disquirere, quod plantis insit falsugo; nam falsuginis sapor, qui
 plantis inhæret, vel intrinsecus est, vel extrinsecus: si intrinsecus, erit
 alimentum, naturæque conuenit; si extrinsecus accidit, vnde ingre-
 ditur? & ex quo? vel ab aere ambiente, qui se induit in meatus, vel à
 vaporibus humorum à radice attrahi sursum feruntur, deinde exi-
 guntur à medulla, & tanquam sordes erumpunt ad cutem? quippe
 falsugo superficiali videtur, sed ciceri vernacula, & necessaria est; si-
 quidem imbribus elota, interit eius planta, vnde constat naturale
 ei esse, vt se rueri & conseruare valeat. Est & in quarundam fouis,
 & ramis falsugo, quæ in aquis immissa & elota, gustu manifesto de-
 prehenditur; non in iis solum, sed in fructibus quoque; si quis non
 54 fructum mandat, sed linguam consulat; quippe non in carne, sed in
 regumentis falsugo reposita est; quasi à natura consulto factum, vt
 semen inclusum à corruptionis labe vindicaretur, ac falsugine custo-
 diatur: nam dum viret, in caule & filiqua est; adulta vero siccescens
 in putamine residet, tanquam intrinsecus adueniens. Rem ergo
 naturalem esse falsuginem, atque natiuam latissime patet; nam vbi-
 cunque seratur, aut non satus aliubi oritur, falsum futurum, etiam
 si ager falsus non fuerit: nam ea quæ locis falsis proueniunt, haud re-
 mere falsuginem ceperint, sicut halimus, kali, & alia pleraque. Alibi
 vero de falsis aquis hæc habet. In genere aquarum, quæ nitrum, vel
 alumen, vel aliquid aliud eiusmodi sapiunt, plantas neque alere, ne-
 que gignere posse dixit; sed esse quasdam priuatæ naturæ plantas,
 quibus priuata deberi alimenta par est; tantumque mari genitales
 facultates tribuit, vt suas ibi plantas agnoscat peculiare, quæ in ter-
 ra nasci nequeant, vt suas etiam animantes, id est pisces. Præterea a-
 lias esse arbores, quæ in æstuariis viuunt, hæc non à mari capere ali-
 mentum, sed è venis subterraneis. Marinas enim aquas percolatas
 falsitatis virus amittere, & ex interiore terræ sinu dulce haurire, quo
 viuunt, & mare ipsum circumfusus nihil nocere; per vices enim ac-
 cedit, receditque. Post æstuarium aliam litoralium apponit speciẽ,
 quasi mediam inter dictas; hæc falsi humore subterraneo frui, tū
 ad alimentum, tū ad robur, vt non solum inde viuunt, sed bene va-
 leant, vt palma, brassica, beta, ruta, & eruca; tantumq; in his abest à
 maleficio, vt etiā afferat emolumentum. Salsis si culta fuerit brassi-

ca, vitream acquirit friabilitatem, ut terræ allisa, diffiliat in partes. Tollitur & acrimonia & amaritudo. Sed si falsus humor plantas nutrire possit, deterius alit; prohibet enim incrementum exsiccando, quod ab humido est. Sed Galenus falsam aquam aridam, exsiccantemque naturam habere dixit; cum eiusmodi facultas in amaris insit, ob id enutriendo corpori prorsus inepta existimanda. In stagno bituminoso Syriæ Palæstinæ nullum neque animal, neque plantam cōspici; cumque flumē, quod prope Hierichunta fluit Iordanes, pisciumque copia scatens in stagnum ingreditur, nullōs omnino fluii ostium pisces excedere; & si quis captos in stagna coniiciat, celeriter mori. Sed videmus in mari tanta piscium genera gigni, ali, & commodissime viuere, ut aliter credere non possimus, quā eorū naturæ familiaritate dulce, & iucundum esse; quod si aliter esset, facile utique foret ad fluuiorum ostia ingredi, & aufugere; sed extrā mirabili multitudine paucos constat, qui fluuios subeant. Sed si cui nouum videbitur in mari dulcem aquam contineri, consulat Aristotelem, qui cereo vase mari immerso percolatione dulcem aquam exhauriri dixit; & litoralium accolæ, qui dulcibus aquis destituti, puteis vix tres cubitos altis in arena effossis, dulcem ex salis secernere. Sunt qui dicant arbores marina aqua non ali, quod nec quidem terrestria animalia, quod ariditate præcipue offendantur arbores, atque arefacit marina aqua; vel quod oleum quidem infestum stirpibus absument illitum; aut marina aqua multam participet pinguedinem, ideo etiam conflagrat, vel quod amara sit remissione exustæ terræ, ut dicit Aristoteles, potumque respuat. Lixiuuium nanque fit ex dulci aqua in cinerem missa. quod ferunt in Rubro mari siluosas materices, stirpesque fruticari, nullum quidem edunt fructum, grandescuntque fluminibus multum inferentibus in mari lutum, & proinde non longe à terra absunt. Plutarchus in libro De causis negat plantas falsis ali posse: Auerroes maioris maris aquam falsiorem, amarioremque ceteris esse, ob id nullum animal in eo viuere posse, quia amaritudo est in vltima contrarietate nutrimenti animalium, quod dulce est. Sed id subtilius disquirere nostra haud magnopere interest. Nos hæc recitauimus, ut perscrutaremur ex his vires maritarum plantarum. Quæ igitur in marina nascuntur talem præferunt speciem.

SiNE caule plerunq; assurgunt, vel cauo, inani & fungoso. Foliis capilla-

capillaceis, vel absq; foliis, fructu vidue, sine radice, quod saxis, lepadum more adhæreant. Totę molles & sine ligno, ne maris aestu collidi, & frangi possint. Colore ruffo.

Effigiatuř causę hęc sunt: quod caule, foliis & seminibus vacet, causam diximus ex Auerroee, quod si vnus elementi plantę omnes imperfectę sunt, marinę imperfectissimę, quod in sale viuant, qui generationi contrarius existit. Et locis etiam siccis, & in saxis natę plantę flore, fructu, & caule vacant. Colore ruffo sunt. Ruffi coloris causas reddemus in animalibus eiusdem loci. Vires pronunciamus frigidas & siccas; frigidas ob aquam, siccas ob salę, quem apud omnes sine dubio ficcare constat: ob id morbis illis prestare possunt, qui frigidis & siccis qualitatibus iuuantur, vt podagris calidis, hydropicis, inflammationibus, & sanguini profluenti. Marini phuci genera plura sunt; vnum latum, alterum oblongius, & rubeum; tertium candidum in Creta florens. Podagris valent, inflammationibus, & venenis; sed iis humidis vt oportet. Galenus refrigerare, & resiccare dixit. Muscus marinus nascitur in scopulis, testaceisq;, haud procul a mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Pręcipua ei spissandi vis, collectiones cohibet, & podagris confert, quas refrigerare opus sit. Galenus ex aquea & terrea essentia compositum dicit, vtraque frigida: siquidem astringit, & calida euidenter refrigerat. Bryon herba marina, Plinio non capillacea, sed lactuę foliis, similis, rugosa veluti contracta, sine caule, ab ima radice exeuntibus foliis. Nascitur in scopulis maxime, testisque terra comprehensis. Pręcipua siccandi ei, spissandique vis, collectiones omnes inflammationesq; cohibendi, pręcipue podagrę, & quicquid refrigerare opus sit. Androsaces in maritimis aquis nascitur, perpusilla planta, umbilicata, cirrhis glabris, exilibus, crebris, surrectis, singulis umbilicum medio fulcientibus; vrinas cit; hydropicis, & podagricis illinitur. Galeno humens & acris est, desiccata desiccatur; sic Agineta & Plinius. Sed aliquibus diuretica est, & mendum in Galeni textu suspicor. Corallus marinus frutex, qui alto extractus duratur statim, adstringit & refrigerat mediocriter, excrecentia coercet, oculorum cicatrices al, stergit, sanguinis reiectioni, & vrinę difficultati auxiliatur. Antipathes coralli species, vires supradicti habet.

ANIMALIA vero quę in ſaliſis aquis degunt, aliam referunt qualitatē, & effigiem; quippe & viribus, & nutritione variant, & à terreſtribus non ſolum locorum varietate; ſed etiam alimentorū, quibus veſcuntur. Diuerſa enim maris loca diuerſę qualitatis piſces pariunt. Salmonem aquaticum in Aquitania marinis omnibus Plinius præfert, amia Byzantia, vulpecula Rhodia, anguilla Bæotica, muſ Ponticus, thynnus Megarenſis, muræna ex freto, & Tarteſia, mugil ex Scyatho, hædus ex Melo, conchæ Pelorinæ commendantur. Quorum forma hæc:

MAGNITUDINE parum ſubſident à dulcium aquarum incolis, corio duriori, ſquamoſiorique, carne constantiori, odoratori, ſapidiori, capillo ruſo, faciliſis decoctionis, potentiſis virtutis, & vitę perenniſis.

Ratio deſcriptioniſis talis eſt. Diximus humorem, in quo degūt, magnitudiniſis cauſam vtriuſque eſſe, ſal deſiccando ſemper minuit. Eademque ſiccitas cauſa eſt, vt duriori carne, & ſquamoſiores ſint: immo multę ſquamę, ſpinę, oſſa, clauis, & vngues in piſcibus laudantur; quia in iis oſtendunt multum eſſe terreſtris qualitatis, & rē contrariam ſuę complexionis; quia ſicciores ſunt, & in petroſis locis naſcuntur, vt ſaxatiles ſubtilioriſis ſubſtantię, & minoris ſuperfluitariſis aliis, vt Auerroes in Colliget. Sapidiori etiam ſunt carne. Galenus hanc differentiã diligentiffime adnotauit; quippe diuerſum genus pelagici mugiliſis ab eo facit quod in fluminibus, ſtagnis, lacubus, aut riuiſis vrbium cloacas expurgantibus prouenit: nam horū caro excrementitiã eſt admodum, & mucoſa; optima autem eorum qui in puro mari degunt; aliis vero locis non inſuauiſis modo, ſed etiam ad coquendum difficiliſis, maliq; ſucci. Horatiuſis hiſis verſibus de lupo piſce idem ſentire videtur;

Vnde datum ſentiſis, lupo hic Tiberinuſis, an alto

Captuſis hiet, pontes ne interiactatuſis, an amniſis

Oſtia ſub Tuſci?

Et apud Columellam exſtat non ille pidi dictum de hac re. Philippuſis quum ad Numidiã hoſpitem deueniſſet, & ſibi è vicino flumine lupum formoſum appoſituſis deguſtaſſet, exſpuiſſetq; , dixit: Peream ni piſcem putauis; vſque adeo à Tiberino, vel marino difſerre

ferre putauit, vt illum piscis nomine indignum iudicauerit. Quod ruffo colore sint, Aristoteles in Problematis rationem reddit: nam omnes qui in mari degunt, ruffo sunt pilo; quia quum mare calidū & siccum sit, tales pilos reddere potest, vt lixiuium, & auripigmentum. Vires hæ sunt: Piscium naturam & substantiam immutat aqua, illos vnde quaque peruadens, & intro alimenti, & refrigerationis necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionē. Salta enim aqua per sal sicca est, & siccus suos incolae efficit, aqua per se frigida: vnde morbis iis, quibus frigida & sicca profunt, opitulatur. Marini cancri sicci natura sunt, ob salis missionem; secus autem aquatiles, vt ex Pelope refert Galenus. Marini gobi à fluuiatilibus multum differunt, nam Galenus ægris marinum apponi iubet, succi bonitate etiam commendans: sed fluuiatiles hac dote multum superantur; carne enim molli, & insipida sunt, paruis squamis, quum aqua & luto vescantur. Anguilla marinæ & fluuiatiles sunt; præ cæteris laudantur, quæ in Siculo freto intra Rhegium & Messanam nascuntur. Diphilus palustribus marinas suauiores esse dixit.

De facie, & facultate terrestrium stirpium; & primo de iis, quæ pingui solo nascuntur; CAP. XVII.

IAM post tergum relictis aquatilibus herbis, illas docemus, quæ à terra suas facultates hauriunt; sed prius terræ varietates perquirere oporteret; quæ cum innumerabiles sint, ne noster sermo longius protrahatur, & tyronum ingenia diuexemus, solum aliquas & principes memorabimus: nam & colore variant; alia enim pulla; alia, cinerea, fuluaque est: sic etiam sapore differunt, vt pinguis, dulcis, amara, salta, astringens, sic aliis qualitatibus, sicca, densa, soluta, arenosa, & calculosa, quarum nostri de Agricultura libri pleni sunt, ob id lectores ad eos relegamus: solum pinguis, macra, mediocris, & arenosa telluris qualitatem referemus: ex his ingeniosus phytopa reliquas poterit inuestigare; & primo à pingui incipiemus. Pinguis terra est, quæ linguæ admota pinguedinem quandam præfert, lentescitque quasi glutinum. Sed pinguis humi incolam plantam describamus.

QUATVOR terrestres plantulas tabella hac oculis subiicit; à dextro latere pinguis humi accolam maluam ostendit, pro instanti capite; mox secundum locum occupat mediocris telluris inquilina, lotus urbana, pro vindexigesimo capite; tertium in siccis nascens terris lithospermon, pro sequenti proximo capite; postremo loco, arenis fruticans agreste fœniculum, pro vigesimo capite, ita ad vinum distincte expressas, ut reliquas, harum similitudine visu facile assequi possis.

A'ss v r-

ASSURGIT planta pinguis humiaccola perampla corporis specie, & multiplici ramorum stipatu, pingui & hilari aspectu, nec alibilior. Truncotereti, vdo, turgenti, Cortice læui, nitido, succoso. Immodica foliorum petulantia, ex atro viridantium, crassorumque, præcoci germinis. Fructu pulpa pingui, succosa & friabili, molli, vel paruo intus ligno, sapore dulci, non multum odorato. Flores & fructus excrecentias quasdam ostendunt supra eos. Radicibus magnis, hinc inde repantibus.

Hæ sunt causæ effigiaturæ. Peramplo corpore, ingentib. ramis, folio numerofo, magno, carnosq;, fruticat, pinguium locorum inquilina, ex Theophrasto; ob id quod plantæ radix solo alte descendat, imaque subiens succosa, multum alimenti trahit, quod in exsucca & strigosa terra facere non potest, quum eius radix per summa adhæreat, minimumque alimenti trahat. Arbores namq; pingui solo alimenti copiam adeo largam attrahunt, vt optime germinare, magnitudinemq; accipere possint, sed fructum parere nequeunt, quoniam non cōcoquunt quantū abunde sit. Pingue solum, calidum est: caliditate radices vegetiores fiunt, & vberius attrahunt pabulum, quod vberius vertitur in frondes & ramos. Frumentum Africum & draconτίας, calamum crassum gerunt, quod non nisi læto agro nascantur, & vbi possint vberius succum haurire. Columella de pingui terra loquens, ait;

*Pinguis ager putres glebas, resolutaq; terga
Qui gemit, & fossus graciles imitatur arenas,
Atq; habilis natura soli, qua gramine læto
Parturit, & rutilus ebuli creat vuida baccas;
Tum, qua sponte sua frondosas educat vltimos,
Palmitibusq; feris latatur, & aspera siluis
Achrados, aut pruni lapidosæ obruta pomis
Gaudet, & iniussu consternitur ubere mali.*

Agricolationis rei periti, arbores quæ leui cortice, vdo, tereti, turgentiq; sunt, pinguis soli indicia præbere dixerunt. Sic quæ scabra cure, & crustosa, strigosaq; obrita sunt, exusti, lapidosiq; soli argumēto esse. Valde quā numerofo folio sunt, & flore stirpes pingui agro consistæ: nam olitores stercore pingui redacto, augent ole-ribus folia, quæ ad escam sunt. Et coronarii, florum mango-nes, pinguedinis & culturæ lenociniis flores à pristina forma de-

sciscere, & multiplicem & foliosam reddunt stirpium, & florum familiam, & eximiam pulchritudinem floribus inducunt, ut in liliis, narcissis, bellidibus, caryophyllis, & cæteris passim videre est. Ex arui pinguedine vidimus rosam rubram centifoliam redditam, è cuius medio glomeruli acervatim collecti erumpebant; & in iasne vidimus alterum florem super alterum insidentem, & utrumque odoratum; & in quercus foliis pilulam rotundam succrescentem: sic & in ulmo, aliisque arboribus, quæ cæli, vel anni clementia, vel loci pinguedine eueniunt. Natura, cui crebra & multa materia suggeritur, luxuriat variando, & luculentam sorturam foliorum, florum, & fructuum multiplicando: sic contra, quum ei alimentum deficit, aliquid plantis desideratur. In Thessalia ne segetes luxurient in frondem (cuius agri frugales sunt) depascere & detondere agricolæ solent. Sed cerealia, quæ simplici pubent culmos, ieiuno & gracili solo contenta sunt; quæ vero multiplici, pingui. Typha & semen in exemplo sunt. Pingui pabulo oblato stirpibus, augetur pulpæ caro, & imminuitur os vel tegumentum, ut in causis vrbane plantæ latius docebimus. Omne vrbani nucleo minori fructificat, quam incultum; quoniam amplius humescunt, & alimentum vberius ad pulpam augendam deducunt, atque etiam succos pro nostro usu congruentes maturant. Pingue enim solum ad vrbano parum differt. Quod cito germinet, ratio est, quod viribus prævalent, alimentoque abundant, ut amygdala, & punica, & ad summum siluestria, quæ vrbana; quia robustiora, quum humiditas & mollities ad emittendum plurimum conferunt; siccum enim & spissum neque transmeatu facile est, neque copiam habet materiæ. Pingue solum vice stercoreis est, & sterco sua caliditate plantæ poros aperit, & radices vegetas reddit, ut & cito fructificent. Quod parui odoris sint: Odor ex siccitate, ut diximus, proueniebat, sed non omni siccitate, verum terra pinguis, lenta, glutinosaque, humoris lentorisque causa, non æque calor suo fungi officio potest, ob id odoratos fructus haud multum afferre potest. Et ut diximus de ramis, ita & de radicibus intelligendum, quod magnæ & procurentes sint. Vires habet calidas, & humidas; quia pinguis terra calida & humida est, & planta huius loci inquilina easdem retinet facultates. Triticum solum pingue & restibile accommodatum, ex Theophrasti sententia, & reliquorum, Galenus è secundo ordine calefacientium dixit, necre-

nec refrigerare, nec exsiccare posse, ergo humectare. Sesamum putre solum expostulat, ex Columella, vel pinguiore arenas. Galenus modice calefacere dixit. Linum pingue solum Varro requirere scribit. Calidum, sed humiditate, & siccitate symmetrum. Zea pingue veruactum exoptat, quod nil magis terram exurat, Theophrastus dixerit, inter hordeum, & triticum temperatura medium. Sic olyra, & filigo. Malua pingui delectatur loco, & humido gaudet latamine hortorum, calida, humidaque. Faseoli pingui, & restibili loco nascuntur, ex Columella; calefaciunt & humectant ordine primo, ex Galeno. Malus, & pyrus ex Palladii sententia leue & pingue solum desiderant. Idem de sorbo dicendum, quorum temperies calidæ, humidæque sunt.

59 *De forma, & potestate macro solo nascentium;*

CAP. XVIII.

DIXIMVS de iis, quæ pingui & frugali solo nascuntur; nunc quæ sicco, sitienti, & aspero, quorum facies, & vis opposita. Diximus in humana Physiognomonia calidi & sicci corporis indicia esse carnem macram & hirsutam, duram & siccam, capillos nigros, nervos & venas apparentes: sic

IEIUNI soli accolam plantam tertio tabellæ loco in proximo iam descripto capite demonstrauimus; quare eam cognoscendi anxios illic remittimus, ne iterata eiusdem figure appositione fastidium potius, quam utilitatem legentibus pariamus.

Quæ squallida & ieiuna stirps, ut plurimum obuia fit humo, aspectu exili & macilento, infelicia sua testatur natalia. Caule nanq; strigoso, rigenti, hirsuto, exucto, gracili & furculoso. Fronde angusta, vel acuta, vel profundioribus incisa laciniis. Flore luteolo, non nihil interdum rubente, sæpissime in umbellis. Fructu paruo, intus ossoso, minusque succoso, iucundum halitum eructante, sapore amaro, vel aspero. Tarde fructificat. Radice exili, paucis fibrillis innixa. Lente crescit, vitæ diuturnioris.

Sed descriptionis causas reddamus. Quod paruo corpore sint, diximus in superiori, ex Theophrasto; quod quæ vberi humo nascebantur, per amplexu corpore, & alto; sic quæ gracili; minus alta tellure, quum radices per summa adhæreant, & minusimenti quæ competat, hauriant, breui corpore crescunt. Frons altioribus laciniis proficissa est. Diximus quod Naturæ ordo poscebat; quod si in riguis

nascentes plantę rotundiori, vel retusiori angulo essent, contra quę in siccis nascerentur, profundioribus scissuris, & laciniis inciderentur, vel mucronatis angulis. Siccitas frondes angustas reddit. Populus alba in iuuenta latiori fronde est, sed eadē in senecta alimenti inopia angustas frondes, & scabrum corticem reddit. Ocymum in humentibus & vmbrosis natū, latiori & rotundiori folio est; at soli expositum, contrahit frondes adeo, vt in serpillum abire videatur; quia vehementer siccat, vt diximus. Sic de vrbana & siluestri eruca dicendum. Siluestris lactuca rotundifolia & latifolia, quā *hieraciam* vocant, quod accipitres scalpendo eam, eiusque succo oculos inungendo, obscuritatem quum sensere, discutiant; siccis locis lata, breuioribus foliis, diuisuris profundioribus incisis nascetur; sic etiam euadit, cum senescendo mutatur ætas. De osse & pulpa fructus sapius loquemur. Plantas, quę culto & pingui solo proueniunt, diximus plus pulpę, minus ossis habere; sic quę ex succo & lapidoso, plus ossis, minus pulpę, ex contraria causā. Tarde fructificat, germinatque; quia ex pauco, siccoq; alimento lignosa, solida, spissaq; sunt; sed quę sicca, solida, & spissa sunt; nec transmeatu facilia, cum copiam materię non habeant, tarde germinant, vt diximus. Minus habent virium, cū alimento minimo fruuntur. Odorati fructus sunt; quia quę sicca sunt, parum humoris habent; quod paruum est, facile excoqui potest. Suauitas odoris ex concoctione consistit, quę olfactui congruunt, neq; dulcia, neque vllam saporis gratiā habent. Aridis locis omnia ad plenum excoquuntur, vt apud Cyrenę, cuius ager tenuis, & siccus. Quod sapore aspero sint, reddit Aristoteles rationem in Problematis. Thymum in terra Attica acerrimi saporis est; quod ille ager tenuis & siccus sit; quam obrem non multum humoris obtinent, quę in eo nascuntur. Thymum, quod siccum natura, minimeque dulce; nam ob inopiam tantum humoris retinet, quantum suo conuenit generi, quod dulce nequaquam est; sol autem, quod dulcissimum est, exfugit, vt acerrimum relinquatur. Acrida sunt, quę quum parum humoris habeant, sol vehementer excoquens, & dulce & leuissimum eximens, remanet acerrimum. Dictamnium, quod solo aspero nascitur, excalefacit & acre est; pseudo-dictamnium, quod latioribus locis nascitur, ignauum dixit Theophrastus. Quod tarde crescat, rationē ex eodem adducemus: & quū ipsius rationes adducimus, nil maius adducere putamus; quum in plantarum

plantarum philosophia eminentissimus sit habitus. Ex humiditate puenit corporis raritas, & per poros facile fit percolatio, & sine villo impedimento; sic quæ spissa natura sunt, difficile augescere possunt; quod enim spissum, siccū, amarumq; est, natura ignis cōsistit, & hinc lēta huius accessio est. Cōtra quod rarū, laxum, & humidū est, id celeriter crescit. Umbellas pro flore adducere, siccarū præcipue est, calidarumq; quū omnes fere umbelliferæ siccæ qualitatē sint. Testimonia sunt panax, apiū, fœfeli, ligusticū, anisum, carum, anethum, cuminū, ammi, elaphoboscum, daucus, peucedanum, sphondyliū, angelica, myrrhis, imperatoria, thapsia, fœniculū, smyrnium, pyrethrū, ferula, achilleon, ageraton, pastinaca, siser, crithmon, gingidiū, caucalis, mentha Græca, cachrys, filipendula, libanotis, & alia. Diuturnioris vitæ sunt, quæ carne sicca constant; & arbores, quæ corticem tenuem & siccum habent intrinsecus, sane diuturnæ sunt, nec facile putrescent. Sic in animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est, ex Hippocrate libro De humoribus. Calidæ & siccæ temperaturæ sunt, & tenuis essentiæ, ciunt vrinam, & menses; comitialibus, & serpentum ictibus valent; partus extrahunt; & quia sapore acri sunt, incidunt; ideo expurgant thoracem, & pulmonem, & vermes necant; Eryngii marini, & mōtani depressa, aspera & inculta loca persequuntur; & quo asperiora, gustu plus gratiæ, & aromaticitatis habet; pluribus aculeis circumdantur, incisuris alte laciniatis, & echinatis capitibus, colore albo viridante, & cæsis, ex loci calore. Cir vrinam & menstrua; serpentium moribus, opisthoronicis, & comitialibus medetur. Galenus tenuis essentiæ dixit. Cinereus pallor, pallensq; saluix, qualis in apricis, exustis, & asperis collibus enatæ nomen αλσθακη, quasi sole tabefacta & siderata, fruticat multiplici surculo, lignoso, folio scabro, rugoso, & squallente, iucundi odoris; vrinam cit, menses & partus; pastinacæ ictibus auxiliatur, & tetra vlcera purgat; capitis frigidis affectibus, articularū doloribus, comitialibus, veteriosis, stupidis, & pectoris vitiis. Calefacit, siccat, & abstergit. Thymū pusillis fruticat, & lignosis surculis, foliis exiguis, angustis & duris, flore purpureo; petroso & gracili solo prouenit. Orthopnoicis, anhelatoribus, prodest; tineas vëtris exigit, menses, partus, & vrinas pellit, ischiadicis subuenit. Gal. manifeste calefacere dixit. Saturea in asperis, & salebrosis locis nascitur: herbula est virgulis exilib. sarmento-
sis, lignosis, crebris foliis, angustis, rigidiusculis, gustu acri, & odoro:

vnuerſa obſoleta purpura albicat, lignoſa radice. Eadem thymi viſ; ſed minori acrimonia. Anthemis numeroſis luxuriat ſurculis, in alas diuiſis, quibus ab radice puſilla folia, crebra, minutatim inciſa, per anguſta diuiſura anethi adhærent. Flores candidi, vberes. Naſcitur in aſperis, excalefacit & extenuat. Pellit menſtrua, cit vrinam & partum, ſanat iecoris vitia. Lithoſpermum obuiam ſit locis ſtrigoſis, aut quibus coli deſitum ſit; ramis gracilibus, hiriſutis, porrectioribus, duris; folia anguſta, tactu rudia, floſculi alben in alis; & ſummo ſecus folia vniones præluſidi, rotundi, lapidea duritie & fractu. Siccitatis, abſterſionis, & non nihil acrimoniæ habet. Vrinas pellit. Dictamnium pulegio ſimile, folia tomento, lanugineq; pubeſcunt, in aſperis locis naſcitur; ſi in lætis, pſeudodictamnium dicitur. Excalefacit vehementer, ad mulierum partus Theophrastus valere dixit; lienem imminuit, ſerpentum ictibus, & venenatis morſibus auxiliatur. Lonchitis naſcitur in ſitientib. & aſperis. Cit vrinam. Marubium frutex à radice ramoſus, ſub hiriſutus, quadrangularibus ramis, flores aſperi. Naſcitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Craſſam è pectore pituitam eiſcit, menſtrua, & ſecundas extrahit, venenis & ſerpentum morſibus valet. Galenus calidum & ſiccum dixit.

De forma, & commodis plantarum in mediocribus terris naſcentium; CAP. XVIII.

61

DIxiMVS extremas; huc ſe intruſit & media, id eſt planta mediocri humo naſcens, non pinguibus, neque aridis, non ſaxoſis, neque arenoiſis, id eſt ſoluta & leui. Theophrastus optimam deſcribens ſoli qualitatem, dicit eam eſſe quæ mediam obtinet confuſionem extremorum, id eſt ſoluti & ſpiſſi; leuiſ & ponderoſi; ſicci & humidi, ſuperiora modice inferioribus reſpondentia, arboribus, frugibus optimam eſſe; etenim ad habitum aeris quodammodo videtur accedere, ſic & alimentum in ſe continet, & facilem meatum radicibus præbet. Sed ad formam accedamus.

IN decimoſeptimo capite, ſecundo tabellæ loco, reperies plantam mediocriſ humi accolam, ibi eam contemplantur.

MEDIOCRIS terræ conuiſtrix, & familiaris forma vulgatioꝝ eſt quā ſit opus affabre delineamētis depingi; nā quas deſcripſimus extremas confuſum imitatur; vt, qui ambas nouerit, nempe & mediam ipſam

ipsam norit. Magnitudo paulo infra eam, quæ in pingui subsidet, sic etiam proceritate & foliorum luxuria, quæ in exuclis excellit. Nec simplici adolescit caule, nec multis propagatur virgultis. Folio leniter crenato, nec acriore, nec obsoletiore colore. Non lævis, non hirsuta, sed molli quadam lanugine rigidiuscula. Spirat odorem, non tetrum, non aromaticum, sed nec ingratum. Reliqua omnia medio habitu consimilia.

Formæ, & cōmoda consimilia sunt: quippe non calida, non frigida, nec arida, humidaq; sunt; sed tepida, & nostræ naturæ familiaria, ut non ad medicamenta, sed ad alimenta potius veniant. Exemplar: Hordeo Theophrastus solum gracile præstat, quum leui, & pauco egeat alimento. Sic etiam de trimestri tritico, quum tepido, vel frigidiusculo sint temperamento. Triticum paululum calefacit; non reficcare, nec refrigerare manifesto potest, omni solo nascitur. Zea mediam obtinet facultatem inter triticum & hordeum, id est inter calidum & frigidum. Urbana lotus in medio frigiditatis, & caliditatis à Galeno locatur, ut quodammodo temperata. Asparagus non calidus, non frigidus; Didymus simplici gaudere solo dixit. Hemerocallis facultatem habet leniter digerentem.

De vi, & forma in arenis nascentium plantarum;

C A P. XX.

EX ASPERIS & sitientibus locis ad arenas deuentum est, quasi sint maiori siccitate donata; quod alimento sicciori, tenuiori; vescantur.

POSTREMOTABELLULE loco, decimosextimo capite descriptæ, plantam offendes arenaceo solo nascentem, cuius formam diutius ibi poteris reuifere.

FACIEM similem natalibus habet, quæ quum ex succa, sitiens, & arida sit, arenarum materiâ suo aspectu testificatur. Defectuosa plerunque est; caule, flore, vel semine vacans. Caule lignoso, exili, aspero, nodofo, hirsuto. Folio pusillo, duro, neruoso. Florem melino, vel subpurpureo. Radice dura, sed vegeta. Descriptionis causas reddens Theophrastus, ait in arenosis pars ima optime constare, superna vitiosa est; quod fieri solet, quum solum arenosum, vel trophosum, vel adustum quidem subditum est; vis enim radicis modum excedit, sed alimentum multum ad superiora transmittunt. Reli-

quas, quia sapius adductæ sunt, non visum est opportunum repetere; unde ad vires accingamur. Sunt enim temperamento calido & sicco; & quum tenuium sint partium, vrinam cient. Capparis gaudet locis tenuibus, arenaceis, & iuxta rudera nasci, ex Theophrasto. Folium & caulem habet subhispidum, radice lignosa. Menses & vrinam cit, & lienes absumit, ex Dioscoride. Galenus tenuium partium esse, & calefacere & desiccare dixit. Brassica arenosum, vel salebrosum solum amat, ex Theophrasto. Vrinam, aluum, & menses cit; moribus viperarum medetur, & lienosis. Armoracea agrorum obseruatione arenosis læta visitur. Calida & sicca est, & vrinam cit. Fœniculum siluestre valèter exsiccat; in arenis feliciter nascitur. Calidum & siccum est, menses cit, & vrinam. Halimus in maritimis arenis nascitur. Calida & sicca est, ex Galeno; quia circa mare, ideo aliquantulum humida; & ob id mistæ facultatis. Pulegium in arenis prouenit: vidimus ipsi, & quorundam aliorum experimento constat. Excalefacit, menstrua, vrinam, & secundas cit; serpentum moribus, & lienosis subuenit. Cucumis silvestris in arenis nascitur, fabuletis, & rudibus; Galenus menses ciere, & lotium euocare, & calidum esse dixit. Thrafi in arenis nascitur, Libyæ, & Lilybæi Siciliae, calidum est. Anchusa Alcibiadion vim magnam & medicatam habet: nam acrior & calidior cæteris, cum reliqua genera refrigerent. In fabuletis maxime gliscit.

De amphibis plantis, & primo de lacustris & terrestribus stirpis Physiognomoniam; CAP. XXI.

DIXIMVS hætenus simplicia plantarum natalia; nunc quæ vtrūque habitum mentiuntur, scilicet terrestris, & aquatici. Græci *ἀμφίβιοι* vocant, nos *ancipitis vite* dicimus, id est quod vtroq; loco & terris, & aquis viuant. Inter eas quoq;, inquit Theophrastus, si quis arctius inquirere velit, alias communem, & quasi ancipitem vitam agentes inueniet, vt myrtus, salix, & alnus. Et alibi: Vtroq; autem loco, id est terra, & aqua salix, harūdo, (excepta tibiali) gladiolus, typha, phleon, & butomū exsunt. Nos, quia cōpositā formā & vires vtroq; loco nascentiū retinent, iam de iis primitus loquuti, de iis dicemus.

QUIA vtriusq; loci incolæ sunt, vtriusq; loci mistum habitū præferunt; ex aqua frondes læues, multas & carnosas; radices magnas & sinuosas, & caules multiplices habent, ex terra caulem & folia rigidiuscula, sapidiuscula, odoratulaq; sic etiā temperamentum mistū

ex vtroq;

ex utroque habent, & plerumque ex contrariis, & contrarias quoque vires, id est duplices, ut utriusque temperamenti remediis aptare possis: nam ex dulcibus aquis vires habent, quas iam frigidis & humidis provenire diximus; ex terris vero, quæ ex calidis, siccisve. Scordium in montibus & paludibus nascitur, caule quadrangulo, flore rubro, odore allii. Galenus ex multiformibus saporibus, & qualitatibus esse dicit, gustu amaro, abstergit, & calefacit. Ad venenatorum serpentum morsus valet; cit urinas, & menses; dysenteriae iuvat; pus e pectore extrahit, & vulnera glutinat. Oxylapathum palustribus nasci scripsit Dioscorides, ego semper siccis locis, & tenuibus vidi. Galenus mistæ facultatis esse dixit, digerit, repercutit, & constringit, dysenterias, diarrhoeas, & profluuium sanat. Smilax aspera in palustribus & asperis nascitur, radice crassa, & dura, venenosorum antidotum est. Galenus, quia acris, excalefacere dixit.

63 *Ancipitium animalium forma, & vires; CAP. XXII.*

SUNT & animalia quamplurima, quæ aquis & terris viuunt, & Ancipitem vitam ducunt. Dicimus amphibia, ut quæ nunc aquis, nunc terris vivant, ut utrum dicas terrestres, vel aquaticum ignores; & quia ancipitis naturæ & vis, sic & ancipitem formam habent, id est ex utroque compositam, ut diximus de herbis. Unde & teguntur pilis, ut ipsa terrestria; & dura carne, scabra, tegumento & squamis, ut ipsa aquatilia; vel lævi carne & molli; & tandem sicut utriusque elementi formam referunt, sic utriusque elementi vires retinent, id est mistam ex contrariis, ut calida frigida, humida & sicca: ob id pluribus remediis valent, & præsertim qui contrariis his, vel similibus gaudent qualitatibus.

Fiber primos pedes simiæ habet, quos in terris gerit; posteriores anseris in aquis; prioribus foveam sibi excauat, posterioribus innatat; cauda squamata, ut piscis & proinde semper in aqua, sed corpus ut animal, in terris. Sic utriusque vires obtrinet, & ob id multiplices & tam varias: ut nos breuitati consulamus, dicimus quod Archigenes librum de eius viribus scripserit, in quo, quæ ex aquis & terris vires sunt, omnes continentur. Anser circa lacus & amnes versatur, ex Aristotele; pedibus latis & membranosis, quibus innatat; penis indutus, quibus in terris volat. Ex Galeno, caro excrementitia est, ut cunctis domesticis animalibus carnem humidiores, calidioresque habeat, ex Simeone Sethi; ex Alberto vero frigidam

& siccam, & ob id ad varia remedia. Eiusdē generis, formæ & vis anas, cuius caro omnium domesticarum auium carniū calidissima est, ex Auicenna, & Serapione; sed ex Psello, humida excrementitiaque; ex Alberto, frigida & melancholica. Olores circa lacus & paludes viuunt, in stagnis ali Oppianus tradit; eiusdem vis, & temperamenti anseris, & anatis ex Medicorum doctrina. Columba & si terrestre animal, aquis rigari & madefieri gaudet; cuius caro calida & excrementitia est. Sus aquis gaudet, & circa stagna versatur; carnem excrementitiam habet, humidam, calidamque; & quo pinguior, eo humidior. Elephantēs alii palustres, alii montani, alii campestrēs, qui & moribus & ingenio inter se differunt: sed propria est eorum natura rosca & palustria loca amare; & si vere fluuiatiles non sint, riparios dicemus ex Aristotele, & Æliano. Eius caro frigida est, ex Rhafis; sic testudo amphibia, & rubeta in humidis.

De facie, & vi amphibia planta in asperginosis locis enata;

CAP. XXIII.

IAM ex aquis & terris ad asperiora saxa superuecti sumus; de amphibiiis etiam nunc sermo erit, quæ in saxis & aquis simul viuunt, vel vdis lapidibus, & fontium specubus, nusquam alioquin aptiorem locum in vniuersa hac nostra historia nacturi; ex utroque enim natali mistam habent faciem.

ASSVRGIT ergo caule lignoso, fusco, gracili. Fronde parua, oblonga, venata, neruosa, glabra, tarde crescens. Odor immanifestus. Plerunque sterilis.

Rationes descriptionis sunt: quia sicut aqua lentitiam & obsequentiam viminibus dat, sic terra fragilitatem. Succus, quem haurit ē terra, frigidam teneritatem conciliat, adeo fragili caule sunt. Steriles plerunque; quia vt Aristoteles, & ab eo Theophrastus tradidit, calida & humida animalia fecunda sunt; frigida & sicca ex contrariis causis, sterilia. Reliquas rationes superius assignauimus. Frigida & sicca temperiei sunt; ex aquis enim in quibus viuunt, frigiditatem habent; & à saxis, quibus adhærent, siccitatem. Quod Galenus sentit de lichene loquens, refrigerat ratione aquæ; desiccatur, ratione terræ; nascitur enim ex humore in saxis. In humana Physio- 64
gnomoniam frigida & sicca temperiei tales prorsus erant notæ; corpus durum, gracile, glabrum; pinguedo per corpus dispersa, tarde crescens, anhelitus immanifestus, sterilis. Ob id, quia adstringit,

stringit, capillorum defluuiis, dysenteriiis, serpentum morfibus; cohibet ventrem, & roborat. Phyllitis in parietinis, vdisque saxis nascitur; caulis floris, & seminis expers, radix nigricans, multis capillamentis fibrosa, sapore acerbo, exsiccante, & adstringente. Multa ad splenem vsus. Lichen asperginosis petris adhæret. Plinius folio subpingui, cartilagineo, lacinio intercepto, capitulo tenui, longis foliis, caule vno paruo. Sanguineis profluuiis, inflammationibus, impetigini; oris & linguæ defluxiones cohibet. Adiantum pusilla stirps, saxis, petrosisque riguis, rupium, fontium, & pureolorum labris adhærens; cauliculis capillosis plusculis nititur, pusillis foliis, caule, flore & fructu vacat. Aluum sistit, vrinæ difficultati, & serpentum morfibus auxiliatur; stomachi fluxionibus, sanguinem, & defluentes capillos cohibet. Trichomanes eisdem natalibus & viribus, sed filici similis: exilibus, & tenuibus foliis in ramulis exilibus, roseo colore splendentibus. Sedum minus parietum aspergines, fontium specus, & manantia sequitur saxa. Cauliculis exilibus, tenuibus foliis; eius vis est refrigerare, & astringere. Igni sacro, ambustis igni, & oculorum inflammationibus, capitis doloribus, podagris, phalangiorum ictibus, dysenteriiis, & alui profluuiis. Galenus refrigerare, & desiccare dixit. Quinquefolium nascitur in aquariis ductibus, & riguis; ramulos fert festucarum similitudine. Alui profluuium, dysenterias: igni sacro, vulneribus, & enterocelis medetur. Galenus desiccare vehementer, sed minimum caliditatis habere.

De vi, & potestate amphibia stirpis maris, & terræ;

CAP. XXIV.

SUNT stirpes, quæ prope mare nascuntur, ut amphibiæ sint maris & terræ, ut litorales & marinæ dici possint; in æstuariis enim viuunt, ut neque maritimas, neque terrestres dixeris, nec alibi reperiuntur, nisi iis locis, velut afflatu oræ maritimæ, ut humore subterraneo salso fruuntur, & ad alimentum trahant, vnde salso fit sapore tota planta. Nos primo figuram, post naturam dicemus.

FRUTICOSA specie exsurgunt litorales plantæ; caulibus non multum proceris, quasi lanuginosis, teretibus, carnosis, albicantibus, foliis rotundis, pinguibus, teneris. Flore purpureo albicante, exoleti coloris. Semine ruffo, salsi saporis, odorato. Præpropere germinantes.

Cuius rationes assignabimus. Diximus fruticosa specie reddi, ex Theophrasto; qui dixit, ea quæ ad Meridiem spectant, minus alimenti hauriunt, meliusque quod hauserint, coquunt; efficiturque; ut non in longitudinem crescant, sed fruticosa euadant; quippe quæ crassitudinem capiant, findanturque multipliciter, eo quod initia multa capessunt; feruore scilicet percoquente, dirigenteque quoquo versus. Et maritimæ omnes, quia omni obiectu orbatæ sunt, flatus ex mari exeuntes, contortas, & fruticosas specie reddunt. Ventosum locum & inquietum nulla arbor urbana quærit; parvæ nanque & detortæ, exiguæque proueniunt ex flatuum ictu. Caule ex foliis carnosissimis, albicantibus sunt, quod euenit ex afflatu maris; aere enim saluginoso reddito, non solum frondes & caules, sed saxa & parietes albicant, vel quod aere ibi delato, sale in earum superficie insidente, velut exflorescens videtur. Tenera etiam sunt; quia sal omnia tenera reddit: vidimus enim salis beneficio duritiem tolli; brassicæ exemplo, quæ si nitrosis fuerit aquis rigata, friabilior redditur. Theophrastus sal humidum exedere dixit, & desiccando brassicæ humidum abolere, quo cohibentur adhaerentes partes. Sed dicet quis, cur radícula, vel alia senescentia succo amisso fiunt vieta? Dicendum quod calore, & ætate plurimum aeris 65 resoluti abit in vaporem; remanet ergo lentior ille terrestrium partium cum pusillo humido; at in recenti brassica, nitrosis aquis rigata inest humiditas facta vitrea salis concretione; eodem modo gelu euadunt omnia teneriora. Gelati enim caules tenebrosiores sunt. Quod gustu salso sint, plerique dicunt ob alimentum, quod ex falsis aquis exsugunt, ut vidimus ex Theophrasto. Sed apud me inuerisimile est posse aliquid sale ali; sed salsa sunt ob aerem, qui ex falsa aqua subit, subtilior effectus; omnia quæ circum mare sunt, saluginosas redduntur, per plantarum poros subiens, quod in eius superficiem residet: videtur & saxis & petris, & arborum truncis efflorescere. Argumento sunt etiam salnitriarij, qui ex pecudum fimo salnitrum conficiunt; quæ si in aeris afflatu maritimo stabulauerint, salnitrum inutile efficiunt ex multo sale, quo redundat. Idem Theophrastus apud Tarentum oleas aduri dixit: silens enim spiritus, sensu conspicuus est; quippe pleraque aduruntur, & conflatus ex mari talis occurrerit, ut inuenta salugine corrodamur flores, ac pereant. Succurrit ex Galeno, quod cum ipse Marfos interrogasset, quo

quo diffideret vipera a dipsade; respondit Marius, dipsades esse viperas in litoribus degentes; quæ quia vescantur salis, salis esse, & ob id sitim inducere. Loca maritima, quia calidiora sunt, citius producant. Narrat Theophrastus circa Actam vocatam Peloponnesi, & in Phaleco agri Megarensis, ut loca maritima festinantiora, tam ad segetem, quam ad reliquos fructus. Apud nos Puteolanus ager omnia præcocia affert; & Vitruvius loca Meridiana & prope mare calidissima dixit. Vires, quia littorales plantæ salis sunt, salis quodammodo naturam sapiant necesse est. Aristoteles mare ob sal calidum, & siccum esse dixit; Aphrodisæus siccum potestate mare esse, & si faciem humidam præferat. Theophrastus salem ad trahendum, absumendumque humorem aptissimum esse. Salum succum aluum subducere dicunt Medici. Sed videamus vires salis. Vetus sententia est, *nil esse vitius sale & sole*. Ex Dioscoride sal adstringit, expurgat, dissipat, reprimat, extenuat, & crustas inducit; a putredine vindicat; psoras, excrecentia, & in oculis pterygia tollit; clysteribus infunditur; hydropicis, pruriti, lichenæ, lepræ, angina, tonsillis, vlcibus in oræ, gingivis, phagedænis; aduersus scorpionum ictus, serpentum, cerastes, scolopendræ, & crocodili valet; capitis pustulis, thymis, tuberculis, furunculis, & testium tumoribus medetur. Contra opium & fungos valet; podagricis, aurium doloribus, igni sacro & vlcibus serpentibus. Sed videamus si aliæ res e mari natae eadem vires fortiantur. Alcyonij valent ad sinegmata foeminarum; ad lentigenes, lichenas, lepras, vitilignes, nigrities, & maculas in facie & corpore. Ad urinam, ad arenulas, ad renes affectos, hydropicos, lienem, alopeciam, dealbandos dentes, & psilothra. Adarces etiam, quia tanquam concreta salugo est, valet ad lepras, lentigenes, lichenes & vitia cutis; & in summa vis aeris humorem euocat, qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest. Crithamon in maritimis saxis nascitur; fruticosa herba est, foliis pinguibus, numerosis, albicantibus, flore candido, semine odorato, salis gustus, radice grauis odoris. Urinæ difficultati, mensibus, & regio morbo subuenit. Galenus exsiccare & abstergere dixit. Halimus frutex foliis oleæ, sed latoribus; nascitur in maritimis. Radix conuulsa, rupta, & tormina mitigat, & lactis facit vbertatem. Galenus salis gustus esse, & adstringentis & mistæ facultatis; maior pars sub-

stantia calida cum humiditate incôcocta, leuiter flatuosa. Kali veteribus Græcis indicta, solum recentioribus Arabibus, fruticat in maritimis, caule carnosio, rubenti, foliis semperuiui teretibus, longioribus, sapore falso, ex qua conficitur *Kali*, vel *soda* dicta, eaque ad vitrum conflandum vruntur. Vrit non secus ac causticum; abstergendi vim obtinet, ob id smegmata, & maculas faciei delet. Est & *Kalimimus*, & alterum genus *salicornia* dictum ad maritimas oras frequentissima. Fruticant e radice fibrosiore quamplures cauliculi biconitales; videnturque teneri turiones ramulorum, crassi pinguibus, teretibus, genicularis, per crebros geniculos pyxidatim insertis, quasi alabastriculi, gustu non insulso, nec temperamento, nec usu a cæteris dispari. His accenseri debet species illa crithami a multis putata in maritimis nascens, pinguibus foliis, pallidis, gustu falso. 66 Anthyllis foliis mollibus, radice tenui; nascitur falsis terris, gustu haud insulso: videturque nomen anthyllidis, quasi a cana lanugine pubescentibus, vel a floscellorum exilitate. Sunt enim multæ anthyllides, altera altera falsior, flosculis ex albo purpurascens, falso & acidulo gustu; vrinæ, renibus, & vulneribus medentur. Marina atriplex atriplici similis, & spinachiæ, folio subalbido, sapore falso, nitroso; nascitur propellitoria, & salinas; abstergit, & aluum citat. Empetron in maritimis nascitur, falso gustu, sed quo propius terræ, eo amarius. Galenus ad ea pollere dixit, ad quæ substantia falsa. Inter falsas stirpes cicer a Theophrasto recësetur. Dioscorides vrinam ciere, menses ac partus expellere, & ad verrucosas formicationes, ad scabiem, capitis vlcera, impetigines, carcinomata, vlcera maligna, siue cacoethes, hydropicos, & arquatus valere. Nasturtium marinum forma satui, nisi frondibus teretioribus, albicantibus, teneris, & falsi saporis esset. Excalefacit satium; lieni, partui, & renibus iuvat; lepras & impetigines abstergit; serpentum venenis, capillorum defluuium, coxendicibus, tumoribus, & collectionibus illinitur. Sed marino vegetiores vires, præcipue ad calculos pellendos, vt sumus experti vsque ad admirationem. Brassica nitrosa facultatis est. Cit vrinam, viperarum morsibus, sordidis vlceribus, & podagris utilis: cit menses, igni sacro, carbunculis, fluentibus capillis, & lieni confert; cutem & lentigines abstergit, & cit aluum. Marina falsioris gustus, folio carnosio, pingui. Vehementissime cit aluum.

De

De amphibis plantis maris, & montium, & animalibus, & eorum viribus; CAP. XXV.

SVNT & amphibiarum plantarum marinarum aquarum, & montium. Theophrastus: ex his, quæ terrestres proculdubio sunt, mari nõ nunquam viuunt, vt palma, scilla, albucum. Harum maxima ex parte formas consimiles ex marina, & terrestri formatas habent.

ASSVRGIT ergo fronde læui, albicanti, flore albo, odorato, radice tenui, odorata. Vires etiam ex utroque loco commistas habet, calidas scilicet, & siccas; calidas ex terris, siccas ex sale marinis aquis immisto. Myrtus in montibus nascitur & litoribus. Virgilius;

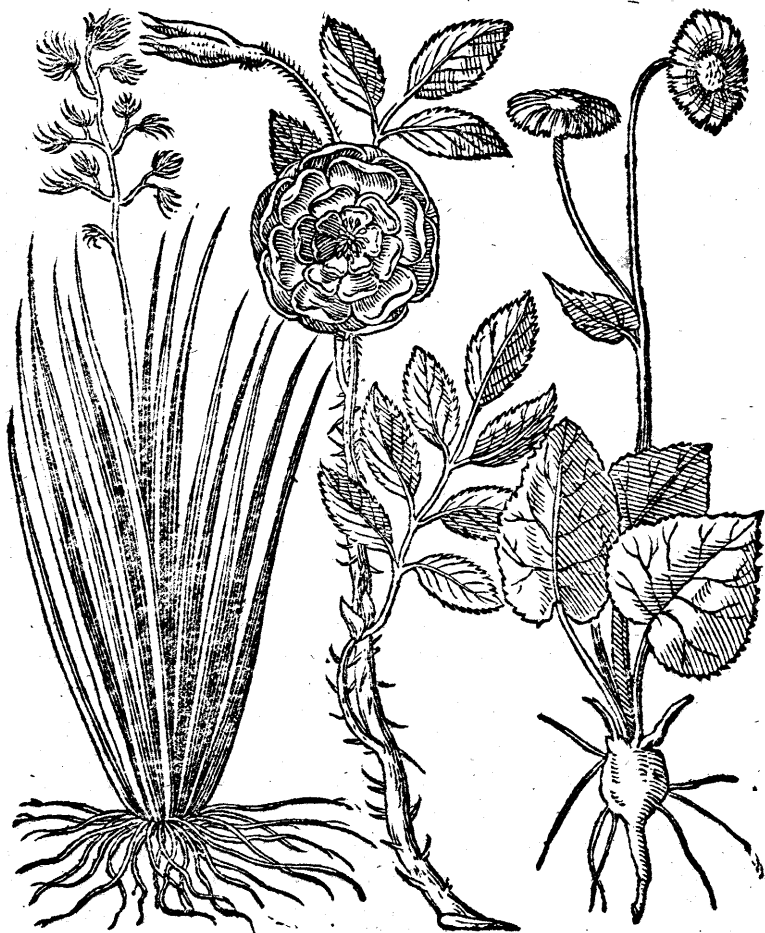
Litora myrtetis gratissima, &c.

Et Veneream vocant, quod in mari nascatur, vbi Venus nata est. Contrariis facultatibus prædita est: vincit in ea frigidum terreum; habet & calidum terræ, & valenter deficcat. Valer sanguinis excretioni, vesicæ erosioni, vrinæ, phalangiorum, & scorpionum moribus, inflammationibus oculorum, ægylopiis, & cæteris. Tripolium in maritimis nascitur locis, quæ allidit vnda, recedensque dimittit, vt neque in maris neque in sicco sit. Folio glasti, sed crassiore; radice alba, odorata, & calidi gustus. Contra venena, aquam vrinamque discutiens. Amphibia vero animalia terræ & maris, sunt alcyonij, & vituli marini, quorum etiam vires promiscuæ.

De atheris varietate, & de herbarum physiognomonia, & viribus subtorrida Zona degentium; CAP. XXVI.

IAM formas & vires plantarum descripsimus, quæ in quibuscunque aquis & terris nascerentur. Decet nunc cæli sectiones describere, quæ scilicet plantæ sub nimio feruore, algore, & tepore viuant, & ab iis primo, quæ sub sudo & feruido cæli tractu degunt. Sed Trogus, Aristoteles, cæterique Physiognomones ex variis cæli habitibus, hominum temperaturas, & mores concinne conieciarunt. Sed mores quippe hominum, sicuti plantas ad cælum regionis, habitum qualitatemve habere responsum arbitror, vnde liceat nobis ex eisdem cæli cardinibus formas, & plantarum facultates vestigare; sed vt vidimus in humanæ effigiei delineationibus, eos, qui exustas cæli plagas incolunt, esse corpore breui, cruribus exiguis, vibratis capillis, exiguo sanguine, calida, siccaque temperatura; sic etiã plantæ, quæ cum humanis corporibus non parum habent symboli.

HAC tabella tres plantulas tribus calis segmentis responsum habentibus finximus; a dextra namq³ sub aestuante Zona degentis iunci odorati figuram exhibemus, pro hoc ipso capite; a sinistra postremo loco Septentrionis incola, aconiti alteram, pro duodecesimo capite proponimus: in quarum medio temperati climatis incola rosa pro undequadragesimo exponimus.

Retorrido

Retortido, & macilento habitu feruidorum locorum incolæ virgulis fruticat gracilibus, prædensis, exsuccis, contortis, & rigidis, squarosa cute obstitis. Foliis exiguis, angustis, crispis, laciniosisque, colore non multum viridi. Flosculis interdum croceis, odoratissimis; fructu paruo, odorato, sapore acri, semine nigro; radice parua, lignosa, vitæ diuturnioris.

Sed ad linearuræ rationes accedamus. Quæ ad Meridiem, exustis, & exustis locis degunt, minus alimentum hauriunt, meliusque
 68 quod hauserint coquunt; itaque efficitur, ut plantæ non proceræ, sed fruticosæ & crassiusculæ euadant; ramosiores etiam, quia succus magis diffunditur, quam subeat, ut ex Theophrasto habetur libro De causis. Robustis virgis exsurgit, causa est siccitas; nam ut humida mollis imbecilla est, & parum efficax ex aqua; sic ex terra sicca validior, inque suo officio stabilior. Sic Æthiopes, ut sicciores, & sub torrida Zona degentes, crispi, macilenti, musculosi, robustique constant, ex Aphrodisæo. Cur foliis crispis nascatur, Aristoteles in Problematis reddens rationem, cur cucumeres in terra conditi maiores efficiantur, ait, Sol & spiritus exsiccando, quæ eis exposita sunt, incrementum impediunt, molemq; tum minorem, tum crispiorē reddunt, quemadmodum & arbores, quæ vento solique expositæ sunt. Et Auicenna reddens rationem, cur capilli crispentur, dicit, ut coria igne ustulata crispantur, sic capilli capitis caliditate sui, vel cæli feruore crispari possunt; quod ad frondes referri haud incongrue potest. Potest etiam crispus euadere capillus, si cutis densa, & pori arcti fuerint: capillus, ferrum, vel aliud eiusmodi, quod per arctum educitur, incuruatur. Sic solis feruore cortex densus, & arcti pori possunt frondes crispas reddere. Siluestres herbæ crispioribus foliis satius sunt, quibus læues, & extēse; quia his illæ sicciores. Brassica crispifolia præstantior est læui, ex Theophrasto; quia siccior est, & ob id sapidiore: diximus enim saporem in non absoluta siccitate consistere. Idem de lactucis dicendum, quibus sapidiore crispa est: quia humidis siccior est; & soncho senescenti crispantur folia, quia siccior euadit. Hedera terrestris crispifolia est, & calida, siccaque. Flore exili, croceo, vel rubenti, quod est immodicæ siccitatis & caliditatis argumentum. Folia minus viridia a Meridie: nam viror caliditate diluitur, resolutum humidum. Sed de odore loquamur. In totius terræ partibus, quæ ad Orien-

tem spectat, odoratiora nasci dixit Aristoteles, quam quæ ad Aquilonein; & eorum quæ ad ortum, quam quæ ad Meridiem, quod loca Syriæ, & Arabiæ pleniora sunt, atque terrenosiora; Aphricæ vero arenosa, siticulosaque. Nec enim humorem nimium esse oportet, (concoqui namque nimius non potest) nec nullum: sic enim nullus vapor extingui potest. Idemque: In plantis calidis & siccis natura, humor eorum non sæculentus est, sed concoqui expeditius potest. Constat hoc etiam plagis terræ, quæ ut feruentiores, sic odoratiores sunt; ut Syria, & Arabia, & municipibus earum regionū, quæ sicca & calida nouimus, hoc idem probari potest. Theophrastus item plantas odoratas nasci in plagis ad exortum, Meridiemque; vergentibus, ut in Arabia, Syria, Indiaque, ut thus, myrrha, casia, laser, cinnamomum, & alia. Loca feruida odorum fertilia sunt, & quæ alibi, carent odore, in his locis odorata sunt, ut calamus, iuncus: in Syria, & præsertim in his locis, quæ arida sunt, ut ea quæ apud Cyrenem proueniunt: nam non nisi ratione siccitatis odoratiora sunt. Ager enim tenuis, siccus, nec nimium feruidus, aer purus, serenique ambiens, quæ omnia ad odorem creandum aptissima; & quæ in apricis posita sunt, odoratiora sunt, quam quæ in umbrosis, & præcipue quæ ad Meridiem spectant; quod minusimenti hauriant, meliusque; quod hauerint, coquant. Siccitas odori conuenientior est, & omnia odorata eo potius vergunt. Argumento illud est, quod tractibus æstuosis, plura, melioraque odoratorū genera prodeunt. Quod acris & vehementis saporis sint, Theophrastus reddit causam de iis loco præallegato; quippe acredo, & odor maxime se consequuntur; odor enim ex tenuiori, sicciorique, quique facile diffilatur, humore prouenit; acredo autem ex siccitate prouenit, & ob id odor ubi acredo, vel pinguedo, ut in serpyllo, sisymbrio, ruta, apio & mentha. Præterea quæ adustionem experiuntur, amara sunt; sub zona torrida aduruntur cuncta, ideo fere amara sunt. Experimentum lixiuium est, quod ex cinere, qui ex combustis lignis efficitur, & amarum constat. Africana iris amarior est, quam Illyrica, vel Macedonica. Sic etiam arum in Cyrenaica regione minimum acrimoniæ possidet, Pergamo Galeni patria, acrior est. Sic etiam capparitis in Libya ex mari rubro mirum in modum acris est, ut in ore pustulas excitet; in Apulia edulis est. Sic & reliqua. Semine intus nigro, vel croceo colore. Dum enim molitur, semen aromaticum

69 ticum aliquod, farina nigra, vel fusca prouenit, vt in pipere, cinnamomo, cubebe, cæterisque videre est; quæ autem nostra regione proueniunt, plerunque albam farinam reddunt. Sed priusquam de stirpium viribus loquamur, sub calida zona degentium, diluendæ sunt veterum Philosophorum opiniones. Empedocles, vt etiam diximus, & hanc opinionem sequutus est Mnestor, Theophrasto referente, ea quæ locis argentibus perdurare valent, plus caloris sortiri retulit; vt abies, pinus, cedrus, iuniperus; neque eiusmodi arbores his locis perdurare possent, nisi ratione caliditatis. Hanc opinionem videtur sequi Aristoteles in Problematis; ait enim naturam, contra quam loca se habere; quoniam si similem ager, & cito pœniteret; vt qui loca calida habitent, refrigerentur; qui frigida, calefiant. Theophrastus id putat inepte dictum, quum vnumquodq; in simili perdurare possit, nec affici queant: ex aduerso vero affectibus pateant. Auerroes quinto Colliget ait; Quæ nascuntur in locis calidis, pro maiori parte calida sunt; sicut quæ ex India afferuntur, & quæ nascuntur in frigidis, vt plurimum sunt frigida. Et potest esse aliquando per accidens, vt nascantur calida in terris frigidis, sicut pinus, quæ nascitur in Illyria; & frigida in terris calidis, vt tamarindi, qui in Arabum terra nascuntur: & hoc accidit ob duas res; aut quia eorum cortex foris densus est; aut quod sub aquis submersa sint, quæ res possint & frigus, & calorem in omni regione præstare; quia calor multus existens in eis, contrahitur intus propter frigiditatem. Ego sitis ratione euenire dico; possunt calida sub Septentrione ad Meridiem consita viuere; & frigida in Meridie Aquiloni opposita, vt latius dicemus. Aphrodiseus mirabiles vires possidere dicit loca Meridiei opposita. Theophrastus multa venenata in Ægypto nasci Homeri autoritate, & hic eius venena Helenam excepisse dixit;

Prospera quæ quondam Thonis dulcissima coniux,

Ægypti Polydamna dedit, quæ plurima gignit

Noxiæ terra ferax, & multa probata venena.

Medentur meridionales stirpes veneno: nam anguium morsus per loca differunt; & genera serpentum, quæ æstuosis locis gignuntur, magis pestifera sunt; frigidiores regiones minus terribiles angues donant, ob id mira naturæ benignitate, vbi abundat malum, ibi remedium. Omnes fere herbæ sub æquinoctiali nascentes

G

contravenenosorum morsus valent. Ad cordis affectus etiam præstant aromatica, quorum Græci non meminere, sed Arabes. Et quia nimio Solis æstu quasi torrentur, amaricant, ob id in vtero foetum interimunt, eiciuntque; sic etiam humores: sunt etiam non nihil acria; ideo incidunt, unde calculosis congruunt, vrinam & menses cient: & lieni etiam medentur, quum sint tenuis essentia. Myrrha in Arabia Troglodyti nascitur. Arbor spinosa, caudice duro, & intorto, cortice scabro, folio oliuæ crispiori; nascitur in argilla & sabulosa terra. Calefacit, exsiccatur, & astringit. Menses cit, & partus velociter pellit; vermes & tineas enecat. Thus Arabiæ indigena, ut ex eo thurifera dicta sit. Pusilla arbor, foliis lentiscinis, calefacit & astringit; Galenus siccare dixit. Styrax in Pisidia, Sidone, Cipro, Cilicia nascitur. Calefacit, concoquit, emollit, cit menses, & aduersatur venenis. Bdellium, lachryma Saracenicae arboris; nascitur in Arabia, Media, India, Babylone. Arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboris. Calefacit, & emollit, calculos comminuit, vrinam mouet, a serpentibus percussis iuuat. Cardamum e Comagene, Armenia, Arabia, & India. Gustu acri & subamaro. Calefacit. Ad comitiales, ischiadicos, menses, rupta, tormina, latas tineas, renes, vrinæ difficultates, & cætera. Amomum in Armenia; in Media exigue fruticat, flore paruo, foliis bryoniae; libro subrufo: sed Medum frutice venoso, odore origani. Calefacit, siccatur, astringit. Medetur morsibus scorpionis. Casia fistula calefacit, Galenus exsiccare dixit. Vrinam cit & menses; serpentum morsibus, renumque vitiiis valet. Cinnamomum tenerrimis ramulis, frequentibus nodis cinctum, acre, incidens, calefacit, coquit. Vrinam cit, menses & partus, & latas tineas expellit. Pseudocostus foliis pastinacæ, asperioribus; flos melini coloris. Iuncus odoratus ex Africa, Arabia, Nabathæa, vel Babylonia; igneæ caliditatis ad linguam, astringens & tenuium partium. Vrinam & menses cit, miscetur antidotis. Balsamum fert Iudæa & Ægyptus, tenui & capillacea coma. Calefacit. Menses, vrinam & partus mouet; valet ad venena, & ischiadicos. Nardus in Syria nascitur; excalefacit, desiccatur. Cit vrinam, ad renum vitia, venenata, & oculorum remedia valet. Laserpitium in Syria, Armenia, & Libya. Acer est, & calefacit, Galenus tenuium partium, & essentia aereæ & igneæ esse. Ischiadicis, venenatis, oculorum aciei, & comitialibus præstat.

Acorum.

Acorum in Colchide, Galaria & Creta: calefacit; & Galenus tenuissimæ essentia & desiccare dixit. Cit vrinam, comitialibus, ruptis, serpentum ictibus, & oculorum caligini medetur. Agallochum India, & Arabia mittunt. Calidum & siccum. Sic cyperus Cilicia, Syria, & Cyclades insulæ, calida est. Cit vrinam, calculosis, serpentum veneno, & mensibus ciendis auxiliatur.

Animalium sub calida zona degentium forma, & qualitates;

C A P. XXVII.

E ADEM de animalibus dicemus sub calida Zona degentibus, quorum forma hæc erit.

EFFERIS aspectibus, & moribus sunt animalia feruida loca incolentia, capillo vibrato, pedibus blæsis, & corpore nigro, vitæque diuturnioris.

Physiognomonix causæ hæ sunt. Aristoteles in Problematis efferis aspectibus animalia esse retulit, quæ sub nimio vel æstu, vel frigore nascuntur: causamque esse excessum frigoris, caloris, qui dimouet & corporis temperamentum peruertit, ex quo forma. Blæsis pedibus esse eodem loco declarat: nam vt ligna, sic eius corpora a calore deprauari solent, quod etiam pili ostendunt, quos illa crispiores, quam cætera gerunt; crispitudo namque veluti pilorum blæsitudo est. Crispi capilli ratio ex calore est, vt diximus; nam arefactus capillus reflectitur & incuruatur. Colore & oculis nigris esse solent; nam calore omnia comburuntur; & quæ cõbusta, nigra sunt, & oculorum color reliquo corporis colori assimilatur; vnde, quia nigra sunt ipsa, & oculi nigri sunt. Sunt etiam vitæ diuturnioris, quia natura sicciori constant: nam quod siccum, firmitus & diuturnius est. Vel quia frigida loca refrigerare solent, & ambiente calore magis populetur, abluunturque. Sed ad vires deueniamus. Aphrodisiæ calida esse animalia dixit, quæ sub calida Zona habitant. Empedocles, vt diximus, contrarium sentiebat. Vires quas calida & sicca habet. Leones Oppianus in Libya gigni dixit; in Africa, & Syria multi sunt, in Europa solum inter Acheloum & Nessum amnes longe potentiores, ex Aristotele: hodie in Europa non nascuntur; quia maiorem copiam caloris desiderant. Leonina caro cæteras caliditate superat, ex Isach. Camelos inter armenta pascit Oriens; quorû duo genera, Bactrianum & Arabicum: Rhafes calido & sicco

G 2

esse temperamento dixit. Dorcades in Libya sunt, ex Eliano; vltra Caradupa Nili Philostratus inueniri, Plinius non transire montes Syriae dorcades, & hyænas testatur. Simeon Sethi eius carnes deficcare scripsit. Moschicapreolus Africae regionibus, Aegypti, & Syriae reperiri. Calidum & siccum moschum esse ex eodem, & Auicenna habetur. Pantheræ in Asia & Europa nullæ sunt, ex Aristotele; quarum carnem calidam aridamq; esse retulit Rhases. Scincus ex Oriente, & Aegypto ad nos aduehitur, Dioscorides ex Lydia Mauritania: calidus ex Auicenna, siccus ex Paulo est.

De forma, & vi plantarum, & animalium in Septentrione degentium; CAP. XXVIII. 7

SEQVUNTUR ex aduerso, quæ ad rigetia Septentrionis loca degunt: nam contrarias formas & vires sortiuntur. Diximus in humana Physiognomonia sub Septentrione degentes immani esse corpore, & procero; colore & oculis albicantibus, cruribus crassescenscentibus, capillis mollibus, & prolaxis.

VIGESIM: sexti capitis fronti præfiximus tabellam, cuius postremo loco aconiti plantam expressimus roscidi celi Alumnam, ibi eam contemplator.

PER AMPLO igitur & habitiori corpore, recto, procero, & enodialgentium locorum incolæ surgit planta, aspectu fero, & molli. Flore albo, pauci, vel tetri odoris. Sero germinat & fructificat. Fructus difficilis, vel prauis nutrimenti, & plerumque virosi.

Assignatæ effigiei rationes sunt: quod procero, enodi simplici, & recto exsurgat stipite, rationem assignat Theophrastus, inquit; Vbicunq; autem vniuersæ siluæ pars ad Septentrionem spectans, ligna spissiora & pulchriora profert, & summatim meliora, arque omnino robustiora in Aquiloniis exeunt, augentur & proficiunt; densæ in longitudinem potius, ideoq; enodes, rectæ, proceræque sunt, remiq; ex his optimi fiunt. Sero fructus maturantur in frigidis: ratio apud eundem, quod calor est qui concoquit: nimia etiam frigiditas exficcat, exacerbatque; sed media temperies commodissime alit. In cibis cruda, incoctiliaque sunt, quæ gelidis pluuiosisq; locis nascuntur; quia largius, validiusq; alimentum trahunt. Bacoticum frumentum graue est, cæteri que fructus illius agri, quia præpinguis

pinguis & aer frigidus est. Pleraque venena gignit Aquilo. Aconita dicuntur quod præruptis cautibus gignantur, & frigidissimis locis: sic & cicuta circa Susam gelidis montibus. Columella optimam hortensis soli describens qualitatē, addit, quod venena non producat, id est quod frigidum cælum non habeat.

Sed negat elleboros, & noxia galbana succo,

Nec patitur taxos, nec strenua toxica sudat.

Quod non nisi a summa naturæ benignitate acceptum ferre debemus, quum venena tam diffitis locis amandauerit, ne iis imprudenter homines vescerentur: salutare vero herbas nobiscum esse, & innoxias voluit. Vnde credi par est in aere frigidus, aperto sole, atque etiam modico alimento opus esse: ut venena optima sint, ob id in montibus plura nasci videntur, in iis maxime qui altissimi sunt atque amplissimi, ex Theophrasto. Sed medicamenta quæ aquiloniis, gelidis, siccisque locis nascuntur, præstantiora sunt iis quæ in humidis; & ob id meliora, quæ ferebat Eubœa, deteriora quæ Telethrium; ibi enim sicciora, hic humidiora nascebantur. Inolidæ sunt, quia mali odoris causa cruditas quædam est excrementi: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando flatus, ructusque crudorum sædius olent. Sic terræ plagæ feruentiores, odoratiores, frigidiores; quia minus concoquere possunt, male olidæ sunt, ut ex Aristotele in Problematis. Sed sola iris apud Illyrios exit, magisque ad Septentrionem spirat. Vires, sicut forma, ad regionis habitum responsum habent: unde frigidas & siccas esse aquilonares plantas nemo est qui dubitat. Aconita dicuntur, quod montium cacuminibus proueniāt, in Ponto, & Italia Iustinis montibus, flore luteo, caule & folio subhirsuto. Venena omnia esse, & certissimæ mortis nemo ambigit. Cicuta angustifolia, flore albicanti, odore tetro, & frigido necat. Auicenna frigidam & siccam in fine tertij gradus dixit: sed in gelidissimis venenosa est, & ideo e Susis petenda. Taxus abieti similis, venenosa facultatis a Theophrasto describitur; nascique gelidissimis locis. Tam præsentis
 72 veneni est, ut sub ea dormientes moriantur. Hedera odit calores, frigus adamat; quare in feruidis minus potest prouenire; ob id in Babylonia non vixit; contrariam non ferens regionis conditionem: cuius cælum tam graue & ætiosum effundi tradunt, ut vtres aqua plenos, quibus indormiscant negotiatores, exsiccans, exhau-

riat: cum enim Alexander Harpalum iussisset, hederam Babylo-
niis hortis inferere, ut locis his æstu flagrantibus, umbra locorum
frondosis hederæ comis incommoda caloris propulsaret, eam
non comprehendisse trahit: quamvis Harpalus, ut in ea regione
pangeretur, laborauerit: sed intabuit, & prorsus exaruit. Eius na-
tura in medicina anceps, mentem turbat, & capiti & nervis nocet;
corpus infirmat, torpidosque reddit sensus; fœminas steriles fa-
cit. Tryphon delirium, quasi hyoscyamus facit, & mentem ad in-
saniam mouet, & alia deleteriæ facultatis. Sed animalium sub Se-
ptentrione degentium, hæc forma. Corpore amplo, aspectu fero,
villo prolixo & molli, colore albicanti, oculis glaucis, cruribus
crassis, sapore insipido. Quod effero aspectu sint, rationem proxi-
mo capite reddidimus; flauī coloris, & albicantis oculorū & pilo-
rum rationem diximus in humana Physiognomonia, earundem
quoq; qualitarum. Vrsos regiones frigidæ gignunt; & in Africa nec
vrsi, nec cerui, nec apes esse videntur, ex Plinio. Herodotus in Me-
dia vrsos esse animal frigidum, humidum, pituitosumque. In Ara-
bia suillum genus non gigni Plinius dicit. Arabes Scenitæ si ad-
miserint, moriuntur illico, ex Solino; nec ferum, nec cicurem In-
dia habet, ex Cresia Aristoteles: Germania suis abundat, Belgici
feroces. Caro frigida, humidaque. Lupi in Ægypto minores,
quam in Græcia; Aristoteles multo vulpibus grandiores dixit: Ca-
nes in frigida plaga, Africa & Ægyptus gignit. Caro frigida & sicca,
ex Rhase. Rubetæ in locis frigidis, & humidis reperiuntur, & ne-
moribus vmbrosis: magis sunt venenosæ in frigidis quam in calidis.
Frigidissimum animal & humidum. Feles in alpinis regionibus
plures reperiuntur.

*De facie, & potestate in temperata zona nascentium stirpium, &
animalium;*

C A P. XXIX.

SEQVITVR inter duo extrema loca medius, scilicet temperatus,
quem nos incolimus; ad Austrum decliuī calidior est, ad Aequi-
lonem frigidior; in medio igitur indulgentior ætheris temperies.
In extremis venena sunt, in medio alimenta, & homini conducibi-
lia; & si quæ Septentrione, vel Austro nostris regionibus deferan-
tur, earum domita feritate cæli indulgentia mitescunt, humanæ na-
turæ conuenientiora fiunt. Forma hæc erit.

IN

IN tabella medio vigesimo sexto capite descriptæ rosam effigiauimus, temperato calo nascentem, ibi eam requirito.

NON squalido, retorridoq; Africæ, nec turgētiae prolixo Aquilonis habitu, quam temperati nostri tractus, quasi totius mūdi horri alunt, planta se oculis offert, sed mediam inter vtramque faciem hilariorem ementitur; cui tantum succi, & saginæ affert indulgens cælum, vt possit illa habitior, hac ieiunior videri. Folia denso pullulatu summorenus amiciunt ramos, non satiora, floridioraq; Borealibus, nec angustiora Libycis. Flores versicolores, & odori culmos stipant. Multiplæ, & densæ feracitatis pomorum, e quibus non ter spiritus, nec inodorus, vt frigidi cæli alumna, nec aroma olens, vt Austrina, sed olidus opplet nares. Sapor non feruidus, acris, vel insipidus, sed pergratus, vt humanæ vitæ cibo & emolumento, non detrimento sit. Radix tumida, nec viribus indonata, & tandem a mediocris terræ amanti stirpi faciæ, & viribus non disparilis, sed eam maxime æmulatur, vt sapius vnam pro altera accipias.

73 Huiusmodi delineationis sapius e suis contrariis rationes adduximus. Nos ne potius fastidium, quam emolumentum nuperis pariamus, omittendas duximus. Vires etiam temperamentum inter vtranque retinent, vt calidum, frigidum, humidum & siccum leuiter attingant, vel potius ad caliditatem & humiditatem vergant, vt concoquere, remollire, vel nutrire valeant. Viris algidioris cæli impatiens, sub eo fructum vel minimum parit; temperato autem cælo insana lasciuia vinum fundit, quasi vinifunda; fructum facile omnium principem suauitate & valitudine donat, ex qua animalium princeps homo potum trahat. Calido & humido manat lactice; humanæ naturæ perquam familiari. Triticum, *σιν* Græcis dictum, quod hominum vniuerso generi sit cibo, ex eoque vitam ducat; vel frumentum, quo fruamur. Indulgenti cælo spicis prouenit seminum feracissimis: etsi omnibus regionibus feratur ob necessitatem. Italum fructu cæteris præstat; ea sententia fuit Alexandro Magno regnante. Græcia, tunc toto terrarum orbe potentissima. Sophocles Poeta;

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Calefacit, & humectat impositū, nostræ naturæ familiarissimum. Parum etiam discriminis inter triticum & siliginem, & zeam: nam prioris grani carentia, vescimur eis quorum eadem læus, & com-

mendatio: quippe tritico simillima, copiosissima, & cūctis animantibus iucunda. Medium temperamentum patitur inter hordeum & triticum. Sic olyra, auenā, lolium, *sorgi* dictum, & similia. De leguminibus idem dicendum, nec multum ab eiusmodi viribus & moribus absunt. Est & glycyrrhiza nostræ naturæ familiaris. Sic rosa tepidis collibus, ac temperato cælo lætatur, & facultate parum à medio discedit; sic quoq; lilium, leucoium, & arbores ficus, punica mala, pyra, & oleæ. Sic etiā mediarum regionum animalium qualitates & formæ. Placidis in regionibus placida animalia viuunt, sic etiam formam inter illas mediam fortiuntur: vt magnitudo media, pili neque longi, neque crispī, sed plani & molles, colores medij, cuius causæ etiam ex antedictis dependent. Bobus abundant omnes hi nostri tractus. Galenus bubulas carnes non mediocre, nec dispar alimentum nobis suggerere dixit. Capræ carō nostro temperamento assimilis, multumque alit: quamobrem Clitarchus Carthaginensis nouæ academix sectator, Thebanum quendam arhletam hac carne victitasse, reliquosque suæ ætatis adolescentulos viribus superasse scripsit: sed hœdi præferuntur capris. Agni nutrimentum nobis præbent calidum & humidum, & anniculi melioris conditionis, quam natu maiores, ex Oribasio: lac eius omniū maxime alit. Ex volucrum genere gallinæ omnibus præstant, & facile concoquuntur; sic perdices, attagenæ, columbæ laudatas carnes inter aues obtinent, neque tenuem, neque crassum succum gignentes, ob laudabile nutrimentum ab omnibus expetuntur, ex Simeone Sethi. Phœnicides apud Athenæum inquit se varias delicias degustasse, sed harum nihil conferri posse cum atragene. Atragenæ auis Asiatica, maxime quæ in Ionia nascitur inter cibos electiles numerata, ex Gellio, & Martiale. Turdi etiam inter cibaria laudantur, neque tenuem, neque crassum succum gignentia, vt animalia temperati climatis, & infinita prope alia animalia sunt.

De amphibiiis plantis, quæ frigido, & calido calo proueniunt;

C A P. XXX.

SVNT & amphibix plantæ, quæ vtroq; cælo feruido & algæri fruantur; quæ vt vires, sic & formam commistam ex vtraq; habent. Argumento est cupressus, quā, vt Theophrastus inquit, feruida loca magis habet, vt Creta, Lycia, & Rhodus. In Creta insula, Idæis montibus

tibus Leucisq; vocatis, quibus nix nunquam deest, cupressum comperiri affirmant. In Cyrenensi etiam reperiuntur. Nostri etiam tractus copiosissime cupressum habent, ut nullus locus sit qui eis non abundet, ut vere videatur nostri cali inquilina. Vires etiam utriusque retinet loci; frigiditatem ex Aquilone, caliditatem ex Austro. Ideo Dioscorides refrigerare & astringere dixit; Galenus non refrigerare, sed calefacere & desiccare; & tantum ei inesse caliditatis quantum satis sit ducendæ in altum, nec ullam caliditatem corporibus afferre. Sed mistas facultates obtinere unusquisque iudicabit.

De situ, & de montanarum stirpium effigiatūra, & viribus;

CAP. XXXI.

DIXIMVS de superum aspectibus; nunc de situ dicemus; gerit enim situs ætheris vices: nam montes, colles, planities, & conualles cælum commutant, & frigida loca cælorum ratione situs obtrudere, & calida efficere potest; & contra humida desiccare, & sicca humectare: quippe calidioribus in regionibus montium partes Septentrioni obiectæ frigida sunt, & in Septentrionalibus Meridiei oppositæ calidæ, & tandem pusillo in vnius villæ ambitu, vel regionis torius mundi compendium habere poterimus, & Meridianos æstus, Septentrionales algores, & mediæ regionis repores: id est cælum cum terra maritare, quod tantopere desiderabant maiores nostri.

ALIQUAS herbas suis varietates ostentantes hac tabella expressas huic capiti præfigimus. putantes ostendendis earum figuris suffelturas. A dextris prima montium inquilina hyssopus pro præsentiteruenit; secunda, plani domestica crithamus; tertia, conuallium mandragora; postrema, collium vitis, pro priuatis capitibus vigesimo quinto, sexto, & septimo describendis, ne singulas repetere coacti essemus.

Eiusmodi

75 Eiusmodi ratione plantas è gelido, & Aquilonio cælo, & exre-
torrido Africæ allatas nostris regionibus inquilinas reddimus, illis
partes Austro obuersas, his auersas constituendo. Nos vt à nuperis
gratiam ineamus, neque dicendorum ordinem intercidamus, vbi
de cæli segmentis loquuti sumus, de situ dicemus; & primo à mon-
tibus incipiemus, & montanæ plantæ vires & formas describemus.
Sed prius animalium formas celsis montium verticibus degentium
videamus. Sunt enim alpini, vel montani accolæ rudis aspectus,
macilentis, & retorridis; guttura habentes strumosa, boni coloris, &
diutius viuentes. Animalia aspera, efferatioraq;, robustiorum, viri-
um, quam planaincolentes.

SCABRA ergo frigosa, macilenta, tristiorique acie infelicia sua
restantur natalia monticolæ plantæ, breuis & acicata tota corporis
forma affurgit. Caule spinoso, vel si mauis aspero, nodoso, hirsuto-
que, contorto, retorrido, solido, & rigenti. Folio paruo, crispo,
hirsuto, neruis, vel torulis exstantibus radiatim à pediculo in ambi-
tum proiectis. Floscello decolori, & minus odoro. Fructu sapido,
interdum acri concocto, paruo, non minus odorato. Sero ger-
minat, floret, coquitque fructus. Radice parua, paruulisque fibris
innixa sed medicis vsibus commendatiore dote. Vitæ perennis.

Sed talis effigiaturæ causas enarremus. Quod breuis & delicata
sit, facit loci natura arida, exueta, & siticulosa. Aristoteles reddens
rationem in Problematis, cur animalia parui corporis proueniant;
dixit ratione alimenti, si exiguum fuerit, & alimenti inopia magna
corpore prouenire non possunt, ob id puerilibus membris consta-
re videntur, sitque admodum sint modici, tamen congruentes o-
mnes sui corporis partes habent, vt Melitenses catelli. Sunt enim
crispa, nodosa, solidaque, idque etiam ex loci habitudine prouenit:
nam arbores, quæ vento & Solibus expositæ sunt, eiusmodi prode-
unt, & Aristoteles eodê loco rationes adducit: nam Sol, & spiritus
exsiccantes, incrementum impediunt, molemque tum minorem
tum crispiorē reddunt; sic etiam paruæ, solidæq; excreſcūt, nullo
obice ambiente, quod alimonia largiorem faciat, vel ne pabulū are-
ſcat, vel euaneſcat. Theophrast. etiā scripsit, q̃ locis flatib. expositis,
& apricis, vel raris & solutis, exēūt plātē breues, nodosq;: nā flatus exa-
ſperāt, & nodos faciunt retorsionis & cōsistentiæ causa. Et alibi tra-
dit in siccis & saxosis scabra nasci, & ob id montanum scabrum, &

fraxini montanæ grate coloratæ, crispæ, solidæque; & iis ad lautiora opera uti; & ad summum, montanas plantas ob frigus scabriores, spinosiores, nodosiores, & magnitudine minores, quam quæ in planis nascuntur esse. Idque in nobismetipsis experimur. Quotiescunque enim frigore, vel flaribus inhorrescimus, illico in cute inæqualitas exoritur, detruso introrsum calore, & humido: sic caro subsideat, & pili tutantur rigore suo locum, & caro exasperatur. Dixit etiam alibi montanas campestribus nodosiores. Et in apricis nodosæ & contortæ. Et mala pyraq; in montibus breuia, nodosa, spinosaq; proueniunt, in planis vero ampliora, pulchriora visu, meliora tam materie, quam fructibus; sed montanæ plantæ materie commodiores usu. Spinosa etiam sunt, quæ montibus nascuntur, idq; quia sicca; spinositas enim & horriditas à siccitate: nullibi enim opportunior locus ad spinas producendas, quam mons. Sed de spinis loquuturi, videamus causam in plantis spinarum, & primo quid Aristoteles dixerit libro De plantis. Ait enim: *In eiusmodi plantis raritatem inesse quandam, per quam ascendat humiditas frigida, qua Solis vi concreseat.* Quod mihi falsum videtur: nam spinosa omnes fere plantæ cæteris densiores sunt in eo genere, & minus humoris commeatu per corporis spatia. Exemplo est pyrus, quæ feris translata locis, adhibito cultu, deponit agrestem illum habitum simul cum aculeis, quos adulta tulisset; simul & laxatur illa densitas, quæ videtur in eis popularibus, unde ad meliorem naturam transposita fuit. Nec assentiendum est ex humore frigido prouenire: nam stirpes multæ, quoad frigidiusculæ sunt, nullam spinam gerunt, ubi per ætatē prouectiorem tum anni, tum suam concaluere, ibi tandem aculeascunt. A lactuca petatur exemplum; quæ quum aculeascere incipit, amarior & calidior est; sic cinara, eryngium, aloë, & vrtica: & opinionem hanc sub sensus triumpho captiuam ducent. Albertus dicit, 79 quod in plantis spinosis est raritas transuerforum pororum à capite plantæ ad cutem venientium; & hæc est via, per quam crescit spina. Materies autem spinæ est succus terrestris, calidus valde; in qua propter intensionem materiei, statim ab initio formationis plantæ festinat decoctio, & feruens sicca materies, & acuta educitur in raritate transuerforum pororum; & dum prouenit exterius, à sole exsiccat, & fortissime durefcit. Quod ex terreo sicco proueniant spinæ, argumento sunt oleaster, pinafter, malus, & Punica siluestris; dæ

siluis

filuis neglectæ viuunt, spinis induuntur; eadem postea cultu hortis cicurata, fit cortex leuis, & euanescent spinæ: eodem modo vrbane in filuis neglectæ mitiori habitu exuro, in spinas abeunt, vt diximus. Et ideo Theophrastus: Siluestre id peculiare habet præ cæteris, quod omne durius, spinosiusque euadit. Lactuca, vt diximus, cum siccescit, spinas foras emittit; sicut etiam de soncho videre est: nam vt de nodis diximus, plantæ, quæ hibernis, apricis, macris & aridis locis degunt, spinosiores fiunt, quum spina non nisi acutior nodus sit: & quæ dilutis, planis vmbrosisq; locis nascuntur, enodes, & minus spinosæ; vel si spinas habent, rariores, mollicellæ, & minus mucrone validæ: ob id iudicatur quod siccitate eueniant: nec multū à nostro proposito absunt quæ Theophrastus dixit de vrbanis, & feris siluestribus: nam terrestres plantæ ob terrestre alimentum lignosiores dant fructus; contra autem vrbane ob humidum alimentum, minus lignosum, & magis carnosum, vt in amygdalo videre est. Succurrit nunc Aristotelem libro Problematum dixisse, rosas suauius olere quibus vmbilicus asper, quam quibus læuis; inquit, Suauius olent, quia modum consequuta sunt suæ naturæ, vt rosa spinosa sit. Et Theophrastus rosas odoratas dixit, quibus pars ima scabra. Et ego dicerem spinas arguere siccitatem; & quæ sicca sunt, odoratiora sunt, & odoris vis in siccitate consistit; & ita sunt spinæ in plantis, vt in animalibus pili duri, cornua, squamæ, spinæ, & eorum complexionem aliis sicciorum ostendunt. Athenæus inquit; *Saxatiles vocantur pisces, gobiones, scorpii, passeris, & iis similes, & corporibus siccum ministrant alimentum, & faciles sunt ad concoquendum, neq; excrementa multa, neq; flatus gignunt.* Et apri siluestres, quia sicciori alimento viuunt, pilos duros habent; dentes rigidiores, & magis exertos, & siccior præbent alimentum, vt cætera siluestria animalia. Idem sentit Auerroes in suis Colliget, quod multitudo ossium in animalibus ungues, clauis, squamæ, & similia his significant, quod in eis est multum terrenum; & laudantur in piscibus squamæ & spinæ; quia significant rem contrariam earum complexionibus. Et quod melioris alimenti, & præstantioris sint succi, prohibet Deus in sacra pagina ne comedant pisces molles, quos Græci *υαλακοσάρκεις* vocant; vt sunt turdi, merulæ, & similes. Sed quum spinæ pyramidalis figuræ sint, id est à crasso prodeuntes atterantur in mucronem, videamus Aristotelem libro de Plantis quid dicat. *Aer*, inquit, *peculiaris planta*

*circumsusus, eius auget partes cum intentione materiali, id quod plantis
ipsis euenit; tenuiore namq. cacumine sunt.* Albertus aliam affert rati-
onem. Aer inclusus in materia illa, quæ spirituosam eam facit, quā-
to magis à planta, in qua spirat, elongatus fuerit, tanto magis auge-
tur, & in tenues auras abit; & ideo magis acuitur necessario; sed mi-
hi non videtur Aristoteles causam plane attigisse: sed figuræ causa in
spina, quod basis alimento prope sit, atque iccirco latior, sic etiam
racemorum facies, strobilorum, & omnium fere quorumcunque.
Sed spinis impegimus; iam exsoluamus. Solidiores sunt. Theophra-
stus scripsit quod locis apricis nascantur in crassitudine & in pro-
funditatem distendantur; & propterea obliquiores, & nodosiores,
& in totum solidiores, spissioresque assurgunt: atque validiora, spif-
sioraque ex natura loci reddi: sicciora, constantioraque sunt, quum
montana loca spirantiora: sunt etiam coloratiora. Theophrastus de
acere loquens, ait in montibus nasci flauam, grate coloratam, in pla-
nis vero candidam. Sic & fraxinum in montibus coloratum, in pla-
nis vero decolorem; & ad summum, in montibus coloratiora na-
sci. Aristoteles etiam in Problematis ait loca commode aspirata,
coloris hilaritatem præbere, tam qui in vallibus degunt, quàm mon-
tibus hilariore colore visuntur, quam campestris. Odoratiora sunt
quæ in apricis quam quæ in vmbrosis, & præcipue quæ ad Meridi-
em spectant; quod quidem minus alimenti hauriunt, meliusque
quod hauserint coquant; locusque efficit, quod non in longitudinem
crescant, sed fruticosa euadant; quippe quæ crassitudinem capiant,
findanturque multipliciter, eo quod initia multa capeffunt, feruo-
re scilicet percoquente, dirigenteque quaqua versus. Vina mon-
tana odorata. De rosis vero, violis, reliquisque floribus loquens di-
xit; in montibus longe minus odoratiores nascuntur. Odores fiunt
non in nimia, & absoluta concoctione, sed in prima: in montibus et-
iam exsuccis, & apricis plus debito coquitur. Fructus minores &
paratiores producit ex alimenti paucitate, quo vescuntur; redditque
rationem Aphrodiseus, quod telluris loca excelsa, atque saxosa pa-
rum fructificant, quod humore indigeant; submissa vero humectio-
ra esse, & ob id fertiliora experiri: sic etiam ex humoris indigentia
pars capitis superior caluet; quia tenuior; infima magis pilosa, quia
humilior. Acutioris succi Aristoteles rationem reddit in Proble-
maris. Euenit enim ex tenui solo, ex succoque; quia nō multum hu-
moris

moris possident, quæ in eo nascuntur. Vnde & quæ dulcia suo pre-
 ingenio consistunt, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi
 Sol partem consumpserit maximam, facile reliqua concoquuntur;
 etenim multum concoqui, negotium magnum est, mediocre expe-
 ditius confici potest; vnde fructus, qui lege suæ naturæ dulces cre-
 antur, dulciores euadunt; qui natura sicci, & non dulces: nam ob in-
 opiam tantum humoris retinent, quantum ipsi conuenit generi.
 Sol autem dulcissimum, & leuissimum eximit, itaque acerrimi re-
 linquuntur, humore superuacuo carent, quem fructus ceteri obui-
 nent. Tenuioris etiam cibi sunt: vt legumina, quæ in sicco solo,
 Solique exposito, coctiua nascuntur; quia plus vis Solis percoquit.
 Serius germinant, & fructificant; idque ratione frigoris, quod ar-
 bores constringit. M. Varro montana loca leniora, salubriora, &
 serius producere, quam campestria dixit: Theophrastus in monti-
 bus nouissime germinare dixit. Radices minores sunt, quam quæ
 in planis, ex eodem. Diutius viuunt montium indigenæ tum plan-
 tæ, tum animalia suo quæque in genere, quam campestres. Ari-
 stoteles in Problematis ait; *Qui loca edita, aperta que colunt, tardius*
senescunt; qui in campestribus, ocius: nam senectus putredo quædam
 est; putret autem quod quiescit; minus afficitur, quod mouetur,
 vt aqua profluens, locis editis afflante vndiq; spiritu aer agitur, in
 cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus pro-
 pter agitationem aer habetur, palustrib. emarcescit. Tarde crescunt.
 Idem rationem reddens, cur in animantium genere alia breui tem-
 pore pariant, alia diu; dixit, *aer sitiens haud cito suas stirpes enurit.* Sed
 quas Medicis dent vires speculemur. Aer in montibus tenuior, &
 agilior, quia mouetur, argumento, quod minus gelantur. Exagri
 exilitate sicci nascuntur plantæ temperamenti, ex Solis apricitate
 calidi; nam Meridiei oppositæ, illico crescentibus semper Solibus
 expositæ sunt, ob tenue & exiguum alimentum, & optime confe-
 ctum; tenuium sunt partium, & eiusdem speciei. Quæ ferunt mon-
 tes medicamenta, potiora campestribus esse, periclitati sunt Me-
 dici: quia acria & amara, ideo interanea occidunt animalia; quia sic-
 ciora calidioraq; esse solent, ob id exulceratoria: ad lepras, impetigi-
 nes, & psoras valét, & ad fœtū in vtero perimendū. Ex acri odore vi-
 rulentorum ictibus obluētatur, & nidore ea fugāt. Quia acria & ca-
 lida, digerunt, extenuāt, & incidunt humores crassos, & faciūt ad ele-

phanticorum remedia; quia tenuium partium, flatus extinguunt. Galenus ad venenosorum animalium morsus assumi, velut cauteria quaecunque medicamenta, ait calida esse & acria, & tenuium partium, quae facile ex alto ad se circumiacentem qualitatem attrahunt. Exemplum erunt. Ruta in hortis vulgares, sed in montibus vires vegetiores habet, & odorem vehementiorem, ex Dioscoride; si copiosior edatur, interimit: angustifolia est, & rigidis cauliculis. Calefacit, & exsiccat; urinam & menstrua cit; partus enecat; contra serpentes & venena valet; tineas pellit; vitilignes, fornicationes, verrucas, & impetigines tollit; comitialibus & coxendicis prodest. Plurimum thymalorum genera sunt; characias in montibus & asperis nascitur, myrsinites etiam in asperis; dendroides in petris; omnium valentissimus characias, mox myrsinites, & inde dendroides, postremo paralios, qui in maritimis, & helioscopius qui circa oppida hebetiores habet vires, ex Dioscoridis & Galeni censura. Tollunt impetigines, fornicantes verrucas, & pensiles, pterygia, & similia. Oreoselinon, & hipposelinon valentiora ceteris; quia in petris nascuntur, ex Galeno. Elleborus auctoritate Theophrasti in Oeta monte natus, oppidum quam melior Parnassico est; quippe multis in locis & niger elleborus, & aliae radices hebetiores conspiciuntur. Dioscorides menses ciere, partus necare, scabiem, vitiliginem, lepram, & impetigines sanare. Galenus tertio ordine calefacere, & desiccare dixit. Duo polii genera, montanum *Tencrium* dictum, alterum fruticosius, non usque adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius fruticosum *campestre* & *maius* vocat, silvestre minus, *Tencrium* dictum. Serpentum ictibus, lienosis, aluum & menses ciere, suffitu serpentes abigere. Galenus calidum & siccum in tertio pronunciauit. Hyssopum montanum, & hortense est; sed montanum omnia efficacius praestat, ex Mesue. Vim habet extenuandi, & calefaciendi; tineas necat; lienosis & hydropicis medetur. Galenus tenuium partium esse, & desiccare & calefacere in tertio; menses & urinam ciere, & visum acuere dixit. Calamintha triplex, montana, campestris, & aquosa, sed viribus inefficax. Menses & urinas pellunt; venenis resistunt; interanea animalia necant; elephanticos adiuvant; partus extrahunt; accersae, serpentes fugant; ischiadicis iuvant: sed ad omnia dicta montana efficacior: gustata impense feruet, & acris est. Nardi duo genera, Syriacum, & Gangite; Syriacum dicitur

dicatur non quod in Syria nascatur, sed quod montis in quo oritur, pars ad Syros flectatur; Gangite, à Gange fluuio montem præterfluente, quod viribus infirmius, montanum autem odoratius. Spica breui, & mutila. Vrinam mouet, cir aluum. Absinthii genus præstantius quod in monte Tauro prouenit. Anchusarum non eadem vires, onoclea fronde tenuior, virtute potentior. Idemq; dicendum de Polemonia, prarmica, thymelæa, vincetoxico, pæonia, lauro Alexandrina, daphnoide, angelica, tragio altero, & iunipero; quæ omnia in montibus nascuntur, & suis campestribus vegetiores virtutes nanciscuntur.

Animalium in montibus degentium forma, & vires;

CAP. XXXII.

EADEM de animalibus dicemus, & primo de montanis, quorum forma exucta, macilenta, dura; pili duri, & colorati; oculi crocei; ungulæ duræ; carnes sapidæ, & valentiores in operando; quorū causas superiori capite descripsimus. Onagrorum in Phrygia, & Lycæonia sunt greges multi, ex Varrone. Ferorum greges fert Asia & Africa, ex Plinio: amant loca excelsa, & rupes. Plinius quum domesticorum asinorum remedia recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Dorcades, & capræ locis montanis potius pascuntur, quā planis, ex Varrone. Capræ saxa & rupes altissimas habitāt; ob id ex capreis remedia petenda, inquiūt Medici. Elephantes alii palustres, alii mōtani, alii cāpestres; qui montib. degunt, ab aliis virtute & ingenio maiore differunt. Lepores montani, campestres, & palustres; sed montani à campestribus differunt nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, & virtute. In excelsis montibus & solitudinibus versatur monoceros. Ad venena, pestem, & comitiales valere dicunt. Panthera in montibus præcipue; eius caro sicca. Simias in montibus habitare scripsit Herodotus. Caucasus abundat eis, ex Philostrato: Indiæ montibus tantam esse multitudinem, vt Alexandri Magni copias sapius præterrefecerint. Oues in montibus agrestes sunt, & boues ex Eliano; quæ omnia solidioris & potentioris virtutis suis campestribus declarantur.

H

CONTRARIUS montium situs planities, & concaua sunt loca; & sicut contrarius situs, sic contraria vis & forma contrariis ex causis oriuntur. Sed campestrium animalium videamus formas, quæ montanis molliores, vitæ breuioris, & virium ignauiores sunt, crassiores, & imbecilliores, sed hilariiores decore & forma. Et si in montibus alimenti inopia, omnia erunt pusilla, in planitie alimenti copia omnia erunt pleniora.

CAMPESTRIS plantæ crithmi figuram in fronte vigesimi secundi capitis reperies.

PERAMPLA & visenda magnitudine surgunt campestres plantæ, crasso, vdo, & vberi aspectu. Caule nitido, læuore insigni, rotundo, crebris foliis stipato, in rotundum, vel latum mucronem desinentibus, ex atro virentibus. Flore pulchello, odoro, vegetoq; Fructus insana lasciuiâ profundentes; habitiores, decoros, sed sapore & odore dilutiores, qui celerius quàm montani corrumpuntur, & minus alunt. Radice ampla. multiplici crure diuaticata, in longitudinem porrecta, & tandem haud multum diffidet ab ea, quæ in pingui solo nascitur.

Causæ. Quod illa hilarior coruscet, dicit Theophrastus, ex plâris quæ montibus & planis nascuntur, semper campestres magnitudine maiores, rectas, specie visendas, & minus nodosas provenire. Sic etiam corpore laxiores, læuiiores, pallidiores, decoloratiore, fructus quoq; dulciores, carnosiores, & magnitudine peramplos. Vidimus supra ex Aristotele in Problematis ex maiori alimento animalia, & plantas maiorem capere amplitudinē: modo planities & submissa loca copiose ferunt; quia magis humecta sint, ut tradit Aphrodisæus. M. Varro omnia in planis citius fructificare, & germinare dixit quàm quæ in montibus; causam habemus ex Aristotele in Problematis contrariam; quod serius fructificant in siti-enti agro, ergo in humido & pingui citius. Ex crassescente succo & plena concoctione fit dulcis sapor; secus autē odor, qui in prima & nō absoluta cōcoctione cōsistit; proinde plâta, quæ in planis viuūt, quā alimento & humido abūdēt, & calore, perfectā concoctionē nācisci poterūt, ob id saporis dulcis asferre fruct⁹: sed ignavi odoris, quum

quā humidū se permiscens, eū heberet. Sed videamus ad facultates nanciscendas, quid nobis adiumenti afferant natalia. Tria, dicit M. Varro agrorum fastigia, montanum, collinum, & campestre; montanum frigidum, collinum tepidum, & campestre calidum. Itaq; ubi lati campi, ibi magis æstus; & ideo in Apulia loca calidiora, ibiq; pabulum multum; propterea vires mediocriter calidæ, & siccæ: proinde ad eas, quibus mediocriter calida profunt, valent; vt serpentum moribus, vrinis, menstruis, secundis, & similibus. Amomum, quod in Media nascitur, calefacit, exsiccat, & moribus scorpionis valet. Eryngium nascitur in campestribus; menses & vrinas pellit; tormina & inflationes tollit, serpentum moribus, haustis venenis, & comitialibus medetur; calidum, & siccum. Verbascum in campestribus nascitur, contra scorpionum ictus. Galenus extra calefacere, siccare, & astringere dixit. Calamentha campestris, quæ longe inferior montana: venenis, interaneis animalibus, menstruis, & vrinis iuuat. Calida & sicca. Leontopetalos in aruis & segetibus nascitur. Serpentum ictibus, & ischiadicis valet. Calida & sicca, ex Galeno. Mercurialem in campestribus nasci dixit Fuchsius, & est digerentis facultatis.

80 *Planta in cauis locis nascentis vis, & forma;*
CAP. XXXIII.

OPPONITVR vallium cauitas vmbrosa montibus Meridiei oppositis: sic & plantarum forma in cauis vdis degentium opponitur montanæ; concava enim vmbrosa crassos vapores continuos habent, qui nec dissipari, nec immutari facile possunt. Sed vniuersalem plantæ formam describamus, quam retinent, aut retinere debent in vmbrosis oriundæ.

MANDRAGORAM in vmbrosis nascentem in tertio tabella loco offendes, in fronte trigesimi secundi capitis.

PALLENTE, & veluti morbofo quodā aspectu tumida, luculētaq; forma, & elato supercilio visenda attollitur planta in vmbrosis, depressis, cauis oriūda. Caule tenero, glabro, enodi, excelso, vt præ sua imbecillitate vix suo oneri sufficiat, diti foliorū futura in humū deuexa. Folio amplo, carnofo, læui, mollicello, laciniis obruso, colore atrouirente, vel punicante. Flore plerunq; infecundo. Fructu

amplo, insipido, inolido, & decolori. Sero ferat. Radice magna & fungosa, & brevis vitæ; & tandem consimilis fere facultatis, & linearuræ plantæ aquosarum natalia sectantis, vel vdis, & subtilis nascenti, vt harum quaslibet qui nouerit, vtrasq; monstrabit, & vtramuis quilibet accipiet.

Sed linearuræ rationes afferamus. Theophrastus affirmat arbores, quæ opacis locis, & ventis & Solibus auersis viuunt, proceras, læues, & excelsiores exsurgere; immo quæ sua natura, neque rectæ, neque excelsæ surgere aptæ sint, quum huiuscemodi locis hospitaturæ fuerint, eiusdem naturæ habitum accipere, & rectas excelsasque fieri, vt quercus læues & rectas, vt pene abietum vertices equent, apud Hæmum montem fieri dicunt. Sunt enim solutiora, humidiora, imbecillioraque his locis; quia neque Solibus, frigoribus, neque flatibus diuersitatem accipere possunt. Fraxini enim læues excelsæque in locis potissimum concavis, madidisque fiunt. Sicabies in vmbrosis pulcherrima, vt in Arcadia circa Cranam vocatam, loco quodam concauo, & silente à ventis, quam nunquam Solem attingere aiunt, tum longitudine, tum crassitudine cæteris præstant; sed non materie pulchra. Quamobrem ad lautiora opera, cæteraque magnificianda hisce minus vtuntur, sed ad nauigia, domosque & ad antemnas, & malos præstantissima longitudine, sed non similiter validas, atque ex iis quæ soli oppositæ sunt. Sic taxus, padus, & trauipalus vmbrosissimis gaudent. Ratio est, quod quæ loca vmbrosa tenent, imperum naturalem in vnum tantummodo faciunt; quoniam virgæ non in crassitudinem, sed in longitudinem potius adulescunt, & baculis quoque idoneæ fiunt, vt tum alibi, tum circa Cisthum patefcit. Sed plantæ præhumidæ, hisce locis sitæ, proinde distorquent se, quia propter vbertatem alimenti nequeunt proceritatis excessum sustinere. Quemadmodum Aphrodiseus dicit spadonis pedes deprauari solere præ nimio humore; membra admodum madefacta, & emollita, proinde debilitatem gerunt; fit enim vt pondere superimposito corporis crura parum ad sustinendum valida, peruertantur. Folia vel puniceæ coloris, vel ad puniceum vergentia: nam vt habetur ex Aristotele libro De coloribus, in locis humidis, & vmbrosis mutatur color ex herbaceo in puniceum colorem, vt in pauimentis videre est humidis in locis: fit enim humiditate; quum exsiccat, aere, vel Sole contrahitur in puniceum. In-

um. Inolida esse diximus superius ex Theophrasto libro De causis, quæ humida sunt, ac odorem in siccitate potissimum hospitari; & quæ dilutis, & opacis tractibus viuunt, inolida esse, quia humida; humor enim largius se permiscens, odorem obtundit, hebetatque. Præterea humida mollia sunt, & odor & mollities in eadem sede versari nequeunt. Flores & coronamenta in humido
 81 celo, & crasso, minus olere possunt; etenim in Ægypto flores & coronamenta deterrima fere omnino gignuntur; quia cælum caliginosum & roscidum habetur, & locis eiusmodi nullus pene odor contrahi potest; quia abest facultas coquendi; sed in aridis longe melius excoquitur. Etsi plerunque videmus frigida loca, & tractus odoratos flores & fructus parere, ut in iride Illyrica videre est, vi caloris in terris occluso referre debemus: quippe frigoris vis calorem intus constipat. Sed humum neque limosam, neque pinguem glutinosamque esse oportet: humore siquidem lentoreque obsessis, calor nunquam probe suo fungi officio potest; sed cauis umbrosisq; locis terra humida, frigida, lenta, & aer caliginosus ex sola frigiditate minus odorata progignere potest. Flore plerunque infæcundo sunt; nam humida plantæ floriferæ plerunque sunt, sed non frugiferæ: producunt enim florem non ad fructum, sed ad cælestem rorem, & imbrem recipiendum, asseruandumque; ut in his plantis videre poterimus, quæ flores in vasculi formam, vel alabastris effiguratos habent; receptam eius aquam diutius asseruare possunt ad sua comoda. Aristoteles percontatur in Problematis, cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant, ut cucumer, cucurbita, & malus Punica? At his fructus non deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos infidet; fructus enim id est quod florem gerit; cucumeri autem florem inhærere perspicuum est. Humidi enim pepones, cucurbitæ, & cucumeres sunt. Radices & plantas fungosas & magnas fieri in locis concavis, rationem etiam reddit Aristoteles in Problematis; & è contrario: nam si quæ vento & Soli exposita sunt, minora & densiora fiunt, quæ in cauis & riguis, quum contra afficiantur, contraria euadunt. Brevis vitæ sunt, ut retulimus in aquaticis plantis. Vires igitur frigidas & humidas esse dicemus, ob soli viginem, & Solis absentiam; medenturque iis, quibus frigida & humida profunt, ut igni sacro, & aliis, ut diximus. Mandragoras morion nascitur in opacis, & iuxta specus, odore graui, somnifica vi; omnib.

inflammationibus, igni sacro, & similibus medetur. Galenus frigida & humida, & aliquantulum calida dicit. Violas in opacis, & asperis nasci Dioscorides dicit. Mesues humectare, & refrigerare. Iuuant stomacho æstuantis, sopori, & oculorum inflammationibus.

De Physiognomonia, & viribus stirpium in collibus nascentium; CAP. XXXV.

NUNC de colliculis loquemur; utpote medium quoddam inter montes & valles, & plana habentibus; sic facies, habitus, & medias vires mentiuntur, & est complexio, quæ magis humanæ adheret. Auferroes in Colligeta ait: Ex terræ nascentibus perfecta sunt illa, quæ nascuntur in monticulis; quia apparet ab eminentia montium, ut debeant generare plura terræ, nascentia quam alia loca, dummodo sint temperati cum bona euaporatione, & cum bona mixture caloris, cum humiditate; & debet esse hoc in eis; quia habent ascensum in aere, & sunt propinquiore influentiæ corporum celestium, & illa terræ nascentia habent complementum foliorum, florum, & fructuum. Sed ad plantæ Physiognomoniā accedamus. Erat enim collium incolarum hominum corporis color albus, rubori commistus. Capillidecenter crassi, & decenter habitus carnosus. Pilineque molles, neque duri, neque hirsuti, neque glabri.

POSTREMO *tabella loco vitis conspicitur in collibus enata, trigesimo secundo capiti affixa; ibi suam indolem contemplator.*

SIC peramœniorum collium amasia, ubi indulgentior cæli temperies eblanditur, omnium quæ hactenus innotuerunt ex natalibus elegantior, & hilarior est. Venustas hanc illico intuenti commendat, & notiozem facit. Forma montanis habitior, & campestribus ficior; non ut hæc florum, foliorum, & fructuum ditissima, nec ut illa inops neque hirsuta, neque glabra, neque dura, neque mollis; sed parilis mediocris humi, & cæli inquilinæ, ut hanc non visam qui cupit nosse, intueatur eam: sed sapore, odore, & colore magis conspicuo.

Sed formæ descriptionis hæc subeunt causæ. Aristoteles in Problematis ait; Quia loca aprica, editaque colunt, tardius senescunt, contra quæ cauis & palustribus; nam ediris locis aer undique, efflante spiritu, agitur; in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus propter assiduam agitationem habetur, palustribus impurus, ac semper emarcescens. Et alibi, loca commode aspirata coloris hilarita-

tem præ-

tem præbere possunt; pallidos autem humor efficit, cum putrescit; Theophrastus. locis placide aspiratis, & gracilibus quæ nascuntur facillima sunt, quia minus alimenti trahit planta; secus autem in planis, & gelidis. Vires temperatæ sunt, quia media temperies est. Quæ hæc nascuntur, non in medicamenta, sed in alimenta potius veniunt. Vires in collibus nascuntur. Virgilius;

Bacchus amat colles, &c.

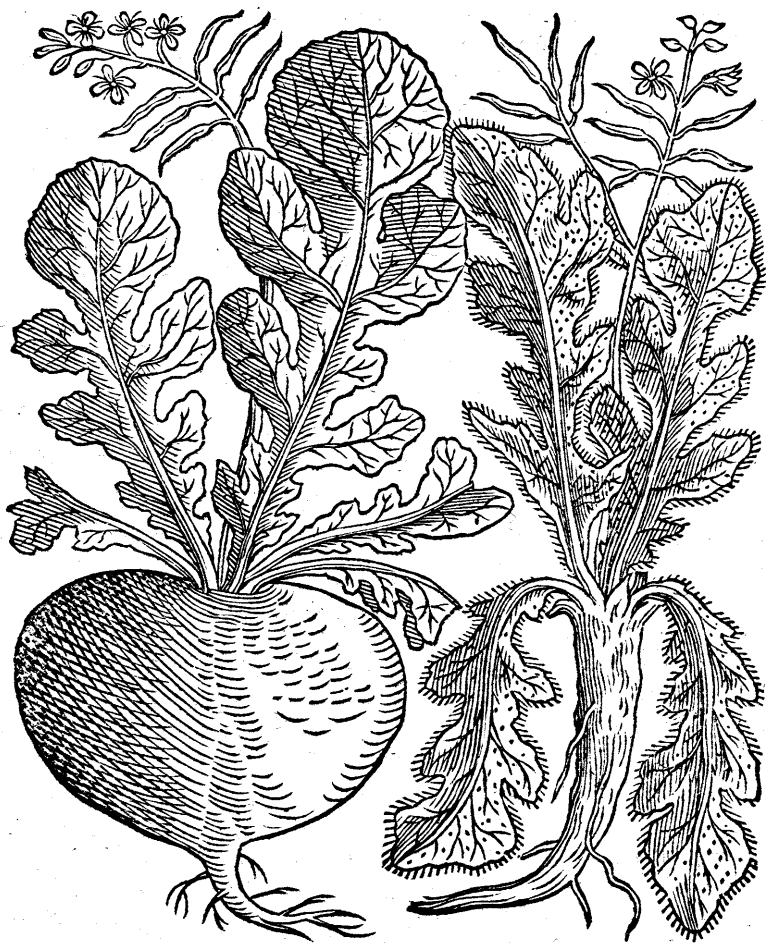
Vt sæpius diximus, calidæ & humidæ temperiei vinum est, & nostræ naturæ valdequam familiare. Saryrium erythronium in montosis, aprieis nascitur; sapore dulci, non ingrato ori. Venerem excitat. Galenus calidum, & humidum mediocriter dicit. Vulgare buglossum, & borago in campestribus & collibus nascuntur: Galenus humidæ, calidæque temperiei esse; & vinis iniectæ, lætitiæ & hilaritatem afferre dicit. Idem de phalangio, & de siluestri cumino dicendum.

De cultu, & neglectu stirpium, & primo qua sit agrestium Physiognomoniam, & facultas; CAP. XXXVI.

IAM stirpium facies, & medicatas vires, quæ variis in terris, superiorum regionibus, & eorum aspectibus nascerentur, recensuimus. Proximum hunc locum sibi vendicant æmulationes artis, & naturæ, scilicet cultus, & neglectus. Ars enim culturæ lenociniis & illecebris plantas suorum natalium obliuisci, & nostris viridariis inquilinas facit, & naturam simul, & effigiem commutat quouis solo, ætheris, & regionis tractu; ob id hanc tractationem in postremum consulto adseruauimus: oportebat eorum prius meminisse quo lucidiori doctrinæ & ordini consuleremus. Nos de siluestrium, & cicurum plârarum Physiognomoniam locuturi, à siluestri exordiemur. Sunt enim siluestria miribus natura prius, atq; ad ea primum, quæ in nostris libris de humana Physiognomoniam diximus, deueniemus. Vidimus enim ibi Polemonem & Adamantium insignes Physiognomones, quanti feri & mitis habitus fecerint: nam cum prius de vniuersis corporis partibus sermonem habuissent, de agresti, & cicurum forma, & moribus docuerunt, quod hæc maxime mores immutarent. Sed agrestium indolem aggrediamur.

H 4

DVAS hoc loco offerimus tibi vaporum imagines; alteram urbani, & satini; alteram neglecti, & siluestris; satinam pro hoc capite.

Referūt siluestres plāte ornamētū quoddā, omni prorsus vacās ornamēto; earūq; indoles nescio qd rudis, hirsuti, horridi, rustici, ac veluti degeneris naturæ præferat, ob auiā, & gelida loca in quibus stabulan-

stabilatur. Facies exilis & macilenta, sed vegeta intueri se offert. Caulē attollit lignosum, nodosum, angulosum, liris striatū, rigidū, cutē scabra, hispidaque obsitum: numerosa foliorum sobole, sed foliis breuib, multifidis, angulosis, duris, sursum erectis, in summa ora crenatis, vel denticellis incis, vel laciniatis, compluribus nervis & venis per longitudinem extensis, carinatisque, pallido virore languentibus, spinis, villis, vel seracea lanugine hirtis. Flore pusillo, dilutioris, obsoletioris, vel remissioris coloris. Propere germinat, & fructificat, plus fructus præmonstrat, minus maturat. Fructus acris, & acerbi saporis ingustabiles, pulpæ inopes, sed lignosi nuclei locupletes. Odore non ingrato, sed nescio quid virosi, vel vehementis redolente. Radice alta, exilioribus cirrhis, & pusillis capillamentis barbata, lignosa; vñbus medicis receptissima, & tandem siluestris plantæ forma, facultatibus, & lineamentis nulla sui parte a montana differt, vt qui vnam viderit, vtramque nouerit; nisi quod summa montium iuga exusta, perpetuo niuib, obsita, & ventris perflata sunt; ob id contorto, retorrido, scabroq; sunt aspectu; vnde si his addes vel illis demas, cuncta prorsus similia erunt.

Sed de formæ delineatione rationes afferamus. Quod agrestium genera suis mitibus robustiora, & lætiora assurgant, causam perbellem reddit Aphrodiseus in suis Problematis: dicens, tellurem esse agrestium matrem, vrbanoꝝ vero nouercam: quoniam solertia
 S4 naturæ non humani ingenii creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ satiæ stirpes elaxat, atq; effœminat: sed agrestes, quæ suo sibi loco natæ sunt, atque educatæ, non inquilinæ, quasi ciues proprij soli, quibus necesse est cælum ipsum conspirasse, & terreæ misteram: sic tot habet priuilegia natale solum. Virgilius;

nam læta & fortia surgunt,

Quippe solo natura subest.

De foliorum & stipitis breuitate & paruitate assignat rationem Theophrastus, discrimen addens inter vrbanoꝝ & siluestre. Air enim siluestre vrbano simile esse, breuioribus tum foliis, ramis, radicibus, & tota forma. Quippe scabriora, spissiora, duriora, contortioraque tam ipsa fieri solent, quam vniuersa natura; sicciora etiam & tenuiora, atque etiam spinosiora præter cneum, quod vrbano mollius, & læuius. Præterea Aristoteles in Problematis reddit rationem cur nigra myrtus fronde sunt frequentiori, quam albæ;

aitq; quod nigræ generis sunt siluestrioris; cuius indicium, quod locis rusticis istæ proueniant, minimeq; ex cultu notatur; humida autem omnia fronde crebriore conduntur; quod enim minus suos fructus decoquere possunt, iccirco ad frondem alimentum se vertit. & Theophrastus ab eo; Genus myrti Ægyptiū plusquā cætera siccer, quod frondis angustia, & fructus exiguitate, coloreque constat. Hæc enim siccitate omnia veniunt; siccum parum habere humoris certum est. Frondes duræ sunt: nam sicut diximus in humana Physiognomonia, duri pili calidæ & siccæ naturæ, & terrestres sunt; quia terra ex elementis duritiem præstat; ex calidis & foribus animalibus, leo, aper, aquila, & gallus pennas duras habent, & pilos; & animalia siluestria duos pilos habent, quia siccum est eorum alimentum. Quercus durissimas frondes habet, & terrestrior est cæteris, ob id Theophrastus roboris carbonem deterri- mos dicit; sic & verustarum arborum, quanto sicciores sunt, peiores sunt; & quæ dura fronde sunt, sicciora sunt; ob id astringen- tia, quia terrestria: quercus dura fronde, & astringens est; sic casta- nea, filiqua, cistus, ladanum, sorbus & mespila. Siluestres nodo- siores vrbani simpliciter sunt, quæ sub eodem genere constitu- untur, vt oleaster, olea; caprificus, fico; pyrus, pyrastro; hæc nan- que nodosiores, & omnes spissæ nodosiores magna ex parte raris corpore sunt: mares enim siluestresq; spissiores, præter quā si quæ ob nimiam spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis, vt buxus, celtis. Siluestres natura sicciores, & spissiores consi- stunt. Florent, sed parum durat foliorum prouentus, hyacintho excepto, qui diutius floret. Præueniunt inculta, & agrestia sua germinatione mites, vt vitis, olea, ficus, & malus. Primo, quia non stringuntur, & confringuntur, vt mites, ob id ex vulnere non laborant, retrahunturque. Deinde, quia non pastinantur, & ablaqueantur, vt resoluatur & abeat naturalis calor, & ita refrige- rentur. Præterea in agrestibus pusilli rami, quos agricolationis arte auferri deberent, remanent incolumés: in quibus propter exi- guitatem facile cientur principia genitalia ab aere ambiente. Pos- tremo, quia sicciores sunt, & vbi minus humoris, minus operæ. Et cum siluestres validiores siccioresq; sint, plus fructus præmon- strant; minus vero maturant, quod euenit ex nimia fructifica- tione; ex nimia hac pensifolutione impeditur operis perfectio nec fructu-

fructuum maturatio absoluitur, ob id agricolationis lege cautum est, ut nimia vbertas ex arbore dematur. Altera causa est, quia siluestres plantae densiores & sicciores sunt, & sibi ipsis alimenta vendicant, non fructibus ministrant; solum, laxum, humidum, & permeabile oportet esse, quod fructum laturum sit non spissum, ut in animalibus etiam appareret. Omnes siluestres urbanis, & masculae foeminis spinosiores, ponderosiores, duriores, & in totum robustiores; quoniam & minus foecundae foecundioribus, & deterius fructificantes probe fructificantibus, tota quasi ex parte firmiores. Nec explodenda est illa causa in frigiditate reposita, quominus siluestres fructificent. Praeterea siluestre omne, vel incultum fructus producit, quorum semen siue os, pinguius; pulpa vero macilentior: nam dum humorem ad fructum impertit, subripit, praeripitque pulpae, ut vberius consulat semini; idque ex eo, quod masculum quodammodo sit crispius, & siccius natura consistat. Proferunt etiam sua semina maxima crusta munita, quemadmodum & animalium ossa: sunt enim munimenta ea ex lignoso terrenoque alimento; nucleus vero ex purissima materia. Sapore prorsus aciori, vehementiori, ut satureia, origanum, brassica, ruta; etsi rumex silvestris gravior ori sit, sicco tamen acutior est. Acerbiori etiam sapore siluestres fructus constare nemo ibit inficias; sit enim austerus sapor ex sicco, terrenoque. Ob id in punicis, ut dulciora, & molliori intus ligno grana fiant, exhibet Theophrastus arboribus irrigationes: nam durities & acerbitas, quae a terrea siccitate provenit, ab humore diluitur, & emollitur. Amygdalae putamina acerba sunt, quia omnes terrae sordes, & callum eo vis naturae secernit. Siluestres, ferique fructus sui generis urbanis odoratiores sunt, ut mala, pyra, sorba, & mespila; ipsorumque malorum, tam agrestium quam urbanorum, quae sunt acerbissima, suavissime olent; atque cum odor coctura quadam contrahatur, quae plus cocta fuerint, melius olere putandum est. Verum odoris ratio in coctione minus absoluta, quam temporis versatur; argumento quod sorba & pyra si ad plenum excocta non sint, plus reddunt odoris. Silvestre namque genus priore coctione contentum, vehementiorem concipit odorem. Porro non parvi refert in odoribus, si siccitas, alimenti parsimonia, & diffusio commoda processerit; quandoquidem quae siccaneis erumpunt, pauciori contenta nutrimento, itemque placido perflata spiritu, pro-

culdubio nascuntur odoratiora. Cæterum siluestre genus aridius cernitur, ieiunior habitu donatum, nec a flatu silens, sed magis atque magis auræ patens; hic feruentior natura quo prospirat, tenuiorque; siccus halitui facile cedens, quoniam nec succum vrbanimodo carni permistum gerat: quibus in vnum coeuntibus, non minime gliscit intus odor. Duo sunt quæ odorem statuunt, terra & aer; si vtrumque siccum sit, non quauis siccitate, sed mediocri; quæ ergo siccaneis noctibus oriuntur, in quibus placidior arridet calor, odore pollent: ob id agrestia odorata sunt, sed non ad plenum, quum acutiori odore consent. Sunt & siluestria spinosa, horridaque, quod eis ex nimia siccitate prouenit, vt diximus in spinosis: sane horriditas a siccitate. Folia diluto virore, & flores remissiore colore sunt in siluestribus; idque facile ex humoris inopia coniici potest, vtpote cælo, & solo siccaneo nata. Folia porracei coloris ex humiditate multa; crocei vero, vel exoleti ex siccitate, vt in oleribus, & cerealibus aduenire autor libelli De coloribus probat. Flores qui luculento colore nitent, ex cibo pingui & humido proueniunt, vt videtur quotidie in pensilibus hortis. Leucoia, & flammulæ, quas ab odore caryophyllorum *caryophylla* dicunt, & rosæ saturæ nitent purpura, quod lætamine saturatis, & riguis eueniant locis; contra vero quæ in feris, neglectisque languidi coloris esse ob earum inopiam. Visuntur summo mane dehiscentes flores coloratiores ob noctis humiditatem; sero vero ob nimium Solis ardorem pallidi, exoletique. Idem etiam in recenter natis floribus videre est, qui ob natium humorem coloratiores sunt; ætate prouecta vero pallidiores, decolorati, & deformes: nam sicciores ætate fiunt. Ob id Theophrastus de leucoiis, rosis scribens ait; Violæ senescentes candidiores flores assidue ferunt, & rosæ deteriores fiunt. Siluestres rosæ florem minus odoratum, nec tantidem magnitudinis ferunt. Accidit, quod foliorum & florum extremæ oræ decoloratæ sunt; quoniam extrema ocius deficcatur, vtpote aeri Solique magis exposita, quam intima, quibus suæ cohererent origini. Et in Apulia vidimus caryophyllos flores sanguineos in colorem album, vel vermiculatum degenerare, & buglossæ cyaneos flores in rubentes, ob nimium regionis calorem. Scribit Aristoteles in Problematis, quod tenues radiculae acriores sunt quam ampliores: illæ namq; spatio temporis longiori plenius con-

cectæ,

coctæ, mitescunt. Rustici siluestres plantas longævas putant, nullamque esse brevis vitæ volunt. Sed quoad simpliciter, dici potest vita siluestribus longior, quam vrbanis; atque omnino iis, quæ in oppositum generatim distingui possunt, vt oleastro, quam oleæ; 86 pyastro, quam pyro; & caprifico, quam fico: quippe robustiores, spissiores, fructuque infœcundiores existunt. Quod fructus ferrent lignosis thecis, ac tegumentis indutos, & sapore astringentes, exemplo erunt pinus, cedrus, cupressus, & coniferæ omnes, quercus, quæ glandes, gallas, & alios lignosos fructus ferat; castanea, siliqua, amygdalæ, nux Indica, iuglans, auellana, pistacea & similia. Siluestres alta radice esse quidam negant, quod femina summo proeuniant, sed non recte: nam fieri potest, vt quum diutius vixerint, radices procul dimittant. Et lignosas radices Theophrastus magna ex parte siluestribus tribuit, vt erucæ, ocymo & similibus. Tandem siluestris a montana non differt; nam Theophrastus ait, montana siluestria sunt, & frigoris cupida. Sed videamus quasnam medicæ rei consultis dent qualitates siluestres plantæ. Ait Theophrastus; Incultus & neglectus ager, qualis silvester est, frigidior est, tum quia cassior aer eum ambit, tum quia minus diffusibilis: causa provenit ex densis fruticibus, quibus aeris motus impeditur; tum quia Solem non admittit, vt arefaceret. Ficum succus lac contrahit, caprifici minime, ob id siluestres caprifici frigidiores. Auerroes in Colliget dicebat; *Quæ in silvis sunt plus frigiditatis habent.* Sed siluestria maxima constant siccitate, siue calida, siue frigida sint, vt receptum sit omnibus siluestria sui generis mitioribus sicciora, astringentioraque esse. Quia plerunque odorem acriorem cæteris habent, ob id contra bestiarum morsus valent; & Theophrastus de conyzaliquens, ait; *Fœmina acutior odor, ideoque contra bestiarum morsus commodior est.* Et decebat quippe maiestati Naturæ, vt postquam silvas virulentorum animalium vberes fecisset, eadem acutioris odoris herbas faceret, quo illico eorum morsibus mederi posset. Silvestris brassica sativa hirsutior, candidior, & amara. Galenus calidorem & sicciorum quodammodo sativa esse dixit, ceu alia omnia agrestia sui generis domesticis, secundum utranque facultatem valentiora. Ampeloprason plusquam porrum calefacit. Galenus acrius, & siccius domestico, sicut omnia alia agrestia domesticis. Iarvis silvestris, quam sativa valentius desiccatur, valentius

etiam humidis putredinibus obsistit. Lupinus agrestis amarior est; & ad omnia domestico valentior, ex Galeno. Malua satiua siluestri quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Id namq; discriminis est inter vtrunque, nempe quod sicciora sint siluestria, mitia humidiora, ex Galeno. Agrestis daucus domestico minus est esui idoneus; cæterum in omnibus feruentior, & domesticus comestibilis quidē, sed imbecillior. Siluestris eruca multo satiua acrior, vrinas vehementius pellit, ex Dioscoride. Pastinaca siluestris miti efficacior, sed cibo ineptior, quod idem Galenus confirmat. Amaræ amygdalæ oleum, dulci in omnibus efficacius habetur. Origanum agreste vtroque satiue valentius; Galenus panacem *heracleon* vocat, ramulis tenuibus, radice tenui, superuacua. Smyrnium, quasi agreste apium, satiue valentius, & sic de cæteris.

Siluestrium animalium forma, & vires;

C A P. XXXVII.

E ADEM de siluestribus animalibus dicenda; & prius de feris, quum natura sint prius. Quorum aspectus strigosus, fœdus & macilentus, duris, densis, rigidisque pilis hispidus. Caro nervosa & scabra. Ossâ, vngues, spinæ magnæ, duræ. Pili colore flauï, oculi crocei, stercus minus fœrens. Paucifera sunt, & plus ossibus, cornibus, vnguibus & pilis abundant domesticis. Vires in operando strenuiores.

Sed descriptionis causas afferamus. Aphrodisiensis animalium stercus siluestrium minus fœrens domesticis esse dixit; aliquorum enim excrementa paulisper aroma olent; quia cibo sicciori simplicioriq; vescuntur, vehementiusq; laborant: stercora vero domesticorum magis fœtere, quod vario, humidoq; cibo vtantur, atq; plus satis, quam egeant, cibo indulgeant; minus exerceantur, ac minus calore abundant; vnde cum cibis minus concoqui, ac satis dissilari per copiam non queat, putrescit aliquantulum, itaq; grauius fœret. Plus ossifera, ob terrestre alimentum, quo vtantur, vt diximus in plantis. Oculis croceis sunt ob biliosum temperamentum. Sed præcipue siluestria animalia cornibus, vnguibus, & exertis dentibus, & lichene etiam in cruribus armata sunt, vnde maxima constringendi vi prædita; nam hæc ex terrea mistura proueniunt, ex qua constant; & quanto magis iis prædita fuerint, maiorem siccitatē ostendunt,

dunt, & terræ mistionem, vt diximus in plantis; & quanto magis longioribus spinis, fructibus lignosis, & corticibus cooperti sunt. Possunt idem ostendere pili densi, durissimique. Auerroes in Colliget; Vngues, clauī, & spinæ simpliciter significant, quod multum est in eis terræ; & multæ squamæ laudantur in piscibus; & magis squamosi, & duriori carne intecti siluestriores sunt. Vires, vt diximus, siluestrium semper sui generis domesticorum valentiores sunt in operando. Amplior potentia feris eiusdem generis animalibus, dixit Plinius. Sed hisce exemplis manifestius fiet. Onager, ferus asinus, duriorib. pedibus, strigoso corpore, & velocissimus est, ex Oppiano; capite valens, corpore indomitus. Plinius quum ex asinino lacte, & ossibus remedium contra venena quædam recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Bubali ex genere siluestrium bouum sunt, robustiores, cute durissima, membris macilentis, pilis nigris, fronte aspera, & crispa; cornua intorta nigra, carne dura, caseus solidus, & terrestris. Capreis, siue dorcadiis ruber corpus, pedes longi, caput ornatum cornibus, aures altæ, pilosæq; Plinius calculos expellere caprarum fimum dixit, & efficacius siluestrium, cuius carnes frigidæ & siccæ. Carus silvestris densiore, & oblongiore pilo, colore fusco, scilicet subflauo; cuius pinguedo, sicut cætera membra, omnia sunt efficaciora domesticis, ex Rhafi. Apri sunt siue siluestres, colore spadiceo, nigricanti, pilo durissimo, brutum & terribile animal, iratum, dentibus pilos canum adurit: cuius caro callosa siccatur, & corroboratur, autoribus Hippocrate, & Celso: effectus in remediis vtrorumque similes, solum tantum differētes, quod animantium ferarū partes minus humidæ, minusq; frigide iisdem ex mansuetis animalibus. Nullus animalium magis cornutus quam ceruus, pulchritudine, & magnitudine cornuum ramosorum omnibus feris antecellit, ex Oppiano. Vltus ad dysenterias valet. Arietes cornuti sunt, ad sistendos menses valent. Cornutus & taurus, & sanguinē cohibet, ex Galeno. Elephanto dentes exerti, cuius vsus ad sanguinis sputum, ex Dioscoride. Sus exertis dentibus, & duris feris riger: cinis ad sanguinem inhibendum fluentem valet, ex Sexto; & ad procidentem sedem, ex Aetio. Meles dentibus armatus, ad sanguinis deiectionem præstat. Testudo maxime crustata est, cuius ambusta testa sanat fistulas, & defluentes capillos. Accipiter vnguibus & rostro armatus; triti vngues ad dysenteriam valent.

Gallus vnguibus, rostro, & calcaribus valet; ad sanguinis, & vuln-
rum fluxiones valet. Anser rostro maxime lato; eius sanguis san-
guinem sistit, ex Plinio. Anas ad eadem. Cygnus eius loco suppo-
nitur. Hystrix aculeis horret, quos habet pilorum vice; stoma-
chum roborat, hydropem mitigat sua siccitate. Idem de aliis su-
spicandum.

*De physiognomonia, & viribus domesticarum plantarum, & ani-
malium;* CAP. XXXVIII.

CICVRVM formæ & vires contrariæ sunt feris, etsi ex oppositis
facile sua opposita cognosci possit forma, vberioris doctrinæ
gratia eam delineare non pigebit, vt mutua inter se collatione, faci-
lius cognoscatur, perdiscaturque. Vrbana sunt, quæ industriæ &
artis mangonio iutæ, quod indulgentiori cælo, quod lautiori, habi-
tiorique cibo fruantur, alantur, maiestatem quandam præferen-
tes, peramœno aspectu lasciuiunt, hilari coruscant colore, & fru-
ctus sapidiore largiuntur; eadem postea si artis præsidio destituan-
tur, prioribus opibus exutæ, ad pristinam sortem desciscunt. Ob id
Hipponi optime videbatur vrbani, & siluestre non esse in plan- 88
tarum familia, sed feras esse, quæ feris, neglectisque locis nasceren-
tur; cicures vero, quæ ab olitoribus in hortis alerentur: sed de his
fufius in nostris libris de Agricultura pertractauimus.

*A DEXTRIS tabella trigesimo septimo capite affixa, satiri rapi ico-
nem spectabis; nam si singulis capitibus easdem appinxisse-
mus, negotium operosius redderetur.*

Vifenda specie, & peramœna elegantia plausibilior spectantibus
se offert vrbana plantæ hilaris aspectus, ac velut fœminea mollitie
lasciniens. Assurgit enim caule habitiori, rotundiori, læuiore, &
crassitie insigni, ac summotenus multo foliorum stipatu. Folia ex-
erit mollicella, deorsum repanda, deuexaque, & quasi suo oneri de-
ficientia, latiora, crassiora, rotunda, vel si maius, obrufo mucrone
in latius se pandentia. Luculentam in ambitu foliorum cæsarie, satu-
ratè virentia, multiflora. Flore hilari, specioso, vel lacteo canden-
te vel suauis rubore, vel sanguinea purpura maxima venustate micā-
ti, qui hebetiorem halitum eructat. Fructus, quos ostendit matura-
rat; & sæpius verna & autumnali fœtura biferos, nullo, vel tenello
intus

intus ligno, dulces & lapidos: tota planta dulcis & vesca. Radicibus prolixis, longe lateq; reptantibus, sed medicæ rei consultis ignauioribus. Et tandem vrbana plantæ forma planorum accollæ adeo similis, vt nisi propinquius spectes, eandem putes. Solum quod hæc viridariis multis blanditiis, artis mangonio conquisitis, delicatius quid, & habitius præmonstrat.

Sed vrbana effigiaturæ rationes afferamus. Quod teneriores, mollioresve vrbana sint, diximus superius ex Aphrodisæo, vrbanis tellurem nouercam esse, & culturæ blanditiis, & humidiori cibo plantæ elaxatur, effœminanturq; Ex contrariis etiam causis Theophrastus maiora folia, ramos, cortices, totamque formam vrbanis tribuit; quippe laxiora, molliora, rectioraque afferunt in læuiori caule. Multifloræ sunt, & artis cultura diutius florere dixit. Vt etiam accidit pensilibus hortis excultis, qui multis foliis, & floribus cumulatur. Mollihus foliis sunt, quod indicat Aristoteles Problematum libro, loquens de lanis ouium. Coneocta enim quæcunque molliora inconcoctis sunt, & copia excrementi molliorem piligignit; vrbana ex lætamine concoctiora, & ex rigatione vberius ministratur alimentum. Solanum hortense siluestri molliore folio, sic helxine, & ocymum; platanus humida est, & lato folio insignitur, sic & ficus. Præueniuntur a siluestribus vrbana germinatione, & fructificatione; quia ex passione, & ablaqueatione, vt diximus, abijt ex arboribus genitalis calor, resoluitur, & frigescit: calor enim est qui ad germinandum arbores mouet, dein ex amputatione vûlneribus sauciæ constringuntur, & infirmæ laborant: ramuli enim ex quibus primitus germinationes erumpunt, abscinduntur ab arte, demum quum humidiora sint culta, vt absoluarur succus, diutius immorari necesse est. Sed quando exculta arbor germinandi & fructificandi celeritate incultæ arbori cedit, tanto etiam fructus specie, & bonitate, & copiarum collectione illam vincit. Agrestes enim festinant; haud perinde habent in penu materiæ apparatus; in cultis vero cunctatio sustinet fructificationem: nam vbi vis illa se colligit, expeditam & expromptam operam habet, & fructificationem; facitque succus in iis, quod in aquis fit, quæ obice aliquo impeditæ, impetu demum erumpunt magno, deinde iniqua pensu solutione, ex robustitate maturitas impeditur: in miribus vero, quia minor copia, exactius opus expeditur. Præterea

agricolationis ars superuacua tollit omnia; sic arbores fiunt spiratiores, & rariores, faciliusq; admittitur aer; & stercore adhibito fiunt laxiores, & humidiores; ob id succos suos non ad compactam eorum densitatem absorbent, ut feræ, sed amoris interceptoribus ad exactam fructificationem impertiunt. Hæc Theophrastus. Sed ego adderem, quod in agrestiu partu est etiamnum tempestas acerbiuscula; mites vero clemetiori tempore aerem habent fautorem, & coadministrum. In feris arboribus semen & lignu exactum erat ad speciei propagationem, in mitibus vero Agricultura opera; scilicet fossione, stercoratione, & irrigatione pulpa ad hominum esum fit esculentior. Vindicatur succus ab arbore ob propriu alimentum, & a pulpa & semine intus, sed primum ab arbore exugitur, & ob id ubi arbor succulenta, fructus pauciores sunt; tantum subtrahitur, subripiturque fructibus, quantum accedit arbori: duo reliqua, scilicet semen & fructus, aduersantur inter se: si luxuriat nucleus, pulpa fit macilentior; vberè pulpa, semen fit strigosius, & castigatur excrecentis ossis magnitudo. Mutuus est responsus damni & accessionis. Alia ratio est: Arbores cultu effæminari, & fœmelas fœcundiores esse: fiunt enim cultura laxiores, per quarum meatus succus vberius hauritur, modificaturq; eiusmodi succus ab ipso plantæ calore, ab arte aucto, ne luxuriet. *Cultura officij est*, inquit Aristoteles Problematum libro, *ut concoquat, reddatq; efficax alimentum, quo genus mite, urbanumq; fructuum consistit*. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiusmodi creatur, hæc *urbani* vocabulo significamus, eo quod quasi solertia hominis educata, eruditaque meliora euadunt. Constant & urbana succo minus acri, & vehementi. Fructus molliores, dulciores, & sapidiores cultura fiunt, & mutantur sapore, odore, colore, & magnitudine; idq; ex alimento, abeuntque cultu ex siluestribus in urbana. Lignum acinorum puniceæ adimitur fimo suillo, & aquatio eas dulcorat. Sic yrina, pelliū strigmentis, & sordibus myrto congestis, quum germina prosiliunt, fructus sine interiori nucleo redditur. Demitur & amygdalæ amaror fimi acrimonia. Sale excitur, & educitur plantæ asperitas. Et feruentis aquæ aspersu meliorescunt malus verna, & myrtus. Cucumerum semina lacte, vel melicrato macerata, succi dulcedinem conciliant. Olera de tonsis superuacuis meliorescunt, dulcescunt, & tenerescunt: quia radices robustiores hauſtu alimenti vegetantur, & tollitur

tollitur acredo. Calida aqua si rigetur ocymum, lätius proficit; falsis quoq; aquis exhibitis brassicę & palmę, tollitur innata brassicę amaritudo & asperitas palmę, & pro vtraque dulcedo subit. Conciliatur ex fossione fructus magnitudo, sapor & suauitas; nam inglandi & amygdalo corrices, coria, & testę, quę sunt extima munimenta, minora & facilia sunt. & nuclei maiores; quippe alimenti copia humescunt arbores, & pulpam augent fructus, & acquirit arbor robur, & fructus bonitatem. Sed fructus ignauius halant, & dulcibus nulli odores, & eo minus, quo dulciores sentiuntur. Mala dulcia odorem minime remittunt: nam succus dulcis crassior, & terrestrior est, cum fructibus fuerit admistus; odor autę humore tenuiori, sicciori, prospiratuq; facili conflat: sic dulce pertinacius esse censetur, quam vt tenuem possit auram in nates exspirare. Saporis dulcedo ex crassescente fit succo: nam senescente fructu, & Sole feruescente dulcior efficitur: crassantur fructus exempta aquosa parte, & saporis excoctio non consummatur, nisi ad plenum excoctum sit. Sed odor, vt diximus, non nisi prima coctione fit, vt ad plenum coctam non sit: ob id excoctus iam succus pauciorẽ halitũ, & aurã potest eructare; tunc enim minus odoris eiectionitur, quumque coctus crassior exsultat, dulcedinem sensui gratam usurpabit; vrbani, quod perfectiorem adipiscatur concoctionem, alimentoque satureretur, succos ad dulcedinem vertit, sed odoris ignauiam & hebetudinem colligit: etenim humor se largius admittens, odorem obtundit, & eius hebetat acrimoniam, quum siccum carni permistum gerat. Pręterea quę largum exhibent odorem, molliorem nullam gustui repręsentant; vrbana omnia quum mollia sint, validius odorare non possunt. Sed vires videamus. Excultus ager siccior & tenuior redditur; quia deletis arboribus Solis ardorem excipit, & flatibus vndique perflatur. Sunt etiam calidiora mitia feris; ex ficus succo lac contrahitur; caprifici vero minime, aut prauę; maiorem ergo vim habent mitia. Auerroes etiam in suis Colliger ait; *Quę nascuntur in viridariis plus habent humiditatis, vt ficula nascentes in hortis.* Vnde vt siluestria erant mitibus sui generis frigidiora, siccioraque; sic erũt mitia feris calidiora, humidioraq; sui generis. Hebetioris virtutis sunt, quia maiora sunt. bliteum virum vocabat coniux suum, quum magni corporis, & imbecillis foret. Diximus in Phytiognomonicis, magnos viros minus robustos esse; & contrariã

causam in præcedenti habuimus. Rapum lætū agrum, & crassum oporere scribit Cato; Columella putre, solutum, pluribus arationibus subactum, & riguum: & si tali solo non feratur, mutari in brassicam, ex Galeno calidum & humidum est. Napus pingui & soluto, nec duro nascitur; alio loco degenerat in rapum, vnde pluribus arationibus subactum, & largiore stercore satiatur desiderat, ex Columella. Galenus caliditate, & multa excrementitia humiditate polleere dixit. Buglossum pingui, soluto, humido, & subacto solo nascitur; ex Galeno calidum & humidum. Asparagum locum subactū, crassum & humidū expostulare Cato scripsit & Palladius: Auicenna calidū, & humidū dicit. Malua pingui solo, & humido gaudet lætamine, ex Palladio: solum, in quo feritur, pingue facit, ex Plinio: calidā, aqueamq; esse scribunt. Cepa terram pingue, vehementer subactam, irriguam, & stercoreatam quærit, ex Columella: Auicenna calidam cum superficiaria humiditate dixit. Carduus eandē terrā ex Palladio postulat: calidus inclinans, ad humiditatē est, ex Auicenna. Sequuntur animalia domestica, quorū formā, & vires ex contrariis iudicamus, vt de plantis fecimus. Vrbanoꝝ animalium aspectus nobilior, hilariorque, mollibus pilis, extensis, sericeis, veluti lanuginis. Caro pinguis, mollis & delicata, vbi nec nerui, vel venæ appareant. Ungues & ossa parua, color rubeus, hilaris, oculi charopii. Multipara sunt. Caro dulcis & sapida. Vis in operādo effœta. Sui generis calidiora, humidioraq;. Sus domesticum animal, carnes optimas omniū carniū habet, præstant quæ non multum pingues sunt, facillimæ concoctu, & suauissimæ. Calidæ sunt, humidæ, excrementitiæq;. Capræ carnes solidæ sunt, dulces, & temperatæ æstatis tempore, ex Hippocrate. De reliquis eadem, quæ clarissima sunt.

Plantas, quæ aliarum plantarum similitudines frondium retinent, similes virtutes possidere; C A P. XXXIX.

EX plantarum partium facie vires nancisci docuimus; sequitur Ergo ex his, vt quæ alterius effigiei similis fuerit, & viribus quoq; par, vt altera alterius loco cedat, quas Medici *vicarias*, vel *succedaneas* vocant. Ex his magis veritas elucescit eorum, quæ diximus. Nec solum ex partium similitudine compares virtutes cognoscuntur, sed odoris, coloris, fructificandi modi, florescendi, crescendique. Sapores omittimus, quum satis superque de his ab aliis tractatum

Statum sit. Diximus in humana Physiognomonia, quialteri simili
 erit, & in moribus similem esse: idem de herbis pronuntiamus,
 quod in eiusdem generis herbis facile est videre, quod eiusdem
 sunt virtutis; & quanto magis inter se assimilantur, tanto plus vir-
 tutes consimiles; & quanto minus, plus longe distabunt. A foliis
 incipiemus. Rubia asperos habet caules, per intervalla orbiculato
 foliorum ambitu, asperitate vestium tenaci; aperinæ in totum simili-
 lis. Aduersus serpentum morsus foliorum succus auxiliatur. Hy-
 pericum, ascyrum, androsæmum, & coris, adeo inter se similes sunt,
 vt discriminis parum aut nil intersit, vt vna nota, cæteræ latere ne-
 queant; digitis contrectatæ sanguineum succum fundunt. Ad ead-
 em fere præstant, ad ischiadicos, ambustas, vulnera, & biliosa ex-
 crementa pellendo. Meo, & anetho neutriquam dispar facies, vt ex
 frequenti in eas intuendi consuetudine vix inter noscas. Vrinæ dif-
 ficultari, & torminibus medentur, & inflationes discutunt. Ane-
 thum adeo fœniculum æmularur, vt sæpius colligetes fallat, nisi gu-
 stum, & odoratum consulant. Lacte replent vbera, menses sedant,
 & urinam cient. Acoro, & iridi eadem facies; ambo excalesciunt;
 torminibus, conuulsis, lienosis medetur; serpentum ictibus, & mu-
 liebribus affectibus inuicem apponuntur. Odoratus iuncus in odo-
 ro persimilis. Vim ciunda vrinæ vterq; retinet; menses pellit, caput
 aggrauat, antidotis admiscetur, & sanguinem reiicientibus subue-
 nit. Dictamno tanta pulegii effigies est, vt aliquibus *siluestre pule-
 gium* dicatur. Præstat ad omnia, ad quæ satium pulegium. Satureia
 91 thymo similis; vrilitate, & facultate non diuersa, si consimili modo
 sumptitentur. Abunde exprimit foliū, flores, & faciē teucrium trif-
 saginis, vt qui minus eas norint, vernacule omnes vno nomine *cha-
 madrys* vocent: lienosis & aduersus venena valent. Nasturtium fi-
 napi, & erucæ facie & viribus affine; alopecius medetur, lieni, lepræ,
 impetigini & aliis. Inter filicem, filiculam, & dryopterim multiplex
 & concors pariliras, quasi ex eadē familia: latas tineas excutit foliis,
 & recentia folia in oleribus cocta manduntur, vt ventrem emolliat:
 mulomedici equis dryopterim deuorandam dant aduersus intesti-
 norum vermes, & præcipue filiculæ vis ad soluendam aluum. Ab-
 rotoni fœminæ facies omnino seriphio quadrare videtur, mutua
 collatione Dioscoridis: iisdem fere pollent viribus: seriphium in-
 teraneorū animalia, tineasq; enecat, & Galenus eadē præstare posse

abrotonum scribit, quum sua amaritudine lumbricos interimat. Sycomorus ancipitis naturæ & formæ, ex ficu & moro mista arbor, vtriusq; retinens arboris facultates. Sycomori fructus stomacho aduerfantur; succus illinitur contra serpentum morsus, discutit collectiones coctioni repugnantes. Morus stomacho inutilis; valet ad phalangiorum morsus, tubercula discutit. Sycomori succus vulnera conglutinat, & emollit. Ficus stomachum lædunt, lac illitū duritias discutit; parotidas & furunculos emollit; venenatorū ictibus medetur; conglutinat vulnera & carne replet, oras committit non secus atq; emplastra, quæ vulnerib. cruentis iniiciuntur: sic de scorodropaso, zeopyro, & aliis dicendū. Et ex confusis quercus & ilicis naturis Theophrastus *οὐκ ὁμοῦν* quasi *suberiquecum* dixit; pino, pinastro, piceæ, larici, abieti, non alia facies & natura, tam ipsi, quam earū resinæ. Inter lentiscos & terebinthos arcta similitudo: vt nō facie absimiles plantæ, sic similibus pollent viribus, ex Dioscoride; idemq; earū resinæ eodē paratæ modo, & sumptæ operantur. Sabina multam cum cupressō similitudinē sortita est; carbūculis & vrinis medetur. Iuniperi, & cedri nō dispar forma, & præcipue in baccis: ad amoliēda venenatorū animalium nocumēta, tussi, leprosis, ruptis, & cōuulsis auxiliantur. Fraxinus & dictamnū album folia similia ferūt; pollent aduersus serpentū ictus, & lethalia venena. Quercus, Græcorum fagus, esculus & ilex non solum consimiles, sed cognatos fructus proferunt, & consimile munus obeunt. Ledum & cistus similes, & iisdē effectibus pollentes. Siliqua, & casia cognatæ: aluum solvunt, & vrinā mouent. Smilax aspera valde quam imitatur aspectu & loris longius subter humū excurrentibus salšaparillam, vt fere a multis eadem opinata, & vires neutiquā dispares. Aro-nis nil omnino reclamant a dracontij foliis; radix, semē, & folia eiusdem commodi comperta. Philyrea foliis oleæ; ad ea utilis, ad quæ oleaster, vt altera alterius vicaria succedat, cum adustione est opus. Idem de aliis dicendum, ne longius sermo protrahatur.

Planta similiter odorata earundem virium compotes sunt;

C A P. XL.

Sic etiam si eundem odorem referunt, & easdē vires retinebunt. Vnde si qui sunt, qui ex odoribus vires nancisci negent, aperre mentiantur. Exempla aliqua afferemus, vt iis edoctus phytopta, ex se

ex se alia coniciat. Zedoaria citri odorem refert, eiusdem fructus facultatum compos, subuenit cordi, & contra venena valet, ex Auicenna. Melissa, *citrigo* dicta ex citrij odore: serpentum & scorpionum venenis resistit, pestilentes febres, bilim sanat, & confert cordi. Ocymum citratum dictum, quod corticem citrii mali redoleat, ab eo nullatenus distat, & odore eximie fragrantiae, & cordi amabiliore, unde datur vtiliter deurgandū, vt languidos spiritus reuocent animo lapsis. Caryophylli flores omnium speciosissimi, sic vocati, quod cum caryophyllis exoticis habeant odoris cognationem, ac nonnullam calyculorum cum antophyllis similitudinē; aduersus pestiferos affectus eos miscent in antidotis; mirifice etiam commendatur comitialibus & aliis, quibus antophylli valent. Ocymi genus est, quod caryophylli fragrantiam halat, *caryophyllatum ocymum* vocant. Est & aliud apud nos, cuius folia, plantaq; odore caryophylli cum citrio cōfusa iucunditate; olfactu cor, & caput roborat; cardiacis affectibus succurrit, animiq; mœrorem in hilaritatem conuertit. Est herba, cuius radix eximij caryophyllorum odoris neminem latet; quippe caryophylli suauitatem halat, vulgo *caryophyllata* dicta: eiusdem facultates assecutas nulli dubium est; sic & alia eius genera. Schœnanthos manibus confrictus rosea prerogatiua, fragrantiaque cuiq; notus; sanguinem reiciētib; prodest. Casia quoq; quæ *Zizi* vocatur, rosæ odorem refert: ad eadem, quæ iuncus præstat, ob id ex hoc pectines depurgando capiti, ob odoris gratiam non insalubres fabricant, alabastrōs, pyxides, & cætera id genus. Santalum album rosarum odore fragrat; ad capitis dolorem, cordis lætitiā & palpitationem valet. Bacchari eximia fragrantiae gratia cinnamomeæ radicis; vrinam cit, menstrua pellit; contra serpentū morsus vtilissime datur; partus extrahit; vnguētis preciosis inferitur; oculorum vitis præstat. Cyperus nardum odore æmulator; vrinam cit, & calculis medetur, antidotis miscetur, vuluæ vitis & aquæ intercuti valet. Asarum nardi odore, quod & alij *siluestre nardum* appellant, vrinæ & hydropicis auxiliatur. A Mesue ad iocinoris infartus; subeuntibus curæ aquis, & felleis suffusionibus exhibetur. Phu, aliqui *siluestre nardum* vocarunt, quod cum quadam grauitate nardeæ suauitatis spiret, antidotis admiscetur, & vrinam mouet. Lauendulæ nostræ aromaticæ gratiæ, & spicæ fragrantiae plusculū inest; a nardi viribus non longe recedit; ventricu

lum roborat, & iecur ab infartu liberat. Myrrhis dicta propter suaueolentiam quandam myrrhæ respicientem; cit menstrua, & partus. Ab equapio fluit lachryma myrrhæ similis, Theophrastus in totum myrrham esse existimauit, Dioscorides *myrrison* vocat; odore medicato cum quadam suauitate iucundo, acri, myrrhæ sapore, vt alterum alterius loco cedat; tussi, orthopnoicis medetur; partus extrahit; vulnera glutinat, menses & secundas pellit, & contra febres valet. Onotheræ radix, cum siccata est, vinum olet; in potu data, feras mitigat, & cicures reddit; illitu quoque tetra vlcera mulcet. Ambrosia racemunculos profert, odore vinoso, suaui: illitu humores reprimat qui in aliqua parte incubuerint, & astringit, vt vinum. Botrys suauem odorem spirat, Cappadoces *ambrosiam* vocant, etiam ab odore vini; orthopnoeas mulcet. Amomum odore origani est; a venenosis animalibus demorsis conuenit. Dictamnium olet pulegium, quare ab aliquibus *siluestre pulegium* dicitur, pulegio simile: præstat omnia quæ satium pulegium, sed efficacius multo. Alterum est dictamnium foliis sisymbrij, odor foliorum inter sisymbrium & saluiam iucundissimus; defunctos partus eiicit; venenatorum ictibus auxiliatur, vt saluia. Scordion foliis pullulat, tetræ allij odorem subolentibus; vrinas cit; contra viperarum ictus, ad veterem tussim & ad menses valet. Alliaria tædiofo odore & sapore allium refert, vnde indeptum nomen; vires vt allio, sed non adeo vehementes. Nasturtium sinapi, & crucæ affine, alopecis medetur, lieni, lepre, & impetigini, & aliis medetur. Iberis folia, & radices nasturtio similes, & odore; coxendicibus vtilissime illinuntur. Xanthiū odore nasturtiū imitatur; aptissime tumoribus imponitur: nam nasturtium tumores & collectiones discutit. Chamæpitys odore pinum imitatur: vrinæ difficultati, iocinoris, renū vitiis, stomachi, & serpentibus vlceribus auxiliatur. Hypericum semine resinæ odorem imitatur, ob id aliqui, *chamæpityn* appellarunt: vrinam mouet, ambusta sanat. Ascyron fructu resinofum, hyperico non ab simili; ischiadicis, & ambustis medetur. Androsæmi comæ tritæ resinofum odorem reddunt; ambustis etiā, & ischiadicis profunt. Trifoliū asphaltion folia recentia habet; quorū odor rutæ, adulta bituminis; comitialibus, pleuriticis, vuluæ vitiis, & serpentū moribus fert opem, & purgationes cit, vt ruta; vrinam mouet, lethaliū medicamentorū antidotū, laterū doloribus, vuluæ strangulatui, comitialibus pdest; menstrua

menstrua mouet, inefficax serpētum virus reddit. Pimpinella commendatur melonis & cucumeris odore; reuocat olfactus, quem animus deliquerit. Alfine cum teritur odorem cucumeris reddit; vim refrigerandi habet; oculorum inflammationibus subuenit. Sic nepeta gratum pulegii odorem æmulatur. Dictamni terri generis foliis inest odor inter sisymbrium & saluiam iucundissimus; thymum, serpyllon, thymbra, & longe suauissimum sampsuchus odorem expirant eundem; artemisia minor odorem sampsuchi refert; trifolium erucam subolet, aliaq; quæ piget referre.

Quomodo vera plantarum natalia vestiganda, perdiscendaque fuerint; CAP. XXXXI.

IAM affatim demonstrasse opinamur, quomodo plantæ ex natalibus locis manifestas qualitates hauriant & animalia; & quomodo iidem ex earum effigiatura pernosci possent. Idemque in humana Physiognomonia dicebamus, homines ex regionibus mores fortiri. Sed difficultas quæ in homine exoriebatur, eadem plantis contingere videtur: nam si homo ubi nascitur, ibi semper permaneret, facile mores & qualitates illius illico pernoscerentur; sed quia nunc huc, nunc illuc peruagatur, & per varias regiones, cum aliis gentibus permiscetur, ex corrupto & permisto semine, variæ & mistæ hominum qualitates variantur, & adulterantur. Idem & de plantis dicendum: nam si plantæ, ubi à cæli & terræ mistura oriuntur, ibi semper permanerent, nec ab earum locis dimouerentur, facile manifestæ earum proprietates dignoscerentur: sed quia diuersis in locis & plantæ & semina deferuntur, ex his figurarum & qualitarum confusio, & adulteratio nascitur. Hæc equidem clarissime declarat Theophrastus. Loca sibi quæque accommoda vendicant arbores, non solum illæ quas operoso, & peculiari habitu natura creauit; sed quæ communi, vulgarique discrimine habentur; quippe quum aliæ sitientes adament tractus, aliæ humidos, aliæ hibernos cupiant, aliæ Soli expositos, & aliæ opacis, à vento, ociosis, aliæ apertis gaudeant, & aliæ palustribus, aliæ montosis latentur, ut diuidere auctores consueuerunt. Sed forte non semper eadem appetunt loca; nec vna de causa; sed varia quadam ratione, quamquam naturæ cognatione quoque ad locum proprium ducuntur, quemadmodum ea, quæ sua sponte proueniunt. Spontaneus autem exortus expres-

fius naturam ostendit: siquidem ex eisdem generationes, & nutritiones, & singulorum diuisiones agantur, necesse sit; videlicet caliditate, frigiditate, siccitate, humiditate. Quærunt etenim omnia, quæ sibi pro suo temperamento commoda forent. Addo quod & similes locum exigant similem, & dissimiles dissimilem; quum scilicet naturæ aliqua diuersitas adest, & cætera. Harū optime plantarum phytotram consultum esse debere, vera plantarum natalia calere iubemus: nam non illico, quum intuebitur plantam secus aquā, aut fluentia natam, aquæ alumnam, aut palustrem plantam illam iudicare debet, & exinde humidam esse; nec quascunque super montis vertices viderit, siccas dicat; nam facile montana planta casu, vel arte iuxta aquas sita & concipere, & viuere, & fructificare poterit, & sic palustres in montibus. Plantam enim ex calida zona delatam, blanditiis, aliisque illecebris etiam apud nos viuere posse cogimus. Multæ sunt Romæ sata, & delata peregrina, sed semper paulatim defecerunt, & ad sua loca reuersa sunt. Sed frequenti inspectione attendere debet, obseruareque quali solo, cælo, situ, & cultu nasci solita sit, & viuere; & cum id diutius obseruauerit, tunc sine dubio pronunciare poterit qualis loci sit inquilina. Multum ad id conferre possunt historiæ Theophrasti, principis in describenda plantarum historia; deinde Dioscoridis, qui fere omnia ab eo transcripsit, & quæ nouerit, & quæ ignorauerit; inde alii Agriculturæ, & plantarum scriptores: idque potius in siluestribus herbis, & sponte nascentib. attendendum, quam domesticis: nam illæ minus fallunt, & simplices. Urbanæ sæpe habitum, & formam mentiuntur; ubi hæc omnia considerauerit tunc poterit sententiam proferre.

Io. BA-

94 IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM

L I B E R III.

P R O O E M I V M.

 AM plantarum formas, earumq; manifestas qualitates, quas è natalibus hauriebant, explanauimus. Nunc se ingerunt similitudines, quas rerum parens Natura edidit, ut nobis argumento, & emolumento esse possint ad intimos eius recessus penetrandos, & secretiores vires dignoscendas. Modus nulli dum cognitus, responderq; illi, quo in humana Physiognomonia ex apparentibus in facie moribus internos perscrutabamur. Exempla, qua prius sponponderamus, in peculiaribus eorum memoratationibus afferemus multa; quibus admonitus, edoctusq; phytopta, ex se multa & mirabilia poterit coniectari. Sed ut negotium auspicemur, operæ precium erit, quæ scripturi sumus summatim ordine diuidamus, diuisa ordine, dilucidioris doctrinæ gratia, complectamur. Nos plantarum similitudines hoc libro attentius expendemus, quæ nostri corporis partes facie, & figura mentiuntur, satagens Natura eas illis membris posse mederi, vel morbis illis opem ferre, qui eisdem membris accidere solent. Sed quia vniuersa corporis partes, vel dissimilares sunt: similes vocamus humores, nervos, carnem, ossa, & similia: dissimilares os, oculos, nasum, manus, & eiusmodi, & has in externas, internasq; subdividimus; externe, quæ oculis subiiciuntur, testiculi, dentes, manus, interna, epa, cor, lien, & pulmo. His veluti summis dicendorum fastigiis constitutis, ab humoribus incipiemus.

Plantas humoribus, ut homines constare, eosque nostri corporis humores augere & purgare posse; CAP. I.

95 **D**IXIMVS in huius operis vestibulo, ut in hominum reliquorumque animalium, ita in arborum corporibus ossa in-

sunt, medullæ, venæ, & sanguis. Humor enim qui corporis subest, earum sanguis intelligi debet; qui atra, fuluaque bile, vel pituita redundat, & quibus illorum aliquis superabundat, ex illius humoris prædominio sortietur nomen: nam & plantas biliosas, cholicas, pituitosas & sanguineas vocare solemus. Et quemadmodum in humana Physiognomonia varios mores perscrutabamur ex humorum coloribus, qui scilicet sanguinei, biliosi, cholicici, vel pituitosi fuerint; ita liceat ex plantarum humorum coloribus, quis humorum eis prædominetur cognoscere, & quib. morbis mederi possit. Abundat enim aliquibus plantis luteus, aliis ater, aliis sanguineus, candidus, lacteus, serosus, aut viridis; & aliis in radicibus, aliis in fructibus, aliis frondibus, sed cunctis præcipue in floribus conspiciuntur. Sed quum perpaucae sint plantæ, quæ peculiarem sibi colorem versurpent, alius in radicibus, alius in fructu, fronde, & flore insit, ita ut simplex prædominatio, ita mista iudicabitur. Nos plantis & animalibus utimur pro alimento, vel medicamento, vel utroque. Si aliqua continuo nobis usu, & esu fuerint, quum earum substantia in nostram naturam cōuertatur, nostris corporibus eas qualitates imprimunt, quas possident; ut si supra modum biliosa fuerint, nostra corpora biliosa reddunt; si eadem cholicæ, cholica reddunt; nobisque morbos inducunt atræ bilis alumnos: ut psoras, scabies, imperigines, elephantiafes, & atrore suo oculorum obscuritates. Mithridates haustis quotidie venenis, illi ex consuetudine innoxia fuerunt, ut captus à Pompeio, se in carceribus interimere veneno non potuerit. Sic de puella Alexandro Magno missa diximus, cuius corpus in venenum conuersum erat. Contra vero si eisdem raro, vel pro medicamento utemur, nostris morbis medentur; ut quæ biliosa fuerint, modo, quo à rei medicæ consultis propinantur, eosdem humores purgabunt, morbisque illis medentur eisdem famulantibus. Humores enim in corpus assumpti, sympathia illice, humores illos consimiles trahent, ac secum foras ducent. Hinc questio dirimitur à Medicis exagitata, quam ratione simplicia medicamenta nostri corporis humores purgent, quod non nisi similitudine & agnatione euenire videmus. Nec alio quouis simpliciore modo ingenua obsequiosa Naturæ sedulitas, nullis similitudinibus parsumra, mortalibus plantæ dotes poterat demonstrare, purgandi, clarificandique nostri corporis humores, & morbos quam suis florum, & aliarum

96 aliarum partium coloribus; in quib. tanta varietas, vt iis depingendis in tam magno suæ fertilitatis gaudio lascuiat, vt ne vis humana quidem tam diuersis concipiendis sufficiat. Sed quia raro simplices colores sunt, vt diximus, ideo raro humor simplex curatur; sed bini, ternive sæpius simul: ob id flaua bilis sæpius cum pituita eiicitur, plerumque & cum phlegmate sanguis. Nos primo de simplicibus, mox de mistis loquemur; qui simplices adeo facile cogniti, vt ne mulierculæ quidem in iis dignoscendis, & ignauiores errare possint. Sed hoc opus, vt magnum & vtilissimum, ita difficultate plenum; tum quia non stabiles in florib. colores sunt; nam aliquæ sunt quæ per ætatum curricula varios habent: nam initio ob imbecillitatem vnum ostendunt; adultiores vero vendicato sibi robore; aliū, tum ætheris, situs, cultus, & soli diffidiis variantur plantæ colores. Agrestior enim facta planta, biliosa redditur ob siccitatem; cultu blandior facta, humidior, vt in animalibus videmus; & affatim de his in nostris Phytognomonicis loquuti sumus. Præterea antiquiores; qui de plantis scripserunt earum colores describendo, tam varie & perplexe loquuti sunt, vt non solum inter eos, sed nec idē auctor satis sibi coacter. Rubrum enim colorem, ruffum, sanguineū, puniceum, & phœniceum vocare solent, & cæruleum, purpureum, rubrum, flauum, nigrumque: sic croceum flauū, rubrum, & hyacinthinum. Expedit igitur phytoptæ, vt diligenti examine, & *auulic* expendat colores ipsos, & præsertim vernaculi loci; ac pro confesso habeat nullo decentius modo quouis cælo, terra, & situ naturam herbarum colores demonstrare, quam optaremus, quibus illius loci morbis opem ferre possimus. Mundi enim tractus, qui longiori diuortio seiuncti sunt, alios morbos, & alios plantarum colores pariunt. Plinius hanc nostram Phytognomonicam augurando, dixit: Pinxerat Natura ipsa remedia in floribus, visuq; ipso animos inuitauerat, etiam deliciis auxilia permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces, vt tantum non vocem ipsius fingentis illas, rationemque reddentis exaudire videamur, ne se depascat auida quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglectu vestigia obterant, ne insidens ales infringat; his muniendo aculeis, telisq; armando, remediis, vt tuta & salua sint. Ita hoc quoque quod in his odimus, hominum causa excogitatum est.

Herbas & animalia, quæ damna, eadem remedia præstare;

CAP. II.

SED quia plerosque video anxios torqueri, nec admittere posse, ut eadem quæ sint alimenta, possint quoque eadem esse medicamenta; & quæ damna, eadem remedia afferre, etsi de his alibi longius disputauimus, lubet nunc aliquibus exemplis comprobare in omnibus maximi Dei operibus, *ubi malum, ibi remedium.* Vinum largius ingestum, inebriat; arcemque mentis turbat: Democritus vini desideria sanie tradit aboleri, quæ putatis viribus emanat, in scio temulento potui oblata; & sic quam vitis attulit noxam, sua sanie luat. Beritius ebrios ad sanitatem producere promittit, aceto abunde epoto. Vitis n. laurus offendit odore suo, & corrumpere vinum facit; sed lauri ramuli à corruptionis labe vinum vendicant, dū cælum tronitru concutitur. Beta & brassica simul nascuntur; si à brassica vini sapor in dolio corrumpitur; odore betæ, vel demersis foliis reparatur, ex Plinio. Si radicis betæ casu vinum in acetum conuersum fuerit, brassicæ radice indita, in pristinum statum redibit. Mira differentia candidis betis aluum solui, nigris restitui. Brassica aluum non percocta emollit; eadem bis cocta, cohibet. Lens aluū adstringit; in cibo eadem minus percocta subducit. Pruna aluum fluidam reddunt; à radice cortex in vino austero decoctus, fluores reprimat. Cerasa aluum citant; eadem siccata sistunt, ex Plinio. Ficus recentes eduntur alui ciendæ gratia, quibus facile tamen iuuatur. Lapathi radix cum vino compescit aluum; folia adiecto sale, fluxam reddunt; herba etiam cit; semen constipat. Vuae succus aluum laxat, acerbæ constringit. Morus matura mouet aluum, immatura sistit. Tinguunt manus succi maturæ, eluunt acerbæ. Maculas vestium menstruatae mulieris non nisi eiusdem vrina elui Plinius dixit. Vua passa stomachum & interanea tentat; nuclei, qui in ipsis acinis sunt, remedium afferunt. Mentha & ruta viridis 97
vius Venerem concitat; mulieribus siccae ante coitum vuluis indita, conceptui resistunt, ex Dioscoride. Melonum crebrior vsus genitale semen minuit, & in Venerem impetum aufert: semen autem desiccatum, contrariam his actionem efficit, ex Simeone. Testiculi duplici ordine, inferiore & superiore, alterum alterius potu resolui; nam superior ad stimulandos coitus, inferior ad inhibendos valet.

dos valet. Xiphium geminis radicibus nascitur, vna super alteram insidente; superior ex vino pota, Veneris concitatrix: inferior, resistit. Asparagus proniorem ad Venerem facit, ex Plinio; data maribus, genituram absumit, & adligata femina abortitur, ex Dioscoride. Veratrum terribiliter vomitiones mouet: medulla in nimia purgatione data, vomitiones compescit, ex Plinio. Sicca ficus sitim stimulant, recentes sedant. Sal in cibis editus, sitim proritat; sub singula detentus & volutus, sitim & famem propulsat, vt per biduum non famescat. Napelli vis adeo fera & immanis, vt in perimendis hominibus nullis fere remediis occurripotest; cum eo, vel prope nascitur anritora, aduersus eiusdem pernecabile venenum antidotum, ex Auicenna. Alter napellus, *murinus* vulgo dictus priori pessimus; in floribus fert muscas, vel ei perpetuo insident, eius veneni antipharmacum. Eisdem fert oleander, quæ suo veneno resistunt, ex recentiorum inuentu. Cantharides tritico & frugibus nascuntur; halicæ, tragi, aut oryza cremor ad epotas valet, ex Dioscoride. Legumenta sepiissime incoctilia nascuntur; prope ea nascitur orobanche, quibus addita, cocturam accelerat, ex Dioscoride. Iuniperi, & fraxini scobs pota, necat; valent tamen ipsæ contra venena. Ferula ictus liuorem inducit; ex Aristotele in Problematum libro, cuius succus sigillata delet. Idem thapsia efficit, ex Plinio. Baculum ex aquifolio immissum in quoduis animal, etiam si citra deciderit defectu mittentis, ipsum per se recubitu propius adlabi, ex Pythagora; ex sua natura ossa fracta ferruminat. Spinosa plantæ, quia sepius incautos sauciant, remanentque in vulnere aculei, spinas e corpore extrahunt, & vulneribus, quæ fecerint, medentur. Oxycantha, quasi acutam spinam dicas, tacta manus rigidioribus aculeis ferit; radix illita, aculeos & spinas extrahit. Paliurus spinæ genus, atrociter manus transfigit; illius decocta radix, & illita trahit infixæ corpori, ex Plinio. Idem de eryngio dicendum. Ex harundine fiunt sagittæ: sagittaria dicta *nastion*, quasi sacra; sua radice contrita & imposita stirpem e corpore extrahit, ex Dioscoride. Holcus in saxis nascitur, & siccis; aristas habet in cacumine tenues: hæc circa caput adalligata, vel circa lacertum, adimit aristas e corpore; quare nonnulli *aristidam* vocant, ex Plinio. Cepa incisa lachrymas mouet, olfactu ipso de lachrymationi, & caliginis medetur, ex Plinio. Nasturtium ignei effectus, ob id caput retat,

ex Nicandri interprete; sed ex aceto sumptum, commotas mentes sedat. Mandragoras *morion* dicta, deuorata, vsum rationis intercipit, sensusque inopem reddit; ea vtuntur Medici, quum scindendi, aut incidendi necessitas adest: eius radix cum manico solano pota antidotum est, ex Dioscoride. Anacardia noxia sunt, & deleteria non vacant facultate: quibus remedium est oleum ex eorum nucleis expressum, ex Serapione. E cucumere siluestri succus, nisi maturius incidatur, exsilit cum oculorum periculo, lo, ipse tamen oculorum vitia, & obscuritates sanat, ex Plinio. Anagallis, quæ phœniceum florem edit, sedem euocat, quæ cœruleum procidentem reprimat, ex Dioscoride. Lac ficus lac contrahit coagulimodo, coactum idem denuo resoluit, ex Dioscoride. Vrtica extrema superficie prurit, vrit, & calefacit: internus succus febriles cordis estus mulcet; ipsa que leui tactu pruritum, pustulasq; confestim adusto similes gignit, remedium in suo oleo. Rosarum virtus, & violarum purgatrix in supernis partibus consistit; astrictoria vero, & roboris altrix in internis delitescit. Lupini crudi coctioni non recte parent: madefacti auiditatem cibi moliuntur, & stomacho fastidium detrahunt. Mnesitheus Atheniensis Euboicas nuces coctu difficiles tradit; sed torrefactæ stomacho negotium non faciunt. Mala, pyraque doruariis iumentis gestaturâ mire graua sunt, vel pauca, vt operi quoque viribus alioqui non impari, succumbant; remedio sunt si prius edenda dentur eis aliqua, aut vtique ostendantur, ex Plutarcho, & Luciano in Asino aureo. Eadem in animalibus eueniunt, quæ in plantis euenire diximus. Nullum venenatum est animal, quod veneni sui antipharma in se non contineat. Canis morsus rabiem & hydrophobiam inducit; ad arcendos aquæ pauciores eo dente canis vtuntur, qui caninus dicitur, hunc à cane, qui momorderit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt, ex Dioscoride. Pili impositi inflicto morsum canis sanant, ex Galeno. Vermes è canino cadauere alligati, & sanguis eius contra pauciores, ex Auicenna: saliuâ in cibo data, vel canini capitis cinis, aut vermis, qui sub lingua rabidi canis inuenitur, ex Plinio, vel hepar tostum, ex Galeno & Paulo. Inter omnes conuenit, si aqua potusque formidetur à morsu canis, supposita tantum calici lacinia tali, statim metum eum discuti: videlicet prævalente, statim sympathia illa, cum rabiem canum eius sanguis menstruus gustatum incipere di-

peredixerimus, ex Plinio. Capræ caro graueolentiam sudoris inducit, quod obiciebatur Thebano athletæ: hirci maturioris cornu rasum, vel exuctum cum felle hirci fricantur alæ, & graue virus aboleretur, ex Marcello. Caro & iecur hircorum epilepsiam inducunt continuo esu; cuius caro in hominis rogo tosta, comitialibus prodest, ex Plinio. Qui carnes alcis ederit, eodem morbo corripitur; sed dextri pedis posterioris ungula, amuletum est; quam cum auriculæ sinistræ immiserit, sanatur. Ceruorum caudæ extremo venenum continetur, quod potum in syncopem, & mortem adducit, ex Aui-cenna: cuius antidotum est ipsius oculus, ex Ponzetto. Chalces suo morsu aut mortem, aut vehementem dolorem inferunt in vino pota, suos morsus sanat, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Ictus marini scorpionis, eiusdem scorpionis imposito hepate curatur. Marinus draco venenosa spina pungit, cuius ictui ipse dissectus, atque impositus medetur, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Scorpium terrestrem ipse, qui ictum vibrauit, tritus percussio loco impositus, suæ plagæ remedio est. Mus ipse araneus qui morsum intulit dissectus si imponatur ictui, sui veneficium luit, ex Strarone apud Aetium. Vipera caput, vel ipsa tota contusa, & vulnere imposita, medetur, ex Dioscoride, & sic omnium serpentum. Cantharides proprio sunt veneno antidotum, si earum pedes & alæ cum melle asseruentur, ex Galeno Asclepiadis auctoritate. Rubetæ iecur duplex, alterum exitiale, alterum antipharmacum: lien contra venena, quæ fiunt ex ipsis, auxiliatur, ex Nicandro. Apibus cuspides venenatæ, remedio aduersus eas non differt, percussos, eas bibere: mirum tamen est, venena portantes ore, figentesque ipsas non mori; vel propolis alueorum aculeos infixæ corpori omnia extrahit. Inter omnia venenata salamandræ scelus maximum est; cætera singulos feriunt, nec plures interimunt; salamandra sola populos necare improuidos potest; carnes earum superimponi conuenit. Vermis exsiccatus, & in puluerem reductus, propinatus ei qui vermes patitur, omnes interficit, eiicitque è corpore. Lapillus eiectus è calculoso, alligatus super pubem, leuare cæteros dicitur. Nidor combustorum animalium sui generis animalia fugat. Cremati scorpionis nidore, reliquos omnes protinus fugari, Diophane auctore. Formicæ vnus crematæ nidore, cæteræ in fugam vertuntur. Si locustas capias, & aliquas combusseris, offensæ nidore reliquæ, obducta caligine cecur-

tiunt. Erucas comburunt aliquas agricolæ, vt erucas ex hortis fugent, & sic de cæteris. Hebetata aspectu menstruata mulieris specula nitorem recipere tradit Bythus Dyrrachius, iisdem auersa rursus contuentibus. Stellio sinistra manu detentus Venerem cõcitatur, si transferatur in dextram, inhihet. Apocino è sinistro rubet latere osse proniores ad Venerem fieri, è latere dextro inhiheri. Squamæ è summa parte testudinis derasa in potu datæ coitum cohibent; eo magis hoc mirum, quando totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Hinc & animalia, quæ cornua, enses, feros dentes, & exertos ferunt, & ampla eis vulnere inferre solent, secum & vulnere medelam afferunt. Taurus animal robustissimum, capitis & colli robore valet; frontem validam, & pugna idoneam habet; cornua infesta ei Natura dedit, vnde & maxima vulnera infligit. Præstantissimum fit glutinum ex armis & genitalibus taurorum, vt recentes plagas sanat liquefactum, & tertio die solutum, ex Plinio. Hirco cornibus impetunt, & deturbant homines; hircini cornu incensi cinis vulnera glutinat, & sanguinem sistit, ex Plinio. Aper dentes magnos & exertos habet; à venatoribus venatione commotus, dens illius inflammato anhelitu tantopere igitur, vt si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimantur, ex Oppiano, Xenophonte & Polluce. Apri sumus ad rupta & conuulsa bibitur, ex aceto, à Dioscoride. Canis dentibus acerbos infert ictus; cerebrum canis fractis ossibus medetur, linteolo illis superposito, quæ subinde assidue fere quindecim diebus solidat, ex Plinio. Equus dentibus & calcibus ferit, cuius sanguis aliis medicamentis admiscetur, & illinitur ad fracta & luxata, ex Theophrasto. Alia exempla addere poteramus, nisi dioscoscorides esse vereremur, putantes hæc suffectura omnino refragantibus, à maioribus descripta; his maiora omittentes à nobis & recentioribus reperta, fide apud ardeliones caritura, quasi à nobis conficta.

Quod naturaliter interni aliquid ex coloribus venari possimus; CAP. III.

SED num ex coloribus interni aliquid, vel manifestarum qualitarum venari possimus ex naturalibus causis demonstremus, & quid de eis senserint maiores nostri. Galenus, & ab eo Auerroes in suis Colliget, dixerunt colorum signa futilia esse, propterea quod colores

colores non nisi in colorati superficie infideant; & sapissime fieri, ut partis qualitas, in qua est color, diuersa admodum fit à totius qualitate colorati; quapropter in calidis, frigidisque rebus eundem colorem conspici. Albedo inquit in niue, calce, caphura, & sale videtur: secus in saporibus contingere, qui internarum rerum qualitates ostendunt. Sed isti neutiquam videntur seueriores veri exactores; quia id non iusta lance trutinant, vel ad examen reuocant. Quid enim commune habet nix cum calce? quid sal cum caphura? quum nos non de omni albo loquamur, sed vnus generis, vel speciei florum, & in animalibus albus, at erve color ex substantiæ diuersitate proficiscitur, ut de plantarum coloribus iudicandum censemus. Nec nos de colore in superficie sparsio loquimur, sed qui in toto: nam foliorum, vel florum simul interni, externique colores digitorum pressu, attrituve permisceri debent; discernereque ex miscella prædominantem colorem, ut in saporibus accidit; qui dum res dentibus atterimus, sapores in superficie, & in profundo misti sentiuntur. Est & in lilii floris cuticula immaculata candiditas, si illam digitis presseris, miscella fit crocea idemque accidit in moschatulis rosis. Hyperici flores aurei sunt; folia viridia crocea, si manibus triueris, atrii cruoris manus inficiuntur; idem & saporibus accidere posse, nemo ibit inficias. Et ut omnis ambiguitatis facefcat suspicio, mutantur sapores, ut colores ex alimentumutatione, cæli, firus & cultus, ut superioribus libris disputatum est, mutaturque qualitas cum sapore, & colore. Chamæleon herba, ex soli mutatione variatur, auctore Dioscoride, ut hic viridis, alibi crocei, nigri, vel cærulei coloris oriatur. Per ætatum curricula mutantur colores cum qualitate aliquibus herbis. Leucoion senectam sentiens, degenerat; etsi in principio purpurei erat, incanos senio profert flores. Caryophylli, & rosæ dum iuuenescunt, ardenti flagrant colore; quum senescunt, albescunt, & priorem gratiam exuunt; sic os leonis, centaurium minus, violæ Martianæ, & cætera. Idem in animalibus experiri licet. Ex vernaculi loci mutatione viperarum color variatur. Clitumni amnis aqua potata, candidi boues procreantur. Virgilius;

— Et patulis Clitumnus in aruis uisibilis, & candidi tauri

Candentes gelido profundis flumine tauras;

Congruit ergo calor cum sapore, & aque vtrique qualitates demonstrant; aliter harmonica, & consona mundi ratio, quæ sibi ipsi omnia congruere cogit, non constaret.

Planta biliosa in alimentum assumpta bilem augent;

CAP. IIII.

NUNC ad humores accedamus. Humorū massa, quæ sanguis dicitur, vel superabundat, vel putrescit: humores in sanguine qui superabundant & putrescunt, sunt pituita, flaua, vel atrabilis; vel superabundant, & non putrescunt, ut lac, sperma, menstruum. Si non superabundant, sed excernuntur, & sunt superflua, in excrementum abeunt, ut ex sanguine fit ichor, siue serum, vrina & sudor: ex pituita mucus, sputus, & lachryma. Nunc plantarum varii colores considerandi quales humores generent, excernantque. Inter Philosophiæ procures sunt, qui sanciant aquæ colorem esse album, & saporem esse dulcem, ego malim insipidum dixisse: terræ fuscum colorem, & saporem amarum; ego fuscum interpretor cœruleum, viridem, atrumque, sed saporem non amarum, sed stipticum: nam si terræ sapor amarus esset, ex ea nil germinaturum sperarem; ignis rubrum colorem, & nullum colorem; ego stipticum, amarumque; aeris vero croceum: sed suo loco de plantarum coloribus quid sentiam, dicam. Flauī igitur coloris plantas in alimentum assumptas, flauam bilem augere, & in medicamentum eam excernere pluribus exemplis demonstrabo. Hæ enim continuo esu, & vsu flauam bilem augent, icterum morbum inducunt, membra decolorant, & deformia reddunt; unde qui formæ student, hæc omnia vitare debent. Atriplicum genera ex flauo plumbeo colore nigricant, vel xerampelino coruscant, vel ex croco purpurascunt: accusatum à Pythagora, quod morbos regios faceret, & pallorem, ac ne in hortis quidem iuxta se nasci quicquam nisi languidum culpauit. Addidere Dionysius, & Diocles plurimos gigni ex eis morbos, videlicet biliosos, ex Plinio. Nec ingenii segnitie in obscurum olus spinaceum, par atriplici ingenio, quod neglectum in hoc olus degenerauit, prioris naturæ non oblitum. Flauo, obsoletoque colore cuminum liuescit, pallorem bibentibus gignit. Ita certe ferunt Portii Latronis clari inter magistros dicendi adfectatores, similitudinem coloris studiis contracti imitatos: & paulo ante Iulium Vindicæ adfertorem

fertorem illum à Nerone libertatis, captatione testamenti sic lenocinatum. Eadem quoque facies, & pallor ammi, & colorem quoq; bibentium mutat in pallorem, ex eodem Plinio. Croco flammeus croci color, & plus aureo est immoderato eius florū vſu, & pallor & fastidiū contrahitur. Moſchus colore ſubſtauido eſt, mēbra ventriū pallore decolorat, ex Aetio. Quia Ceres nō nimīū flaua, ideo minimū flauæ bilis panis generat. Napi, & rapi radices croceo madēt ſucco, ob id bilē augent. Betæ folia, & flores ex viridi languſcunt in luteolū: Galenus bilem eius cibum generare dixit. Melo pepones flauī ſunt, ex Galeno; choleram gignunt, flauamque bilem: is enim cibus perquam facile in flauam bilem degenerat; qua de re bilioſos offendit, & magis offenſæ patent, qui vinum poſt ebibunt. Indica nux ex rubro flauſcit; ſic & eius ſuccus, cuius eſus bilioſis interdicitur. Ficus matureſcentes ſiccæ & flauæ ſunt, Nicophron ait. Si quis comēſis ficubus meridietur, ſtatim accelerans inuadit febris, quæ vomitum flauæ bilis eliciat. Verna mala crocei coloris matureſcētia ſiunt; bilem pariunt, ex Dioſcoride. Eiufdem conditionis pyra. Nuces frondes ex viridi croceas habent, & crocei in fructu intus nuclei; bilioſæ ſunt. Mel coloris flauī, cuius vſus bilem auget. Eiufmodi generis ſaccharum, quod in bilem tranſire compertum eſt. Vinum flauum bilioſum eſt, præſertim dulce: nam rubrum plerunque aſterum, vt dicemus. Ranæ crocei, vel plumbei coloris, qui eis frequenter veſcuntur, colore plumbeo inficiuntur; quāobrem non cibi, ſed medicamenti ratione ſumi debere iubent Medici, quū corpus putrefactioni idoneum reddant. Galli, quia plerunque flauī ſunt; Galenus ictericis eos vetat, in libello De cura icteri. Phafiani, eiufdem coloris & qualitat. Nec ſolum eſus, ſed intuitus etiam humores commutat. Rubeta crocea deformis, & decolorata eſt, ait Philoſ. Si quis eam diutius aſpexerit, quanquam optime coloratus, pallidus, & lentiginofus tanquam ictericus efficitur. Stellio ſubluteus, & lentiginofus, ſi quis cum mortuus fuerit, in vino illud biberit, eius faciem crocea lentigine obducet. Arnabo, ſive zedaria, arbor in Oriente naſcens, cuius folia ex viridi in luteum languſcunt, crebro ſui vſu flauam in calidis corporibus bilem creat.

Crocei plantarum colores bilem expurgant; CAP. V.

IDEM plantarum, radicum, & florum flauī succi in medicamenta assumpti, flauam bilem expurgant; flauos enim nostri corporis humores alliciunt, allectos per inferna deturbant. Exempla hæc erunt: Aloë succo, & flore croceis: Mesues bilem expurgare dixit. Idem nil sena laudatius & probatius ad bilem expurgandam dixit, cuius flores ex pallido lutei sunt. Absinthium bilem, quæ stomacho, aut ventri cohæserit, abducit, aureo comatum flore. Centaurii minoris species altera, quæ folium, & luteum florem producit, idem operatur. Tithymalorum omnium flores crocei, vomitionem & alui deiectionem cient, bilemque trahunt. Ascyron, & androsæmon floribus luteis bilem deiiciunt. Colocynthis, cucumis filuestris, & melopepones flore, & fructu omnes lutei coloris, quū maturari cœperint, bilem educunt. Thapsia umbellæ affert, & super eas luteos flores; vsus eius in medicina vtrinque bilem purgandi. Ricinus flauescenti flore; semine bilis per aluum deiicitur. Chamelææ foliis potis, bilis per aluum exigitur, cui flos croceus. Thlaspis altera flore croceo, bilem vtrinque trahit. Cassuta cirrhis, capillamentisque lyrarum fidibus crassitudine paribus, flauescen-
tibus, se vicinis aduoluitur arboribus; ventrem & venas biliosis exonerat humoribus. Myrobalanorum fructus quidam lutei, vel herbaceo colore flauescen-
tes, accensam bilem è corpore deiiciunt; sic qui atrī sunt, ad atram bilem deturbandam efficacissimi. Genus empelicum albicans, pituitam trahit, chebula vero ex fusco rufescētia, sanguinem ex melancholia repurgant. Videntur hæc genera colore differentia à summa Dei prouidentia homini donata, ac coloribus indicata ad omnes corporis humores purgandos, vt ex Mesue habemus. Empetron Græcorum, siue calcifraga Latinorum flosculo gaudet luteolo; pota bilem trahit. Casia syringodes prælongis fistulis, colore rubro, vel atro flauescen-
tibus, incandescen-
tem bilem aluo exigit, præcipue quæ in atram degenerauit, ex Actu-
ario; quod flauum succum in atrum degenerare videatur. Flauī corticis & succi citria, & arancia sunt, flauam bilem restinguunt. Mel aureum diximus; apomeli biliosum humorem excernit. Roscidum mel, siue manna Arabum, quod herbis, arboribus, & lapidibus in mellitos grumos coit mellis coloris, flauam bilem ex simplici ratione pellit. Iunipero flaua bacca est, lignum, & humor, qui ex eius
trunco

trunco ad lachrymæ modum defudat, calorifq; officio coir in gummi lutei coloris, quod vernaculo vocabulo *vernix* dicitur, stomachum in biliosos vomitus effusum, sanat. Rhaponticum rubri & flauicoloris est, commanducatum crocei; ex Mesue, bilem expurgat. Fragula ligno est adeo flauescenti, vt commanducatum croceo colore inficiat, instar rhabarbari; cortex niger, glaucis maculis aspersus: eodem modo aluum delicit, & bilem expurgat. Aristolochiæ radix glauca, & eadem operatur. Sic lapathi, & filicis radices, & mercurialis. Eadem præstant flauicoloris animalia.

152 *Idem plantarum colores ad icterum valent;*

CAP. VI.

ICTERITIÆ morbus totum corpus infesto bilis pallore decorat, cuius incommodo nunquam satis laudata Natura apertissimo documento mortales docet occurri posse croceis plantis, animalibus, lapidibus, & omnibus denique terra nascentibus; quæ non solum hausta humorem illum causantem purgant; sed suspensa, & conspecta etiam eiusmodi morbum profligant, excutunt, obfessumque corpus liberant. Rerum lutearum conspectu bilem flauam regii morbi parentem, cieri docemus, & ad summam curem elici, euocatam exterius facile discuti; quare suffusis bile, lutea intueri præcipimus; sic rubra ad sanguinem, atra ad melancholiam. Sed omnium exempla inductione afferamus, ne me somniaſſe aliquis, aut sine auctoritate loqui cauilletur. Attriplici luteoli flosculi, numerosique; cui quum folia marcescunt, ex luteo, vel flauo in aureum vergunt: ob id tum Dioscorides, tum antiquiores *chrysola-chanon* vocarunt: herba hæc ad alligata morbum regium habentibus, ita vt spectari ab his possit, sanari id malum, ex Plinio. Erythrodano minori flores ex luteo pallent, radix è rubello in luteum languescit, ex aqua mulla potum, regium morbum sanat. Dioscorides etiam sanari tradit, si alligatus frutex spectetur tantum, ob id *aureum poculum* antiquis dictum. Absinthii genera, Ponticum, Santonicum, Seriphium, omnia aureo flore donata, in regio morbo eius dilutæ, vel decoctum per singulos dies cyathis tribus salubriter bibitur. Pecora in Ponto pinguescunt illis, ob id sine felle inueniuntur, ex Plinio. Chelidonio maiori flos luteus, vulneratū etiā croceū succum remittit. Radix cum albo vino pota, regio morbo medetur.

Bupthalthmon aureos flores producit, vt Aleman Poeta aureum torquem ex eius floribus constare demonstret: arquat, qui subinde biberint, bonum colorem ad tempus reddi prædicant. Chrysanthemum dictum, quod aureo quodam splendore collucere cernatur, arquat coloris hilaritatem reddit; vtique ad tempus, si à balnearum egressu post longiorem moram ebibatur. E siluestri cucumere fit elaterium, quod eiusmodi morbo prodest. Anthemis intrus flores aureos, foris melinos affert; bilem suffusam tollit; sic Celtica nardus, & Syriaca. Inter osyridis genera est, quod luteos flores promat; decoctum potum arquatos iuuat, conyza, hippomarathū, & senecio, ex Plinio; lactuca, pentaphyllon, asparagus, aloe, rosamarinus, cachrys, chamæpitys, ruscus, erysimum, ambubeia, folia tussilaginis, ex Plinio; brassica, mercurialis foliis & floribus flauescens, & verbena, ex Plinio; fragaria, illecebra fuluis cauliculis, inter aquilinæ genera floribus aureis; caltha, herba vulpo dicta *turcha*, fena, cuminum, asarina quorundam recentiorum experimento; ceruca siluestris, lupulus, laserpitium. Sic & quorundam folia, vt licheni ex luteo virent; sunt & flosculi stellari luteoli, asplenium folio subflauescenti, tamaricis folia, & rami, sic & sabina. Sunt & flauescens radices; lapathi radix lutea, icterico valet; sic etiam rhabbarbari, centaurii maioris radix ex rubro flauescit, & regio morbo medetur, ex Mesue. Pastinaca lutea etiam ictericis datur, asphodeli, ex Galeno; curcuma seplasiariis croceum succum commanducata reddit, & ad idem valet. Sic fructus & semina quarundam arborum citrii ex Auicenna ictericis subueniunt; solani, heliacacabi, tamarindi qui fului sunt, ad idem præstant. Sic & legumina quædam, vt pisum, cicer, cicercula, & lupini commaducati frequentiores hominis colorem emendant, ex Plinio. Casia solutiæ arbor cortice tenus buxæ colore est, & ex Mesue ictericis confert. Cuscutha subflauescens cirrhis, & eandem fert opem. Illud etiam in animalibus videre licet, immo & sensibilius quum viua sint, & facilius bilem cieant, & attrahant; argumentum quod ipsa protinus moriatur. Gulgulus, siue icterus auis colorem pallidum & luridum refert, ex Plinio: & de icteria gemma loquens ait; *Icteria gemma aliti lurido similis, ideo existimatur salutaris contra regios morbos*. Grammatici luridum dicunt, quasi *loridum*, & loro percussam, quod supra modum est pallidum. Lucretius;

Lurida

Lurida præterea fiunt quaecunque tuentur

Arquati.

Auis iſterus vocatur a colore, quæ ſi ſpectetur, idem malum ſanari tradunt, & auem mori; hanc puto Latine vocari *galgulum*, ex Plinio. Iſterus auis quædam a colore nominatur, quam ſi quis huius nominis morbo detentus inſpexerit, mox integre a morbo liberabitur, ex Oppiano. Charadrium auem Gerardus Cremonenſis ex Kirannide *regiam auem* vocat, nimirum quod a regibus ad iſteri morbi curationem requiratur. Ariſtoteles eam nominat; & videtur ſane morbus arquatus ei conuenire, quum crura, roſtrum, & iris oculorum ſtauo, luteo ve colore ſplendescant: ſola pars corporis ſupina ruſſo colore pallescit. Sulphure hanc auem interim memorat Aelianus. (fortaſſe quod ſulphur regium morbum propulſet) Charadrius auis regio morbo medetur; ſi ab ægro dumtaxat reſpiciatur; quocirca qui auem vendunt, abſcondunt eam, ne ab ægro prius videatur, quã eam vendiderint, & ille gratis curetur, autore Euphronio. Sed Andreas non viſu, ſed cibo eum curare dicit. Charadrius regio morbo laborantem nec cernit, nec tolerat, ſed oculos concludens, genasque committens, auerſatur; non inuidens, (vt nonnulli credunt) hominum ſaluti, ſed perinde quaſi iſtum accipiens, vulneratur, & contagione ſe affici ſentit, transferentem in ſe ipſum per obrutum alterius affectionem, ceu fluxu quodam, vt Heliodorus tertio ſuæ hiſtoriæ *Æthiopica* memorat, & Aelianus. Sed Philoſophus addit; Rubetam ſi quis aſpexerit, vtcunque optime coloratus, pallore, tanquam iſtericus afficietur, & ruſſus charadrium intuens, liberabitur. Idemque refert Suidas ex Hipponacte: Eſt pici genus, quod nidum e ramis ſuspendit, dicit Plinius, cyathi modo, vt nulla auis poſſit accedere; *chlorionem* aliqui vocant, a ſtauo colore, vel aureo, quo coruſcat, præter alas, quas magis ſubuirides habet, a noſtris *horio* dici audio, ab aureo colore. Recentiores iſterum curare dicunt, niſi cum ſuperioribus confundant. Paro auis peſtus lutea eſt, ruſcens inferius; ſunt qui ei eãdem facultatem tribuant, quam galgulo; eandemque videtur hæc ales ſortita naturam, vt alliciat ad ſe vitium, atque rapiat, ipſumque oculis effuſum, tanquam effluuium adſciſcat. Pſittaco viredo in toto corpore lutea, præter collum miniato diſtinctum torque: in cibo quoſuis iſtericos iuuare memorant. Perdix teſtacei coloris, in dorſo, & cauda ex nigro, ruſſo, &

flauo videtur ornata: cuius cerebrum cum vini cyathis tribus potum, morbo regio resistit, ex Plinio. Aquila flaua tota est, oculi non glauci, sed charopi, vt leoni: eadem potest, quæ perdicis cerebrum. Lacerti virides toti sunt, cum quodam pallore, ideo Græcis *χλωροπαῦδες* dicitur. Hippocrates, *regius morbus*, ait, *cum virore pallidus est, quales lacerti virore pallentes*: tertio De morbis vulgaribus. Si lacertus viuus capiatur, in sacculum indatur, ac ligetur super ictericum, quousque moriatur lacertus, contrahit ad se icterici colorem, certissimo nostro experimento. Varii coloris gallinæ sunt, & præsertim totæ crocæ, vel subflauæ, sed genera earum permulta sunt, quæ croceos pedes habent, vt icterici, de quibus Plinius. Morbo regio resistit gallina, si luteis pedibus, prius aqua purificans, dein collatis vino, quod bibatur. Sic de leone, vrsō, ceterisque animalibus crocæis, ne longius peruagemur. Hæc eadem oculorum icteritiam sanant, & glaucomata. Plinius: Viridem lacertam longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & glaucomata tollunt. Accipiter potest quæ aquila, etsi infirmius: accipitris fimus cum Attico melle ad eadem valet, quibus etiam crocati pedes sunt, ex Plinio. Charadrius aufert etiam ab oculis caliginem, & nebulam, & claritatem inducit. Perdicis oua decocta cum melle in vase æreo, glaucomata tollunt, ex Plinio: sic eius fel ad glaucedinem, ex Galeno. Milui oculi pallidi, siue crocci sunt, sicut ictericorū oculi, ex Suida: ex genere accipitrum est, magnitudine sola differens, potest quæ accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt & aliæ res crocæ, vt resinæ pinus, & laricis, sulphur, & oui vitellum, ex Dioscoride; vrina & mel ex Varrone, & Plinio. Nec melius regio morbo, quam succino occurri posse, habemus ex Diocle & Theophrasto, si ex vino bibatur, aut exportetur. Et lapidem icterum a croceo colore sic dictum, ad idem valere, referunt lapidarij. Quæ suffectura putamus, ne per omnia rerum genera, quæ crocæ sunt, ad eadem valere insolenter euagemur.

Possē oculorum intuitu etiam humorem purgari;

C A P. VII.

POST QUAM in colorū narrationem incidimus, alia obiter aperiemus, fortasse naturæ miracula scrupulosius peruestigantibus non iniucunda futura, neque ad medicam rem inutilia: nam plures morbi

morbi etiam coloribus perſanantur; etſi uſus recentioribus medicis exoleuit, apud me inoleuit. Multa experti ſumus, multa coniecimus, rerumque euentus coniecturæ, & ſpei noſtræ ſapiffime fauit, ſuffragatusque eſt: nam a reliquis coloribus, reliqui humores ſolo intuitu perſanati ſunt, purgatique; vt rubearum rerum obiectu, vt ruborum, & mororum ſanguineo ſucco ſapius ſanguinem purgauimus, elicimus, ſiſtimus: ſic melancholiæ & pituitæ ſubuenimus floribus, gemmis, & lapidibus, ad id conuocatis: nam dum eos colores diutius intuemur, viſumque noſtrum vellicant, & laceſſunt, ſenſusque occuſantibus coloribus afficiuntur, & ſpiritus a colore excitati conturbatique vel digerentur, vel per inania pororum ora eructantur, quod ex adductis vtrique, adducendisque exemplis magis explebimus ex animalibus. Conſtat rubrum colorem boues, tauros, & bubalos efferare, vt qui rubra veſte induti ſunt, ad eos non accedant: nam cornibus impetunt, & dilacerant, vnde multi ſummo ſuorum malo cauſa colorati habitus pleraque damna perpeſſi ſunt. Cauſa eſt eorum ſanguis qui fibris referuor eſt ceteris animalibus; & ob id celerrime coit, & dureſcit, vt ex Ariſtotele habetur, obiectuque ſanguinei coloris excitantur. In quorundam animalium ſanguine obſeruatum eſt videri quædam corpuſcula, pilorum imagine, oblonga. Quæ reſ terreſtris exuberantiæ vim indicat: inde incaleſcens ſanguis eiufmodi perſeuerat diu, atque ira effectum animal iracundum euadit, ac indignationis retinentiſſimum, audaciſſimumque. Fila namque id genus veluti prunæ inardeſcunt, quod & in ſue agnoſcitur. Sic accipitres abundant ſanguine, argumento quod animoſi ſunt, & animo magis quam yiribus armati in ſublimi euolant; longe, lateque ære prædam inuadere non dubitant, neque id tam cibi auiditate, quam gloriæ teſtantur; eſt enim auis maxime iracunda ex ſanguine, ob id ſolitaria volat. Miluus ex accipitrum genere eſt, & maxime rubrum colorem horret: nam puniceo malo non inſidet, neque eius aſpectum ſufferre poteſt. Hinc fabulæ aditus ex Oppiano. Vir amiſſa vxore, ex qua Siden filiam ſuſceperat, (*Side* enim malum punicum ſignificat) libidinis affectu in filiam aſſiſſe; Side ne a parente contaminetur, ſuper materno ſepulchro ſe iugulat. Diis hunc caſum miſeratis, de ſanguine punicum produxerunt, & patrem mutatum in miluum, calamitatis ſuæ monimenta refugere. Sus animal

maxime pituitosum, & humidum omnium fere terrestrium animalium, quæ in hominum cibum veniunt, humidissima est carne, cōspecto colore albo efferatur. Fœminas subantes in tantum efferari aiunt, ut hominem lacerent, candida maxime veste indutum, ex Plinio: quæ rabies mitigatur aceto naturæ asperso. Vrsi maxime pituitosi sunt, humidique, eos maxime candida mappa excitat, proritatque, ex Seneca. Puniceus, ater, vel varius color ceruos exagitat, qui melancholici sunt. Ausonius rubræ pennæ conspectu terreri dixit, his versibus;

*An cum fratre vagos dumetaper auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinna.*

Virgilius eiusdem rei commemorat in Georgicis, ubi de ceruis agit;

Puniceæve agitant pavidos formidine penna.

Xenophon in Geoponicis ait; Maxime timent cerui funem aliquē, ex quo pennæ suspensæ sint; imaginantes nimirum ipsam pennæ agitationem. Leo calidissimus est animalium, & maxime ignitus, ob id ignem exhorret. Homerus;

Ardentesque faces, quas, quamvis saniat, horret.

Aristoteles & Ælianus id euenire referunt ex nimio calore, quo constat; continua æstuat febre, ac percussis eius ossibus, excutitur ignis: ob id cum eius natura ignita sit, ab Ægyptiis Vulcano sacer censetur. Ob copiam interioris ignis, ægerrime exteriorem intuetur, Ælianus, & ab eo Philes. Leo natura metuit ignem, utpote feruidum animal; terrent leones rotarum orbes circumacti, & gallinaceorum cristæ, cantusque etiam magis, sed magis ignes. Igne etiam in retia adiguntur a venatoribus in eorum aucupio: nec per Solem ambulare acriorem patiuntur, quum sint oculorum acie acuta; & ignem interdiu iidem ob eandē causam fugiunt, ex Aphrodisco. Lupi etiam calidi, oculis igneis præditi, ut noctu instar flammæ reluceant; ignibus exterrantur, præsertim silicibus excussis. Sic elephantes splendido colore afficiuntur, & de reliquis animalibus dicendum, quorum suis locis assidue meminerimus.

Quid croceus color naturaliter significet;

CAP. VIII.

DIXIMVS in humana Physiognomonia quod citrinus color in capillis significabat temperamentum inter caliditatem & frigida-

giditatem; & Auicenna dicebat diminutam frigiditatem, in qua plus caloris quam frigiditatis esset. Sed si citrinitas declinat ad rubrum colorem, significare intentionem caloris, ut qui tali corpore præditi essent, ut Aristoteles dicebat, maniaci essent, ob multam caliditatem. At in libello De coloribus dicit fieri croceum colorem ex deficiente nutrimento: nam fructus caduci, flauī fiunt, & si eorum postremus color non sit flauus. Frondes autumnō caducæ, flauæ fiunt; quia nutrimentum omne deficit concoctione. Præterea flauus color Solis, vel flammæ aliquantulum repræsentat. Nos aliquas adducemus herbas flauī florum coloris, vel succi; & calidas esse, ut raræ, vel nullæ sint, sine aliqua causa potissima frigida. Anagiris croceo flore est, & ex Galeno calida, siccaque est; sic scythas citrina, hypericum, androsæmon, ascyrum, cori, aiuga, thapsia, tithymalorum omnes species, cucumis agrestis, helenium, fœniculum satium, siluestre, & cachrys, artemisia, abies, absinthium, abrotonum, ranunculi, colocynthis, nardus Celtica, asarina, costus, balsamum, aspalathus croceus, crocum, resinæ omnes flauæ, iuniperus, polium, fœnumgræcum, lupinus, & cicer ex Auicenna, panax Heraclium, seseli, sinyrnium, anethum, crithamum, cuminum, eruca siluestris, ammi, asphodelus luteus, pyrethrum, chelidonium maius & minus, ferula, ononis, peucedanum, genista, mentha Græca, anthemis, ruta, conyza, verbascum, chrysocome, heliochrysos, ageraton, mel ex Auicenna, & alia quæ omitimus, quæ ex te exquirere poteris, quum in præsens alia non succurrant.

Quod herbacei coloris flores prassinam bilem purgent, & pallidam pallidam; & quid eiusmodi color naturaliter significet;

C A P. I X.

BILIS species est prassina, æruginosa, pallida, & citrina. Dicimus de prassina, quam expellunt plantæ viridis, vel herbacei coloris; & quia hæc bilis species plerunque per vomitum euacuatur, liquidoque cernitur, ob id plantæ eiusmodi per vomitum plerunque talem purgant. Narcissi flos a Plinio herbaceus describitur; Dioscorides eum vomitorium dicit esse, ut hanc bilis speciem euacuet. Blitum herbaceo est flore, & si a Dioscoride describatur
106 nullius in medicina usus; Plinius adeo mentem turbare dixit, ut

choleram faceret aliquibus. Est huius species, quæ flores & frondes affert, quæ omnes bilis species repræsentat, flauam, prassinam, æruginosam, rubram, & vitulinam; vomitiones mouet, & omnes bilis species euacuat. Atriplex herbaceo flore est, cuius semen prouocat vomitus. Galenus thlaspi speciem e Creta aduectam dicit, colore inter lateum, & flauum; Dioscorides e Cappadocia, & bilem vomitu, & ex inferiore parte extrahere dixit vsque ad sanguinem. Sed vere vomitione rubeam, & vitulinam bilem extrahit. Est & genistæ species senticosa, rutæ foliis viridibus, croceisque: flore ad viridem icterum vtuntur aliqui magno successu. Sed color viridis naturaliter ex Alberro non reperitur in floribus; quod censetur nasci ex crasso illo aqueo humore, indigesto, supernatanti, terrestri, faculento; qui humor florum materia esse non potest, quum flos e tenuioribus, & simplicioribus plantæ partibus proueniat; & si vere is color in floribus non reperitur, tamen herbaceis, vel viridibus lineis distincti videntur; ex quibus etiam præfigire poterimus ex humiditate & frigiditate constare. Intergemmas smaragdus viridis coloris est, & frigidaë qualitatis, quum auctores ad venereos incentiuos, & ardores sedandos valere testentur. Et iaspis ex glauco viridi constat, tantæque frigiditatis perhibetur, vt in feruentes cortinas iniectus, illico tepescere, & cordis excandescantias refrigerare posse dicatur. Sic atriplex, & blitum, ex Galeno frigidaë & humidæ qualitatis sunt. Est & altera bilis species pallida, quam pallidi flores trahunt, vt diximus ex similitudine. Bryoniæ flores pallidi sunt, & pituitam trahere dixit Dioscorides. Mandragora fœmina fructu pallido insignita, ac vomitione bilem & pituitam trahit: quæ pituita pallida semper est, ex atra bilis commistione. Hemerocallis flos quum dehiscere cœperit, colore perquam pallido est; pora aquam educit a sanguine. Sed videamus quid calidi, frigidive significare poterit. Ad huiusmodi causam indagandam multi, multa dicunt. Aristoteles libro Problematum ait, quod commoda spiratio colorẽ iucundum facit; sic strangulationẽ, & constipationẽ contra efficere necesse est. Ob id cursores, qui nudo corpore currunt, hilariore sunt colore quam qui veste induti, ac sub vestem oleo peruncti, pallidi. Delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpusque ita difflat, euaporaturque commodius. Sed qui oleo peruncti sunt, oleum,

oleum, quia tenue, & humidum subter perunctum, meatusque corporis intersepiens, neque humorem ac spiritum a corpore profutere finit, neque spiritum exteriorem admitti patitur: quapropter materia vacans in corpore, humida putrescens, pallorem inducere potest. Et alibi, eos qui in montibus stant, coloratiores esse quam qui in palustribus; quia loca aspirata colorem præbent ameniorem. Pallorem humor efficit, quum putrescit, qui euenire imbecillitatis causa solet; & ob id qui palustria colunt, sunt pallidi. Et libello de coloribus ait; Flores illos colorem nancisci idoneum, qui calorem & concoctionem acquirunt idoneam: flores qui æstate apparent, coloratiores sunt iis, qui hieme; quod ab æstu meatus aperiantur, & humor euaporat; sed qui hieme apparent, quia a frigore constringuntur, & condensantur pallidiores fiunt. Sed Auerroes causari dixit ex admittance partium aquearum cum terrestribus; quando est in rebus humidis, significat complexionem frigidam, & humidam; & alius est ab illo candore pulchro, qui fit ex admittance partium terrestrium cum aereis, qui calorem aut temperaturam significat. Nos vero in humana Physiognomonia probauimus eiusmodi colorem improbandum, nihilq; boni significare; & pallidos homines proditores & reprobos diximus: ob id plantis illis minime fidendum duximus, quæ pallidos flores, fructus, radices, & semina ferant. Exempla erunt: Napellus colore subpallido est, & Galenus putrefacientem facultatem habere dixit, & lethalem. Stramonium colore herbaceo pallido est, & flore circa calycem pallide albo; lethargiam, & mortem inducit. Cicuta albicanti flore est, vi refrigeratoria, & pernecabili, vt dixit Dioscorides; & ad mille talia malefica valet, vt experti sumus. Mandragora pallida mala producit; cuius succum qui biberint, veterno quidem pressit torpescunt, vt combusti, dissecantque, nec dolore afficiantur, nec sentiant; cuius largiore potu vita adimitur. Eius species *molengiana* est vulgo dicta, flore subcandido, vel subpallido; cuius frequens vsus lienis, & vesicæ obstructus, elephantiales, capitis dolores, tristitiam, diuturnas febres, malos habitus introducit. Hyoscyamus subpallido flore est, a quo insania, & sopor inferitur ex refrigeratione. Fungi pallidi coloris sunt, & pallidiores pessimi, & tabifici sunt, albi innocentes.

Atror plantarum colores, & nigra animalia atram bilem generare, pessimos morbos, & mortem denunciare;

C A P. X.

NUNC de nigris plantarum coloribus loquemur, qui scilicet atram bilem augment, unde pessimos morbos, cæcitates, furores, deliramenta, & dira portenta denunciant. Nigros in floribus colores Theophrastus reperiri negat; sunt tamen purpurei obsoleti, ferruginei, atris maculis, punctisq; interstincti, qui idem ostendunt. Antiqui Magi naturales hunc colorem mortem admonere dicebant, quod obscuris notis significari digna esset. Niger color, ex Pythagoræ opinione, infamis est, qui dicere solitus erat, *quæ atrî coloris essent, ad mortem pertinere*. Macrobius Veranij testimonium afferens libro De verbis pontificalibus, dixit; *nigras arbores infelices, felices vero esse albos fructus ferentes*. Tarquinius Priscus in ostentatio arboreo dicit; quæ inferiorum Deorum, auertendorumq; in turela sunt, *infelices arbores* nominat; ut sanguinem felicem, ficum atram, quæ baccam nigram, nigrosque fructus ferunt: unde fructus nigri coloris, vel flores atram bilem indicare, visus tenebras, orbitates oculorum, aut mortem diram portendere. Natura ipsa atra somnia ostendendo, mortem nunciat microcosmo, ut Hippocrates habet libro De somnio. Exempla adsunt: Faba flore est versicolore, partim purpureo, partim atris quibusdam maculis notato, quas M. Varro *lugubres literas* appellat. Festus Pompeius mortuorum animas in illis habitare testatur. Heberare comedentium sensus existimata, terribilia somnia facere. Ob id a fabis abstinendum Amphiaræus præcepit primus, quod vaticinationibus, quæ somno colliguntur, obesse non parum crediderit, quum suo flatu placidam quietem interpellarent, & mentem in somnis commouerent. Orpheus fabarum cibum interdixit;

A fabulo miseri, miseri subducite dextras,

Par fuit hoc fabulum, caput ac exesse parentis.

Quoniam, ut Magi tradidere, mortuorum animæ essent in eis. Callimachus Poeta eiusdem opinionis fuit, ut scriptum reliquit;

Acyamo dextram tristantem mouit edentes,

Hoc, ut Pythagoras iusserat, ipse loquar.

Cicero in ea opinione est, interdixisse Pythagoreis ne fabis vescerentur, quod errorem animis, perturbationemq;, tranquillitatem
mentis

mentis quærentibus adferat, cui is cibus, quum maximam habeat inflationem, contrarius esse constaret. Præterea efflorescentes fabæ, etsi suauem exhalant odorem, per nares haustus etiam satis longe ita cerebrum perturbat, præcipue si melancholicus is fuerit, ut etiam a sana mente diuertat, & fere insanum reddat; ita spiritum pessimum halant, ut in prouerbum abierit in eos, qui non satis sana mente constarent, *Hic inter efflorescentes fabas ambulauit.* Fabas, ut refert Theon Grammaticus, Ægyptij, & Flamines
 108 Diales apud Romanos inter funesta habebant, neq; comedebant, neque aspiciebant. His utebatur gentilitas in parentalibus, & laruis proiiciebant; ideo non tutum esse inter illas versari, quiescere, dormire, noctuque, quam interdum periculosius id fieri veteres putabant. Eius generis Ægyptia faba: vesparia fert in scapo, in quibus fabæ atræ, odore, & sapore amaræ, operculo suo exsertæ extuberant: Galeno non longe dissimilis naturæ a prima. Atram bilem parit, & morbos quos eadem solet excitare; continuo vsu pallore corpus decolorat. Eiusdem sunt facultatis & multa leguminum genera, quæ proferunt florem purpureum obscurum, ut lens; cuius cibus, si modus abest, cancos mouet, elephantiasm creat, quod facile in atram bilem, horum vitiorum parentem, degenerat; aciem visus hebetat; sanguinem parit hærentem & tardifluum; iocinoris obstructions gignit, & lienis inflationes excitat, & tumultuosa somnia, capitis dolorem, & neruis omnibus noxam. Hortensis similax, siue hortensis phaselus florem creat ex purpureo versicolore, fructum nigerrimum, & rubrum; statuosam habet naturam, ægre perficitur, brutaque insomnia parit. Vicia florem purpureum obscurum parit; legumen concoctu contumax, infestum stomacho, noxium, crassumque succum creans, atræ bili generandæ satis idoneum. Apij plura genera, nigris foliis, nigriori semine. Nullum admittebant in cibis maiores, nefastum existimantes; quoniam defunctorum epulis feralibus dicatum, ut Plinius refert ex Chrysippo. Coronabantur apio sepulchra: vnde natum adagium; *Indiget apio*; de iis qui profligata valetudine utebantur, ex Plutarcho. Vermiculos in eorum caulibus nasci dicunt, eosque sterilescere qui edrint in utroque sexu: in perpetuo ab eo comitiales fieri, qui vbera infantes hauserint: innocentius esse album, eaq; de causa inter nefastos frutices non damnatum. *ὀφθαλμῶδες*

dictus Græcis, quasi *suilla faba*, quod, ut *Ælianus* dixit, huius fabæ haustu conuellantur apri. Genus est vnum nigrum a nigro flore. purpureoque, atro semine, & tristi aspectu. *Xenophon* stuporem infaniamque ex eo gigni prodidit, capitisq; vertigines. *Scribonius altercum* nominari dicit; quod qui eo vescantur, mente alienentur, cum quadam verborum altercatione; delirium quoque fieri affirmant, si colis intestinum vlcus sentiens, eodem subter proluatur. Genus papaueris, nigri seminis *phthisin* vocant, lethargum facit, & iugulat. *Diagoras*, ut *Erasistratus* memoriæ prodidit, vsum eius damnauit; oculorum lippitudinibus infundi vetans, quod visui noceret, oculorum aciem hebetans, & soporem creans. Addit *Andreas*, illitos eo prorsus excæcari, si non adulteretur. *Mnesidemus* olfactu tenuis vsum concessit, ad somnum odore quærendum, cætero velut noxio nobis interdixit. Mortiferum per somnium est, plerique cum valetudo imparibilis odium fecisset vitæ, hoc succo sibi mortem consciuerunt. Sic scribit *Plinius* interemprum *Licinij Cecinnæ* prætorij viri patrem. Multa & nobis vtilissima de albo soncho recensentur, secus autem de nigro, quo, ut morbos faciente *Cleompōrus* vesci prohibet, de albo consentiens. Duo thymi genera, candidum vnum, alterum nigriore folio, nedum flore; de albo multa præclara in medicina proferuntur; nigrum *Aetius* nobis damnauit, quod intus receptum facile computreat, & biliosos humores creet. *Castor* marrubij duo genera tradit, nigrum, & candidum, quod magis probat. *Cardui* florem purpureum obscurum proferunt, eorumque succus ater manus & dentes inficit. *Galenus* atram bilem creare dixit, ut ex eius dura parte bilis atra, ex succo biliosus humor enascatur. *Blitum* nigro folio est, ventrem adeo turbat, ut *cholera* faciat. Album semine nigro oculos hebetat; sic & porrum stomachum male habet; ægræ a ventriculo conficitur, ob fibrosum nescio quid, quod in illo est; crudorum succus largius sumptus inter deleteria recensetur: nam fama est *Melame* questris ordinis, reum ex procuratione a *Tiberio* principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, confestim expirasse absque cruciatu, ex *Plinio*. *Cepam* *Hippocrates* aspectu magis quam esu commendauit, visu bonam, esu malam; dicens, lucubrationibus & literarum studiis addictis summe cauendam; nam oculos vitiat,

109 los vitiat, & visum obtenebrat, bilemque exacuit, ex Plinio. Diocles bulbos omnes oculos hebetare dixit. Taxus lethifera suis baccis gallinas nigras reddit. Brassica semine, caule, & folio nigro, cæsioue: crimina sunt apud Erasistratum, Galenum & alios, animæ gravitatē facere, dentibus & gingivis nocere; visus aciem obtundere, & melancholicum succum gignere. Tuberæ foris nigra sunt, crassos humores gignunt, ex Auicenna; vñ frequenti epilepsiam, & apoplexiam gigni autor est Simeon Sethi. *Molengiana* vulgo dicta, poma ex purpureo cærulea, vel ex fusco violacea, vulgus esu lethalia, & noxia expertus, *mala insana* vocavit; biliosos humores generat, iocmoris & lienis infarctus, ex quibus diurnæ febres, ex Auicenna. Demonstrabimus nigri coloris animalia etiā oculis tenebras offundere. Idemq; in lapidibus, aliisq; rebus observatū, & largo esu melancholiam inducere, quartanas, carcinomata, & alia eiusdē familiæ vlcera, & morbos. Almanfor de animalium carnibus loquens ait, rubeam vel nigram carnē melancholiā gignere. Bubalus nigra cute & pilo est; eius carnes vt nimīū melancholicæ, respuuntur a Medicis. Cati versicolores, & maxime nigerrimi; cerebrum esum dementat, meatus cerebri obstruens, vt impediatur spiritus animales. Pili eius venenosi, & eius anhelitus, vt hecticam febrem inducant, ex Ponzetto. Petrus Apponensis stolidos homines reddere, & quasi præstigiis obnoxios. Sunt quos fixo oculorum obtutu lædant, alios sola præsentia. Asini atq; bili obnoxij; cameli, equive, omnes colore fusci; eorum carnes pessimi succi, concoctu difficillimæ, melancholiā gignunt, & stomachum lædunt, quibus asinini, & camelini vescentes fiunt, ex Galeno. Ferinæ carnes, quia nigriores, sicciioresque vt diximus, ferinū sanguinē, & melancholicū procreare scribunt Medici. Ceruina caro fusca, bubalæ assimilis, bilem atram auget, ex Simeone Sethi; febres quartanas huius carnis esu immodico induci dixit Auicenna. Caro leonina, lupina, cæterorumque rapacium facile in corporibus bilem atram generat, ex Rhase. Leporina caro sanguinē gignit melancholicum, ex eodem. Vulpinas carnes pessimi alimēti esse tradit Aetius. Bæotus quidam apud Aristophanem in Acharnensibus videtur irridere Bæotos, tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quam lepores in deliciis haberēt. Hirundo nigræ carnis, & nigerrimæ pennæ, Simonidi apud Athenæum cyana, Aristophani varia, quod dorso, & alis nigra, ventre

alba, gutture rubra. Medici noxij, & feruidi alimenti esse dicunt: cuius stercus calidum oculos excæcat, ex Alberto, vt contigit fatigato Tobia a sepultura domum venienti, & obdormienti iuxta parietem; quum ex nido hirundinis stercus calidum in oculos incidere, vnde excæcatus est. Vespertilio cuteis alis, nigris, & toto corpore, vt nocturnum animal decet. Arnaldus de Villanoua eius stercus obcæcare dixit; & aliquando eius cor, & linguam hydrophobiam inducere. Apud veteres ob nigredinem infausti erat augurij, ob id contra ea domibus suspendebatur. Columella;

*Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & albis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.*

Vpupa versicolor, albis & pennis nigris distincta; alæ alternis maculis variæ. Tereum in vpupam mutatum antiqui finxere, vt nigra & turpi sua facie calamitatem suam inspiceret, semper in sepulchris, & humano stercore commorans, deserta quærit nemorum, & inuias plagas, lugubris & nocturna auis. Cuius sanguis illitus adeo humorem melancholicum mouet, vt dæmoniaca gignat phantasmata. Pauones nigri sunt; mali succi esse dixit Simeon Sethi, atram bilem generare; hepaticis & splenicis nocere. Testudines terrestres tergo nigro ex luteo colore distinctis spatiis inter se variant, instar pellis salamandræ. Pulvis testudinis in collyriis adhibitus, cæcitatem inducit. Quod si in lebetem balnei proiciatur, quotquot illic balneantur, occæcabuntur, ex Rhafi.

Atras plantas, & animalia atra bili, & eius morbis mederi;

C A P. X I.

IDEM colores, scilicet niger, cæruleus, purpureus, & fuscus in medicamentum adhibiti, contrariam vim operantur, melancholiam ipsam, & eiusdem morbos alumnos curantes. Diximus nigrum colorem in floribus non reperiri, sed eius vice cæruleum, purpureum, halurgumve. Id quoque præmonendum duximus, eiusmodi colores splendentes, hilares, amænos, iucundosque medicam vim retinere, ac animum exhilarare, sic pallidos, exoletosque inducere. Exemplarunt. Viola flos saturatione purpura relucet: Mesues bilem expurgare dicit; ego atram expellere vidi. Buglossi flores, siue vulgaris boraginis eximia purpura, cæruleo venient omnes; eis ad cordis

dis affectus, & ad melancholicos morbos vtuntur, tertianas, quartanasque. Animi voluptates auget, ex quo Græci *ὑποσύμν* dicunt, & etiam *ἰσχυρὸν*, id est tristitiam discutientē. Vulgaris versiculus est;

Dicit borrago gaudia semper ago.

Altera est species semper virentis, ad cordis, & melancholicos affectus præstans. Sena cæruleo flore est, retorridam, atramque bilem, earumque suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Cicer, & cicercula purpureo flore, emendant lichenes, formicas, & psoras; illinuntur gangrenis, & iis, quæ cacoethes nominantur; horrores quartanæ febris minuunt. Origanum atros humores per aluum excernit; sic heraclion, & onitis, quæ floribus sunt purpurascens. Pulegium atram bilem per aluum exigit. Dictamnium alterum Dioscoridis florem fert attriorem, ad eadē valet. Thymum capitulos purpurascens affert; Dioscorides humores euacuare scripsit, & melancholicis dari. Epithymum per inferna atram bilem excernit. Palmæ Christi vocatæ flore purpurascens sunt; Auicenna melancholicis dari iussit. Alypum qui depingunt, purpureo flore testantur: semen ex Dioscoride atram bilem deiicit. Mentha choleras, in aceto pota supprimit. Calamintha cognatum genus, estur ad elephantiasim. Galeopsis ad carcinomata valet. Capnos Mesues dixit sanguinē expurgare ab exustis humoribus, carcinomatibus, & elephantiasis prodesse. Ocymum, vt Martialis affirmat, modo roseos, modo purpureos fert flores; valet contra quartanas. Betonica quartanas, tertianasque. Aron flore constat purpureo atro: vlcera omniū generū, siue phagedænas, siue carcinomata, siue herpetē, siue polpos in naribus succus mire sanat. Satureia flosculos ex purpura candicantes habet; eadem quæ thymum præstat, hebetesque oculos exacuit. Salvia flore cæsis, purpureoque; tetra vlcera purgat. Subpurpureo flosculis serpillum est; phreneticis datur. Veratrum nigrum folio & radice nigris; melancholicis & insanientibus prodesse dixit Dioscorides, sed atram bilem expellere Actuarius dixit. Peucedanum radice foris nigra; phreneticis iuuat. Brassica cæruleo folio, nigrescenti; ad gangrænas, phagedænicæ vlcera, atræ bili famulantia valet. Mandragora fœmina radice atra, per vomitionem atram bilem expurgat. Vrtica siluestris folio & semine nigris; ad gangrænas & carcinomata valet. *Scorzonera* vulgaris, radice foris nigra, cardiacis datur, cordis pulsus, & tremori obnoxius; tristitiam discutit, hi-

laritatemq; conciliat. Melissophyllon miris laudibus ad cordis effectus prædicat; propriumq; eius est hominē exhilarare, animi sollicitudines fugare, & sollicitas imaginationes tollere ab atra bile obortas: folio est nigro. Myrobalani nigri, nigram bilē trahūt, & mæorem auferunt. Nigra etiam animalia pro remediis melancholiā purgant, & ex consequenti comitiali morbo profunt: nam qui melancholia laborant, comitiali morbo sæpius corripiuntur, & epileptici fiunt melācholici. Coruus nigerrimi coloris; ad lepras & alphas Alchindus valere dixit. Hirundo nigra est; confortat cor, & expellit quartanas, ex Plinio. Pica nigri coloris; cōtra melancholiā valet. Pavo ad nigredinē vergit; ossa adusta leprā emendant. Accipitris dorsum nigricat; animum corroborat, & melancholiæ medetur: alij ad quartanas laudant. Miluo pennæ nigrescunt; ad elephantiasim, & carcinomata propinatur. Aquila eiusdem coloris, & virtutis. Grus cinerei coloris, & senecta nigrescit; ad canculos valet, ex Arnaldo. Merula nigra est: Rhases pro cibo eis cōmendat, quibus melancholia generari incipit. Turdi ad lymphaticos, & hæmorrhoidas. Mus nigri coloris; Rhases virtutem habere dicit expellendi melancholiam, & iecur quartanam. Bubo fusci coloris, ad quartanas. Lepus fusci coloris: aduersus quartanā datur. Leo fuliginosi coloris; sanguis contra phantasmata valet, ex Æsculapio, Sexto, & Sereno; cor quartanas sanat, ex Plinio. Ceruus fuscus; contra febres, & carcinomata, ex Hermete, & Plinio. Elephantes murini coloris; ad elephantiasin valent. Hyæna fusci coloris maculis, nigris varia; remedium ex ea ad quartanas. Simia eiusdem coloris, roborat cor, tollit quartanas, ob quam causam a leone voratur. Stribium attri coloris; purgatum vero purpurei, halurgi obscuri, morbis omnibus in vniuersum opitulatur, quos atra bilis excitat, demētias, fascinationes, epilepsias, & infinita alia, copioseque per aluum, & per os, & per poros etiam expurgat per insensibilem transpirationem, multiplici experimento a nobis facto. Sed purgandi modus, & propinandi, & experientia iam tibi sæpius manifestæ fuere Ill. Marine Bobali, vsque ad admirationē, vt hæc, & alia quæ reticemus hac methodo inuēta clare nō celauimus. Gagates niger est lapis, cardiacis propinatur, ex Aetio, admirandamque is vim testatur. Sapphirus cærulei coloris; atram bilem expurgat, ob id nullo terrore terrentur, qui eum gestant: cōtritum cum lacte, tetra viscera sanat, anthraces solo tactu fugat, & iucundum

cundum colorem largitur. Hyacinthi species altera est cærulea, ex similitudine floris sui nominis sic vocata. Martialis in secundo;

Coccinea famosa donas, & hyanthina moecha.

Id est vestimenta purpurea, violacea. tristitiam fugat, & vanas suspiciones si collo suspendas, aut digitis gestes, & securitatem præstat. Anicenna maxime omnes cordi imbecillitates ex melancholia obortas pellere dicit. Excitant & iidem flores oculorum acies: nam melancholiam purgando ventris deiectione, visus caligines amoluntur; ut Hippocrates de porro dicit. Allium nigro semine est, esu continuo oculos hebetat: at pro medicamento allium oculis commodum; nam cum abunde alui deiectionem moueat, visum caligine liberat. Brassica nigro folio, crudæ succo angulis vel tantum tactis, claritati oculorum confert, ex Plinio. Lactuca flore cæruleo, lac claritati eorundem vtilissimū, dum capiti inungitur, ex Dioscoride. Anagallis flore purpureo; succus oculorum caligines discutit. Myosotis cæruleo iidem flore: tradunt Egyptij si quis in Augusto mense incurrente, huius herbæ succo inungatur, mane priusquam loquatur, eo anno non lippiturum: radix ægyplos sanat, succus exprimitur ad cohibendos quartanæ febris horrores.

Ætri coloris flores hilarem cutis colorem conciliare;

C A P. XII.

CÆRVLEI florum colores, purpureiq; iidem hilares, amœnos, & pulchros humanæ cutis colores reddūt, tum iis, quia longa valetudine decolorantur, tum quibus facies mangonizantur: quod idem de animalibus coniiciendum: hæ namque plantæ sollicitata ventris deiectione, ac melancholicos humores deiciendo, corpus in meliorem colorem demutant, vitiaque cutis occulant, vel summam corporis cutem iucundo colore exornant. Hilaris, & supra omnes venusti coloris vinum est: vino alitur sanguis & color hominis, ideo minus ruboris est in corporibus illis, & plus palloris; minus roboris, & contra labores patientiæ, qui aquam bibunt, ex Plinio. Cicer cæruleo est flore, cuti coloris hilaritatem præstat. Vetonica cæruleo, vel purpureo est flore prædita, porta plumbeum corporis colorem priuatim emendat, gratioremq; reddit. Sena melancholicum succum purgando, corpus floridioris coloris relinquit, ut etiam borago. Allium semine nigro, rubicundiora facit cor-

pōra, ex Plinio. Crithmon, siue batis folio est obscuro cæruleo; colorem corporis gratiorem facit. Cassia nigra vt diximus, retorridā bilem purgando, maxime prodest iis, qui naturaliter pallore dehonestantur. Sonchigenus est nigrum, quod horridioribus etiam spinarum aculeis riget; cuius si caulis nutricibus detur, meliorem colorem infantibus dabunt. Eruum si quis ieiunus quotidie biberit, vniuerso corpori meliorem fieri colorem tradunt; flore leguminū, semine nigro rufescenti. Lupini eodem flore, frequentiores in cibo discolorēs homines exhilarant. Croci immoderatus vsus pallorem, & fastidium inducit; sed moderatus elegantiore colore corpus exhilarat. Ficus, & præsertim caricæ bilis colorē habent, immoderato vsu bilem augent; esitata autē pro medicamento profunt iis, quos longa valetudo decolorauit. Agaricum pallidum est; drachma vna propinata iis, quibus pallor mēbra decolorat, amœniores colorem conciliat. Cerasus atro cruore madet, sanguinem ab atra bile expurgat, gratioremque cutis nitorem reddit.

In atrum colorem vergentes flores, vel simplicia etiam contra demoniacos valere;

C A P. XIII.

N VNC de melancholicis loquemur, quos *demoniacos* vocant, quibus cærulei, halurgi, nigrescentes flores, vel lapides, aut animalia facile medētur. Primo dicemus duo esse dæmoniacorum genera; vnum quod vere dæmoniacum dici potest, quum dæmones in humana corpora introducti sunt ad impia eorum opera puniēda, Deo permittente; & ij sanctæ Romanæ Ecclesiæ exorcismis, orationibus, & ieiuniis eiiciuntur, de quibus non loquemur. Alterum genus est atræ bilis, quod in humanis corporibus mirabilia efficit. Est & melancholia strenuus, & atrox humor, qui in corpore vehementer exagitatus, adeo mentem commouet, vt ex eo mirabiles conspiciantur effectus; vt enim ex collisu silicis, & chalybis excitantur scintillæ, ita ex acutorum humorum collisu, vt in ardentissimis febribus videtur, excutitur, vt variis linguis loquantur, & de iis rebus disputent, quæ nunquam audierint. Est humanus intellectus maximarum disciplinarum capax, vel, vt Platoni placet, prius quam corpori iungatur, omnium scientiarum plenus; qui corpore oppressus, latet, vt ignis sub cinere sopitus; sed ab humoribus iam dictis excitatus, & cōmotus splendet, & quæ suis thesauris delituerāt, ostendit

ostendit opes. Multa sunt, quæ non nisi excitata & commota suam virtutem ostendant. Succinum nisi fricatum quisquilias non attrahit; neque pyrites ignem elicit, nisi concussus, & quamplures herbæ nisi manibus attritæ, odorem suum non iaculantur. Qui mortui proximior est anima iam corpori separata, de excelsis loquitur, vaticinatur, & quasi diuinitatis particeps, de cælestibus loquitur admirandis. Sed ut de eiusmodi speciebus loquamur; Est Melancholia species, quæ ab effectu, quo homines afficit, *lycanthropiam* & *cynanthropiam* vocant, ex Aetio, & Paulo. Mense Februarii noctu exeunt, in cunctis imitari lupos, aut canes, & usque ad diluculum circa sepulchra præcipue versantur. Affectos his notis dignoscunt. Pallidi sunt, ignaue aspiciunt, oculi eorum spectantur caui, & aridi; scabralingua, neque expuunt, neque lachrymantur, semperque sicculosi. Malum hoc *Lycæona* vocant Græci, ab Arcadiæ rege Lycæone, quem à Ioue in lupum mutatum ob sua scelera dicunt, celantes hoc fabulæ inuolucro, humanæ mentis alienationem, fingentes in eo omnia, quæ ex hoc atræ bilis vitio eueniunt. Ouidius;

113 *Territus ipse fugit, noctusque silentia ruris,
Exululat; frustra que loqui conatur, &c.*

Est aliud morbi genus ex eadem atræ bilis specie, quem *demoniū leoninum* vocant, à leone dictum; quod eo morbo detenti, in alios homines instar leonum sæuiant. *Lycanthropiam* etiam nominavit Auicenna de cutabuto loquens; hanc *diuinam passionem* Græci dicunt, eaque detenti, maioribus quibusdam potestatibus detenti videntur, ac propterea *enthusiastici* vocantur, quasi Deo pleni. His morbis medentur herbæ illæ, animalia illa, gemmæ, & lapides, qui atræ, cærulei, purpureique sunt coloris, & atram bilem exhilarant, claram reddunt, & expurgant. Herbam paridem recentiores ad id præferunt, mirisque laudibus extollunt. Constat enim folio nigro, & virgæ sanguineæ simili, flore ex luteo herbaceo; in cuius medio purpureus, venosusque exstat globulus, acino vix similis, & radice pallida: cuius semen si ad vigesimum usque diem in puluerem drachmæ pondere hauriatur, pristinae sanitati restituitur. hoc præstantissimum medicamentum ex Pandectario desumptum est. *Betonica* folio nigro, semine & flore purpureis. Tantum gloriæ habet, ut domus in qua sata sit, tuta existimetur à piaculis omnibus: *betonica* semen omnia mala medicamenta per aluum exigit, in mul-

so, aut passo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor; sed ad vomitum eogendi, vel ad iterum bibendum his qui quotidie gustet, nullum nocitura mala medicamenta putant. Verbena flosculis expurpura pallentibus. Nulla plus Romanæ nobilitatis habet, quam *hierobotane*, quasi sacra & lustralis herba dicta, à verrendis Iouis aris, & ad domorum purgationes & lustrationes commendabatur, ac ad dæmonum explosiones. Immo si aqua conspergatur triclinium, in qua ipsa maduerit, latiores conuictus fieri, quod non nisi melancholiam atram illam expurgando hæc assequebatur. Orchidis species, *palmæ christi* vocata, flore specioso purpureo, datur maniacis magno iuuamento, eiusque radicem gestatam amuletum esse aiunt. Et Plinius, satyrios fœmina, *orchis* cognominata, distinguitur internodiis, & ramosiore frutice, radice fascinis vili. Alyssum flore purpureo; in domo suspensum, salutare habetur, amuletumque contra fascinationem maleficia creditur hominum, & quadrupedum generi. Ruta, quod flauos à melancholia exortos humores excutiat, luo casto, atroque frondium virore contra fascinationes valere, & melancholiæ suspiciones, tradidit Aristoteles in Problematis. Præstat idem & animalia, quæ fusca, sicca, & melancholica sunt. Rostrum lupi inueteratum veneficiis resistere dicunt, ob idque villarum portis præfigunt hoc idem præstare pellis è ceruice solida existimatur. Massurius palmam lapino adipi antiquos dedisse tradit; ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Lupi carnem decoctam qui ederit, à dæmonibus & vmbribus, & phantasmatibus non inquietabitur, ex Sexto. Lupi caro cocta in cibo sumpta, phantasticos curat, ex Æsculapio. De cane eadem, quæ de lupo, dicenda, quum eiusdem generis sint & qualitatis. Genitale canis sub limine ianuæ defossus, amuletum dicunt totius domus, contraque mala medicamenta. Sanguis canis nigri respersus omnibus parietibus domus, in qua est maleficiū, tollit: fel canis nigri maris amuletum esse, totius domus suffitum, purificareque eam contra mala medicamenta; & fortasse ad hanc domus expiationem alludentes antiqui, laribus, quos præfides domus vocabant, caninum caput donabant, aut è canum pellibus indumenta. Ad lapides transeamus. Gagates lapis nigerri-mus est; contra dæmona valere dixit Marbodeus, & per dæmones phantasmata melancholica intelligit, quæ ab Euace *dæmones* vocantur. Tradit etiam Mefues oleum gagatis valere contra dæmoniacos.

& Pro-

141 & Proclus aqua & aspalatho suffumigato fugari dæmones dixit. Nō est igitur à ratione alienū, quod in numerandis sacris precib. vtantur gagaris bacculis. Lapis etiam in Nilo niger fabæ similis reperitur, quo viso canes non latrant, & abigit idem dæmonia, Thrasillus in Ægyptiacis, vt Stobeus citat. Antiphanes corallium est, ab eo colore nigro distans; & Marbodeus contra dæmonicas vmbas valere dixit. Lapis Armenus ad atrabiles morbos valet colore cæruleo, sic lapis Lazuli atram bilem deiicit, & ad eadem valet ex Dioscoride. Iaspidis plures species, in India smaragdo similis, in Phrygia purpureus, in Cappadocia ex purpura cæruleus, ob id Marbodeus contra melancholicas illusiones, & ad noxia phantasmata valere dixit. Nigra chalcedonii species collo appensa, valet cōtra illusiones & phantasmata ex melancholia genitas. Tradit Pomponatius vir doctissimus priscos exorcistas antequam exorcismos ecclesiæ adorirentur, corpora obsessorum ab arrabile expurgasse; quum plerumq; geminis morbis obsiderentur, animi & corporis. Sed vere dæmoniaci quomodo liberentur, non tractamus, quum sacris exorcismis liberentur. Sunt tamen naturalia quædam, quæ eos fugant, infestant, & excruciant, etiam antiquitus celebrata. Scilla in ianuæ limine suspensa, mali medicamenti noxam aufert, quod Pythagoræ acceptum fuerunt. Causam auguror, quod sola inter plantas ter floreat, sanctissimum trinitatis mysterium ostentans. Prima rhamni species, quam *spinam cerualem* dicunt, rectis circa ramos aculeis, rigidissimis, & omnium acutissimis, robustissimisque, diroq; mucrone sauientibus horret; fama est apud antiquos ramos huius valuis, fenestrisq; impositos, veneficia depellere, auguror ex hac concinnatam coronam Iesu Christo domino nostro in crudelissima sua passione, & ob id vulgo *spina sancta* vocata. Rura vt diximus contra maleficiatos valet, fortasse à crucis signo semini impresso; hypericon vehementissime dæmonas eiicit, ob id vulgo *fuga demonum* nuncupata, vt obsessi nec odorare, nec supra ferre valeant; auguror à thuris odore, quo redolet manibus confricata, quum soli Deo thus donaretur. His in balneis, aut suffitibus, aut gestationibus vsi sumus sæpissime ad dæmonibus obsessos liberandos.

*Atri coloris flores, & animalia contra Veneris impotentiam
valere; CAP. XIII.*

IDEM melancholiæ morbus ex vehementi imaginatione coitum impedit, vnde sæpissime melancholici se maleficiatos putant, & ligatos dicunt; constat enim coitus motu & imaginatione, vt qui se maleficiatum imaginatus fuerit, illico vim amittat coitus; cum præsertim hac imaginatione melancholici laborent, & quum earum complexio frigida & sicca sit, Veneri inimica est. Eadem igitur quæ diximus animalia nigra, viridia, fusca, vel purpurea, lapides, herbæque vim eandem habent ad huiusmodi infirmitatem auerruncandam. Picus Martius, vel ex eius generis auis nobis dictus vulgo *tur-zolopico*, quamque depingit Ouidius Metamorphoseos quarto-

— *duro fera robor a rostro*

Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.

Purpureum chlamydis penna traxere colorem:

Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,

Pluma sit, & fuluo cervix praeingitur auro.

Pollet vi maxima aduersus ligationes coitus, & clausuras. Adacto enim à pastoribus cuneo, ad mota quadam herba, ab his elabitur, Plinius ex Trebio. Herba enim contraria lapidi est, eamque contra lapidem ponit, lapis velut offensus, & non ferens vim herbæ, exilit, atque rursus foramen resoluit, Alianus & Oppianus. Auis hæc asfata, vel elixa comesta, sanitatem ægris celeriter reddit, & incantatione ligatos soluit, ex Kirannide. Pica etiam vulgaris nigri capitis, & colli ad eadem valet, ex Gilberto apud Arnoldum. Coruus niger est, & contra melancholiam valet. Fel mistum oleo corpori illitum, hominem ne coeat, soluit, Rhases ex Cleopatra. Pæonia grana fert ex nigro rufescentia, aliis nigris medio, & purpureis: fatiscen-
tibus enim folliculis semina alterno coloris contextu mirabili natura decreto visuntur. magna cum hac pico sympathia: nam fructum, radicemve legi noctibus præcipiunt; quia picus Martius interdum facere impetum in oculos dicatur, alioqui effodientibus radicem pæoniae sedes procidit, si Theophrasto credimus. Medetur pæonia Faunorum in quiete ludibriis; estur contra malum mentis: hanc & *ephiatrimon* vocabant antiqui, vtpote cum aduersus suppressiones incuborum

cuborum nocturnas valeret. Abrotoni ramus si subiiciatur pul-
uinari, Venerem stimulare dixit Plinius, habebaturque esse effi-
cacissimum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur.

Quid caruleus, nigerve color naturaliter significare poterit;

CAP. XV.

NIGREDINEM, & viriditatem Auerroes in suis Colliget ex ne-
cessitate fieri ex siccis partibus & terrestribus, & quandoque
fieri ex multo calore, sicut nigredo in Æthiopibus: quandoque per
frigiditytem, sicut vinum nigrum, & hæc differentia indicatur ex eo,
quod processit. Albertus caruleum, nigrum, aut purpureum co-
lorem causari ex terrestri, fumoso, adusto, obscuro fumo. Auicen-
na fuscum dominium cholerae nigrae in corpore significare, & ex
adustis humoribus nigricantem vaporem consurgere, Aristoteles
libro De coloribus dicebat. Calor agens in humidum, colorem
nigrum causat, & in Problematis; Omne quod vritur nigrum effici
solutum est. Ego dicerem colorem nigrum adusta indicare, & adu-
sta priuata caliditate, & humiditate: nam calor humiditatem con-
sumit; quæ remanent ergo, sicca sunt. Exemplum erit hyacinthus
coloris purpurei, qui ex Galeno frigidus & siccus est. Cyanus flos
refrigerat, & astringit: Viola purpurea, & huiusmodi.

Albiflora planta, & animalia pituitam augent;

CAP. XVI.

PLANTÆ vero, & animalia albicolora, quæ adeo mitis acrimoniæ
& saporis sunt, ut in alimētum veniant, hæc ipsa pituitam augēt.
Ocyūm albo flore est: Galenus, Paulusque ob humorem excre-
mentitium internis partibus ut officientem, cibis abdicarunt, ob id
esui immodico nobis interdixit: nam si quis proinde ac cæteris ole-
ribus eo affatim vteretur, læderet interanea excrementitio humo-
re, quo imbuitur; male cōcoctus, calore natiuo herbæ, quasi super-
uacuum, citam nōscit putrilaginem. Cucurbitæ candicant flores, &
caro interna refrigerat, & corporis humorem alit fatuo esu, & ut
insanum & concoctu contumacem à cibis prohibet Galenus; nau-
seabunda & molesto pondere ventriculum aggrauat. Cepa rufa a-
crior, quam candida. Fungi albi sunt, ex terra, vel radicum arborum
pituita nascuntur: Galenus quibus cibo fuerint, pituitam gelidam,

noxio succo inuictam parere dixit; argumento eorum, qui vomitu reiciunt non nisi concretam, argentemq; cum inconfectis emittūt. Lactuca alba est; & pituitosis cauendam monent Medici. Et ad animalia transeundo: Omnium terrestrium animalium sus carne albissima est, & humidissima, & præsertim nuper in lucē edita, plurimāq; pituitā gignit, & superfluitates. Succedit in albedine agni caro, quæ plus humiditatis & lentoris habet & mucoris, & maxime est pituitosa. Anseres & struthiocameli albi, carne alba: ex omnib. volucrib. caro excrementitia, & humidissima, & ob id ex ea putridę febres gignuntur, ex Galeno libro De alimentorum facultatibus. Sunt & ranæ subliuidæ, atq; subcineræ, caro albida decorticata: eius substantia adeo laxa est, & humida, quod citæ putredini parata est; unde qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo efficiuntur, corpusque putrefactioni aptum redditur.

Albiflora planta ad pituitam valent; CAP. XVII.

ALBICANTES fructu, flore, vel radice plantæ in medicamenta assumptæ, pituitam, vel phlegma expurgant. Exempla hæc erūt: Daphnoidi flos albet, pituitosa folio recenti, vel sicco exigit per aluū. Chamælæa, & Thymelæa cognatæ naturæ, & figuræ; nā & chamælæa alterius speciei pallent flores è lagenulis argenteis; phlegma vim deliciendi retinēt. Marrubiū in canis florib. & foliis crassam peccoris pituitā elicit. Hippophaes cādidis foliis, & florib. radice lacte madente, pituitas per inferna trahit. Caucalidi in summo vmbella candida, renū pituitas extenuat, ex Plinio. Veratrū albū humores omnes maxima vi derurbat, & præcipue pituitā. Heliotropion maius albicantib. florib. in summo capite pituitā per aluū derurbat. Sambuco & ebulo flosculi in vmbellis elegantib. candicant cōgesti; quarum folia mollissima eduntur ad pituitā detrahendam. Pyrethri cacumen opacat anethi muscariū, Romani *saluareem* vocant, quod ad saluā, pituitamq; oris siccandam cōmanducatū ore teneatur. Sphōdylion flore candicante pallido; pituitas aluo deiicit. Emicat è capari flos candidus; capitis pituitas elicit, & quę in ventre coierint. Anemonis genus vnū est, in cuius cacumine flores exeunt albi, nonnunquā tenui quadam purpura respersi: omnium cōmanducata radix pituitā trahit. Angelicæ flores albi in vmbella coherentes, per se pituitosos, lentosq; humores digerit; ex his albiflora est, crassam pituitā potu detrahit, lentitiamq; humorum digerit. Vitis alba, siue

vitabula

pituita vulgo, quam secundam clematidem putant, bibitur ad exigendam per aluum pituitam. Ricinus ex luteo albescens flores affert; grana cuius pituitam per aluū deiciunt. Ligustrū gallinaceorū pituitas. Lauri flos albus, pituitam excoquit, extrahitq;. Beta & candida est, *Sicula* cognominata Theophrasto; caput purgat inditana-ribus. Brassicæ species etiam flore albo; succus narib. inditus pitui-tam elicit, cæterisq; humoribus exonerat. Sinapi flore albicante, cō-tra pituitam in ore tenetur, donec lique scat, cōmanducaturq;. Por-rum extenuat crassos humores, lentosq; digerit, ob id Aerius Ami-denus iis non interdixit, qui lentam crassamq; colligerunt pituitam. Idemq; de ampelopraso dicendum. Est & genus candidæ lactucæ, crispissimi folii, quæ pituitæ lentitiam digerit. Sunt quæ carne qui-dem modica, sed multa sanie constant, quib. semina videntur innata-re, vt baccis solani, vesicariæ, bryoniæ, & cyclamino secundæ: nā si digitis maturæ premantur, copiosa profluit pituita, quæ lenta, te-naxq; sentitur, vt alteri cyclamino, cæteris dilutior. Cyclamini radix pituitas cum melle emendat. Bryonia ex pallido albescens flores habet, ad idem valens. Iasminon flore albo, lentitiam pituitæ digerit frigidis senibus. Nasturtium absistit candicantem pituitam, capitis-que vitia euacuat. Ios albus est ex Theophrasto vnus, Aetio Ioson (si idem sit) in cibo pituitam detrahit. Lamiū flore albo; medetur stru-mis ex pituita generatis. Oxys flore albo. Lupulus cinereo albo, pi-tuitæ lentitiam per aluum expellunt. Cepa corpore albissima; lenti-tiam pituitæ item digerit. Mastiche alba est; auxiliatur iis, quibus lenta coit pituita, pituitosumque exigit humorem.

Quid albus color in plantis & animalibus naturaliter significare poterit; CAP. XVIII.

DIXIMVS album plantarum colorem ex similitudine pituitæ me-deri posse, nunc videamus ecquid aliorum philosophorū cau-sis euariet. Aristoteles libro De generatione quinto ait, albedinem ex imbecillitate prouenire, & ideo in puerorum oculis conspici-tur; partes enim nuper natæ imbecilles sunt, postea vero in suos colores, in quos futuræ sunt, mutantur: & nos in nostris Physio-gnomonicis probauimus albos oculos imbecillitatem, & humidi-tatē notare. Idemque ait, Animantes cunctæ, quæ siue imbecillita-tis causa, siue cæco naturæ vitio præcoci, paruq; victu sustentan-tur, candidæ proueniūt; sic lepus cādidus inuenitur, ceruus, & vrsus;

& in auiibus corurnix, hirundo, & perdix, præsertim quum statim à primis vitæ rudimentis imbecillitatem retulerint. Theophrastus in libro Causarum ait, infirmiora, fragilioraque alba sunt omnia; quam nigra, tum in animalibus, tum in plantis. Aristoteles etiam libello De coloribus ex humiditate albedinem prouenire dixit; argumento quod rosæ folia, & fructus punicæ initio alba sunt, postremo ex succus concoctione mutantur in puniceum, & halurgum colorem. Frondium vngues semper albescunt, vbi suæ cohærent origini; quia ibi humiditas ex alimentis suggestionibus abundat, minusque ibi sol concoquit; sed extrema foliorum coloratiora, quia ibi & minus humoris, & plus concoctionis; quia magis Soli, ambientique aeri exposita sunt. Debilis calor albam reddit vrinam, & indigestā. Auerroes in Colliget albedinem fieri dicit ex admistione aquearum partium cum terrestribus; quando est in rebus humidis, significat complexionem humidam, & frigidam: sed albedo pulchra in hominibus prouenit ex admistione terrestrium partium cum aere, & significat coloris temperantiam, vt diximus. Albertus addit, quando cum albedine perspicuitas adest in aqueo humido, parum terræ est; nisi quantum ad terminationem humidi perspicui sufficiat; vbi vero diuersitas, plus terræ. Exempla in plantis afferamus aliqua. Cucurbita flore albo est, frigida & humida ex Galeno est. Alsi fenes essentia aqueæ refrigerans, humectansque. Fungi albi toti: maxima frigiditate, humiditateque deleteria facultatis. In polygono aquea frigiditas: nymphæam humectare, & refrigerare diximus. Cerasa flore albo frigida, humidaque; sic pyra, malaque. Rosæ albæ minus quam rubæ calidæ; ob id eis ad oculorum inflammationes vtimur. Ocymum & coriandrum frigida dixit Dioscorides. Gramen, ex Simeone Sethi humectans, refrigeransque, & similia. Animalia alba diximus humida, frigidaque; excrementisque plena: vt de anseri, cycno, struthione camelo, & similibus.

Quæ rubri coloris sunt, continuo esu sanguinem augent;

CAP. XVIII.

SUCCEDUNT rubra, & quæ de aliis diximus, de iis dicemus. continuo esu augent sanguinem. Exempla: Rubescit aliquantulum foris lactuca communis, dum adolefcit; sed Cyprii generis ex albo rubicunda est: vidimus quæ tota sanguineo succo madebat, Cæcilianæ

liana fusci, veluti purpurei coloris, ex Columella. Clamant Medicorum scholæ continuo vsu, esuue hoc olus copiosum gignere sanguinem, quod nulli olerum naturâ comparatum est: & sunt qui vitio vertant eius vsu, eoque nomine damnant; contra quos Galenus inuehitur, quod à veritate plane deficient; nam aliqua olera paucissimum sanguinem, & cum quidem vitiosum parere; lactucâ solâ multum, & non improbum, & omni ex parte laudabilem progignere. Vinum sanguinei coloris est, merum ac sincerum moderate potum sanguinem gignit, vires alit, venas replet, facileque in membra distribuitur, alia exempla non suppetunt.

Quæ sanguineo succo madent, ad sanguinis purgationem valere; C A P. XX.

ET si sanguis non purgetur, quum ipse sit, qui ab aliis humoribus expurgetur; quæ tamen sanguineo succo prædita sunt, ad quasdā purgationes valere, multis experimentis comprobabimus, & ad alia quoque sanguinis medicamenta: qui color tum in floribus, tum radicibus, succo, vel aliis partibus. Rosæ flos flagrantissimi & fragrantissimi coloris, odorifve à se initiū sumi poscit; eius succus adeo vere, & mere sanguinem ementitur, ut Græci sinxerint ante candidam fuisse, & ex vulnerato Veneris pede, nullo munito sandalio, dum per rosæ frutices præpropere ferretur, ex profuso cruore adrubuisse: sanguinem à bili expurgare Mesues dixit, quod eius stamina sint crocea. Color eius chymistico magisterio elicitur, qui vere sanguinem repræsentat, mire ad eundem effectum efficax. In Rhabarbari radicibus subrubentes partes conspiciuntur: Mesues etiam sanguinem clarificare, atque omni ex parte cohibere occulta ratione dixit. Vinum rubrum putridum sanguinem expurgat potum, exhilaratoque sanguine rubrum faciei colorem conciliat. Inest & cerasis sanguineus succus; sanguinem is expurgat, ob id qui eis vescuntur, cutis colore nitent. Allium in aruis sponte nascens in summo proceri caulis purpureos flores ostentat, colore & forma conspicuos, ac membrana ambiens spicas rubescit: corpus in meliorem colorem mutat sanguinem emaculando. Tilia fructu lentiscoloris sanguineo. Folia pota sanguinem detrahunt. Centaurium minus flore purpureo, cruentato; infuso eius decocto trahit sanguinem. Crocodilion sanguineo scapo, feruifacit & potu sanguinem co-

M

pioſum per nares pellit. Sunt & rubralilia, quorum radices cum mulſo potæ, inutilem ſanguinem ex aluo trahunt.

Rubras plantarum partes, & lapidum eſſe etiam vulnerarias; CAP. XXI.

EADem rubra, vel ſanguinei coloris, ad compoſcendum ſanguinem valent, & ob id à chirurgis *vulneraria* dictæ, quod vulneribus adhibeantur. Quorum exempla erunt hæc. Mori fructus ſanguineus eſt, veſcentium labra & manus cruentant, & veluti ſanguinea tabe pollunt: immaturus ruſeſcit, & tunc præcipue ſanguinem aſtringit, maturus nigreſcit, & tunc ſoluit aluum: tunc præcipue ſanguinem reprimit, quum illius præcipue ſimilitudinem gerat. Mira produnt de eo; ſi priuſquam in folia exeat, ſiniſtra decerpi iubentur futura poma, (*ricinos* Græci vocant) hi terram ſi non attingere, ſanguinem ſiſtunt adalligati, ſive ex vulnere fluat, ſive ore, ſive naribus, hæmorrhoidis: ad hoc ſeruantur repoſiti. Idem præſtare & ramus dicitur, Luna plena defraſtus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerato contra abundantiam menſium, ex Plinio. Rubus fructu morum imitatur, fœminarum profluuia cohibet. Galenus vulnera glutinare, dyſenterias, ventris profluuia, ſanguinis expuitiones ſanare dixit. Sic & rubus Idæus. Malum granatum punice coloris eſt, fructus & flos ſanguinem excreantibus, fœmineis vuluæ fluxionibus laborantibus ſubuenire. Cyrtini ſanguinolenta glutinant, ex Dioſcoride. Flores, qui Creta & Cypro aduehuntur, quive rubicundiore colore flagrant, cæteris ad eadem præſtantes ſunt. Ciſtus flore roſaceo, colore mali punici; ſic & hippociſtus ſubruſſa, ſanguinem excreantibus, fœminarumque profluuiis illitu potave prodeſt. Polygonos, ſive ſanguinaria cruentis exulcerationibus, & fœminarum menſib. valet, ex Dioſcoride. Galenus cruentorum vulnerum glutinatorium dicit, & manantem ſanguinem ſiſtere; & mas qui flore puniceo, valentior eſt fœmina, quæ alterius coloris flore inſignitur. Lyſimachia altera flore ruſi coloris nitet, vulneraria eſt, & ad ſanguineos fluxus, & excretiones valet. Biſtorta rubro flore, vel ſubpurpureo, radice ſubrufefcente, itemque folio interna parte. Si fœminæ decocto inſideant, aut publi illinatur, menſtruas

menstruas reiectiones compescit, & iniecta glutinat. Strillatitia minoris aqua epota ad sanguineam resudationem hepaticam pollet. Amaranthus purpurea spica verius quam flore, sed qua nihil aspectu gratius, aut iucundius conspici queat; nam Tyrias purpuras flammæ suo nitore vincit; vñ mensium abundantiam cohibere, & cruentas expuitiones, neotericorum experimento constat. Sideritis tertia purpureo flore est; recenti vulnere apposita sanguinem supprimit. Rhus, quæ *erythros* appellatur; nomen huic fecit coccineus acinulorum color: fœminarum abundantiam sistit, ex Plinio. Fraga puniceo succo turgent, vulnera sanant, & dysenterias cohibent. Corni baccæ per maturitatem rubescunt, dysenterii valent, & muliebrium mensium excrefcentiis, & albæ baccæ ad alba profluvia. Cerasa, quæ *amarendulas* dicimus, diluto sanguinis rubore prædita, sanguini profluenti medentur. Oxyacantha rubras fert baccas; ad menstrua. Eiusdem speciei aronia siue *azarolus* dicta, etiam ad dysenterias valet: Myrti fructus & liber rubei, sanguineis excretionibus & mensibus opitulatur, & præcipue punicei coloris species illa, & non atra. Lentisci baccula rubescunt: aduersus sanguinis reiectiones, & dysenterias. Terebinthi fructus eiusdem coloris, & facultatis. Infectorium granum, quod ex coccifera ilice nascitur, miniato cruore rutilat: Dioscorides ad vulnera commendauit. Tragium semine rufo, fœminarum profluiis medetur. Balsamina vulgaris fructu interius purpuræ phœniceæ, ad glutinanda vulnera, ad sistendum hæmorrhoidas, & sedis sanguinem præcipuæ dotis. Pæoniæ grana rubra: cum vino austero pota, menses sistunt. Xyris semine, & radice rubris, ad vulnera & capitis fractiones. Centaurium minus subrufescenti radice, ad sanguinis eruptiones, & menses: vis in vulneribus tanta, vt cohærescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Hac Chiron curatus dicitur, quū Hercules excepti hospitio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, ex Plinio. Symphytum petreum radice subruffa, ad dysenterias, & rubra fœminarū profluvia, & recentia vulnera coaglutinanda. Anchusæ radices manus sanguineo colore inficiunt: profluiis mederi Galenus ait: Lycopsis eiusdem speciei & radicis; vulneraria est, ex Dioscoride. Potentilla radice nititur exterius purpurascere: dysenterii, & vuluarū profluiis pota, illitave auxiliatur. *Pirrola* vocata, radice exigua, subruffa, vulnerariis potion. b. & vulner. b.

ferruminandis præstat. Virga aurea radice superne rubella, caule etiam leniter rubescente; sistendo sanguini, & cogendis vulneribus laudatur. Tormentilla radice rubei coloris, cauliculis subrubentibus; comprimit menses, & sanguinem è vulneribus manantem; dysenterias tollit, & vulnera glutinat potu hausta. Symphonam, quam alii *cromphenam*, Plinius repræsentat alternis viridibus, roseisque per caulem foliis; eamque in posca sanguine in reiciendis mederi. Milium Indicum florem rubris panniculis inuolutum habet, radicem etiam rubram; fœminarum profluua sistit. Bliti folia adeo rubescunt, ut coccineo rubore infecta videantur. Hippocrates mēstrua sisti eo cibo protulit, ex Plinio. Hydropiper, siue *persicaria* in foliis sanguineis atras maculas habet vulneribus sanandis miræ virtutis. Pratense trifolium variatis guttulis, foliorum maculis in altero rubeis, in altero albidis, quorum opē vnum ad rubra, alterum ad alba fœminarum profluua experti sumus. Hypericum, ascyrum, androsæmum, & coris folia habent, & flores, qui digitis pressi, manus atro cruore inficiunt; ad vulnere balsama valent. Est & beta tota rubra foliis & radice; constringentem facultatem habet, unde non vana coniectura ad vulnera valere iudico. Pimpinellæ species *sanguisorba* dicta, rubenti caule exit: muliebribus profluuiis efficacissime prodest, dysenterias, & capitis vulneribus. Oxalidis cauliculi & frondes ad rubescunt; fœminarum menses sistunt. Rubello caule confurgit *solidago Saracenica* dicta; solidaginis nomen indepta, quod claudere, & solidare vulnere labra queat, & vulnerariis medicamentis admisceatur. Equiseti cauliculi rubentes sunt: sanguine è naribus erumpentem stringit succus, prodest dysenterias, & vulneribus conglutinandis. Aspalathus, siue santalum rubrum, sanguinis fluxiones cohibet, ex Auicenna. Agallochum, siue lignum aloes, rubescens, adstringens est. Quercus lignum rubris per totum venis distinguitur, ob id *robussenum* nomen inditum, pro rubore, ex Festo, quod ubique rubras venas habeat: ad vulnere profluua, sanguinis excrementa, & dysenterias valet; eius folia glutinant usque; adeo, ut Galenus vulnere inflicto apposuerit, quum non aliud ad manus medicamen haberet, terendo folia læui petra, & vulnere apponendo. Caphura ex arboris corticibus exudans, maculis inter initia rubentibus, postmodum vi caloris excocta, velignium vi candescit; erumpentem sanguinem compescit, eumque cogit. Iuncus odo-

ratus

ratus rubente scapo, fragmenta eius in purpuram vergūt: cuius flos sanguinis reiectiones suppressit. Hæmatites sanguinei coloris, mulierum fluxiones, & sanguinis reiectiones cohibet. Cinnabari Dioscorides hæmatitis lapidis parem vim tribuit. Rubrica sinopica ad iocinoris imaginem vergit; vulnerariis emplastris admisceri solet, daturque iocinoris vitio laborantibus. Rubrica fabrilis colore inferior, & viribus. Corallium contra sanguinis reiectiones magno opere efficax. Coroneolus lapis sanguinem quocunque membro fluentem sistit, & fœminarum præcipue fluxus. Heliotropic nomen inditum, quod Soli subiecta sub aqua, sanguineum Solem reddat; sanguinis fluxum astringit. Sarda rubei coloris: ad sistendum sanguinem valet. Stibium, & chalcanthum si comburantur, sanguinei coloris euadunt, erumpentem sanguinem è cerebri vena, & e pectore mirabiliter cohibere nouimus: sic & de aliis, ne longiores simus.

Quid rubeus color naturaliter significet; CAP. XXII.

Nunc perscrutandum ecquid naturaliter ex manifestis qualitatibus rubeus color poterit demonstrare. Auerroes rubrum colorem caliditatem demonstrare dixit, propter ignem, qui in eo conspicitur. Albertus non infelix Philosophus, rubeum colorem ex aqua lucida & terra subtili incensa fumosa supernatante causari, quæ aquam & terram in rubeum conuertit. Mihi autem videtur rubeum colorem ex nimia terra fieri; est enim candidus color inter colores pellucidissimus, & rubeus tenebrosus valde ob terreas partes; ob id colores rubri omnes stiptici sunt, vt in rubeo vino videre est: fructus qui nigri futuri sunt, maturescentes rubescunt, & acerbi sunt; vltimam vero maturitatem consequuti, & maxime concocti nigrescunt, vt in cerasis, moris, punicis, oleis, vuis, myrtis, cæterisque videre est. Rosæ, leucoia, & caryophylli flores neglecti, vel in aridis locis confiti, rubescunt nimia siccitate; in cultis vero rigatione, & stercoreatione humescentes, nigrescunt. Rosa rubea, & humida calidaque, ex Galeno. Lychnis calida siccaque, sic nerium, ex Auicenna, Aspalathus, siue santalum calidum, siccumque, papaueris siluestris flores etiam calidi sunt, etsi Medici omnes frigidos dicant: dilatis rationibus in sua loca.

Quod misti plantarum colores mistos humores tra-
hant; CAP. XXIII.

DIXIMVS emaculatos plantarum colores, qui simplices nostri corporis humores trahebant, nunc multorum colorum petulantiam experiamur. Theophrastus dicit flores alios vnicolores, alios bicolores, alios versicolores esse. Aristoteles libro De coloribus ait, florum pars vna rubet, altera punicat, altera candicat, vel purpura relucet, vnde liquet flores specie versicolores notari. Cuius ratio est, quod pars altera concocta magis, altera minus, vel quod diuersis in partibus humor talis, vel varius existat. Sed cur in floribus maior colorum petulantia, quam in foliis, vel fructibus. docet idem Problematum libro, de linguæ coloribus loquens; quod tot in ea colores omnes conspiciuntur, quot in cute; quod præter nui curricula contegatur, vt vel minima in ea varietas deprehendi possit: quum subtilissimæ platarum partes, & maxime perspicuæ in floribus perspiciantur. Sed colores, qui aliis coloribus inficiuntur in floribus, vel foliis, varias virtutes & vitia ostendunt, & priorum rationem sequuntur. Flos bicolor vtriusq; virtutis compos est, & sic versicolores variorum: vnde accidit, vt eadem planta varias, & inter se pugnantes qualitates habeat, quod ex variis, & aduersantibus humoribus constet. Mastiche abstergit, digerit, & firmat; acetum frigefacit & calefacit, & contrariæ illis vires sunt; quoniam eorum indiuiduæ particule per appositionem, non per confusionem coeunt, vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit, sed per coniunctionem, contactumq; consistit: ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundi; inuicem recusantes existimasse absurdum non est, vt Alexander notat. In humana Physiognomonia dicebamus homines, qui variis coloribus conspicuos oculos habent, variis moribus constare, & plerunq; dolosos & reprobos esse; quorum familiaritatem fugiendam dicebamus: sic plantas variorum colorum cômistu insignitas, varias & plerunque inter se aduersantes qualitates habere; nec iis fidendum, sed maxima perscrutatione deliberandum. Idem de animalibus, gemmis, & lapidibus dicendum, quorum eadem causa & natura: ob id non simplices humores purgant, quum non simplices colores plantis

plantis infint, sed variorum discrimina promiscue coniuncta. Et quæadmodum nostri corporis humores in alios concoctione transeunt, ut bilis in choleram, sic & lutei flores vetustate, vel cultu in croceos, rufos vel purpureos abeunt. Exempla erunt. Si flores sunt albi, luteique, hi pituitam simul & bilem purgant. Anthemidi flores circumcandidi radiantur, luteum glomerulum ambientes; ex Galeno pituitosis & biliosis febribus medentur. Partheniū flore per ambitum albo, intus melino: bilem & pituitam trahit. Sambucus & ebulus umbellæ gerunt, quæ candidum florem pariunt, in quorum umbilico flavescent: uterque pituitam & bilem euacuat; quia utrisque inter se florum cognatio. Arbor vulgo *frangula* dicta, flores edit albos, sed lignum interius croceo colore flavescit; & pituitam expurgat. Sunt & radices albæ, atræque; quum ater in floribus difficile reperiatur, quæ pituitam & melancholiam expurgant, ut mandragora fœmina, quæ radice nititur foris nigra, intus alba; per vomitum pituitam, atramque bilem extrahit. Apios radicem habet, cuius corpus intus candidum, extra corticem nigrum; vomitione bilem & pituitam extrahit. Sunt quæ bilem & sanguinem expurgant, utpote rhabarbarum: radix foris nigra, rufescens intus, & glaucescens cum aliqua albedine; Mesues dicit deiecere modo bilem, sed pituitam, & sanguinem clarificare. Casia crocea rubraque est: à bili expurgat, bilem secum trahens. Iris ex multiplici colorum mistura non inuenusta constat, ut qui in diuersis plantis conspiciuntur, in vnius flore spectanda veniunt: nam amœno flavo, purpureo constat & albo: & præcipue pituitam & bilem extrahens, hæmorrhoidibus & sexcentis aliis medicamentis valet. Dioscorides magni ad omnia usus dixit. Sic etiam rosa, lilium, aster Atticus, & capparidis flores ex multis constantibus habent, & diuersis qualitatibus constant, etiam inter se pugnantibus. Suppetit admirabile quoddam de coloribus dicere, subinde se mutantibus, quos indulgens natura hominum salutis faragens, clementissime demonstrat. Noxii enim fungi si discerpantur, paruo temporis momento colores variant: nam primo albi, subinde virescunt diluto virore, rancido aspectu, livido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro, ut vere horrore incutiatur; qui colores omnes conspiciuntur in eorum faciebus, qui veneno fungorum, vel laqueo strangulati sunt, quæ colorum varietas in innoxiiis non conspicitur.

Monstrat nunquam satis laudata Natura idem in tripolio; quippe ter in die colores mutat, mane candidos, meridie purpureos, sero puniceos ostentat, & præcipue contra venena valet: nam qui veneno necantur, ex pallido purpurei, puniceive conspiciuntur. Eadem in animalib. videre est, ut in testudine aquatica versicolori, gallinis, & aliis. In animalib. & lapidibus quot colores, tot virtutes, & species nocendi. Serpens multis & variis distinctus maculis, tot habet nocendi species, quot colores distinctos, ex Arnaldo. Et Salamandra morsus tot Medicis opus habet, quot distinguitur maculis. Opalus gemma tot virtutes habet, quot colores.

Lactuosa planta, & animalia ad lac valent;

122

CAP. XXIII.

AT si sanguis superabundat, & non putrefit, ut in superioribus, lac, sperma, & menstruum generat; quorum alterum generationi, alterum generatis inseruit. Dicemus primo de lacte: Placenta enim lactuosa, vel quæ lactis similitudinem gerunt, lac generant; facilius enim fit transitus in simile, quam in dissimile. Lactuæ nomenclatio à lacte est, quod plus ei lactis, quam multis infit: vespertibus ea mulieribus lac auget. Sonchus exiguum lac illato vulnere collachrymat, lactuæ similis, nisi spinosus esset: caulis decoctus lactis abundantiam nutritibus subministrat: vtilissimus iis, quæ lac sibi coire sentiant, ex Plinio. Est etiam olus silvestre cum lacte multo; cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis ubertatem præstat, inquit Plinius. Althææ radice aqua addita, addensari sub dio, atque lactescere dicit Plinius, & mammarum vitis occurrere. Equæ nota lanaria, *lactoris* vulgo, est plena lactis, ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit, ex Plinio. Bryoniæ radix lactat; lactis abundantiam faciunt cauliculi cocti cum tritico, potique. Tragium habet quid lacteum, gummi simile: in lactis defectu mammas replet, eisque vnice medetur. Sunt & herbæ, quæ supra folia maculas habent, hoc insigni à Natura donatæ, ut lacte valere demonstretur. Cardus lacteus, foliis prægrandibus, lacteas incisuras in folio habet, & quasi lacteas maculas: plebecula muliercularum copiam lactis illius esu prouocat. Est & cerinthe, lycopsis, borago, & similes, quæ lacteas stillas habent, sed adhuc expertæ virtutis. Sunt & quæ trita,

commen-

commanducataque lacteum succum ostendunt, ut cythus lac præstat omnibus animantibus, etsi a scriptoribus rei medicæ non scribatur, a studiosis agricolationis, & pastoribus non ignoratur, ut a Columella, & aliis habetur. Glaux eiusdem speciei; ad reuocandam valet exhausti lactis vbertatem: ob id Græci *eugalauston* vocant, ex Plinio. Eiusdem speciei polygala, cuius nomen a lacte. Nigelle semen commanducatum, lactis speciem præbet: quo mulieres albidam & lacteam faciem reddunt: omnibus diebus sumptum, lac mulieribus auget. Eodem modo cicer vberibus lac auget. Sic granum & hordeum lactescunt, ut ex amylo, & præsana lac abunde suppeditatur. Amygdalæ, auellanæ & legumina, ut fabæ, ex Auicenna, lac generant, quæ commanducata lactescuntia sunt. Sic & animalia quæ multo lacte abundant, scilicet quæ multipara, & multas mammas habent, ad prouocandum & multiplicandum lac valent. Quærit Aristoteles Problematum libro, cur capris & ouibus plurimum sit lactis, proportionem sui corporis? inquit: quod maioribus animalibus alimenti copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se confert; ouibus autem & capris, quantum in excrementum excrecit, omne in lac transit: vel quod plura gignunt quam quæ magno sunt corpore; itaque plus attrahunt excrementi, propter corporis imbecillitatem redundantis; lac autem excremento consistere certum est. Auicenna inquit: Quidam dixerunt, quod comedere vbera proprie ouium, & caprarum cum lacte, quod in eis continetur, valde est vtile ad hoc, propter illud, quod in eis existit, ex similitudine, aut propter proprietatem quod est in eis. Præterea caprinus, vel ouillus caseus maxime lac auget. Multipara est fus, & suos partus perfecte edit, & alit: numerus fœcunditatis ad vicanos, quæ nil Natura fœcundius genuit. Sus Æneæ triginta porcos pepererat. Lacte suis potio cum mulso, adiuuatur partus mulierum; pro se vero potum, deficientia vbera puerperarum replet, ex Plinio. Vacca abundat lacte: vaccinus caseus datus nutricibus auget earum lac; sic butyrum, ex Auicenna. Sunt & lapides lactei, vel lacteis guttis insigniti, qui lac nutricibus adaugent, ut galactites, ex Dioscoride, & alij.

DIXIMVS etiam sperma vtile excrementum sanguinis esse, lac in plantis, quia etiam spermatis similitudinem gerit, sperma etiā generat. Exempla dabimus. Nomen commune tithymalis factum a lacteo succo, quo turgent, & tithymalis pronoiores ad Venerē fieri homines dixit Plinius. Papauer lactuosum est, & sperma auget, ex Auicenna. Dens leonis iis confert, quibus Venus effluit. Iafone emarcescentes coitus stimulat, ex Plinio; sic & lactuosa dracunculi radix. Fructus commanducati, qui lac monstrant, ad lacteum sperma generandum valent. Amygdalæ ad recipiendas vires, & ad Venerem roborandam præstant, ex Galeno. Pinei nucleï lactuosi; & ad sperma augendū plurimum commendantur. Pistacea commanducata ad eadem. Thrafi radiculæ Veneris incentiuæ. Legumina eundem præstant vsum. Cicer copiosum semen generat, cuius grana admissariis equis exhibent, vt & cytissus. Ficus lactuosa, & ad Venerem valet. Ex oryza lactuosus cremor elicitur spermagenerans. Phaseoli, & lac omne haustum ad idem valent.

Serosos planta humores serum purgare;

CAP. XXVI.

AT si sanguis in venis non superabundat, sed ab eis excernitur, vt in excrementum abeat, nascitur ichor, siue serum, vrina, & sudor. Lac, inquit Dioscorides, serum continet, quod vbi discesserit a lacte, multo potentius ad purgationes redditur. Plantæ lactuosæ sunt etiam serosæ; lac postquam extractum est, si remorabitur paulisper, separabitur serum: ob id valde serosos corporis humores excernit. Auicenna ait: Serum, siue aquositas est solutiuæ, lauatiuæ, & subtrahentiuæ. Tithymali omnes lactuosi sunt, vt diximus: Mesues aquam intercutem validissime extrahere dixit. Lathyrus frutex copia lactis turgere: grana in aqua pota, hydropicos sanant; aquam ex aluo trahunt cum vehementia. Eiusdem speciei, & vis pityusa, peplus, & peplis. Ficum lac soluit aluum: hydropicis profunt illitu. Mori radice cortex laxat, soluit, purgatque aluum. Sycomorus vtriusque naturæ particeps, & formæ, vtriusque vires habet; scalpitur vnguibus ferreis, aliter non maturefcit, per singulas æstates multo lacte abundante: potentia inter ficum & morum media.

dia. Cucurbitæ succus lactuosus, Græci volunt earum cibo ventrem læuigari. Marina brassica vulnerata candidum liquorem dimittit; in cibo decocta, vehementissime cit aluū. Lactucæ nomen a lacte, quo manat, si eius lac potui detur, extrahit ex aluo chymum aquosum, ex Auicenna: eadem satiuā & siluestris hydropicis a Crateua commendantur. Hieracio candidus, siue lacteus succus, carpitur per messes inciso caule. Succus in posca potus aluum purgat, hydropicis Crateuas propinat. Hippophaes radicem habet lacteo succo scatentem, qui aquam deiicit. Chamæla lacte manat, aquas per aluum detrahit.

Plantæ lac cogentes, & humanum semen coagulant, & lac dissoluentes, conceptum disperdunt, & contra venena valent;

CAP. XXVII.

124 POSTQVAM in lactis mentionem incidimus, nō ab re fuerit eas plantas & animalia enumerare, quæ lac cogendi vim habent; nō quod nobis lac coagulare curæ sit, sed quæ id efficiunt, & humanum semen coagulare possunt, quod lactis similitudinem gerit, vt generationi nobis prodesse possint: sic quæ lac eliquant, eisdem lac non coagulari; vndæ a nobis fugiendæ, vt semen dissoluentes, & genituram irritam reddentes. Multis enim modis diuina phronæa ad generationem propagandam vias referauit, similitudines ostendendo. Ad exempla hæc venient: Carduus spinosus est, radicē habet, quæ durefcens lacteum succū emittit, qui coaguli modo lac cogit. Idem etiam prolificum semen auget. Eiusdem speciei cnicus, cuius semē lac cogit. Spinæ albæ flore rubro, & pastores vtuntur in cogendo lacte, & in caseum spissando. Ficus, & multo valentius caprificus suo lacte lac in caseum cogit: diximus iam ad muliebria, & ad conceptus valere. Galion nomen inuenit ex eo, quod flores eius vi spissandi, lac coagulent, valetque idem ad Venerem proritandā, & ad conceptum. Balsami vis coagulandi lac est; vnde eius probatio est, si lac coagulet, quod quidem adulteratum non facit, immo & in aqua proiectum lactescit; ob id vuluis inditū, vel subditum iis mulieribus, quæ concipere desierant, restibilem adferre fecunditatē dicunt. Lepus solus ex iis, quibus pedes multifidi, coagulum habet, ex Polluce: fitque ex eo coagulum, quoniam herbam lactei succi pascitur: suo coagulo omne lac cogitur. Coagulum leporis post

menstruas purgationes appositum vulvæ (pessi instar) cum butyro, præstat mulieribus, ut concipiant, ex Dioscoride: & leporis coagululum ad drachmas quatuor in portione vini datum, fœminæ de fœmineo, & masculo de masculino, & mox faciat coitum, post abstineat se; statim concipit, ex Sexto. Contra vero, quæ lac dissolunt, coactumque fluidum reddunt, sperma irritum faciunt, & genituram perdunt: nam in utero ubi semen a calore naturali, aut virtute formativa veluti in coagululum densari oportet, si id, vel externa aliqua vi citius, aut aliter quam oporteat fieri omnino prohibeatur, conceptus & fœtus formatio impeditur: quod si ex subditis pessis, vel illita viri glande ex medicamentosa quapiam vi, feminis natura perturbatur, illud, ut par erat, coagulari non poterit, sed fluidum, aut densum, vel male dispositum reddetur. Menthæ folia in lac demersa coire, densarique illud prohibent, Dioscoride teste; & mammillis etiam applicata, in quibus lac densatur in grumos, dissolvit illud, ex Aetio. Vnde muliebribus ante coitum genitalibus, pessi modo apposita, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride; quorum multa apud auctores videre poteris. Sed id duximus præmonendum, quod eadem, quæ lac condensant, illam et dissolunt, ubi coagulatum fuerit; ob id tempus animaduertendum, in quo propinentur: nam post immissum semen & coagulatum, si vulvæ admiseris, dissolvit, ante vero coagulat. Hinnuli coagululum laudatissimum est, ex Aristotele, ad lac cogendum; idem ad coactum dissoluendum. Idque priuatim triduo a purgationibus admotum utero, partus spem intercipit, ex Dioscoride, ita coagulatum semen disperdit. Canabino semini tanta vis coagulandi inest, ut aqua infusa eam coagulet; sed largius sumptum a viro, genituram illius extinguit: at si modus adsit, ut diximus, conceptui opem afferre potest. Sal modice comestus, conceptionem adiuuat, sed multum coagulari semen prohibet, ut lac. Sal etiam ouibus sparsus, sed mediocriter, lac auget, Venerem prurit, & fœcunditatem adiuuat; multum vero, steriles reddit, quod coagulatum dissolvat. Præterea quæ lac in ventriculo, vel tauri sanguinem coagulatum fluidum faciunt, eadem contra conceptum valent. Ut calaminthæ folia, laser, sal, acetum, lixivium, brassicæ semē, grossi lacteo succo turgentes, piper & reliqua. Ob id brassicæ flos in pessu subditus vulvæ post conceptionem, conceptum vitiat, & sic de reliquis imaginandum: sat sit hæc attigisse.

Nec

Nec abrefuerit aliqua addere, quæ nunc in mentem fubeunt, animalium venenoforum, quæ virus in lactis formam eiaculantur, vel lac refudant, eisdem lactuosis herbis morfus fanari poffe; vel virulentum lac diffoluendo, vel coaguando. Salamandra percuffa, lactea fanie manat, irritata lac euomit, ex Agricola: remedio funt nuclei pinei, ex Diofcoride & Aegineta, lac recens, & præcipue bubulû, ex Diofcoride, scammonium, cuius fuccus non vacat lacte, nam lingua tactum lactefcit. Rubeta e compressis tuberculis, quibus dorsum exasperatur, lac exfudat: valet ad eius venenû leporis coagulum, lac humanum, balsamum, lafer, papauer, & ea, quibus lac cogi diximus. Lacertæ aquaticæ e vulneribus lactea virofa fanies defluit, vt in salamandra, eodem modo venenofa, eisdemque remediis occurritur. Quum cauda ferit fcorpio, venenum ab eo lacteum fundi Apollodorus autor est, ex Plinio, cuius morfui lactuofa omnia auxiliantur: lac filueftris lactucæ, & fatiux, opium ex lactefcentibus papaueribus. Cnico coagulari lac diximus; conftat a fcorpione percuffos, quandiu teneant eam herbam, non sentire cruciatum. Sonchus, lafer, alica ex lactefcente zea, oryza, & trago. Sic ficus, caprificus, tithymali, & cætera.

Sanguinea planta etiam menftrua mouent;

C A P. XXVIII.

EST & fanguis menftruus ex fuperexcrefcenti humore, fed vtili generationi, quo alatur infans in vtero matris. Nunc & fanguinea alio modo menfium fanguinem mouent, alliciuntque. Rubia radice & femine rubris, ab infectoribus colitur, quod calanæ, & pelles inficiantur: radix, femenque trahunt menftrua. Est & ciccrufum, candido validius, menfes trahit. Rufcus baccas rubras, vel fanguineas affert; mulierum purgationi valet. Cafia coralli æmula, cinnamomum ruffum, menfes trahunt. Lauri fructus fanguineus, & oleæ: lachryma Æthiopica cit menfes. Hederæ corymbi rubri; triti & fubditi, menfes mouent. Cyclaminus purpureis, vel coloffinis floribus, menfes potu, appofituve ciet. Anemones phœniceo flore, menftrua mouet. Radix centaurij maioris rubefcit; menfes extrahit. Phillyrea fructu rubro, cit menfes. Pafinacæ radix adeo rufa, vt fanguineo fucco madeat; menftrua mouet. Leucoium vnum purpurei floris, menftrua expellit. Pæoniæ grana ru-

braciet menses. Hyperici flos digitis tritus sanguineum succum remittit, qua ratione *androsæmum* dictum, menstrua appositum pellit. Hæc omnia ex Dioscoride. Iuniperi bacca rufa, quarum oleum ciet menses. Semen ari coccineum, vt coralli modo rufescat, seminis drachmæ duæ ad menses ducendos valent, & alia infinita. Nunc animalia videamus, quæ menstruis abundant, & ad euocanda menstrua valent, & quæ carent, sistant. Vacca purgantur menstruis, mensura quidem amplius, quam oues & capræ; in regionibus calidis quinto quoq; mense apparent, ex Aristotele; ob id taurinum fel mulierum purgationem adiuuat, lana succida appositum. Olympias Thebana addit æsypum, nitrum, ex Plinio. Ovi & capræ menses indicantur tempore coitus, quod idem post coitum, etiam sit ad tempus, mox desistit, donec parturiant; tum denuo indicantur; a partu purgatio abunde sequitur, ex Aristotele: æsypum menses euocat, ex Dioscoride. Ceruæ a partu pituitoso quodam humore purgantur: pessum ex medulla ceruina mensibus euocandis commendatur ab Agricola. Equa menstruosa non est, immo minimum inter quadrupedes emittere solet: vacat admodum purgamenti in partu, minimumque emittit sanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, ex Aristotele. equini pili cinere sanguis sistitur, ad omne profluuium imposito, ex Plinio.

Glauci succi planta vrinam ciet;

C A P. XXIX.

VRINA, & sudor excernuntur e sanguine; de vrina nunc dicendum, quam educunt glauci succi stirpes. Horum exempla erunt: Ageratum flore croceo est; vsti nidor vrinam mouet. Abrotono aurei coloris splendent corymbi; vrinæ angustis medetur: Hypericum & coris aurei flori sunt, & vrinas pellunt. Celtica nardus non flore solum, sed folio flauescit; vehementer vesicam exonerat. Asarina asaro cognata, melinis floribus; copiose cit vrinam. Crocum & lotium subducit. Idem & crocomagma operatur. Sic cucumis satiuus, siluestris, asparagus, crithamon, eruca siluestris, asphodelus luteus, ononis, absinthium, mentha Græca, ruta, panax Heraclium, & Chironium, seseli, anethum, cuminum siluestre, fœniculum satiuum, & siluestre, rosmarinum, cuius semen *cachrys* vocatur, abies, artemisia, conyza, anthemis, althæa, aiuga, heliochryson, corydalis, cytilus,

fus, buniam, stœchas cicrina, genista ex Mesue, & ruscus, omnes crocato flore insigniuntur, & insigniter vrinam mouent. Sunt & quarundam fructus, vt cotonea, punica, cicer, lupinus, similax hortensis, & ammi ex syria delatum, solanum somnificum fructu in folliculis crocato, cotyledon, acerabulo, vt plurimū glauco. Sic & radices, vt gentiana, & ex Auicenna vrinā pellit: phu, nardus, costus, & vitis nigra: Aspalathum flauo intus ligno. Flauescunt & gummi, vt lentisci, terebinthi, iuniperi, cupressi, & amygdali, lachryma oleæ Ethiopicæ, bdellium, succinū, mel & reliqua, quæ piget describere.

Arborum lachryma, & sudores ad lachrymas & sudores nostros valent;
CAP. XXX.

SVNT & in plantis lachrymæ, & sudores, ad lachrymas & sudores nostros defluentes valere compertū est. Thus arboris lachryma est, quæ fragrantissimis æstibus e prægnanti corporis cortice stillat; cuius fuligo oculorum fluxiones suspendit, hoc exemplo e myrrha, resina, styrace, omni demum lachryma colligitur ad easdem vilitates. Lachryma etiam, quæ ex arbore destillat Ethiopicæ oleæ, follicidiis minutis mammosa, hebetiores oculos illitu clarificat, cicatrices in iis & albugines exterit; eandem guttam nostrares fundunt oleæ: & etiam in oleastro quærendā. Aqua, quæ ex ouo, dum igni excoquitur, emanat, ad oculorum lachrymas valet. Est etiam tragacanthæ lachryma, quæ vulnerata radice manans concreuit, huius increbuit vsus ad oculorum medicamenta, ad retusas voces, ceterasque distillationes. Eadem de sudore dicenda. Gummi ex corticis spiraculis prodeunt, sicut ex poris sudores: vt recte dici possint arborum sudores. Ferula imo caule vulnerata sagapenum emittit, idque sudores ciet. Myrrha lachryma arboris in Arabia nascentis, aduersus alarum sudores, & tædia cum liquido alumine illinitur; diurnas distillationes lenit, & oculorum vlcera complet. Succinū vt sudor, fluit, & sudores mouet. Smyrniū nomen indeptum, quod succum myrrhæ saporis & odoris exsudat, vt alterum alterius loco cedat, vt myrrha sudores mouet. Anus ficus distillat gummi, modo lachrymā, siccaturque. Ficus sudores mouent: ob id autumnō insalubres putantur; quoniam desudantia huius cibi opera, corpora refrigerant, caprificus etiam sudores elicit; oleum vetus corpora excalefaciendo sudores discutit. Panax, ferula sui generis, ra-

dix autumnò, caules messibus inciduntur; in Macedonia succus erumpit sponte, *opopanax* dicitur; excipitur cum recens erumpit lachryma, siue sudor, cit sudores. Et ferula oleo perunctis sudores mouet.

Salinofas plantas, & animalia ad ciendam saliuam valere;

C A P. XXXI.

FIT in ore saliuam, qua plurimum indigemus in febribus, ad sitim extinguendam; atque animo volutanti, quæ plantæ vel animalia saliuam ostendant, occurrit portulaca, cuius folia propter humoris copiam pinguiuscula sunt, & glutinoso constant succo, & saluari lentore; ob id, Leontio autore, portulacæ folia linguæ subditais, qui siti excruciantur, bibendi desiderium restinguunt. Ledo folia pingua in cacumine linguæ similia, largo succo abundantia, semperque virentia: sub lingua ore detenta, refrigerant, & saliuam gignunt; sic cucumeres & eiusmodi similia. Inter animalia limax est, 127 quæ in subterraneis & humidis locis viuit, etiam sine testis: si tangatur, saliuam vel saluari lentore madida fit: vestigia incessus argenteo colore splendent; noctu potius, quam interdiu vagans: gerit in capite lapidem, *limacium* dictum, qui linguæ subditus, miram vim obtinet ad ciendam saliuam: quapropter aridis & siticulosis, nec non febrientibus in ore volutari debet.

Carnofas plantas carnosos homines reddere, & tabidis mederi;

C A P. XXXII.

DIXIMVS de humoribus, & excrementis; nunc ad partes accedamus, & primo similes, & inter eas carnem. Caro, neruus, & vena, partes tanquam omnium communes, quæ velut stirpium elementa habentur. Caro, venam & neruum intercedit, & interdum cortices, interdum folia constituit. Theophrastus radices alias carnosas dixit, quod carne consistant, vt raphani, rapæ, ari, croci, betæ, hastulæ regiæ, bulbi, scillæ, cepæ, gethyj. Distenditurq; caro in latitudinem in betarum foliis & brassicarum; & tandè oleacea, quæ hortis feruntur colunturque, maiori ex parte carnosâ folia habent, arte & cultu sagineantur, vt homini alendo peraccommoda sint. Ex aqua carnes generantur, lacte ossa, ex Plinio. Carnosâ hæc, quia magni sunt nutrimenti, & facilius in carnem commutantur,

tantur, ad carnosos homines reddendos valent, & Medici phthificis, tabidisque, quibus caro eliquata & tabefacta est, propinant ea, sicut pingua ad macilentos, ut dicemus. Brassica folio carnosio, & caule extumescenti velut rapum, percocta tabidis remedio est. Porrum e bulbaceis, succu, vel ipso in cibo phthificis prodest, ex Plinio. Melopepones carnosii; datur tabidis cremor eius lacteus ex hordeacea prisana. Ficus fructus carnosus constat pulpa; vlcera carne replet. Plantagini carnosia folia, phthisin sanant, si bibantur. E radice constat albucus, modicis rapis simili; nec alia numerosior, octoginta simul acruatis sæpe bulbis: mandebatur hic olim cinere tostus, sale & oleo addito, cum ficis quoque; tusa radix præcipua voluptate. Aristarchus eius radicem quoque prodit exculentam, & odore grato placentem: defectis corporibus, & tabidis constat bulbos eius cum prisana decoctos apertissime mederi, panem ex iis cum farina subactum saluberrimum esse. Bulbi omnes carnosii sunt, multum alimentum afferunt, & carnem creant. Faba carnosio est admodum folio, & carnem gignit. Fungus non nisi caro est, multumque præbet alimentum, ex Auicenna. Esculus, & quercus fructu & folio carnosio, glandes multum alunt, & carnem porcis solidam creant; eorumque fructibus primæ ætatis homines vescebantur, & esculus nomen ab esca traxit: ante enim cerealem frugem, mortalibus e glandibus victus subministrabatur. Inter animalia testudo & cancer demptis corticibus carnosii sunt, & humidi, quum in aquis uiuant, & phthificis medentur. His exemplis alia exquirito.

Offosas plantas ossibus mederi;

C A P. XXXIII.

N Vnc de ossosis stirpibus loquemur, scilicet lignosis; nam lignosa pars stirpis ossibus respōdet. Est enim lignum in planta, sicut os in carne, illiusque officio fungitur, ut diximus, quum de similitudine plantæ cum homine loqueremur: vnde ossosas plantas dicemus, quæ plurimo abundant ligno, contrarium in superiori diximus: nam quæ carne abundabant, vacabant ligno. Theophrastus radices multas lignosas, & siccas esse dixit coronariis stirpibus, & longe magis abrotoni, erucæ, sed siluestribus magna ex parte. Lignosa & atriplicis radix, bliti, anethi, rumicis, coriandri, & omnium lignosissima ocymi, atque in summam omnium multicaulium. In-

N

digent ossa siccitate in eorum morbis, & siluestria vrbani sicciora diximus, quæ in eorum aspectu liquido cognoscuntur, quum retorrida sint. Ad ossa carne regenda optima sunt, dicunt Medici, quæ exsiccant, & nonnullam habent abstergendi facultatem: nam ad nuda ossa carne superuellienda, vtuntur eis quæ abstergant simul, & desiccant, nec magnopere calefaciant. Myrrha contorta arbore, dura, & scabra affurgit, vt inquit Theophrastus: nudatis ossibus ipsa medetur. Lignosa arbor vlmus: cuius cortex contusus ad ossa fracta valet, ex Auicenna. Myrtus lignosa arbor, subuli cortice intacta, etiam fracta ossa fouet. Eodem modo lentiscus, cuius foliorum decoctum ad ossa fracta ferruminanda valere testatus est Auicenna. Balsamum fruticosa arbor, cytiso, & terebintho persimilis, ex Strabone; ossium squamas detrahare dixit Dioscorides. Aquifolium siluestris arbor, lignosisque virgis fruticans, cuius ope infracta ossa ferruminantur. Verbaicum lignosis virgis; fractis & luxatis ossibus auxiliatur. Exsiccat abrotonum, lauendula, libanotis, & similia, quæ siluestria sunt, sed adhuc iam dudum inexplorata.

*Nervosas, & cartilagineas plantas, & animalia nervis prodesse,
& cartilaginibus;* C A P. XXXIIII.

NERVVM in plantis dicimus, quod continuum, fissile, prælongumque spectatur, sed infociabile, germinisque infecundum. Theophrastus neruicaules, & nervosas plantas vocavit ferulam, ferulaginem, fœniculum. Esse & nervosas plantas, quarum caulibus vimur ad restes, funesve, scilicet flexiles, vimineas, & sequaces, vt linum, canabis, & vrtica. Sunt & plantarum frondes, quæ nervos habent in prona parte, vt manus: alimentum enim per venas, & nervos iis partibus defertur. Vnde frondium aliæ ex nervo, cortice & carne constant, vt ficus, vitis; aliæ quasi ex nervo tantum, vt harundinis & frumenti. Durissimæ arbores, quibus nervi durissimi. Nervii ex ligno & carne temperati videntur, carne quidem teniores, aridioresve, ligno molliores; ius tota planta peruiuncitur & roboratur. Sed exempla afferamus aliqua. Poterion Jones *nervada* vocant, quia nervosa planta: radices dimittit binum ternumve cubitorum, nervosas, & firmas: tulsæ præcisis nervis, & vulneribus glutinandis illinuntur: illarum quoq; decoctum nervorum affectibus prodest, ex Dioscoride. Maluæ radix nervosissima

uolissima est, ut rumpi, extirpari; nequeat; decoctam nervis prodesse dixit Plinius. Huius species althæa radice nervosa, durissimaque; ad nervorum rigores Dioscorides optimam prædicauit. Peucedanum ferula caulem mittit fœniculo similem; omnibus in uniuersum nervorum vitis illitum prodest, & conuulsis. Læserpitium in Syria nascitur, caule ferulaceo, nervorum conuulsionibus opitulatur. Sagapenum ferulacæ herbæ succus; datur contra nervorum resolutiones, & conuulsis. Euforbium ferula in Libya: Mefues nervorum infarctus expurgare, & conuulsis prodesse scripsit. Triticum harundinaceo folio; eius farina ad nervorum fluxiones valet. Plinius lactis copiam ossa alere scripsit, frugū nervos, aquæ carnes. Ficus frondes habet nervis conspicuas, quarum cinis nervorū vitis, & conuulsionibus illinitur ex oleo. Vitis nervos super folia exstantes habet: vinum nervis prodest, & nocet: nam vino vetere læduntur; & foris adhibito fouentur, & sarmentitius cinis ad nervorum crassitiem valet. Iris harundinaceo folio, & nervoso cōstat; ad conuulsos valet. Acorum eiusdem speciei & virtutis. Lauandula cauliculo constat quatuor nervis per longitudinem præincto; conuulsis prodest: eodemque modo iuncus odoratus, galbanū, xyris, libanotis conuulsis profunt. Canabis nervosus; contractos articulos emollit, ex Plinio. Anethum nervorū doloribus, ex Auicenna. Equisetum consolidat vulnera etiam in nervis, ex Auicenna; sic
 219 & turbit, & albucus valet ad nervos, ex Plinio, qui nervosus, & inextirpabilis. Idem & de animalibus opinandum. Serpentes, & vermes nervosi sunt, ut solum nervi videantur: serpentes nervorū vitis auxiliari Dioscorides dixit. Lumbrici contusi & nervis applicati, etiam obruncatos ferruminare possunt. Taurus nervosum animal, cuius nervis ad glutinum utuntur; valet ad spasmus. Et Plinius, serpentū senectus in pelle taurina adalligata, spasmos fieri prohibet, & medulla eorum nervorū contractiones soluit. Nec obfuerit hæc commonere, quæ nervosa, etiam nervos intendunt in Venereis congressibus, ut linum, vrtica, ferula, cephilliones, cardui, gladiolus, & galanga. Eodem modo & cartilaginosa plantæ cartilagini medentur. Cartilago est flexilis mollities naturæ providētia, ne aliquæ corporis partes frangerentur; rupta non solidescit. Plinius cartilagineum herbarum genus vocat, quod tunicis carnis cōstat, ut cucumis, cucurbita, raphanus, rapa, napus, & pastinaca. Pastinacæ similis

hibiscus, quem aliqui *molochen agriam* vocant, aliqui *pistolochiam*; vlceribus cartilagineis, & ossibus fractis medetur, ex Plinio.

*Plantas, & animalia villos, vel capillos referentia, alopecii
mederi;* C A P. XXXV.

SIMILARIVM vltima capillus erit. Est enim in plantis coma, quæ ab humanæ similitudine nomen emendicauit. Comam vocamus quicquid hilari venustate crinium modo, summa ramorum vel coliculorum exornat. Sape flores, vel florum stamina, corymbi & umbellæ, quum foliatum est cacumen, sua venere comant. Nos capillorum vitiiis mederi posse dicimus. Exempla hæc erunt:

Polytrichon, siue adianton cauliculos affert nigro colore nitentes, exiles, capillorum instar, nomen ab effectu obtinuit, polytrichon, quod multitudinem capillorum faciat; dicitur & *callitrichon*, quod nigros & pulchros capillos reddat: dicitur etiã vulgo *capillus veneris*, quod decoros & venereos reddat: ad defluuia etiã comarũ facit. Polytrichon Apuleio herbula est, quæ tenues, exilesq; capillos pro caulibus affert, quorum defectum radices explent. Trichomanes ramulis etiam tenuibus & capillaceis: ad eadem, vt adianton, valet. Thapsia folio sceniculaceo, siue capillaceo, cuius succus affricu alopecis explet. Auicenna testatur parẽ non habere in operiendo capillis capite. Abrotono folia minutim incisa; Galenus vsti cinerẽ ad alopecias accõmodari dicit. Fert quercus excrecentiam quandam, quam *pilum* appellant: hæc pilula est, comam gerens lanaceam, mollem. Fert & alteram comigeram pilulam, verno tempore melligeno succo manus inficientem, ex Theophrasto: sed Plinius has pilulas ex adipẽ vrsino alopecias capillo replere dixit. Sunt & papposi flores, qui in capitulorum verticibus capillata lanigine compacti sunt, & efflorescentibus floribus in pappos abeunt. Carduus fructum affert celerius canescentem, & abeuntem cum aura: antequam floreat, contusus & expressus illito succo alopecias emendat. Harundini fastigio senescente, densius excrescit tomentum, vt in palustribus per autumnũ visitur, *paniculum* multi vocant: arundinum corticum cinis ex aceto inunctus, ad alopeciã illinitur. Sunt & flores, qui summis umbellarum radiis emicant, rotunda quadam effigie cæsariem effigiantes, vt ferulaceæ plantæ. Laferpitium, ferula est; perunctus aceto, pipere, & vino alopecias implet, ex Dioscoride.

ride. Euforbium item ferulacea planta, & circinatae rotunditatis umbellam gerit; & alopeciam capillo replet, ex Auicenna tractatu de alopecia.

CAPILLARES planta capillorum formam exprimentes hac tabella curauimus ut in conspectum venirent. In extremis sedibus adianum appinximus; in media polytrichon Apulei, infra quercus excrescentiam quandam.

130

N ;

Smyrniū siluestre vmbelliferum; ex eodem ad alopeciam capillo replendam ingeritur. Sic ammoniacum, sagapenum, & opopanax vmbelliferæ ferulæ, ex eodem in hiera Logocion ad idem propinantur. Cepæ succus alopeciæ affricatur; quia celeriter pilos auocat, sic & allium. Statuminosi flores idem demonstrant, scilicet quibus intrus capillacea stamina insunt. Myrti flores vt intrus stamina continent, sic & capillos augent. Olea myrteos flores afferunt ad eadem præstans. *Martagon* defluentes capillos replicat, & liliū, ex Plinio, & nymphæa liliaceo flore, laurus & hypericon. Sunt in croco flammea stamina, in capilli exilitatem efformata; quæ detracta e medio flore, capillis conferunt. Insunt & duriori thymo capreoli, cincinnati, quasi crines, epithymum dicti, & capreolorum modo thymi comas inuoluunt, & veluti capillitio quodam exornant: glabrum caput copiosis crinibus comant, ex Auicenna. Villosissima animalia hirsuta pilo crispo, denso, spinoso, vel quæ spinas capillorum vice gerant, demonstrant; quod maximam præstant opem ad capillos generandos. Animalia villosissima frigidissimis locis inhabitant, vt villis a frigore tueantur. Villosissimum animalium lepus; soli enim in bucca & sub pedibus pili, ex Aristotele, & Plinio. Ex leporino crure, vel lana exucta, ex Dioscoride fit medicamentum ad alopeciam. Vrsi pellis villosissima, & Numidicis prolixiores pili, ex Solino: eius adeps alopeciis subuenit, ex Dioscoride, & Auicenna. Suum pili crassiores, quam bouum, & elephantorū; nec hybernum amittere solent, vt cæteræ quadrupedes: eius axungia fluenti capillo fert opem, ex Plinio & Aegineta. Vulpi pellis villosa, in Germania villosior: cuius caput vstum & inunctū, alopecia emendabitur. Erinaceus & histrix aculeos pilorum vice habent: nam & pili in spinas degenerant: cinis exusti echini valet ad capillorum defluuia, ex Galeno. Capræ spirillum habent dependentem ex mento: sunt enim pili crassi, & hirsuti: quorum cinis mire fluentem capillum cohibet, ex Dioscoride & Plinio. Hippocampo crista duris horret pilis: ad alopecias emendandas datur. Idem de reliquis suspicandum.

Flana

*Flaua & nigra plantarum partes, & animalia ad flauos nigrosq;
capillos reddendos præstant;* C A P. XXXVI.

POSTQVAM in crinium sermonem incidimus, docebimus etiam ex apparèti indole, quomodo mulieres placeant viris suis, & viri mulieribus, scilicet quomodo eos flauos reddamus: nam inspiciendo flauas plantarum partes, radices, truncum, flores, siue fructus, si eos optime flauo colore coloratos intuebimur, ad capillorum decorationem valere cognoscemus, demonstrante Natura. *Lysimachia* flore aureo est, *lytron*, tam *Dioscorides*, quam *Plinius* alio nomine appellari tradunt, quod putatur pro luteo deprauatū. *Vitruuius* ait, qui non possunt *chryfocolia*, herba, quæ *luteum* appellatur, vtantur; cœruleum inficiunt, & conficiunt viridissimum colorem. Talis est *lysimachia* apud nostros infectores vsus: nam cœruleo colore, quo glastum tingit, eam superinduentes, viridem efficiunt colorem: nam si per se sola adhibeatur, flauum colorē reddit: quia flauum facit capillum; pictores enim ex luteo & cœruleo contritis, viridem efficiunt colorem; a luteo colore, quo micāt flores, capillū flauū facere coniecerunt. *Xanthij* semen, quod in *echinata* platani pilula inuenitur, rufescit antequam marcescat, collectū & tufum in ficili, capillum reddit flauum: si cum vsus exigit, hemina vnus instar in aqua tepida capiti collinatur, vtiq; si præparatum ante nitro sit caput. Ex quo vsu *Xanthum* flumen dictū putant. *Ligustrum*, siue *cyprum* *Dioscoridis*, quod e *Turcia* nobis adfertur, vulgo *alchena* dictum, cuius folia contrita, crocea, siue ruffa, ruffum capillum reddunt, vt idem inquit; non autem *ligustrū* vulgare *Matthioli*, si folia in radicula succo maduerint; quum constet radícula, si germana est, quam afferunt, croceo folio. *Erythrodinum* Latinis *rubea* dicitur; quia semen & radix *rubea* est, quibus lanæ & pelles inficiuntur, ob id ab infectoribus studiose colitur; folia capillum tingunt. *Chrysolachanon* ex colore nomē inuenit, in luteū languescente, auri emulo, nec aptiori vocabulo, a re ipsa dicto, appellari potuisset: & æmulum auri colorem satis confessus videtur *Plinius*, quum capillos infici siluestri præsertim atriplice commemoret. Accipitrus pes colore subluteo est, quo capillus rufo colore inficitur. *Lycij* lignum intus rufescit, & radix; tufum & maceratum croceum succum reddit; flauos capillos facit ex eodē. *Lotus* radice & fructu

croceis est: Plinius radice lanas, pelles, & cortices tingere dixit, sed Dioscorides capillos rufare. Siue vulgaris lotus fuerit, siue Aphricana, quā nos *iuubam* appellamus, mulieres nostrę etiam suum fructum crocatū, puniceuve incoquunt, ad deaurandos capillos. Thapsos in Theocrito Poeta legitur herbę genus, tingendis lanis vtile, quo & capillus rufescit; quod non a thapsia diuersum iudico, quū & thapsia in cacumine umbellas ferat anetho similes, & super eas luteos flores. Mel aurei coloris est: supra omnia flauos, rufos, & aureos capillos efficit. Extrahitur enim aqua chymisticis vasis & oleū, vt docebimus; hoc rufos, illa aureos capillos tingit mire; colore ad multos dies durabili. Rhabarbarum luteo succo est, tingendis capillis optimum, & caput non lædit. Ex aureo lithargyro paratur decoctum, mire ad capillos aureo colore tingendos vtile, ex Plinio. Arbos, quę vocatur *euonymos*, nostri, quia ad fusos netu muliebri celebres vsurpant, *fusanum* vocant; flore est luteo, siliquis quadrangulis, grano crocata membrana clauso, ligno intus buxteo; nostrę mulieres eo vnguētum parant, quo ad pulchros & flauos capillos reddendos vtuntur. Et ne latius euagemur, res omnes fere croceę, croceos capillos reddunt. Nos eiusmodi decocto sapissime vsi sumus. Sumito rhabarbari fabę magnitudinē, fœni græci manipulum, croci siluestris, liquiritiæ, *tabacci* vocari, corticum aranciorum, ac triticeę paleę tantundem; his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis descendat aqua, inde lauentur capilli. Eadem methodo nigre plantarum partes, siue semina, radices, & folia, nigriq; coloris animalia, nigros capillos reddunt. Et ad exempla accedamus. Hedera herbaceis primum corymbis, mox attritis, capillū denigrat, ex Dioscoride. Myrtus baccis nigris; ad capillorum nigritiam vti debere monuit idem. Nigris moris rubus fruticat, velut atro cruore manus inficientibus; eo capillus nigro colore inficitur. Morus fructu, quum pubescit rubro, vbi maturuerit, atro, vt nigrę vitis fructus sanguineo colore, atro manus tingentes. Tingunt capillum vitiū, & ficus nigrę foliis simul coctis in aqua cælesti. Rhois fructus rubescit; vbi maturuerit, nigrescit, tūc eius decoctū capillos denigrat. Adianto iuncea sunt cauliculi, capillares, fusco, sericeove colore nigricantes; capillum tingit: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij, ex Plinio: alij *callitrichon*, alij *polytrichon* vocant, vtrunq; ab effectu. Eruo semen nigrū, siliquę eius virides, priusquā indu-

indurescant cum suo caule, foliisque contritæ, capillos nigro colore inficiunt, ex Plinio. Cupressi nigra folia capillum denigrant ex aceto. Acaciæ feminis succus maturus niger, acerbus rufescit, probatur nigra, flore subobscuro, ex Demetrio: eo capillus nigro colore inficitur. Polemoniæ nigro in corymbis semine, Plinius nigritiem capillo dare in oleo decoctum dixit. Hypericum semine nigro, succo sanguineo, capillum denigrat, ex Plinio. Ilex ligno, folio, & radice nigris; iligneæ radicis cortex coctus, dū mollitus intabescat, & tota nocte illitus capillos denigrare traditur, prius cimolia terra purgatus. Gallæ combustæ aceto decoctæ, capillos nigros reddunt. Lithargyrum argenteum decoctum in lixiuio ex quercus cinere, & calce parato, visque dum iniecta alba lana, eam perfecte tingat, mire barbam, & capillum tingit nigerrimi coloris, diuq; durabit, nec detegitur tinctura. Ladano nigra folia; capilli nigritiæ custodit, & canitiem arcet. Nos hac mistura uti solemus pro barba & capillis: Sumito lixiuii communis quantum voles, decoque in eo saluix, & lauri folia cum corticib. iuglandium viridium: mox laua: aut ablue madefacta spongia, & lætaberis effectū; plurimum enim nux ad denigrandum capillum valet, primum prodeuntibus id comperitum, infectis tractatu manibus. Ovidius;

Nostra notat fusco digitos iniuria succo,

Cortice contactas inficiente manus.

Eadem regula & in animalibus valet. Capillum denigrant sanguisugæ, quæ nigerrimæ sunt, quæque nigro vino sexaginta diebus computruere. Alii in aceti sextariis duobus, sanguisugarum sextarium in vase plumbeo iubent putrescere totidem diebus, mox illini in Sole. Sornatius tantā vim habere tradit, ut nisi oleum in ore contineant, qui tingunt, dentes quoque eorum denigrare dicat, ex Plinio. Cornicis ouum in æreo vase permixtum, & diu exagratum, illitum derafo capiti, donec ouum cōsumetur, nigrum capillum efficit, sed donec inarescat, oleum ore habendum est, ne nigrescāt dentes, ex Plinio. Oua hirundinum, quæ nigerrimæ sunt idem efficiunt.

Glabri, & crispip plantarum caules, folia, & animalia ad psilothra; & crispis capillos valent; CAP. XXXVII.

SVNT plerique herbarū coliculi glabri, læuesque, quibus sustolluntur; sunt & depiles pleræq; animalium cutes, quæ ad pilorum nuditatem valent, & ad psilothra. Hyacinthi caulis nulla horret asperitate, huius radix mangonicis venalitiis pulchrè nota, quæ in vino dulci illita, pubertatem cohercet, & non patitur erumpere. Hoc medicamē comitatur fabula pueri Hyacinthi, quem Apollo dilexerat, quod impuberes homines reddat: caule & radice imum ventrē puerorum illinunt, quo tardius pubes erumpat. Cypero levis caulis & glaber; vis ei psilothri tribuitur, quod cōfestim pilos detrahat. Dryopteris læuibus cauliculis, filici similibus: radix tusa psilothrū est. Animalia glabræ cutis pro psilothris valent. Thinnus ab omnibus squamis omnino nudus, sed cute plane læui, ex Aristotele. Pulmo marinus, si idem sit, pellucidus, crysalli instar, læuis, ex puitosa substantia, quæ in aquam soluitur. Lepus marinus læuis etiam, loligini similis, Plinius. Psilothrum est thynni sanguis, fel, iecur, siue recentia, siue seruata; iecur etiam tritum, mistumque cedria, plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obsterrix. Eadem vis est pulmonis marini. Leporis marini sanguine & felle cancri scolopendræ marini cinis cum oleo, torpedinis cerebrum cum alumine illitum sextadecima luna. Rana parua sanies efficacissime psilothrum est, si recens illinatur, & ipsa arefacta ac tusa, mox decocta in tribus heminis ad tertias. Sanguisuga quoque tosta in vase fictili, & ex aceto illita, eundem contra pilos habent effectum. Salamandra liquefacta in oleo, pilos euellit, ex eisdem. Sic & rubeta glabros facit, ex Catone, balneando & lauando. Lacerra viridis oleo decocta, post exemptos pilos facit ne nascantur, ex Galeno. Chamæleo valet ad depellendos pilos è palpebris, ex Galeno & Archigene. Sed felle vtitur Plinius. Magnum accedit capiti decus ex crispo capillo, idque à mulieribus maxime expetitur, & quomodo id fieri possit, Natura docente, ex foliorum similitudine, aliarumve plantarum partium edocemur. Adianto crispum veluti folium est, cuius decoctum ex semine apii, adiecto oleo copiose, crispum densumque capillum facit, ex Plinio. Apium foliis insignitur læuiter crispis, dissectis, & oris leniuscule lacinjatis, ad eadem

ad eadem valet; ob id à Plinio cum adianto adiunctum est. Sphendylii frondes quadantenus in extremitatibus crispæ, capillamenta crispa reddunt peruncto capite, ex Dioscoride. Sic castanearum echini suis aculeis crispum capitis capillitium imitari videntur; faciunt etiam crispas capillos. Cameli pilus fere crispus. fimi cinere capillum crispari cum oleo dixit Iulius, ut etiam ex sanguine pulli bubonis.

De plantarum partibus quæ humanas representant; & primo quæ caput, item animalia magni capitis; CAP. XXXVIII.

DIXIMVS similes partes, nunc instrumentarias, & dissimiles; & has in duas partes diuidemus, externas, internasq; primo externas, & à capite incipiemus. Caput in plantis ab humana similitudine appellamus, quod in orbem glomeratur: unde partes, quæ globoso tubere con crescunt, illico capitis appellationem sibi arrogant. Radices nonnullæ sunt, quæ in capitis magnitudinem extruberant, ut scilla, sic & fructus, ut cucurbitæ, mala Punica. Scillæ in tantum crescunt, ut ad humani capitis magnitudinem accedant: eius usus est ad comitiales, & alias cerebri ægritudines, præcipue ex frigidityte ortas. Pancratii eiusdem generis; eiusdemque formæ & virtutis. Inter apii genera capitatum est, quod instar humani capitis in Campania exauctum vidimus: proprietate quadam caput ferit, quod folia & semina nigra gerat, arcet tamen ebrietatem, ex Siméone Sethi. Nux Indica fructum producit prægrandem, circinata rotunditatis melonis modo; oleum ex ea elicitur, ad dolorem & alia capitis vitia. Cotonea struthæa, quæ magnitudine sua caput æmulantur, capiti & cerebro conferunt. Cucurbitæ & melones, cæteris fructibus vastiores, contra capitis dolores, quam ægitudinem *Syriasm* vocant, suis ramentis occurrunt. Papauer fatuum capitatum est; iis datur, quibus accersendus seminus. Illud tandem Plinii non omittemus ex similitudine desumptum. Herbam in capite statuae natam, collectamque alicuius in vestis panno, & alligatam in lino ruffo, capitis dolorem confestim sedare tradunt. Magni capitis animalia paulo supra mensum robusta sunt, cerebrique perfectionem ostendunt, nobis Naturæ indulgentia, ad nostri capitis vitia valere demonstratur. A sinu grande caput, tauri ad sui proportionem paulo maius: ob id Plin. Ex eadem aqua, de

qua aut bos, aut asinus biberit paululum sumptum, aut potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, asinique cerebrum ad comitiales valet. Elephanto prægrande caput, ex Oppiani descriptione: credidit Aetius non parū iuuari memoria scobe dentis elephanti ex multa pota, & proboscidis tactu capitis dolorem leuari, ex Plinio, & comitialibus mederi. Sui caput grande: duo sunt in eius capite officula perforata à dextris & sinistris, quæ licio suspensa, capitis dolorem tollunt, ex Marcello. Castoreo grandiusculum caput; id ipsum capitis doloribus illinitur, ex Plinio: suffitum & respiratione haustū, vtilem dixit Galenus capiti; cum aceto mulso datum comitialibus, ex Plinio; inunctum medetur vertigini, lethargicos, & veterno obdormiscentes excitat infusum, ex Dioscoride, Plinio, & Auicenna. Nocturæ ad corporis magnitudinem prægrande caput, à cauda de ouo exit propter pondus capitis; eius cerebrum in cibo sumptum capitis dolori remedio est, ex Plinio. Vpupa magnum habet caput: eius pennæ positæ supra caput hominis sedant sodam, id est capitis dolorem; lingua suspensa præstat obliuioni, ex Rhase. Eiusdem generis vlula, cuius ossa capiti alligata, capitis dolorem sanant, ex Plinio, Galeno, & Sexto: cerebrum in cibo sumptum comitiales curat, ex Aetio. Aquilis paulo supra iustum, caput; eius os capiti alligatum, remedium est ad cephalalgiam. Struthi ocamelo, caput minimum, ideo ad capitis vitia de eo nulla exstant remedia.

Flores qui oculorum speciem repræsentant, & animalia, eorum vitis mederi; CAP. XXXVIII.

FLORES sunt, qui oculorum similitudinem monstrant, in medio vmbilicum habentes, qui pupillam repræsentant, folia cirrum ambientia, quæ bullatum illud glomerulum cingunt, radios ostendere videntur. Hos omnes oculis mederi dicimus. Et modum ostendemus. Anthemis, siue *chamamelon* vmbilicum in medio aureum habet, foliolis per ambitum radiantibus, orbiculato ambitu candidis, & purpureis: illita, ægylopi medetur. Aster Atticus florem in cacumine profert, per ambitum diuisum anthemidis modo, foliolis stellæ modo radiantibus: oculorum inflammationibus medetur. Semperuium maius, siue *aizoon*, Romani *Iouis oculum* vocant, alii *buphthalmion*, vel *zoophthalmion*, & oculum ex Plinio, quod folia in ambitu oculorum effigiem referant. Dioscorides oculo-
rum in-

rum inflammationibus mederi dixit. Nardi Celticae species visitur, flore radiato albo, buphthalmi æmulo; ad oculorum medicamenta, vt Celtica nardus reconditur. Caltha florem in orbem circumscriptum refert, vimbone in centro exeunte conspicuo in speciem oculi, siue luminis. A Columella videtur *buphthalmum* dici;

— *Et flauentia lumina caliba.*

Ad huius vsus acuitur in dies oculorum acies. & huius flore stillatitia aqua, oculorum rubor & inflammatio arceretur, si oculis instilletur; aut si lintea in eo madefacta supponantur. Hieracium flores in ambitu circumscriptos habet: hanc dicit Plinius accipitres scalpendo, succoque oculos perungendo, obscuritatem cum sensere, discutere: valet ad omnia oculorum vitia, ad nebulas, caligines, epiphoras. Vulgo *scorzonera* vocata; florem promit in orbem circumscriptum ex pluribus foliolis coronatum, vt oculi radios imiteretur. Lacteus è radice succus, oculorum aciem acuit.

135 Aconitum pardalianches oculorum medicamenti leuandi doloris gratia adiicitur: florem in medio bullatum habet, circum radiantibus foliolis. Helenium pro floribus ocellos habet, vt anthemis; vinum ex helenii radicibus paratum, mane visum acuit. Seris pluribus foliolis, velut radiolis concinnatis, florem oculum effigiantem profert; oculorum inflammationi auxilio est. Abrotonum fœmina floribus referta, comantibus in summo auri fulgore corymbis, & oculorum inflammationibus commode illinitur. Anemones refert florem papaueris, in medio capitula nigra; medetur oculorum inflammationibus, cicatricibus, & hebetudinibus. Papaueris flos similis, & virtutis. Argemone, vt anemone, flore conformato, ex ea curatur argema, & nubecula. Scabiosa flores profert, quibus defluentibus, capitulum remittit, rotundis ocellis refertum; raro Naturæ artificio oculorum albugines tollit. Iridis flos oculorum colores refert, membranam ^{aperiendi} dicunt; cit lachrymas. Acaciae semen lupino simile, siue crystalloidi oculi, succus oculorum medicamenti valet, & procidentes reprimir. Nunc ad animalia noster se conuertat sermo, num aliquod insigne in oculis habeant, quo admoneamur à Natura ad præclara aliqua oculorum medicamenta. Chamæleonti oculi in recessu caui, & prægrandes, & maiores quam corporis proportio poscat; ad glaucomata, suffusiones & alia oculorum vitia præstat. Rana in oculis solum sanguis

OCULARIVM florum spectandas delineationes peculiaris hæc tabel-
la exhibet, quæ hoc capite pertractantur. primam sedem à dextris
sibi vendicat asteris Attici planta; secundam pardalianchis aco-
niti, subsequenter aizoi; postremam anthemidis. In calce in pro-
spectum, & in obliquum oculos expressimus.

nem, non alibi habet: ad visus claritatem valere variis experimentis
clara est. Nulli autem maiores oculi quam buboni; valet ad idem. 136

Nocturæ

Nocturæ magni oculi; ad optime videndum valet. Idè de vlula sentiendum. Pauo oculos in cauda multos habet depictos: ad lippitudinem valet suffumigium è suis pennis factū. Oculi testudinis marinæ lumen longe lateque iaculantur, morienti alter oculus clauditur, alter apertus remanet, ex Æliano: valet ad oculorum claritatem. Lapis vulgo dictus *belloculus*, quod in albo orbiculo circinata nigra pupilla conspiciatur, vnde nomen adeptum: manibus gestatus claritatem visus conciliat.

*Magnarum aurium animalia ad auditus grauitatem
valere; CAP. XXXX.*

PLANTAS, quarum partes animalium aures imitentur, dicemus postea, quum animalium partibus similes plantarum partes demonstrabimus; nunc de animalium auribus. Sunt aures auditus instrumenta ad percipiendos sonos parata, animalibus ad defensionem data, vt sonitu territa pericula aufugiant; ob id quibus maiora & magis anfractuosa, melior auditus. Pisces vix constat qua parte audiant, ob id obtusior audiendi sensus, vtpote minus eis necessarius; sed ad exempla accedamus. Lepus magnis præditus est auribus, quia timidum animal, & inermis: quibus in periculis sibi consuleret; decebat bene auritum esse, vt pericula & insidias longius perciperet, & mature sibi prouideret. Festus auritum vocat à magnis auribus, vel ab audiendi facultate. Plutarchus in Symposiacis sensus acrimonia leporem excellere dixit, & auditu acerrimo præditum: quare Ægyptii in sacris literis auditum designaturi, leporem pingunt. Apud Græcos nomen *αἰσθησις*, ab audiendi facultate, *αἰς*, *auris* est, *αα*, significarum auget: valet ad auditum, si grauitas sit audiendi; laudant coagulum leporis tercia denarii parte, dimidiaque sagapeni in Aminæo vino, ex Plinio: fel capræ corio tepesactum, in aurem immissum, ei, qui nihil audiat, auditum restituit, ex Galeno. Asino aures longæ, latæq; sunt; nullum animal asino acrius audire fertur, excepto mure, Suidas in Mida: simum asini recens cum rosaceo ad grauitatem auditus tepidum instillatur, ex Plinio. Vacca à triginta stadiis maris mugitum, amatoriam significationem, quasi tesseram Veneris dantis, exaudit: ob id Ægyptii vaccam venerantur, & Iūm bubulis cornib. sin-
gunt, Ælianus. si grauitas sit aurium, Plinius fel bubulum cum

vrina

capræ imponit, & reliqua Medicorum familia, vel tantum vrina vetus calefacta medetur per lagenæ collum subeunte. Sensu acerrimo audiendi, vt animalia vngula bipartita prædita, capras esse putat, ex *Æliano*; & hominem acuti auditus *Ægyptii* significantes, capram pingunt, quæ auribus & quadam gutturis parte audit. Adeps caprinus instillatus auribus surdos sanat, ex *Æsculapio*: vel fel bubulum cum vrina capræ in cornu caprino per viginti dies inhumatum, ex *Plinio*. Vulpes animal solertis auditus, amnes, gelatosque lacus ad pastus itura, redituraque non transit, nisi aure ad glaciem apposita, coniectare crassitudinem gelu, ex *Plutarcho* & *Æliano*; adeps vulpinus ad aurium remedia valet. Aper optime audit. Vulgaris versus;

Nos aper auditu; lynx visu; simia gustu;

Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Ad aures minus audientes lotium in vino repositum tepesactum auribus instillant, ex *Plinio*. Canis, præcipue sagax, magnas habet aures: *nil cane sagacius* prouerbio fertur: canis adeps cum absinthio & oleo vetere aurium grauitatem sedat, ex *Plinio*. Anser ad strepitus ales acuta. *Virgilius*;

—*canibusve sagacior anser.*

137

Galli, victis Romanis, in urbem irruerunt, Romanque, præter arcem Capitolinam, ad quam difficilis erat ascensus, ceperunt nocte in tempesta, quæ non custodiebatur, inuadunt; ac arx capta fuisset, nisi anseres interfuissent; qui, cum eorum natura sit minime ab strepitu compscere, ad eius clangorem circumfusas excubias excitarunt, ex *Æliano*: *Lucretius* ad id,

Romulidis arcis seruator candidus anser.

Ad aurium grauitatem valet seuum ex anseris auribus instillatum, ex *Apollonio* apud *Galenum*. Grus sensus acrimonia valet ex *Aristotele*; quicquid senserit, voce significat, ex *Oppiano*. Pingue illud cum igni coquitur, quod superfluit, auribus instillatum grauitatem auditus tollit, ex *Simeone Sethi*.

Planta, & dentata animalia dentibus, & dentationi præstant; CAP. XXXXI.

SVNT fructus, & arborum radices, quæ adeo affabre hominum dentes demonstrant, vt non alio Naturam has similitudines ostendisse

stendisse certo sciamus, quam ad hominem commonefaciendum ad dentium dolores, & dentitiones valere. Ad id ostendendum exempla afferamus aliqua. Acini mali punici vere dentes repræsentant; ad gingivarum vitia, & dentium firmitatem valere eius decoctum testantur auctores. Pinei nuclei incisorios optime dentes mentiuntur; pini folia cum aceto decocta, dolores dentium mulcent. Dentariam herbam, cuius radix miro naturæ artificio compactili squamarum serie constat, ut verè dentes demonstret, dentibus prodesse audio: quod facile esse potest, quum maxima acerbitate prædita sit. Quæ animalium dentes repræsentent, dicemus deinceps. Sunt & inter animalia, quæ validissimis & magnis dentibus armantur, situ, numero, excessuque insignibus: valent etiã nobis ad firmandos dentes, & ad puerorum dentitiones. Robustis canibus ferrati, & pectinatim coeuntes dentes sunt, ne contrario occursum hebetentur, & validi, ut facillime frangant ossa. Dentium canis cinis cum melle tarde dentientes adiuuat: & canino dente sinistro maximo circumscarificando eum, qui doleat, adiuuatur, ex Plinio. Lupis ferrati dentes, & robusti; quare eius morsus vehementissime obest: lupi caninus dens in magnis operibus habetur: nam infantiũ gingivas exerit, quo dentes leuius proueniant, ex Plinio. Leo dentes ferratos habet, & inter ea, quæ tales habent, leo non amittit caninos, ex Aristotele: si dens leonis caninus collo pueri suspendatur, antequam cadant dentes, & in ortu dentium secundorum, securum ab eorundem dolore reddet, ex Rhase. Mures in Paro insula ferrum exedere, & conficere dicuntur. Amyntas in Teredone Babylonica scribit eodem cibo usus, ex Aliano. Gyaros vna Sporadum insula est, ubi mures ferrum erodunt, ex Suida, & Stephano. In Cyproidem accidere scribit Aristoteles in Mirabilibus, Heraclides in Chalcidensibus. Plutarchus in vita Marcelli aurum corrodissse in cella Iouis scripsit: Plinius bis in mense mures iubet mandi, ut caueantur dentium dolores. Hyæna lupi species, dentes ferratos habet; cuius dentes dentium doloribus, vel tactu, vel alligatos prodesse ordine scribunt. Lamia piscis, dentibus est acutissimis, densis, triangulari forma utrinque ferratis, quorum sex numero ordines: primi ordinis extra os prominent, & in anteriorem partem vergunt; secundi recti, reliqui in os recurui: hos puerorum collo mulieres suspendunt, ut dentitiones adiuuent. Delphini dentes

pectinatim coeuntes habent; infantium quoque gingiuis, dentitionibusque multum confert delphini cum melle dentium cinis, & si ipso dente gingiuarum tangantur.

Canis galeus piscis dentes habet acutos, & ad latera recuruos, sic & glaucus: infantium gingiuis, dentitionibusque multum conferunt utriusque; piscis dentium cineres: horum etiam dentibus gingivas tangi prodest, & è collo suspendi. Sus, elephas, & hippopotamus exteros habent dentes, eisque ad auxilium, & robur datos, quibus non decidunt, ex Aristotele. Cerebrum illitum gingiuis puerorum valet ad faciles dentitiones. Sunt & robusti animalium rostri, validiorum dentium vice, ad molendum cibum, & defensionem dati à Natura. Pici rostro quasuis arbores, & quercus tundunt, ut Græcis *δρυκελάτοι* dicantur, ex Æliano; pascuntur enim vermibus, & tam vehementer arbores excavant, ut eas sternant; præduras amygdalas etiam terro ictu pertundant, & nucleum erodant, ex Aristotele: quorum rostrum ad collum suspensum, omnem tollit dentium dolorem. Corvini generis avibus prædurum rostrum datum est, ex Aristotele: dentium dolorem statim eo alligato abire tradit Plinius. Galli pugnaces & valido sunt rostro, ut etiam lapillos rumpant: officulo gallinarum si quis gingivas scarificet, projecto officulo, statim dolorabit, ex Plinio, & sic de cæteris.

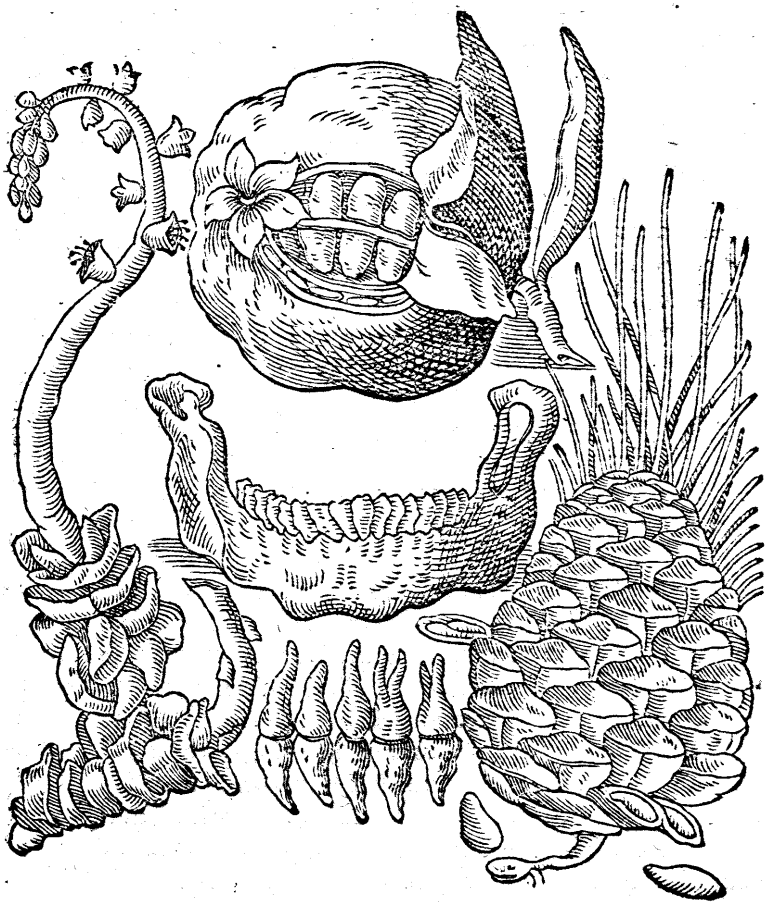
Ala in plantis ad hominis alarum tadia valent;

139

CAP. XXXXII.

INTER caulem & ramos anfractus quidam innasci solent, unde noua proles egreditur; *ala* dici solent, facta ab humanis alis translatione, velut sinus, vel angulus, in quem in utroque complexus coierunt; unde alarum caua, sinusque idem sunt: si quando in herbis, arboribusque plus iusto conspicuos conspicabimur, admonet eo iudicio nos Natura ad virosos hominum alarum odores præuolare: nam & homines qui cauas habent, eiusmodi vitio obnoxii esse solent. Id aliquibus exemplis demonstrare sat erit. Laris surgit scolymus alarum cauis, inter caules, ramos, & frondes: graueolentia alarum emendat, si emedullatae radices vicia in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, item post cibum cyathis singulis pota. Dioscorides urinam trahere copiosam, scæten-temque

38 EVULSOS à maxilla dentes tabellula oculis subiecta exprimit: a dextris è dentariis speciem unam designauimus, putantes ad dēium similitudinem effigiendam suffecturam: a sinistris pineum conum desquamatum, ut è suis loculis iacentes, & exempta ptydes, sine pineoli, & in medio mali punici cortices & membranulam dissectimus, ut acini eosdem simulantes in conspectum venirent.

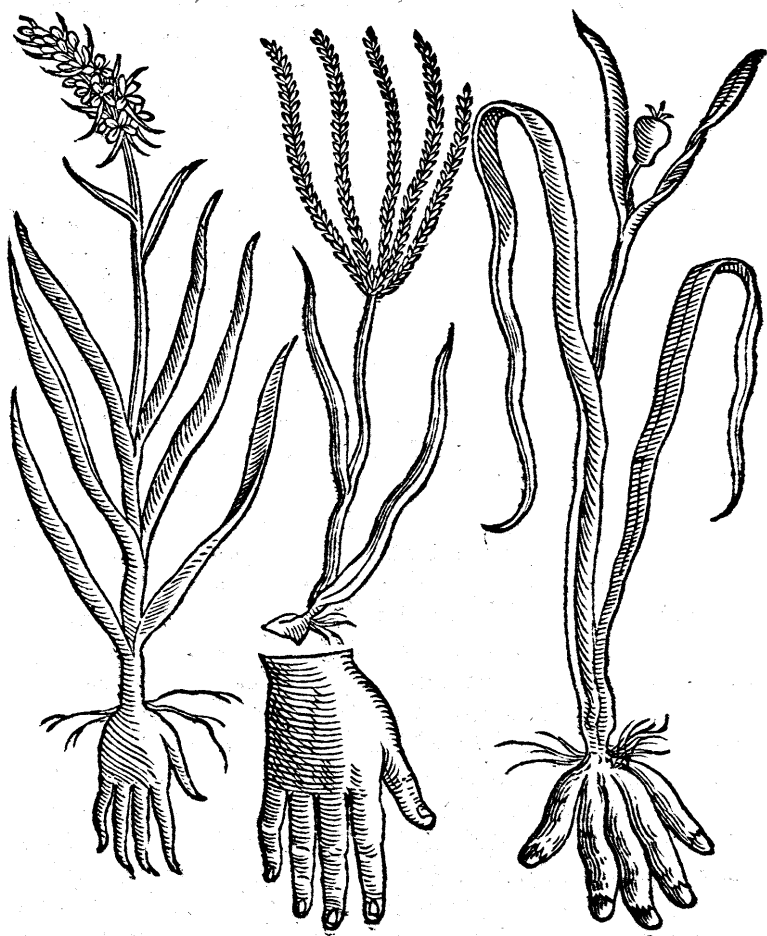
temque inde scripsit. Genicula dipfacus habet, binis foliis amplectentibus. carinato alarū sinu, in quo fidelis, aut labri modo pluuius humor subsistit, vnde nomē herba duxisse videtur. Quidē alis succum illi nunt ad idem, exsiccantem, abstergentemque. Smyrnum caulem habet per medium folium transeuntem, vt rotunda folia perforatum caulem ambiant, velūt alarum caua ostendentem, idq; describentes scriptores, *alofum* dicunt. Theophrastus myrrhæ naturæ dixit simile, nihilque à myrrha differre, item myrrha sata narium: myrrha si alumine liquido perungantur alæ, virus exstinguunt tædium. Sed smyrnum, iis, quibus anima foetet, grauis halitus tædium emendat: ob id meritorias mulieres apium comesse, vt graue virus odoris abigant, oraque earum iucundiorē expirent auram. De periclymeno & perfoliata dicendum idem, sed in expertæ adhuc vires. Albucus alofa planta, ob id ad alarum tædia valere Dioscorides & Plinius dixerunt. Hirci valde cauas habent alas & pessime olent: vnde hircinus odor alarum dicitur ab his, & ex eis remedium. Hirci maturioris cornu derafum, vel exuctum cum felle hirci miscetur, & pondere æquo myrrha adiecta, atq; inde alæ, demptis pilis assidue perfricentur, ex Marcello.

Digitatas, & articulatas plantas ad digitos, & podagras valere; C A P. XXXXIII.

DE manibus dicemus, & articulis manuum, pedumve: vnde plātæ, quæ eiusmodi membra mentiuntur, ad articulos, podagras, earumq; vitia valent. Sunt enim nodosæ herbæ, vel geniculatæ, vel articulatæ, quæ in quosdam nodos extumescunt; quod vero inter artus, & genicula nodium intercidit, *internodium* dicimus; partes crassiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, *vertebra* dicuntur: Hermodactyli radices digiti speciem referunt, in quibus etiam vnguium imago spectari potest in summitate, quæ diuaricantur in quatuor, siue quinque radices: Serapionis, & Pauli monitu vim habent ad articulorum defluxum præcipuam. Sunt è testiculorum genere *digiti citrini* appellati ab Auicenna, qui humanæ manus similitudinem ostendunt, ob id vulgus *Christi palmam* vocat. Eius radix ima sui parte in æquales quaternos, vel quinos diuiditur, velut digitos: neruorum obfractioni, & pituitosa saburra oppressis opitulatur.

Hvc

- 140 Huc potissimum spectant palma Christi vocata, hermodactyli, & vulgaris ischami, siue dactyli Pliniani plante, digitatas manus notantes, ut in superiore sede videntur; in ima vero manus cum suis digitis spectatur.

Est in parietibus nascens *gramen digitatum* dictum, quod eius cacumen in quinos furculos diuidatur, ut apertæ manus similitudinem ostendant; *ischamon* aliqui dicunt, alii Plinii *aculeatum* graminem.

trium generum; nam in cacumine aculei sunt, plurimum quini, *da-ctylon* vocant, hos conuolutos naribus inferuñt, extrahuntque, sanguinem ciēdi gratia; alterum, quod est aizoo simile, ad paronychia, & pterygia vnguium, vt cum caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo *dactylon* appellantes, quia digitis medeatur. Ricinus folia quinquepartito habet: ob id aliquibus *Christi manus* dicitur: Mesues ea excremēta purgare dixit, quæ ad articulorum compages desuñt: confert & articulorum doloribus, nempe podagricis. Ficus etiam tale folium habet: articulorum cataplasmati imponitur. Nodosę vitis sarmenta, vinum ad articulos fouendos valet, & sic de aliis; etsi vulgo iactetur,

Soluere nodosam nescit medicina podagram;

Demonstrabimus tamen aliquibus herbis ei posse occurri, scilicet nodosis. Sed quæ herbæ nodosæ fuerint, quæramus ex magistro. Theophrastus dixit, arbores alias nodosas, alias enodes, vt palustres: nodosæ sunt, oleaster, pinafter, & quæ apricis, aridis, vel gelidis locis nascuntur, vt montanæ. Siluestres nodosiores vrbis, & genicula in harundinaceis, & gramineis proueniunt. Etsi ad naturales causas reducere libet, & nodosæ, siluestres, & siccæ sunt: sed quia articuli plerunq; pituitosis excrementis infarciuntur, ob id siccis resoluuntur. Harundo crebris intercepta geniculis, Auicenna ad instrumenta iuncturarum valere dixit. *Salsapariglia* nodosa, frequē-
ribus intercepta articulis, prorsus ad neruorum dolores valet. Radix *china* arundinacea est, valet cōtra podagras. Iridis radices, vt harundinis, genicularæ, ad podagras, & articulorum duritiam. Sagapenum è geniculato ferulaceo caule, ex Mesue articulorum compaginib. quantumlibet admotum valet, & dolores sedat; quippe quod humorum lentores in his cruciatus excitantes, funditus delet. Ammoniacum, thapsia, meum, sambucus, ebulus, iis, qui podagra tentantur, eodem modo profunt. Hordeum podagricis inflammationibus valet. Cucurbita genicularis flagellis eas refrigerat, eucumis, colocynthis, ex Mesue. Aristolochia nodosis flagellis repens, ex Galeno podagricis affert auxilium. Brassicæ folia, vbi cauli adhærent, maximum ostēdunt nodum & imus caulis in rapi modum intumescit; podagris, & articularibus morbis illinitur.

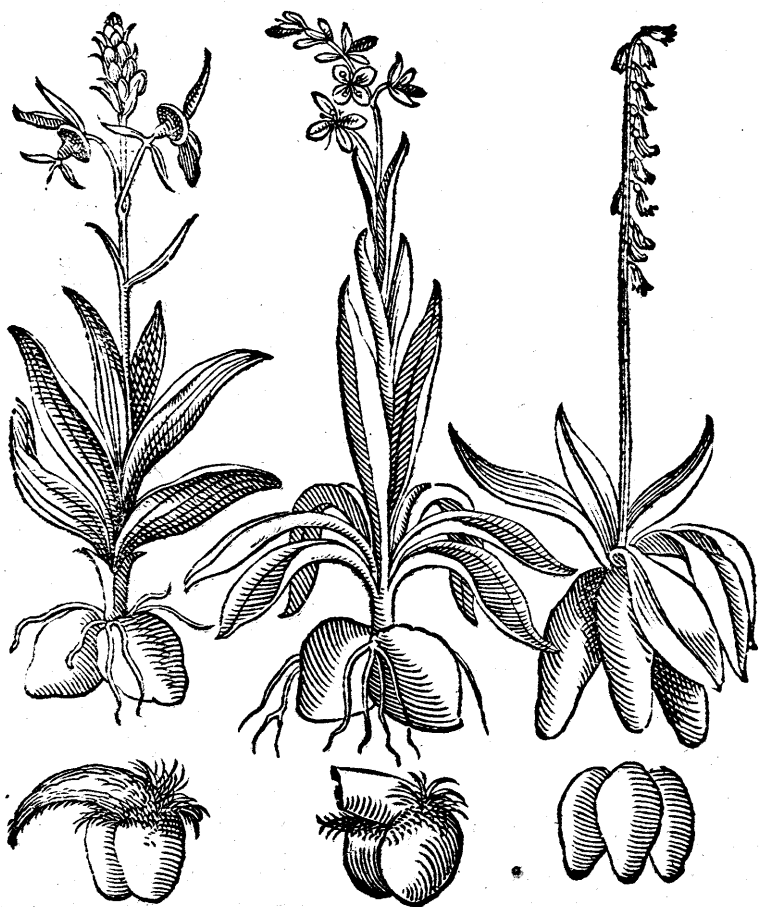
Plantæ generationis instrumenta demonstrantes, & animalia, ad generationem valent;

CAP. XXXXIII.

NATV-

NATURA procreationi, generationiq; satagens, multas & varias demonstrat in herbis & animalibus similitudines, quibus homines proli consulere possint. Generationis instrumenta vocamus scrotum, testes, & vulvas: vnde plantas, quæ radicibus, fructibus, excrecentiis, aliisve modis hæc demonstrant, ad Venerem valere vereri non debemus. Monstrant fabæ colis grandis similitudinem veram, & vulgo *fabam* vocare solemus. Præterea Theophrastus demonstrans fabæ germinationem, inquit: Faba eadem parte radicem fundit, & caulem, qua etiam nexus filiquarum consistit, inque ea veluti principium quoddam germinandi haudquaquam obscurum: in quibusdam ad mentulæ formam effigiarum sane inspicere possit, ut etiam in cicere, & maxime in lupino, ad Veneræ vires roborandas cognovimus fabam valere, cum sit multi flatus & nutrimenti: ob id à Pythagora damnata, quod rei Veneræ proluuium detestaretur. Sic ciceribus, lupinis, & leguminibus aliis crescentibus. accedit genitura copia; ut protinus in Venerem ruant, & libidini alacrius indulgeant. Glâdes præterea summam colis partem ostendunt, quam præputium vestit: præputium. n. est pellis, qua glans tegitur, coles ipse, penis: magna est igitur inter glandem & penis caput similitudo: satifcente calyce, summa glâs aperitur, ut de impro præputio summa colis apparet pars: non ab re igitur multa quis ad penis remedia ex glâde sumptitare poterit: Glâs in cibis multum flatum parit, ex Dioscoride, multum alimoniam. Simeon Sethi præstare dixit, quod flatuosum, & alimentum habet, facile virilia roborare poterit, ob id etiam puto Pythagoram à glandibus abstinendum præcepisse. Nunc è bulbaceo genere radices se offerunt, & plures quam priscis memoratæ, quas omnes ab effigie *ερεχ* idest *testiculum* vocant, & ab effectu *satyrion*, quod Veneris incentivæ sint: sed Plinio, & Apuleio vnicus bulbus satyrium est. Genera orchidum plura sunt; quæ geminis constant bulbis, testiculorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quamplurimam fibrillam, & capillaceam insunt, ex quibus possint alimentum capere, ut pili in pube lanescunt: intus pleni sunt liquidi succi, viscidissimi, ut aluminis oui, quasi foret semen genitale: siluosis locis, & opacis, vdisq; multiplices sunt & varii, quam ut possint enumerari. Sole Geminos ingressuro florent omnes. In Thessalia mulieres in lacte caprino bibere ad stimulandos coitus dixit Dioscorides, quæ omnia è Theophrasto exceperit, inquiens:

ORCHIDVM species tres sinximus; duas didymi, tertiam triorchis, 142
 simplicis bulbi, cum pleray, sint, omifimus. Confer cum humanis,
 & in nihilo discrepabunt.

Humanis corporibus vltra illa, quæ sanitatem, morbos mortēq;
 spectant, alias quoq; herbas afferre suis virib. posse affirmant; vt pu-
 ta generandi seminis facultatem, sicut qui testiculus appellatus est,
 & magnū ad coitum datum è lacte caprino efficacē esse. Afferit & sa-
 tyrium

tyrium radicem mali magnitudine, fuluam, intus vt oui candidam; vtrendum ea, quum concumbendi incesſit cupiditas: ſi quidem ea proniores ad Venerem ſiunt. Aliud eſt ſatyrium erythronium, id eſt rubrum, cortice radicis gracili, ruſſo, intus albo: non ſecus atq; ſcincus libidinem excitat, etiam ſi manu teneatur, & magis ſi bibatur ex vino. His ſuccedit Serapias peculiari virtute ſua, & mirifica Aegyptiis veneranda Deæ Serapidis auguſto nomine dictus. A ſimilitudine teſticulorum bulbi omnes Venerem ſtimulant, ex Dioſcoride. Martialis ad hæc;

Cum ſit anus coniunx, cum ſint tibi mortua membra,

Nil aliud bulbis, quam ſatur eſſe potes.

Dracunculus maior radice bulbosa donatus, ſingulari, & rotunda, vt teſticulus: in vino potus Venerem proritat. Idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis conſtat, bulborum modo alterum ſuper alteram inſidente, quarum inferior gracilis, ſuperior vberiore: ſuperiorē in vino potam Venerem ſtimulare tradidit Dioſcorides. Haſtula regia bulbosa, multis radicibus teſticulos imitantibus conſtat, quibus Venerem excitari ſæpius diximus, cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus, ex Plinio. Idem de croco, allio, cepa, ampelopraſo, & cæteris dicendū eſt. Sic & quæ oblongo corpore ſcroti oſtendunt imaginem. Porrum Venerem excitat, adeo ſcroti ſimile, vt in prouerbiū abierit. Eadem forma adoleſcens cepa, Plinius. Auiditas coitus putatur & cibus fieri, viro eruca, pecori cepa. Apuleius amatorium eſſe ſtaphylinum dixit, fortaſſe quod Venerem ſtimulari hoc cibo ſit creditum; & ideo conceptus adiuuari etiam prodiderunt, ex Plinio. Raphano Venerem ſtimulari putauit Plinius. Siſer eiufdem formæ, & vt Oſion & Diocles tradidere, ad eadem valere; ſic de napo, rapo, paſtinaca & aliis dicendum. Sunt & quædam plantæ & animalia pubem referentia: quæ ad eadem valere iudicarem: nam radices quædam in earum ſummitate lanuginem habent, vt pubis lanuginem exprimant. Eryngij lanuginosa folia circa radices habent; quorum radices ſaccharo, vel melle aſſeruata, valent, vt qui eas ederint, ſalaciores euadant. Leontopodion circa radices lanuſiore flocco caneſcit; ad amatoria valere tradit Dioſcorides. Concha eſt *peecten* vocata, quod ſcæmineam pubem referat, valet ad veneria, vt oſtrea, quorum ſpecies eſt. Demonſtrant & animalia, quæ eiufdem ſint

virtutis, aliquod insigne in luxuriæ instrumentis. Buteoni, ex accipitrum genere, testes terni, Græci *τετράχ* vocant: eis, qui in Venerem infirmiores sunt, buteonis testiculos cum melle decoctos recentes donant, & statim coibunt. Archelatis lepores androgynos dicit, vno, eodemque tempore alios implere, & ex se parere; quod non nisi exsuperflua seminis abundantia & fœcunditate euenit, quod eius hirsutie significatur, ex Aristotele libro De animalium generatione, & Problematum: leporum vuluas & testiculos quidam Medici pollere putant ad coitum in viris, conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Tharnæ ceruis quaterni renes sunt, ex Plinio; quod idem Ælianus ex Apione refert: sed eius genitale valde neruosum est, ex Aristotele: ceruini testiculi sicci aliquam partem potato, & concubitum excitabunt cum voluptate, Hefychius, & Varinus. Gallis in coitu testes grandiores fiunt, ex Aristotele; quod etiam de perdicibus verificatur, & de palumbis: & omnia ad coitum valent. genitale osseum in aliquibus demonstratur, & ad idem præstant, vt in lupo, vulpe, cane, & mustela videre est. Sic & animalia, quæ nimia copia seminis cito coitum absoluunt, & præcipue ea quæ non foris testes, sed intus in lumbis habent, ob amplexuum incommoditatem citius coitum complere oportebat; ob id semper præparatam seminis copiam habent, & e lumbis ad testes brevis est tractus, vt in ouiparis videre est; ob id ouipara salaciora; & in ouis substantia maxima ad luxuriam est. Heraclides apud Athaneum, apud quem Alexis Poeta quoque oua inter cibos Venerem incitantes numerat, & Auicenna. Prodigiousæ libidinis perdix: si contra mares steterint fœminæ, vt in Animalium historia scripsit Aristoteles, aura ab eo flante fiunt prægnâtes: hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntque superuolantium afflatu; sæpe voce tantum audita masculi, ex Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenæus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter se mares desiderio fœminarum, victus in pugna victoris Venerem patitur. Proditum a Mythicis est, Perdicem fuisse venatorem, qui matris infando amore correptus sit; dum vero vtrinque immodesta libido feruet, consumptus, & ad extremam labem perductus est: caro perdicis Venerem promouet, ex Auicenna; oua in cibo sumpta vocat Kirannides *amatorium poculum*, quia venerem concitant. Galli testes in renibus habent. Alexander Myndius apud Athenæum, Veneris

neris concitatores esse. Eadem conturnici conueniunt, quæ de perdice diximus. Gesnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit; testes sub iecore habet, vt ex eodem legimus. Attagenæ caro ad idem valet, ex Auicenna. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem concitant; viris adalligatæ gruis pelle, ex Plinio. Aquilæ renunculi, & testiculi sicci in cibo vel potu dati, siue viro, siue mulieri concupiscentiam excitant. Succedunt his quadrupedes ouiparæ, quæ testes in renibus habent. Crocodilo testes intus adhærent lumbis, ex Aristotele: crocodili e dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus stimulant, ex Plinio. Salamandræ cibo Venerem accendi, si detractis interaneis, & pedibus in melle feruetur, tradit 144 Sextius ex Plinio. Mirum & de stellionis cinere, linimento inuculatum in sinistra manu Venerem stimulare; si transferatur in dextram, inhibere, Plinius. Ad Venerem ciendam, Oribasius apud Aetium: stellionem vstum quam tenuissime conterito, deinde oleū affundito, atque ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito; vbi vero a coitu cessare velis, digitum ipsum abluito: & idem apud Nicolaum Myrepsum, Paulum Æginetam, & Marcellum. Scincus semen auget, & libidinem stimulat, ex Auicenna. Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis, efficaces bibuntur, ex Tralliano; Plinius latera dicit, & eadem apud cæteros Medicos. Testudo sola ex corticatis renes habet; tegumenti farina accendit coitum. Castor testes ad lumbos habet: fabulosa persuasio est, & antiquitus explosa, quod genitales partes sibi ipsi, urgente periculo, amputent, ob id se peti gnari, vt Solinus scripsit, & Andromachus in Theriaca, & Ægyptij hominem ipsum sibi nocentem describentes, castorem pingunt. Cicero castorem se ea parte corporis redimere dixit, propter quam maxime expeteretur. Idem Ælianus, & Iuuenalis;

Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno

Testiculi; quoniam medicatum intelligit inguen.

Contra sentit Dioscorides, Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget & voluptatem in actu, virilia perungendo.

In maribus, vel fœminis generandis quid in plantis, & animalibus animaduertendum;

CAP. XLV.

PRIVS quam ad nobiliora viscera descendamus, genitales particulas explicabimus, siue orchides: ostendunt enim & plantæ maris & fœminæ figuram, ut certum marium, & fœminarum concipiendarum prælagiū indicent. In maribus enim exilium regione in oblongam, atque rotundam figuram propendent testes, ut Arabibus aliquando vocentur *ona*. At fœminis intus in lateribus vulvæ utrique accumbunt, singuli iuxta cornua, magnitudine, quam viris longe minores: figura lati & compressi, glandulosique, scilicet extera eorum superficies inæqualis; haud secus, quam si plures eiusdem figuræ colligarentur glandulæ, veluti turberculis oppleti molles, inanesque. Natura tum fructibus, tum radicibus, aliisve partibus insinuat ad mares, & fœminas generandas aliquid præstare auxilij. Cynosorchis radice constat bulbosa, oblonga, in modum olivæ gemina; superior quidem durior, & callosior est inferiore, quæ mollior, & rugosior. Ex his radicibus, si maiorem edant mares, mares generari; si minorem fœminæ, alterum sexum. videmus enim in geminis testibus maiorem radicem ad formam testium hominis intumescere, mares gignere, altera exigua vicia, nec orbiculari, sed compressa, & inani fœminas, ex Theophrasto, Dioscoride, & cæteris. Decebat enim perfectiores radices perfectiorem sexum producere. Coryledon, siue *Veneris umbilicus*, radicem habet olivæ modo rotunde oblongam: est & alterum genus, cuius radix grandiuscula, & informis tuberculis quibusdam intumescit; huius vsu Hippocrates fœmineum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit. Theophrastus quasdam herbas ad procreandum marem, vel fœminam tradit, quamobrem aliam marificam, alteram fœminificam vocat, ambo inter se similes, ocymi speciem ferentes. Fructus fœminificæ modo musci oleaginei, verum pallidior; marificæ vero sicut oliua, quum primum e musco emergit, geminus, modo testiculi hominis. Dioscorides de arrhenogono, & thelygono phyllo eadem præfert, non a Theophrasto, sed a Crateua; mox sui oblitus, vel hanc ignoras, esse mercurialem peculiari loco ait. Mercurialis habet ocymi semen, ut fœmina copiosum, vix modo acinis dependētibus; mari iuxta folia exiguum, rotundum, semper geminum, testiculorum modo connexum. Mirum est quod de utroque

eorum

eorum genere proditur; vt mares gignantur hunc facere; vt fœmina, illam: hoc contingere, si a conceptu succus statim bibatur in passo, edanturque folia decocta ex oleo, & sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur: decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo, altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die a balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit has; at hunc modum Medicorum nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admouit; item ad ciendos menses, secundasque: hoc idem præstare potu, fortuque dixit. Herbam *hermupoam* vocant Græci, nos *mercurialem*, ex Mercurio fortasse, ex fœtu, propter binos, veluti testiculos coeuntes mari, & fœminæ quandam racemorum speciem præbente, in masculam & fœminam diuisa, & ad vtriusque sexus partus generandos inuenta, & ob id folia genitalibus locis adhiberi. Plinius hæc habet, quia ab utroque deficiens, bis errat. Sed id tanquā coronidem addere non piget, esse masculas & fœmineas plantas; & ad concipiendum mares, masculas; & fœmineas ad eundem sexum, si quis esu continuo, vel decocto a balneis, aliove modo vsus fuerit, vt longius suo loco diximus. Carduorum duo genera; mas compactum conum & conclusum affert, fœmina apertum. Vuluis conferre traditur, vt mares gignantur; ita enim Chærias Atheniensis, & Glaucias scripserunt. Quædam in animalibus obseruanda, quæ maris ideam quandam gerunt, scilicet quod non nisi mares gignantur, ad mares valere; & quæ non nisi fœminæ, ad fœminas: non quod reuera sint, sed quod ita esse vulgus existimauit. Lepus vno eodemque tempore tum alios implet, tum ex se parit. Leporem semimortuum captum fuisse scribit Ælianus, atque prægnantem fuisse repertum, vt in vtero dissecti tres lepuseulos inuenerint, ac marem fuisse. Coagulum leporis in cibo sumptum, marem concipi facere scribit Plinius. Taurus vbi iuuenecam superuenerit, si a dextra defilierit, marem seminasse certum est, si laua, fœminā: carnem vituli si cum aristolochia inassatam edant mulieres circa conceptum, mares parituras promittit Plinius. Hircus maris figuram ostendit; nam septimo die, a quo natus est, coit: si libeat marem generare, duos testiculos capri assos deuorato, & coeas eodem die, & marem concipies, ex Alberto. Gallus luxuriosus & pugnax val-

de, & viri ideam maxime tuerur, ad mares figurandos valet. Galli testes si subinde a conceptu edant mulieres, mares in vtero fieri dicit Plinius.

Quæ cordis specimen referunt planta, cordi subueniunt, & magni cordis animalia ad febres valent. CAP. XLVI.

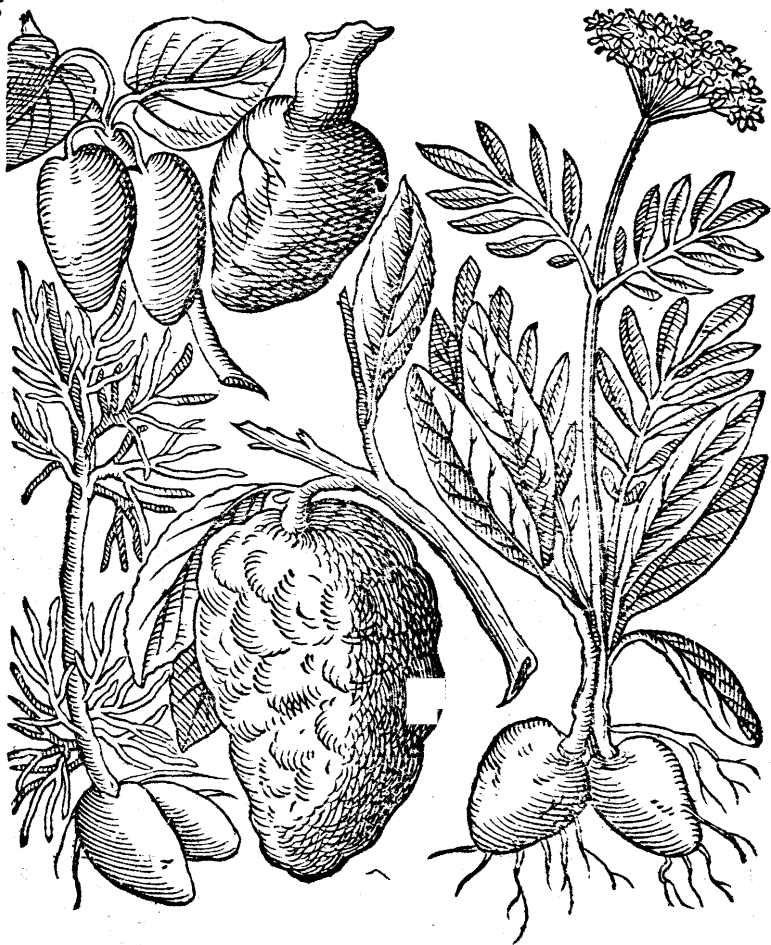
NUNC ad interna viscera transeamus, & a viscerū principe corde incipiamus. Sed cor in plantis alij radicē, alij medullā dixerunt; quæ cum corde nostro aut nullam, aut paruam habent similitudinem: at sunt radices, folia & fructus, quæ cordis specimen referunt, & ad cordis vitia, siue febres valere possunt. Aliqua adducemus exempla, quibus edoctus lector, alia ex se perquirat in plantis.

Citrium sui fructus effigie cor repræsentat: Auicenna libro De cordis viribus, præcipue ad cor valere dixit: recentiores Medici ad pestilentes febres vtuntur. Anacardi fructus cordi similes figura & colore; vel saltem auicularum cordi non dissimiles, & ob id sic vocati: labantes reuocant sensus. Antoræ radices duas, quasi corcula ostendunt; auxiliantur omnibus cordis affectionibus, nec minus præstare dicunt febribus pestilentialibus. Montana nardus radículas similiter corculo similes profert; prodest, vt Indica; quæ cardiacam sanat, & ad animi deliquia valet, non solum pota, sed naribus illita. Persea arbor in Ægypto celebrata, Plutarchus autor grauissimus hanc inter omnes Isidi gratissimam, & in Ægypto celebrari tradit; quia fructum ferat cordi similem, folium vero linguæ: in Perside tam præsentis est veneni, vt vescentes interimat, quia illico cor inuadebat; at in Ægyptum translata, poma fert cibis idonea. Vesicariæ genus, apud nos topiario opere fenestras opacans, vesículas profert, & intus semina nigra, in quo alba humani cordis effigies visitur: ad cor valere multi retulerunt. Siculæ mulieres; Natura duce, *concordiam* vulgo dicunt, quod maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Triphyllon vulgare *alleluia* dictum, in cauliculorum summo profert folia cordis figura; cor roborat: eius stillatitia aqua febre laborantibus fert opem. Pinei fructus cor referunt; viridis pinus aciculæ contritæ, ac vino potui datæ, cordis dolorem abolent. Melissophyllon cordis specie fert folium; Mauritani miris laudibus ad cordis effectus, & animi hilaritates extollunt. Cardiacæ, siue *meluca* folia melissa profert; eximia dotis ad cor.

QUATVOR

Quatuor hac pictura occurrunt plantarū partes; ac harum prima in extremis partibus dua antora, & montana nardi radices apparent, habentes in medio citrii fructum. In superiori omnium sede apposui mus per sea fructum, omnes cordis imaginē, quantum picturis assequi datum est, proxime exprimentes; ac iuxta eum e pulmone euulsum cor, quam fieri licuit, appinximus, ut mutua similitudo exactius contemplari valeat.

146

Altera species eiusdem solij, ad idem valet. Nux ben cordi affimilatur: Auicenna ex proprietate occulta, cordi conferre dicitur. 147 Myrobalani referunt idem, & eidem conferunt, ex eodem. Cydonia mala, & pyra eandem figuram exprimunt, & ei mirifice auxiliantur. Nunc magni cordis animalia referemus, quæ cordi conferunt, & febribus. Quæ enim magno corde prædita sunt, frigidiora sunt, meliusque se a febrium caloribus tuentur; quia cor frigidius quam quæ paruum habent; quæ enim paruo corde sunt, ut leo, continua febre laborant, ob superfluum calorem. Quæ igitur maioris cordis sunt, ad febres & ad cordis vires valent. Asino cor maximum, ex Aristotele: est genus febrium, quod ἀσθημενόν vocant, hoc liberari tradunt, si e vena auris asininæ tres guttas sanguinis in duabus heminis aquæ quis hauserit, ex Plinio. Ceruo cor maximum, ut omnibus timidis, ex Aristotele: Caroeius contra febres valet. Quasdam principes scæminas nouit Plinius, omnibus diebus carnem cerui gustare solitas, & longo æuo caruisse febribus. Os in eius corde repertum, totius substantiæ similitudine ad cor valet. Elephas duplici corde præditus, ex Eliano: ebur tota sua substantia cor roborare Solinus dixit. Hyænæ cor maximum, ut omnibus timidis, & propter metum maleficis, ex Aristotele & Plinio: quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita ut reliquæ partis cinis cum cerebro hyænæ illinatur. Iecur degustatum ante accessiones, quartanas febres delet. Lepori cor maximum, ut animal omnium timidissimum; aduersus quartanas, fimi bubuli cinere consperso puerorum vrina illinunt digitos pedum, manibusque leporis cor adligant: coagulum ante accessionem propinant, ex Plinio. Pantheræ cor maximum, ex Aristotele: si pinguedinis odor recipiatur inter assandum, utilis est pulsus cordis patientibus, ex Rhase. Mustelæ cor maximum, ex Aristotele: febrem curat, ex Vrsino. Muribus cor maximum; aduersus quartanas adalligari iubent Magi muris rostellum, auriculasque summas roseo panno, ipsumque dimittunt, ex Plinio: sed murini iecoris fibram Serenus bibi iubet cum vino austero.

Plantæ,

Plantæ, quæ pulmonem referunt, & animalia magno pulmone prædita, ad pulmones valent;

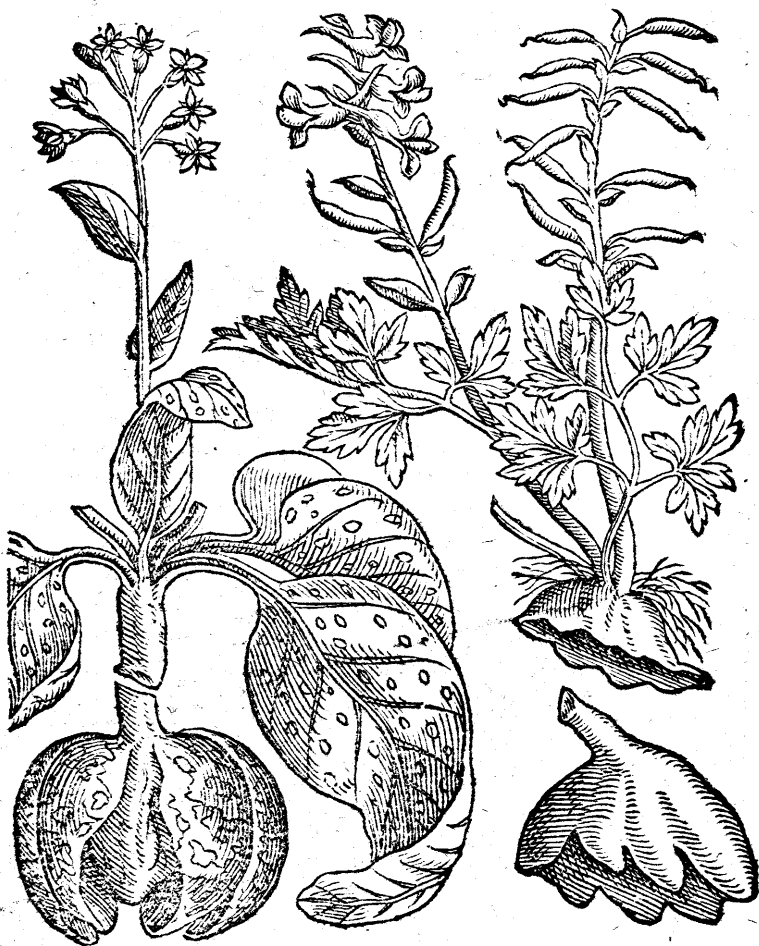
CAP. XLVII.

POST cor de pulmone loquemur, cum is cor contineat; referemus & herbas, quæ non pulmonem, quum adhuc incognitæ mihi, sed quæ pulmonis maculas referant subalbicantes. Exempla hæc erunt: Nascitur in quercuum, aliarumve siluestrium arborum caudicibus, & in opacis præsertim filuis herba quædam, superiori sui parte virefcens, inferiore pallescens, maculis quibusdam referta, ut pulmonem referat, ob id plerisque *pulmonaria* dicta: ea utuntur ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta spura, suspiriosos, anhelatores, & asthmaticos. Est altera herba pulmonaria dicta, folio beglossi aspero, hirsuto, albis maculis circumasperso, flores purpureos afferens, ut in vulgari *cynogloss*o; non contemnendis viribus ad pulmonis vlcera sananda, detergendaque. Est & altera species intubaceo generi annumeranda, quæ & albidis maculis varia est, quæ pulmonibus conferre vi prædita est.

Sed animalium pulmonibus nostros adiuuabimus: etsi omnia animalium membra humanis iuvent, illud præsertim iuuabit, quod magnum, vel quod eo careat, tanquam hoc insigni magnitudinis, vel carentiæ nos admoneat Natura, in eis vires subesse. Chamæleonti pulmo proportionem maximus, ut nil aliud intus habeat; ut parum abesse scribat Plinius, quin corpus totum pulmone constaret; cuius lingua, cum radice herbæ chamæleonis, & cynoglossæ, obmutescere facit, ex Kirannide. Testudo quidem pulmonem & sub toto tegumento habet, ex Plinio: phthisi valet, & hæcticis. Pulmonem pauca habent aquatilia, ut ranæ careant: Ranæ in cibis laudantur; phthisi medentur. Ranunculus viridis ad tussim valet, ex Plinio; iquillæ pulmonibus, & hæcticis: cancri ad idem valent.

P

ETSI cuique capiti tabellam peculiarem interuicere constituissemus: compendio tamē consulentes, pro presenti, & subsequenti hanc concinnauimus; a dextra sui parte pulmonariam promittit, subalbidis maculis variam, pro pulmone; a sinistra capnos phragmitis visitur, pro iecore.

Plantæ

Planta iecur ostendentes, & animalia magno iecore prædita, iecori profunt;
CAP. XLVIII.

IECUR *σικκρον* Galenus vocat, *qualificatum*, ita vt vulgo *segado* dicatur, quod ficus similitudinem gerat, quæ Græcis *σικκός* dicitur. vnde iecur anferis ficubus saginatum, principalis cibus in conuiujs erat; constat igitur ficus iecur petere.

Iecoraria planta huc spectat, quam in tabella precedentis capituli premisimus.

Est inter capnos species, quam *cauam radicem* herbarij vocant, siue *Plinii bulbosam fumariam*: falso putat Fuchsius *pistolochiam*.
149 Cordo *capnos phragmitis* putatur, aliis *chelidonia phragmitis*, vel melius, *capnium Aetii*. Cuius radix ingenti naturæ miraculo rotunda, quasi hemicylindros est, adulta vero excauatur. Diu multumque mihi animum anxio, torsitque cogitatio, quidnam hoc paradoxo indulgens Natura demonstrare voluerit: tandem Aetii locus in mentem venit, vbi de hepate in scirrhum indurato loquebatur, capnij herbe meminit. Consideranti igitur radicem cauam, in ambitu, quasi in fibrillas, vel lobos diuisam æstate, ad hepatis cauitates vel scirrhos valere occurrit: illico experiendum curavi, fauitque rei euentus voto. Vtitur idem quoque ficubus aridis ad eiusdem inflammationes. Agaricum videtur etiam iecur figurare; iocinoris vitio laborantibus Dioscorides propinat. Sed ad animalia transeamus. Animalium alicui simplex iecur, alicui duplex; non quod duplici iecore prædita esse putemus, sed in duos lobos diuisum, velut geminatum videtur; alicui adeo pingue, vt in oleum abeat, nobis Natura datum, vt sciamus ea ad emolliendum iecur valere. Gigil Philosophus animalium hepar ad hepatis dolores valere dixit, & Rhases ab eo, quod idem de omnibus membris euenit. Sed in parte verum, & in parte falsum est. Dicimus igitur quod in animalibus iecur, quod cæteris maius, vel aliquod insignis habet, a Natura factum, vt hominum iecoribus prodesse possit. Nos ex moribus animalia, quæ hæc viscera insigniora habebunt, cognoscemus. Placidiora quæque animalium minus fellis, timidiora plus cordis, salaciora plus iecoris, alacriora plus splenis, magis vocalia plus pulmonis habent: vnde vulgatum carmen;

Cor ardet; pulmo loquitur; fel commouet iras:

Splenis ridere facit, cogit amare iecur.

P 2

Iecur elephanto quadruplo maior bubulo est, ex Aristotele: extremitate hepatis comesta cum aqua sumach, & foliis citri, hepatis dolenti medetur Rhafis. Equus iecur habet in tres lobos diuisum, ex Herocle: equi iecur theca cedrina repositum, deinde Chio vino aqua diluto exhibitum, quibus iecur vlceratum est, ne amplius exedatur, efficitur: ex Galeno lib. De paratu facilibus. Lupi hepar aliis dissimile tradit Plinius; sed equi vngulæ simile: Galenus lupi hepar tota substantia hepaticos iuuare scribit abunde se expertum; iecoris dolores reficit lupi iecur aridum ex mulso, ex Plinio. Ranæ iecur geminum, ex Plinio: cuius decoctum ad scabiem valet, ex Auicenna. Anser magnū iecur habet: iecur anseris valet ad iecur. Vultur hepatis dolore afficitur; affectus, venatur aues magnas, quarū epas vorat, ex Rhase. Serenus ad iecoris dolores vulturis iecur concedit. Pastinacæ piscis iecur in duos lobos diuisum; in oleo decoctum, pruritū scabiemq; non hominis modo, sed quadrupedū efficacissime sedat. Sic & squatina. Ex eius epate fit oleum, quod ad epatis duritiæ valet, addita spica Celtica, vel styrace, vel absinthio. Galeus anthias hepar geminum habet; quod ab it in oleum, valet ad duritias hepatis. Sic centrinæ iecur, quod ad emolliendum iecur valet, idemq; substantiæ similitudine corroborat. Idem de galeo glauco euenit.

Plantas lienem, & renes effigiantes, animaliaq; magno liene predicta, ad lienes, & renes valere; C A P. XLIX.

VENIMVS inde ad lienem, viscus fæculenti sanguinis, qui ab hepate profluit, expurgatoriū; magnitudine manus; figura cauus, gibbosus, ac veluti lunatus est: plantæ ergo, quæ foliis vel aliis partibus eius figuram ostendunt, ad eius vitia valere coniicimus. Asplenium folium infima parte gibbosum habet ad lienis formam, alij *hemionion* vocant: *asplenon* vocatum, quod animalibus lienem absumat; hoc modo inuentum, testante Vitruuio. Circa Potereum flumen, quod est Cretæ inter duas ciuitates Gnoson, & Gortinam; dextra olim & sinistra eius fluminis pascebantur pecora, sed ex iis, quæ pascebantur proxime Gnoson splenem habebant; quæ autem ex altera parte, non habebant; illud Medicorum scrutantes scholæ, in illis nasci herbam locis, deniq; compertum prodidere, qua vescencia pecora lienes imminuerent. Hedera lunata, vel gibbosa fert folia; ex aceto cocta, vel cruda deuorata, lienes sanat. Damegeron est

estantor, si hederæ nigræ tres taleolæ in mundo linteo ligatæ, filo in amuleti modum lienosis appendantur, gestantes intra triduum hoc vitio liberabunt. Lonchitis flores affert ceu galericulos, paruum exerentes linguam; siquidem minutulis his hiantibus albago quædam inferiore labro prominens, speciem linguæ repræsentat, quasi lienis speciem ostendit: lonchitidos radix decocta, priusquam semē emittat, lienī medetur: eadem in aqua eidem illinitur. Lupinus sua effigie lienem demonstrat; eius decoctum lienosis prodest. Extuberantem lienem aristolochia imitatur, ob id ad extuberantes lienes, cū aqua potata valet. Cyclaminus eodem modo. Ad animalia transeamus. Splenem non omnia animalia dissectum habent; is nonnullis magnus, & oblongus; aliis minimus, varique coloris; aliis positus iuxta hepar, aliis sub ventriculo. Bobus pro sua magnitudine auctior lien est, cæteris omnibus bisulcis cornigeris rotundus, ex Aristotele; lienem bubulum in melle edunt, & illinunt ad lienū dolorē. Ad lienem sanandum, emi lienem vituli quanti indicatus sit, nulla pretij cunctatione, quoniā hoc quoq; religiose pertineat, diuisumq; per longitudinem annecti tunicæ vtrinq; & induentē pati decidere ad pedes, dein collectum in vmbra arefacere; quum hoc fiat, simul residere lienē ægri vitiatum, liberariq; eo morbo dicitur, ex Plinio. Hominem lienis vitio affectum Ægyptij sacerdotes per canis hieroglyphicum exprimebant; nam gracillimū habet, quod si vel mors, vel rabies eum inuasit, a splene est; vt qui canem eo morbo laborantē disseuerit, cōtagione vim experitur. Caninus lien si viuenti eximatur, & in cibo sumatur, lienis dolores liberat: Quidam recentem superadligant, ex Plinio. Sic animalia quæ liene carere videntur, præstant homini, vt eius lien assumatur. Asiæ regio, Scephsis appellatur, in qua lienes minimos pecori inesse tradit Plinius, & inde ad lienem inuēta remedia. Pecudis lien recens super lienē dolentis extenditur, dicēte eo, qui medeatur, lienī se remediū facere, liberabitur, ex Plinio. Rhombo aculeato splē inter intestinorū spiras laritat; lienī medetur impositus, dein remissus in mare, ex Plinio. Torpedini lien paruus; lienī medetur impositus. Testudo aquatica paruo liene cōstat, in cibo sumpta lienes tollit, ex Plinio. Pica liene caret; valet ad lienes. Id non omittimus dolichi, siue lobi, & lobia, siue phasioli nō illi triuiales, sed rubentes ex smilace hortensiana, adolēcentes eo vsq; in hortis, vt rami sufficiant operi topiario, siliqua fœnigræci, in

qua cōtinentur semina renunculis similia. Paulus in quadā compositione, quæ *diatettigon* inscribitur, phasiolos requirit ad renū vitia.

*Cauos plantarum caules ad tracheam, & alios cauos corporis
meatus valere;* C A P. L.

DV M mecum repeto diuinæ Naturæ in hominem exuberantē providentiam, nequeo tantę bonitatis amplitudinem satis mirari: ostendit enim valde nostræ naturæ proficuo præsidio cauos plantarum caules, ad cauos tracheæ meatus, & aqueductus, & cuniculos nostri corporis valere, veluti vrinarios aurium, flatuum & similia. Sed si qui fuerint intellectus malacia laborantes, vel morosi palatus, quibus hæc nostra minus arrideant, sed naturalium causarum aucupio probata velint; scito Aristotelem libro Problematum dixisse, iis plantis a Natura cauos caules donatos, quarum natura imbecillis; & Theophrastus id etiam innuens, ait, armamentariâ harundinē a ceteris distare, probæ nutritionis causa; utpote plenior, carnosiorq; , quod ex aquarum abundantiâ provenire dixit. Et alibi; infarcta fistula nasci triticum ob callosius alimentum: & nos in Apulia vidimus, & Laborinis nostræ Campaniæ campis, ob densum solum denso calamo prodire; sed nostri corporis imbecilliores partes e robustiorib. eiectos influxus recipiunt humores, eiciuntq; , ob id cuniculi. Coniicimus præterea cauos caules & inanes in plantis a Natura factos ad expellendos flatus in plantæ corpore conceptos, ut & nostris corporibus. Sed ad exempla accedamus, & de trachea loquemur primo. Casia solutiua, & purgatrix est, siliquam fert longam, intus transuersis membraneis alueolis dissepitur, ut aspera nostri corporis arteria, quam alij *guttur*, vel *spiritalē fistulā* nominant, & cartilagineis anulis compacta, compositaque ad imaginem casię fistulæ: ad pectus & fauces valere Arabum experimento constat. Triticum harundinaceo calamo, circulis membraneis, ut harundo; ad exasperatā arteriam datur, & farina cruentis excretionibus, ex Dioscoride. Hordeum ad gutturis scabrities, exulcerationesque. Malua inani caule nascitur: eius radicem & foliorum decoctum gargarizatum exasperatas fauces lenit, & feruefacta in cibum apposita, raucedines tollit. Porrum inanem caulē efficit; voci splendorē affert, ex Plinio: sectiuo autoritatē dedit princeps Nero vocis gratia, ex oleo, statis mensiū omniū diebus, nihilq; aliud, ac ne
panc

pane quidē vefcendo. Allium eodem modo vocē clarificat, ex Dioſcoride, & Plinio. Lingua bouis & inani caule: Auicenna ad exaſperatas fauces valere dixit. Eadem quoq; tuſſi, & anhelofis medentur. Calamus odoratus nila ceteris ſui generis differt forma; tuſſi medetur, hauſto per harundinē ſucco. Quartū cinnamomi genus fiſtuloſum, contra tuſſes valet. Smyrniū orthopnoicos mitigat. Hieracium admiſto hyſſopo ad tuſſim valet, ex Plinio. Equiſetū ad orthopnoā, & tuſſim. Borago ad idem, ex Auicenna, malua, ex Plinio. Ceba tuſſiētibus, anhelofis, & aſthmaticis; ſpina alba iis, qui cruēta extuſſiūt; allium, auena, & phu tuſſientibus & anhelofis: ſic faba, cucumeres, melones, & ſonchus. Flatus excitant hordeum, triticum, faba, cepa, allium, ſcorodropafum, & auena. Ad ciendam vrinam valent ſpina alba, hordeum, cepa, porrum, allium, ſcorodropafum, phu, hieracium, ſmyrnum, equiſerum, gentiana, pepo, caſia fiſtula, cinnamomum, calamus odoratus, cucumis, lupinus, milium, & harundo.

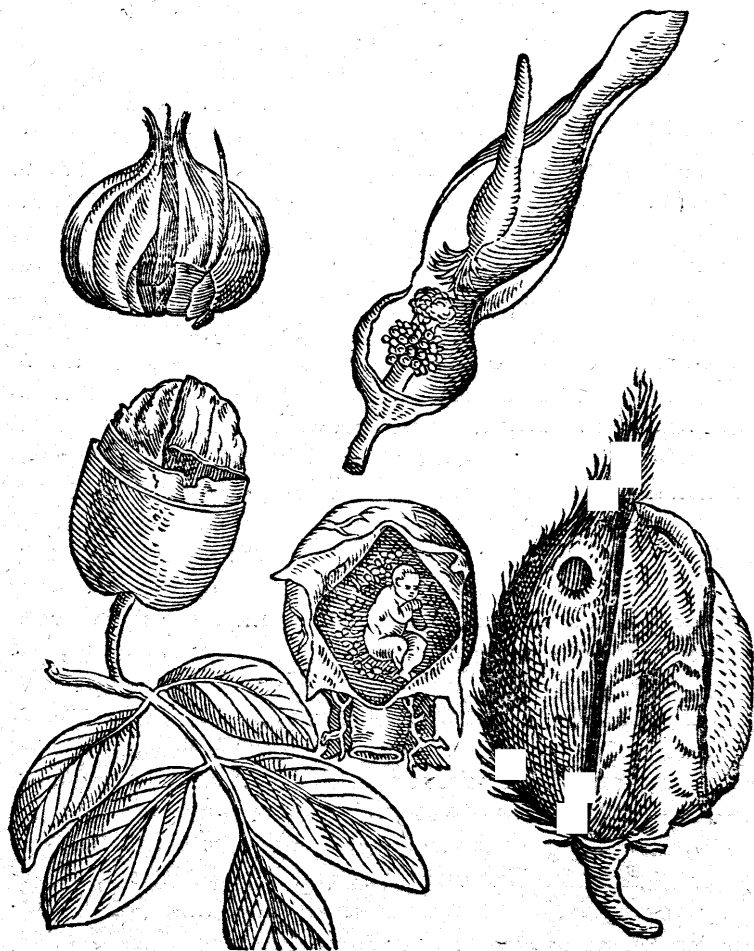
Fructus vterum referentes, & fructuum inuolucra, ad vterum & puerorum inuolucra, ſiue ſecundinas valere; C A P. LI.

S VNT & ſtirpium fructus, ſiue radices, mulierum vterū referentes, quę ad partus valent. Ariſtolochia vere ſcēminei vteri formā imitatur, & optime puerperiis opitularur, appellationemq; ei puerperæ tribuerunt; quoniam αἰς τὴν λοχίαν, id eſt puerperis egregie ſalutaris; vt pote, quę remoratos menſes, hærentes ſecundas, & reliquias omnes a partu pellat. Cyclaminus etiam vteri ſimilitudinem exprimit; ſi prægnans radicem eius ſupergradiatur, abortum fit; partum appenſa accelerat. Diximus herbarum radices vterum referentes, proximum ſane erit de fœtum inuoluētibus tunicis, inuolucrisque oculis aliqua ſubiicere, quę in partu vna prodeunt, ipſumq; ſubſequentur, quam membranarum molem Latini *ſecundinas*, & *ſecundinas* nuncupant. Multę ſunt membranę, quę exterius fœtū ambiunt, & inuoluunt. Non ſecus in plantarū fructib. ſpectare eſt quāſdā membranas, quę fructum multis inuolucris inuoluunt, calloſo primum, vel membranaceo cortice, mox tenui & cōpactili tunica. In humanum fœtum cōplectentibus membranis molliculę quędam adnatę carnes circumplectuntur, vt inſtar puluini molli-
152 ter in ſinu foueant, excipiantque, & per vmbilicum crenſcenti fœtui alimentum miniſtrant. In fructibus præter hanc inuolucriū compa-

gem multiplices venulæ, & nunquã errabundi ductus succũ exporrigunt, quo augeri possint per vmbilicũ; quod in pomis, scilicet in eius medio pender, & arbori adhæret. Suis puluinaris toris iacent, adeo Natura studiosa molliter sēmina collocare studuit. Et quẽadmodum aduentante partus tēpore ad ambientes fœtus membranæ disrumpuntur, fœtusq; in lucẽ egreditur, haud secus in maturationis tēpore abruptis putaminibus circumsepientibus, loculisq; ex arbore, tanquã matris vtero, recedunt, deciduntq;. Est & in floribus quasi nascētibz fœtibus simile quoddam, quum adhuc conuolutis foliorum paniculis nondum dehiscunt, sed capitula quædam in mucronem leuiter fastigiata primũ a caule profiliunt; iisq; paulatim intumescētibz pręgnantia florũ inuolucra fatiscunt, vt in rosis se explicant. Vnde hinc facile auguramur inuolucra illa, & loculamenta, quæ veluti capsulæ, & pecuniarij sacculi formam referunt, & bulgæ sibi nomen asciuerunt, ad matrũ partum, & secundinas foris educēdas præstare, quũ taliter & ipsę in amplectentis matris sinu foueant. Iuglans huius rei maximum exhibet specimẽ, calloso primum, herbaceoq; occultitur inuolucro; hinc cōpactili carinarum loculo, mox tenui tunica, nuclei intus quadripartito digeruntur, lignosa intercedente membrana; ob id Plinius; Duplici nux protecta operimẽto, puluinato primũ calyce; mox ligneo putamine, quot modis & fœtus in parẽre, hoc est vtriculo, ventre; quę causã eas fecit (vt est verisimilius) nuptiis religiosas; partu tot modis munito, quam quod cadẽdo tripudium, sonitumve faciat elidendo virginum puellarũ clamore: ad vuluarũ vitia, & puerperia multis, variisq; modis præstãt. Magna & inuolucrorum mole obtegit nux Indica, cortex exterius carnosus, intus villosa materie cōpactus, tenui tunica exterius vestiente; qua extrita, solutus in capillamẽta fatiscit, capaci subtus orbe, duro, lignosoq;, intus dulcis nucleus candidus, & carnosus. Pinus lignosos conos frequẽti nucamento cōpactiles profert, in quibz nucleos singulis cameratis toris, ferruginea tunica vestitos, cõtēgunt; pinus secũdas suffitu eiicit. In aro sagacis naturę artificio, multiplici mēbrana munitus fœtus ostenditur. Is primũ pmit inuolucrũ palmari longitudine, qđ mucronata in turbinẽ vaginula pistillo cōplectitur, & suo fouet sinu: tã est diligens seruandis rerum seminibz. natura; sed vbi fructu pręgnans fatiscit in hiarum, solida pistillifacies dilutiore purpura rutilãs emergit, & anfractu penitus patẽte, crocea

femina

PECULIARES effigies in hac tabula inglandis, nudis Indica, allii, & ari fructus è variis, multiplicibusq; tunicis, & nexibus ambi-
bus enulsis, conspiciuntur. Infra hum annus fœtus in utero involu-
cris oblonga, & transversa sectura dissectis, apertus in conspectum
venit, ut utriusque similitudo concinne possit comprehendi.

semina spectantur, quæ in coronæ modum contexta, imâ eius par-
tem ambiunt: partus omnium animalium extrahit, naturæ ostio.

circumlitum; & seminis, vel radicis drachmæ duæ in vini cyathis duobus sufficiunt, si à partu non purgatur, ad secundas trahendas. Dracunculus è foliorum scapi fastigio vagina quædam foris herbacea profilit, cubitalis fere longitudinis, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum; quæ cum dehiscit, sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat; ea seminum incremento distenta, dissilit in rimam, tandem elanguescens flavescit, subarescensque perit, relicto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit. Tantas ei vires inesse, ut olfactum grauidis abortum inferat, & eliciat partus: & quæ abortum inducunt, eadem secundinas trahere dicunt Medici. Alium quamplurimis velatur membranis, intus pluribus coagmentatur nucleis, qui velut fœdere quodam iuncti, confertim coherant, & prætenuibus cinguntur membranis, grandiore folliculo omnes simul ambiente: radix ubi succreuit in nucleos, fiunt mox spicarum diuortia, ac tunicas disrumpentes, vnumquodque per se iterum in bubulos extumet: feruefactæ eius comæ ius, menses & secundos partus euocat, fœminarum discessionibus inditum; ad quæ suffitu quoque proficit. Latent & semina aristolochiæ in suis turgentibus lagenulis, velut in oculis, non secus ac in vtero parentis infantes: quæ pessario admota, eliciunt fœtum iam frustra erumpere conatum, fœtusque lacerata inuolucra, & enixam puerperam diris partus cruciatibus fere eneclam, integræ reddit sanitati, unde sibi nomen asciuit. Sed videamus in animalibus. nunquid Natura nobis extra ordinem cunctorum in aliquibus peculiariter ostendat. Ceruæ statim à partu edunt inuolucrum, nec fieri potest, ut id accipias, prius enim quam in terram demittant, ipsæ arripiunt: vis in eo medica esse creditur, ex Aristotele. Si cornu superferatur cerui à patiente, iuuamento esse, ex Simeone Sethi. Cum equa peperit, statim secundas deuorat; cuius axungia suffumigata, partum mortuum & secundas eiicit, ex Sexto: sed Plinius vngulam dicit. Canes, & caros secundas à partu deuorare vidimus: Plinius partus euocat membrana è canum secundis, si terram non attrigerit: si mus cati suffitus, & fel fœtum ex vtero mortuum extrahunt, ex Rhasse. Sic membrana caprarum, in qua parvus editus, inueterata, potuique data in vino, secundas pellit, ex Plinio. Est & lapis aetires dictus, qui sonantem in vtero alium lapidem gerit (quod non nisi summa Dei benignitate nobis ostensum est) nam ut in vtero alium lapillum

habet,

habet, sic in foeminarum utero foetum continere facit; ob id mulieribus sinistro brachio alligatur, usque donec partus hora aduenit; qua aduentante, illico à brachio religari, & sinistrae coxae imponi, ut
 154 illico & sine labore & periculo enitatur; iam enixa, tollatur è coxa, ne uterus sequatur: nobis frequenti & notissimo experimento cognitum, ex hoc audiuius arboribus adligatum, quibus caduci fructus efficere, ut usque ad maturitatem in ramis adseruentur.

*Vesicarias plantas, & animalia magnis vesicis praedita,
 ad vesica commodam valere;*

CAP. LII.

PLANTAS, quae vesiculas proferunt, non sine munifico Dei luxu, hominis vesicis prodesse ostendemus: possunt & flatus discutere, quum flatus plenae sint: nam compressae diffilientes, flatus in sibilum abit. Possunt & calculos è vesica eiicere: nam semina in vesica sonant. Ostendunt & foetum in utero, ut acites lapis. Exemplum apponemus aliqua.

155 Solanus haliacacabus, id est vesiculas ferens, humanis similes habet, quae intus acinum inclusum gerit: celeberrimus huius ad calculos, lotiumque ciendum usus; medetur etiam eius ardoribus. Colutea Liparæ peculiaris à Theophrasto traditur. Arbor magnitudine praestans, fructum ferens in siliqua, magnitudine lentis, qui oves mirum in modum saginet. Nascitur semine, & fimo praecipue ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit, mandatur solo praemaceratum, cum iam in aqua germinare coeperit. Folium mittit foenugraeco non absimile. Arbor primum vnicaulis emicat, trima concidendis scipionibus, & baculis idonea. Siquis nimis decurtauerit, mox emoritur; quippe quae lateribus haudquaquam fruticet; spargitur deinde in ramos, quadriam prorsus arborefcit. Apud nos frutex nascitur ramis exilib. folio foenugraeci, quadriennio in arborem se efferens, vesica membranea, pellucida, praeumida, veluti quodam spiritu distendente turgida, pueri eam digitis comprimendo in crepitum diffilire faciunt ludibundi, in quo semen atrum, durum, lentis magnitudine, pisi gustu, semine nascitur, & fimo praecipue ouillo. Mauritani vernaculo sermone *sene* vocant; duoque genera faciunt, suae spon-

VESICARIAS plantas, primo haliacacabum, mox vesicariam repentem, post coluteam præsens icon insinuat, ac vesica esui musculis nudata è regione spectatur; conduxerit itaque spectanti, mutuo simuleas conferre similitudines, quum ad viuum delineata sint.

tis, & hortensis; filiquas ventorum vi deturbatas legunt opiliones faginandis ouibus per quam viles. Actuarius interaneorum ob-
structio-

structiones explicare dixit pulueris drachmam, ut facile vesicam expediat. Sunt & aliæ vesicariæ plantæ, ut repens, staphylodendros, quarum si opes ad deturbandos calculos, aliæque vesicæ vitia manifestaremus, putarent scioli potius confictas, & à nobis imaginatas, quam veras esse, cum à vetustioribus Medicis experimento sint incognitæ. Sed ad animalia transeamus. Ea vesicas habent, quæ renes & pulmones. Pisces vesica carent, exceptis delphino, balæna, vitulo, & testudine. Lyncis urinam coire in lapidem dicunt, eius urina ad vesicæ stillicidia peroptima est, vesica vero in vino pota contra urinæ incontinentiam valet.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER IIII.

PROOEMIUM.

PLANTARVM partium similitudines, quæ humana membra mentiebantur, abunde explicauimus; sequitur, ut earundem partium & actionum similitudines agnoscamus, quæ animalium partes & actiones imitantur, ut promiscuas inde vires inuestigemus; altera enim alterius collatione inuicem sibi produnt proprietates: unde iis præcognitis facilius erit presentis tractatus insinuatio. Hæc ut difficiliora, ita utiliora, certioraque Naturæ interpretibus perscrutanda proponuntur: nam meminisse debemus, quæ in humana Physiognomonia dicebamus, ea signa in delectu præcipua, quæ ex animalium partibus, & actionibus colligebantur; his insistendum, his strenuam nauandam operam admonemus. Plantarum enim partes, vel actiones, quæ animalium partes & actiones emu-

lantur, insinuant nobis easdem vires retinere, quibus ea præstant. Nos ex infinitis aliqua proponemus exempla (omnia enim quis audeat polliceri) ut officiosa nuperorum expectationi satisfacereamus. Sed ne quis velle-cando, nobis vitio vertere possit plantarum similitudines à nobis confictas, & coacterebus accommodatas, nos solum eas plantarum similitudines proposuimus; ex quibus quum propria deficerent appellationes, variorum populorum, & gentium communi calculo, & sententiis ab animalium similitudine nomen emendicarunt; unde quivis peritus arbitrer rei perperensione non maligna, nil à me confictum, nil violenter conquistum fatebitur; hæc enim veritas nescit fucus; doctrina ex sola Dei benignitate pendet. Sed plantarum partes animalium partes indicantes dicemus primo, mox actiones; & ex animalium partibus primo quæ integra, post quæ partes insinuabunt.

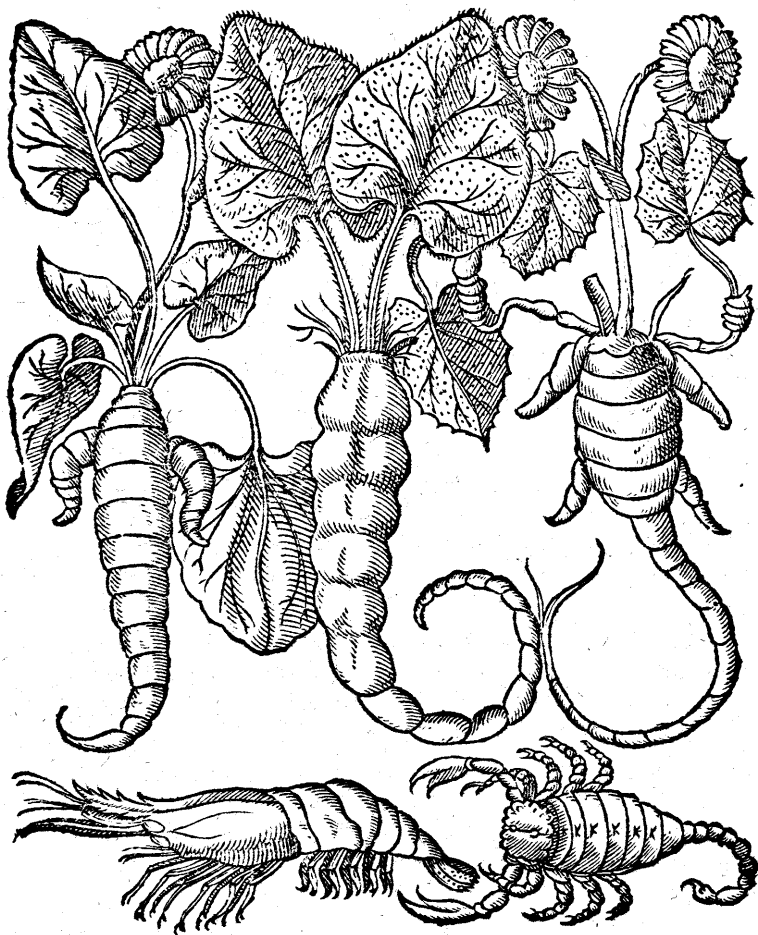
*Plantarum partes scorpionem integrum representantes, ad eius mor-
sus valere; CAP. I.*

A Plantis igitur exordiemur, quarum flores, fructus, radices, aliæve partes integrum animal representant; & primo à scorpionibus & serpentibus incipiemus, familiaribus nobis animalibus, quæ fere nobiscum victitant, vel ubique obuia, exitialia maxime, & perniciofa; in quibus non tumultuaria, sed adeo exquisita imagine in eorum effigiatu delectata est Natura, ut non nisi cæcus in iis decipi possit. Maxima Dei benignitate consultum, ita affabre figuram simulantis, ut hominibus consuleret, earundem virtutum compotes esse, & contra eorum ictus non ignauas, sed strenuas & medicamentosas vires possidere, cæteroquin sueto Medicorum dogmate, aliæve humana methodo nosse non poterant. Quod si quis forte ab homine excogitari hæc posse credet, ingrata Deorum munera intelliget, ut Plinius inquit. Sed aliqua afferamus exempla. Sed primo maximum Theophrastum audiamus. Non desunt, inquit, quæ forma quadam peculiari spectentur, ut scorpium vocata radix, quæ scorpionis speciem repræsentat, valetque ad eius ictum: ubi videtur methodum hanc nostram, scilicet ex similitudine vires aucupandi non ægreferre. Et alii *Θαύροιο*, alii *scorpionem*, appellarunt à radicis similitudine, quæ scorpionis est affinis, cuius tactu scorpiones torpescunt, stupentque pallentes, & vinci se confitentur;

tentur; auxiliatur eis elleborum album, tactu resolvente. Tactis quoque genitalibus fœminei sexus animalium, eodem die moriuntur, cuius potum scorpionum ictibus aduersatur. Est altera species Dioscoridis à priori distans, cuius radices in modum squille marinæ cirrorum nigrescunt, quam *cynoctonon*, & *lycoctonon* appellant, eaque vtuntur venatores ad luporum necem, quasi lupicida, Plinius marino cammaro similem facit. Sed ego & squillæ, & marino hippocampo assimilari dico, cuius forma spectanti cuique plurimum par erit; nam vt squillæ & cammari caudam tabellulis complicatam habent, ita videtur hæc radix quibusdam internodiorum diuortiis seiuncta, à summo sensim se extenuante. Et certè vires squillæ, & hippocampo cognatæ sunt.

Hippocampi vim solus scripsit *Ælianus*; cuius ventrem in vino decoctum, alteri potui datum, primo acerrimo singultu affici ruffi, & vehementi vomendi cupiditate; quod si Natura euicerit, in obliuionem, & dementia incurrere; sin minus, vita excedere; qui euadunt, mente capti, summo aque studio tenentur: nam aquâ semper appetunt, tum stillantem, tum fluentem, sic & abluere, & natare. Huius vt aconiti in vsum vertere Medici, & ad morsum rabidæ caniculæ; nam hippocampus hydrophiliam, canicula hydrophobiam inducunt, vt diximus. Mouet coeundi appetentiam lycoctonon, sic squillæ, & cammari. Est inter doronicos species vna, siue aconitum; cuius radix etiam integrum scorpionem demonstrat; quæ cum primis easdem facultates possidet, radix teres, orbiculata, inferne in angustum sensim obducitur, transuersis, quasi squamularum torulis articulata, affabre scorpionis caudicellam, vel potius cadauerulam exprimit, paulominus scorpionis corpus effigiat. Cyperi radices, oleis oblongis similes, nigra, rotundæ, inuicem commissæ, fibras vel caudicellas, quasi scorpionis brachia demonstrantes, quarum est vsus aduersus scorpionis morsus.

TRES aconitūmicones ex vivis plantis expressimus; prima Pliniani
 pardalianchis, quam cammaro similem facit; secunda Dioscori-
 dis; tertia Theophrasti, integrum referens scorpionem. Infra cam-
 mari & scorpui effigies subiecimus, ut arēta, quam mutuo habent,
 similitudo contempletur.

Plantæ

Planta, qua serpentum, & vermium formam effigiant, ad eorum morsus valent; CAP. II.

SEQVITVR serpentum pestis, quæ non minus acri, & virulento i-
ctu trucidat homines. Natura plantarum radicibus eorum simu-
lanit effigies, vt suo quisque malo cauere possit. Quorum exempla
hæc erunt. Non alicubi *spinos* serpens, quam in quercuum, vel fa-
59 gorum radicib. latibula parat. Sic dictus Galeno, quod in imo quer-
cuum cespite suum sternat cubile. Quercui radices albæ sunt: infle-
xæ, circumuolutæ, à summo ad imum sensim deficientes, vt in cedē-
tis dryini corpus imitentur: quercus eadē illi origo, & remediū est,
vt inde profectum malum, inde emanet remediū. Fructus ex omniū
glādiferarū arborū genere, & rusæ radices illitæ, ictæ parti auxiliatur
ex Dioscoride. Herbariorū *bistorta*, seu maius britannica, etiam *ser-*
pentaria, & *colubrina* vulgo Germanis dicta, quod contortis suis ra-
dicibus, & in se reflexis, implexis & conuolutis, iacentis, & conuo-
luti anguis figuram ostentat; ad viperarum & serpentum morsus
vulgaris & peruagata neotericorum notitiæ, & multæ commenda-
tionis. Sic *bonus Henricus* etiam aliquibus *colubrina* dicta, quod e-
ius radix instar conuoluti anguis contorqueatur: cuius vis aduersus
anguium morsus explorata. Est & Plinio *dracunculus*, cuius radix
draconis conuoluti modo effingitur, vnde ei nomen: quem omni-
no habentes, angues fugiunt. Herbula, quam *holostium*, aut *silue-*
strem coronopum vocant aliqui, radicibus constat tenuioribus, con-
tortis in anguis formam: serpentum moribus mire præstat, ab ef-
fectu & figura vulgo *serpentina* vocatur. Est herba vulgo etiā *scor-*
zonera dicta, quod ad morsum valet cuiusdam serpentis, *scorzone* di-
cti, & ad eiudem anguis formam effigiata est; longitudo radicis se-
quipedalis, à summo crassā, sensim in acutum turbinem deficiens,
fulci coloris, & eiudem serpentis. Nullo antidoto illius veneno
occurri potest, quam huius radicis succo; eoque perliræ manus im-
pune serpentem tractare possunt; quin & qui eam præsumpserint,
frustra à serpente iciuntur. Africa serpenti & herbæ natalia præ-
bet, vbi sponte, & per énīs proventus, etsi apud nos sata viuat. Apud
occidentales Indos alia est etiam herba, quæ ad serpentis conuoluti
modum radicem sortita est: cuius vis mira ad serpentum venena,
recentiorum exploratu. Sunt & aliæ stirpes, quæ radicibus & fi-
brillis vermes simulare videntur, vnde nos ad tincas & vermes vale-

Q

re iudicamus. Gentiana minor radicibus constat numerosis, albi-
cantibus, rotundis, uti vermibus: tusa, & emplastri modo ventri im-
posita, vermes, si qui intestino fuerint, proculdubio necant. Sic
vulgare dictamnum. Filix latas radices, longe vagantes habet: latas
tineas succus pellit; sic costi, & chamæleonis radices. Sunt & quæ-
dam sublonga panicularum modo nucamenta, quæ squamatim cō-
pacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumescunt,
germina parere gestientes, veluti prælongus vermis, ut indicet Na-
tura ad vermes, tineas, & serpentes valere. Exempla. Corylum flo-
rere negant, sed floris vice quosdam in eo peculiare iulos erumpe-
re; siquidem fructu iam caduco, callus vix modo magnitudine grā-
dia sculi vermis pinguis emergit, singulari pediculo, quem vocant
iulum: dehiscit ineunte vere, ac defluit quam folia profiliunt. Sim-
plex obseruauit rusticitas serpentes obtorpescere, qui coryli cau-
dice, vel surculo fuerint icti, & tandem emori. Naxiuglans vernitē-
poris initio, veluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula
prælonga protuberat, dehiscitq; flauens, statim quam frondem fa-
cere cœperit, nutans, caducaq; prolabitur; præsumptæ nuces vene-
na hebetant; quas qui plures ederit, eo facilius latas ventris tineas
pellit. E castaneæ, siue nucis Euboicę arbore propendent etiam nu-
camenta, etsi nuces aliqui appellitent, accommodatiores glandium
generi, suarū arborum generis vires retinere arbitror: ethi trita cū
melle, venenosis rabioforum canum moribus opitulentur. Negāt
aliqui florere pinum, & piceam; sed floris vicē esse nucamenta illa,
quæ *cittaros* Græci vocāt; aduersus tineas firmissima materies: & pix
priuatim cerastæ morfib. & serpentū cū sale illinitur, ex Dioscoride.

*Flores, qui muscas, & papiliones ostentant, ad fecunditatem
valent;* CAP. III.

SÆPISSIME in quarundam plantarum floribus facos, apes, mu-
scas, & papiliones quam simillime ementitos videre occurrit, ut
non modica lasciuiæ natura in iis depingendis luisse videatur. Sunt
enim eiusmodi animalia tam importuni, quam fecundissimi pro-
uentus; unde viriū & effigiei coniectura cōsentiente, ad fecunditatem
valere & eximii virib. iudicamus. Pro exēplis afferemus flores cy-
nosforchi, in quib. dependent quædam veluti animalia quadrupeda:
distensis, & diuaticis cruribus; quod non nisi ad fecunditatem va-
lere diximus. In alterius speciei floribus apes videntur colore subni-
gro, candido & purpureo, a filonem vel fucū amulantib. TER-

TERTIA *similacis hortensis* figura suis floribus papilionem ostentans; secunda & sequenti orchidum apes & muscas simulantium delineantur; infra illa eodemmet animalia exhibentur.

In tertia illorū specie flores effigati sunt ex trib. exiguis superiorib. foliolis, & quarto inferiori oblongiore, colore in purpura tristi, sac

Q 2

nigro, nonnihil variegato, cuiusdam muscæ corpora similia, unde omnes insecta hæc referunt fecunda, lasciuæque: ob id orchides, homines ad fecunditatem & lasciuiam inuitantes, Serapidis nomine donarunt Alexandrinorum Dei, cuius olim templum cantibus, choreis, & lasciuis apud Strabonem colebatur. Accedunt & nonnullorum leguminum flores, muscæ, & papilionis effigie, Venerem & fecunditatem etiam concilians. Pisum flores papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet. Nec longe à iam dicto fabæ flos abit, cristatus, purpureus, variisque punctulis variegatus. Smilaces horrenses, siue phaseli papilionis effigie flores gerunt. Cicer eiusdem effigiei, vt superiores assert; quæ omnia Venerem irritant & augent.

Plantarum partes, quæ varia animalia demonstrant, ad eadem valere, ad quæ animalia ipsa; CAP. IIII.

S VENECE TEMVS & quasdam plantarum partes, quæ etiam integra demonstrant animalia; & vt ad exempla deueniamus, ex Theophrasto habemus. Non desunt quæ forma quadam peculiari spectentur, vt radix polypodii hirsuta, & acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri, vbi quis eam contigerit; polypum nasci affirmant, & inferius purgare apta est. His verbis videtur Theophrastus Phytognomonicam docere: sed quid vltima verba illa sonent, nemo est opinor, qui se id scire audeat; sed aurumo ad polypum morbum sanandum optimum esse remedium: vidimus enim multoties mulieres ad pueros, in ima sede polypo morbo vocato obsessos, polypi decoctione vsas, mirabili remedio, voti compotes extitisse; vidimusque apud Plinium, arida farina naribus indita polypum morbum consummare, loquens de eiusmodi polypodio. Quod & polypus aliu subducit, apud Athenæum Diphilus ait. Polypus si abunde estur celix, humefacit ventrem; sæpiusque mihi comedenti subduxit aluum. Quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, echinus dicitur; sic dictus, quod globoso spinarum agmine marinum herinaceum mentiatur. Armatum castaneis echinato calyce vallum est: dipfaci caput echinatum traditur; carduis muricata sunt cacumina, & multa herbarum genera sæuis minantur aculeis. Castaneæ vehementer ventris & stomachi fluxiones sistunt, & sanguinem excrementibus profunt; menses supprimunt, & rabiosorum canum moribus imponuntur. Auicenna ad fluxiones viscerum herinacei animalis

malis carnes viles dicit, Albertus ad dysenterias: sic ad alopecias, lepras, sordida ulcera, & similia. Histrix eodem aculeorum vallo armatur; genus pilorum quoddam putatur Aristoteli, nec horribile, aut rigidum quicquam conspici potest, ac histrix; ab aliquibus *montanus Herinaceus* dicitur, & montanus melior domestico est, magisque iuuat; & Plinius, quæ de herinaceis dicuntur, eo magis valent in histrice. Dioscorides terrestris, & marini echini easdem facultates putat. Sed longum esset recensere echinata capitula; marini, & terrestris herinacei mutuas facultates ad venenatos ictus, lepras & eiusmodi similia. Psyllium in cacumine fert capitulum, in quo semen nigrum, nitidum, & durum, vere pulicem ementiens, ob id concinna nomenclatura ei à pulice adaptata est. Fama est apud Dioscoridem, si virens in domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Ricinus herba nomen habet à seminis effigie; semen enim corticibus exutum, ricini animalis effigiem tam proxime representat, ut si vix adesset, plane ricinus videretur. Animal est liuidum & foedum, quod canibus, bobus, capris, aliisque quadrupedibus adhæret, nec prius decedit, quam sanguine saturatum. Huius plantæ semen ignes sacros restinguit, quod & animal ricinus facit, ex Plinio. Vrtica herba mordax est, & pruriginosis aculeis tangentes vexat; vrtica vero marina contacta etiam vredinem cõcit, terrestris vrticem modo, & qui eam venantur, nisi manum præunxerint, reuera dolore afficiuntur; pruritum tactis pudendis & manibus excitat, sopitamque Venerem vellicat acrimonia sua, & præsertim quæ pilei forma est, & sicut diximus, terrestris vrtica etiam torpentem excitat Venerem. Marina scolopendra terrenæ similis est, ex Aristotele, animalia sunt, quæ numerosis incedunt pedibus: Dioscorides in oleo decoctam, & illitam capillos euellere dixit. Hedera per parietes reptat, arboresq; radicosis pediculis, quasi scolopendra numerosis: cuius lachryma psilothrum est. Inter cyclamini nomenclaturas chelonium est, quæ testudinis formâ radix ipsa referat. Hippocrates libro De morbis muliebrib; subditiciam glâdem instituit, quæ inter cætera testudinis marinæ cerebrum recipit, ut aperiat vterum, & mortuum foetum extrahat; arido sanguine ad vipereos morsus vtuntur Paulus Ægineta & Aetius. Pes eius dexter super pedem podagræ dextrum, & sinister supra sinistram, expellit podagrâ, & similiter manus ex Rhasi, & Constantino. Cyclaminus, si mortui sint, in vtero infantes, pro-

tinus reddit sine vexatione puerperæ adalligatus: medetur & podagræ morbo; & contra serpentes omnes bibitur, & alia quæ tædet referre. Rapunculus, siue rapulus dicitur, quod paruū rapum præseferat; est enim pollicis crassitie & longitudine, rapi in morem in medio non nihil ventricosus: ab Auicenna *locusta*, vel *pes locustæ* dicitur, quod videlicet ad locustæ animalis formam sit cum suis appêdiculis: Locustæ vrinæ difficultati adiuuant, & serpentū moribus; rapulus vero ad serpētū ictus, ex Plinio; & ad difficultates vrinæ proprio experimento. Est & in mari quedā planta, vno pediculo depêdens, extrema sui parte vuę flores optime expressos refert, ob id vulgo dicta *uua marina*; cuius vis est, vt in vino putrefacta, iis, qui inde biberint, tediū vini afferat; ex Plinio. Sic ex putatis vitib. emanās aqua, ex Democrito, vini tædiū affert. Apud Tartaros plantā reperiri audio, cuius fructus agnū per omnia refert; obducitur is tenui pelle, qua vtūtur incolę ad capitū regmina; interna pulpa cammari carnē refert, & è vulnere succus manat dulcis, & sanguini similis; radix humo eruta subrigitur vsq; ad vmbilicum. Illud insuper additur, quandiu obsepitur herbis, viuere illum quasi agnum in lēto pascuo; euulsis vero, paulatim macrescere. Accedit quoque id mirabile a lupis appeti, & vorari, quod non vereor ad id valere, ad quod agnus.

Planta, quæ maculosas serpentum pelles ostendunt, contra eorum morsus valent; CAP. V.

DIXIMVS quæ integra referebant animalia, nunc quæ partes; & primo extimas, siue pelles: nam aliis maculosæ, villosæ, glabræ, squamosæ, & eiusmodi similes. A maculosis exordiemur, & quę serpentum effigiem ex omni sui parte conspicuam reddunt, vnde cōiecturæ indulgendo, istud Naturæ specimen fuit, vt doceamur, deterrimo serpentum detrimento maximo hoc emolumento occurrere posse. Sed exempla adeamus. Serpentaria maior, siue draconium recto surgit caule, glabro, & polito, extima sui parte maculis fuscis, pullis, puniceis, giluis, transuersis, oblōgis, & fortuitis vipereis, adeo serpentū exuiū exprimens, vt eminus repente intuenti, terrorē incutiat; Dioscorides folia manib. affricta, aut radicē vñquā à vipera feriri posse inficiatur. Partū etiā abortu vitiat, quod etiā suo occurſu vipera facere solet. Est & draco marinus, qui dorso variū coloris est, ex fusco, & albo, & aculeos in branchiis habet letales, læditq; dum manu tollitur, cuius ictus, carnibus eius impositis sanantur.

PRAESEN-

63

PRAESENTI figura ad maculosas serpentum pelles indicandas, al-
 lium argenteum, arum, arisarum, & dracunculum solum depinxi-
 mus; ab re enim fuisset, maculosas omnes herbas horum gratia de-
 lineare. Infra marinum draconem, & colubrem maculosum ita
 expressimus, ut ad manus vini occurrere.

Et Arhenæus, libro de iis, quorū venenatus est morsus, ait, murenas,
 q̄ ex mare vipera genitæ sunt, morsu interficere; ipsas vero esse mino-

Q 4

res, rotundas, & maculis rarias. Alter etiam dracunculus laui caule, baculi crassitudine versicoloribus anguium maculis variegare, purpureis intercurrentibus lineis, ut plane serpentis habitum, coloremque mentiri videatur; admirabilis Naturæ miraculum, nos admonentis, ut qui radice sua manus linerent, à vipera feriri possent; & triginta eius grana si in posca bibantur, abortum inferunt odor enim postquam emarcuere floccidi flores conceptus adhuc teneros enecat. Quin & aliam plantam in Lusitania se cognouisse fatetur Plinius, in hospitis agro nuper ibi repertam, eiusdem nomenclaturæ, caule pollicari crassitudine, bipedali altitudine, versicoloribus viperarum maculis insigni; quem ferebant ad primas serpentum vernationes exire, spectabilis hiantis draconis ore, & concavo; stamina, quasi serpentis linguam exerit; capite cruentato, eiusdem cum primis virtutis: nos sæpe in Pansilypi colle obseruauimus. Aron etiam subpurpureum caulem mittit, variis quoque insignitum serpentum maculis: dracunculi vires obtinet: partum occursum vitians. Ophiussam tradit Plinius, Elephantine Æthiopiæ, liuidam, difficilemque aspectu, quæ pota terrorem, minasque serpentum obuerfari, ita ut mortem sibi eo metu consciscant; ob id cogi sacrilegos illam bibere. Inter alii genera *ophioscorodon* dictum à caule, foliisque serpentariæ modo maculosis, quod tam proxime vrsinum delinear, & redolet, ut qui non visum iam nosse cupit, hoc spectet. Galenus satiuo validius esse dixit; serpentes abigit odore, bestiarum omnium ictibus medetur potu, cibo, vel illitu, priuatim hæmorrhoids. Sunt & in fructibus viperarum maculæ; in siluestris enim lupini semine guttatim, & fortuito aspersæ maculæ pullæ, & cineræ, vere serpentum designationi satisfaciunt: contra aspidas valet.

Maculosas plantarum partes, quæ animalium maculosas pelles ostendunt, eorum vires indicare; CAP. VI.

SVNT & aliæ plantæ, quæ frondium & caulium maculis, maculosas animalium pelles ostendunt, & simul virium cognationes nobis indicant, muta scilicet pictura internas proprietates indicando: ut hisce exemplis manifestabimus. Est & persicariæ folium litura maculæ modo conscriptum, quæ cornicularis Lunæ imaginem refert, quod à scriptoribus omitti non debuerat. Ma-

rat. Maculosa pelle panthera est, traditque Plinius in eius armo dextro similem Lunæ maculam, crescentem in orbes, & cauantem pari modo cornua; cuius seuum, ex Alberto, ad impetiginas valet; & hydropiper persicariæ cor gener, sugillata delet. Sunt & aliqua orchidum genera maculosis frondibus, quæ lynceas pelles referunt. Virgilius;

Succinctam pharetra, & maculose tegmine lyncis.

Vngues lyncum cum corio exuri efficacissime in Carpatho insula tradunt, cuius aspersu sceminarum libidines inhiberi, ex Plinio: diximus orchidum altero teste Venerem reprimi. Dracunculum herbam, *hieracium* vocat Dioscorides a maculis, quibus caulis insignitur, accipitrem representando, qui in pectore tali modo maculosus est. Accipiter laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, & dracunculi succus, ex Dioscoride ad oculorum medicamenta accersitur. Cyclaminus varia habet folia, infra supraque albicant maculæ; Scincus tenias albas, fuscas, latiusculas, vel albis punctis depictas, collum fuscum, caput & cauda albicat. Scribitur ad amatoria valere; quod etiam de cyclamino tradit Theophrastus, & uterque ad cutis vitia valet. Blii genera versicolora, ex viridi, flauo, & rubido colore distincta habet folia, ut vere pistorum pennas imitetur; qui ad idem valet, ad quod anser, qui contra venena, & præsertim scorpionis præstat: diximus etiam ad ictericos, quod etiam præstantissime exsequitur blitum. Rubra etiam ex subpallido, viridi, & croceo colore est: sistit naturæ dore cruorem; quod præstat & blitum. Sunt & piscium turdorum genera, colorum varietate distincta, ut in iis natura luisse videatur, maculis nigris, rufis, aureis, flauis: turdi alio faciles, & abstergentes. Mentiuntur etiam & testudinis corticem, flauo, nigroque interlitum: valet testudo ad compescendos sanguinis fluores, quæ omnia de blito diximus. Chamæleoni nigro folia rubro distincta sunt: inter picarum genera multa sunt, quæ rubris maculis insigniuntur: valent ad dentium dolores. Pratense trifolium vnum, & alterum guttatis & falcatis in superficie foliorum maculis, videntur stellionis maculas imitari; terga enim depicta habent circulis in modum stellarum pullis. Quidius;

Combibit os maculas, &c. aptumque colori

Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Si ablatis intestinis & capite, & pedibus allatus edatur, valet dysen-

tericis, & hydrocœlicis, ex Plinio: trifolium muliebribus profluuiis valere diximus. Ardea *arsæia*, siue stellaris dicitur, quod punctis tanquā stellis eleganter picta distinctaq; sit: est & rana etiā stellaris, & ad oculorū vitia valer. Ari folia distincta sunt maculis, valēt ad albugines oculorū & caligines. Betulę cortex albis interlitus maculis, vt videatur sturnū imitari: imperigines, & faciei maculas vterq; abstergit.

Squamosas plantas serpentum squamas ostendentes, contra eorum ictus remedia afferre;

CAP. VII.

16

SVNT & plantæ quæ radicibus, fructibus, caulibus, aliisq; partibus squamosis, squamosa serpentum dorſa ostendunt, eorumq; venenis aduersantur; præstant quoq; contra virulentos squamosorum pisciū ictus; nam & pisces, vt diximus, aduersus suos ictus valēt. Cedrus arbor vasta, conos affert squamatim cōpactos: cedria cū sale imposita ceraſtæ morſibus subuenit, & antidotis additur. Pinus lignosos conos affert, in turbinatam effigiem cōpactilibus squamis effictos, eademq; squamarum serie nouellorū ramorū cortices vestiuntur; serpentibus aduersatur, & priuatim ad ceraſtæ morſus pix cum polēta valet, ex Plinio. Picea eiusdem generis, faciei, & virtutis; idemq; de larice, cupresso & aliis similibus existimandum. Iuli, qui compactili squamarū callo propēdente corylis, iuglandibus, castaneis, & similibus ad eadem valent. Erice squaroso folio est; folium aduersari serpentib. scripsit idem. Myrica eodē folio, confert viperis morſibus. Plinius omniū serpentum ictibus, præterquā aspidū mederi dixit. Eryngiū capitula muricariim squamosa profert; clara crynge est, cōtra serpentes, & venenata omnia nascens. Vterq; chamæleo capitulū affert, foris squamulis sibi imbricariim incumbentib. compactum; haustū in vino serpentii venenis resistit. Semperuiui genera numerosa folia gerunt, squamatim digesta: aduersantur phalangiorum ictibus, & scorpionum. Scabiosa capitula affert compactili squamarum ordine contexta: ad venenosorum serpentū morſus præstat herba ipsa contusa, & recens imposita. Cyanus flores affert e squaroso calyce: a scorpione, phalangiove ictis, omnibusq; venenatis auxiliatur. Origanum onitis spicā affert, in quo semen squarosum, cum vino potum demorſis a serpente conuenit. Eodem modo suam triticum affert spicam: fursures pollent ad viperarum morſus. Radix Celrice nardi squarosa, vel tuniceis squamulis obsita, & spi-

& spicatum digesta, ad venenosos ictus valet, ex Dioscoride; sic allij, & lilij. Pisces qui squamosi sunt, ad serpentum, & venenosorum vulnera valent, ut gobi, thynnus, mulius, linarus, coracinus, & cæteri.

Villosa plantæ villosas animalium pelles ostentantes, eorum virtutum compotes sunt;

CAP. VIII.

VARIA pilorum genera in plantarum foliis, varia animalium ostendunt indumenta; unde argumēto nobis esse possunt ad eorum virtutes indagandas. Exemplo nobis erit vulgo *pilosella* dicta, quæ densiori, mollioriq; pilo vestitur, videturque leporis pellem ementiri, qui pilosissimus est, & solus animalium pronam, supinamque pedum partem hirsutam habet: unde *dassypodis* nomen: leporis sanguis dysentericis, cæliacis, menstruorumque profluviis, prodest, ex Dioscoride; & lien ad lienis tumores, ex Galeno. *pilosella* dysentericis, alui profluviis, cæliacis, & lienis tumoribus valet. Verbasci frondes bombaceo tomento vestiuntur, cana, densaq; lanugine, vulgo vocat *taxum barbatum*, quod taxo animali assimiletur, cuius dorsum villis obducitur albis, nigris, & duris; unde & duæ priores species a Dioscoride descriptæ, quia scabrioribus foliis vestiuntur, nec tactu mollibus, taxi pellem referunt. Taxum ad sanguinis projectiones valere, ex Sereno videmus; adeps ad cōpositiones arthriticas misceretur, ex Leonello. Verbasci propinatur ruptis, & fractis, ex Dioscoride: eius decoctum aduersus neruorum morbos, & tremorē. Inter verbasci nomenclaturas est *lupina cauda* a pilorum molli lanugine, quā imitatur. Iecur lupi tussim sanare ex vino tepido tradit Plinius. Præterea si eius corio cōstringatur venter colica laborantis, egerq; sepius corio infideat, prodesse multū scribunt Rhases & Albertus. Verbasci decoctum & tussim sanat, & flores in puluere triti, contra ventris tormina, & colum dantur. Lychnidi folia flaccida, crassa, tomentosaque sunt, ut æthiopidi, murium pilos exprimere videtur: mures domesticos cōcisos scorpionum plagis valissime imponi inconfesso est Dioscoridi, Galeno, & Auicennæ; sic lychnis a scorpione ictis subuenit: immo huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi. Adiantum aliqui non venerū, sed *porcinū capillum* vocant, vel *caudā porcinam*, nimirum quod coliculi instar setarum suis rigeant, ut vetus Auicennæ glossographus notat; diximus adiantum ad fluentes capillos, & alopeciam valere,

quod idē exequitur suilla axungia ex Plinio, & Aegineta. Anethum Magi *cynocephali genituram*, vel capillos vocāt, vt inter nothas Dioscoridis nomenclaturas habetur, quod instar capillorum canis foliola distensa habeat. Aetius anetho sicco ysto morsum canis explet, si canis & angustus sit. Herba traditur a Plinio lanaria dicta; ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit: vellera enim vt ouis habet. Rubus foliis, & cute spinosis est; & ad oculorum vitia valet. Rarā spinoso dorso sunt, cauda, rostro, oculis, & deniq; corpore: ad oculorum cicatrices, & suffusiones valet earum fel. Multae sunt plantae, quae crispis foliis oriuntur, vt struthiocameli pennae, & columbarū. Myrrha crispo est folio, ex Theophrasto: ad oculorum vitia valet; nam tollit albugines & caligines, ex Dioscoride; in struthionis ventre inciso inueniuntur lapilli, hi quidem ad oculos salutare sunt, ex Aeliano. Euphrasia crispis item foliis, & ad visus claritatem valet. Costus item, & neruorum resolutionibus illinitur: struthionis adeps, ex Aeliano, hominum neruis salutare remedium affert. Apij genus crispifolium Theophrastus facit, praesertim Macedonium, cuius decoctum calculos extrubat; semen & radix cum melle ad claritatem valent oculorum: struthionis interior ventriculi cortex calculos dissoluit, ex Rhabi Mose.

Plantae lignosis fructuum tegminibus, lignosas & lapidasas animalium pelles indicant;

C A P. IX.

SVNT & inter plantarum fructus, qui lapidosi, vel lignosis conis clauduntur, ostendentes animalium pelles, siue coria lapidosa, durae, quae videntur contra serpentum venena valere: nam crocodilo cutis corticosa, praeduris squammis ostrearum modo obducitur, adeo firmis, vt ictus quouis tormento adactos, inuicto tergo re percutiant, cuius partes contra serpentes valent. Sic testudo, testatum animal, duro & rigido cortice ambitur, contra venena valet. Ostrea, vel *isex idippa* dicta, omnia contra leporis marini virus, & omnium venenatorum. Nucum genera omnia clauduntur ligno. Pinus lignosis metis frequenti nucamento compactis, suos fructus obducit; sic pinaster, picea, & cerastae morsibus opitulatur. Iuglans lignoso protecta munimento, & venena hebetat. Eodem modo auellana ligneo puramine claudit fructus: contra scorpiones & serpentes noto experimento valet. Amygdalus nuces suas durissimo.

rissimo protegit operimento, & operitur callo. Pistaceis sub corio
offei fructus, eisdem effectus habere Dioscorides dixit, quos pinei
fructus. Cedrelates fructus, siue eius coni lignosi, ceraftæ moribus,
& marini leporis veneno occurrunt; sic & cupressi pilulæ lignosæ,
venenatis profunt; sic de castaneis, glandibus, & alijs dicere pos-
sumus. Punici malum glabrum est, & membrana tegitur, malico-
rium dictum: soli hiat cortex, aperiturque leuissima vel aeris iniu-
ria. Elephantio nullo serarum tegumêto; glabra cutis, cancellata vel
hians, muscas odore alliciens, & arctans repente, in rugis compre-
hensas enecat, adeps ad serpentum venena valet, idemque illi con-
uenit.

Fructus, & flores animalium capita indicantes;

C A P. X.

DIXIMVS de pellibus, nunc à capite membrorū omnium prin-
cipe incipimus, scilicet flores & fructus aliquos connume-
rando, qui quorundam animalium ora & capita indicant. Exempla.
Echio inter folia flos purpurat, & in eo clauditur semen viperæ ca-
pitulo simile, exilia ora, & luminum vestigia effigians: Dioscorides
contra serpentes folia iniici vulneribus; & commanducari quoque
præcipit, vel qui antea sumpserint, feriri non patitur; contemplari
quippe licet semen paulatim a ceruice in rostellum extenuatum,
tumidiore superna parte, vt quædam prominula, quasi oculorum
lumina appareant; quod oculis quiuis inspiciebat, contineri non po-
têrit, quin summam Dei prouidentiam laudet, eiusmodi herbam
viperina forma effigiasse, quod ad suos morsus præstantissimam af-
ferret opem. Nicander refert *Alcibiacam* nominatam, quia quum
Alcibijs secus areas obdormiret, a vipera extremo inguine ictus,
ex hac herba succum extorquendo & manfit, & reliquum vulneri
superimposuit, quo medicamento liber euasit. Non paruaucto-
ritatis Numenius aliud echij genus reperiri scriptum reliquit, *ocy-
moides* appellatū, quod ocymo similia habeat folia; quod sane idem
scripserat Nicander, quibus Dioscorides & Plinius ascribere viden-
tur; qui & semina proferre scripserunt, quorū capitula viperinis ca-
pitulis similia essent; vimq; habere in vino potum, quo viperarum
cæterarumque serpentum moribus mederetur. Siluestre *antirrh-
non* capitula profert in summo perforata, quasi in summa humanæ

caluariæ parte foramina oculorum loca ostendant; videturq; a Dioscoride memoratum in phyteumatis descriptione, inquitente; Phyteuma habet fructum perforatum, &c. quæ siluestri antirrhino perfectissime quadrant; & quod hominis figuram repræsentet, ad philtrea accommodatum perhibet. Inter cicere genera *κίς* est Græcis dictum, Latinis *arietinum*, quod arietino capiti simile sit, frontata effigie, & angulo aliquatulum mucronem æmulante; Venerem stimulat, & genituræ copiam subministrat: quare admissarij equi, quo tempore vocantur a cæminis, cicere saginantur, vt in eo cibatu roborati, Veneri supersint. Arietes, vt diximus, maxime luxuriosi, vt per libidinem efferantur, & Veneri suffragentur. Alterum cicere genus *columbinum* appellant, candidum, rotundum, & leue, quod columbino capiti simile, & *venerium* quoque vocatur, quod fortasse Veneri, vt alterum opitulentur: & columbæ salacissimæ sunt. Psyllium *cynomiam* & *cynocephalon* dictum a cane, inter Dioscoridis nomenclaturas, a quo Plinius: Psyllium, alij *cynoides*, alij *cynomiam* appellant, folijs canino capiti non dissimilibus. Sed puto mendum in textu; quippe flores, non folia canino capiti similes sunt. Canis sterces potum, hydropico vtile, ex Sexto; nam ventri illitum aquam trahit; fellenit podagras, pedibus illitum, ex Plinio: psyllium hydropicos in vino sanat, & podagras refrigerat, ex eodem. Napelli planta flores in spica purpureos ostendit, qui antequam dehiscant, defuncti hominis caluariam ostentant, benignitate Naturæ, vt huius cadaueris similitudine homines ab illius plantæ esu, & vsu auertat; adeo pernecabilis, & acrioris veneni vis est, vt vix antidoto aliquo succurri possit; nec solum esu, sed manibus atrectata, quoad coalescat, mortem afferat. Dictum putant *ἀπυδον*, quod semen rotundum, villosis, hirtis, echinosisque pilis, vrsini capitis similitudinem habeat, & sic verisimilem nomenclationem accepit: Dioscorides ambusta, & perniones eo sanari scripsit. vrsinus adeps ambustis prodest, & pernionibus addito alumine, ex Plinio. Quum rostri gruini capitis effigiem proferrent, quamplurimæ plantulæ, geranij nomen obtinuerunt; flores enim proferunt, qui defluentes, rostratos mucrones, aut acuse latiore basi in rectum desinentes, relinquunt. Pes columbinus, eius species, ad intestinorum tormina experti sumus. Quæ maluæ folio cernitur, ex Plinio reficietibus ab imbecillitate vtilissima, opisthotonicis etiam medetur.

Grues

Grues torminosi in cibo profunt, rigor cervicis gruina adipe molitur velocissime, ex Marcello; negantque illos vilo labore lassescere, qui nervos ex alijs & cruribus gruis habeant. Multæ sunt huius familiæ herbæ rostrum in pericarpio habentes.

Animalium cornua emittentes herba, & quibus præsent;

C A P. XI.

POST caput, de cornibus dicemus & de cristis; non desunt enim plantis siliquæ, vel vaginulæ, quæ nonnunquã sinuentur in cornua: contingit idẽ floribus, fructibusq;. Cornua quidẽ multis aquatiliis, marinorum & serpentium variis data sunt modis; sed quæ iure cornua intelligantur, quadrupedum generi tantum. Nec alibi maior Naturæ lasciuiam lussit animalium cornibus. Sparsit hæc in ramos, ut ceruorum, & iis etiam simplicia, ut subulonibus ex argumento dictis; aliorum finxit in palmas, digitosq; emisit ex iis, unde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis; conuoluta in anfractum arietum generi; infesta tauris; rupicapris in dorsum adunca; damis in aduersum; erecta autem, rugarumq; ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta strepsiceroti; aliis singula, & hæc medio capite, aut naribus, ut rhinoceroti; aliis adunca, aliis redunca, omnia in mucronem migrantia. Cochleis ad prætentandũ iter; corporea hæc, sicut cera stis, cochleis semper bina, ut prætendatur & resiliat. Nec minor variis siliquarum generibus in seminibus custodiendis, procreandisq; naturæ lasciuiam, quæ sicut cornua rigent, vel intorquentur singulis, ac falcata corniculantur; nam aliis latæ, intortæ, longæ, incuruatæq; sunt, ut videbimus. Exempla erunt. Cytiso intortæ sunt siliquæ instar caprarum cornu; Columella scribit lactis plurimũ præbere ouibus; & mulieres si lactis copia premantur, vino eis potandum datum, lactis abundantia confirmari, & super omnia pecori medicinãa morbis omni usu præstare. Capras & oves plurimũ lacte abundare dixit Aristoteles lib. Problematum, proportionem sui corporis; & eius caseum commanducantibus lac præbere demonstrauimus supra. Alterum tragum *αγριοειδές* dicitur, id est, *capracornu*, quod eis assimiletur; valet crudum, coctumq; contra serpentes, hircinulæque sanguis ex Dioscoride, & aliis idem præstat. Medica trifoliũ siliquas, corniculorum modo intortas habet, quæ pro gramine vultur qui pecora alunt, ex Dioscoride; & Columella præstantissimum

ait pecoribus ad lac, caseum, & generationem. Terebinthus fert quædam ad nucis similitudinem concava, vt vlmus, quibus bestiolæ tanquam culices nascuntur, ex Theophrasto; sed quæ ipse concava vocat, cornicula sunt capris simillima. Terebinthum Venerem excitare diximus, quæ in hirco caprave præferuet. Pistaceorum arbor, quæ terebinthus domestica est, ad idem valet. Lentiscus eodem modo, eadem fert cornua, & eiusdem facultatis. Et sena folliculos suos lunatos habet instar caprarum cornu; & Mesue sena per inferna bilem atram expurgat, cerebrum & viscera extergit, augeat virtutem, senium retardat, animique hilaritatem affert, corroborat oculorum aciem, morbisque omnibus valet melancholicis; epilepsia etiam prodest. Capræ lac datur melancholicis, comitialibus ex Plinio, & lusciosis confert.

Casia solutiua cornicula affert nigra, intorta, & quodammodo rugosa, vt caprarum cornibus non parum conueniant: propinatur ægris cum caprino sero, propter similes proprietates, & renes à calculis expurgat. Consimilis facultatis siliqua priori congener, quum nigras & falcatas ferat siliquas. Anagyris simili modo contortas habet siliquas: si partus mortuus hæret, & secundæ morentur, difficulter parturientibus adalligantur, ita vt a partu statim auferantur; quod quidem capræ secunda efficit, ex Plinio. Hedysson semen affert in siliquis, corniculorum modo aduncis; additur ad antidota, quod idem de capra diximus. Herbam vulgus vocat *sferra cauallo*, etiam ad eiusdem similitudinem cornua exferit, & easdem facultates habet. Verum non capræ, sed rupicapræ similitudinem exprimit, id est, siluestris capræ. Sertulæ campanæ scemina adunca est siliqua, præcipue oculis medetur; siluestris capræ fel ad oculorum vitia valet. Cuminum siluestre eornicula fert adunca; semen contra venenatas bestias, & calculosos valet. caprarum simus ad calculos, & siluestrium ad morsus venenatos. Genista lunatis siliquis calculos exturbat; calculos etiam siluestris fel capræ. Smilax hortenensis ad vrinam valet; caprinus sanguis ad vrinæ excretionem, vt hydropicis conferat. Aphaca ad venenatos morsus valet. Vicia eadem siliqua, & virtute. Phasioli Venerem stimulant; faba, & pisum iisdem vaginulis, & facultatibus. Fœnum græcum cornicula affert oblonga, rotunda, incurua, acuminata instar boum, in quibus semen concluditur, Græcis *καρτώδης*, veluti *cornuta* herba, & *βοῦκαρος*, *bouis*

SVPERIORES plantarum figura ad subiecta animalium cornua spectant; anterior coronopi, cernuorum; posterior fenigraci, bonis; sequens ari, monocerotis; postrema cytisi, caprae cornua simulant, singula singulis e regione respondentes, ut diligens intuior eas prompte & mutuo conferat, & perpendat.

59

bonis cornua; Hebraei etiam bubulum cornu vocant a similitudine bouini; e summis partibus bubuli cornu cinis tussim frenat, ex Pli-

R

nio: fœnigræci farina ad diuturnam tussim valet: bouis cornu ea parte, qua capiti adhæret puluis splenerico, salutem affert, Marcellus; fœnumgræcum decoctum ex vino impositum, eidem medetur; sic podagris, & sexcentis aliis morbis mutuo ferunt opem. Papauer *καρπὸς δὲ* cornicula exigua inflexione fœnigræci modo intorta habet, vnde nomen mutuatur, vt bouis cornu videatur: argema & nubeculas iumentorū abstergit perunctum, ex Dioscoride & Galeno: fel, & substantia quædam felice lapidea, quæ in bubulo felle reperitur, ad oculorum aciem valet, ex Plinio: papaueris folia vlcera maligna purgât, ex Galeno; ad idem taurinum fel valet, ex Dioscoride. Leucoion ceratici papaueri & fœnugræco siliquas teretes, & obtortas similes affert: podagris medetur taurinus adeps ex Plinio, & fel mensis trahit ex Hippocrate: leucoij flores menstrua cient, radices i podagricos iuuant, ex Dioscoride. Fructus chelidonij maioris instar cornuti papaueris, longus & teres, qui ad visum, regium morbum, herpetas, & iumentorum albugines, & dolores dentium valet, ex Plinio; scobs tali bouis ad dentes, ex Galeno; fel ad regium morbum, ex Hippocrate, & reliqua vt in superioribus. Dicitur & tribulus *tauroceros*, & *bucephalon*, id est bubulum caput, & cornu taurinum, quibus nominatus est inter nomina Dioscoridis: vaccina medulla ad oris vlcera; & quercus cortex decoctus lacte vaccino serpentum moribus valet, ex Plinio; & stercus ad phlegmonas ex Galeno, & ad acutum visum, ad quæ omnia tribulus valet, ex Dioscoride. Coronopus, seu *herba stellaria*, a multis cornu ceruinum dicta, quia incisiones instar ceruini cornu habet: cerui sanguis in affatus cœliacorum profluuiis sistit; coronopus pro cœliacis facit, ex Dioscoride; sic & cornu ceruinum vltum, & lotum ad idem, ex Galeno. Cerui cornu ferulacea omnia mentiantur, & contra venena valent, vt diximus primo libro. Monoceros, si Philes, & Ælianus vera produnt, fera est e cuius frontis medio cornu protenditur, non incuruum, sed plane rectum; fera & solitaria est, sed coitus tempore mansuescit, & fit gregalis; virginum odore allectus, in earum sinu caput inclinat, & capitur: eius cornu venenis resistit, & comitialibus prodest. Sinapi rectam siliquam proferit; prodest comitialibus, venenatis moribus, & Veneri. Eruca Veneri, & venenatis item moribus, ex Plinio. Brassica, napi, rapum siluestre, & satium. Dracunculus ex flore punicante mucronarum corniculum exferit: Arum etiam

etiam mucronata in turbinem vaginula semina complectitur, eiusdem cum prædictis facultatis. Sic & flos grani Indici, siue *mayz* antequam semina proferat. Alleluya rectis, longis, & rigidis vaginulis ad serpentum morsus, & comitiales, & ad venenum, ex Plinio vallet. Geranii rostra etiam contra venena valere alibi diximus. Rhinoceros supra imum nasum habet cornu, recentiorum experimento contra venena valere fertur. Piperastrum piperis vires habere diximus, oblonga filiqua, pyramidalis, acuta: & piper serpentum moribus auxiliatur. Auenæ in cacuminibus dependent paruulæ, veluti bipedes locustæ, utilis ad cataplasmata, ut hordeum: pulte eius sistitur alius, prodest ruffientibus: cochleæ adduntur emplastris, Plinius & dyntericis viles ait. Frumenti genera fere omnia grana ferunt aristis horrentia, imitanturq; cornua cancrorum, & præcipue, quæ ante oculos habent: rabiosis canis moribus, & viperarum præstant, ut etiam frumenta. Astacus longiora, tenuiora quam locusta habet; leones utique duo longissima, squilla e medio bifida, ut ex duobus quatuor fiant. Cancelli, ut frumenta venenatis ictibus medentur: crustata etiam prædicta ad Venerem valent, ut ceres, oryza, secale, zea, hordeum & reliqua. Etsi inter scillas sint astaci, cancelli, & cammari, qui quatuor habent cornua; sunt & frumenti genera, quæ in duos, vel quaternos versus aristas dispositas habent: cochleæ etiam podagris conueniunt, quibus & triticum. Sex. Pomponius prætori viri pater, Hispaniæ citerioris princeps, quum horreis suis ventilandis præfideret, correptus dolore podagræ, merfit in triticum sese super genua; leuatusq; siccatis pedibus, hoc postea remedio vsus est, ex Plinio.

171

Flores & folia, quæ animalium cristas effigiant;

CAP. XII.

IN capite paucis animalium, nec nisi volucris, apices dati sunt, diuersi quidem generis; pauonibus crinitis arbusculis, stymphalide cirro; phasianæ, corniculis; præterea paruæ, quæ ab illo appellata *galerna* quondam, postea Gallico vocabulo etiam *legioni* nomen dederat alaуда. Fulicarum generi cirros, pico Martio, & gru Balearica, sed spectatissimum in signe gallinaceis, corporeum, terratum, nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verum peculiare.

R 2

Hic corydalem, borminum, & fœniculum offendes, e regione alaudæ, galli, & paonis cristas effigiantes, ut mutuas similitudines mutuo contempleris.

Inter nothas Dioscoridis nomenclaturas fumarie generū corydalion est, & Galenus libro Medicamentorum vndecimo, eiusdem corydalis capni meminit, cuius flores cristati, turbinariq;, qui alaudæ auiculæ capitis galericulatū verticem æmulantur. Inquit igitur Galenus:

172 Galenus: Adieci hæc sermoni, quod vellem clare hoc animal, nempe galeritam manifestare, quod ferat in capite pilos erectos; quandoquidem expertus sum eius aduersus colicos vtilitatem, velinque iis, qui ipsam non norint, demonstrare; nam & ipsa *corydalis* appellata herba, colicis conuenit. Vt nos id clarius aperiamus, κορυδαλὶς vocant Græci, quod Latini *alaudā*, Plinius ab apice *galeritam* vocat, nomen ἀπὸ τοῦ κορυβῆ, id est a galea, vel potius a galero: nomen alauda, quia milites galeam habentes, dicebantur *alanda*. Ex cristæ in capite ortæ occasione orta est fabula, vt apud Aristophanem Comicum, alaudam priorem terra enatam, vnde mortuo patre, quum vbi sepeliretur non exstaret, illum in capite contumularit, & adhuc spectari in ea surrectum capitis apicem. Alauda cristata assa, & in cibo sumpta, colicos adiuuat, ex Dioscoride; sed Galenus elixam in iure id præstare, sic Plinius, Aetius, & Aegineta. Sed Alexander Trallianus viuente adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt femori sinistro ipsius circumdantes. Capnon aliquibus *corydalion* dici a coriandro satis inepte puratum, quum a corydali aue a cristæ florum similitudine dicatur; & mirifice ad colum auxiliarem vim præstat. Nec dubium quin vtilis esse possit, iis præsertim qui propter excrementa alui indurata, & flatus hac ipsa de causa collectos, in hunc affectum inciderint: soluit enim aluum succus fumariz, qua soluta flatibus via patet. Sed cur alauda colo valeat, patet ex hac methodo. ἀλεκτορόλεφος, folla habet similia gallinæ cristæ, ex Plinio; folia affert aspera, hirta, verrucis, & rugis non nihil aspera, verbasci pube; aliquibus dicitur *scarleæ*, cit Venerem. Diximus gallis spectatissimū inigne cristam, nec carnem id esse, nec cartilaginē; solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, ex Aristotele. Et inter animalium mores est gallinæus gallus luxuriosissimus inter aues, ex Oppiano. Et cristæ luxuriem designant; nam dempta gallo cristæ, demitur & luxuria. Et sus ad luxuriā inflammatus, ceruicis fetis sic inhorrescit, vt galearum cristæ esse videantur. Ad venena etiam valere conicerem; sola enim inter serpentes basiliscus, quæ cristam in capite habet, & venenosissima est. Horminum aliquib. vulgo *centrum galli* dicitur, quod folium gallorum cristæ similitudinis sit: duplex genus, satium & siluestre, plurimumq; Veneri conducit. ὄρνις, est impetus, instinctumq; ferri in Venerem ingenti libidine; & ἀλεκτορόλεφος lapis in ventre galli repertus, ad luxuriam valet. Verbe-

naca a Dioscoride crista gallinacea, a ramulorum figura, dicitur. Ius gallinacei contra serpentum morsus valere monet Plinius, & contra toxica Aetius, & Egineta: cerebrum theriacæ munus explere, Dioscorides, & Æsculapius. Præterea docet Rhafes felle galli illito virgæ, si quis coeat cum vxore sua, non diligere alium præter eum. Alektorius lapis vxores viris conciliat, ex Siluatico. Lapidarij;

Hic circa Veneris facit incentiua vigenes,

Commodus uxori, quæ vult fore grata marito.

Valet ad eadem verbenaca; folia cum radice pota illitaye, aduersus serpentes pollere, *sacram* vocari *herbam*, & multum ad anuleta, & expiationes commendari, tradit Dioscorides. In sacris, & incantamenti pharmaceutriæ utebantur, & *philtrodes* eam dicebant, quod amorem hâc sagæ conciliarent: datur potandum tertium a terra geniculum cum foliis circumdantibus; tertianis, & quartanis quartum: aculeis & vnguibus gallinaceorū crematis, tritisque cum oleo perungi febrientes Magi iubent, ex Plinio. Adiantum etiâ galli cristam imitari videtur; datumq; gallis pugnaciores fieri omnes prodidere. Saryrii genus alterum, quod fœminam dicunt, spicatos flores, cucullatos, seu cristatos erigit; nam patentis modo galeæ flosculus hiat; & foliola, quæ a lateribus surgunt, auriculas, quæ vero a medio attolluntur, cristam referunt: diximus horum radices ad concubium valere, si cui desit facultas; sic & aliæ orchidum species. Pavo in capite pennas, quasi comam floribus ornata gerit: ob id Plinius, pauonis apicem crinitæ arbusculæ constituunt, videntur umbellas florum ementiri. Umbella cauliculis summatim insidet, quæ est floris pedamentum, in plures longiores pediculos digestum, qui ex eodem simul fastigio orti, in latius radiantur; quod quoniâ umbellæ, cuius umbra mulieres vultum vindicant a sole, effigiem gerat, Græci hunc floris habitum *ουάδιον*, mox Græcos imitati Latini, *umbellam* dixerunt. Pavo ad visum valet, ut iam dictum est: eius ossa adusta, & aceto trita, & illita ad lepras valere dixit Simeon Sethi: cachrys umbellam gerit, & ad visum valet, & ad eadem. Possunt & umbelliferæ plantæ serpentes referre, quæ flosculos, & cornua aliqua habent, ut cerastæ, & basiliscus triplici frontis acie munitus, vnde ad venenatos ictus valent. Nardus Celtica umbellifera est, & ad venenatos morsus valet; sic montana costus, prason, ampeloprason, allium, panax Heraclium, ligusticum, pastinaca, anisum, carui, cuminum siluestre,

Are, ammi, apium, leuisticum, smyrnium, imperatoria, elaphoboscum, fœniculum satium, & erraticum, daucum, rosamarinum, cachrys, ferula, peucedanum, laserpitium, sagapenum, euphorbium, galbanum, heliochrysos, angelica, sambucus, &c.

Planta quæ florum, frondiumque similitudine animalium aures indicant; C A P. XIII.

ANIMALIUM aures aliis maiores, aliis minores. Cervis tantum scissæ, ac velut diuisæ, foricibus pilosæ, vitulo marino ac delphino cartilagineæ, & viperæ cavernas tantum habent aurium loco. Pennatorum animalium buboni tantum, & oto plumæ velut aures, cæteris cavernæ ad auditum, simili modo squamigeris, atque serpentibus. Nos flores, frondesq; ordine recensēbimus, quæ animalium aures ostentabunt; ex quibus eadem virium præfagia concipiemus. *μυρίς* &c. angustis foliis, non sine dorfi prominentia, elatis, nigricantibus pullulat; nomen apud Dioscoridem inuenit, quod folia quum prorepunt, musculorum aures exprimerent: ægylopos sanare dixit; sed murium, eorundemque capitum cinere ex melle inunctis, visus restituitur, ex Plinio, & multo magis muris siluestris, aut gliris. Alfinen aliqui *μυρίς* &c. vocant, quoniam musculorum aures imitetur: oculorum inflammationibus, & aurium coloribus medetur: muris cinis cum melle instillatus, aut rosaceo decoctus, aurium dolorem sedat, ex Plinio: delinitæque murium carnes cum crudo oui luteo, præsentissime oculorum inflammationi medentur, ex Galeno. Vulgarissimam herbam, quam ab hirsutæ, & pilosæ foliorum superficie *pilosellam* vocant, aliquantulum concavam, murinam auriculam effigiantem, myosorida quidam dixerunt: recentiorum experimento ad calculum valet, sed muris firmus cum mulso, & thure potus, calculos expellit, ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & Auicenna; multasq; alias quamplures virtutes, apud eosdem reperies. Est inter cicerculæ species, quam aliqui Dioscoridis phaselum opinantur, cuius folia venosa, tenuiaque, auriculis leporum similia. & nomen apud aliquos præualet: ambo ad luxuriam valent. Dictamnium Siluaticus *leporis auriculam* vocat, quod vulgus id nomen ab illius hirsutæ & formæ indiderit: nec terici pingue leporinum adhibere solent, ubi quid corpori infixum est, & eximendū cupiunt. Si clauus pedis plātæ infixus inhaeret,

pingue leporis cum crudo cancro impones loco faucio; parti vero ex aduerso respondentem, tres aut quatuor fabaceos flores superalligato; & sanabitur, ex Plinio; quod est peculiare dictamno herbæ; nam capræ in Creta sagittis confossæ, huius herbæ pastu eas excutunt. Anagallidem, aliqui *nycteridem* vocant, & Aetius in eo vnguento, quod *Helenes* appellat, in ischiadis curatione nominat, idemque ad oculorum cruciatus valere dicit; nam inter Dioscoridis nomenclaturas nycteridem anagallidem, quasi vespertilionem vocat, tanquam ita a Magis appellaretur: vrina vespertilionis albuginem curat, ex Auicenna; & sanguis ad serpētis ictus, ex Plinio; argema & nubeculas expurgat anagallis, bibiturque cœrulea contra anguium morsus ex vino. Multi sunt, vt Galli, qui asini auriculam *alterum symphytum* vocant, quod magna folia faciat, & instar asini auricularum incuruentur: lac asini potum cœliacis & dysentericis prodest; & fimus cohibet ex naso sanguinem erumpentem, ex Plinio; ad quæ valet & symphyton. Saniculæ genus, vulgo *auricula vrsi* dicitur; folia crassiuscula, carnosâ, læuia, nonnihil repanda, & limbo crassiore fimbriata, circinataque: peculiarem habet affectionem ad arthriticos affectus: adeps vrsinus ad articulorum morbos & podagricos valet, ex Plinio.

Animalium oculos ostentantes plantæ.

C A P. XIV.

POST aures, de oculis dicemus, ne partium aliqua animalium omittatur, quas herbarum partes demonstrent. Buphthalmion, vt Galenus libro septimo Simplicium medicamentorum testatur, appellatum esse a floribus, qui figuram quandam bouum oculis admodum habere videntur, Romani *boariam* appellauere, rustici vulgo *oculum bouis*: flores cum cerato tumores & duritias discutunt, & regio morbo correptis colorem reddunt. Sunt qui morbum regium pelli tradant, fascia linea bubulo felle inuncta, corpori sub costis cincta per triduum, quotidie renouata, ex Hippocrate. Sanguis taurinus discutit, mollitque tumores cum polenta illitus, ex Dioscoride. Galeopsis, *αἰών, mustela*, & *φῶς, lumen*, quasi mustelæ, vel felis oculi: dicas ex plantæ figura, animalis oculum non nihil effigiente: mustela in cibo sumpta, vel sanguis illius, ad strumas valet, ex Plinio & Marcello; parotidas mustelæ sanguine illini meminit Archigenes: galeopsis:

galeopsis herbae folia, semen, & succus ad parotidas valent, ex Dioscoride. Vocatur quoque *pulegium galeopsion* inter spuria Dioscoridis nomina: bibitur idem ex vino contra serpentum morsus, subuenitque per se podagris: mustelae virga siccata & pota, morsus a serpente medetur, ex Hali; & acopō ad podagras mirabile facit Aetius ex mustela. *Lycopsis* à luporum oculis nomen, quod fortasse paruo floris orbe purpurascente lupi oculos imitetur: medetur igni sacro. Iuuat igni sacro anchusa, cuius & *lycopsis* species. *Elaphobos* convulsus *cerui oculum* vocat, ab oculi ceruini similitudine: valet contra serpentes, quibus & ceruus valet, cui hostes Natura dedit, & ob id *ophioctonos* vocatur. Aster Atticus hyophthalmos dicitur inter notha Dioscoridis nomina, quasi suillum oculum dicas, quia cum suillis oculis similitudinem habet: contra comitalem morbum datur suum testiculi inueterari in lacte, ex Plinio; lotioq; suillo inguinū loco illito, aut cum eo lana succida apposita, medebitur, ex Marcello: flores asteris Attici comitalem morbum sentientibus pueris opitulari dixit Dioscorides; et si aridus flos sinistra manu dolentis decerpatur, & inguinibus alligetur dolore liberari; sed Galenus nō solum illitum, sed suspensum bubones sanare scripsit, ob id *bubonium* etiam dici. *Cynopsis*, quasi caninus oculus à Theophrasto memoratur, Theodorus *caninum oculū* vertit: hoc oculus statim primis imbris post æquinoctium emicat, & inter spicatas herbas illud ponit. Mihi omnino psyllium videtur; nam Dioscorides cynoma, & cynocephalos vocare solet: psyllium spicatum est, & flos canino oculo similis, capillis subrectis, semen pulicis effigie, & psyllium, auctore Plinio, *cynoides*, & *cynomium* appellatur: vomitum canis hydropico super vētrem pone, & statim incipiet per secessum aquam emittere: fel podagras lenit, vt ne terram attingat, ex Plinio; psyllium hydropicis datur in vino, & podagricis auxiliatur.

Os, & rostrum animalium referentes plantae; CAP. XV.

Nunc eas plantas referemus, quæ floribus, & foliis os, vel rostrū animalium referunt. Cornea & acuta volucris rostra; eadem raptō viuētib; adunca, collecta, recta; herbas ruentibus, limumque, lata, vt suum generi. Iumentis vice manus ad colligenda pabulora, apertiora laniatu viuētib;.

EN tibi tres plantulas offerimus suis floribus animalium rictus ostentantes; antirrhinon, leonis os referentem; dracunculum, draconis rictum simulantem, & acanthum hiantis os rana mentientem; ex his reliqua tuo Marte contices.

Antirrhini-

75 Antirrhinum insignitur purpureis floribus, ex rubro violaceis, vel roseis oblongis, superne flaccidis; buccas, rictumve virulini, vel leonini oris emulantibus, & conniuentibus; nunc patulis, nunc vero quasi valvulis occlusis. ut potius *leonthostomos* nominari debuisset. Traditur (quasi ab hac leonina forma) perunctos eo cum oleo lilino venustiores fieri, (ut venustius inter plantas liliū) nec vilo medicamento laedi posse, si quis appensum gesserit: & leonis adeps amuletum esse aduersus insidiantes, & Plinius ex Magis perunctis eo adipe faciliorem gratiam apud reges, populosque promittit; præcipue tamen eo perungi, quod sit inter supercilia. Heliantem vocat Democritus herbam in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti; hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum reges, ut fiat corpus aspectu iucundum, ideo eandem *heliocallidem* nominari. Meminit eiusdem herbæ Columella in hortulo suo;

— *Heliantis fana leonis*

Ora feri.

76 & alibi;

Oscitat & leo.

Memorat etiam eam inter vernas herbas, & florum genera feri, ut Cædida leucoia, & flauentia lumina calthæ, inter narcissi, & lilii comas, & violas & rosas. Apparet quippe nomen à floris figura inditū, quæ leonis instar oscitet. Alii purpureo flore esse scribunt; sed qualis herba fuerit, fatentur omnes se nescire; ego hortense antirrhinon, quod magis purpureum est, & primo vere emicat, & vere spectabilis coloris flos est, leonisq; os ostendit, vel iridē esse dicerem: nā meminī me legisse inter spuria iridis nomina, eam *leonem* esse appellatam, ab aliis *lycostomos*; scilicet lupi os: purpureo flore est, à Theophrasto inter vernos flores, & hortensis est, & inter rosas, lilia, & calthas feritur, & leonis os ostentat. Fel leonis ictericis iuuat, ex Plinio; iris in potu data, ictericos sanat, ex Dioscoride. Iris etiam *lycos* dicitur in Scholiis apud Nicandrum; quia resupinata foliorum labra, lupi oris speciem referunt: valet mirifice ad partus festinandos & pellendos flos inditus: & carnes lupi edidisse parturienti: b. prodest, vel si sit iuxta, qui edat. Est & orobanche herba, quæ inter nothas Dioscoridis nomenclaturas *leo* dicitur; in summis enim caulibus flores fert leonis rictum ostendētes, ex Sotione Græco, in Geoponicis.

Leguminum leo, *osfrioleon* dicitur; quod si quis velit in totum hanc herbam non apparere, quinque testas accipiat, & in ipsis pingat Herculem colore albo leonem strangulantem; atque testas ad quatuor angulos, & in medium ruris deponat. Est & alia cura à Democrito tradita huiusmodi: Quia leo animal gallo viso expauescit, & contrahitur, si quis gallum manibus strenue comprehensum circa agrum gesserit, *λεόντας πιά* mox abolebitur; tanquam & ipsa leonem timente. Alii experientia docti, semina terræ mandanda, gallinaceo sanguine irrigant, tanquam tuta sit à leonina herba futura. Nicander veneno aduersari orobanchen tradidit, ut leonis caro. Acanthi flos hiantis ranæ, vel rubetæ os refert: hæcicis conferunt ranæ, & acanthus tabem sentientibus, ex Dioscoride. Dracunculus in hortis studiose feritur ad ludentis Naturæ miraculum: singulari caule attollitur, è foliato scapi fastigio vaginula quædam in mucronem sensim turbinatum profilit; quæ cum dehiscens se pandit, spectabilis hians draconis forma solido cornu, perinde quasi lingua, concavo vaginæ sinu, ceu rictu serpentis emicante, ut qui eam ignorauerit, non possit inficiari se nunc cognoscere draconem; ut *serpentalis* nominis usus, quibus increbuerit, non potuerit aptius usurpari. valet ad serpentis ictus, ut diximus. In arifaro planta prodit flos è radice oblongus, quasi ex vno folio conuoluto, supra hians serpentis os ostendit; ex ore stamina, ut linguam imitentur, exeunt; adeo affabre effectum, ut si anguem spectes, os exferere illud iudicabis: diximus ad serpentum morsus valere. In calaminthæ floribus apertum serpentis os ostenditur cum lingua exserta; ad eius morsus valet. Eadem effigies videtur in aliis floribus, & eiusdem effectus, quos tuo Marte inuestigabis; sat sit his exemplis rem indicasse. Inter fungorum genera suilli sunt, ab Aprili usque ad Maium mensem eos reperies, colore ex pallido fusco; pileo oblongo, & in conum se colligente, forma in medio protuberante, videnturque suilli rostri formam quadamtenus referre, ob id *suillos* vocatos coniicio apud Græcos, Latinos, omnesque gentes: iidem ad morsus serpentis ex aqua illinuntur; ad venenatos morsus suillum recrementum aceto coctum laudat Aetius. Hyosirum vulgus *suillum cardum* appellat, ex Plinio; genus est sonchi spinosi, quod Itali *cicerbitam* vocant, referunt florum calyces antequam aperiantur, quandam rostri porcini figuram, ob id *ὄρεπις*, hoc est *suis nasus*; Ruellius *rostrum porcinum* eandem herbam ab aliquibus no-

bus nominari ait, & ab aliis *leonis dentem*. Plinius, intubo similis sed minor, & tactu asperior: vulneribus confusa præclare medetur; lac elicit, ex Dioscoride, quæ omnia sus præstat. Aquilinam herbam vocant recentiores, cuius flores in caulium cacuminibus quatuor fundum inferiori parte cornicula sursum reflexa, ut aquilæ rostrum videantur æmulari, & inde aquilæ nomen inditum: semen drachmæ pondere potum in vino Cretico, addito croci momento, icteritiam sanare dicunt, dummodo ægri in lecto sudent: cerebrum aquilæ in cyathis vini tribus regio morbo resistit, ex Plinio. Medelæ rationem alibi diximus.

Quæ animalium linguas effigient plantæ;

CAP. XVI.

LINGVÆ omnibus animalibus non eodem modo. Tenuissima serpentibus, trifulca, & attri coloris; & si extrahas, prælonga; lacertis bifida & pilosa; vitulis quoque marinis duplex, sed supradictis tenuitate capillamentis. Piscibus paulominus quam tota adhærēs, crocodilis tota; leonibus, pardis, felibusque imbricata asperitatis, ac limæ similis, attenuansque lambendo cutem hominis. Ranis prima cohæret, intima absoluta à gurgure, quæ vocem mittunt; apibus prælonga, eminens cicadis. Quibus aculeus in ore fistulosus, iis nec lingua, nec dentes; lata elephanto præcipue.

78 Nunc plantas memorabimus, quarum flores, vel folia animalium linguas demonstrent. *Κυνόγλωσσον*, quasi caninam linguam dicas, folia plantaginis arctiora habet, minora, lanuginosa, mollicella; ad tactum omnino aspera, mollicie, & effigie, vulgato consensu, caninæ linguæ assimilatur, unde id nomen adeptum est: ad canis morsum valere tradidit Dioscorides; corium linguæ caninæ, ut tota caro, ad suos morsus valet, ut diximus. *Βούγλωσσον*, verbasco simile, folium asperum habet, bubulas imitans linguas: Dioscorides ad tertianam & quartanam, & ad animi voluptatem valere dixit: Apuleius ad cordis affectus, & ad venena valere, & vulgus *boraginem* vocat, quasi *boraginem*, quod boum linguis simile sit. Ego similitudinem hanc ad figuram pariter & asperitatem refero, & boragini nostræ, & buglossæ utrique conuenit, omnes iisdem viribus præditæ: aduersus quartanas ex vino, & lacte bouino confusus liquor valet per aliquot dies. Symphyrum oblonga folia habet, lanuginosa, aspera, exem-

HASCE plantulas tibi proponimus, animalium linguas imitantes; cynoglossum canis linguam exprimit; in mox subsequenti, buglossum bouinam; post, elaphoglosson ceruinam; postremo, ophioglosson serpentinam, in super apparentibus una è regione animalium nominatarum linguis: propositum spectaculum intuius, & contemplator.

plolin-

plo linguæ bouinæ: valet ex Dioscoride ad agglutinanda vulnera: di-
 ximus glutinū extrauri collo, & corio ad agglutinanda valere. ἀρνό-
 γλωσσος, quasi agninā linguam dicas, ex Theophrasto, *plantaginem*,
 vulgus vocat, per uagatæ notitiæ, feracitatis, & vtilitatis ubiq; gentiū
 herba, vt agni & oues: magna vis in pecudū fimi cinere ad carcino-
 mata, pellis recens ad quartanas, & ad dysenterias ex Aetio; lana fuc-
 cida inculcata post septimum diem ad rabidi canis morsus valet; fel
 præcipue agninū cū melle comitialib. laudatur, ex Plinio; vrina pro-
 dest hydropicis, ex Rhase, quæ omnia præstat plantago. Humiliore
 fraxinum ornū vocauere, & ab ipsius fructus figura ὀρνόγλωσσος, quod
 auis linguæ imaginem referat, ex Plinio. Orneoglossum Ruellius
 arborem dicit vlmī specie, amygdalæ foliis, prælongis siliquis in fur-
 culorum cacumine pendentibus, oleagina magnitudine, in quibus
 medulla inest, linguæ auis similis, vnde nomen: Venerem stimulat,
 & genituram adauget, quod de auibus iam diximus. Lingua passer-
 ina oblongis foliis, & teretibus; à passeris lingua, quam imitatur, o-
 mnium hominum consensu inditum est nomen, σποδὶ γλωσσος di-
 ci posset; Dioscorides passerum linguas maxime imitari dixit; alii
polygonum vocant, vel *polycarpon* ex seminis abundantia; nam ad Ve-
 nerem & conceptionem valere diximus. Quintilii aiunt, polysper-
 mon, siue polygonos herba animalia reddit multis numeris for-
 cundiora; quod idem de passere diximus. Phyllis Dioscoridis, vul-
 go *lingua ceruina* dicitur, in oblongæ linguæ similitudinem defi-
 cit: vnde officinis *lingua ceruina* quoque dicitur, sesquipalmaris, re-
 cta, læuore semper virenti: Dioscorides in vino potam serpentibus
 maxime aduersari dixit, quod idem cerui carnes facere diximus:
 præterea eadem caro ad febres valet; & diximus fœminas principes
 illas, continuo ceruorum carniū esu semper febre caruisse. Ex hoc
 nobis excogitatum, & multis periculis confirmatum, aquam chy-
 misticis organis ex phyllitidis foliis extractam, ad pestilentes febres
 maximam opem ferre. Nomen *ophioglosson* vulgus herbariorum
 impertitur à forma, & figura serpentum linguæ, quas refert; no-
 menclatura aptissime quadrat, quum floris argutula cuspis serpen-
 tem linguam exferentem imitetur, quæ tenero cauliculo promitur,
 non parue ad serpentū morsus cōmendationis. Echio folia oblōga,
 hirsuta & subalbida; officinæ & rura, *linguā hircinā* vocant ab hircorū
 linguæ similitudine, & quod earum pabulo maxime delectentur

hirci, & capellæ: Dioscorides contra serpentes valere, & lac mulie-
ribus augere dixit. Capræ caro lac auget, & præcipue caseus ex e-
ius lacte, ex Hippocrate libro De morbis muliebribus: aduersus ser-
pentum ictus ex caprarum cornu vel pilis, cinere poto, remedium
ex Plinio. Sunt & quamplurimi flores, qui stamina quædam in me-
dio habent, in summo diuisa, vt bifidas serpentum linguas præclare
ostentent, ex qua horum animalium ingluuies coniiicitur, ab Ari-
stotele, & quasi duplicem ex cibo capiunt voluptatem. Ego contra
serpentum virus præstare iudicarem, vt ex phalangio videre est, an-
chusa, pseudacoro, *caryophyllis* vocatis; nam aduersus venena, & pe-
stis contagia commendantur.

Animalium dentes ostentantes planta;

CAP. XVII.

DENTIVM tria genera, ferrati, continui, & exserti: ferrati pecti-
natim coeuntes, ne contrario occurfu atterantur, vt serpētib;
piscibus, canibus. Continui, vt homini, equo. Exserti vt apro, hip-
popotamo, elephanto. Piscium multis ferrati, & eorū in lingua, &
toto ore, vt turba vulnere molliant, præterea in os vergentes, ne
excident cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes
aspidi, & serpentibus; sed duo in supera parte, dextra, læuaque lon-
gissimi, tenui fistula perforati (vt scorpionum aculei) venenum in-
fundentes. Quidam vnum esse eum; & quia sit aduncus, resupina-
ri, cum momorderit. Scorpionis caudæ inesse eum, & plerisq; ter-
nos. Viperæ dentes gingiuis conduntur, volucrum nulli dentes
præter vesperilionem. Dentium vice aculeus insectis, elephanto
intus ad mādendum quatuor, præterquam eos, qui prominent, ma-
sculis reflexi, sceminis recti, atque proni. Musculus marinus, qui
balenam antecedit nullos habet, sed pro iis, setis intus os hirtum, &
linguam etiam, ac palatum. Hactenus Aristoteles. Sed videamus
cur spinæ à Natura productæ. Alexander Aphrodiseus dicit natu-
ram spinis plantas, tanquam spiculis contra animalium morsus ar-
masse; quæ dixerat Plinius, iam adduximus. Nos vero dicimus pla-
tis aliquibus esse datas, vt obuiis caudicibus adrepere possint, vt o-
mnes amplexicaules sunt, nec per sese sine fulcro sustineri valent,
& ob id ad radices spinas spectantes habent, & hamatas; aliis, velut
spicis aristas dicit, vt se ab auiibus tuerentur; aliis in stipite vt ne dum
se sca-

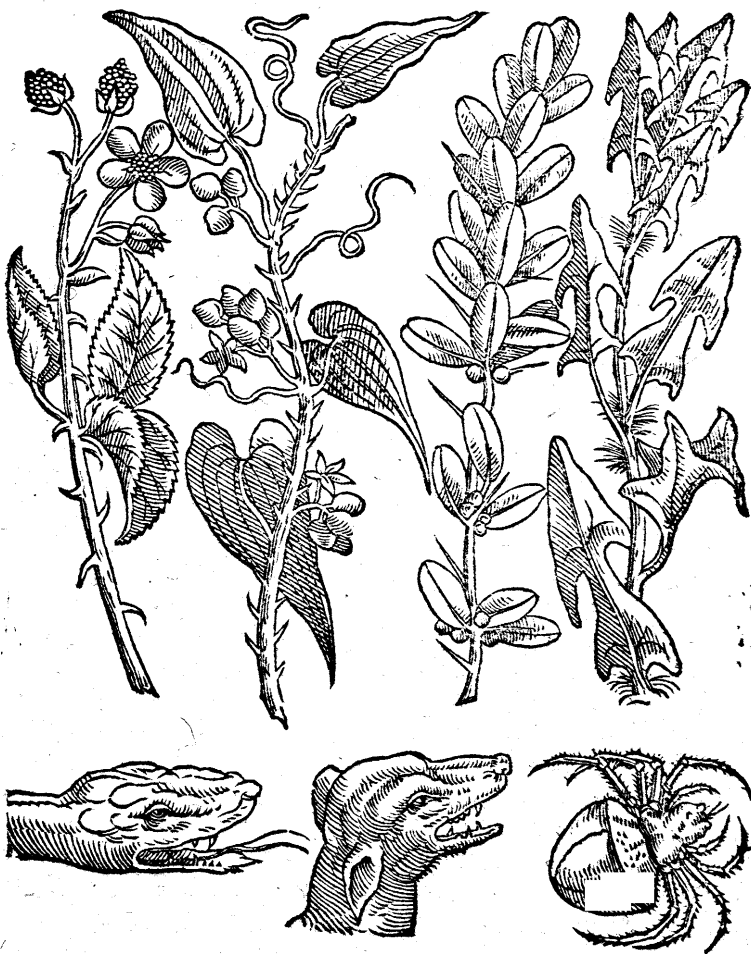
se scabāt animalia, dorso fructus ab arbore decutiant, nec ad iustam perueniant maturitatem; vel quod postremum arbitror, vt ad cortices terrestres, & fæculentas partes transmitterent, vt fructib. pinguius & purius alimentum subministrare possint. In humanis corporibus Natura ad cutim scabiem, pustulas, & similia in plerisque morbis demandat, humores defæcando. Sed quid ex earum Physiognomonia coniiiciendum discutiamus. Quia multi sunt animalium dentes, siue aculei, siue spinæ, quæ magnopere generi humano infestæ, ob id prouidens & sagax Natura, multas & innumeras produxit spinosas plantas, è quarum effigie perniciosissimo malo succurratur, vt vbiq; nobis obuia forent, non solum in viridariis sed etiam sepibus, siluis, nemoribus, cæterisque locis, vbi frequentius eiusmodi animalia stabulantur. Nec clarius, aut manifestius demonstrare ipsa medicinam homini potuit: propterea summo opere adnitendum, sedulaq; inuestigatione imaginandum spinarum similitudinem, quibus dentibus animalium magis assimilabuntur. Sunt in mari animalia, aculeis venenum immittentia, vt pastinaca, scorpis, draco, & porcus marinus, quæ porrectos aculeos infigunt; sunt & serpentium innumera genera, tum hamatis, tum serratis dētibus, rigido mucrone infestis: sunt & quadrupedum dentes venenosi, vt rabiosi canis, ob id non mirum videri debet, si tantas & innumera-biles natura produxerit spinosas plantas, & diuersimode efformatas; hamatas, pro viperis, rectas, pro canibus, exiles, & quasi lanuginosas, pro araneis, vesparum, & phalangiorum aculeis. Sed quibus fortasse hæc per similitudinem medendi ratio minus arrideat, ad naturales causas confugiemus, & ad quæ alia valeat. Spinosa herba siccitatem ostendunt, aliquando ex frigida, aliquando ex calida causa, vt iam diximus, & ob id astringentes. Videre iam licuit in aculeatis, & cornuris animalibus histrice, herinaceo, raiis, xiphiis, & aliis animalibus, quod cæteris essent sicciora, ob id stomachum adiuuant, lepram & scabiem dirimunt, hydropisim sanant, gingiuis tumidis & dentib. medentur; alui profluuiis, nimium fluentib. mens-truis & venenatis, siue tota substantia id agant, siue corporis partes roborando promptius venenū expellant, vel clausis meatib. minus eis afficiantur. Sed vt magis ordinate procedat præceptio nostra, videamus quæ fuerint spinosa plantæ. Theophrastus aculeatarū alie extoto aculei, vt corruda, nepa; alia partibus aculeatis, vt in arborib.

fruticibus, & herbis. arbores, quæ ramos aculeigeros habent, sunt pyrus siluestris, malus Punica, & paliurus; frutices, ut rubus, rosa, & capparis; herbæ vel foliis aculeatis, ut acanthium, eryngium, cneçû, acuta spina. A quo Plinius: Ergo quædā herbarû spinosæ sunt, quædam sine spinis: spinosarum multæ species. In totum spina est asparagus, scorpio; nullum enim folium habet. Quædam spinosa foliata sunt, ut carduus, eryngion, glycyrrhizon, vrtica, iis omnib. foliis inest aculeata mordacitas. Aliquæ & secundum spinam habent folium, ut tribulus, & ononis. Quædam in folio habent & in caule, ut phleos. Hippophyes spinis geniculatum, tributa proprietas, quod & fructum spinosum habet. Exempla adfunt.

Rubus habet virgas aduncis, & acuminatis aculeis refertas; folia in dorso, & subtus armatur aduncis, & minutilis spinis, pestiferis serpentû morsibus accommodatissima. Peculiare est tribulo terrestri semen habere spinosum, & secundum folia spinas rigidas, & præduras: cuius succus potus, illitusq; ictos à vipera recreat. Spina alba fert folia hispida, & aculeata; capitulû spinosum, echini marini æmulû; nõ solû potû serpente demorsis auxiliatur; sed gestatû pro amuleto, serpentes abigere creditur. Paliurus frutex aculeatus est, & cirtia rigidis armantur aculeis: semen potum venenatis bestiis resistit, ut ex Athenæo habetur. Chameleó albus folia asperiora, & acutiora sylibo habet, exinde spinas echini marini erigit. Erigeró ex aculeatarû genere. Carduus benedictus hirsutis foliis, & cum adoleuerit aculeatis, capitulis acutiorib. aculeis rigentibus. Smilax aspera sarméta habet, rubi, aut paliuri modo aculeata, non solam venenosorû antidotum est; sed si infantibus nuper in lucem editis ex hac vinum propinetur, nulla postmodû nocitura venena; traditurq; ad medicaméta, quibus venena arcentur. Lycium arbos spinosa, valet ad rabiosorû canum vulnera. Ribes spinis circa ramos robustis armatur: Plinius ad rabidi canis ictus miris laudib. extulit. Scorpionum aculeis medentur plantæ, quæ minutiorib. spinulis rigent, ut asperæ videátur, ut non spinæ, neq; dentes, aut aculei sint, eadèq; vesparû, & phalangiorum puncturis medentur. Peculiare spinaceis est habere semen spinosum: bibitur eius succus ad scorpionû & phalangiorû inflictus. Sôchus aspera, lactuca siluestris, atractylis folio spinoso, & capitulis in summo spinis rigentib. paliurus ex Plinio scorpionû morsib. fert opem. Duo scorpii genera aculeata aduersus sui generis animal.

Aspara-

SENTICOSAS plantas, & dentata animalium capita, adeo soler-
 & vna pictura delineamus; ut hac spinosa, illas dentatas con-
 fitearis. Primo rubum, & asperam smilacem vipereos dentes imi-
 tantes; mox lycium, caninos referentem; postremo sinaceum olus
 phalangiorum aculeos ementiens, obuias proponimus; ex his alia af-
 fimilare discas.

Asparagus, quibus phalangium icerit auxiliatur; lactuca siluestris, vrticæ, vrida lanugine punctiōis dolorem incutiunt, cuiusmodi vesparum, & apum aculei, & si per quam exili, & mollicella, nec penetrare posse isthæc lanugo videatur. Lupus salictarius sarmenta aspera habet, hirsutaque, & quadamtenus aculeata: ad eadem valere potest, cum ad hausta venena suam ferat opem.

Plantæ collum, mamillas, lienes, & corda animalium exprimentes; CAP. XVIII.

SEQVITVR, vt plantas enarremus, quæ collum, guttur, lienes, mamillas, & corda animalium repræsentant. Inter simlacis asperæ nomenclaturas, nomen *mergina* est, sic apud Romanos dicta, fortasse à collo deductum nomen. Ouidius de Æsaco loquens in mergum conuerso,

—*longa internodia crurum*

Longa manet ceruix; caput est à corpore longe.

Habet enim & longum & incuruum collum mergus, & simlax per dumeta reptando incuruatur, & instar mergi colli flectitur: mergi sanguis amphictoton est, & venenatis feris resistit, & præsertim rabido cani, ex Aetio: asperæ simlacis folia, & acini antea, & post epoti, venenosorum antidota sunt. Inter notha fumariæ nomina Dioscoridis *peristereon* est, id est columba, à foliorum scilicet specie, quæ columbinam quodammodo ingluuiem repræsentet: Aretæus elephanticos perdicibus & columbis vesci iubet: Mesues, quia bilem & adustos humores fumaria deiecit, elephantiasis, & carcinomatibus mederi dixit. Fructus *sebesten* vulgo dictus Perfica voce; Siluaticus *mamillam canis* dicit, etsi *αλας*; vox Græca sit: qui distillationibus auxiliatur, quib. præstat canina cutis cuilibet digito circumdata. Asphodeli radices vaccarum mammis similes dicunt: cuncta venena expugnari eis tradunt Græci, maxime quæ rosiones, vstionesque referunt; vt si cantharides datæ, vomitione omnia egeri, ex Dioscoride & Plinio. Sed contra serpentes & scorpiones Nicander commendauit, substrauitque somno contra metus. Anacardia fructus cuiusdam arboris auicularum corculis non dissimiles, vnde & nomen; colore rufescente, vt cor; labantes reuocant sensus, memoriæ iacturam refarciunt, & cerebri affectibus opem ferunt, ex Arabibus. multarum auium, vt accipitris caro, animum corro-

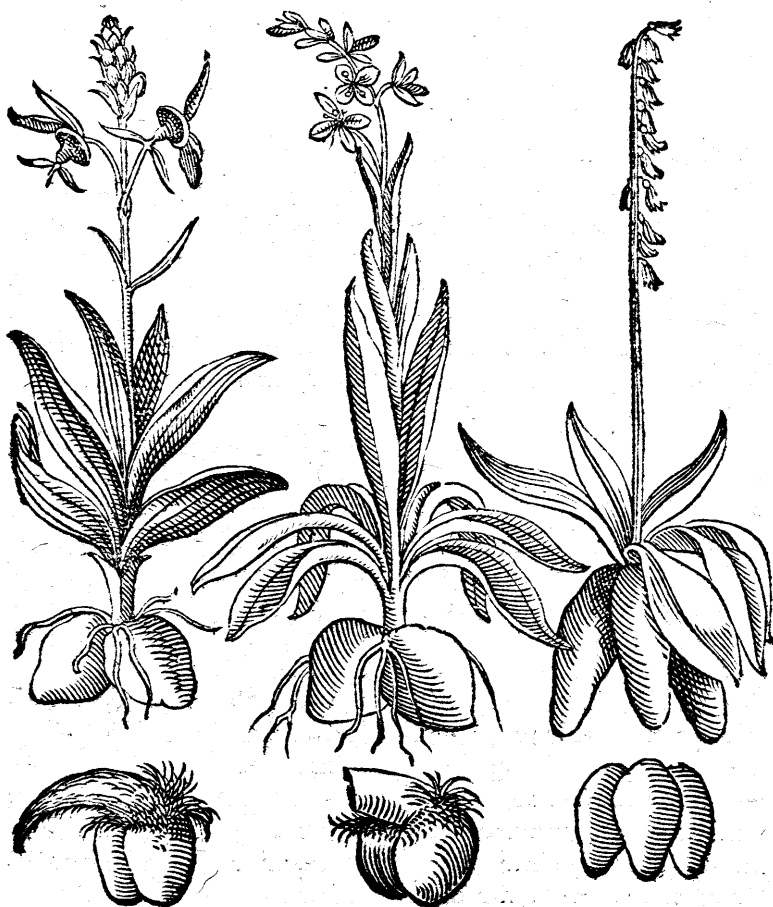
- 182 corroborant; melancholiæ, & perturbationi mentis resistunt, & morbum sacrum curant, ex R. Mose in aphorismis. Maluæ folia, Magi *lien capra* vocant, ab ea, quæ cum liene similitudinem habet: Sextus torminosi capræ lien bibendum præbet: Plinius maluam vtiliter torminibus illini; præterea ad venena & venenatas puncturas, ad sceminarum purgationes, voluptates, conceptus, cominales, calculosos præstare, vt etiam capra, & alia promiscue habere.

Planta animalium testes representantes;

CAP. XVIII.

- VARIi sunt plantarum bulbi, qui animalium testes mentiuntur, præsertim luxuriosorum, & ita affabre eos mentiuntur, vt nemo sit qui videat, qui se eos cognoscere non fateatur. Natura hominum generationi satagens, hac testiculorum imagine ad vires venereas, ad conceptum, & ad prolem eos valere significauit. Testes pecori, armætoq; ad crura decidui, subtrus adnexi, delphino prælongi, vltima conduntur aluo, elephanto occulti: oua parientium lumbis intus adhærent, qualia ocyssima in Venere, buteonibus terni.
- 183 Cynosorchis, id est *canis testiculus* ab omnibus vocatur *bulbulus*; qui vere canis testiculum ementitur, foliis oleæ mollioribus, ternisque, per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga, duplici ordine; superior, quæ plenior est; inferior, quæ mollior, ac rugosior. In Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coitus: aridum adhibendum, alterum alterius potu resolui. Dioscorides omnes bulbos cum melle, & piperis polline illitas valere aduersus canis morsus præcipit. Qui suam vrinam in canis vrinam ingesserit, ad Venerem fit impotens. *Palma Christi* testiculos canū refert, de prætis digitis. Tragorchis, seu hircinus testiculus hircum olet, & spirillis aruncis caprillam barbam ementiens, ad Venerem inflammat; quod maxime præstat hircus; bulborum omnium valentissimus, vt hircus animalium luxuriosissimus. Sunt & vulpini testiculi etiam exigui. His accedit altera radix terno donata didymo, ob id *triorchis* appellata, *serapida* Ægine-ta vocat ab Ægyptiis, Serapidæ deæ Augusti cognomine. Hæc omnium facultates longe superiores habet, nec vt cæteri orchides ignauiores, & mucore clumbe. Triorchem accipitrem dictum

ORCHIDVM species denno sub aspectum veniunt; contemplator, in prima facie hircinos testes cum sua planta; caninos, & tandem tri-orchidem, ex accipitrum genere.

inuenumus

inuenimus à numero testium, *buteonem* hunc appellant Romani, ex Plinio: qui in Venerem infirmior erit, testiculos miluionis ex aqua fontana quæ perennis sit, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, & statim roborabitur. Triorchis miluo similis est, quibus maxime testiculari testes, ad prouocandam Veneream facultatē tribuunt. Colchicon multi sunt, qui *testiculum canis* nominēt, propter similitudinē gemelli seminis; venenosa herba est, & incautos vāscētes perimit: venenosa itē salua canis; nā rabiem, & mortem inducit.

Animalium veretrum ostēdantes stirpes;

CAP. XX.

POST testes, de pene loquemur, plantarum partes illas enumerādo, quæ animalium veretrum ostendere possunt, & ad coitum, prolemque valent. Orobanche est herba, quam *cynomorion* appellauit antiquitas à canini genitalis similitudine; non mala neq, incōcinna similitudine, si plantam contēpletur aliquis, quæ à radice surgens, nudo, glabro, singulariq; caule, in summo foliorum conferto, & inter ea emergentes habet flores simul, & quasi in glomum collectos. Cyprii *thyrsitem* appellant, quod fere tota thyrsus sit, id est plane scapus rectus; qua forma caninum genitale in summo galericulo rectum quis confitebitur. Sunt qui hanc *toram* vocent; quoniā certo constat, quum primum vaccæ hanc herbam gustauerint, taurōs ab eis requiri. Theophrastus enumerans ea, quæ quercus, præter glādem, producat, inquit; Ad hæc aliud effigiem colis repræsentans; quum vero perficitur, durū quid parte æmulante perforatum, & tauri caput quodammodo æmulans, profert, quod præruptū nucleī oleæ speciem ostendit. Diximus iam supra ad fecunditatem valere. E medio liliū flore quædam stamina educuntur; quib. excussis, emicat quædā colus, relicto capitulo in cacumine, quasi asinini scroti effigiem demonstrans. Nicander describens liliū contra Pharicum venenum antidotum esse, ait: Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuisa est, eo quod secū de colore & forma certaret, huic mediis eius foliis fœda probra obiecit, deformemq; illic rudentis asini clauam crescere fecit: scilicet hac periphrasi asini clauam, id est genitalia, liliis, id est flori medio imposuit. vteros emollit, mensēsq; prouocat, vnde vterū cōceptui præparat; cōtra serpentū ictus valet. Valēt ad coitū asinini testiculi; & asinino lacte potq; restinguūtur venena cōtra hyoscyamū, leporem marinum, & pharicon præcipue.

Planta scorpionum caudas flore, vaginulis, & semine effigiantes; CAP. XXI.

QUAMPLVRIMAE sunt plantæ, quæ floribus, vaginulis, seminibus, & radicibus animalium caudas imitantur, ut illorum virtutum compotes se esse ostendant, vel virulentis eorum ictibus aduersari. Ex multis aliquas recensebimus, & primo à scorpionibus.

Scorpioides herbula est, caudæ scorpionis effigie; profert siquidem quædam siliquosa cornicula, scorpionis caudæ instar inflexa, & sic apud omnes *scorpioides* nomen obtinuit: illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio, ex Dioscoride. Telephium eandem radicem habere videmus, quæ scorpionis caudam æmuletur, & ad eius morsus valere iam traditum est. Est & alia herbula segetum alumna, quæ ex cauliculis rectis, gracilibus, pedalibus, vel sesquipedalibus in summo producit incuruis mucronibus adunca cornicula, retroflexa scorpionum caudicellas, transuersis articulis imitata; flores etiam luteos, pusillos, foliola in neruulis vtrique ordine digesta tribuli, sed exiliora, inexpertis dotibus, sed ex tantis eandem possumus vim augurari. Insunt heliotropii magni coliculorum summo elegantes florum series, fastigiave racemosa, caudicellas scorpionum inflexas imitatæ; nutant nobis ad scorpionum puncturas magni esse experimenti, vnde ab effectu *scorpiotonos*, vel *scorpii intersector* dici posset: ob id Dioscorides; Heliotropio maiori flos est effigie scorpionis caudæ, vnde *scorpiuro* ei nomen, flos incuruus, ut scorpionis cauda; contra ictum scorpionum potum, & illitum prodest, Ocimastrum *σκορπίουρος*, id est scorpii cauda à figura vocatur, inter fortas Dioscoridis nomenclaturas, quod nomen aptius echio conuenit; quippe florum series in cauliculo digesta & inflexa rectius scorpionum caudam imitatur, quod etiam & in anchusis visitur: vis earum contra serpentum virus; nec incredibile est etiam ad virulentos scorpionum ictus valere. Tragos, ex Theophrasto, in aculeatarum censu est; aliæ ex toto aculei sunt, ut scorpius, quæ nullum, præter aculeum, folium gerit. Dioscorides scorpionem *tragum* vocari dixit. Ab his Plinius: Spinosa rum multæ species, in totum spinosa tragus; hanc *scorpion* vocant: maxima astringendi facultate prædita est; ob id fortasse venenis opitulari coniectamus. Et alibi: Ex argumento nomen accepit scorpius herba; semē enim habet ad similitudinem caudæ scorpionis, folia paucā: valet & aduersus animal

TRIVM plantarum icones huic capiti communes praefiximus, quae
 nō particulares, sed solius scorpionis cauda sibi vendicarent ima-
 gines; primo, heliotropij summis florum spicarum retortis apici-
 bus; secundo, siluestris cumini alterius cornicularis vaginulis;
 tertio, scorpioidis siliquulis eas imitantibus; in calce scorpionem
 ipsum affinximus, ut arctam similitudinem intuearis.

animal sui nominis. Est & alia eiusdem nominis effectusq; sine foliis, asparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Est quoddam cumini siluestris genus, quod corniculata producit semina, scorpionis caudæ æmula, intermediis conseptra; quod potum serpentum moribus remedio est; quod ad scorpionum etiam conicio; quum constet apud autores, scorpionum, scolopendriarum, omniumque animalium venenis eorum naturam aduersari. Caltha semen affert, cuius vaginulæ scorpionum caudas imitantur; neoterici eius veneno resistere dicunt. Affert insuper caudas, vel brachia cancro simillima, ob id a Fuchσιο, & aliis *herba canceri* dicta. Sed ego herbam canceri dictam puto, quod carcinomati medeatur. Sunt enim scorpionum caudæ, & cancerorū brachia similia; & cancerum canceris mederi docuit Dioscorides. Canceri in scorpiones mutantur ob quandam sympathiam. Ouidius;

Concaua litoreo si demas brachia cancro,

Cætera supponas terra, de parte sepulta

Scorpius exibat, caudaque minabitur unca.

Cucumim ipsum quoque qui magnificant, nasci in Arabia dicunt, mox Cyrenis, alii in Arcadia tradunt, similem heliotropio; cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine nucis inglandis semē; esse autem ad speciem scorpionis cauda reflexa, sed candida. Aliqui etiam ab eo *scorpionium cucumim* vocant; efficacissimum contra scorpionum ictus semine, & elaterio, ex Plinio. Sunt & quamplurime plantarum vaginulæ, quarum oculis turgentia semina interseptra scorpionum caudam imitata mentiuntur, quæ ad scorpionum, & venenosorum morsus valent, ut raphani, napi, rapi, erui, lupini, cruceæ, viciæ, genistæ, & aliarum, quæ in antidotis ponuntur aduersus aspidas, & scorpionum venena.

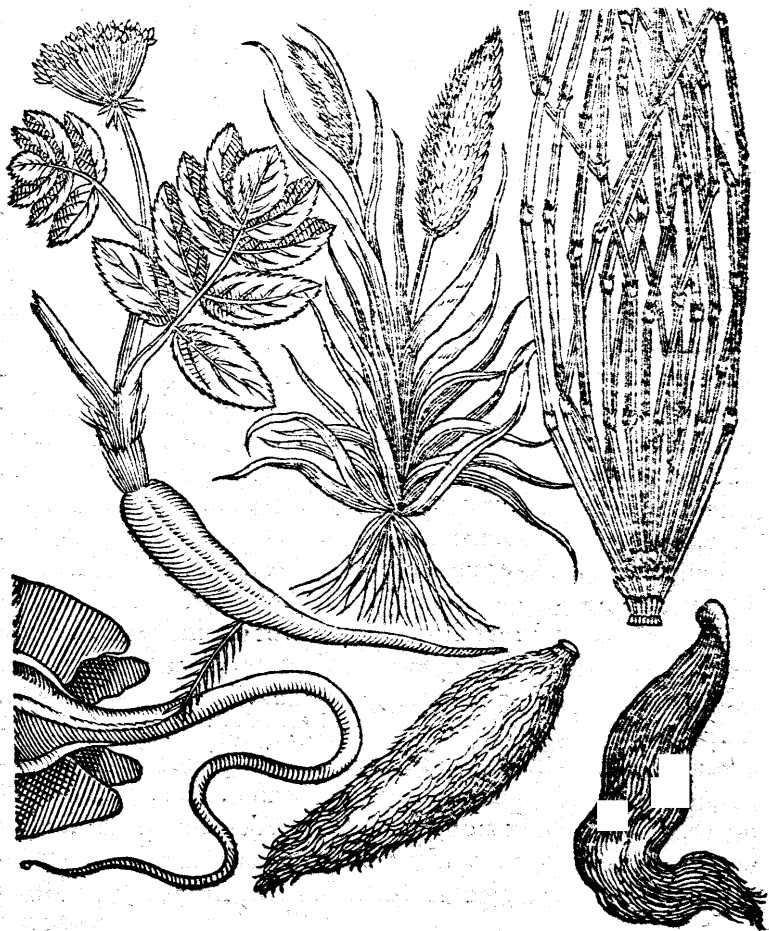
Animalium caudas delineantes planta;

C A P. XXII.

NE ceptum ab initio ordinem interrumpemus, aliquas plantas memorabimus, quæ animalium caudas ostendunt. Caudæ præter homines, ac simias omnibus fere animalibus; nudæ hirtis, ut apris; parvæ, villosis, ut vrsis; prælongis, setosæ, ut equis; amputatæ, lacertis & serpentibus renascuntur; bouum caudis longissimus; caulis, atque in vna parte hirtus; idem asinis longior, quam equis; leoni;

leoni, infima parte, vt bubus, & forici; vulpibus & lupis villosus, vt ouibus, quibus procerior; fues retorquent, canum degeneres sub aluum reflectunt.

PASTINACA, alopecuros, & equisetum accuratissime sculpturis indicantur, marini trigoni, vulpis, & equi candarum similitudine sibi vendicantes; quæ omnia abs te attentissime spectari velim, vt horum exemplis alia natura pernoscentia, vestigandaque perscruteris.

Τρυγὸν Græce, Latine *pastinaca piscis*, Plinio interprete; sed Latinis *pastinaca* dicitur a caudæ colore, & rotunditate pastinacæ radicis simili. Trigono in cauda radius adnascitur, quo nil in mari execrabilius nasci idem dixit, & Oppianus, cuius veneno, & vi perneabili cedunt Perfarum venenata; nam etiam mortua feruat suas vires, quæ non solum in animantes, sed etiam in saxa, herbas, arboresque exerit; illius enim contactu exarescunt, & contabescunt. Hunc tradunt Circem Theligono dedisse, ut eo aduersus hostes vteretur; quo tamen incautus patrem necauit. Alianus hunc radiû periculosissimum, infestissimumq; dixit, ut non solum homines & animalia, sed arbores interimat; quippe si ad maximam arborem, & vegetam, & summe virentem aculeum admoueas, non multo post amittit folia; quæ postquam defluerint, totus truncus similis est arboribus, Solis ardoribus exsiccatis; quod idem confirmat Nicander. Pastinaca herba serpentum moribus, ictibusve prodest; præsumentes nulla iniuria affici a serpentibus traditur; & Dioscorides ipse inquit, ei, qui pastinaca marina igitur, omnia, quæ de viperarum moribus diximus, simili modo conuenire. Celsus etiam erraticâ pastinacam ad eiusmodi plagam prodesse scribit. Sed ad mutuas alias vires accedamus. Dioscorides pastinacam herbam partû eiicere appositam dixit: & pastinacæ piscis radiû adalligatum umbilico, faciles partus facere, si viuêti ablatus sit, ipsaque denuo in mari dimissa. Equisetum iuncea profert circa cauliculos folia, crebra, & exilia; dependent ex eo comæ multæ, nigræque, in ambitu per intercapedines radiatim cingût multiplices exilium foliorum, quasi setæ asperiusculæ, prolixiores, equinam caudam faris emittentes: sanguinem e naribus erumpentem sistit, & semen illius ex aceto & lana ad omne profluuium imponitur; sanguinê item sistit, ex equino capite pilorum cinis illitus. Alopecuros nec in acus, aut aristam exit. Sed horret spissa lanugine, & asperitate; plantaginis in modû spicatur, florem tamen non quemadmodum illa particulariter edit, sed per totam spicam frumenti modo spargitur, & vtrinque lanugineus prodit flosculus, ut Theophrastus depingit, inde nomen auspicatur, quod vulpium caudis similis existat. Plinius ab eo: Alopecuros spicam habet mollem, & lanugine densam, non dissimilem vulpium caudis, vnde ei nomen; nullis aceribus, aut aristis armata. Quia ex triticeis, ut triticum ruffientibus prodesse potest, quod non abhorret

abhorret a viribus vulpis, quæ medetur tussientibus. Peucedanum, Siluaticus *caudam porcinam* vocat, quod radices caput multis, ceu fetis rigeat, quod etiam in omnibus seseli generibus apparet. Vrina verris, vel apri arefacta, ex aceto pota facit ad comitiales morbos, ex Galeno. Talus suis vstus cephalalgiam dissoluit, ex Aetio: nervis vulneratis axungia cum terræ lumbricis prodest, ex Sereno, contra serpentes adeps cum melle, resinaque, veliecur, vel cerebrum ex vino potum, ex Plinio; quæ omnia operatur peucedanum, ex Dioscoride.

Plantarum partes animalium pedes indicantes;

CAP. XXIIIL.

SVNT & plantarum partes, quæ postremas animalium partes, scilicet pedes ostendant. Solidas habent ungulas, quæ non sunt cornigera, nec talos habent eadem; at quæ bifulca sunt, habent; lynx simile quiddam talo habet, leo etiamnum tortuosius; talus autem rectus est in articulo pedis, ventre eminens. Avium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ inter utrunque, diuisis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, vnus a calce. Avium quibusdam grauioribus, in cruribus additi radij.

888 Dicunt λεοντόπους, quasi leoninum pedem, propter villosam foliorum, non florum effigiem, crus pedi annexum aliquantum referentem. Sunt & in floribus quædam foraminula impressa, quasi leonis vestigium, vel soleam imitata: Dioscorides ad amatoria valere dixit, & ad tubercula: Magi promittunt apud Plinium, perunctos leonum adipe, faciliorem gratiam apud reges, populosve obtinere; idemque ad hæmorrhoidas, & tonsilla; λεοντόπιπλον dicunt, ac si aliquam in foliis cum leone, vel leonis pedibus similitudinem habeat, etsi autores non exprimant: habet enim brassicæ folium, diuisum papaueris forma. Dioscorides dicit in vino potam serpentum ictibus auxiliari; nec alia re dolorem citius finiri. Facultas leoninæ inest carni, ab omnibus bestiis tutum hominem reddi. Lagopum Apuleius leporino pedi similem dicit, & nomen ei a similitudine leporini pedis inditum: nam in pilosa spica glumas, villosasque quasi aristas, & mollicellas habet, leporini pedis colorem & hirsutiem æmulantes: profluuiis laborantibus præsidium præstat, cauis vlceribus prouetum carnis, & cicatricem accelerat, ex Hippocrate;

In propatulo tussilaginem, mox hederam, paulo post eryngium marinum, sine aquaticum, & postremo ficum adduximus; ac animalia, quorum pedes effinxerint, in conspectu sunt; nam prima equina ungula; secunda marina scolopendra multiplices pedes; tertia, aquaticarum anium, sine anjerum; postremo, corni pedes expressimus.

tumoribus inguinis, & laxis herniis cohibendis peroptima. Leporis coagulum alui profluviiis valet; dysentericis & cœliacis fimus, & sanguis:

& sanguis: tufum cum melle enterocelis illinitur, & fimus rupta intestina fanare potest, ex Plinio. Lycopoda Græci nominant herbam, lupi pedi affimilem; quod folium ad lupi pedis modum effictū, dissectumq; habeat, marrubio siluestri par, grati odoris, caule anguloso, geniculato, fungosa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata; folia tusa præsentaneo sunt remedio stomacho dissoluto, nunc *cardiacam* nominamus, quod cardiæ (sic enim veteres ventriculi os nuncupabant) imposita medeatur: laudat Auicenna leporis carnes stomacho frigido, humido, & debili. Lupus robusti stomachi est, vorax, & concoquit omnia: & stomacho valet. Tussilago vel *ungula caballina* recentioribus dicta, quod folia ab imo promat rotunda, lateribus senis, septenisve, angulis acutis claudentibus, *caballinam ungulam* effigiantibus, vnde nomen: Dioscorides arida suffita, ita vt fumus per infundibulum hianti ore accipiat, hos sanat qui sicca tussi laborant, atque orthopnoicos; & potu, mortuos partus eiicit. Equinæ ungulæ suffitu mortui partus eiiciuntur; salina equi triduo pota, tussim sanat, & equum mori tradit Plinius; ungula mortuos partus eiicit. Allearia, *pes asini* etiam dicitur in Pandectario, fortasse quod a tussilaginis forma folii non multum absit, tussientibus prodesse dicitur; quod idem præstat pulmo asini tritus si bibatur, ex Hali. Veterum acanthum est *branca vrsina* Italiæ, & Gallis vocata, quod hirsutiæ vrsina quodammodo referat manum vrsi; vel quod extremis ramulis ternis digitorum pedis figuram: Dioscorides ambustis prodesse dixit, & vrsi adeps ex Plinio ambustis prodest. *κορνικόπυδος*, siue *pes coruinus*, aut *cornicis*, vulgo dicitur *herba stella*; foliis est crassis, pinguibus, hirsutis, vtrinq; fissis, & laciniatis, coruinos vngues præferentibus, vnde suam sceneratur nomenclaturam. Alii *coronopoda* vocant, id est cornicis pedem; *coronopodion* a Tarentino dicitur ad inescationem piscium. Dioscorides cœliacis prodesse dixit: Ad idem conferre potest cornicis fimus, quum dysenterii iuuet. *Pes miluinus* a Columella dicitur eademmet herba, etsi nullis delineamentis designarit, cum extremum folii in auiculæ, aut milui pedem articuletur, & cruda edatur in acetariis, & cocta cum aceto & sale. Nec edendi quoq; nobis ratio exoleuit; nam portulacæ modo condita, seruatur. Fico sunt folia laciniosa, & cruciformia, Theophrasto *σταλόμενόν*, nisi quis *κορνικόπυδόν* magis legendū putet; nā fico Hippocrates donat folia cornicis pedib. simi-

lia. Ficus sicce valent ex Dioscoride iis, quos longa valetudo decorauit: & cornicis carnes esse in longissimis morbis vtilissimum putat Plinius. Atriplex, vulgo *pes anserinus* dicitur, quod instar anserini pedis laciniata sint folia; siluestris atriplicis species est; ad omnia, quæ anserinus adeps valet: igni sacro medetur, tubera, & quæcunque emolliri opus est, efficacissime anserino adipe curantur, ex Plinio: valet ad vuluæ vitia; & mollitoriis vteri medicamentis crebro Hippocrates admiscet; & Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admisto anseris adipe. Sed atriplicem Hippocrates vuluæ vitiis infundi iubet, duritias omnes vel decocto, vel crudo illini putat, ignem sacrum cum melle, & aceto, nitroque, similiter & podagras. Anserinum etiam pedē refert eryngium, contra serpentes & venenata omnia nascens: omnibus vero contra toxica & aconita efficaciorē Heraclides Medicus in iure anseris decoctam arbitratur, ex Plinio; qui etiam visas serpentes dicit pedibus anserinis: quæ eadem operatur anser. Capnos duplex, alia hortensis; alia, quam *pedem gallinaceum* vocant, in parietinis, & sepibus nascens, teste Plinio; nam gallinacei pedis similitudinem habet: gallinacei fel aqua dilutum, luminum aciem confortat, & leucomata tollit, ex Marcello: veterum gallorum ius expertus est Galenus venter soluere; herbæ succus oculis claritatem facit, & aluum soluit, ex Mesue. Inter thlaspeas nomenclaturas etiam pes gallinaceus legitur ob simulacrum frondium cum illius pedibus. Ius gallinaceū si ætate cum vuis immaturis decoquatur, bilem vtrinque extinguit, ex Nicolao Massa; & bilioso febricitanti iuueni propinatur capoa Mundella: thlaspi potum acetabuli mensura, bilem vtrinque extrahit, ex Dioscoride. Ischæmonem Thracia inuenit, qua ferunt sanguinem sisti; non aperta modo vena, sed etiam præcisâ. Serpit e terra milio similis, foliis asperis & lanuginosis; farcitur in nares, quæ nascitur in Italia, & sanguinem eadem adalligata, sistit, ex Plinio. Exiguum est gramen apud nos, surgens calamulis genicularis, surrectis, singulis in quinas ternasve exiles florum spicatas caudicellas, digitatim sparsis, sapore astringenti, & exiccante, vnde non vana coniectura Plinianum *ischæmonem* possumus existimare, vulgo *pes galli* dicitur, quod in summo frutice trifariam gallinacei pedis imitationem habet: ius gallinacei dysentericis medetur, sed veteris vehementius, ex Plinio: ad membranarū cerebri sanguinis profluuium prodesse

prodesse dicunt sanguinem galli, ex Galeno: ad sanguinis reiectiones ore & naribus valere assa oua suadent Medici. Hedera suis radiculis scolopendræ animalis, quum arborem scandit, imitatur, millepeda dicta; scolopendra ad psilothrum valet, ex Dioscoride; idem hedera præstans. Consolidam regalem, siue alterum cumini siluestris genus, recentioribus *spion di canagliero* vocatum, sed melius gallinaceorum calcar, quod ab altera floris parte cornicula sursum spectantia promat instar galli, vocetur *galli calcar*: Dioscorides potum serpentum morfibz præsidio esse dixit, & calculosis auxiliari: ius e gallinaceis potum præclare medetur serpentum morfibz, ex Plinio; sic & lapilli, qui in gallinaceorum ventre reperiri solent. *ravens* pes gallinaceus, vel pes pulli Romanis dicitur inter Dioscoridis nothas nomenclaturas, quod nomen Ruellio adnotatur; nimirum quod extremum folium in gallinæ pedem conformetur; nam folia quæ prope imum scapum sunt, apium quadantenus effigiant: Dioscorides urinam mouere dicit; Nicander aduersus venenata in theriacis admittit. Galli ius contra venena diximus, ex Dioscoride; quippe venenorum acrimonias hebetat, & contra serpentum morbus, ex Plinio; præterea ad calculos deturbandos validam affert opem, quod præstat & caucalis, multaue alia communia habent. *Cimbalaria* folio tenus anguloso, hederaceo, in muris nascens, lactis nonnihil habens, flosculo calathiformi, ex purpureo ad cæruleum inclinante, radice alba dulci, vt siluestri rapum congener videatur; creditur oculis utilis. Foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longum: sed vero qua parte pedem gallinaceum referat, non facile dixerim, nisi forte mucrones illi, in quos diuiditur calyx, qui florem sustinet, cum repræsentare dicantur; præsertim cum flos deciderit, aut aruerit; tunc enim in diuersa tensi, rigentesque magis apparent. Diximus gallum ad oculorum aciem valere. Portulaca, *Macropes pulli* dicitur, item & Siluatico. Aretaus in curatione cephalæ, carnes galli laudat contra serpentes, dysentericos, ad oculorum remedia, & stomachum; quæ omnia præstat portulaca, ex Dioscoride. Sesamoides *minor coronion* dicitur inter spuria nomina, quod a cornicibus mutuatur, quum huius folia coronopodi, id est coruino pedi herbæ adæquentur: quippe si lineamenta perpendantur, folia incisura, & ortu coronopi sunt, Plinius. Sesamoides minus panos discutit, & cornicis fimus alphas. *Lychnis*

siluestris *hieracopodion* dicitur, id est pes accipitris, nimirum a figura folii inter Dioscoridis nothas nomenclaturas, & lichnis siluestris a nostris *accipitrinus pes* dicitur, & contra scorpiones valere pronuntiatur; & recrementum accipitris contra morsus stellionis. Potest etiam accipiter quæ miluus; cuius iecur, vel cor gestatum aduersus serpentum morsus prophylacticon est, ex Plinio. Inter lychnidis coronaria nomina apud Dioscoridē, *geranopodion* legere memini. Diximus ex Dioscoride valere ad serpentum ictus; idem grus contra animalia venenosa: nam qui sibi noctu metuunt dormientes a venenosis animalibus, nutrant secum grues, docet Aui-cenna & Rhases.

Perpetuis folia arboris ratio cum animalibus;

C A P. XXIII.

DIXIMVS de plantarum partibus, quæ animalium membra demonstrabant; nunc de earundem actionibus agemus, quæ animalium actiones imitantur, easque in plures partes diuidemus; scilicet de modo viuendi, coeundi, generandi, superfectandi, ambulandique; & primo de iis, quæ sine cibo hieme viuunt, vt perpetuifolia. Inuestigabimus rei rationem, mox Physiognomiam. Sunt enim arbores, frutices, crenia, & herbæ, quibus folia non decidunt, ex Græcis Latinisque aliquas commemorabimus, vt palma, olea, oleaster, myrtus, pinus, pinafter, picea, abies, cedrus, iuniperus, ceratia, phillyrea, suber, taxus, myrica, buxus, ilex, aquifolium, celastrum, alaternus, paliurus, spina acuta, adrachne, arbutus, terebinthus, hedera, rosmarinus, lentiscus, & ceteræ. Theophrastus omnes angustifolias pingues, & odoratas dicit. Sed perennis comæ rationem scrutemur, quod arduum iudicamus, quum variæ & multiplices sint nostrorum maiorum sententiæ. Theophrastus ait, quod arbores, quæ perpetua coma frondent, tum germen, tum fructus sero proferunt, scilicet ipsissimæ & ficcitatis causa; paulatim enim in his profuit alimentum, quod foliis quoque venit, et si genere sempervirentium aliqua germine, fructuque præueniant, vt hedera, & rhamnus; vel ratione perpetuæ caliditatis, humiditatisque, vel omnibus his de causis euenire. Et historiarum libro dicit, quod in agro Elephantino, Memphique prouenientes plantæ folia nunquam dimittunt, & in insula Delta; parumque intercipit temporis, quin

quin perpetuo vireant plantæ. In Cræta insula platanum stare, quæ nunquam folia deperdat; & quercum in agro Thurio, quum regio, solumque madidum plurimum ad perdurandum præsent; nam quæ in liccis & tenuibus locis, prius foliorum iacturam faciant, & veteres prius, quam nouæ. Plutarchus rationem reddens immortalitatis hederæ comæ, ait non caliditatis, frigorisve ex hoc argumentum nancisci, quum myrtus, quæ in frigidiorum classem afferitur, perpetuo vireat. Empedocles spiraculorum, meatuumq; quandâ mediocritatem causari, quæ nutrimentum æqualiter eliciant, & humidi iacturam refarciant. Plinius quorundam opiniones referendo ait; Quæ non decidant esse callo crassa & angusta: sed falsa definitio est, non decidere his, quibus succus pinguior sit. Quis enim potest in ilice intelligere? Decidere Timeus Mathematicus Sole scorpionem transeunte, sideris vi quodam veneno aeris, putat. Cur ergo non eadem causa aduersum omnes polleat iure miremur. Aristoteles in Problematibus causam afferens, cur fues hieme pilum amittere non solent, ait, quod omnes calidi sunt, & pili parti calenti adhærent; nam pingue calidum necesse est esse. Ecce apparet ratio quod in calidis, & pinguibus non cadunt frondes. Aphrodisæus aliam affert rationem, cur pars prima capitis caluescat, posterior minus; an quod anterior pars capitis mollis, & laxa sit, & cum pilus alimento vacet, vt qui non ita solide parti innitatur priori, facile defluit; postera vero siccior, & spissior est, ob id etiam densis, spissisq; plantis frondes non cadunt. Quærit item Aristoteles in Problematis, cur alia animalia mutantur, alia non vtique; an quorum natura vincere, perdominariq; humorem non potest, hæc incommutabilia sunt? Et alibi Theophrastus assignans causam, cur aliquibus locis ficus, & vitis frondes non amittant, dicit, quia nunquam his nutrimentum, quantum sufficit, deest, & aliæ plantæ propter suam naturam, aliæ propter locum id fortiantur. Sed Aristoteles & Theophrastus, aut ex pluribus, aut ex omnibus rationibus euenire posse dixerunt, vt propriam causam ignorantes. Meam proferam opinionem: Dico succum esse in causa, qui suo lentore facit, vt planta sibi ipsi sufficiat, quemadmodum animalia, quæ sine cibo hieme viuunt; sic etiam in ipsis arboribus æterna coma virentibus intelligendum, latius retinere hieme frondes, propterea quidem ad eas multum alimenti, & satis habent suo calore, & lentore seruare succum

in pediculis, quo minus aboleatur. Et Natura, vt sapius diximus, elicit ex necessitate commodum: nam plantas, quæ aquilonaribus locis, & frigidis nascuntur, oportebat esse densas & spissas, nec comis orbari; quæ enim egregio robore valent, plus frigoribus resistere possunt, minusque vim frigoris admittunt, vt agrestes sunt arbores. Alia suppetit ratio, quod omnes hæ plantæ non germinent frigoris superuentu, nec folia deperdant. Sed sciscitemur quid secretarum virium ex hac Physiognomoniam nancisci poterimus. Plantæ, quæ hieme comis non orbantur, demonstrant animalia illa, quæ sine cibo hieme viuunt in cauernis, ex eorum substantia viuentia, vt serpentes, glires, herinacei, histrices, testudines, lacerti, crocodili, & hirundines, mutuoq; alopeciis, stranguriis, purulentis auribus, & excreationibus, oculorum claritati, sordidis vlceribus mederi; & obstarè ne pili renascantur, & ex manifestis qualitatibus excalefacere, reficere, digerere, & similia, quæ quisque parum diligens inquisitor ex se poterit conicere.

Plantæ, quæ animalium conceptus imitantur;

C A P. XXV.

N V N C plantas, quæ animalium conceptus imitantur, profequamur. Theophrastus notabile in aparine euenire dixit. Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto & aspero, non exiens, neque euidens, sed intus maturescens, & semen pariens, vt illis simile sit, quod in galeis, & viperis euenit: illa enim vbi intra se oua peperere, mox animalia gignunt, & hæc florem in se continens, concoquensque, fructum deinde parit. Hippocrates *philistion*, & *philetarion* appellat, quod, vt Galenus putat, non euidens, sed occultus in ea flos maturescat, & intra se germinet semen, velut animalia, quæ in se pariunt, vt viperæ: *Philanthropos* etiam dicta, quia velut amici solent, commeantium laciniis obhæreat. Sed hæc de grandiori lappa audiri debent, quæ etiam semine vestibis adhærescit, & in ipsa flos nascitur non euidens, sed intus occultus, & intra se; quod in ea lappa notabile inuenitur, concipit; non autem aparine Dioscoridis, in qua flos albus emicat, exiens non conditus; semen vmbilici forma protuberat canalicularum, & omnibus conspicuum; huius frondis tenacitas vestibis adhærescit, illius lapparum tantum, non foliorum tenacitas. Aristoteles Animalium libro de vipera hæc habet:

Vipera

Vipera e serpentibus animal edit, quum intra se primum oua peperit; ouum hoc mollicute coniectum, vt piscium est; fœtus superne gignitur, nec duro cortice cōtinetur; parit paruas viperulas, membranis obuolutas, quæ tertia die rumpuntur; euenit interdum, vt qui in vtero sunt, abrosis membranis prorumpant. Ad viperarum morsum valere primo demōstrat Natura: sed Dioscorides suæ aparinæ succū potum, & folia contra viperarum, & phalangiorū morsus valere dixit, aurium dolori, & strumis: medetur & aurium decoloribus ipsa anguis senectā in vino decocta, & infusa; vipera strumis, & suo ipsius veneno, quod Dioscoridis culpa euenisse reor, quum aparinem Theophrasti ignorauerit. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, *phyladelphum* appellatū ex argumento, quod rami eius ex interuallo sponte coeant, ceu animantes, post digrediantur, concipiant & pariant.

Quæ animalium superfœtationes ostendant plantæ;

CAP. XXVI.

EST & in plantis superfœtatio, vt in animalibus; inter animalia Lepus, & cuniculus superfœtant; inter plantas citrius, pinus, ficus Indica, siliqua, & multæ aliæ. Citrium fert poma omnibus horis, aliis decidentibus, aliis subnascantibus, aliis maturescantibus, ex Theophrasto, a quo Plinius: Arbor citrii omnibus horis pomifera est, aliis cadentibus, aliis maturescantibus, aliis subnascantibus. Dasypodes, inquit Plinius, omni mense pariunt, & superfœtant, sicut lepores, a partu statim implentur; concipiunt quamuis vbera siccante fœtu. Et alibi: Lepus solus præter dasypodem superfœtat, alium educans, alium in vtero pilis vestitum, alium inchoatū gerens pariter: sic Herodotus, Xenophon, Alianus & Philes. Leporis capitis cinis, adiecto nardo, graueolentiam oris mulcet, ex Plinio; cerebrum cōtra venena valere docuit Platina; in Theriacis Nicander leporem contra venena extollit serpētum, scorpionum, & arancorum, murium & pastinacæ. Citrii grana Parthorum proceres incoquere esculentis solent, commendandi halitus gratia, poraq; venenis resistunt; cuius historia apud Arhēzēm. Pinus tres fructus eodem tempore habet, flores recentes, fructus iam maturos, & alios tabescentes, ex Plinio. In maxima admiratione pinus est, habet fructum maturescantem; habet proximo anno ad maturitatem ventu-

rum, ac deinde tertio, nec vlla arborū auidius se pmitit; quo mense ex ea nux decerpitur, eodē maturefcit alia, & sic dispēfatur, vt nullo non mense maturefcant. Quæ se in arbore ipsa diuifere, *zamia* vocantur, leduntq; cæteras, nisi detrahūtur. Valent leporis testiculi ad coitum in viro, & conceptum in muliere promouendum: eiusdem fimi cinis in vino vesperti potus, nocturnas tuffes sanat, ex Plinio. Pinei nuclei, Veneri & conceptui profunt, vt diximus; & tuffi, & tabi auxiliantur, ex Dioscoride. Arbutus fructus integro anno maturefcit, vt simul hunc haberi, atque alium florere propediem contingat, ex Theophrasto. Audiui ex floribus, & fructibus aquam extractam distillatione, comitialib. prodesse, quod idem leporis pulmones sale conditi, & per dies triginta dati præstant, ex Plinio. Iuniperus, & ilex anniferæ habentur, nouusque fructus in his cum annotino pendet. Ilex, quercus species, ad serpentum morsus simul cum iunipero valet, idemque præstant cuniculus, & lepus, vt diximus. Scolymus floret sero & diu, mirumque quod sine interuallo tota æstate, aliud floret, aliud concipit, aliud parturit, & ad idem valere norum fecimus.

Plantæ super alias viuentes, animalia super alia viuentia demonstrantes;

C A P. XXVII.

SUNT & plantæ super alias viuentes, et cadytes, viscus, dryopteris, filicula, fungi, hypocistis, & eiusmodi talia, quæ animalia referunt super alia viuentia, vt cochleæ, pediculi, &c. Aristoteles animalia esse inquit, quæ non nisi in aliis animalibus, nec alibi, nec aliter oriantur; & ab eo Theophrastus; Multis datum a Natura est, vt non nisi in aliis valeant prouenire, sicut & animalia quædam, non nisi in animalibus possunt creari, ceu quæ in conchis nascuntur, neque in cæteris aptis præstare animalibus pabulum. Sunt & cancri, qui in alienis testis viuunt, ex Aristotele. Pediculi marini alii delphinis, alii aliis piscibus inhærent, vt abigi non possint, nec prius abscedunt, quam tabidum, & exsuccum piscem reddiderint, reperiunturque in mugilum, luporum, & saxatiliū piscium corticibus affixi. Valent pediculi instillati ex aceto auribus. Et alibi: Emolliturque rigor cervicis cum marinis, qui pediculi vocantur, ex Plinio valentque ad vlcera capitis manantia. Viscum emollit tubercula, cæterasque collectiones ad maturitatem perducit; vetera vlcera, abscessusque emollit.

Variorum

Variorum animalium actiones referentes plantæ;

CAP. XXVIII.

PLANTAS illas in præfenti referemus, quæ varias animalium actiones repræsentant. Trifolium inhorrescit contra tempestates, ut vituli marini pellis. Adeps vituli marini miscetur inter mortuæ vulvæ vitio; coagulum vero comitialibus. Asphaltites trifolium & fœminarum quoq; vitii opportunum. Chamæleon herbam vocatur a variatione foliorum; mutatur enim cum terræ colore, hic viridia, illic albicantia, alibi cærulea nonnunquam inveniuntur, ex Dioscoride. Sed chamæleon non ex terræ variatione colores mutat, sed cum hæret alicui colorato; ob id non recte impositum nomen, nec cum ipso animali aliquid commune habet; sed viperæ sunt, quæ colorem dorfi, & totius pellis mutatur soli mutatione, vel regionis, in qua vivunt; quocirca aliæ virides, rubræ, ruffæ, albæ, & nigrae reperiuntur, ut sæpius observavimus: valet chamæleo herba contra viperarum, & serpentum morsus; terra ulcera, & phagedænica purgat, ut vipera ipsa contra elephantiasin. Sed chamæleon animal omni, quo hæret colore, tingitur, exceptis candido & rubro; repræsentat polypum marinum, qui colorem omnium scopulorum recipit, dum piscibus insidiatur, quod etiam & in metu facit, ut ipse chamæleon. Delectantur polypii arbore olea, ut sæpe reperiuntur oleæ truncum amplexantes. Ad Venerem valet polypus, & elephas chamæleonte deuorato, occurrit huic suo veneno oleastro herba, vel olea; & deuoratis chamæleontis quis, subuenitur oleo. Tarando animal etiam colores mutat.

Animalium odores emittentes fœtipes;

CAP. XXIX.

MVLTA sunt etiam herbarum frondes, flores, fructus, & radices, quæ animalium odores imitantur, ad eorum vires manifestandas; & primo eas ostendemus, quæ hircum olent, ad luxuriam se valere indicantes; est enim hircinus odor luxuriantium. Crebro enim veneream rem peragentes, aut qui in ætate sunt, quæ sufficiat Veneri, male olent, hoc est hircinum virus redolent. Cerui mares quum impleverint fœminas, seperantur per se ipsi propter libidinis graueolentiam, & quisque solitarius scrobes fodit, fœteret, ut hirci. Hæc ceruo accidunt, quia salax animal sapte natura est, &

Aristorele. Et quia prædicta quoq; animalia contra serpentes valēt, & eadem stirpes olentes hircum, ad serpentū morsus. Nardus Celtica adulteratur *hirculo* herba vocata, ab odoris grauitate, ad venenatos ictus valet. Est genus nardi, cui *Sampharitico* nomen, hircorū virus supra modum redolens, misceturq; antidotis. *Tragorchis*, seu testiculus hircinus dictus, quod hircum redolet, odore graui, & viroso, Venerem proritat. Pimpinellarum notissima hircina, quod hircum spirer: venenosorum animalium moribus obstat: deturbandis etiam calculis peroptima, vt hircinus sanguis. Multi sunt fructus, radices, & herbæ, quæ moschum olent. In siluestribus capreis, quæ montibus oberrant, vaganturq; pascuntur odoratis herbis, & nardo præcipue; sanguis putrescit intra cutem, & carnem; cōcepta sanies, antequam vomica rumpatur, suapte natura ad maturationē spectat; ad quam cum ventum fuerit, fera titillantis humoris lancinatu noxio laceffita, saxis & cotibus, longo insolatu candentibus sese affricat magno oblectamento, donec facto vomicae emissario, tota saniei vis a folliculo supra lapides effundatur, non aliter quam abscessus pure coctio fractus diffilit; vlcus postmodum cicatricē ducit, rursusq; ruens sanguinis impetus eo se recipit, impletque vmbilicum, dum abscedēs in consimilem vomicam extuberet. Indigenæ, ex saxis, quibus fusa colluuiēs candenti Sole resiccata cohaesit, colligunt, ex Simeone, & Serapione. Theriaca est venenosorum & proprie napelli, ex Auicenna; odore suo spiritus, & vires corporis omnes corroborat, idq; momento, propter parui tenuitatem; utilis est lipothymia, ex Simeone; vertiginem emendat, somnum inuitat, & Venerem stimulat; cerebrum roborat, ex Auicenna, & Mesue; timorem melancholicum pellit; abstergit albuginem, & roborat visum; appetitum restituit; flatu destruit ad matricis suffocationem, ex Plateario: & oris halitum commendat, & alia quæ piget referre: moschatuli polypi Venerem excitant; rosæ *moschatula* dictæ lipothymia profunt. Geranii genus, *acus muscata* dicta, iucundū moschi odorē reddit, fortasse Plinio geranii genus Latinorum: vix Apiana, pyra myrapia, & reliqua, quæ odorē moschi spirant, & ad eadem valent. Bryon, siue *splachnon*, muscus arboræus odorē præstans est, comburiturq; odoris oblectamēto somnū inducit; ventriculū & cerebrum roborat, inter cordis medicamenta vtiliter inferitur, quod sua odoris fragrantia animi defectus iuuat,

ex Auicenna. Hyoscyamum Latini *canicularem* vocant, vt Macer, & Siluaticus, qui canicularem quoque vocat, nominis causa odor, qualis catulorum lactentium, quod in cynoglossò quoque percipi videtur. Primiparæ canis lac potum contra venena antidori vicem obrinet, Dioscorides: & canino sanguine nil præstantius contra toxica putatur, ex Plinio. Caluaria canis trita testiculorum tumores mire sanat, Sextus: cynoglossi folia cū suillo adipe veteri canis mor sui medetur, ex Dioscoride. Mire contra venenum valet hyoscyamos, ex Plinio; tumoribus testium illinitur, & alia quæ omittimus. Coriannon acimicum viroso putore: seminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante accessionem, vel plura illini fronti, ex Plinio; & cimices cauis fabarum inclusi, si ante febrium significati ones septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt, ex Dioscoride. Nos septem melle & cinnamomo obuolutos quartanario dedimus ex vino Aminæo, & multos sanitati restituimus.

196 IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER V.

PROOEMIUM.

IMILITVDINES plantarum absoluiimus, quæ anima-
lium membra demonstrabant; nunc ea se ingerunt, qua-
rum munus est morbos & incommoda ea indicare, quæ
in humanum corpus grassantur. Aperuimus iam in
humana Physiognomonia methodum, quæ ex apparen-
tibus facie extimis moribus ad internos profligandos descendere potera-
mus; nunc plantarum partes, similitudine indice, eos morbos ostendunt,

quorum vitiis & cruciatibus suis dotibus occurrere poterunt, feruntque secum suæ virtutis argumenta; adeo nil esse occultum Natura voluit, ut quæ prius ad cacioreb causas nos relegabant, & in earum disquisitione nostros sensus consopiebant, in præsentiarum ad suas diuitias contemplandas, abstrusiore penure referatas commonet, & excitant: sed morbos quoque plantæ ostendunt, alios in semetipsis, alios suis partibus effigiando; ab his incipiemus, quos in suis membris patiuntur; mox, qui suis partibus indicantur; & hi vel vniuersales, scilicet totum corpus parua dentes. particulares alii; unde de vniuersalibus dicemus primo, mox de particularibus externis, internisque.

Arborum morbi qui fuerint, & eos ad humanos morbos valere; & primo longævas arbores ad vitæ nostræ longevitatem valere;

CAP. I.

INFESTANTVR namque & arbores morbis, adustione, algore, si-deratione, vermiculatione, dolore membrorum, & aliis, unde partium debilitas societate nominum quoque cum hominum miseris. In his maxima Naturæ subtilitas aperienda est; iure quidem eam exsecraremur, si arbores morbis obnoxias generasset, quum nec motu, nec manibus fruerentur, quibus sibi mederi, opitulari que possint, nisi hoc spectaculo mortalium oculos euocaret, ut contemplarentur omnia ad nostram medicinam, & salutem confecta esse, ut iis admoneremur nostris morbis subueniri posse. Nec sibi satis officio functa videri poterat, nisi tot tantisque modis etiam arborum morborum ostentatione debitum munus absolvisset. Sed ne pro his morbis dignoscendis lectores ad nostros Agriculturæ libros relegemus, breuiter eos, atque capitulatim attingemus. Plantarum interitus aut est naturalis, aut præter naturam: præter naturam duobus modis euenit; aut enim extrinsecus habet causas, aut intus; externæ violentiæ non vniusmodi; quædam enim violentiores, scilicet quæ exciduntur, minus violentæ, quæ ab aeris qualitatibus proficiscuntur. Internarum triplex partitio est; aut dyscrasia, aut inanitione, quæ duplex, vel quia non accedit alimentum, ut in squalloribus, aut, quia absumitur nimia fecunditate; tertius modus ex nimia bona habitudine. A naturali interitu incipiemus; is enim est, qui euenit senectute. Senectus enim naturalis est morbus cuius terminus est mors, unde à Natura arbores constitutæ sunt, ut aliæ breuiore, aliæ longiore vita fruantur; ex earum corporis habitudine, & qualitate;

ab his

ab his loquendi anſam ſumemus de noſtrę vitę longitudine, & breuitate, ſcilicet quomodo breui, & longo tempore viuere poſſimus; his innixi principiis, ſatis ab illis Medicorū diuerſis; veluti falſa reiſcientes, q̃ Genethliaci dicūt, qui vitę metā præfigant; dicimus. n. qui infirmitates cauent, & noxia vitant, longiorem vitā ducere poſſunt. Quia vero vita cunctis fere cara eſt, ideo cariores iudico noſtras præceptiones futuras. Fatemur igitur plantas illas, animalia, omniaq; terrę naſcentia, quę longius viuunt, ac ſe renouant, aut quę putrefactioni obnoxia ſunt, nobis ſuas qualitates imprimendo, efficere vt nos diutius viuamus, renouemur, ac minus corrumpamur. His vtri poterimus pro eſca, balneo, inunctione, ſuffumigio, aliſq; modis. Incipimus à plantis, quę fuerint diuturniores; inde ad cætera deueniemus, & ex earum Phyſiognomonia, & auctorum hſtoriis vitam inueſtigabimus. Hippocrates libro De humoribus, arbores, quę corticem tenuem, & ſiccum habent, intrinſecus autem carne ſicca conſtant, ſanę, diuturnęq; ſunt; nec facile putreſcunt, vt teſtudines, & quicquid eiufmodi eſt. Democritus arborum radicem vitę auctorem ſtatuit; cenſuit enim tortas arbores longiores, ac vegetiores radices habere, & ſibi plurimum alimenti rum parare, tū retinere quo fruerētur; quoniam lente, ac minutim intercipit, ac ſuſum transmittit ſtipiti; quippe talium ſtipes denſior, & compaſtior eſt: rectarum meatus porrectiores ſunt, ſine anfractibus, atque ideo breuiiores, quocirca citius ab radice ſubmittitur alimonix commearus; non igitur radices harum tam bona conſtant habitudine, atq; illarum: & cum à radicibus vitę primordia conſtituantur, in quibus eę fuerint robuſtiores; futuras item arbores habitiores, ac vitę productioris. Radices enim rectas imbecilles affirmat, quę ſe ab inco-

198 modis tueri nequeunt, ob conſeruationem. Concutiuntur enim arbores à frigore & calore; quorum vtrunque de partibus ſuperioribus per rectos meatus ad radices demiſſum, eas corrumpere. Atque præter noxas frigoris & caloris, vëtorum vi, atq; reciproci fluctuationum flexibus agitantur ſtipites, eaq; cōcuſſione, & iactatione commouentur, & mutilantur radices. Sed Ariſtoteles & Theophrastus ſecus ſentiūt; nec eiſe verū longęuarū arborū radices lōgas & craſſas eſſe; & pro exēplo ficus adducūt, quę proluxa craſſaq; nitūtur radice, neq; perennis vitę ſunt, neq; directę; erectęq; vitā habēt breuem, vt abies, palma, & cupreſſus, nec celeriauctu proficiūt, ſed

densitatem, siccitatem, soliditatem, atque pinguedinem vitæ causas dixerunt, iisque vitæ longitudo assignari debet. Sed Theophrastus alibi dixit aquatilibus plantis breviorē vitam quam terrestribus esse: sicut & in animalium genere manifesto sentimus, & terrestrium siluestres omnes rustici dicunt; & quippe siluestribus simpliciter dici potest vita longior, quam vrbis; atque omnino iis, quæ in opposito genere distinguuntur, vt oleaster, quam oleæ; caprificus, quam fico; quippe robustiores, spissiores, ac fructu infecundiores. Sed nos ex auctororum scriptis arborum vetustatem inuestigabimus. Plinius ex Theophrasto: Cariem, vetustatemq; non sentiunt cupressus, cedrus, hebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaster, & olea. Cedrum maxime æternum putant, claro de omnibus materiis iudicio in templo Dianæ Ephesiæ, vtpote cum tota Asia exstruente quadringentis annis peractum sit. Conuenit tectum eius esse à cedrinis trabibus. Memorabile & Vitiæ templum Apollinis, vbi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita vt positæ fuere à prima eius origine, annis mille, centum, octoginta octo: quia eius materia æterna erat, simulachra deorum ex ea factitauerunt. Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sosianus Seleucia aduectus. E Tripoli Syriæ ciuitate in radicibus Libani montis sita, in cacumine adhuc durant in quincuncem cedri Salomonis manu plantatæ. Libri, qui eius oleo perfunduntur, à tineis non attinguntur. Numæ libros repperitos post 835 annos cedratos fuisse memorant, propterea arbitraretur tineas non attigisse, in quibus scripta erant philosophiæ Pythagoricæ. Ob hanc materiæ æternitatem Pythagoras monēbat Deos honorandos cedro, lauro, cupresso, quercu, & myrto, vt habetur ex Iamblichō. Cedriæ vim tradit Dioscorides, quæ defuncta corpora conseruet, ex qua causa *mortuorum vitam* aliqui eam appellauere. Iunipero eadem virtus, quæ cedro, & eius medulla solidior, quam cedrus. In Hispania Sagunti aiunt templum Dianæ à Zacyntho aduectæ cum conditoribus, annis ducentis ante excidium Troiæ, vtrauctor est Bochus, infraque oppidum ipsum id haberi, cui pepercit religione inductus Annibal; iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Cariem, vetustatemque non sentit cupressus; valuas è cupresso fuisse in templo Dianæ Ephesiæ constat, & iam quadringentis prope annis durare materiam omnem nouæ similem. Id quoque notandum, valuas in glutinis compage quadricanio fuisse.

Nonne

Nonne simulacrum Veionis in arce è cupresso durat, à condita Vrbe quingētesimo quinquagesimo primo anno dicatum? Narrat Thucydides arcas fuisse è cupresso, quibus eorum adseruantur ossa, qui in bello fuissent cæsi; quod solitum fieri astruunt, quod putredinem nesciat. Plato leges publicas, atque instituta in sacris ponenda censebat tabulis cupressinis, quod futuras putabat æterniores, quam æreas. Nec vetustatem sentiunt oleaster, & olea, vt diximus. Durant in Liternino Africani prioris manu satæ oliuæ. Argis olea Plinii tempore etiam durare dicebatur, ad quam Io in vaccam mutatam Argus alligauerit. Olympiæ oleaster, ex quo primus Hercules coronatus est, & tunc custodiebatur religiose. Athenis quoque olea durare traditur in certamine edita à Minerua. Firmissimæ ergo ad viuendum oleæ, ac quasi durare annis c c. inter auctores conuenit. Adeo morose crescit, vt negauerit Hesiodus oleæ satorem fructum ex ea percepisse quenquam, tam tarda res erat. Sed nulla inter arbores diutius uiuit, nec ligno vlli æternior natura, quã viti, & præcipue siluestri. Theophrastus de eius vita à posito cau-
dice pro principio temporis annis maxime ducentis consummari. Iouis simulacrum in vrbe Populonia ex vna conspexit Plinius, tot æuis incorruptum; item Massiliæ pateram: Metaponti templū Iunonis vitigineis columnis stetit. Etiam nunc scalis rectum Ephesiæ Dianæ scanditur vite vna Cypria, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinē exeunt, verum ista ex siluestribus facta creditur. Dianæ Ephesiæ simulacrum Mutianus ter cōsul ex his, qui proxime viso eo scripsere, vitigineum, & numquam mutatum, septies restituto templo. Naturæ prouidentia liquores duos humanis corporib. gratissimos contribuit, oleum & vinum. Mulsum ex vetere vino utilissimum, & melle. Et multi longam senectam tolerauere mulsi tantum nutritu, neque vllō alio cibo: celebri Pollionis Romuli exemplo, centesimum annum excedentis; eum Diuus Augustus hospes interrogauit, quam ratione maxime vigorem illum animi, corporisque custodisset; at ille respondit, *Intus mulso, foris oleo*. Olei potestas tepefacere, & contra algores munire. Semina caloris vinum habere testatur Homerus, quum dixit, *αἶνον οἶνον*: nec minorem oleum habere inquit vim in calefaciendis corporibus. Vitæ venenum vocant tristitiam, eiusque præcellens antipharma cum est, suaue clarumque vinum, cui tantum attribuisse dicitur Æsculapius, vt æqua

cum numinibus lance statuerit. Suffragatur huic Platonis sententia: *Ingenio, ac viribus temperato vini calore, fomentum suscipi mirificum.* Vini odor spiritum excellenter nutrit, ac velociter alit corpus, tum voluptate sensus delinit, venenis reluctans ac naturæ salutare censeretur; nec id gustu modo, sed odoraru; sicut homini venenum cicuta, consimiliter cicutæ, vinum. Summi Medicæ artis auctores vinum miris extulere laudibus. Homerus concilianda benetolerantiæ, dulce vinum prædicat; vehemens vero stupefactiuū, quod Cyclopi apposuit Vlysses. Niceratus vinum Poetis conuenire dixit, ac magnæ equi vice esse. Democritus abstemios acrioris naturæ arbitrat. Vinum ergo sit suaue, clarum, & odoriferum, sed aquosum, frigidum fugiendum; quia intra venas putrescit, & fit cito acidum: est enim aquosum putrefactioni obnoxium; temperatum frigidam corporis habitudinem calefacit, calidam refrigerat, humefacit ficcam, & humidiores desiccant; & vt Galenus dicit, humorem naturalem recreat, & calorem fouet. Senibus non temperandum aqua; *frigida* nanque *senectus est*, inquit Plato: Senectus mero feruet, atque mollior redditur, vt ferrum igne. Democrito iam iā exspiraturo, medulla panis vino madefacta, ad olfactum adhibita, spiritum retinuit, quoad placuit, fugitiuum; vt obsequeretur amicis. Sed nec solum e vitibus vinum, sed ex aliis fructibus conficitur: mira vis in eo ad eliciendas rerum virtutes internas, quas Chymistæ *quintam essentiam* dicunt, quibus maxime vti debemus. Oleum vetustate sit potentius, purum transit in alimentum, & robur addit; impinguat, bonum habitum restituit, colorem bonum præstat; oleo perungimus quæ incolumia seruari volumus: plantæ oleo constant, adipe animalia; ob id plantæ animalibus viuaciores, oleum minus resoluitur, quam pingue; & pingues arbores vitæ diuturnioris, oleosæ arbores sunt, quæ oleosum refundunt humorem, splendetque intus pinguedo. Tardissime vetustatem sentire laricem tradit Theophrastus; & iuglandem, piceā, pinum, aduersus cariem & tineas firmissimas, & obrutas terris plurimis durare annis. Ob id Plinius ait: Siluas eas duntaxat, quæ picis, resinæque gratia radantur, vtilissimas esse phthificis, aut qui longa ægritudine non recolligant vires; satis constat & illum cæli area plus ita, quā navigationem Ægyptiam proficere, plusquam lactis herbidos per montium æstiuæ potus. Ex hoc enim veteres Medici nucleos pineos senibus aptissimos

firmos indicant: habent enim familiare nutrimentum, calidum humidum, & pingue, ut omnem leniant asperitatem, atque dum naturalem humorem augent, superfluum desiccant, & putridum expurgant. Unde qui nucleorum eiusmodi drachmam unam quotidie post cibum exhibent senibus, iecori, & stomacho multum adferunt adiuventi. Idem etiam de pistaceis dicendum. Ab interitu & senio immuvis palma est, quod etiam Orphica testantur
 oo carmina: *Animal aequale longicomis pamaramis.*

Et Deli palma ab Apollinis Dei ætate conspicitur. Gloriæ & victoriæ symbolum palmam dicunt Græci, quod inter arbores cunctas sit macrobia maxime, quod gloriam addecat esse perpetuam, nec unquam consenescere. Præterea epitheta illa palmæ *ἰμυδάκη μορ*, & *αἰσχρομορ*, quod firmis, & perpetuo virentibus foliis insigniatur, congruunt maxime, quum inter cæteras arbores nullam plane videmus eadem custodientem folia, sed decussis prioribus succrescunt alia. Dactyli amici sunt senectutis, eamque prorogant. Dos his præcipua succo pingui lactentibus, quodamque vini sapore in melle prædulci, ex Plinio. Vetusior autem Vrbe in Vaticano illex, in qua titulus æreis literis Hetruscis, religione arborem iam tunc dignam fuisse significat. Tiburtes quoque originem multo ante urbem Romam habent. Apud eos exstant ilices tres, etiam Tiburto cõditore eorum vetustiores, apud quas inauguratus traditur. Fuisse autem dum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit una ætate ante Iliacum bellum. Iuxta urbem quercus in Ilio tumulo tunc saturæ dicuntur, cum cœpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ sunt Iovis Stratii cognomine, ibique quercus duæ ab Hercule saturæ. In Septentrionali plaga Herciniæ sylvarum roborum vastitas; intacta ævis, & congenita mundo, prope immortalis sorte miracula excedit. Constat attolli colles occurrentium inter se radicum percussu, aut ubi tellus sequuta non sit, arcus ad ramos usque, & ipsos inter se rixantes curuari, portarum patentium modo, ut turmas equitum transmittant. Fuit glandiferarum arborum fructus primus homini cibus, ut Arcades balanophagi dicerentur, ex Plutarcho; & Plin. glandes multarum gentium opes fuisse dixit, pace gaudentiū, & longævi, incorruptique perdurabant, ut ex auctoribus patet. Nec solum glandiferae arbores, sed siluestres omnes longe urbanis perenniores sunt, ut ex Theophrasto patuit: & longe urbanorum animalium siluestrium

vita longior est, ob id siluestres arbores longe vrbanis præstant ad vitæ longitudinem. Vrbana enim lætamine, irrigationeque corruptibiliores fiunt, ideo Hesiodus vates sterquilinum in suis de Agricultura præceptis omisit, qui salubritati potius, quam fertilitati consuluit; quum & lupinorum, fabarumque tempestiue subactis stirpibus pinguescere agrum posse putauit. Sunt auctores Delphicam platanum Agamemnonis manu satam, & alteram in Caphys Arcadiæ luco. Regio est Aulocrenes, per quam ab Æpamia in Thrygiâitur, vbi platanus ostenditur, ex qua pependit Mariyas victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa est. Aranciorum arbor lōgo viuuit tēpore, vtpote ad ducentos annos; cuius facultas est ad putrefactionem in corpore euitandam. Aloe perpetua, & immortalī virore donata, à terra erura viuuit, vt pene immarcescibilis; contra putrefactionem valet, vindicat à putredine non solum viuorum, sed mortuorum corpora, addita myrrha, ex Mesue. Scilla immortalī coma viret, & appensa extra terram diu viuuit, in domo sarta mali medicamenti noxam tollit; & herbas, vel plantas quibus iuxta apposita, immortales reddit, & tutas à vermib. & earum putrefactionibus: in homine mira operatur. Nunc ad cerealia transeamus, inter quæ nullum tritico melius surgit, dein milium, quod diu seruetur, prope ad centum annos, si optime conditur. Sarmatū gentes hac maxime pulte aluntur. Æthiopes non aliam frugem, quam milii nouere, vnde oportet optimum eligatur, quo vescamur, saltem quod vsque ad triennium seruetur incorruptum, natumque ex agro minime paludoso, stercoretoque, sed ex ficcis collibus. Est graminis æterna natura, perennis prouentus, restibilisq; fœcunditas, quouis anni cardine, cælo, solo, & sidere luxuriat, vt totum orbem amœno ornet virore, & gradatim se propagando grato amicit decore. Triticeo generi cognata res, & nobilitate proxima: ob id Glaucum vulneratum huius herbæ cibo immortalitatem consecutum fabulata est antiquitas, vt ex Æschionis versibus Athenæus refert, & manifestiori signo docebimus. Graminis species est, quam Græci vocāt *coronopoda*, quasi cornicis pedem; signum quod à mediis foliis stylus exurgens in corui pedem articuletur, reliquam exhibens cruris effigiem. De ceruo dicemus paulo post inter longæuā animalia. Ex harundinibus saccharum extrahimus, non solum id incorruptibile, sed aliis præstat, ne corrumpatur: vulneribus in-

iectum

iectum à putrefactione liberat; ex eo solo ingentia vulnera sanarivimus. Sit igitur familiare saccharum vitam prolongare cupientib. quia nec humores, nec cibum in ventre putrefieri permittit. Nunc de melle loquemur. Frutices, ex quibus mel colligunt apes, æternæ comæ sunt; odorati, pingues, & perpetui, vt apud agriculturæ studiosos legitur. Præcipua mella reddunt thymus; thymo deinde proxima thymbra, serpillumque, & origanum. Tertiæ notæ, sed adhuc generosæ marinus ros, satureia; sed deterrimæ notæ mel rusticum est, quod sumitur ex oleribus marcescentib. & stercoreatis herbis; quæ, vt diximus, putrefactioni proximiores sunt. Nullo magis gaudent flore apes, quam melissophyllo; sic etiam ex erica, arbuto, pinu, ilice, hederâ, glandiferis, terebintho, lentisco, cedro, amello, & casia, ex Columella. Nec ex his excipimus oleam; quippe oliuæ prouentu plurima examina gigni certum est, ex Plinio, etsi aliquibus improbetur. Loca, in quibus habitant, longe à cloacæ, sterquilini, & balnei odoribus absunt, cauas rupes, & valles odio habent, sed optimis viuunt regionibus, salubribus, & repurgatis, vt in insulis Sicilia, Hymetto, & Hybla; ab locis, mox Calydna insula & aliis. Est ideo & in melle cælestis vis, & naturæ potentia inenarrabilis, cū à putrefactione exanima corpora, & viuâ mire custodiat, & in æternitatem proroget. Græci, vt mellis diuinam naturam ostenderent, Nympham Melissam nomine adinuenisse dicunt, vt grata Nympharum memoria illustraretur. Scribit Plinius Claudio Cæsari alatum in melle ex Ægypto hippocentaurum. Papinius Alexandri cadauer melle litum putredini non obnoxium perseverasse prodidit. Inquit Poeta;

Duc & ad Emathios manes, ubi belliger urbis

Conditor, Hybleo perfusus nectare durat.

Ex hac corpora à putrefactione vindicandi ratione compertum est, vt multi rantum in tactu multi longam senectutem experti sint, celebri, vt diximus, Romuli Pollionis exemplo. Pythagorei ad integra & illibata corpora reddenda, vescebantur melle, fauo, & pane, vt ex Iamblichô habetur. Democritus morti proximus, mellis & vini odore vitam prorogauit, donec Thesmophoria Cereris sacra finirentur, ex Athenæo, & Laertio. Vita apibus longissima; & sunt qui mortuas, si intra rectum hieme seruentur, donec Sole verno torrantur, ac ficulneo cinere toto die foueantur, putent reuiuiscere. Mel-

lis odor plurimum alit, & spiritus & cerebrum roborat: unde iuuat, vt per ea loca ambulemus, & oblectemur, vbi apes habitant; nā selectissima loca, nitida, odorata, puri aeris, & innoxii eligunt, vbi optimi frutices, & flores nascuntur. Ibi que sapius mel degustandum, nisi bilis timeatur incendium: nam ad vitæ incolumitatem plurimum iuuat. His, quæ diximus, non solum ad esum, sed ad odoratum vti debemus; iuuatur enim humana natura odoribus, iuuanturq; spiritus; odor enim naribus haustus, ad cor & cerebrum trahitur. Immo sunt & regiones in calidis, vbi homines solis odoribus viuunt, vt ex Plinio habetur. Odor spiritum compressum, suffocatumque excitat, exhalantem retinet. Videmus matricis os, deorsum, sursumque verti, vbi suavis odor spiret, exiguus spiritus, & fugax odoribus retinetur, vt multoties experti sumus. Odore *Elixiris vitæ* nuncupati, ex variis aromatibus compositi, multorum exhalantem animam retinuius. Myrrha & thus ad conseruanda corpora valent, ne putrescant, & incorruptibiles sunt arbores. Possumus etiam iis in balneis & inunctionibus vti, aquam extrahendo, vel vnguenta componendo, & mire corpus recreatur, etiam oleum eliciendo, & in frictionibus vtendo post lauacra. Præterea loca incolant saluberrima, vbi longæui homines viuunt, & animalia, & arbores verustæ; nam ibi saluberrimus aer, & minime putrescens, temperati Soles, venti, & frigora. Plato enim longæuos homines in altis & editis regionibus reperiri dixit. Animantes, herbas, poma, fruges, & olera ex his locis eligere oportet, quæ venti temperati serenant, suauis Solis radii fouent, vbi aquæ nullæ stagnent, culta sterquiliniis non pinguescant, sed humore natiuo, vbi quæcunq; nascuntur, diu perseruantur incorrupta; hic duntaxat habitandum; in his regionibus ambulare debemus, inter plataneta, oliueta, pineta, cupresseta, myrteta, citreetaque. Sic & inter longæuas herbas, & suauolentes, rosmarinum, satureiam, serpillum, saluiam, & similes: eas manibus contrectando, fricando, odorando: quæ cum à putrefactione immunes sint, à corde, cerebro, sanguine, humoribus, & spiritibus omnem auferunt putrefactionem, & longæuitatem conciliant.

Longæua

Longæua animalia ad vitæ prorogationem valere;

CAP. II.

IDEM de animalibus intelligere debemus, quæ enim longo durant æuo, eorum sanguis, caro, lac, medulla, & cæteræ partes vitæ perennitati conferre possunt. Hippocrates, vt diximus, diuturnioris vitæ animalia dicit sicca, & quæ corticem siccum habent, vt testudines. Diximus plantas animalibus vitæ diuturnitate præcedere, quia minus putrefactioni obnoxia, ideo Porphyrius Pythagoricus, antiquorum auctoritate fretus, animalium esum detestatur, vt homines diutius viuerent. Sed videamus quæ sint longæua animalia. Ceruus viuendi diuturnitate cætera præcellit animalia, quia felle caret, ex Aristotele, vt etiam delphinus. Hesiodi exstat carmen de vita quorundam animalium longæuorum:

Ter binos, deciesq; nouem superexit in annos,

Iusta senescentum quos implet vita virorum.

Hos nonies superat viuendo garrula cornix.

Et quater egreditur cornicis secula ceruus.

Alipedem ceruum ter vincit cornus: at illum

Multipliat nonies phoenix, reparabilis ales.

Ceruus vita in confesso longa est. Ad dignoscendam eorum viuacitatem Alexander Magnus torques plurimis ceruis innexuit, qui post centesimum annum capti, nondum senii indicium præferabant, Solinus. Arcades aiunt Arcesilaum quendam in Lycosura habitantem vidisse ceruam sacram Domina appellatæ, senio grauata, cui torques circa collum fuerit, hoc versu inscripto: Hinnulus fui captus, cum in Illo esset Agapenor. quo quidem testimonio confirmari potest, ceruum etiam elephanto longe viuacius animal esse, ex Pausania in Arcadicis. Ceruus esu serpentū renouatur, quum sentit se grauari senectute, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, ac superata veneni perniciæ, illorum pabulo reparatur. Quosdam nouit Plinius principes fœminas, omnibus diebus cerui carnes depastas, & lōgo æuo febribus caruisse. Vnde & ceruicarnes, præcipue iuuenis, ad longitudinē vitæ valent. Aristoteles animal nullum homine viuacius arbitratur, excepto vno elephanto. Asache (Africa populi) montes inhabitant, viuuntque elephantorū venatu; sic Nomades, Æthiopes, & Æthiopix contermini Troglodytæ elephantis vescuntur, vt elephantophagi dicantur, & iuxta Macro-

bios sint; ex Plinio. Serpentes longo tēpore viuunt, quod renouentur quotannis. Dioscorides dicit longam senectutem agere, qui viperarum carnibus vescantur. Plinius Cynos Indorum genus Ifigonus annis centenis quadringenis viuere; nam Æthiopus Macro-¹⁰bios, & Seras existimat; at qui Calon montem incolunt, quod viperinis carnibus alantur, neq; capiti, neque vestibus noxia esse animalia. Renouantur, & ceruis præstant vt renouentur, & ad nostri corporis renouationem valent, & senectutem retardandam. Sed si eius esum horremus, cibabimus eis gallinas, & nos gallinarum carnibus vescemur; & sic de aliis animalibus faciendum. Cornicis vita longissima, vtpote cui nouem nostras ætates dederit Hesiodus, vnde Iuuenalis de Nestoris polychronia;

Exemplum vitæ fuit à cornice secunde.

Hinc ἐν τῷ ἀγνέει καὶ ὁ πόντος apud Aratum, quod nouem ætatum annos viuat. Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtile putauit Plinius. Aquila longo tempore viuuit, quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur, ex Aristotele; senectam quoque deponit, & iuuentutem recuperat, vt aliàs diximus. Oppetunt, non senio vel agridudine, sed fame; intantum superiore accrescente rostro, vt ad uncitas aperiri non queat; potest quæ vultur & accipiter, qui animum corroborant, & ad vitæ diuturnitatem valent. Anseres longæui sunt; Albertus anserem domesticum vidit, qui annos sexaginta excessisset; Celsus inter carnes enumerat plurimi alimenti. Anseres Medici spelta prius nutriunt, & aqua purgata, inde cibo propinant. Pauonum caro incorrupta, etiam per annum asseruatur, assa; propter duritatem putredinem vix sentit; plurimi est alimenti, ex Celso, præsertim si domi nutriti. Diximus testudines ex Hippocrate siccas, & diutius viuere. Antiqui Agriculturæ studiosi serenda semina in testudinis operculo seruant, & sic immarcescibilia manent, ex Anaxagoræ. Dicunt Medici ad reficiendum humanum sanguinem, vt posse sanguine animalium, præsertim longæuorum. Stryges, quia infantum sanguinem sugere dicuntur, iuuenescunt semper, & longæuæ fiunt. Et si crudus, stomachosus sit, vt qui minime concoqui possit, coqui potest cum melle, saccharo, sale, aromatibus, & eiusmodi non putrescentibus. Idem de lacte dicendum. Possumus & eiusmodi animalia ex incorruptis frugibus nutrire, vtpote milio, & fructibus longæuarum arborum, eorumque lacte, sanguine, & car-
nibus

nibusviti. Et quia oua nutritioni multum conferunt, possumus aues eiusmodi cibis enutrire, earumq; ouis vesci.

Sale, & auro, quia nunquam putrescunt, possumus contra putrefactionem uti; CAP. III.

Nec omittetur sal; qui quum putredinem nesciat, maxime omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutaris; cum eo enim per annum seruantur carnes, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt sine eo viuere nesciamus. Corporibus inditus, quicquid ad est humidi, absumit; & quod reliquum est solidæ substantiæ, adstrictione contrahit, vnde corpora condita siccant, & à putredine vindicat. Cum omnibus coniuncto vesci potest, velut omnium condimentorum condimentum; imo omne stomacho insuaue, insuetumque, facile fit suaue, & aptum nutritioni, eo addito. Potest sal ex rebus omnibus extrahi, & præcipue ex lignis iam nominatis, animalibus, & herbis, sed cum virtute sua: *Hoc opus, hic labor*, quod Deo dante in distillationibus patefaciemus. Nec aurum omittendum, quum inter metalla omnia temperatissimum, & imputrescibile, diutiusque in igne detentum suam immortalitatem tueatur; & sub terra depositum per multa annorum secula rubiginem non contrahat. Ob eius temperiem mirifice humano calori iuuare posse credimus & humores temperare, & à corruptione tueri. Vi sua latentes cordis sedes penetrat, & id maxime exhilarare potest. Vnde si potabile fieri posset, humanæ naturæ conducibile foret; sed adhuc non inuentum, vt puto; falso enim putarunt veteres Medici cum aliis rebus commistum, & in foliola redactum suam virtutem communicare, vt ostendemus libro peculiari huic operi dicato, ostendemusque modum quo id præstare possimus.

204 *Breuioris vitæ plantæ, animaliaque ad vitæ breuitatem valere;* CAP. IIII.

ET si ex contrariis, quæ diximus, contrarium patere posset, exempla tamen aliqua apponemus, vt certiores fiant, & sibi consulant homines. Breuioris vitæ plantæ, & animalia, quæ maturius senectute conficiuntur, & quæ putrefactione nascuntur, & putrescentes sunt, ita putrefactionem, perniciem, & interitum inducere possunt. Fungi imbre proueniunt, cito nascuntur, & putrescunt; in-

tra septem dies eorum ortus & interitus, immo ex putrescentib. signis, aliisque rebus nascuntur; & quanto citius putrescunt, ac marcore vitiantur, peiores sunt & perniciosiores. Esi nocent; ægrius concocti, strangulant, & choleram morbum citant. Tuberib. putrescendi ratio, communis cum ligno; nascuntur omnes quum imbres autumnales fuerint, & quibusdam locis feruntur riguis, gustu aquoso, nulla insigni qualitate, vnde crassos humores, & atrabiles, vt frequenter deuorati, apoplexiam & paralyfim inducant. Fructus quoque qui cito crescunt, cito etiam marcescunt; sicut cucurbitæ, pepones, mora, cerasia, & eiusmodi; & qui in humidis nascuntur, & putrescentes humores gignunt in corporibus. Ex carnibus pisces breuioris vitæ, & qui cito senectute conficiantur, citissime putrescunt, & membris alienum humorem imbibendo, etsi quem necessarium humorem membris ingerunt, citæ corruptioni subiectum donant; vnde cita canities, pallor, & senilis rugositas. Eisdem vitiis obnoxia cochleæ, anguillæ, & similes, quæ ex luto & putrescentibus aquis gignantur; sic humidorum animalium, vel aquis degentium carnes, & præsertim quæ ex putrefactione suos natales habent; quia maxime humidiores improbantur. Ranarum carnes, quia laxæ & humidæ sunt, putrefactioni obnoxia. Vnde tutius, & longe laudabilius existimandum hos cibos interdici, aut parcius sumi, quam vitam tali periculo committere, præsertim ii, qui vitæ perennitati student.

Pingues arbores, & animalia ad impinguationem valere;

CAP. V.

NATURALEM morbum iam diximus, si morbus est, qui humido naturali deficiente, tabescit, vt senio, non morbo interiisse videatur. Nunc dicemus morbos præter naturam; & primo de eo, qui ex nimia bona habitudine euenit, & intrinsece. Morbi enim plantis vel ex copia, vel inopia alimenti eueniunt. Est enim genus arborum, cui intrinsecus sponte euenit ex nimia pinguedine, quum radices succi copia in tædam abeunt, vt quædam animalia, quæ pinguedine suffocantur. Theophrastus picearum genus enumerat, & aliarum quarundam arborum, quæ nobis non parum commodi afferunt, quum Naturam se pandentem, & prodentem contemplabimur ad nostram pinguedinem, & decorationem valere posse.

Quæ

Quæ enim satis pinguescant, & nos pinguefacere possunt. Oleosa arbores pingues sunt, & corpora nostra dulcibus & pinguibus, cibo & potu auferunt, pinguescuntque: & iam vulgatum est Medicorum dogma, minui aridis, siccis, & siti; pinguescere dulcibus, humidis, & potu. Pinorum generi corruptio accidit sponte ex nimietate, & excessu nutritionis; quum enim per tædam pabulum transmittere nequit, perit; & rustici strangulari aiunt obesitate atque pinguedine; quippe omnia spiritum aliquem desiderant, vel solutionem, vel meatum libertatem. Auicenna pini granum esse impinguatium docet. Et de picea eadem prodit, quum eiusdem generis, & etiam nimia pinguedine tædescat. Amygdalus arbor pingui succo turget, ex Theophrasto: adeo virium soliditate valet, ut eximio alimento in germinum luxuriam proruat. Rustici castigando eam, tollunt nimiam alimenti copiam, paxillos arbori adigendo, vel confossas
 105 radices ostendunt imbribus, & frigoribus; Auicenna dicit, quod qui dulces amygdalas vorant, pinguescant. Pistaceorum arbor in nucum genere nota; est enim domestica terebinthus: obesitate perit, ut diximus; nam resinifera est, & resinifera ex Plinio pereunt obesitate: eosdem usus pistacea habent, quos pinei nuclei; ad inducendam enim pinguedinem valent. Sunt & Indice nuces ex oleosa arbore, & pingui, earumque substantia pinguis, ut butyrum referat, cuius vis præcipua macros impinguare est. Auellana ex nucum genere oleo copiosa, nisi retonsa, & refecata fuerit, adeo pinguescit, ut in corpulentiam omne alimentum absumat, & ob id sterile scat. Pinguedini adeo confert, ut fidem superet, & plusquam verisimile corpulentiam augeat. Fagorum fructus pingue oleum resudant, ut alibi diximus, & copiosius, quam par sit; quorum esu mire pinguescunt sues, immo ex fracibus, extracto oleo, maxima animalibus inducitur pinguedo. Glires quoque saginant, & ideo animalis una eius proventus, & mire saginari capiuntur. Purimum olei ex lini seminibus exprimitur; cuius fraces & recrementa reponuntur saginando iumentorum generi, præcipue bubus, obesitate sola futuris insignibus; quales interdum coronati ad ostendendam alrilis saginæ molem per urbium compita circumferuntur, Oleosa & iuglans, cuius fraces saginando pecori valde accommodas experti sumus. Laser, pinguis lachryma, defudans è plantis; vesci pecora solita, quo pinguescant: ex Cyrenica provincia non defertur; quoniam publicani,

qui pascua conducunt, maius ita lucrum sentientes, depopulantur pecudum pabulum. Hypear, siue viscum, quod in larice, & abiete nascitur, oleosum, & pingue est. Ad saginanda pecora utilius; quia & alimenti plus, & pinguitudinis in larice, & abiete sit. Vicia purgat primum, deinde pinguefacit, quæ suffecere purgationi. Irio recentiorum, fagineæ glandis confimile nucleo granum facit; cuius esu boues, iumenta & pecudes vehementer saginaglescunt. Sed pinguedines aliæ in nostris corporibus durabiles, aliæ cito abolentur; ex tarde crescentibus arboribus, tardeque maturescen-
tibus, pinguedo diutius permanet; ex cito crescentibus vero & maturescen-
tibus, cito abit. Ficus cito crescut, maturanturque, quanto citius saginant, sed ex tempore abit eorum pinguedo; quod Galenus ex vinearum custodibus probat, qui per duos menses quum ficibus vescantur, obesi, & pingues fiunt; ac caro, quæ ex ipsis gignitur, haud firma, sed celeriter, cum eis vesci desierint, contrahitur. Ficus corpus augent, & ob id antea athletæ hoc cibo utebantur. Pythagoras exercitator primus eos ad carnes transtulit. Citrii fructus pinguis, & cortex oleosus; extrahitur ex eo multum & odoratissimum oleum, ob id eius decoctum impingat, ex Auicenna. Sic etiam pingui-
bus animalibus vescendo, saginari homines solent; pingua dicimus animalia, quæ nimia pinguedine strangulari solent, vel supra modum pinguescunt, & turgida sunt. Inter animalia sus maxime pinguescit; & adeo ad summum pinguedinis peruenit, ut se ipsa stans sustineri non possit. Varro narrat in Arcadia suam spectatam, quæ præ pinguedine non modo surgere non posset, sed etiam in eius corpore forex, exesa carne, nidum fecisset, & peperisset mures. Crescit pingue ad pedem & tres digitos, & sexaginta diebus pinguescit, ex Aristotele, & Plinio. Animam illi Chrysippus pro sale datam dixit; scilicet, ut interpretatur Cicero, ne illa pinguedo putresceret, animam datam pro sale, qui seruat eam. Nos eius pinguedine utimur ad omnium rerum condimentum. Galenus eius carnem concoctu facillimam, & suauissimam dixit, præsertim media ætate; sanguinem quoque probum generare, omniumque ciborum potentissime nutrire, propter similitudinē, quam cum humana carne habet; & qui in famis necessitate humanam carnem gustauere, simile suillæ prodidere, ex Simeone Serhi. Castrati citius pinguescunt. Albertus; si rapacem auem obesam vis habere, pascere eam carne porci.

Alia

106 Alii fœtili nouo butyrum coquunt, in hoc decocto lauant carnem porcinam, quam aui bis in die propinant. Post suillam carnem hædina est, ex Galeno; teneri, pinguiissimi sunt, & grati saporis: solis hædis in macie vtare, dixit idem; nam facile eius caro coquitur, bene alit, sanguinē bonum generat, & præsertim lactentes esui optimi sunt, caprina caro adeo alit, vt Clitomachus Carthaginensis Thebanum quendam athletam hac carne vescentem reliquos suæ ætatis athletas viribus superasse scripserit. Capræ adeo pinguescunt, vt pinguedine sterilecant, ex Plinio. Ad nimiam accipitris maciem, veruecum carne pascito paruis buccellis, & restaurabis. Vitulorū carnes hædinis meliores sunt, & commodius concoquuntur; post hædinas præstare dixit Galenus: Ad impinguandum aues rapaces dat Albertus carnes vitulinas. Inter aues gallinæ maxime pinguescunt, & vt pinguiores fiant, vsum Veneris prohibet, vel lumbis adustis candente ferro, aut intus cruribus: caponis carnes corpus obefant, ex Platina. Si pingui lacertæ, halinitro, cuminoque farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginata, adeo pinguefaciunt homines, vt disrumpantur. Lacerti maxime pinguescunt: impinguat vehementer caro, & adeps lacerti, & proprie mulieres, ex Auicenna. Scinci supra modum pinguescunt: scinci caro impinguat corpus, ex Rhafi. Anates supra modum obefantur, multumq; nutriunt, crassiores sunt, quam reliquorum domesticorū animalium carnes, ex Serapione. Auicenna homines obefare scripsit, plurimumque conferre nutrimento; sed non admodum laudabili. Anatis adeps maxime impinguat, ob id Albertus, cum accipitrem pinguefacere quærit, dat ei in cibum anatis carnes. Butyrum ex lacte pinguiissimum est; linitur ex eo corpus, & impinguat. Aqua casei impinguat, ob id pastorum canes pinguiissimi, ex Auicenna. Caseus pingue reddit corpus, & comeditur post eum mel. Lac eadem operatur. Testudo turgēt, & pinguem reddit: vnde qui obefare quærunt equos, testudinem cum molli pabulo decoquunt, vnde equis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto.

Macilenta planta & animalia, macilentiam inducunt.

C A P. VI.

SI contraria his, quæ diximus, propinabimus, plantæ, animalia, cæteraque macra, macilentiam inducunt. Exempli erant: Fra-

xinus sicca arbor est, & siccum profert semen, vt muscarum alæ: cuius semen obesum corpus leuat onere, sensum ad maciem reducens. Idem efficit cancamum; lachryma arboris, pinguendinis omnis experts, ex Dioscoride. Animalia, quæ semper macra, macilentiam conciliant. Lepus carnosus & nunquam pinguis: huius carnibus vtantur, qui marcescere vel extenuari cupiunt, ex Blondo. Durities leporinæ carnis facit, vt sero, parumque nutriat, quod dura omnia faciunt; eademque durities euidentis siccitatis indicium est, ex Galeno; cui Psellus, & Paulus subscribunt; & colligens Simeon Serhi quicquid ab antiquis scriptum, inquit: Carnes leporis his, qui corpus extenuare volunt, valde conducunt. Perdix non pinguescit. Volaterranus ex Æliano dicit, perdicem allia degustantem, macrescere, vt ab aucupe negligatur propter maciem, & virus odoris: Plinius perdices pinguescere negat: præstare videtur vt elixentur potius, quam assentur, quum assati plus siccescant, & torreantur. Isach Medicus subtilis alimenti esse dixit. Lupus piscis quum nunquam pinguescat, Galeno, & Celso significatur non multi alimenti, sanguinemque gignere tenuiorem. Siluestria animalia, quia minus pingua, quam domestica, magisq; sicca, ideo demacrant; & iis vescenda præcipimus, qui demacrari cupiunt. Sal, quia siccum & durum, & sitim inducit, maciem affert; ideo auceps ad demacrandum falconē, dat ei salsum cibum, vel de perna salsa. Sal, vel oleum omnium vehementissimum ex chalcantho, ob id nil mirabilius ad demacrandum frequenti periculo facto vidimus, quam oleum vitrioli, si quotidie gutta in vino detur. Acetum, vinum est omni pinguedine orbatum, maxime demacrat.

Plante, quæ sphacelismum patiuntur, ad sphacelum valent;

207

CAP. VII.

EXTRINSECVS euenientes morbi, aut secundum Naturam, aut præter naturam erunt; nam quæ temporis ratione eueniunt, non præter naturam censendi, ardore scilicet, & algore. Dicemus postea de extrinsecis præter naturam venientibus. Extrinsecus euenientes secundum naturam, erunt aut publici, omnib. cōmunes, vt sideratio, sphacelismus, & vermiculatio; aut particulares. Loquemur nūc de sphacelismo: translatus nomen ab effectu simili, quod etiam in animalibus reperitur; est vero quū radicibus ex vulnere,

- aut

aut vlcere propter putrefactionem calor exstinguitur, quasi mortificatio. Cicer non ex vulnere, sed elota sanguine interit, sideratio ex vulnere, toroque celo constat, & præcipue moriuntur nouellæ arbores, vt vitis, & ficus, ex Theophrasto. Cicer, qui perit sphacelissimo, contra carcinomata valet, & vlcera, quæ *cacoetha* vocantur cum melle, & hordeo, ex Dioscoride. Saluæ foliorum squalor cinereus, pallensq; facies, arenti & marcescenti similis, qualis in torridis collibus enatæ, occasio fuit *ἐλκυσφακον* nominandi, quasi Sole afflatam, aut tabefactam dicas: medetur sphacelo, demortuis partibus, quibus calorem natium, roburq; insitum reuocat, qua pollet familiari facultate. Ex cauliculorum crematorum ficus cinere fit lixiuiam, quo spongia assidue imbuta, & superposita gangrænis prodest; nam expurgat, & consumit quæ exarescunt. Sic vua passa sine nucleis trita, & cum ruta imposita, gangrænas, & enatas in articulis putredines sanat. Persæpe sideratas punicarum radices nimio æstu vidimus, cum tenerrimæ fuerint: expressus nucleorum succus mali punici, ad virilitatis & sedis vlcera, & reduuias valet, & ad ea, quæ in corpore extuberant.

Arbores, & fructus, qui vermiculantur, in corporibus nostris vermes generant, & veripes non producentes, contra eos valent;

C A P. VIII.

EST & altera arborum exitialis lues, vermiculorū, pediculorum, aliorumque animalium generatio: nam ab eis roduntur, voranturq;, demonstrante Natura, earundem fructus in nostris corporibus eadem animalia procreare, vt ea vitare possimus. Duplex est vermium generatio ex Theophrasto; alia in ligno, alia in fructibus; vt sit communis omnium fere arborum mors vermiculorum generatio, & quibusdam plus, minusve accidere solet. Peculiaris malo, pyro, ficui, & viti; immo & vermes, qui in fico nascuntur, alios vermes pariunt, qui in cerastem figurantur. Fructus arborum etiam vermiculationem patiuntur, vt oleæ, pyri, mali, mespili, punicæ; sed punicæ, & malo, dulcibus magis quam aliis accidit. Leguminibus etiam vermiculi innascuntur, vt fabis, dolichis, & aphacis, quæ celeriter hoc morbo pereunt. Singula pro suo humore peculiare animal creant, ceu triticum, atque hordeum curculionē; faba animal, quod aliqui *midam* vocant, simili modo & lens, lenti-

cula, pisum, & alia. Auicenna fructus enumerans, qui vermes in fructu creant, humidiores esse dicit, ut mala, pyra, ficus, vitis, & eis similes; & legumina quæ in ventriculo vermes creant, sunt phaselii, fabæ, triticum, & similia. Ficus non admodum probum generat succum; quapropter pediculorum agmen semper eos comitatur, qui continuo eis vescuntur, inquit Galenus, & ad eo Simeon Sethi. Ocimum commanducatum, & Soli expositum, vermes generat, & pediculi semper in eo generantur. Diodorus pediculos, & vermes creare ocimi cibum fatetur; ob id eius esus copiosior declinandus, idque acceptum ferunt excrementitio humori, quo imbuitur, qui male concoctus nativo herbæ calore, quasi superuacuum, citam noscit putrilaginem, facile in pediculos, & vermes abeuntem. Diophanes adiicit, si tritum operiatur lapide, scorpionem gignere; & multi, qui miro eius odore oblectarentur, in cerebro natum scorpionem inuenere. Sunt & arbores quæ vermiculationem non patiuntur, ob id neq; in nostris corporibus nasci, & viuere patiuntur; & si qui nati fuerint, cito deficiunt. Theophrastus omnes arbores, quæ acres, & lacteo succo turgentes sunt, vermibus non infestari tradidit, minime etiam vermiculari: quæ acerbæ, & vehementes sunt, non modo quia minus putrescunt, verum etiam quia acerbitas partum animalium prohibet. Argumento laurus est; quæ quû breui putrescat, non breui vermiculetur; eaque de causa nec caprificus, nec ficus: lac eius omnino acerbior est. Omnia quæ scilicet inserta terræ mandantur, minus vermiculationem sentiunt, odoris, feruorisque causa. Optime seruantur lupinus & cicer; quia amaritudinem quandam & acerbiteriam habent, quæ quidem qualitates seruare impune possunt; quamobrem & corrupta hæc nullas bestias creant, nec quæcunque sicca, & acria. Auicenna contra vermes recenset grana lauri, cortices punici acidi; ex leguminibus lupinos, ciceres. Et olera, quæ non vermiculantur, valent contra vermes, ut cuminum, sinapi, mentha, fœniculum, apium, semen caulium, nasturtium, abrotonum, absinthium, & similia; sic rapi, raphani, erucæ, porri, origani, saturiæ, & corianni; hæc enim postrema semina ad durandum firmitiora, contumacioraque ex Theophrasto sunt, & ad summum quæ acris saporis: & si omnibus oleribus culices, aut vermiculi innascuntur, his minime. Ut olera infesta animalia non generent, mentham pluribus locis, maxime inter caules

caules feras; hoc præstare fertur eruum aliquantulum satum, præcipue vbi radices & rapa nascuntur: valet ad serpentum ictus; & mentha aspersa in potionem, ventris animalia pellit, & serpêtes fugat. Olea & oleaster, nec vermes, nec tineas sentiunt; amaritudinis enim causa non rodunt lignum, ex Theophrasto. Auicenna oleum vermes interficere dixit, & præcipue omphacinum, propter suam amaritudinem. Cedrus nec cariem, nec putredinem, aut tineam sentit; fructum enim producit præ nimia acerbitate ingustabilem: corpora a corruptionis labe vendicat; vermiculosis auribus instillatur ex aceto; peruncta lendes & pediculos perdit; contra vermes, & tineas subter in aluum fusa, præsidio est. Citrium nec vermes, nec tineas sentit; succus serpentes interficit: vermes in aluo, vestiariis conditum vermiculorum erosionum noxas prohibet. Cupressi materies nec cariem sentit: foliorum succus rem a vermiculis quibuscunque neque tangi, neque erodi finit.

Singulares arborum morbi eisdem nostris medentur;

CAP. IX.

DIXIMVS vniuersales arborum morbos; nunc ad particulares accedamus, in quibus magno Naturæ spectaculo admonemur ad eosdem humanos spectare. Cicer radicibus inarescens interit, quum in flore imber falsuginem eluerit; iactura falsuginis velut sphacelismus est: ad scabiem, impetiginem, & ad alios falsi humoris morbos valet, ex Dioscoride. Accidit oleæ impetigo, & lichen magna ex parte, ex Theophrasto: sudor ligni iuuenis oleæ accensi manans illitus, sanat lichenes, furfures, & scabiem. Muscum rubrum, etsi oleam Cato infestare tradiderit, multas tamen arbores inuadit, vt etiam lichen. Muscum inueniri in cedro arbore, populo alba, & quercu Dioscorides dixit; Galenus in piceis, & congeneribus plantis, pinu, larice, & abiere; ego in fraxinis, & fagis potissimum inueni, & iuniperis. Arbores ergo, quarum cortices eiusmodi morbo dehonestantur, ad lepras, lichenes, & scabiem valere nemini dubium esse debet: cedria in elephantiasi linctû proficit, scabiemque quadrupedum sanat, ex Dioscoride. Aqua, quæ in marcescentium quercuum reperitur cavitatibus, scabiem omnem, ¹⁰⁹ vlcerosam sanat. E pinus, & piceæ ramis dependere canos musci villos diximus, quarum cortices illiti lichenes, & impetigines sanant.

Larignarefinaalphos abstergit. Fraxini, & iuniperi cinis ex aqua illitus lepras eximit. Nos diligentissime obseruauimus in quam plurimis arboribus, petrisve sapissime muscum, impetigenes & lichenes gigni, cum humore labant; apparet foris viriditas quædam, paulatim capescit incrementum, & se induit in frondes, vt in pyro, fico, olea, vite, iunipero, & aliis: & lichene ipsa ex arboribus derafa, decocta, illitaque, impetigines emendauimus: lacteus fici succus lichenes, viriliginis, & piores expurgat; lachryma vitium illita, lichenes & piores vino perfrictas sanat: lichen ipsa asperginosis locis adhærens, impetigini medetur, ex Dioscoride. Pulmonaria, quæ veluti lichen, arboribus adhæret, ad pudendorum vlcera, & scabrities corporis valet. Ficus glabrationem patitur: si enim imbres nimii fuere, radix deglubitur, quod vitium *aulam* appellant; morbus hic radicibus paulo superius, isque ex humorum nimietate accidere solet: ficus cum atramento sutorio deploratis fere tibiarum fluxionibus, & cacoethicis vlceribus medetur. Vitibus morbus peculiaris articulatio, vel germinibus vi tempestatis ablati, vel culturæ imperitia læsis, quarum iniuria in articulis sentitur: enatas in articulis putredines imposta vua passa sanat, & podagris illinitur. Ficus scabiem patitur humore nimio; accidit quum Virgiliarum exorta acciderint minutiores pluuiæ, quæ vbi infiderint, hærent & feruent: succus eius lacteus cum polenta lepras, lichenes, & vulgares piores expurgat. Viri etiam accidit roratio, quum flores rorem excipiunt, humiditate, veluti rorem procreant; & si plus æquo inualuerit, alimentum auerit: hac causa acini partim labuntur, partim remanent, vt non attingant debiram magnitudinem: vinum temperate haustum, concoctionem in quauis corporis parte auget, ad roborandum corpus efficacissimum. Olea clauum patitur, quidam *fungum* appellant, alii *ollam*, hoc est Solis exustionem: siluestris olea carbunculos, reduuias, & nomas cohibet, & crustas emarginat. Quibusdam arboribus excrecentiæ quædam innascuntur, quæ ad nostri corporis excrecentias valent. Agaricum excrecentia est laticis arboris, veluti fungus: eius propria facultas expurgare excrementa, quæ spinali medullæ, neruis & musculis adhæserint. Fungus caudicum, vel terræ excrecentia est: Plinius excrecentibus in carne mederi dixit: nam ea ex tempore absumit. Theophrastus quercum multa adferre excrementa suis ramulis dixit.

xit. Gignunt & alæ ramorum pilulas, corpore, non pediculo adherentes. Fert & cachrym vrendi vim habentem, & multas gallas, vt dicemus. Dioscorides gallas omphacites tritas excrementis in carne cohibere dixit. Plinius omnia gallarum genera excrementis in corpore tollere dixit, & Auicenna. Eschara, scopulorum excrementum: ad excrementis valet.

Peculiares animalium morbos eisdem humanis mederi;

C A P. X;

SVNT & peculiares animalium morbi, qui etiam homines inuadunt, his nostris mederi posse ostendemus. Caliginem oculorū caprinum pecus patitur, eamque optime curare scit; quum enim conturbatū oculum, & non probe affectum sentit, eum ad rubi spinam & admouet, & referandum permittit; oculorū vt pupugit, pituita statim euocatur, & nulla pupillæ læsione facta, videndi vsum recuperat. Hinc enim homines hoc curationis genus edidicisse existimatur ab Æliano; Medici παραέντροσι in suffusione vocant eam, quæ acu fit, puncturam; collyrium ex felle caprarum telam oculorum sanat, ex Rhase. Eadem crebro lippirent, nisi quasdam herbas ederent; sic & dorcades: ob id earum finis cera noua Luna circundatum deuorare iubet Plinius contra hunc morbum. Caprarum oculi glauci sunt, vt videatur continuo glaucomata pati. Dioscorides fel siluestris capræ contra glaucomata valere dixit. Aliæ quotidianū morbū ingruere dicunt, a quo non prius leuatur, quam posterioris pedis vngulam auriculæ sinistræ immiserint: vngulā, aut partem eius, aut anulū inde factū, qui habet, eiusdem morbi amuletum gestat. Asinus vno maxime morbo laborat, quē *malida* vocant. Virium a capite oritur, facitq; vt pituita multa ruffa effluat; si ad pulmonem descenderit, moritur: asininum lac commendat ad tussim: sanguis, vel pulmo si trutus bibatur, ad anhelitum & tussim, ex Hali Arabē. Asinus alces species est, & ipse comitali morbo laborat: ex eo ad comitalem morbum remedia multa: asini cerebrum ex aqua mulsā, infumatū prius in foliis, semuncia per dies potum, ex Plinio, ad id valet, sed non pauciores, quam triginta: sic testes, medulla, vel seuum, vngularum cinis, caro, sanguis & lac, aliæq; eius partes. Boues duobus morbis tentantur, struma & podagra, ex Aristotele: bouis vngulæ cinis ex aqua illitus, strumas discutit ex Plinio; sic

simus illitus cum aceto ex Dioscoride: simus recens calidus podagram lenit, ex Marcello. Taurorum sanguis fibris refertior est, ob id celerrime coit, & densatur, ex Aristotele; ob id potu pestifer, ex Galeno, si sanguis eiiciatur; efficacem tradunt bubulum sanguinē, modice & cum acero sumptum; nam ex taurino credere temerariū est, inquit Plinius: cornua tauri vsta sanguinem cohibent, ex Galeno. Canes tribus laborant vitiis, rabie, angina, & podagra, ex Aristotele, Plinio, & Polluce: Necātur catuli statim in aqua ad sexum eius, qui momorderint, vt iecur crudum deuoretur ex eis. Aliqui demorfi a cane rabido, vt a pauore aquæ tuerentur, vermem e cadauere canino adalligauere: corrigiam caninam ter collo circumdatam remedio esse ad anginam, ex Plinio. Canis adeps podagram lenit, ex Æsculapio. Scabie infestantur etiam canes: scabiem curat ante omnes sanguis caninus, ex Plinio. Capras nunquam febre carere Archelaus est autor; ideoque fortassis, quod anima his, quam ouibus, ardentior, calidioresque concubitus, Plinius: capræ sterminus aridum, tritum, cribratum, cochlearii mensura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe febrienti, ex Galeno libro Parabilem. Fimi hirundinum drachmam vnam in lactis caprini, vel ouilli, vel passii cyathis tribus aduersus quartanas ante accessiones dat Plinius. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, capram præter cetera animalia comitiali morbo tentari refert; propterea veteres sacerdotes ea vehemēter, vt morbida abstinuissē, quoniam gustantibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius affricaretur: cuius causam affert pororum angustiam, quibus obsepsis, sæpissime includatur spiritus. Cognouerit autem hoc ipsum quis maxime ex ouibus, & præsertim capris; hæ enim frequentissime corripuntur; quod si caput ipsarum diffecueris, reperiēs cerebrum humidum, sudore refertum, & male olens, vt Hippocrates libro De morbo sacro habet. Comitialibus dantur carnes caprinæ in rogo hominis tostæ, Plinius & Sextus. Cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, priusquam lac detur infantibus, instillant contra morbos comitiales, ex Plinio. Hircis alarum fœtor, ob id dictus hircinus odor: hirci maturioris cornu rasum, vel exustum cum felle eiusdem miscetur, & pondere æquo myrrha adiciatur; deinde alæ, demptis prius pilis, assidue perfricantur, ex Marcello. Cerui vermes omnes continent in capite viuos, qui nasci solent sub lingua

lingua in concauo, circiter vertebam, qua ceruici innectitur caput, magnitudine haud minores iis vermibus, quos maximos putres canes edunt. Gigni vniuersi, atque contigui solent numero adeo circiter viginti, ex Aristotele, & ab eo Plinius. Alii in uolucris intestinorum coaceruari dicunt, & serpentium esu necari, quos spiritu narium e cauernis eliciunt. Cornu cerui combustum, cum melle potum, educit lumbricum rotundum, ex Galeno libro De theriaca ad Pisonem, & ab eo Sextus, Marcellus, & Rhases. Elephantes alui fluore tentantur, nec alia morborum genera sentiunt, ex Aristotele: ex ossibus elephanti puluis cum succo plantaginis ad dysenteriam datur, ex Plateario. Equo tres acutissimi morbi, vesica, ileos, & cardiacus; fit & asthmaticus, & rabiosus. Caseus equinus ventrem reprimat, & torsiones tollit, ex Æsculapio: tussim sanat salua equi triduo pota, & equum mori tradit Plinius. Equi saluam si biberint phthisici, & qui male tussunt, sani efficiuntur, Sextus & Marcellus. Leo febris quartana affligitur: etiam quum sanitate frui videtur perpetuo; nisi enim hic morbus vim, & impetum eius cohiberet, longe nobis hæc fera perniciosior esset, Philes: adeps leoninus cum rosacea quotidianis febribus medetur, ex Plinio, sed Sere-nus hemitritæis dicit; sed cor in cibo sumptum, quartanis medetur, ex Plinio. Lupus tribus morbis laborat, rabie, synanche, & podagra, Albertus ex Aristotele; sed Aristoteles eo loco de canibus tantum scribit; fieri tamen potest, ut iisdem morbis lupus, tanquam siluestris canis tentetur. Ad podagram magnificant lupum viuum incoctum cerati modo, donec ossa tantum restent, ex Plinio. Qui per lupi guttur biberit, certissima salute euadet, Agricola. Pellis lupi si gestetur ab eo, quem canis rabidus in morderit, non incidet in merum aquæ, ex Hali. Oves comitali morbo sæpissime corripit, Strabo autor est, quia humidum eorum cerebrum est; cognouerit autem hoc ipsum maxime, qui ipsum dissectuerit, quia humidum, & male olens inueniet, ex Hippocrate: ad comitiales sanguis pecudum potus valet, Plinius fellaudat. Suillum genus maxime obnoxium anginæ, & strumæ, ex Plinio: ex Suillo adipe, vel axungia sanantur strumæ, ex eodem, ex felle etiam. Ad equorum anginam suillum stercus propinat Herocles, melle illitum. Vrsi oculi hebetantur crebro, qua maxime causa fauos expetit, ut conuulneratus ab apibus os, leuet sanguine grauedinem illam: omniū

oculorum obscuritatem, incipientemque suffusionem curat felvrisinum cum aquæ duplo, ex Galeni Euporisto. Vulpes æstate morbo, ab ea alopecia nominato, laborat, quod pilorum defluvio constat; unde caprarum pelles non solum inutiles, sed noxiæ esse solent, Aetius. Adeps vulpinus alopecias sanat: in alopecia, ubi iam vulnera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vitæ, alcyonium, anchusæque nigrae folia contrita superiunctioni inducito, ut caput pilis contegatur, ex Ægineta. Mustellis morbus accedit, vel ita ex natura habent brachia, vel partes circa cubiti flexuram, siue gibbum tumidiore, & dictæ *παράγροις*. Hippocrates libro De articulis, qui parvum, & macilentum (atrophon) brachium habet, & cubitum tumidum, eodem vocabulo vocat: Auicenna ex cinere mustelæ imponit arthriticis doloribus. Crocodilo oculi hebetes, Alianus: cuius sanguis inunctus visus claritatem donat, Plinius. Accipiter oculorum hebetudinem patitur, ob id hieracio herba discutit eam Plinius: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissime omnium remedium oculorum vitii putatur a Plinio; oculorum hebetudinia Galeno. Accipiter patitur febris: ergo alis a collo suspensis salutare remedium. Coturnices morbum comitalem patiuntur, & propter eum morbum despiciunt eas, quæ solæ animalia sentiunt, præter hominem, ex Plinio, & Solino. Ad comitiales, coturnicum cerebrum, ex unguento myrteo tritum, stanneo vase reponitur, eoque faciem illinito, & admiraberis medicinæ efficaciam: nam statim æger exsurgit, ex Galeno. Circius altero pede claudicat: ad podagras, & articulos valet.

Planta super plantas nascentes, easque extenuantes, ad extenuandum valere; C A P. XI.

SVNT & alii extrinsecus euenientes morbi, qui plantis ipsis innascuntur, vel irrepunt, alimentique rapina exitium, & perniciem afferunt: nam amplexu suo alimoniam auferunt, succumque extrahunt; unde extenuant, & strangulant. Vestigandum nobis erit, quid hoc portento, mirabilitate pleno Natura demonstrare voluerit, ut in visco, cuscuta, hedera & similibus videtur; quæ non nisi ad extenuandum interna viscera, extrahendumque pus valere coniciemus: Hedera e germinibus radículas emittit inter folia, quibus arboribus adheret, quasi de industria a natura exhibitis, succum e trunco

212
 etrunco exhaurientes. Purulentis auribus medetur, foliaque in vino decocta omnium ulcerum generi illinuntur; pediculus vulnæ inditus, partus extrahit, lachryma pilos. Viscum impositum lienem absumit; cum auripigmento vngues extrahit. Epithymum bilem extrahit facile & sine molestia, lienique medetur. Cassutha infartos lienes extenuat: & biliosos humores extrahit.

Planta, & animalia, quæ caudicis fissionem & vulnera patiuntur, ad conglutinanda vulnera valent; C A P. XII.

S V N T & violentæ ablationes, extrinsecus aduenientes, quæ arboribus mortem inferunt, eæq; sunt partium ablationes, & vulnera. Aliquæ enim sunt arbores, quæ si vulnus accipiant, intereunt, suæ siccitatis & imbecillitatis causa; ut palma, vulnerato cerebro perit: sunt & arbores, quæ non solum inflictum vulnus, sed partium caudicis exemptionem tolerant; ut quæ humida sint, & perbelle germinent, ut vlmus, platanus, & quæ iuxta aquas viuunt. Sunt quæ vulneratæ meliorescant, ut vitis, ficus, malus, olea, amygdala, harundo, & pyrus, & caudicis fissionem tolerant. Theophrastus docet modum conficiendi resinam: Vulneratur pinus, & detrahatur ræda, in vulnus iniectum humor copiosior confluit; sic in abiete, & picea, vulneratur terebinthus caudice, & ramo. Resiniferæ plantæ omnes ad vulnorum conglutinationes valent. Utuntur enim chirurgi passim ad vulnera consolidanda terebintho. Ex pinu, & picea fit conglutinatorium. Terebinthina resina cauis ulceribus inditur, generat carnes, & sanat ossa fracta, & sic de cæteris. Siluestris olea vulnera conglutinat. Vlmus non solum vulnera, sed fracta ossa ferruminat; sic platani cinis, ex Auicenna. Vitis, ænanthe, & vinum sanguinolentis vulneribus imponuntur. Ex ficus cinere fit lixiuum, quod conglutinat, purgat, & carne replet, oras committit, non secus atque emplastra. Punica cytini sanguinolenta glutinant. Mali folia & cortices consolidant, vel succus ex eis expressus, ex Auicenna. Idem de pyro sentiendū. Inciditur & myrrha bis a caudice usq; ad ramos, ex Plinio; capitis vulnera glutinat, & ossibus nudatis medetur. Balsamifrutex vitreis, aut osseis cultellis, sed in solo cortice artificum plaga vulneratur, ex qua suauitatis eximie gutta manat: capitis vulneribus conuenit; nihilq; efficacius opobalsamo ad glutinanda citra cicatricē vulnera, & sic de reliquis: nam alia tædet referre, suspici-

cantesiam dictas suffecturas. Animalia etiam, quæ dissecta incisag; iterum coalescere, & cōglutinari possunt, facultatem possident nobis posse vlcera, vulneraq; conglutinare. Si quis fortuito laceratum, seu consulto in caluariam percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duabus pedibus adreptis viuit; deinde si coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione: veluti conseruntur, contexunturq;, atq; ex separatis duabus partibus, vnus atq; idem rursus efficitur lacertus: & tamen si loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei persimilis est, qui talia nunquam perpeffus sit, Ælianus, & ab eod. Philes. Lacertus dissectus iterum coit. Sanguis eius ad rupturam valet infantium, cum insident in eius decoctione. In pisce acu Aristotelis, Natura sagax rimam post podicem dilatat, donec pepere-rit; quia post partum ita coit, vt coalescere videatur, quanquam fieri possit, vt coalescat, ex Aristotele & Plinio. In Anglia ichthyopola lucios cultro dissecant, vt pingues esse empruris ostendant; quos non emptos in viuaria coniciunt, in quibus vulnus coit, & coalescit. Quod Naturæ rerum periti tincis ascribunt; quia iis lucii se adfricant, vt illarum mucore viscido vulnus illinant, & sic rimæ ora committuntur, vt propius etiam insipienti coaluisse videri possint: hoc ad conglutinanda vulnera conicimus. Audiuius lumbricos dissectos iterum coalescere; sic & serpentes, ob id ad vulnera, & incisos valent neruos.

Plantas, & animalia quæ corticem facile abiiciunt, ad mundandam hominis cutem valere; C A P. X I I I.

Corticis circumalbario communis arborum mors, aut plurimarum, quū principalis maxime pars sit, adrachne excepta, sed verius subere; cortice enim in orbem detracto iuuatur, quum cæteræ necentur arbores: crassescences enim perstringit, & strangulat. Cerasus etiam delibrari solet, alioquin præscinditur potius, quam filo eodē detrahi possit, reliquumq; durare, arboremq; tueri valet; nec iactura corticis arbor ipsa emoritur: nam dempta exteriori tunica, eius vice secundo anno tenuior subnascitur, priorisq; damnum refarcit. Inter corticē & lignum tileæ tenues tunica, multiplici membrana, e quibus vincula tileæ vocantur, tenuissimum earum phyl-
ræ, coronarum lemniscis celebres, cortices pro funibus expetuntur.

Viti

Vitrimosus cortex, sponteq; rumpitur; adrachnæ, vnedoni, & malo cadit. Cortices e fago, abiete, tilea & picea in magno sunt vsu agrestium, qui vasa, corbesq; ac patentioris oris quædam messibus, & vindemiis conuehendis factitant, atque prætexta tuguriorum, Quercus cortex, suberi congeneris, ad malefica vlcera, & ad duritias, quas *cacoethas* vocant, valet. Vitris lachryma, quæ veluti gummi caudicibus coalescit, illira, lepras, psoras, nitro prius perfricato, sanat. Sic etiam lambrusca easdem possidet vires. Resinæ pinus, laticis, & piceæ ad lepras, psoras, & eiusmodi cutaneos morbos valent. Si alio tuniculas demas, nil læferis; nam multiplicibus tunicis regitur; sic scillis, cepis, & similibus bulbis, semper his aliquid eximi potest, ex Theophrasto: ad lichenes, lepras, furfures, valent cum melle. Frumentacea fere omnia follicellis constat, granum septientibus glumis & aceribus: tritici furfures acri aceto elixi, calentes illiri, lepras pellunt, & vetustas impetigines sanant. Hordei cataplasma ex acri aceto impositum, lepris medetur: auena eisdem utilis, quibus & hordeum: alica, quæ fit zea decocta in aceto, lepras tollit, & vnguium scabrities extricat. Ostendit etiam prouida Natura quamplurima esse animalia, quæ senectam exuunt, hominem admonendo, vt quam ipsa possident qualitatem, eidem profuturam, scilicet ad cutis decorticationem, vel innouationem valere; elephantiasin, lepram, alphas, psoras, impetigines, & squamas. Sed quæ fuerint animalia docet Aristoteles, inquiens: Non nulla ex iis senectam exuunt (est autem senectus cortex, qui velut operculo inest cuti) vt ex sanguineis ea, quæ cortice molli inlecta sunt, scilicet serpentes, & lacerti. Insecta autem quædam senectam exuunt, silpha, culex, & ea, quorū pennæ vagina continentur, vt scarabæi, & omnia quidem, vbiam factum est, quod gigni debuerit, exuunt. Quædā inter marina senectutem exuunt, vt locustæ, gambari & cancri: serpentes vere & autumnō senectam exuunt. Viperarū carnes totum corpus per cutem purgant. Galenus de iis hæc habet: In Asia homo quidam elephantiasin laborabat, amici constructo illi tugurio, tantum illi cibum ferebant, quantum victui suppeditaret. Accidit vt vipera in vas vino plenum decideret, messores cum id animaduertissent, veriti ne si ipsi bibissent, aliquid mali euenerit, præ misericordia elephantiaci propinant, rati expedire illi potius mori, quam in illa miseria viuere; & cum ille bibisset, tuberosum omne illud cutis non

aliter, quam animalium testa excidit, & sanitati restitutus est. Idem etiam in Myſia accidit. Elephanticus quidam profectus ad balnea, ſperans inde cōmodum; erat illi ancilla, quæ miniſtrabat; incidit in vnceum vini vipera, & extincta eſt; ancilla in lucrū id reputans, quod fors eueniſſet, hero id vini propinat: ſed quum ille bibiſſet, eodem modo ſanatus eſt, quem diximus. Antonius Muſa Auguſti Cæſaris Medicus, quibus inſanabilia vlcera erant, viperas edendas dabat, miraquē celeritate perſanabat, ex Plinio. Ceruus ſentiens ſe grauatū ſenectute, ſpiritu ſuo e cauernis ſerpentes extractos, & pedibus conculcans, ita enectos vorat, & iuueſcit. Vt aues mutant ſuas pennas, ſerpētib; vtitur auceps ab Oppiano edoctus. Refert enim, quod ſerpens quidam ad nidum prorepens ciconiæ, pullos deuorabat; & quum ſequentis anni iterum ſœturam perdidiffet, ciconia tertio anno reuerſa, nouā auem, nec prius viſam ſecum adduxit, quę roſtrū magnum enſis inſtar acutū habebat. Cum ciconia longius ad victum volaret, ſerpēs aggreditur nidū, quæ plurib; ictibus conſoſſa iacuit; ſed auis venenatis dentibus læſa, omnes ei pennæ defluerūt; vnde quando accipitres cito pennas non proiiciunt, ſerpentē nativum accipiunt, (vt qui minimum habeat veneni) cum tritico coquunt, deinde illo gallinā paſcunt, & aquā decoctionis ei dant in potum; ſic gallinæ carnib; paſtus accipiter, pennas reiicit, & morbo, ſi quem patitur, liberabitur; novuſq; pennis decoratus, longo tēpore ſanus erit, & hilariſ. Strelliones ſenectam exuunt, vere & autumno; exutam mox deuorant, præripientes comitali morbo remedia, ex Ariſtotele, Theophraſto, Aliano, & Plinio. Hæc accipitri in cibum data, facit vt cito pennas mutet. Sic etiam lacerti ad eadem valent. Virides cremati, & carni alicui aſperſi mutationes pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat. Demetrius Conſtantinopolitanus libro De cura accipitrū, in cibo ei offert lacertā viridem minutatim conciſam, Antipater dat edendam in Sole ſiccata; vtunturq; ea ad capitis ſcabritias. Salamandra etiam exuit ſenectam, ex Aliano. Quacunque corporis parte eius ſaliua ceciderit, vel imo pede reſperſa, omnis in toto corpore deſluit pilus, ex Plinio. Quamobrē Medici quidam ea ad pſilothrum vtuntur. Nicandri ſcholiaſtes in teſtibus vtitur ad euellendos pilos. Dioſcorides exenterata in melle ad eundem vſum, vel oleo liquefacta. Paulus Aegineta crematā Salamandræ cinerem tantum ad hos vſus adhibet. Martialis mulieri imprecans

precans caluitiē, ait; *Hoc salamandra caput, aut saua non acula nudet.* Dioscorides addi dicit ad medicamenta, quorū vis est exesse lepras. Galenus ab eo eius cinere vitur pro septicis, aut psoricis medicamentis. Scincus eiusdem speciei; iudicarem, quod etiam senecturē exuat, ob id etiam ad easdem infirmitates valere, vt pro elephantiasi. Aetius; in regione Indorum elephantiasi affectos, assidue per sedem eluere, per asinae vrinae infusionē heminae mensura calefacte consueuerunt. Item crocodilum terrestrem accipiunt, eiusq; extremas partes amputant, ac interiora abiiciunt, dein fermento obuolurum assant cum ablato fermento, & scabritie eius derafa, carnis ipsius drachmam vnam quotidie præbent. Aegineta ad alphas vitur. Testudo senectam non exuit, sed terrenae testudines apud Indos gignuntur, quæ in altis arationibus terræ non difficile excitantur. Eiusmodi testudinum genus aiunt testam exuere, ex Æliano. Vt accipiter muret pennas, Demetrius testudines in cibo præbet, & falconibus male affectis dat. Aquila longæua est, quia hoc remedio renouatur iuentus sua, iuxta illud Psalmi: *Renouabitur, vt aquila iuentus tua.* Micheas Propheta meminit abiectionis pennarum eius, renouatur deponendo senectutem, scilicet mandendo testudinem, vt habetur ex Oppiano. Nec senio, aut ægritudine perit, sed solum fame, in tantum superiore crescente rostri aduncitate, vt aperiri non queat. Sic serpentes renouari dicuntur, quum leberidem quotannis deponunt. Aquilæ pedibus testudines in altum rapiunt, & lapide conspicato, ad libellā eiiciūt super illum, vt frāgantur & mandi possint, Plinius. Mos est aquilæ testudines raptas frangere, e sublimi iaciendo; quæ fors interemit Poetam Æschylum. Sic etiam in mari locustæ, paguri, & cancri crustam annuam deponunt vere, quando angues membranam vernationis, & aliam renasci. Ob id cochlearum testæ lepras purgant, & vitilignes, ex Dioscoride. Et mituli, murices, & cancri cinerem faciunt causticam vim habentem, quo vtuntur ad lepras, lentignes & maculas.

215 *Planta quæ gummi, & resinas resudant, ad gummi, & pus corporum valent;* C A P. XIII.

EST & veluti morbus arborum quidam, gummi fluxio, & resinae, nec vlla similiōri via poterat, quā gummi & resinæ deflexu, gummi & puri & callis nostri corporis mederi, vt in lue Gallica, & aliis

morbis perspicere licet; & quū id nos ipsi coniceremus, fuit euentus spei, quod & authorum testimonio comprobabimus. Gummi quod e ceraſo defudet aceto diſſolutū, gummi, quod noſtris membris innascitur, medetur, & quando eſt appoſitum, diſſoluit. Hoc recentioribus Medicis acceptum ferimus, quod non præſtantius medicamentum ſit adhuc inuentū. Laſer gummi eſt, ex ferula Syriæ, naſcente exceptum: ad callos, & clauos pedum primo circumraſos valet, vel illitum, ex Dioſcoride. Ammoniacum aceto diſſolutū callos pedum tollit; ex eodem. Idem eſt opoponacum, & earundē virium. *Tagamacha* Occidentalium gummi eſt, & ad idem valet. Extrahitur gummi ex guaiaco ligno, aloe, aliſq; chymiſtico artificio, quod gummi, ex venerea lue oborto valet, multiplici experimento a nobis cognitum, vt libro huic dicato docebimus. Sed vt gummi in arboribus, ſic & calculi in renib. generantur ex materia viſcida, putrida, indigeſta, quæ ex indigeſtione oritur, calore coagulatur, addeſaturq;. Gummi in arborib. ex nimia putredine oritur, vel indigeſtione, Solis calore condenſatū: valet ad calculos diſſoluendos. Quod ex ceraſo defudat, ex vino potū calculos expellit, ex Dioſcoride; prunorum, amygdalarum, perſicorum, abietis, & populi, ex Auicenna. Gummi, quod coaleſcit in caudicibus vitium, bdellii, laticis, ſic & aliarum arborum, ex eodem: quod nil obfuit adnotaſſe. Sic & arborū ſanies reſina eſt, quæ per rimas exſudat, ex Theophrasto: vere pus imitatur ex vlceribus fluens, vnde hanc illi etiam mederi argutamur. Terebinthina reſina cicatricibus ſaniem eruſtantib. prodeſt, ſuccinum purulēta ex pectore exſpuenti confert; maſtiche ſcabiei pedū, & apoſtematibus hepatis; larigna ad gonorrhœam, tabidos, & ſinuola vlcera; pini & piceæ ad purulentas excretiones; thus ad vlcera e capite manantia; myrrha purulentis auribus; & quæ cedro exudat cedria ad ſcabiem, & pulmonum vlcera.

Planta, qua in aliam ſpeciem abeunt, ad eos morbos, qui in alios degenerant, valent; C A P. XV.

MAXIMO Naturæ portento innuitur nobis, plantas illas in alias congeneres, & in longe diſtantes abeuntes, aut cælo repugnante, aut inuidente ſolo, iis morbis mederi, qui in alios degenerant, tranſeuntque. Demonſtrat Theophrastus albam populum in nigram tranſire; & triticum in lolium; & triticum & hordeū ſilueſtre,

stre, domita feritate, in domesticum triticum; idem in auenam, & typham, & zeam; & vice versa, zea & typha in triticum: Hordeum in auenam mutatur; zea in auenam; siligo in zeam, & hordeum rarius. Ocimum solibus transit in serpillum, & sisymbrium; & mentha in sisymbrium & calamintham; & neglecta sampsuchus, in organum; ex semine brassicæ nasci aiunt rapam, & ex rapi brassicam, ex Varrone. Sūt & morbi plerique, qui in alios transeunt. Febres in se inuicem abeunt, scabies in lepram, & lepra in cancrum, vertigo in epilepsiam, morbus gallicus, & podagra in morbos articulares, cœliaca in lienteriam & diarrhœam, inflammationes in scirrhus. Triticum tubercula, & furunculos concoquit, & aperit; recens panis vetustas imperigines sanat; pollen omnem discutit inflammationem: Plinius magis cæteris vetera vlcera purgare, gangrænas, lichenes, & lepras cum sulphure uiuo, dixit. Hordei farinæ cremor ex aqua cum pice contra articulorum fluxiones, & inflammationes
 216 mitigat, præsertim podagricas. Linum serpere vlcus non patitur; gangrænas sanat ex aqua; articulorum duritias concoquit, cœliacis imponitur ex aceto; vetera vlcera, lichenes & lepras purgat. Ocimum pulmonum inflammationibus auxilio est. Populi nigra folia podagricis doloribus illinuntur: semen comitialibus utile. Aduertimus etiam alterius noxam alterum emendare. Ocimum si tritum cooperiatur, scorpionem generat; mansum, Solique expositum, vermes efficit: Afri vero si eo die feriatur quispiam a scorpione, in quo ederit ocimum, seruari non posse: quinimmo tradunt alii manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id scorpiones a proximo omnes. Ocimum Chrysippus valde increpuit; inutile stomacho, vrinæ, & oculorum claritati officere: præterea insaniam facere, & lethargos, & iecinoris vitia, ex Plinio. Serpillum vero aduersus scorpiones valere, decoctis in vino ramis, foliisq;, capitis doloribus, phreneticis, & lethargicis; contra tormina, & vrinæ difficultatem, ex aqua bibitur ad iecinorum desiderium. Sic de aliis opinandum.

*Maculosa plantæ, & animalia corporum nostrorum maculas
 abstergunt;* CAP. XVI.

DIXIMVS arborum morbos; nunc eos demonstrabimus, quos suis partibus ostendūt plantæ & vniuersales, & primo quomo-

do corporis maculæ, extrinsecam superficiem dehonestantes, abolebimus. Est maxima decorationis pars maculas à corporibus abstergere: unde maculosi flores, folia, & caules plantarum, & maculosæ animalium pelles ad abstergendas nostri corporis maculas valent. Recte quidem, & sine ulla ambage rerum Natura parens corticibus caulium radicibus, fructibus, aliisve partibus maculas, serpiginis, fædasque cutis lentigines obliterat, & abolet. Dracunculi maioris caulis maculosus, maculis depictus, purpureis tamen euincentibus; ad vitiliginis efficaciter illinitur, ex Dioscoride. Nos eius radicibus contusis, melle, & sapone ceruino optime maculas è manibus, & toto corpore abstergimus. Minor dracunculus eodem modo variegatus, vitiliginis quoque emaculat. Arum frondes variis punctulis distinctas habet; easdem possidet dotes. Allium anguinum eodem modo maculosum: crematum vitiligini, lentigini, & sugillationibus valet. Cyclaminus maculosis foliis, in quibus supra, infra; albicant maculæ: vitia cutis in facie emendat oblitus cum melle. Persicariæ infra folia pullo; vel sanguineo colore maculata sunt: imposita sugillata delent, & maculas recentiorum experimento. Chamæleoni nigro folia nigra, rubro distincta videtur; imperigines abstergit, vitiliginis, & vitia in facie emendat. Ranunculi species, quam silvestre allium appellant, folia habet maculosa; stigmata delent. Testiculi species maculosis foliis: faciem abstergit ex Auicenna. Iris in flore punctos habet, lentigines, & vitia cutis emendat. Lilium rubrum, siue Poetarum hyacinthus, qui veluti lentiginosus, ferrugineis punctulis, vel lineis interstinctus est. Ouidius:

Flos oritur; formamq; capit, quam lilia: si non

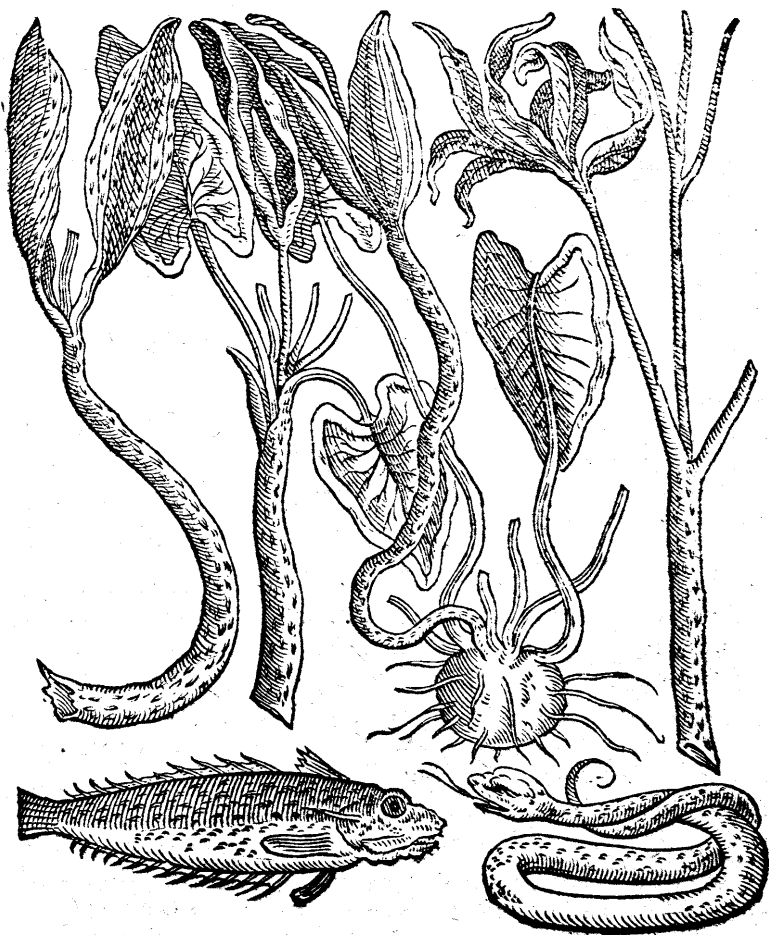
Purpureus color his, argenteus esset in illis,

Ipse suos gemitus foliis inscribit; & ai, ai,

Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

Lilii species est, & etiam lentigines emendat. In fabarum floribus maculæ sunt, & lentigines, ut diximus. Galenus manifeste conspici dicit fabaceam farinam cutis sordes detergere, quod intelligentes mangones, ac mulieres in balneis quotidie his utuntur: detergit etiam maculas è Sole contractas.

- 217 OBEX oculis tabellatum plantas, tum animalia maculosa offert,
 anguinum allium, arum, arisarum, & draconium ostendit: infra
 scorpium piscem, & viperam. maculas in eorum corticibus con-
 templator.

Ricini semen versicolor, vitia cutis in facie, naresque emaculant. Semina siluestris lupini maculosa sunt: satiui faciem expurgant, & maculas delent: siluestris ergo operando valentior. Melo pepones cortices virides maculosos habent; abstergunt maxime faciem, ex Galeno: contuso semine absterforii vice vrantur. Betulae arboris cortex versicolor est, ex Theophrasto; huius radix terebro perforata, aquam e corpore eiicit, cuius vis maxima ad delendas maculas, & nitorem corpori inducendum. Eadem in animalibus experimur: nam quaecumque versicoloribus maculis in pellibus interstincta sunt, potestas eadem. Sed aliqua ex genere sunt, ut lynx, panthera; aliqua casu, ut oues, & caprae. Salamandra versicolor est; Dioscorides variam dixit. Nicandri Scholastes, & Aetius stellioni similem, vel ardeae stellatae; Plinius stellatam, quod cutis interrupta his veluti oculis, videretur. Galenus lentigines & maculas delere dixit. Stellio stellatus est, sic dictus quod punctos, siue stellas in dorso habeat, vel lentiginosus sit. Ovidius;

— aptumque colori

Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Eius stercus ad imperigines, ephelidas, & alphas valet. Sunt & lacerti variis maculis distincti, ex quo Virgilius;

Absint & picti squalentia terga lacerti.

In lateribus enim utrinque aliquot puncta sunt splendentia asterisci, virtute similis stellioni: cuius stercus lentigini moderi dixit Aui-cenna. Crocodilus orbiculis & squamis croceis subpictus; cuius fimus ad lentigines valet, ex Sorone & Archigene apud Galenum. Scinco color niger, dorso & lateribus sunt multa puncta alba, & minuta; sunt & inter latera & ventrem, aliisque partibus supinis, reliquumque corpus, & ipsum nigrum est, & cum coloribus etiam punctis exasperatur: ad eadem valet. Scinci sanguis si misceatur cum *baurach*, & illinatur faciei, maculas & lentigines minutissime delet, ex Galeno, Aegineta, Plinio. Vipera colore vario, pluribus ornata maculis rotundis; corpus totum per cutim euacuat, ex Odoardo. Lepus punctis, maculisque nigrioribus interstinctus, ob id *percnon* dictus, ex eisdem aquilarum alarum maculis. Genus vnum Aristoteli *percnon* dicitur, vel ex punctis albis intermixtis, ut lentiginosus videatur. Perunctus eius sanguis lentigines, & fucos pellit; panos & sigilla delet, ex Sereno, & Sexto. Sturnus varius est, niger, albis distin-

distinctus maculis, ex Aristotele, vel croceis; sterus ad faciem ornandam, ex Dioscoride, Galeno, & Plinio valet: plura leges ad alphas, panos, impetiginem, & morpheam, ex Galeno, Agineta & Serapione. Lynx maculosa est. Virgilius;

Succinctam pharetra, & maculosa tegmine lyncis.

Eius usus ad sphragida, & sigillata, ex Arabibus. Accipiter pectore maculosus, nigris, albis, vel rubeis maculis ornato: ad nubeculas, suffusiones, & heberudines oculorum valet. Passeres mares guttatim albis, & nigris punctulis distinguuntur: fimus eius à lentiginibus purgat faciem, ex Hali. Varii in pavone colores visuntur, in caudæ pennis, oculi & gemmantur colores. Plinius tanta colorum varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, ut nil pulchrius spectari possit: ossa eius adusta ex urina, lepras, & vitiligenes emendant, ex Sethi. Merularum genus pectore rufo, maculoso, & nigro, vel variis color ex nigro, cinereoque mistus: fimus ex aceto mistus lentigenes extirpat, ex Hali. Hyæna maculosa est, tota orbiculis, ex Plinio: fel ad albugines, caligines & glaucomata. Sunt & animalia, quæ partim maculosa, partim suo colore maculata, non ex toto genere, ut diximus. Canis maculosus reperitur, variusq; Oesypus cum melle tritus, appositusque abolet maculas, ex Plinio. Capræ & variæ; caprino sanguine abolentur maculæ, ex Marcello. Catiad nebulas valent: arietis fimus maculas delet.

Maculosa plantæ, & animalia ad oculorum maculas valent;

CAP. XVII.

ACCIDUNT & maculæ in oculis, quas & plantæ, & maculosa animalia obliterant; sunt oculorum maculæ, nubecula, argema, albugo, glaucoma, & alii morbi; nam ut flores variorum colorum, ita & oculi cæsi, albescentes, charopi, flavi, nigrique. Exemplarunt. Dracunculi caulis variis distinctus maculis, oculorum nubeculas tollit. Idem & minor facit. Arum easdem delet. Cyclamino albicant in fronde maculæ: suffusioni, ac retusæ aciei cum melle oblitus prodest. Testiculo rubent, & nigricant maculæ, easdem delet. Ebenum nigro ligno: inquit Plinius. Non omittemus propter miraculum scobem eius oculis vnice mederi, lignoq; ad cotem trito, cum passio caliginem discutit: & ex aqua oculorum albugines sanat. Corocomagma probatur, quod nigra sit; vires habet ad de-

lenda ea, quæ caliginem oculis obuersionem. Maculæ, quæ in plantis lactei coloris sunt, ad albugines & argemata valent. Lactuca siluestris refudat lac, oculorum argema reprimat, hieraciū omnia oculi vitia. Dracunculus lac emanat, contra albugines effectū habet. Chamæficæ hebetudines tollit; lac sanat argema & albuginem, ex Aui-cenna. Quæ diximus ictericis mederi, etiam ad glaucomata valent, ut citriū, ad oculorum icterum valet, ex eodem. Succedunt his maculosa animalia. Viperæ maculosa pelle: cinis earum albugines tollit, & comestæ claritatem oculis afferunt. Hirundines maculosæ, ex albo, nigroque: visus aciei claritatem afferunt. Aquaticæ testudines, quæ nigris maculis dorsum interstinctum habent: fel illitum omnē oculi caliginem abolet, ex Plinio. Accipiter ad caligines accipitur; stellio ad hebetudines; lacerta ad caligines, ex eodē. Glauca animalia glaucomati auxiliantur, testudo ad glaucomata. Glauca lacerta in fabuletis habitans, comburitur ad glaucomata. Otis, siue asilo ex noctuarum genere, glaucos oculos habet: ad glaucomata vis, ex Plinio. Albugines & leucomata tollunt alba animalia. Ovis, gallus, & lac albugini propinquantur. Sanguis nigrarum gallinarum ad maculas, & lentigines, ex Rhaſi. Sunt & animalia, quæ sanguinē in oculis habent; & ad delendum oculorum sanguinem præstant. Turtures circa oculos ruborē habent: earum sanguinem oculis suffusis eximie prodesse dicit Plinius. Columbarum circa oculos rubor; suffusionibus inungi Dioscorides dixit: Palumbi eodem modo. Perdici pars supra oculos, & prona capitis cum initio colli ruffo colore insigniuntur, oculos suffusos liberat. Rana non nisi in oculis sanguinē habet: eruitur ranæ oculus spina, & in panno coccineo ligatus, oculis superponitur, ut sanguinem deleat. Chamæleon non alibi sanguinem, quam in corde & oculis habet, nec in his vlla copia, sed paulillum: eius felle suffusiones sanantur. Hirundo rubras maculas in petore habet, ad oculos queritur cruore suffusos.

Squarosa planta, & animalia corporis squamas delent;

CAP. XVIII.

MONSTRAT etiam non inconcinna similitudine Natura squarosos stirpium ramos, cortices, florum calyces, & semina; sic & animalium pelles ad squamosos morbos valere, qui cutim obsidēt, scilicet lepram, psoram, scabiem, & scabros vngues. Exemplarunt: Scabiosa in summis caulium capitulis florum calyces promit-

compa-

compactili squamarum ordine structos : præstat aduersus scabiem, unde id nominis sibi vindicauit: alphos, impetigines, nauos, & cæteras cutis affectiones delet, vt constat recentiorum experimento. Eadē facie, & facultate est *morsus diaboli* dicta, adeo ei simili, vt plerunque pro eisdem accipiantur; flores habet in ventricosos poculis, squamulis compactis. Scolymi fructus ferūt in coni formam, squamis sibi imbricatim incumbētib. Plinius lepras, lichenēs sanare ex aceto dixit. Sunt & flores chamæleonis squamis etiā compactis, qui vitia cutis in facie, & vitiligines emendant. Sedū foliis prodit squamatim consertis, elephantiasim haustu tollit. Origanum flores promit compactili squamarum serie in spicis: decocti ius psoriasis iuuare potest. Plantago florem affert spicatum, scilicet in summo cauliculo spicam ē floribus sibi in vnum incumbētib, quasi imbricatim decussantibus: elephantiasim illita prodest. Sunt & arbores quæ flores, quasi vermiculos proferunt, collo squamatim compactili, ē ramis propendentes, vt iuglās: cuius oleum scabiem fugat. Pinus, pinaster, picea, larix, & aliæ conos proferunt squamatim compactiles; ē quibus resina fluit, quæ lepras, impetigines, & scabros vngues eximit. Cupressus frondes, & conos, ramosque squamulis loricatos affert; resinam gignit, quæ ad eadem illinitur. Sabina squamosis ramulis, & foliis constat, eadem potest duplicata, quæ cinnamomum, ex Plinio: cinnamomum lentigines, & cutis vitia in facie ex melle illitum detergit. Lilium radices squamosas habet, ex pluribus nucleis compactas, lichenēs, lepras, & surfures in facie emendat, & vitiligines emaculat.

Ad animalia transeundo: Crocodilus corpus asperum habet, squamis præduris, ostreorum modo obducitur: eius simus ad impetigines, & similes valet, apud Soranum, & Archigenem, ex Galeno. Scinco tota pars supina, pectus, & venter squamarum serie nitet, cuius sanguis lentigines: & crocodilea alphos tollit, & faciem emundat, ex Ægineta. Ad id Horatius;

—colorq;

Stercore fucatus crocodili.

Ouidius De arte amandi præcipiens honesta facie esse, quæ nigra sit, ad Pharium piscem relegat.

Nigrior ad Pharii confuge piscis opem.

Salamandra scabra est, & asperæ cutis in dorso, præsertim, propter quædā

PINASTRUM, scabiosam, inglandem, & lilium representamus, 220
 quae conos, capitula, iulos, & radices squamosas, & scabritie
 insignes, explicant. Squamosa praeterea animalia,
 serpentes & pisces, ut ex voto squamas
 contempleris.

puncta; & fortasse Nicandro, ob id dicta *παρρητικὴ δόξα*, quod intercepra cutis, his veluti punctis videatur: pro alphis, & pforicis medicamentis Galenus vtitur. Viperæ & serpentes squamosa cure sunt à capite ad caudam; ad elephantiasim valere sæpius ex Galeno retulimus. E-
 221 lephas squarosa cure, ob id lepra morbus *elephantiasis* dictus, ob eā, quam cum elephanti cure similitudinem habet: cuius sanguis illius elephantiacis corporibus medetur, ex Marcello: ebur ad hunc vsum probat Aetius. Si vero squamosis in cibum vtemur, squamosos nos reddent, quum in alimentum assumantur. Pisces, omniaq; acida lacti admista & vino profusa, scabiem & lepram conciliant, ex Medicorum scholis.

Perforata plantæ, & fistulosa ad corporis perforationes, siue vulnera, & fistulas valent; CAP. XIX.

COMMONSTRANT plantæ perforatis foliis, siue radicibus, fructibusque ad perforationes, siue vulnera corporis valere. His vti possunt Chirurghi in vulnerariis potionibus. Est gentianæ species quam *gentianellam* Herbarii vocant à paruitate, quod fere facultatibus maiori gentianæ respondeat, cuius radix secundum longitudinem tripartito, aut quadripartito fissa est, vnde *cruciata* nomen vulgus indidit, quod eam foramina in crucis formam disposita quatuor confodiant; imposita vulneraria est. Hypericonis folia perforata sunt, & perforatæ nomen indepta, quod folia Soli obuersa, innumeris fere foraminulis, quasi acu traiectis, & nostram aciem, & Solis lucem transmittant, quasi millefora dicta: vsu medico, & chirurgo notissima: folium & semen ad vulneraria balsama nulli secunda, multiplici peritissimorum chirurgorum experimento. Haud disparis vsus ascyrum, quum sit quoque vulnerum glutinatrix herba, foliis etiam pertusos poros habentibus. Vlmus, vt hypericum, perforata folia habet: Dioscorides ad vulnera glutinanda valere dixit, si cortex fasciæ loco intorqueatur: nam in lori modum inflecti potest: eius etiam decocto fracta ossa solidescunt. Sed fistulosi plantarum caules, & inanes, non solum ad vulnera, sed ad fistulas valent, nec subtiliori consilio Natura potuisset aquæductus, cuniculos anfractuose incedentes humani corporis demonstrare, quam fistulosis & cauis plantarum caulibus. Quamplurimis herbis caulis cauus, & fistulosus; olera fere omnia frumentacea, & harundinacea concauo culmo fastigiantur, continuoq; foramine hiant. Gentianæ

Y

caulis cauis: imposita vulneraria est, & cunicularim depascentium medela; succus præcipuo effectu ad eadem prodest. Symphytum caule peruiro, & vt sonchus, inani: vulneribus præstat opẽ. Elleborum album cauum caulem habet, nigrum si in fistulam callo induratum demissum fuerit, duobus, tribusve diebus callum dimittit. Lupinus cauo intus corpore: quæ theriomata vocantur vlcera in capite manantia, sanat. Tandem nulla res nec magis manifeste, nec magis affabre demonstrat fistulosi ductibus suis nostri corporis serpentibus vlceribus posse mederi quam ligni marcor; siue congeries illa, vel caries, quæ in caudicibus, vel veteribus lignis inspicitur & reperitur. Hæc inquam farina vlceribus imposita, vel illita, purgat, & ad cicatricem perducit, vel serpentia vlcera cohibet, ex Dioscoride, & aliis: & eo efficacius effectum præstat, si caries illa ex illis lignis sit, quæ similem facultatem habent; vnde *guaiaci* ligni caries præstantissima est, vlcera omnia sanat, etiam illa, quæ cacoetha dicuntur, quæque ex morbo Gallico proueniunt. Sed aliud occurrirringens exemplum, quo certius hæc nostra methodus comprobetur, quippe Plinius, Vermes, ait in cariosis lignis nascentes, sanant vlcera omnia, & nomas, ex oleo illitas. Galenus eas caries laudat, quæ ex ulmo, vel aliis astringentibus lignis eruantur.

Angulosos caules ad vulnera valere; CAP. XX.

VIDENTUR etiam stirpes angulosi caule, frondibus, aut seminibus nobis ostendere, inflexis vulneribus mederi posse; quippe telo, spiculis, aliisque angulosi, & mucronatis cuspidibus vulnera infligi solent. Euenit id quoque, & possumus naturalibus causis demonstrare. Diximus nempe secundo libro angulosos caules in stirpibus ex ficitate euenire; quæ sine morsu deficcant, & has Galenus ad vulnera glutinanda valere dixit. Sic & spinosæ plantæ, quæ vulnera suis aculeis minantur, ostenduntque, ad idem etiam valent. Pro exemplis aliqua sufficiunt. Sideritis Heraclea quadratum caulem edit, cuius folia illita suapte vi vulnera sine inflammationis periculo ferruminant. Centaurium minus anguloso caule; suo illitum vulnera conglutinat, vetera purgat, & cicatrices obducit. Chamædris quadrato caule, Theophrastus eius folia ad rupta, & vulnera valere dixit. Scordium quadrato caule, vulnera iungit. Betonica quadrato caule: Antonius Musa Augusti Medicus corporis vul-

ris vulnera tusâ & illitâ, mira celeritate perſanabat. Alterum ſymphyrum caulem anguloſum mittit: recentia vulnera illitum conglutinat. Faba quadrato caule, mitigat inflammationes, quas vulnera excitant. Clymenum caule fabæ: tuſa folia vulneribus impoſita ad cicatricem producunt. Plantago quædam quadrato caule: ſinus cōglutinat. Tynocomon quadrato caule: illitum cum polenta, adaſta ſpicula & aculeos è corpore extrahit. Sparganium naſcitur foliis, & dorſo prominulo, & acuta acie, quæ manum arripientis caſim fauciat: deſiccantis eſt facultatis, ex Galeno, quod vulneribus prodeſſe poteſt. Iris, ex iis, quæ gladioli formam habet, vulnerariis medicamentis inuncta, ſarcotica eſt. Xyris folia habet in cacumine mucronata: ex corpore ſpicula extrahit. Gladiolum dicunt, quod gladii ſpeciem gerat: ſpicula è corpore tollit. Spinofæ plantæ vulneribus propinquant, vt rubus, tribulus, aquifolium, diſſacus, poterium, aloë, licium, peſten Veneris, & aliæ, vt alibi dicemus.

Arbores, & acutifolia planta, in operando acuta, tenuisq;

C A P. XXI.

NE c ſine vtilitate demonſtrat Natura, acutifolia ſpinofaque in operando, acuta & tenuia eſſe, nec ſolum, quæ acutum folium habent, ſed quæ caulem, ſemen & omnia, vel ſpinulis, & capillarib. foliolis tenuiſſima. Naturalis cauſa eſſe poteſt, quod quæ ſpinofæ, acutis foliis, & tenuibus fuerint, ſiccæ ſint qualitatıs, quodq; è ſiccis locis naſcantur, vt ſuperius diximus; & ſicca, calidaq; valenter operantur. Silueſtria, quia ſicciora, fortius agunt, & ſilueſtria anguſtiorib. foliis ſui generis vrbaniſ. Peucedanum capillaceo folio: tenuiũ partium eſſe, vt ſequentia omnia, Galenus dixit; vnde valide & celeriter operantur: ob id comitialibus, & lethargicis valet. Sagapenum ferulaceum eſt, tenuium partium; comitialibus valet, & olfactu vuluæ ſtrangulatus excitat. Euphorbium tenuifoliæ ferulæ ſpecies, tenuium partium, & vrêtis facultatis; iſchiadicis prodeſt, ſquamas extrahit oſſium; ſed neceſſe eſt linimentis communire corpus, quo oſſa conueſtiantur: ſternutamenta cit, occipiti confricatum veternoſos iuuat. Pyrethrũ folia fert, vt daucũ ſilueſtre, & fœniculũ: guſtu feruiſſimo, vrentis facultatis eſt, & ad dentiũ dolorẽ valet. Roſmarinũ frugiferũ, cui *cachryas* nomen, folio fœniculi: incidëtis facultatis eſt.

Galbanum cyrenaicæ ferulæ succus, vrit, vertiginosos olfactu suscipiat, nidore serpentes fugat. Melanthion foliis tenuibus, tenuium partium & subtilis essentia: lepras & lentigines tollit. Acanthium foliolis spinosis, cum acutis incisuris, tenuium partium. Spina alba folio hispido, & aculeato est, in cacumine echinum spinosum habet; eius semen tenuis essentia: est, & calidæ facultatis. Ammi tenuium foliorum, acre & tenuium partium est. Anthemis tenuibus foliolis parvis, & tenuibus partibus constat; calefacit & extenuat. Artemisia tenuifolia Dioscoridis, tenuium est partium. Asplenium acuto folio, oblongoque; etsi non calidum, siccum tamen, & tenuium partium. Ginger harundinaceo, vel gramineo folio, subtili partium, sed minus quam piper. Eryngium spinosum siccum in tenui essentia: comitialibus medetur. Iuncus odoratus, à tenuitate non alienus: cit vrinam. Calamus odoratus, harundinaceo, acuto folio; inest ei quædam partium tenuitas. Milium harundineo folio; tenuis essentia: Myrtus tenuifolia, tenuis, calida est. Ferula attenuat; oxyacantha spinosa, tenuium partium; sic resina lentiscina, & picea.

Arbores, & animalia quæ glutinum ostendunt, ad glutinanda vulnera valere; CAP. XXII.

COMMONSTRAT & maximo hominum commodo Natura glutinum in plantis, radicibus suis, foliis, succisve, quo diuise corporis partes possint cōglutinari, ferruminari, solidari, tam foris, quam intra viscera, & ad laxos naturæ ostii hiatus. Quorum exempla erunt. Theophrastus hibiſci radicem aquam posse condensare scribit, si tritam inieceris, sub dioque humorem posueris; tota visco & mucagine prægnat: si carnibus concoquas, in vnum aggregare, ac vehementer conglutinare affirmant: vltus, ad rupta & vulnera Hippocrates vulnerariis medicamentis imposuit, sic Dioscorides & Plinius: consolida maior radices viscosas habet; carnes quoque si coquantur, cogunt addere: trita & potæ ruptis proficiunt, & recentia vulnera illita cōglutinant, radice omnium, quas nouimus, maxime viscida, quæ carni frusta, si illi incoquantur, ferruminare, glutinareque creduntur: folio & radice vulneraria est. Aquifolii flores aquam glaciari Pythagoras dixit, cortice ad glutinum aucupatoriū apto: fracta ossa ferruminat. Huius cortices detrahunt, & facta humi scro-

microbe locis vliginosis maxime obruunt, frondibus arborum inuoluentes, & inibi putrescere patiuntur, quod duodenis diebus euenit; tum marcidos eruunt, & tantisper pila tundunt, dum in viscum lentescant; demum in profluente, vt obhærentes corticū reliquæ, fordesque fluitent, proluunt. Visco nil glutinosius, pennas maxime volucrum tactu ligante. Colliguntur acini virides messium tempore, siccantur, & aridi tunduntur, conditi in aqua putrescunt duodenis diebus; in profluente rursus malleo tusi corticibus amissis interiore carne lentescunt; quidam galbanum adiiciunt, pari pondere singulorum; eoque modo ad vulnera petuntur. Chamæleo albus *ixia* aliquibus vocatur, quod viscum circa radices eius inueniatur. Plinius viscum gignere sub alis foliorum dixit, sub Canis ortu: fert viscum vulneribus vtilissimum. Sarcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuri similis, à conglutinandis vulneribus nomen inditum. Ex corticibus radicum vلمي optimum glutinum paramus ad vasa vinaria, quæ restagnant; fracta ferruminat. Aloe folium pingue, crassum, glutinosumque habet: ad iungenda vulnera sane quam vtile. Myrrha glutinosa est: vulneribus capitis inspersa, glutini vicem exhibet, & fractas aures iungit. Sunt & resinosæ plantæ, quæ glutinum ostendunt, ob id ad ferruminanda vulnera eorum præcipuus vsus. Pinus cruenta glutinat vulnera. Cedria vlcera, quæ oues exceperunt ex tonsura, ad cicatricem producit. Gummi, quod vocant *eleni*, vulnerariis medicamentis præcipue vtuntur. Gummi oleæ Æthiopica ad vlcera valet. Lentiscus resinosus est, ad fracta ossa valet. Sunt & herbarum folia, quæ glutinum ostendunt. Glycyrrhiza glutinosa fert folia, & gummosa: illius succus vtilissimus vulneribus. Laudanum folium habet verno tempore pingue resudans, quo vescentes capræ, pinguedinem conspicuam barbis carpunt, & suo lentore villosis cruribus adhærentem reponunt: easdem, quas cistus, vires possidet, ex Dioscoride: cisti folia vulnera consolidant, ex Galeno. Hypericum semen resinosum, odorem, & lentorem habet; ascyrum fructu resinoso, & androsæmum: diximus ad vulnera valere. Animalia sunt, quæ circa colla pellem habent, ex qua optimum conficiunt glutinum, alii *taurocollam* vocant, alii *xilocollam*, quod ex bubalis coriis conficiatur. Plinius ex taurorum auribus, & genitalibus fieri dicit. Inest etiam coriis omnib. mucosus lentor, aliis minor, aliis copiosior, vt in bubus, ex quo fit glutinum:

vulneribus prodest melle, aut resina: *ἰχθυόματα*, vel piscium glutin fit ex ventre cetacei piscis: vtile emplastris capitis. Tinctura mucos obducuntur, his lucios vulneratos se adfricare scribunt, vt mucos illos vulnera conglutinentur. Purpurarum saliuā admodum lenta, ob id sumitur ad recentia vulnera glutinanda.

Stirpium tumentes partes, & tumida animalia nostri corporis partibus tumentibus prodesse; CAP. XXIII.

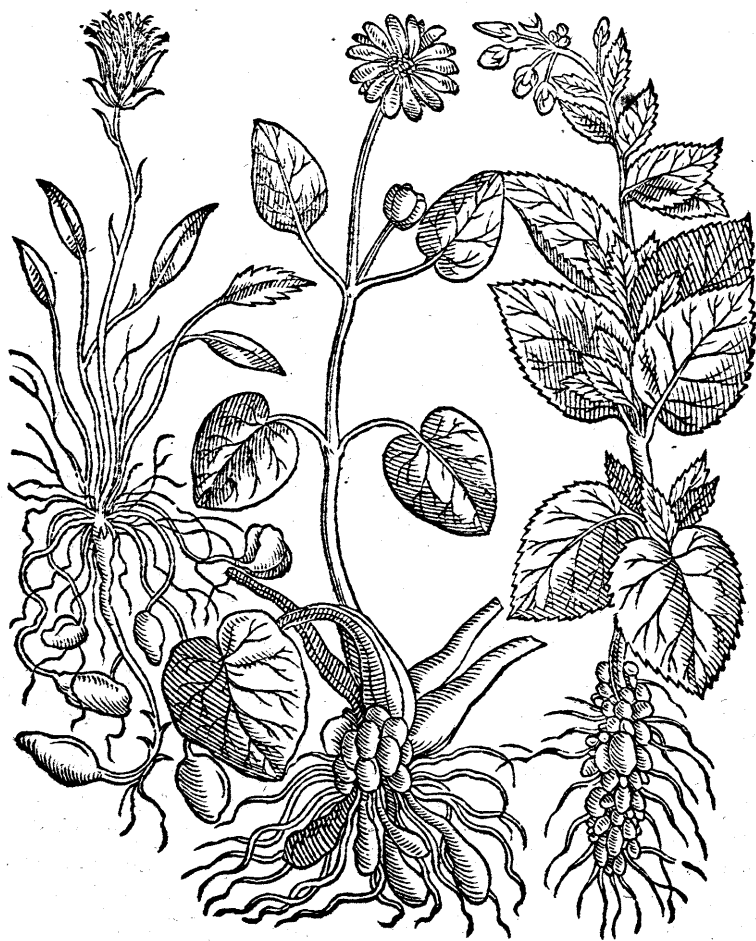
IN visceribus terræ, & stirpium partibus humores in se colligi solent, & collectiones globosas quasdam, abscessusque fungosos excitare, quemadmodum in corporibus calor & sanguis sæpe strumosa & glandulosa tubercula creant. Nobis hæc Natura demonstrat ad tubercula valere; sic & animalia, quæ non nisi tumidam quandam speciem ostendunt. Sunt quercuum glandes, glandibus illis similes; quæ in peste, & aliis pestis temporibus variis hominum corporis partibus eueniunt, vt collo, alis, fæmoribus, & eiusmodi locis, caro glandulosa in sue vocata: quibus occurri facile potest stillaritia aqua: ex nouellis quercuum foliis extracta, & inde venenatis quoque febribus opitulatur. Dioscorides ad duritias quoque prodesse scribit; quas cacoethes vocant. Siluestris cucumeris fructus glandulis adsimiles scribit Dioscorides; & tubercula rūpi, & tumores ex eis; Mefues induratos abscessus, & strumas delere. Lenticulæ in pestilentibus febribus corporibus nostris veniunt, quæ lenticularum effigiem proprie mentiuntur, & vulgus lenticulas vocat, quibus nulla re vtilius occurritur, quam lenticularum decocto. Aristoteles suam grandinem concipere dixit, & hinc verbum *χαλαζᾶν* factum, id est grandine laborare; reperiuntur in carne suis grandinosæ grana rotunda, grandini similia, vel lenti, & eiusdem similitudinis: aduersus hunc morbum non nihil admiscet lentis in eorum colluuiem. *Βοά* appellatur morbus papularum, quum rubent corpora: sambuci ramo verberantur, ex Plinio, qui grana eiusdem similitudinis affert. Brassicæ caulis circa radicem tumet maxime; præcipue tumoribus confert. Bulbi omnes tumentes sunt; ex Dioscoridis præcepto tumoribus conueniunt. Ceba tubercula rumpit. Testiculi tumores discutunt: allium tumores sanat, ex Plinio. Ephemerum bulbosa radice; discessus, tumores & tubercula delet. Hemerocalis radix ex collectis bulbulis constat; ad oculorum collectiones valet. Dracunculus valet ad perniones. Nasçitur & in oculis tumor

bertu

berculus, quem *hordeolum* Latini vocant, quod longitudine & latitudine hordei grani similitudinem gerat, vulgus *orgiolum* vocat: mulieres pungentes illum hordei grano, discutiunt. Eueniunt oculis tubercula, consimilia vnioni, quæ etiam vulgus ab eorum similitudine *perlas* vocat: vnionis puluis oculis iniectus, diluit, & claram aciem restituit; quod frequenti experimento nobis paruit. Gladiolus radice geniculata constat, paruorum bulborum modo, super alium insidente, inferior gracilis, superior vegetior: strumis medetur innumeris periculis factis. Ficus strumæ modo tument: valent ad eandem, ex Plinio. *Scrophularia* nuncupata, radicem habet tuberculis asperam, & papillosis capitulis donatam, strumoso subtus porrecto cespere: vlceribus strumosis, cauernosis, carcinomati, aut depascentibus sideratis satis opportuna: tuberculis ab humore frigido glaciatis emolliendo opitulatur.

Est & *scrophularia* minor dicta, herbula foliis hederæ, habet radices quodam callo pendentes paruas, complures, vt grana tritici in acerui modum collectas, quarum tres, vel quatuor in longius protrahuntur: hac recentiores in eximendis strumis, ficibus, & mariscis, magna vi, & experimento, vtuntur. Cyclaminus rotunda radice, strumosis cõpacta tuberculis; Mesues strumis mederi dixit. Dracunculus radices strumosas habet, illita folia resoluunt strumas. Mádragora eodẽ modo strumas & tubercula discutit. Iridis radix, velut strumosa, delet strumas. Eryngii species strumosa est radice; tubercula discutit, & decoctio sanat strumas; sic & vitis nigra. Ari species altera, è cuius mediis radicibus diffundentibus numerosis tenuibus bulbulis, & globulis fibris dependentibus cõmode illinitur tõsillis & hæmorrhoidibus. Ad eosdẽ & arũ minus. Chelidoniũ minus cõtra mariscas. Oenanthe, siue *filipendula* compar. multiplici experimento, quod sola suspensione discutit hæmorrhoidas. Sonchi species quædam globulos habet, ad collectiones valere scribunt. Rapũ appẽsum, inguini medetur, ex Simeone Serbi. In vltimo folliculi quidam nascuntur aquæ plenii: ad enterocela valent. Nascuntur in podice veluti fructus mori, cruẽti, molles; & in scroto, qui ab aliis Medicis dilaniati, cõbusti, & detruncati, repullularunt; nos autem ex fructu mori, frondiumq; puluere sanitati restituimus. Erini species medetur ficibus in podice nascẽtib. ex Dioscoride, & Plinio. Fũgos in ano nascentes fungus delet, ex Plinio. Verrucas delẽt heliotropii

SONCHI speciem, *chelidonium minus*, & *scrophulariam attulimus*,
 quarum radicum innumeri fere globuli in eam partem ambiunt,
 ad tubercula strumarum, & hemorrhoidum ostendenda.

minoris

minoris semina *acrochordonas* vocatas Græce. Cicer in verrucarum formicantium, pensiliumque genere: prima Luna singulis granis singulas tangunt, eaque grana linteolo deligata abiici post se præcipiunt; ita decidere eas arbitrantur, ex Plinio; cicer enim verrucæ speciem refert. Thymus verrucas thymi colorem habentes, pensilesque tollit. Ad animalia transibimus. Solent bubus fastidia cibi afferre venosa incrementa linguæ, quæ *ranas* veterinarii vocant; Columella nona die necare dixit, nisi curentur: tumorem in lingua cum inflammatione præcipue partis, *barrachion* Græci vocant: curatur cuspidè lignea, qua rana rubeta transfixa sit, melius vero si in eadem aruerit. Ad tumores omnes calidos valet aqua ex ranis, ex Rustico. Solent ex venenosa materia oboriri abscessus pestilentiales, qui conueniunt cum pestilentiali tuberculo, plerunque sub lingua nascente; cuius etiam meminit Plinius. Sunt ex recentioribus, qui rubetam aridam buboni pestilentiali imposuerint, venenū mire extrahi docentes. Alii ranam viuat eidem imponunt, & si interit, aliam supponunt, idque toties reperunt donec superstes vna remaneat, felici remedio. Cancris tumet corpus; perniunculos, & carcinomata cum decocto melle lenit. Tumida testudo tumidū hydropicorum ventrem refert; hydropicis testudo medetur, pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, ut citra fastidium sumi possit, ex Plinio; facile impingat equos, & eis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto. Sunt & animalia, quæ galericulis, & cristis, tuberosisque eminentiis, tuberculis mederi posse ostendunt. Picus Martius cirros in capite gerit: ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani, picus martius torrefactus in sale applicatur, ex Aetio. Gallina cristato capite est: albugine oui ad curationem sedis utitur Plinius; infantibus quidem etiam, si quid ibi procidat. Columbæ etiam galericulum in capite habent. Celsus de condylomate tuberculo, dicit recte ovis tuberculum foueri; sed desiderare ante homo in aqua debet, in quo verbenæ sunt decoctæ.

Plantæ, quæ flammeo sunt flore, ad inflammationes valent;

C A P. XXIIII.

SUNT quædam plantæ, quæ flammeo flore sunt, ignemque suo colore referunt; ego ad sacrosignes, & inflammationes valere

conicerem: etsi ad naturales causas referre possim ex iis, quæ de coloribus naturaliter retuli, placet ad similitudinem referre. Exemplâ, quæ suppetunt, hæc erunt. Rosa flammeo colore rutilat, ad inflammationes valet. Crocum ad easdem, & ad sacros ignes vergentes. Malum sacris ignibus, & ambustis auxiliatur. Papauer erraticum ad oculorum inflammationes, ex Galeno, & sacros ignes. Anemone ei per omnia similis: ad oculorum inflammationes valet. Argemone colore minus saturato; inflammationes cōpescit. Anagallis, quæ flore rubro, malum punicum flore phœniceo refert; ad idem valet, ex Auicenna. Anchusæ radices ad ambusta, & sacros ignes. Lycopsis eadem radice & facultate. Cistus flore rosaceo: etiam ambustis opitulatur. Polygonum alterum flore puniceo sacro igni fert opem. Amygdala inflammationibus; beta rubra igni sacro, ambustisque. Hedera rubro corymbo; ambustis medetur; rubus sacris ignibus; fraga iocinoris inflammationibus; mori fructus, vua rubra ad lienis inflammationes; sic & rhabarbarum. Tandem carbunculorum genus rubrum, quo consulares absortos nouit Plinius: querneus carbo tritus cum melle sanat, adeo in rebus damnatâ quoque, etiam nullis, sunt aliqua remedia. Ligna quæ simul attrita ignem excitant, admonent nos ad eadem valere. Theophrastus commemorat arbores, quibus antiquitus fieri ignaria solebant, hederam, laurum, & ileam, Mnestor & morum addit. Ad ignem excipiendum aptissima ficus, oleaq; Fomites tametsi ex multis fieri possunt, optimi ex nuce, ex Mnestoris sentetia: fomites ex attagena vocata, ex qua conceptaculum, terebrum ex lauro faciunt; nō enim ex eisdem quod agat, quodq; patiatur, ex rhamno, & ilice. Hedera & morus, vt diximus, & laurus, & ilicis glandes inflammationes leniūt; olea & rhamnus, ignem sacrum. Ficus consillarum, ex Plinio; & iuglans mammarum inflammationibus, valent. Sunt & herbæ, quib; pro ellychniis veteres utebantur, (ne quid omittatur, in quo naturæ signum aliquod reluceat) quæ villosa afferunt folia, & oleo delinita, accensam seruant flammam. Possumus & ad naturales causas referre. Diximus in humana Physiognomonia villosos homines, calidos esse, & villosas plantas calidas, siccasque. Sunt tamen qui villos in foliis ex humiditate prouenire dicant: nam alimentum parti supinæ per pronam deferri existimant; quia malida semper, lanuginosaque est, sed eos non recte existimasse dicit Theophrastus; nec id absque propria

propria natura euenire. Alimentum per venas & nervos æque ambabus defertur partibus; ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio est, quum meatus non habeat, neque ima, quæ subeat. Ego potius ad caelestem imbrem, & rorem luscipiendum dicerem, ut siccitas, vel feruor plantæ humectetur, quo se possit sustentare. Theophrastus quercum quandam pilulam ferre dixit, comam gerentem lanaceam, mollem, qua in lucernarum luminibus vterentur; flagrat enim probe, ut galla nigra: Plinius ambusta sanare dixit. Verbasci generato tomentosa; inter ea duæ sunt herbæ *phlomis* dictæ, ellychniis aptæ: ad oculorum inflammationes valent. Althæa lanuginosa; ad vuluæ, & sedis inflammationes præstat; sic pulegium, dictamnium, & vrtica vrida lanugine donata, ad easdem vallet. Chrysocome, seu *stachys citrina* mollicellio vellere incana, pulmonum inflammationes sedat.

Vinosi nitidi colores ebrietates sedant; & qui caput temulentia operiant;
CAP. XXV.

PRIVS quam a coloribus discedamus, dicamus & illos plantarum colores, qui faciei inflammationes ex ebrietate referunt, & ad vini temulentiam sedandam valent; etsi morbos diximus, qui totum corpus occupabant, nunc eos, qui partes; & a capite occurrit vultus, quem vini robur occupat. Arbuti fructus crocato rubore infectus, vulgo *imbriagola* dictus, quod facie ebriosos representet, refus capiti noxius est, ex Galeni testimonio. Sunt & purpurei hilares plantarum colores, qui vini colorem demonstrant, ut qui proprie amethystinum colorem referant, non secus ac amethystus crapulam sedat, arcetque ebrietatem; dum sese igitur homines largius inuitant, ne forte longius prouehantur, ut nec pes, nec manus iatis officio fungantur, adhibere debent quædam ebrietatem prohibentia, quæ *amethysta* dicuntur. Amethystinus color est, qui ad vini colorem accedit, prius quam eum degustet, in violam desinit; fulgorque quidam in eo purpuræ, non extoro igneus, sed in vini colorem deficiens, velut ex carbunculo refulgens quidam in purpura leniter roseus nitor. Inoleuit mos antiquis, ut post cœnam circumferrentur conuiuis corollæ, quæ struebantur ex versicolore florû commistis; non quod iis illecebris visus, olfactusq; capiatur; utpote quâ flores miros essent odores, inenarrabilemq; colorum varietatem

repræsentent; sed sapientum curiosa solertia sciens in rerum natura antipathiam, nihilque esse sine pari, flores capiti circumponendo, cum hausti liberius meri vapor arcem sensuum obsederit, mitis aura florum naribus hausta succurrat, caputque ab ebrietate propugnaculi vice tueatur: nam si calida præditi sunt natura, spiracula, quibus vinosus euadat vapor, laxat; si vero frigidis floribus, violis, rosisque ferta struantur, cranium refrigerant nimio plus vino iam calens, noxiosque halitus repellunt; quippe & sua vi adstringunt, & odore capitis grauitatem corrigunt. Quod ad compotantium commoditates inuentæ sint corollæ, nemo est qui nesciat. Ouidius;

Ebrius incinctis philyra conuina capillis

Saltat; & imprudens vititur arte meri.

Sed florum exempla adducamus, quibus data est ebrietatem propulsandi proprietas. Viola sua fulgenti purpura vini colorem ostendat: sua dote crapulam, & capitis grauedines, impositis corollis, olfactuue discutit, ex Plinio. Rosa etiam purpuræ colore rutilat, roseum vini colorem repræsentans, cuius usus in corollis nimius, ut rosalia dicerent veteres;

Pinguescat nimio madidus mihi canus amomo;

Lassenturque rosifera tempora sutilibus.

Hedera purpureis corymbis vinum æmulantibus, suis acinis præscriptis, a crapula rutos præstat. Terrulliano autore, caput ab heluco, hoc est pridiani cibi oscitantia, & semisomno defendat. Liber vini repertor, quum medicamentum suauissimum simul & vehementissimum adinuenisset, fertur hedera suis viribus huic repugnantem in honorem ac pretium adduxisse; eaque coronari bacchantes edocuisset, quo minus vini noxam sentirent, hedera sua vi frigorifica temulentiam restingente. Non ab re demiratur Ammonius apud Plurarchum in Symposiacis, hunc fruticem in corollis torqueri, quum suo frigore merum restinguere credatur. Ex hedera etiam poculum, *cyssibium* dictum in conuiujs duplici ratione circumferebatur; & quod, ut diximus, vini temulentiam arceret, & quod cauponum fraudes, qui vinum aqua miscerent, eo vase deprehenderentur. Iridis flos per amœno purpuræ colore nitet, non solum vinolentiam discutit, sed dum estur, ut Africanus scribit, os vinum non obolet; quamuis copiosius haustum fuerit. Brassica, quæ plus cæteris rubescit, expugnandæ ebrietati accommodatissima est, si ex

fi ex illius canaliculis succus expressus deglutiatur. Amygdala purpureo flore est, vini que colorem imitatur: tribus vel quatuor amygdalis amaris præsumptis, vini noxa aufertur, ex Plinio. Narrat Plutarchus Chæroneus apud Drusum Tiberii Cæsaris filium quendam Medicum comessari solitum fuisse, qui omnes bibendi certamine prouocaret, nemini que cedebat in vini potu; is tandem deprehensus est, antequam biberet, quina, senave comesse amara amygdala, quo minus temulentia tentaretur: cū vero ea deuorare veruissent, ne pauxillum quidem eiusmodi potu resistebat; quod idem Athenæus retulit secundo Dipnosophistarum volumine; sic de ceraso, persico, & cornu putandum. Cæruleum eryngium Apuliæ nitidissimo purpuræ colore vidimus: præsumptum crapulam arcet. Myrti baccae purpureæ sunt, & vinosæ: genus vnum inter cætera præsumptum, vinum, & crapulam arcet, quod feruifacitum aliquantum, eius semine exprimitur; alias enim acorem contraheret. Granati vinum vere vinum imitatur; ebrietati confert, ex Auicenna. Crocum qui prius biberint, crapulam non sentiunt; ebrietati resistit: coronæ quoque ex eo malcent ebrietatem, ex Plinio. Santalum rubrum vini colorem imitatur, immo scamnidici, qui vinum mentiuntur, ex illius rasura conficiunt; Auicenna crapulæ conuenire dixit. Non omittendum marinam vuam, quæ colorem, & vuæ similitudinem satis perbelle mentitur, & botryones, in vino putrefacti, vini tædiū afferūt iis, qui inscii biberint, ex Plinio. Amethysti herbæ folium meracioris vini colorem æmularur; hanc contra ebrietatem pollere aiunt. Plutarchus Symposiacorum tertio demonstrat baccharem somnos allicere, & ad placidam quietem potos perducere; causari que leuem auram, blandumque odoris effluuium, quo in temulentorum corporibus inæqualitates obortæ dissipentur, conciliataque tranquillitate, crapula retundatur, excoquaturque; cuius flos in purpura candicat.

Animalia, quæ noctu vident; ad nyctalopias valere;

C A P. XXVI.

SVMMA Dei bonitas ostendit nobis animalia, quæ noctu vident, ad lusciosos, & nyctalopas valere. Celsus Medicinæ tertio, de imbecillitate oculorum tradens, dicit; qui interdium optime, noctu nil cernunt: quod in fœminis bene respondentibus menstruis non

cuenit, eos, qui eiusmodi morbos patiuntur, a Græcis *nyctalopas* vocari, a Latinis *lusciosos*. Nos animalia quæ interdiu fere nihil, noctu clarissime cernunt, ad lusciosos valere pronuntiamus: nam virtutem, & qualitatem eorum nobis communicantia faciunt ut noctu videamus. Sed quæ animalia sint, quæ interdiu parum, noctu satis cernant, cognoscamus. Scitote animalia, quæ cæca nascuntur, noctu vident; & quæ cæcis oculis nascuntur, ea sunt, quæ acutis vnguibus sunt. Solæ inter quadrupedes ad uncis vnguibus catulos videntes parit leæna, ex Democrito: quia imperfecti nascuntur, quod utrum matris vnguibus lacerent. Ex hoc falsam Philosophorum coniecturam pronuncio: nam si cæcos pareret animal filios, imperfectos ederet; sed in Natura nil nisi perfectissimum nascitur; sed cæcos hos partus ostendit nobis Natura, ea animalia ad nyctalopas valere. Capras non minus noctu cernere, quam interdiu tradit Plinius; immo oculi eorum in tenebris splendent, lucemque iaculantur: ideo si caprinum iecur comedant, restitui vespertinam aciem his, quos nyctalopas vocant. Dioscorides & Galenus. caprini iecoris inassati sanie decidēs inuncta, lusciosis prodest; & dum coquitur, apertos oculos habeant, & eos vaporariis præcipiunt; prodest & in cibo tostum. Celsus ait: Laborantes inungi oportet sanguine iocinoris, maxime hircini, sin minus caprini, ubi ad assum coquitur, excepto; atque edi quoque ipsum ieiuno debet. Eiusdem generis oues sunt, noctuque vident, ob id ouium iecur nyctalopas sanat. Decocto quoque eius oculos abluere suadent, ex Plinio: efficacius quidem fulvæ ovis. Ovis candidæ etiam iecur discoctum cum aqua madefactum, contritumque & superpositum nyctalopas curat, ex Marcello: nam qui candidos oculos habent, noctu melius vident; ob id *candida* dixit Marcellus, non *fulva*, ut Plinius. Lupus nascitur cæcus: noctu videt, & vagatur. Oculi lupini splendent, lucemque iaculantur, Plinius, & Oppianus. Acerrimi, & acutissimi visus, ut nocte intempesta, vel Luna ipsa silente lucis vsura fruatur hinc: *ἀνέφως*, *crepusculum* appellatur, quum lucem ij solis Naturæ munere perceptam habeant. Lupino adipe fricare oculos contra lippitudinem prodest, ex Plinio. Lupi excrementis circumlini suffusos prodest; cinere eorum cum Attico melle inungi, Oppianus & Sextus. Oculus lupi dexter, si hominis dexter laborat; sinister, si sinister; glaucomata extenuat, & tollit

rollit signa, Sextus. Hyæna ex lupi genere, cum eo multa communia habens, grassatur noctu, noctuque insidias tendit, quum acrius tunc cernat, interdiu hallucinetur, ex Oppiano. Causam tradit Aphrodiseus cur hyæna noctu videat, interdiu fere nihil: glaucomata iocinoris recentis assati sanie, cum despumato melle inuncta, sanari dicit Dioscorides. Hyæna fel aciem oculorum exacuit, & caligines discutit, claritatem excitari melius inueterato medicamento, eiusdem sanari argemas, & subcruentas ex crescentias in oculis. Mus cæcos filios parit, noctu furatur, interdiu latitat: murium caput, caudarumq. cinere ex melle inuncto, claritatem visui restitui dicunt, multumque magis gliris, aut muris siluestris cinere, ex Plinio: nam & glires cæcos pariunt filios. Vrsus cæcos parit canulos, noctuque vagatur. Horatius;

— *vespertinusque circumagier vrsus ouile.*

Obscuritatem oculorum fel inunctum cum hyæna, & diu exagitatione eximit, ex Marcello. Vulpes cæcos parit filios; noctuq. vagatur: vulpinam linguam habentes in armilla, lippituros negat Plinius: albuginis detergenda efficax remedium; si viam capies, eiusq. linguam præcides, ipsamq. viam dimittes, linguam arefactam phœnicio ligabis, & collo suspêdes, ex Marcello. Noctua inter aves vncungues & carniuoras non parit cæcos, propterea eius oculis insita vis, quæ tenebras penetret, & Luna etiam silente videat: noctua dicta, quod noctu videat. Varinus & Eustathius ob nimis siccum & tenuem oculi humorem, interdiu obcæcari, in tenebris visu valere dicunt. Noctua maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte, ex Rhase. Viola eiusdem speciei; viola fel prædicatur ad albugines, suffusiones & caligines: & adeps ad claritatem, ex Plinio. Vespertilio nomen a vespere habet, quo videt. Ouidius;

Tætæque non siluas celebrant, noctemque perose,

Nocte volant; seroque tenent a vespere nomen.

Cinis vespertilionis acuit visum, ex Auicenna, & cum melle medetur suffusioni. Bubo hebes, ut cætera nocturnæ aves, deserta colit, dira & inaccessa, noctis monstrum: bubonis oculorum cinis collyrio oculis claritatem facere promittit Plinius. Catus cæcos parit filios; oculi in tenebris effulgent, radiantque, & tam acute cernunt, ut in cauernis etiam tenebrosis, tanquam in luce, omne conspiciant: oculorum vitia sanat, restituitque visum etiam post anni cæ-

citatem : capite cati nigri in ollavsto, eiusque cinere per canalem pennæ in oculos sufflato; remedio ad Hippocratem relato. Hirundo cæcos parit filios ex omnibus, quibus numerosus partus, ex Plinio; noctu vigilat, & dimidium somnum perficit, ex Aliano : ophthalmiam sanat, & oculorū vitia eius cerebrum ex Plinio, & Galeno. Animum nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt filios, scilicet quæ parvæ corpore, multos filios progenerant, ut pici; esus assiduus suorum pullorum, visum auget ex Plinio, sic ut nyctalopia medeatur; spiritus reparat visuos, & obscuritatem tollit, ex Gordonio & aliis. Castor noctu progreditur e latibulo; castoreum claritati oculorum plurimum valet, cum melle Attico inunctum, ex Plinio. Ranæ noctu vagantur, mares cantu fœminas ad coitum invitant; quas ubi allexere, noctu in continuum expectant coire; quippe in aquis non possunt, & noctu cum magna securitate complexibus indulgent, cum interdiu ob metum non volunt, ex Plutarcho. Flagrant tantis per oculi lucernæ modo: echinum comburi cum viperinis pellibus, ranisque & cinere aspergi porioni iubent Magi Pliniani, claritatem visus promittentes. Cancris noctu vagantur; marinæ testudines etiam noctu egrediuntur, quum in aqua nunquam dormiant, oculi longe lateque fulgorem iaculantur; quarum pupillæ candidissimæ & lucidissimæ quum existant, eruntur, ut vel auro includantur, vel monilibus imponantur, ex Aelianis; fel testudinum oculorum claritatem facit; cum melle inunctū suffusiones, & omnia oculorum vitia sanat, ex Plinio, Galeno, & Asclepiade. Vranoscopus piscis, a Græcis *καλλιόνιμος*, quasi pulchri nominis piscis; Oppianus *ημεροκίτνη* appellat, quod noctu vigil, interdiu dormiat prædæ quærendæ causa; ob id etiam *νυκτερίς* vocatur. Oppianus de eo canens;

Stultitia insignem memorabimus hemerocætem;

Segnitieque omnes superantem, quos creat aquor.

— dies totos fulva prostratus arena

Dormit, noctu autem vigilat, solusque vagatur;

Nycterida hinc etiam appellant.

Animalium quorundam singulariter bilis a Medicis laudatur, tanquam aciem exacuant oculorum, & suffusionum initia digerant, veluti piscis, quem vocant *callyonimum*, hyænæ, & scorpi marini, Dioscorides, Galenus, cæteri que.

Acuti

Acuti visus animalia ad oculorum claritatem valere;

CAP. XXVII.

Sic acuti visus animalia, oculorum vitiis medetur, valentq; nobis ad retusam aciem clarificandam. Diximus animalia, quæ cæcos pariebant filios; nunc quæ apertis oculis nascuntur; ut demonstret nobis Natura ad claritatem, & oculorum vitia valere. Exemplum hæc ad comprobandum nostrum propositum aduocabimus. Leæna solum parit animal oculis apertis. Plutarchus in Symposiacis: inter quadrupeda, quæ vncos ungues habent, sic etiam Democritus dixit, diu venatur, non noctu; acutissimi visus est, dicta *παρὰ τὸ λεῖον*, ob excellentem visum, Porphyrio autore; & Homerus *σιμρδαλίῳ δὲ λέοντι*, quod splendere significat; *λέω* Græcis *video*, vnde leoni nomen; quod acie oculorum præ cæteris animalibus valeat, ut scribit Manethon in libro ad Herodotum. Ipse somnos numquam admittit, sed parentibus oculis somno frui videtur: fel eius aqua addit claritatem oculis inunctum, ex Plinio; Galenus cum melle albugines delere dixit. Lepus, nō ut magna fissi pedum pars, partum cæcū edit. Plutarchus senforiorū excellentia, ut visus, maxime præstare dixit. Alianus noctu cibum capere dixit, Xenophon videndi acie minime esse acuta; Pollux lepori oculos esse indefessos, nā dormit apertis oculis, vigilar clausis; immo cum cætera membra somnum capiunt, interea tantum oculi vident; leporis fel melle inunctum clarificat visum. Aquila apertis oculis pullos excludit, immo exclusos contra Solis radios opponit; maxima videndi acie valet: inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi vendicat, ex Aphrodisæo; est enim tanti obrutus, utcunque super maria immobili penna feratur, nec hominum pateat obtutibus; de tanta sublimitate pisciculos natare videt, & instar tormenti descendens, raptam prædam pedibus ad litrus trahit. Contra Solis radios suum obrutum non flectit; & pullos suos ungue suspensos Solis radiis obicit, non conuenientem pro genuino agnoscit; qui vero flexerit obrutum, tanquam degener, proiicit e nido, Aristoteles, Alianus, & Oppianus: Fel aquilæ admisceri ocularibus medicamentis Galenus tradidit. Plinius aquilarum fel si vna cum Attico melle inungatur, cui hebescent oculi, plane visum recuperabit, redditque oculos acutissimos: idem de cerebro produnt. Accipiter quasi minor aquila, apertis oculis nascitur. Ægyptii Apollini sacrum habent; quia

Z

cum Apolline in multis conuenit; quod de auib. soli accipitres semper nullo negotio Solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum, neque iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. ἱέραξ ἱερώνται ἡλίου Ἀπόλλωνι. id est, *accipiter sacer est Soli Apollini*: quapropter ob oculorum splendorem Soli etiam sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Deucalionem ab eo in eandem auem mutatum innuunt Varinus & Eustathius in Homerum. Refert Porphyrius veteres appellasse Solem lacertam, leonem, draconem, & accipitrem. Ægyptii Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt, quod excellat hæc auis acie videndi, ex Plutarcho libro De Iside & Osiride: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimus est ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, ex Plinio. Miluus, vt accipiter, nascitur ex accipitræ genere, magnitudine sola differt: Politianus miluinos oculos pro acutissimis ponit. Milui iecur ad omnium oculorum vitiorum inunctiones laudatur, ex Plinio. Vultures medii sunt inter miluos, & aquilas: ex omnibus animalib. miluus perspicacissimi visus est, vt qui oriente quidem Sole in Occidentem; ex Occidente vero in Orientem prospiciat; atque e longissimo interuallo quæ sibi vsui sunt, comparat edulia: quamobrem Ægyptii aspectus significantes, vulturem pingunt, ex Oro. Ad eadem valet, quæ aquila, ex Æsculapio: lusciosus vescatur milui iecore assato, eoque illinatur, ex Archigene apud Galenum; & ad omnia oculorum vitia, ex Sereno, Marcello, & aliis. Serpens apertis nascitur oculis: nam illico ex ouo exclusus ambulat, & videt sicut lacerta; acuti visus est: & *dracones* Græco verbo dicuntur ἀσπίς, id est *aspicio*: & diximus Apollinem draconem vocari a visus acurie. Horatius ad id in Sermonibus;

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?

Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Vipereæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, ex Dioscoride. Crocodili in terra excludunt, simul ac primum nati possunt, aquam prosequuntur, licet in aquis cæcus, extra perspicacissimus, ex Herodoto, & Aristotele. Ante omne reliquum corpus oculi eius ex profundo aquæ emergunt, ob id Ægyptii solis ortum significantes, geminum oculum crocodili, & occasum significantes, capite inclinato pingunt: eius sanguis claritatem visus inunctis donat, & hebetudines sanat, ex Plinio. Rana ex ouis exclusæ oculis insignes sunt: cuius

cuius cinerem ad oculorum claritatem valere diximus. Pisces sine palpebris nascuntur: ad oculorum vitia valere monstrantur: ob id omniū fel ad oculos valet, vt coracis, scorpii, hirundinis, vranoscopii, mulli, raia, galei, & in aphiiis non nisi oculi conspiciuntur.

Animalia, quibus oculi excacantur, & denuo renascuntur, ad ulcera, & oculorum cicatrices valere; CAP. XXVIII.

EST quorundam animalium proprietas, vt confossis oculis, denuo renascantur; id nobis prouida rerum Natura demonstravit, vt ad nostrorum oculorum cicatrices, ictus, & vlcera eorum sanguine opem prestare posse nō ignoremus. Id Celsus suo Medicinæ libro indicauit, inquit: Si extrinsecus interdum ictus oculorum læserit, aut sanguis in eo suffundatur, nil commodius est, quam sanguine columbi, palumbi, vel hirundinis perungere. neque id sine causa fit, cum earum acies extrinsecus læsa, interposito tempore in antiquum statum redeat, celerrimeque hirundinis: vnde etiam locus fabulæ factus est, per parentes id herba restitui, quod per se sanescit; eorum ergo sanguis nostros quoque oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, vt sit hirundinis primus, deinde palumbi; minime efficax columbæ illi, & ipsi, & nobis. Pullorum hirundinum adhuc recentium oculos, si quis stimulo eos vexarit, renasci, & cernendi vim postea recipere, ex Aristotele sexto Historiarum habemus. Falsum est ergo pullis oculis capitis chelidonia herba per matres adlata claritatē visus restitui posse. Dioscorides: Hirundines, vt ficedulæ in cibo acuti visus medicamentum præbent; Ælianus ad oculorum medicamenta viuas hirundines cremari iubet. Hirundinum pulli plena Luna excacantur, restitutaq; eorum acie, capita comburuntur; horū cinere cum melle vtantur ad claritatem, ad dolores, lippitudines & ictus. Sed Aristoteles quarto De Generatione animalium volumine, statim quum de quibusdam animalibus egerit, quæ cæcos excludunt pullos, subiecit: Quamobrem si quis nuper in lucem editarum hirundinum oculos pungat, visus incolumes reddatur: negatque per matrem oculis pullorum restitui visum, quum hæc naturæ decretis aduersentur; quæ sanxit, orbos in priorem habitum non regredi, sed perfecti tantum. Iis vero quæ fiunt, si læsum fuerit aliquid, id oriri denuo potest, iacturaq; partium alicuius potest re-

farciri, quum genitalis facultas lege Naturæ inchoatum opus adhuc absolvens non euanuerit; sed delineationis fungens munere, nacta materiam, denuo restaurare potest; nam exclusi hirundinum pulli non vident, imperfectiq; eduntur in lucem; quæ dum oculis nondum absolutis adhuc infideat genitalis aura, punctos, erutosq; potest reparare. Sed hoc mihi falsum videtur, quod solis aliquib. animalibus data est facultas, proprio Naturæ munere, vt mortalib. demonstraretur, quod ad oculi vulnera, & ruptas tunicas cōferre possint. Palumbus post hirundinē ex Celso sequitur: ad ictus oculi palumbi sanguis, & oculis cruore suffusis, lusciosis ex Dioscoride, illinitur. Columba oculorum suffusionibus, lusciosis, recētib; vulneribus suo sanguine præualet, ex eodem: nam sub ala ad hunc vsus inciditur; quoniam suo calore vtilior est; superimponi oportet splenium e melle decoctum, lanamq; succidā ex oleo, aut vino, Plinius, Sextus, & Marcellus, sed Galenus hyposphagmata. Quum enim oculis illatæ sunt plagæ, oboriūtur ex eis cruentæ suffusiones statim in principio; tunc ad dolorem compescendum facit sanguis columbinus instillatus, præsertim iis, qui extremis plumis exprimitur. Turtur etsi a quopiam non describatur, quum ex eodem genere sit, facile ei confossi oculi resanari possunt: & eius sanguis ad eadē valet. Plinius turturis sanguinē oculis cruore suffusis eximie prodesse scribit; & Marcellus ad oculos ictu cruentos. Sed alia ex iis, quæ Celsus scribit, cognouimus experimenta, & fortasse potiora ad eosdē effectus: nam lacertæ oculi etiam resanantur. Legimus quippe in Aliano hanc historiam (non hic antiquorum multis testimoniis opus est) Quum quidam lacertam magnam, & optimam comprehendisset, atq; stilo excæcasset, eandemq; in fictilem ollam recentē vtrinq; eatenus exiguis foraminibus pertusam posuisset, vt ne spirare fera prohibetur. Idem ferreum anulum, quū esset gagatis lapidis, & nouem signa impressa posuisset, quorum quotidie vnum deleteret, post vbi nono signo sublato, ollam reclusisset, lacertā vidimus oculorū visum recepisse, quod non ex amici superstitione, sed ex sua proprietate euenire cognouimus; quippe quum lacertæ senectute oculi excæcantur, intrant in parietis foramen contra Orientem, ad ortū Solis intendentes, & illuminantur. Ex Isidoro etiam id assertur, cuius cinerem ad caligines cum melle acriter valere dixit Plinius: sanguis eius ad visum, ex Auicenna; & cerebrum ad suffusiones valet.

Lacertus,

Lacertus, inquit Plinius, pluribus modis ad oculorum medicamentum venit. Aliqui enim viridem induunt nouo fictili, ac lapillos, quos vocant *cincedia*, qui inguinum tumoribus alligari solent, nouem signaculis signantes, & singulos detrahunt per dies, nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alii terram substernunt lacertæ viridi excæcatæ, & viuat vitreo vase includunt ex ferro solidum, vel auro; quum recepisse visum lacertam apparuerit, per vitrum emissa, & anulis contra lippitudinem vtuntur. Quidam viridē longo collo in sabuletis nascentē comburunt, & incipientem epiphoram inungunt, item glaucomata. Marcellus addit aliqua. Lacertam viridem excæcatam acu cuprea, in vas vitreum mitte, cum aureis anulis, argenteis, ferreis, electrinis, si fuerint, aut etiam cupreis, demum gypsabis, aut claudes diligenter, atque signabis; & post quintam aut septimam diem aperies, lacertamq; sanis luminibus inuenies, quam viuat dimittes; anulis ad lippitudinem ita vteris, vt non solum digitis gestentur, sed etiam oculis crebrius applicentur, vt per foramen anuli visus transmittatur, obseruandū in loco nitido & herbido; deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tunc anuli colligantur. Obseruandum etiam cum Luna vetere, id est nonadecima in vigesimam quintam, Septembri mense, quod remediū quandiu tecum habueris, oculi non dolebunt. Restituitur etiam crocodilo visus. In aqua enim hebes est, extra perspicacissimi visus, Aristoteles, & Plinius ex eo, & Aristoteles ab Herodoto, qui crocodilum intra aquam cæcum dicunt. Faba est in Ægypto spinoso caule, qua de causa crocodili oculos ferit, quum sæpius fabæ spinosa occurrat, nisi ex propria oculi natura resanarentur, imperfectum esset a Natura creatum id animal. Plinius aquatici crocodili sanguis claritate visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat. Vtriusq; crocodili terrestris, & aquatici sanguis visum sanat, & cicatrices emendat. Crocodilea ab eodem describitur, & fimum crocodili ad oculorum vitia, suffusiones, & caligines & collyria valere a Tralliano describitur. Lacerti species stellio est, cuius sanguis, vel sterces ad oculorum hebetudines, & caligines valet. Sunt & serpentes e lacertorum genere, & si illis oculi eruerentur, fortasse hoc modo restituerentur; in extrema senecta hebescent, fœniculo restituntur:
²³⁴ ad oculorum aciem valent, ex Dioscoride, & aliis vt diximus. Vipera totius cinis, quæ tota in vas nouum fictile coniecta fuerit, ad-

ditis fœniculi vncijs duabus, & thuris grano, deinde cooperto argilla circumlita testa, & fornace combusta, oculorum lippitudines, & albugines pariter illinit, adhibitis collyriis, aut per se tatum. Anguiũ adeps sanguini mistus ruptas tunicularum partes sanat, & membrana suã senectæ cum earum terra, si adfuerit, claritatem facit. Mustelæ oculis punctim erutis, excæcatisque, eadem quæ in lacertis, anulis faciunt: eiusdemque cinere ad suffusiones vtuntur.

Planta, qua aliorum viscerum similitudines referunt, iis medentur;

CAP. XXIX.

SVNT & plantarum aliæ partes, quæ internos partiũ morbos ostendunt, ad eosdem valent. Papauer spumeum herbula est tota alba, & spumea tota, demonstrat spumas ex ore fluẽtes comitialẽ morbũ patientium: Dioscorides mederi comitialib. dixit. Saponaria manibus agitata, multam affert spumam, fortasse ad idem valet; sed nondum exploratæ virtutis. Hippoglossum alterũ folium gerit maxime acutum, non sine maximo aspicientium miraculo, & Naturæ raritate: ad laterum puncturas valere neotericorum constat experimẽto. Quercus inter alia ex crescentia fert gallam, quæ lienis fibras sua similitudine imitatur, cuius cinis ex aceto potus, lienem consumit, ex Plinio. Cancer sua forma pectus ostendit, pectoris infirmitati medetur: ob id decoctus, & esitatus ei prodest, qui tabe conficitur, ex Dioscoride. Testudo idem ostendit: Leonellus Fauentinus ad phthysicorum remedia carnem testudinis admiscet.

Plantarum, vel animalium partes, quæ lapidum durities vel ipsos ostendunt, ad calculos valere;

CAP. XXX.

MULTIFARIAM, multisque modis ostendunt plantæ quomodo calculorum cruciatibus, & carnificinis occurri possit, duritiẽ demonstrando in seminibus, vel similitudinem illius, ita & in animalibus lapides, vel eorum imagines oboriuntur. Ad exempla conuocabimus lithospermon; ex semine nomen accepit, illud proferens lapidea duritiẽ; quod calculos frangit. Plinius nec quicquã inter herbas maiori miraculo aspexit, tantus est decor, velut artificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascẽtis: iis lapillis drachmæ pondere potis in vino albo, calculos frangi, pelli que constat. Lachryma Ioppea semẽ silicem affert, lithospermo affabre quidem consimile, immo perti-

pertinacius, medio pertusis, & filo traiectis preces computamus: est quoque ad calculos renum, & vesicæ saburram, polline & decocto vulgatum præsidium. Nascuntur & in medio frondium rusci bacca, osseo intus nucleo: ad renum dolores, & difficili urinæ, valet semen in vino potum; aut aceto calculos frangit. Quercus lapillos magna ex parte gignit, dicit Theophrastus, & Plinius ab eo. Quercus aliquando & pumices gignit; argumento nobis esse possunt, quod ad eximendos calculos clare valent. Sunt & lapilli, vel pilulæ in radicibus plantarum alligatæ, dependentesque, quæ ad calculos etiam valere demonstrat similitudo ipsarum. Cyperi radices oleis similes, ad calculos valent. Thrafi eius species. Canini graminis species subrus bulbosa, plurib. globulis dependentibus, ad expellendos calculos vtilis. Pæonia fœmina suis granis calculos eiicit. Saxifragiæ genus, cuius radices in globulos diuiduntur, ad idem valent. Oenanthe ad renum calculos neotericorum experimento. Mespili ossa durissima, præstant ad idem. In capite multorum piscium lapilli sunt, qui ad frangendos calculos valent. In capite luporum, canthari, coracini, vmbriæ, larii, mænæ, scorpionis (et si Plinius in cauda dicat) cephalii, cestri, mustelæ, tincæ. Cammari in capite etiam lapillos habent rotundos, quibus vtuntur Medici ad calculos expellendos; sic etiam cancri, astaci, & etiam lapides, qui in spongiis reperiuntur. Tradunt onagrum calculum facere, quem quum interficiatur, reddere urinam liquidiorum initio, sed interram spissantem se; est autem rarus inuentu, nec ex omni onagro, sed celebri remedio, ex Plinio: cuius vrina lapidæ in vesica frangit, ex Galeno, & Auicenna. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicut in vulgari sue, duritiæ lapillis similes, candidi, quibus contritis, & in vino potis calculos pellunt ex Plinio. Lynx occultat in terram urinam suam, quæ vbi concreuit, ac conglutinetur, lapis efficitur, ad muliebre mundum expetitus; ex Theophrasto, Diocle, Eliano, & Plinio vesicæ calculos eo potu elidi. Ouidius;

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,

Equibus (vt memorant) quidquid vesica remisit,

Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Cuius vrina, siue succinum præstat ad calculos. Aleætorius gemma in ventriculis gallina ceorum inuenitur, fabæ magnitudine, crystallina specie, ex Plinio; & inter remedia calculi lapillorum meminit,

qui in gallorum vesica reperiuntur. Sed puto mendum in textu, quum aues vesica carcant. Recentiores quidā in gallo castrato. Gallus castratus quinto, vel septimo anno lapidem creat alectorii nomine, Dioscorides in ventre dixit, Albertus in capite: ab amico in ventre repertum audiui. Dicunt in capite rubetæ reperiri lapillum, quem eximi panno puniceo; dicuntq; ad calculos valere. Ego nunquam inuenire potui, sed quos dicunt rubetæ esse, & *crapodinos* dici, in mineris nasci vidi. Iudaicus lapis glandis effigie, maxima duritie insignis, calculos in vesica comminuit ex Dioscoride. Lapides in spongiis reperiuntur, qui vesicæ calculos, in vino poti, rumpunt. In iecore aprī inueniuntur lapilli, sicuti in vulgari sue, aut duritiæ lapillis similes, candidi, quibus contritis, & vino potis calculos pellunt, ex Plinio.

Loquacia animalia colicæ medentur.

C A P. XXXI.

LOQUACIA animalia colicæ passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines, nimia enim garrulitate flatus, ex quo sæpe morbus exoritur, eximitur; nobis igitur eorum imprimentes qualitatem, eiusmodi morbum tollunt. Turtur loquacissima est, nec solum ore, sed posterioribus partibus cantando pedit. Turturibus proprius est alui crepitus, & prouerbio fertur in eos, qui loquaces sunt, *Hic turture loquacior*. Menander huius prouerbiū mentionem facit in comœdia, quæ inscribitur *Plotius*, atque eiusdem etiam Democritus in Dramatico opere, quod *Siciliam* inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, ex *Æliano*. Aetius turtures & palumbos colicis conuenire dixit. Palumbus vere gemit, hieme multis diebus, & solstitii tempore. Cicada obstrepera, & assidue vocalis, clamando disrumpitur: Dioscorides & Galenus cicadas colicis edendas propinarunt. Carduelis multum canit: assa, vel in cibo sumpta, iliacos, & colicos perfecte curat. Alauda vocis modulationem mirifice delectat, caueis inclusa, captiuitatis oblita, vix diei horam sine cantu præterit: alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hirundo garrula est, colicis fert opem, ex Marcello. Merula noctu, diuque modulatur; in cibo torminosis prodest, & sic de cæteris.

I O. BA-

IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM

LIBER VI.

PROOEMIUM.

EXPLICATIS iam plantarum similitudinibus, quæ arguto Natura, opere hominum & animalium partes ex-
primebant; superest eas similitudines explicare, quæ ab a-
ctionibus oriuntur; mox ad mores progrediemur, ut par-
titionem, quam ab initio proposuimus, exaustissimè exse-
quamur. Sed actiones, non ut Medici, aut Philosophi vocamus. nam,
Theophrasto auctore, scimus plantas actionibus carere, sed vocamus a-
ctiones, nascendi, generandi, crescendi, pariendiq; modum, & quo an-ore
se prosequantur, horreant, & se inuicem alliciant, tempora observando,
quibus nascuntur, aliasq; similes actiones, ex quib. sedulus Phytopta mul-
ta poterit augurari Nature secreta. Nil enim temere, aut frustra in pla-
tarum familia confictum est, sed rato modo, ordinatis causis, accurato
numero, tempore, & loco opportunis. Ab initio igitur ortum incremen-
tum, & fructificandi modum intuebimur, ut suis meris, verisq; simili-
tudinibus, quibus operantur, suarum facultatum admoncamur. Et pri-
mo à semine incipiemus.

7 Steriles plantas steriles homines reddere; CAP. I.

PLANTAE omnes certis anni temporibus silent, certis deinde in
caules inolescunt, tandem in flores, & fructus exeunt. Semen est
finis, & postremum illud, ad quod destinatur planta: ad sui generis
propagationem. Theophrastus appellat semen perfectissimum
Naturæ munus: non prius ostendit flores, quam caules eliciat, nec

prius in flores exit, quam suo fœtu prœgnans partus gestiat. Quum semen proritat, rigit humana virga; semen latura planta caulem erigit, utpote quæ non nisi seminis causa caulem promat. Flos mulierum menstruis respondet: non concipiet mulier, nisi menstruum apparuerit, fœcunditatis argumentum; sic nec semen ostendit planta, nisi florum præludia apparuerint, quibus futurus partus præsagitur. Aristoteles in Problematis: stirpes ad semen tantummodo viuunt, & cum semen tulerint, exarescunt. Omne olerum genus post fœturâ arefcit; cætera etsi primo anno semen ferre non possint, post larum semen intereunt. Ob id Natura semina tantis munimentis, & inuolucris texit ab animalium morfib. & à tempestatib. ne putrescerent. Ait Alexander Aphrodiseus: Natura cum seminum ortû, vicesq; succedendi perpetuas molitur; protegenda, occultandaq; semina, quæ ortum præstarent, censuit. Ad summam, propria plantarum munia sunt, fementigera esse. Sed permultæ sunt herbæ, quæ nullo seminio fruuntur, sed à fertilium choro exploduntur. Theophrastus ait, aliæ frugiferæ sunt, aliæ steriles, aliæ ad folia vsque tantummodo veniunt, aliæ caulem, & florem attollunt; sed fructû nulum pollicentur, nisi aliquid sine flore frugiferum sit. Felices arbores Caro dixit, quæ fructum ferunt; infelices, quæ non ferunt: Plinius infelices existimari, damnatasque religione, quæ neq; feruntur vnquam, neq; fructum ferunt. Flos arborum gaudium est, sed hoc negarum plerisque: namque nec omnes florent, sed sunt & tristes quædam, quæ non sentiunt gaudia annorum, nec flore exhilarantur, natalesve pomorum recursus annuos versicolori nuntio promittunt. Sed Diiboni vnde hoc est, quod hæc mirabilia ex Naturæ officina prodire videntur, ut multis arboribus fors, natiaque conditio sine caule, & flore sit, & semine? Hæc aduersantur iis, quæ supra à nobis dicta sunt, plantas ad concipiendos, alendos, tutandosque fructus productas esse. Est igitur imperfecta Natura, ut frustratæ operæ arguatur? vel à suo desistit munere? Sed scitote; nil rerum ipsa mater, eademque parens Natura sine maxima ratione facit, immo vbi manca & irrita videtur, ibi magnificentior, & admirabilior existit; portento, hoc, & paradoxo ad sua opera contemplanda, vestigandaq; mortales admonet; nam plantas illas spadonias, siue eunuchias fecit, ut conciperemus ad atocia, ad partus intercipiendos, & ad sterilitatem valere, ut turpi illo dehonestamento homines ab eorum usu.

rum vſu, & eſu auerteret. Diximus iam in humana Phyſiognomonia, gibbos, cæcos, eunuchos, & claudos perditis, fugiendiſque moribus obnoxios; & quanto nobiliora erant membra, quibus homo deficiebat, vt circa caput, cor, & genitalia eo inhoneſtiores mores denunciare: ſic & in iſis partibus deficiens Natura in plantis, in quibus generationis data eſt facultas, inter cæteras maxime neceſſarias, peſſima nobis ſponder, vtpote ſterilitates, & abortus. Sed ſi naſcitur alicui minus ſacis hæc noſtra Phytognomonica facient, ſed ad decantatas qualitatũ cauſas reducere concupierit; ſciat plantas propria, vel loci genio ſiccitate, minus caules, flores, & fructus producturas. Diximus ſilueſtres plantas, vrbaniſ ſicciores, minus fœcundas eſſe, & paucius fructificare: & lapidoſa, & exſucca loca, vel ſteriles, vel paucioris fructus plantas, ex alimentĩ paucitate producere, quia humoris indiga, & concava loca ex humoris vbertate fructuoſiora; at quæ natura ſicca ſunt, deſiccare ſemẽ & ſterile reddere docent Medicorum dogmata. Sed ad exempla accedamus. Ibiſcus Pythagoricæ familiæ Philoſophus auct̃or eſt, lactucam ex caule, quæ in latum diffunditur, *eunuchion* dici, quaſi ſpadoniam, & à mulieribus *aſtylida*; quod hæc maxime non modo fœcunditatem minuat, ſed ſi quos ſuſtulerit filios, ineptos, & amentes, & progenitorum ingenio degenerantes, progignat; & qui hoc olere continuo veſcantur, pigerrimos ad coitum fieri, vt in eis emarceſcat Veneris alacritas. Nicander Colophonius ſcriptum reliquit, Adonidem Myrrhæ filium, cum eam deuoraſſet, ab apro fuiſſe interemptum. Addit Callimachus Venerem eum ſub lactuca condidiſſe: quibus verborum inuolucris innuunt Poetæ, quod eius vſus maxime refragetur Veneri. Adiicit Cratinus Phaona inter lactucas abſconditum ab amante Venere. Quare Eubolus graui conuicio coniugẽ inceſſebat, quæ menſis lactucam obtuliſſet; idēque feralibus epulis dicata. Filices, mas & fœmina, flore, ſemine, & colibus deficiuntur, & veluti triftes mero folio contentę ſunt: neutra danda grauidis: nam abortum inferunt; ſi cæteris, in totum ſteriles redduntur: earum vires Natura ſterilitati addidiſſe putatur, Theophraſti auctoritate; immo quæ eas ſupergradiũrur, abortiuntur. Hemionidem, ſiue dicas, *mulariam*, quod ea plurimum delectentur mulæ, malim tamen dictam à ſterilitate; caulis, floris, & ſeminis expers: fœminas ſterileſcere, dixit idem, quæ hanc in

cibum adsumpserint, admistis mulæ vngula, & semine. Onosma sine caule, semine, & flore. Folia in vino pota partus extrahunt, prægnans si super eam gradiatur, abortum facere dixit Dioscorides. Asplenium, siue scolopendrium, neque caulem, neque frondem, neque semen habet, conceptum adimere creditur per se, aut cum liene mulæ appensa, ex eodem: ad quem usum illi nocte effodiendam præcipit, ut pote luminis orbata, homines etiam orbaret prole. Dictamnium sine semine, & flore, non potum modo, sed appositum defunctos partus eiicit, ex eodem; & adeo præclare operatur, ut ne in cubiculum quidem prægnantium afferatur: nam & suffitu valet. Sabina altera flore, & fructu vacat, viuentem foetum trucidat, & mortuum eiicit, & hac noxa omnibus infamis, & damnata est: idem appositam, & suffitu partus extrahere dixit. Epimetro flore penitus carere Theophrastus credidit, neque florem, neque fructum ferre Dioscorides tradidit; cuius radix conceptum perdit, potaque concipiendi vim intercedit, cauenda foeminis. Adianton semine, flore, & caule vacat; tricomanes cum eadem effectu pari, nec digna commentatione: secundas cit, & calculos conterit, paulominus, quam partum interimat. Cedri duo genera; quæ floret, sterilis est; quæ fructifera, non floret, ex Theophrasto: peruncto ante coitum genitali, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride. Nec iuniperi florent: quidam earum duo genera tradunt, alterum florere, nec ferre. Sed falsum, omnibus iis dura facies semper, sic & hominum fortuna sine flore est: cui eadem virtus, quæ cedro, ex Plinio. Myricam, quam *tamaricem* vocat Lenæus, vulgus *infelicem arborem* appellat, quoniam nil ferat, nec feratur vnquam: si bouis castrati vrinae admisceatur, vel in potu, vel in cibo, Venerem finit, carboque ex eo genere, vrina ea restinctus, in umbra conditur, eadem, cum libear accendere, resoluitur. Magi & id spadonis vrina fieri tradiderunt, ex Plinio, & alibi. Quæ Lais, & Elephantis inter se contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice brassicæ, vel tamaricis, in menstrualis sanguine extincto. Struthios, siue radícula semen non affert, ex Plinio: partus in utero perimit, ex Dioscoride. Hedera species vna infrugifera est, ex Theophrasto, *helix* dicta Dioscoridi: corymbi poti conceptionem impediunt, pediculus vuluæ inditus, partus extrahit. Mádrazoræ caulibus orbatæ sunt, flores nanque in gracilibus pediculis dependent: subditæ partus expellunt, ex eodem. Cyclaminus etiâ flores in

res in cauliculis affert sine caule: appensa partum accelerat, medicamentis abortum inferentibus admiscetur, fetus eiicit si prægnantes radices transgrediantur, adeo conceptui perimendo valida iudicatur. Ocissime salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id ab Homero dicta *ὀλεσίκαρπος*, id est *frugiperda*, vel *seminiperda*; nam fructum fert abeuntem in araneam, antequam percoquatur; sequuta ætas interpretatur scelere suo hanc sententiam; quando semen salicis mulieris sterilitati medicamentum esse constat: nam ex aqua sumpta, concipiendi spem aufert, & intemperantiam libidinis coercet, atque sæpius sumpta, in torum aufert usum, ex Plinio. Populum idem fructum non ferre dixit, etsi vuas proferat; Theophrastus utramque florere dixit: Dioscorides sterilitatem inducere tradidit, si cum mulino rene bibatur: sed vere in oblongis pediculis racematim hæret acinuli, qui ubi maturuerint, in pappos abeunt. Cupressus femina est sterilis, meta in fastigium conuoluta; Theophrastus obscurum semen mari tradidit, Varro exiguum. In Arcadia *ῥαδοσίρον* vocant, id est virginem, quod steriles reddat: succo est amarissimo, ut cedrus, & sabina, & eiusdem fere generis. Est inter species lauri *triumphalis* dicta, Plinio sterilis; ob à quibusdā mas dicta; hac legimus triumphantes viros, à Cæsare Augusto reiecta Delphica, hanc sterilem perhibent, quæ missa sit à cælo eidem Cæsari, ab aliis *spadonia* dicta, mira opacitatis patientia: gravidis radices cauendas monet Dioscorides, quod enecent partus. Semen thymi fallit, nec potest deprehendi, se floribus quodammodo permiscens; scribit Theophrastus florem feri, & thymum nasci: Dioscorides enectos partus, secundasque pellere dixit. Menthā semine carere putat Theophrastus: nam ex siccata tritaq; , nunquam semen apparuit, sed flores ferunt: Aristoteles genituram absumere dixit Problematum libro, lac coire, densarique non patitur. Mintham nympham fuisse Cocyti filiam dicunt, quæ ubi inaudiuisset amari à Plutone Proserpinam, indignata eo nomine, constanter illi se præponere ausa est, dicens; si inferos peteret, inimiciter infestaturam: quo puellæ tumore commotior Ceres, Persephones mater, Mintham exculcans, in mentham, id est malam herbam deformauit. Strabo eius commeminit; hoc nomine innuentes, ante coitum vuluæ appositam inhibere conceptionem. Neque sisymbrii semen conspiciuum inquit Theophrastus: Plinius non edendum gravidis monet,

nisi mortuo conceptu, quippe impositum eiicit. Sed ne per omnes herbas vegetur insolenter oratio; quæ mancæ sunt, eis fortus necandi data est potestas, finem imponemus. hæc ad exempla sufficere putamus, ad alia festinante animo.

Contra antiquorum opinionem plantas omnes semine donatas esse; CAP. II.

IAM patefactum est, cur steriliū plantarū imagine artifex natura luserit, superest ostentare quibus in loculis præcludantur semina, ut restibili earum fecunditati, & perennitati consultum esset. Nec ab his abhorret ratio Philosophorum, calidi, & frigidi, quum non consentiente loci genio, caloribus ambustæ regiones vel perpetuo gelu rigentes, aduenas plantas, mancas, & imperfectas generent, sic vna omnibus satisfactum est, plantis, nobis, & qualitatibus. Hæc est immensa harmoniæ mundi ratio, qua omnia in vniuersum sibi congruunt, & correspondent. Sed profecto pudet credere, pudet etiam referre, summum Philosophiæ principem, eiusque alumnū Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, ceterosq; antiquiores, tum Græcos, & Latinos, tum Arabas posteritati imposuisse, plantas esse suo semine carentes, vel tantilla res aut non fuerit curæ, aut non animaduersa: & ita apud nos rumor iste inualuit, ut difficillimū sit in hominum mentibus aliquid innouare, quum singula singulis insint loca, in quibus sua concipiant, perficiant, foueantque semina. Aduersæ filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant, & nitent semina nigra, lucidaque filicum, æstiuo solstitio maturefcentia, ut si quis ea curiosius excipere queat, è radicibus recisis ramis, & in rectum allatis, candidis substratis linteolis, post diem decussis, simul cum villis cadent semina. Sic sæpe nobis, Naturæ subtilitatem immensam admirantibus, colligere licuit. Eodem modo phyllitis, asplenium, dryopteris, & filicula in auersa dorsi parte sessiles quosdam vermiculos, obliquos, liratim vtrinque digestos, nequaquam propendentes, villosos præferunt, in quibus semina delitescunt. Dictamnū olim fortasse ex nouerca regione ferebatur semine & floribus orbatū, ideo semine & florib. carere antiquitus creditum est; nunc autem semine donatum affertur. Adiantum super frondes semen affert, visenda quidem & admiranda specie; quippe summæ foliorum fimbriæ plicantur,

plicantur, vbi terna semina conspiciuntur, subtili nobis animaduersione comprehensa; vt sæpius in Antonianis thermis, in dirutis parietum marginibus, & vdis cæmentorum molibus Romæ colligimus. Radicula apud nos semine & flore pubescit. Salix proditur ad maturitatem solita proferre semen in Creta insula, ipso descensu Iouis speluncæ, toruum, ligneum, magnitudine ciceris. Menthæ semē, vt thymi in florum spicis implicatur, cum ætate perfectū est, si manibus proterantur flosculi, cadit exiguum, & rufescens, sed satū abicit in calamintham, vt latius in nostris libris Agriculturæ. E fungis semen perbelle collegimus exiguum, & nigrum, in oblongis præsepilolis, vel liris latens ē pediculo ad pilei circumferentiam protensis, & præcipue ex illis, qui in saxis proueniunt, vbi decedente semine perenni feracitate seritur, & pullulat. Falso igitur Porphyrius Deorum filios fungos, & tubera dixit, quod sine semine prouenirent. Sic in tuberum corticibus, vt in cupressi pilulis nigrum etiam latet semen: ob id in siluis, vbi sæpius prodierint, & computruerint, semper proueniunt. Et locis, vbi corticum loturæ, vel cortices proiciuntur, sæpe nata vidimus. Nec desunt ex antiquis, qui sementica origine nasci crediderint. Sed non operæ precium duximus omnia persequi; quapropter consulto omittimus, cum præsertim in memoria nunc alia non habeamus.

Sterilia animalia homines steriles reddere; CAP. III.

NOSTRAM hanc narrationem, quod steriles plantæ viris sterilitatem concilient, ea animalia confirmant, quæ sterilia sunt, vel quæ sine semine illegitimo Naturæ ordine, veluti ex putrefactione, suos natales habent, eandem vim retinere sterilitatem inducēdi, aduersandiq; conceptioni. Plinius ait: Quædam gignuntur ex nō genitis, & sine vlla simili origine, vt salamandræ; neq; est iis genus masculinū, & femininūq; sicut nec in anguillis, omnibusq; quæ nec animal, nec ouū ex se generāt. Neutrū est & ostreis genus, & cæteris adhærentib. vado, vel saxo: quæ autē per se generātur, si in mares, & feminas descripta sunt, generāt quidē aliqd coitu, sed imperfectū, ex quo nihil aliud gignatur, vt vermiculos muscæ. Id magis declarant naturæ eorum, quæ insecta dicuntur. Mula quidē sterilis est, ob id ex diuersis eius partibus medicamenta tum tū intra corpus sumenda, tū foris applicanda ad conceptū impediendū, sterilitatemq; inducendā, excipiuntur. Muli renes à Dioscoride, splen ab Auicenna, iecur

à Sexto, aurium sordes & testiculi ab Æsculapio, matrix, & sudor à Rhafi, & Alberto, sic variæ eius partes à variis Medicis ad hunc usum seliguntur. Sextus sterilia multa collegit. Muli testiculi, super sterilem arborem ambusti, extincti in lotio spadonis, illigati pelli mulæ, post menstrua brachio suspensa, conceptum impediunt. Salamandras steriles Plinius credidit, nec vnquam nisi magnis imbrib. provenire, & ferenitate deficere, quod ex putrefactione oriantur: cuius cor circa mulieris genua gestatum, conceptum impedit, & mēstrua, ita vt extinguantur, ex Kiranide. Rana quædam sunt, quæ perse nascuntur, conspersis tantum æstiuo imbre litorum & itinerū puluerulentis arenis. Quum ex Italiæ Neapoli Puteolos iter faceret Ælianus, ranas perspexit, quarum pars, quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concrezione limosi humoris trahebatur. Ouidius Metamorphoseon libro;

Alter a pars vinit; rudis est pars altera tellus,

Semina limos habet; virides generantia ranas.

241

Rana natura transfixa arundine per os, si furculus in menstruis defigatur à marito, adulteriorū tædiū fieri: & baculus, quo anguis rana excussa sit, parturiētes adiuuat, ex Plinio. Si mulier ranā accipiet, & eius os aperiret, terque ibi spuerit, non cōcipiet eo anno, ex Cōstantino. Mures de terra, & imbre nascūtur in Ægypto. Macrobius, iuxta Thebaidem, quum Nili cessauit inundatio, calefaciente Sole limū, multis in locis ex terræ hiatu multitudo murium oritur, ex Diodoro. Quæ ex re stupent homines, quum videant quorundam anteriorem vique ad pectus, & priores pedes murium partem animatam moueri, posteriori nondum inchoata, sed informi, Ælianus. Deturgente Nilo muscoli reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ, terræque iam parte corporis viuentes, nouissima effigie etiamnum terrena, Plinius. Ob id viuenti muri cor exēptum, & brachio mulieris suspensum, efficit vt non concipiat, Sextus. Muris fimo illito pubi, cohibetur virorum Venus, ex Plinio: & murium sterces subditum, fœtū ex vtero mortuum expellere tradit Hippocrates. Rubetæ ranæ species, ex putredine & corruptione aliquæ nascuntur; immo ex cremati bufonis cinere, & relicto plures generantur. Et in Dariene protincia noui orbis, ex guttis mancipiorum dextra cadētib. dum irrigant pauimenta domus, illico gignuntur bufones, ex Petro

Petro Martyre. Anas sepulta & putrefacta rubetas gignit: officulum est in dextro eius latere, quo Venus inhibetur. Macrobius serpentes in aliquib. locis etiam generari dixit ex terra & imbre; quorum occurſu abortum patiuntur mulieres: ſi prægnans mulier viperam tranſcenderit, abortum faciet. Anguium ſeneſcēta faciliores partus facit, ex Plinio. Mullus tē in vita parit, reliquo tempore ſterilis eſt; quod in eius vtero vermiculi naſcantur, qui ſemen deuorāt, Athenæus. Ob id mullus ſi viuus in vino ſuffocatus fuerit, & id vir biberit, rei venereæ operam dare non poterit, Terpſicles apud Athenæum. Veneris incendia extinguit, & contra omnia veneficia ex menſtruis mulierum auxiliatur, ex Plinio. Sunt qui coruos ore coire opinentur, vt Anaxagoras & alii Philoſophi; ſed ſatis inconfiderate, quum coruorum coitus raro cernatur: genus eorum libidinoſum non eſt, quippe quod parum ſit fœcundum, ex Ariſtotele: ouum corui grauidis cauēdum præcipitur, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos facit. Vermiculi in apii fœminæ caulibus innāſcuntur, propterea eos ſterileſcere, qui ederint in vtroque ſexu. Lampyrus vermiculus, q̄ æſtate ex rore naſcitur, in matrīce mulę alligatus, mulieri ſterilitatem facit. Memini me legiſſe pediculos, qui humanæ virgæ foramini indantur in coitu, præſtare ne concipiat mulier ex eo congreſſu.

Vberes ſeminum plantæ humanum ſemen adaugent;

CAP. IIII.

CONTRARIA prædictis plantarum ſors & conditio, contrariā demonſtrat vtilitatem; nam quæ vberi ſemine fœcundantur, eafdem Naturæ præceptione ad ſemen generandum, & ad fœcundandam genituram valere nemo ibit inſicias: nam vt & ipſæ ſemine valent, ſic præſtāt, vt homo genitura proficiat. Theophraſtus genus ficuum, pyrorum, pomorumq; biferum dixit, & vites biferas, triſeraſque; & ſemina quo minora, eo numeroſioris fertilitatis, ceu milium, eryſimum, papauer, & cuminum, cauſamq; adiungit. Quia ob exiguitatem ſuum ſinem conſequuntur, & quod facile ſit, ſæpe fieri poteſt ob frequētiā; paratiora enim ad opus ſunt, & ad obtemperationem ambientis aeris, propioresque inter ſe ſunt partes horū; quoniam vno caule cohærēt, vt diffundi queāt in multa ſemina, unde tot adiuræ, tum præſentibus, tum paratis cauſis, facile opus expediunt, & perficiunt; ideo hæc ſemina fœcundiora, quam arborū fru-

Aa

ctus sunt, & legumina, quam frumentacea. Verannius libro De verbis pontificalibus, felices arbores vocat, quercum, esculum, ilicem, fagum, corylum, sorbum, ficum albam, punicum malum, vitem, pyrum, cornu, & prunum, quod luxuriantem fructuum vberitate fundant. Vitis adeo portentosa est fecunditatis, vt nisi annua putatione coerceatur, tota se inaniat partu, & pereat pariendo; & si non prepinguis foli vbertas laceffescentem sustineat, sua fertilitate absumitur: virum ad Venerem valet; absque eo Venus friget. Olea fertilissima est, & plus ea oleaster. Largitur & aliis arboribus fecunditatem, per truncos perforatos traiectione oleastri ramuli sterilibus arboribus conciliant fetus. Palladius;

Fœcundat sterilis pingues oleaster oliuas;

Et qua non nouit munera, ferre docet.

Dauci, sisaris, & pastinacę genera copiosum semen & densum in suis magnis umbellis commonstrant: connata omnibus vires Veneris incentiuas esse. Diocles, & Opion crediderunt sisaron Veneri prodesset, ex Plinio. Tantę feracitatis inter olera cuminum est, vt Theophrastus referat maledictis & imprecationibus satum vberius prouenire, à *ωω*, quasi pręgnans nomen manasse puto: pręstat ad fecunditatem conceptum, si vultis indatur. Ammi cumino simillimum; quidam Ethiopicum cuminum existimant: tradit Plinius facilius concipere eas, quę odorentur id per coitum. Polygonum masfermina fert sub omnibus foliis turgescencia, ac adeo copiosa, vt tota planta semine referta videatur, Gręcis *polysspermos*, nobis *millegrana* dicitur; hæc, vt Quintilii tradunt, animalia ipsa multis numeris fecundiora reddit. Cratęgon, *ρὸς ὀρεατέην*, quasi semen viribus robore dictum: Theophrastus prolificum tradit ex aqua. In corianno copiosum semen racematum dependens, multiplicibus in ramis conspicuum; genituram auget, Dioscoridis auctoritate. Nil ocimum fecundius, cum maledictis & probris ferendum præcipiunt; letius proueniet, vt in prouerbium abierit, qui male imprecantur, dici possunt *ocimum ferere*; id enim qui ferunt, precantur ne exeat; quo prouerbio vsus est Sophron, & Demetrius Phalereus: Venerem stimulat, ideoq; & equis & asinis admissurę tempore ingeritur, ex Plinio. Erucę præcipue siluestri innumeri caules, & cornicula in vniuersis caulibus copiosa: cuius largiore cibo genitale semen augetur, & Venerem multiplici experimento roborat. Eiusdem virtutis si-

napium

napi: unde semina rosæ, cum seminibus sinapi, & pede mustelæ suspensa inter ramos infœcundæ arboris & parum feracis, illam mirum in modum recreat, & fœcundat. Nasturtium brumæ rigoribus & Sirii caloribus perenni sobole fructuat, multiplici in thyrsulis semine: Venerem stimulat. Vrticæ in racemosis filamentis, villosisq; pilulis semen fundunt copiosum, importuno prouentu ubiq; luxuriantes: Venerem proritant. Galion in racemosis cacuminibus copiosum affert semen, confertim aggestum: eius radice Venus excitatur. Vberi fœtura lapathum fœcundatur, & præsertim siluestre: ob id Africanus appensum sinistro brachio, ademptam pariendi spem restituere, restibilemque adferre fœcunditatē. Saturiæ ramuli luculenta fœtura decorantur: marcescentes coitus stimulat; quare à Satyris nomen traxisse eam comminiscuntur, & alia quæ tædet referre.

Animalia multi seminis ad venerem conferre; CAP. V.

ID etiam in animalibus experiemur; quæ enim semine abundant, multumque in coitu excernunt, & pluries paucis horis eundem explent; vel cum proritant genitalia membra, foris profluunt; vel fœminarum voce exaudita semen emittant, vel si fœminis careant, seminis abundantia inter se Venere abutantur, præstant ad semen genitale in viris augendum. Exempla erunt: Equus animalium omnium salacissimus: equa enim & mulier grauidæ solum coitum patiuntur, ex Aristotele: coitus tempore è suis genitalibus humorem emittunt similem genituræ, quem *hippomanes* multi appellant: experitum venereis veneficiis: equini testiculi aridi, ut porioni interire possint, coitus stimulant, ex Plinio. Ad Veneris libidinem inflammatissimus est aper; ceruicis feras inhorrescit; spumus fundit ore, efferuentem spiritum anhelat, coeundi furore ardet; quod si fœmina coitum refugit, feruidis stimulis incitatus, aut vi ipsam expugnata inicit, aut mortuam in terram dentibus abiicit, ex Oppiano. Sues efferatæ libidinis emittunt id, quod *apriam* vocant, ut equi *hippomanes*: Fel aprinum coitum stimulat. sic medullæ suæ haustæ, ex Plinio. Procliuius in Venerem passer auicula est, ut in proverbiū abierit, *passare salacior*; genituræ emittit non solum cōspecta fœmina, sed eius voce etiam exaudita, ex Athenæo & Eustathio: adeo seminis copia valet, ut septies in hora fœminā ineat, copiosum, confertumque semen emittens, ex Oro. In hora vigesies coit, alii in die trecenties. Terpsicles eos, qui passeribus

in cibo vtantur, ad res venereas aut procliuiiores fieri: Oua passerum ad rem veneream promouere dixit Auicenna, eadem Ælianus & Marcellus: cibarium ex capitib. passerum, & maxime masculorum, adiuuat ad coitum, ex Rabbi Mose. Coruñices non modo astantibus fœminis, sed audita voce, semen emittere; & si contra eos speculum posueris, ad imaginem suam, quæ inaniter speculo representatur, semen profluere; causamque esse in animo passionem coitus, ex Athenæo & Eustathio habetur. Dum fœminæ incubant, mares cœlibes inter se pugnant, victus victoris Venerem patitur, Plinius ex Aristotele. Gesserus medicus adipe coruñicis cum pauco elleboro ad vim amoris excitandam membra pudenda inungit; & oua testib. inuncta, voluptatem inducunt, & pota libidinem augent. Salacissimæ perdices sunt; dum incubat fœmina, marem non admittit; ob id mares, oua, quæ conceperint, prouunt, ne fœmina incubet, ex Aristotele, Plutarcho, & Athenæo. Cœlibes tumultuant, pugnantque inter se conferunt, victus in pugna, posteriorem Venerem patitur, ex Aristotele, & Alexandro Myndio perdicis caro Venerem promouet; sic & oua in cibo sumpta; Aetius, & Auicenna eos, quire venerea vti non possunt, inter cætera perdicum ouis vescantur consult. Genus gallinaceorum copia libidinis gaudet. Clearchus scripsit gallinaceos non modo quum viderint fœminas semen emittere, sed etiam quum earum vocem exaudierint, alteri mari coitum sine pugna non permittit, nec finis pugnae sæpe commorientibus. Dimicant inter se desiderio fœminarum, & victus aliquando nefariam patitur Venerem, Plinius ex Trogo. Sed Theophrastus agrestes libidiniosiores esse, & statim à cubili velle coire. galli caro substantiam auget, & genitali semini adiicit, ex Simeone Sethi; & gallorum testes ad rem veneream robustiores reddunt: si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linantur; ea res accendit libidinem, ex Anatolio: dextrum testem arierina pelle alligatum Venerem concitare scripsit Plin. Struthiocameli multum coeunt, multumque semen excernunt; eius caro coitum promouet, ex Auicenna. Anima capris, quam ouibus ardentior, calidioresq; concubitus; semperque hircus ad coitum feruens propter feminis copiam; septimo die postquam editus est, coire incipit: & quamuis semen sterile emittat, omnium maturissime quadrupedum aggreditur coitum, ex Æliano. Immodicus libidinis, dum,

nis, dum adhuc vberibus alitur, matrem stupro superuenit; celeriter senescit, quod immatura Veneris cupidine pueritiæ temporibus exhaustus sit; herbæ, quam *orchin* vocant, radicem in lacte caprino viri in Thessalia bibunt ad stimulandos coitus, ex Dioscoride. Cerui tæginis rabie efferati sæuiunt, certat pro fœminis, seque mutuis vulneribus, vel mortis periculo, conficiunt; fœmine flagrantis admissarii contentissimum imperum vix sustinent, propter rigorem genitalis; dum libidinibus indulgent, totos dies ad coitum incumbunt: si tauri ad coitum torpeant, genitale ceruinum terens, & læuigans vino pudendum tauri, atque testiculos inungunt, confestim vel ad insaniam usque pruriunt in Venerem, ex Xenophonte, & Quintiliis; quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam in animalibus ceteris, ipsoque hominum genere similiter possit vsuuenire: testiculi ceruini sicci, & potati concubitarum excitant cum voluptate, ex Sexto. Columbæ, fœminis vbertate crebro in Venerem ruunt, semestres incipiunt Venerem: hoc peculiare, quod in coitu, nisi prius osculentur, mas non ascendit; & Veneri sacræ sunt: Venerem concitant lutea ex ouis quinque columbarum, si admisto adipis suilli denarii pondere cum melle forbeantur, ex Plinio; ex eorum esu semini genitali, & sanguini adici crediderunt. Simeon Sethi, & R. Moses: cerebella coitum promouentibus admiscet recentiores nonnulli; sed ego puto copiosius sumpta magis ad rem conferre, quam in medicamentis parcius admista. Hirundinem fœminam etiam libidinis imagine concipere scribit auctor de Natura rerum: genituram auget ex Lullio. Polypi se complexi longo tempore coitum absolunt; Oppianus scribit longo coitu ita debilitari, frangi; ut vires omnino deficiant; eamque ob causam in arena iacens, præda fit reliquis piscibus, quos antea nullo negotio deuorasset: Venerem irritare dicuntur, & præsertim moscharuli.

Plantarum radices prole carentes, hominibus prolem denegare;

CAP. XVI.

SVNT & plantæ non vniufmodi, sed multiplicis generationis; aliquarum substantiæ radix inepta est ad generationem. Theophrastus: plantarum quædam nullam sursum proferre sobolē possunt, ut cupressi, pini. Et aliæ, quæ natura siccæ sunt, & meatu conduntur rectissimo, vnicaque radice inhærent, ipsaque alte descen-

dente: humiditas enim, quæ pauca est, absumitur in arboris proceritatem, ob meatuum insignem rectitudinem; & radix, quia recta, in profundum acta est, tam exiguo donata est alimento, ut vix sibi excubet; ob id non sobolescit, neque prodigat in stolones, ut abies, pinus, larix, palma. Quidam his cedrum & cupressum adnumerant. Sunt & oleosæ arbores, quæ cæterarum insitiones respuunt, & reliquarum consortium aspernantur, quæ pinguem resinam, aut picem collachrymant: nam & quercus bona pyra afferre visa est, & platanus poma, & mala punica pyrus: in picea vero & pinu insitus termes comprehendisse negatur; quia pingue quippiam cauato vulnere, & oleaginum plorent: faces quoque indidem oleosum refundunt humorem, splendescitque in iis pinguedo, sicut etiam præpingues hominum, corpulentioresque filii progignendis inhabiles, ineptique; alimentum enim in vniuersum corpus abit, nec seminaria subsistit vlla superfluitas. Id ipsum non latuit Phytotram; unde quæ vnica radice nituntur, corpore bene habito egregie augescentes, pinguesque; nec fruticant in stolones; nec fructus ferunt, vel ingenerosos, neque alienos partus alunt, ut cupressus, picea, pinus, strobilus, & similes. Cupressus detracta coma, rescissoque cacumine demoritur; nec ex ea quicquam, perinde quasi esset combusta, repullulat; sobolem nullam profert, ob id Diti sacra, & funebri signo ante domos poni solira, ex Plinio: succo est amarissimo, eiusdem generis cum cedro, & sabina, quæ atocia inferunt. Cedrus ex eodem genere, ut diximus, & concipere prohibet, & conceptum extrahit partum. Pinus & picea suffitu partus eiiciunt, ex Dioscoride. Sabina caret sobole, ob id Plinius sola propagine, & furculo nasci posse dixit: hausto succo, & suffitu etiam abigitur partus, ex Galeno. Brassica ex radicibus non repullulat in sobolem; & falsum est, quod Theophrastus dixerit, sobolescere: supposito pessu, partum vitiat: flos à conceptu in vellere subditus, idem facit.

Paucifera animalia proli inimica; CAP. VII.

NON salacia, pauciferaque; animalia & concubendi vim hebetant, & conceptum impediunt. Hæc transacto veris tempore, nullatentigine molestantur, parcius coitu vtuntur, castiusque viuunt. Taurus decurso breuiter lasciui ardoris spatio, ratione quadam à coitu abstinet, salax non est, ex Aristotele: post vaccæ conceptum, nunquam cum illa coit: quamobrem virum fortem, eundemque tempe-

temperatum Ægyptii significaturi, taurum pingunt, ex Oro: genitale rubri tauri aridum, tritum, & præsumptum mulieri aurei pondere, fastidium coitus affert, ex Rhase. Testudines fœminæ incredibiliter odio habent maritos, quod haudquaquam eis similiter, ut cæteris bœstis iucundus sit coitus, tam maximum dolorem eis affert, quum maris os aculeatum, & inflexibile fœminam intolerabilis doloris sensu afficit: quam obrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitum effugere contendat, ille inuitam tam diu conuellit, quoad robore victam subegerit: squamæ è summa parte derasæ, & in potu datæ, Venerem cohibent. Palumbi ex auibus castissimi sunt, mas & fœmina tanquam nuptiis alligati mutua consensione adeo stabili, certo connubio per summam castimoniam adhærescunt, ut neuter alienum cubile attingat. Si impudico amore capti, ad alienam uxorem oculos adiecerint, eos reliqui circumfidentes mares discerpunt, & fœminæ fœminas, ex Æliano. Contra Venerem valent. Martialis ob id:

*Inguina torquati tardant, hebetantq; palumbi,
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.*

Fecundæ plantarum radices fecunditati subministrant;

CAP. VIII.

POSSVMVS etiam non imbecilla coniectura augurari plantas illas, quæ vel imo cespitem, vel radicibus longe, lateq; subtus telluræ reptantibus creberrimo & numeroso reptatu multiplices stolones, vel culmos felicius fruticant (ut ex Naturæ sagacitæ credendum est) iis homines commonere, humanæ proli cauissæ, ut suæ cõsular propagationi. Cõmonstrant idẽ bulbi omnes fere, è quorũ radicibus undiq; ambientes bulbuli squamam cõpacti in numerosam sobolẽ prodeunt; se propagant. n. aliis, atq; aliis bulbis, noua prole succrescente. Plætæ solitudo, vel sobolis circa radices viduatio, exsiccitate est (Theophrastus inquit) quæ inepta est ad generationẽ; sed stolonũ feracitas ex humiditate. Præterea radice flexuositas, & suspensio proportionem multarum radicũ habet; quia ex dorso ipsarũ sinuationũ se proferunt germina, succus in cõtortis partibus diutius immoratur, concoquiturq; magis, immoraturq; ob operosiorẽ motum. In superficialibus radicibus est naturæ facilitas; tum quia coquuntur aere

& sole, tum quia tenuis soli crusta facile cedit; & cum confluerit eo succus, coit facilius vi Solis, atque habilitatem recipit ad stipitis formam induendam. Laurus flexuosa radice est, longa, & suspensa, pyrus, prunus, punica, olea, & vitis, atque per summa cespitem apricatur. Vitis ergo & olea numerosam stirpium molem circa caudicē procreandi vim obtinent. Ex vino moderato libido, & fecunditas; ex utraque tam multa proficiuntur remedia ad Venerem, vulvas & conceptus, ut mirari possis, vel per se sola, vel cum aliis mista, & neminem enumerare posse existimo. Theophrastus palmas esse dixit, quæ humiles vocantur; hæ à radicibus succisæ repullulant, succrescente quotannis noua asparagorum similium turionum propagine. & in Sicilia tales proueniunt, *cephaliones* incolæ vocant, circa radicem maxime fruticosa: Venerem comestæ valde conciliant. Asparagi fecunda pullulatione è cespite suo turiones emittunt: Plinius Venerem stimulare dixit. Vegetiorum carduum radicibus quamplurimæ inolescunt soboles, ut ex vna stirpe ingentia cardue ta fiant, plurimæque hortorum aræ ea stirpe pubescant: veneris desideriis obsonantur, ut ex Hesiodo & Alcæo Poetis diximus. Sunt & geniculatæ radices, ut arundinum & graminum, quæ exgeniculis, tanquam fibris innixæ corradicantur, & supra terram pullulant. Harundinis geniculata radix, multis articulis, fecunda stirpe, ut quæ etiam vel adusta, vel recisa lætius numerosiusque reuirescant: recens trita, & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio. Galangæ radix geniculata, internodiis quibusdam reflexa; venerem mouet. Thrafi bulbosæ radices cyperi modo, crebra pullulatione filiosum circa cespitem efficiunt: veneris potionibus admiscuntur. Frumentaceo generi geniculatæ radices, nec vllum, quantum triticum sobolescit ab radice, ut ex vno grano in multiplicem stipulam, & spicas excrescat, ex quo nobile alimentum ad corpus roborandum, alendumque, ut sine Cerere & Baccho frigeat Venus. Post triticum sobolescit lolium: si cum polenta, thure, & myrrha suffiatur, aut croco; conceptionem adiuuare dixit Dioscorides. Ceparum genus ex adgerminatione procreatur, ut Aristoteles dixit *ἐκ τῆ παραπλασίνευ*, tertio Generationis animalium. Circa radices in complures radículas, siue nucleos coagmentatur, ac inde in multiplicem sobolem excrescit. Theophrastus ait: Radices suo latere germinant, pluresq; redduntur, ut in bulbis, gethyis, scillis,

scillis, & aliis quibusdam: ob id Dioscorides bulbos omnes Venerem stimulare dixit, & Martialis:

Cum sit anus coniunx, cum sint tibi mortua membra,

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Cepa genitale semen gignit, ex Simeone Sethi. Plinius allium Venerem stimulare dixit, potum ex mero. Porrum idem efficere ex Dioscoride habemus; sic scorodropafon, vtriusque vires alii, & porri, ex eodem, & crocum. Asphodelo subiacent numerosæ radices bullosæ, ut quæ octoginta simul coaceruatis sæpe bulbis repantur, ex Plinio. Venerem concitant vino & melle perunctis, ut bibentibus, ex Plinio. Ariminoris radix quamplurimis stipata fibris, & oblongis rotundis radiculis, quæ omnes caules promunt: dracunculi vires habet, ex Dioscoride, qui appetentiam cocundi concitat.

Fœcunda & multipara animalia ad fœcunditatem & conceptum valere;
C A P. - I X.

E A D E M Naturæ similitudine ex fœcundissimis animalibus oritur spes nobis, & plausibilis persuasio ad fœcunditatem in mulieribus excitandam; conceptionemque, vuluam, matricem, coagulum, vel cerebrum; accipiendo, edendo, vel alligando. Animalia fœcunda, vel paucifera ex partibus fœtum nutrientibus cognoscemus. Aristoteles Animalium libro dicit: multipara animalia sunt, sus, canis, & lepus; paucifera leo, & equus. Ratio est, quia illa cellulas multas habent, & totidem formandi loculamenta, quibus impleri cupiunt, Democritus eandem affert rationem. Exempla erunt eiusmodi. Sus numerofo partu notatur, cum Aristoteles ad duodenos vsque prouenire dixerit; aliis, atque aliis partibus anni fœtæ & coeunt, & luxuriosæ sunt: axungia porci partus in abortus vergentes nutrit, collyrii modo subdita, ex Dioscoride. Multipara canis est, vsque ad duodenos, ut sus, sæpius coit, & sæpius parit, impletur vno inirui, quod in furtiuis maxime constat iniribus, ex Aristotele: maturos conceptus concitat caninum lac potum: membrana, vel e partu secunda, quæ terram non attigerit, partum educit. Lupus, ut canis multipara, aliquando vsque ad decem procreat: 7 carnes lupi edisse parituris prodest, aut si incipientibus parturire, sit iuxta, qui ederit, ex Plinio. Oves fœcundæ sunt, & coeunt quamdiu

viuunt, multiparæque sunt. Eodem modo & capræ trigeminos, & quadrigeminos edunt. Eiusdem generis dorcas: mulier, vt concipiat, dorcadis, hædi, & leonis coagulum, & fel cum agnino sanguine, & adipe medulla canina, nardino, & rosaceo oleo commisce, & post purgationem subdito, ex Aetio. Facile concipiunt & pariunt anferes, prohibenturque suos partus excludere, quod ipsæ suos partus alant; nam a gallinis melius excluduntur, & nutriuntur: ob id oua surripiunt, & gallinæ incubanda dant, ipsæque pariunt, donec rum-pantur, ex Columella, Palladio, Plinio, & Quintiliis. testes anferum si comedantur, ad mulierum sobolem procreandam facere scripsit Simeon Sethi. Et Hippocrates libro De sterilibus, medicamenta quædam cum adipe anferino, vel ouillo bibenda mulieribus abortui obnoxii præcipit. Lepores dum vtero ferunt, superferant, habent lac prius quam pariant: & a partu repetit coitum, & a partu adhuc concipit fortum, vt diximus: matricem leporis sicca, tere, & da potandam, quando mulier fuerit a menstruis purgata, & concipiet: vel leporis vterum frige, tritumque; assidue propina, habet eandem vim leporis sanguis, Galenus in Euporisto: conceptum leporis vtero exemptum his, quæ parere desierint, restibilem fecunditatem afferre putant; sed pro conceptu leporis saniem viro propinat, ex Plinio. Cammari multa oua pariunt, & facile concipiunt, ad conceptus valent; idem & de polypo dicendum.

Plantas aliquibus partibus carentes, membris nostris ipsis respondentibus maxime obesse;

C A P. X.

HIs proxime accedunt stirpium aliquot genera, deficientium vel folio, vel radice, vel aliis partibus, eademque ratione mēbris illis nostri corporis respondentibus. infesta, noxiaque sunt. Doctiores extra aleam Medici, qui ex incommodis sciunt elicere commoda, & utilitates, iis pro variis dotibus vtuntur, vt dum obesse nuntiantur, prodesse possint. Exempla succurrunt aliqua, quæ nobis, aliisque; felicissime successerunt. Fungi, ex Theophrasto, flore, folio, semine, cortice, medulla, neruo, & vena carent, ob id quamplurimis nostri corporis partibus offendunt: si prope ipsos venenosa adfuerint, naturæ cognatione absumunt: vtpote si iuxta fuerit serpentis cauerna, caligaris clauus, ferri aliqua rubigo, vel panni marcor, omnem succum, ac venenum conuertunt, decoquantque; vt quos intus nigris,
aut

aut liuentibus membris horrere videamus: pituitam gelidam, noxioq; succo inuictam pariunt: largius sumpti periculum pariunt, ægrius concocti strangulant, aut choleram mouët. Galenus proxime ad deleteriam, enecantemque facultatem, & putredinosam habere dixit. Carent, vt idem ait, tubera cortice, medulla, neruo, vena, caule, flore, & nullis radicibus, nullisq; fibris innixa. Constat terræ saginam in id malum conglobari. Scripsit Diphilus inueniri nonnulla, quæ fungorum modo strangulatus excitent: Auicenna ait, atrabilaria esse, & humores gignere magis quam cætera fungorum genera, quo fit, vt frequenter deuorata, apoplexiam & paralyfim concitent; ad hæc concoctu contumacia sunt, & ventriculū aggrauātia. Plantas sine foliis Græci *ἄφυλλα* dicunt; causam dat Aphrodisæus, quod sui corporis foramina spissiora habeant, arctioraque, earumque vis constipare, ex qua pilis ortus denegatur, sicut diximus de spadonib. in humana Physiognomoniam, noxiæ igitur erunt plantæ. Iuncus capitis dolores facit; sparthion virgas fert sine foliis: purgat per superna vehementer, ellebori vice; Plinius animalibus noxium dicit; genista eius species turbat ventriculum, & obest cordi, ex Galeno. Orobanthes cauliculus sine foliis, inter legumina nascens, strangulat, vnde *orobanches* sibi cognomentum vsurpauit: leguminibus addita coctionem accelerat. A Theophrasto *limodorus* dicitur: dum ipsa perdere ex toto nititur, orobanche eadem & *cuscuta* Arabum, *castya* Plinii, floribus vidua cernitur, etsi radicibus nascitur, destituitur illis, & alienis in ramis viuut, vnde fame arbores strangulat, & exinde nomen; nam vicinos fructus continuis implicat orbibus; gaudet summatim euagari, eosque tam spisso irretit contextu, vt cacuminibus insidens, tanta mole oneratas arbores ad terram deturbet, vel continuo alimenti sustu ad tabem, vel strictis laqueis strangulet: cui inhæserit, quasi compedibus illigat, vt nec vinctum facile possit extricari: in vino adiecta temulentiam inducit; & Mesues addit lienes extenuare. Hedera etiam destituta radicibus suis super arbores viuut, irrepat, amplectitur, & strangulat eas: neruos tentat, & pori corymbi corpus infirmant, mentemque turbant largius sumpti, concipiendi spem adimunt, partusq; extrahunt; lachryma psilothrum est, dentes frangit, & lienes minuit. Teucer *teucrion* inuenit, spargentem iuncos tenues, & folia parua, asperis locis nascentem, austero sapore,

nunquam florentem, nec semen gignit: minuit lienes: constatque sic inuentam, quum ex ta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eumque exinanisse, narrantque sues, qui radicem eius edunt, sine splendore inueniri. Tamarix imperfecta est; vt diximus; etiam lienes perdit. Salix supra memorata ileosofos desiccatur. Sunt & herbæ radicibus carentes: ob id datum his a Natura, vt non nisi alienis arboribus valeant prouenire, vt viscum, polypodium, dryopteris. Supra enim diximus radices ventriculo respondere, lieni, hepatis, & similibus visceribus, quæ attrahunt, concoquant, & distribuunt ramis alimentum, & iisdem membris officiunt, stomachum subuertendo, nauseam faciendo, & lienes minuendo. Viscum Theophrastus in quercu, terebintho, aliisque fructibus innasci tradidit; Dioscorides lienes extenuare dixit. Eadem natalia polypodio, & dryopteris, nam polypodium in vetustis caudicibus, & præsertim quercuum, & petris inhæret: Mesues dixit ventriculo nocere in concocto humore. Idem de dryopteri.

Animalia aliquibus membris deficientia humanis eisdem respondentibus esse obnoxia; C A P. XI.

E ADEM ratione ad animalia transeundo, si aliquibus membris defecisse videmus, eadem nostris membris adueniantur. Præstantiores medici, vt diximus, qui ex damno vtile excipiunt, vbi attenuare, destruere, & annihilare cernunt, ad tumores, infarctus, & excrescentias vtuntur, vnde multa, & optima familiaria medicamenta nobis comparantur; & primo a sanguine incipiemus. Animalia quæ sanguine carent, sanguinem fugant, sistunt, & destruunt. Sanguine carent mollia: polypi sanguinem atterunt, excernuntq; per hemorrhoida, eumque sistunt, ex Plinio. Vniones in cochylis nascuntur, quæ sanguine carent; menses sistunt. Purpura ad eadem valet. Rana non alibi sanguinem quam in oculis habet, ex Oro; sanguinem sistit, ex Dioscoride & aliis. Sic stellio ad dysenterias, cochleæ terrestres, & nudæ. Talpa collum prope nullum habet, quia inter anteriora crura breuissimum: colli tumores exterunt omnes, quippe caput præcisum, & cum terra talpis exuta, rufum, digestumque in paxillos pyxide stannea, delet omnia, quæ collo intumescunt, & apostemata vocant, de iecore & pede refert Plinius, de corde Oliuarius. caret collo raia: pungi piscis eius, qui raia in mari appellatur,

latur, officulo de cauda (id est aculeo: nam inter raiarum genera est unum aculeatum) ita ut non vulneret, strumis prodest, faciendum quotidie, donec percurentur, Plinius docet. Rana collo caret. Ovidius; *Terga caput tangunt: colla intercepta videntur.* Anginas & tonsillas abolet decoctarum ranarum ex aceto succus, ex Plinio. Rubeta eiusdem generis, cocta, & pro emplastro cynanchicis imposita adeo iuuat, ut cito eum liberet. Narrat Cardanus hoc remedio hominem in ultimo constitutum liberasse. Strumas delet certissimo nostro experimento: decoquitur oleo rubeta, donec tertia absumatur olei pars, & rubeta extabescat, & conuertatur in oleum, corium, & ossa nudetur, & cum oleo per stamineum pannum percoletur: vnguento sic parato, vngatur pluries collum. Serpentis corpus videtur collo carere a capite ad caudam: incrementales strumas reprimunt viperæ, ex Dioscoride; & viperæ laqueus, in quo suffocata fuerit, collo appensus, magnum sane amulentum contra anginas; factas sanat, & ne fiant, prohibet. Anguinea ceruice testudo est, ex Pacuio; iure in cibo sumpta, strumas e collo discutit, quod idem faciunt oua durata, illitaque. Cancri ex melle triti strumas discutiunt: Marinus lepus si imponatur, celeriterq; amoueat, ad strumas valet, ex Plinio. Pisces collo carent, maior fere eorum pars ad strumas valet, ut menarum capitum cinis. Scarii ecur ad paroidas, sic ostrea ad tonsillas & strumas, ex Plinio. Quæ dentibus carent, eisdem medentur, eos destruendo. Pastinacæ piscis os sine dentibus, aspera solum maxilla, cuius radio dentium dolor mitigatur, quoniam os frangit, & euocat. Dioscorides; pastinacæ radio scarificare gingiuas in dolore dentium utilissimum: conteriturq; is, & cum elleboro albo illitus dentes sine vexatione extrahit, Plinius. Testes nulli piscium, nec animalium pedibus carentium intus forisve, exceptis delphino, & vitulo marino: Ad inhibendam Venerem fere omnes valent, ut torpedo, immo & conceptum destruunt, ut serpentes. Mullus si vino suffocetur, & id vir biberit, rei venereæ dare operam non poterit, inquit apud Athenæum Terpsicles; & si ex eo biberit mulier, non concipiet: & quia philtrea mulieres cum menstruo parant ad Veneris incendia, ob id omnibus veneficiis & menstruis mulierum auxiliatur, author est Plinius. Hegesander mullum in Dianæ sacrificiis circumferri scripsit, ob castitatem. Rhombus splene carere videtur, latitat enim inter intestinorum spiras: lieni

medendo viuus impositus, deinde remissus in mari, mire valet ex Plinio. Felle caret asinus, vt solipeda omnia, sanguis & fimus regiū morbum tollunt, ex eodem. Equus solipes felle caret: sanguis equini pulli, & fimus ex vino eum tollit, ex Plinio. Elephanto iecur sine felle, incisa tamen parte, cui fel adhærere solet, humor felleus exit, Aristoteles. Non ad iecur, sed ad pectus situm est, Ælianus: prodest ictericis, ex Agricola: & nos propulsauimus multoties ex ebore, croco, tritico & vino Aminæo infusis, mane quotidie propinatis, ictiritiam mirabili successu. Capra fel non habet, ex Plinio; eius fimus valet ad auriginem, ex Galeno. Aliquibus in locis ouibus nō est fel, vt apud Chalcidem Euboicam tradit Aristoteles: aurium sordes cum myrrhæ momento resistunt morbo regio, etiam stercus, ex Plinio, & Rhase; vellera cum sulphure viuo, ex Sereno. Columbam felle carere traditur, vt ex Oro habetur, in dorso, Galenus vesicam non habere, sed alibi: cinis plumarum, aut interaneorum palumbiū ad cochlearia tria, resistunt morbo regio. Passeribus aliis intestino, aliis ventri iungi, ex Aristotele: cinis farmentitius crematorum cochlearibus duobus, morbo regio resistit, ex Plinio. Animalia, quæ intestinorum anfractibus carent, sed vno intestino laxo vtuntur, colica laborare non possunt, ob id medentur colo. Anas intestinum laxum habet, quin etiam vorax: visa anate intestinorum dolor sedatur in bobus, ex Columella, Plinio, & Vegetio. Ossifragæ aues voraces, quarū pars colica laboranti alligata, a morbo liberat, ex Marcello. Columbæ & palumbi ad colicos affectus valent. Harpæ intestinum si triduo dabis in potu, vel assam in cibo ægrotanti, perfecte sanabis; sic & aquila, & eiusmodi similia. Vespertilionibus etsi pedes sint breues, & imperfecti, semper enim aut volant, aut toto corpore iacent, aut digitis alarum adhærent ædificiis: incocti cum lini semine, ouis oleo, cera, bulbo, & stercore tollunt podagram. Hirundo vt pedibus valet, ita pedibus degenerare videtur, ex Aristotele: sanguis podagras lenit, ex Tralliano. Pisces pedibus carent. Fere omnes ad pedum podagræ dolorem tollendum valent. Aues lacte carent: nulla ex auib. remedia habet ad lac generandum.

Multifera planta ad conceptum, & fecunditatem conducunt; 256

C A P. XII.

POSTQVAM in fecundarum arborum sermonem incidimus, prius quam ei coronidem imponamus, de variis quercuum fructibus

tribus loquemur, nusquam alioquin opportuniorem locum naturi in vniuersa plantarum hiltoria.

MULTIPLICES *quercus* fructus hac tabella ostendimus; quatuor *gallarū* species, *uniones* super frondes, *cirros*, *capillos*, *fungos*, *monstra*, *agaricum*, & *fungos circa stipitem*, *viscum* & *similia*. Infra *capillos*, *cristas*, *tauri cornua*, & *montem*, *vi montuas similitudines* contempleris.

Multiplices & monstrificos, fœcundo prouentu, producit par-
 tus, radicibus, ramis, surculis, & foliis ipsis, vt in tota plantarum fa-
 milia nulla fœcundior, nulla mirabilior appareat, nec vlla, in qua
 magis summi Dei benignitas reluceat. Sed hos fœtus singulos suis
 dotibus pollere, & plurapræstare, quam maiores nostri descripse-
 rint, nemo est sanè mētis, qui ambigat. Theophrastus scripsit quer-
 cum præter fructum, alia quoq; omnium copiosissima gignere. Plu-
 tarchus Chæroneus inter siluestres arbores fructu bellissimam, &
 fœcundissimam, & inter vrbanas validissimam dixit, vt alites, ferae,
 & ferarum princeps homo iis vesceretur. Putauit antiquitas quer-
 cum prius, quàm homines Deum generasse, tam necessarius erat eius
 hominibus fructus: vnde Arcades, qui omnium primi e terra orti
 gloriabantur, cum quercu cognitionem habere dicebantur. Vo-
 cabatur olim *κερκυδριον*, quasi vetus quercus. Hesiodus dicebat Deos
 iustis concedere, vt hominibus quercus excelsis ramis fructus da-
 ret, in mediis apes habitarent, quæ donarent mella. Socrates per
 quercum, tanquam Deum deierabat: propter venerationem anti-
 qui Deo sacram fecerunt, qui ex hac primum arbore vitæ causa, pri-
 mi glandibus vescerentur. Italia querno folio assimilata est, vt o-
 mnium terrarū alumna, eadem & parens Deorum numine electa,
 cunctarum gentium in toto orbe regina, omnium arborum præ-
 stantissimæ, & nobilissimæ adæquaretur, ex Plinio. Nec omitten-
 da est in eare Galliarum admiratio. Nil habent Druidæ (ita enim
 suos appellant Magos) visco & arbore, in qua gignatur, sacratius.
 Iam per se arborum eligunt lucos, nec vlla sacra, sine ea fronde con-
 ficiunt, vt inde appellati quoq; interpretatione Græca possint *Druidæ*
 videri. Enimvero quicquid adnascatur illis, e cælo missum putant,
 signumque esse electæ ab ipso Deo arboris. Ab huius præstantia, &
 vtilitate *Dryades*, & *Hamadryades* nominatæ videbantur, quæ *quer-*
cus genii erant. Sed videamus tanta fœtus luxuria, faciebus & figu-
 ris, quadamtenus rem exprimentibus, quid occultarum virium no-
 bis portendere possit. Theophrastus robur omnium copiosissime,
 præter fructum, alia gignere dixit. Nam gallam paruulam, atq; al-
 teram resinofam & nigram, quin & quædam veluti mora, ni dista-
 ret arida duritie; sed hoc admodum raro; iam aliud producit effi-
 giem coli repræsentans, quod quum fuerit perfectum, tauri caput
 imitatur, fructus intus nucleis oliuæ similis. Et alibi de cerro. Quod
 autem

autem *penem* quidam appellant, branchiis simile, cerrus sola producit cauum, muscosumque cubitali longitudine pendens, ceu villus lintei prolixum: nascitur id e cortice, non e furculo, unde glans; nec e gemma, sed e latere supernorum nodorum. Parit & aliam inutilem pilulam cum capillo, tum tactu, tum gustatu meligeno sacco vere inficientem. Fert & hoc quod pilon appellant, id pilula est, nuci haud absimilis, intus habens lanuginem quasi fungorum, lucernarum luminibus aptam: nam & sine oleo flagrat, sicut galla nigra. Creant ad hæc alæ ramorum eius pilulas, sine pediculo sessiles, & versicolores. Enimuero quidam umbilici candicant, cæteris varietas dispergitur. Media cocci rubore punicant; apertis amara, putris, & nigricans subest inanitas. Profert & rubentem lapillum, sed frequentius aquosos nucleos albicantes, & translucentos, in quibus & pumices nascuntur, indurescentes gallæ modo; ubi ad iustum incrementum venerint, iis foliis a tergo adherent. Nascuntur e foliis & aliæ conuolutæ pilulæ compressæ, atque oblongæ in folio rubentes, hæc enim muscas interdum intus continent. Venitque vsq; ad iustum incrementum in modum levis paruulæ gallæ durefcens. Fert & robur *cachrym*; ita vocatur pilula, in medicina vrendi vim habens, postquam folia decidere, hieme durans. Tam multiferum est robur, vt viscum & mella pariat, vt author est Hesiodus; constatque rores melleos e cælo cadentes non aliis magis insidere frondibus. Fert boleros, suillos, gulæ notissima irritamenta, quæ circa radices gignuntur. Promittit etiam vt aliæ glandiferae *agaricum*, fungum antidotis efficacem, Omnia hæc adduximus, vt feracissimam esse quercum omnium arborum existimemus. Iam diximus glandem ad Venerem valere. Fœminarum conceptioni adiuuare viscum narrat Plinius, si omnino secum habeant. Remanet nunc ad cæterorum animalium fecunditatem valere demonstramus, quod iudicamus ex capite taurino illo, iam dicto, quod clarius & Plinius indicat. Est autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta Luna, quæ principia mensium annorumque his facit, & sæculi post tricesimum annum, quia iam virium abunde habeat, nec sit sui dimidia. Omnia sanantem appellantur suo vocabulo, sacrificio, epulisque rite sub arbore præparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vincian-

tur. Sacerdos candida veste cultus arborem scandit, falce aurea demetit, candido id excipitur fago, tunc demum victimas immolant, precantes, ut suum donum Deus prosperum faciat his, quibus dederit. Fœcunditatem eo potero dari cuicunque animali sterili arbitrantur, contraque venena omnia esse remedio. Quod ex gallinaei crista etiam diximus indicari.

Viui para planta fœcunditatem præstant;

C A P. XIII.

NOVA, necvnumquam satis laudata ratione, summa Naturæ benignitas fœcunditate præstantes plantas indicat, quæ in fructibus animalia gignunt, ut vere viui paræ plantæ dici possint; immo & quamplurimæ extant philosophorum animadversiones, quum animalibus plus solito abundauerint, eum annum & fructuum, & humanorum partuum feracissimum futurum. Inter cæteros quercus fructus, diximus super foliis tergo adhærentem pilulam ferre candidam, aquosam, dum tenera est; hæc enim muscas interdum intus continet, veniensq; ad incrementum iustum, in modum lævis paruule gallæ indurefcit, ex Theophrasto, a quo Plinius. Fert quercus & in folio aquosos nucleos candicantes, & translucidos, quandiu molles sint, in quibus & culices nascuntur. De eius fœcunditate iam diximus supra. Præterea illud peculiare sibi vendicarunt maiores quercus gallæ, quod si aperiantur, quæ integræ sunt, muscam, araneam, aut vermiculum intus habebunt. Si musca volat, futuri belli præsagium; si repit vermiculus, carentia annonæ; si aranea, pestilentium morborum annum. Ficus & culices gignunt, egrediunturq; e pomis caprifici, putrescentibus eorum granis, cuius indicium afferunt, quod postquam euolarunt, grana ficibus nulla penitus insunt. Est & alterum *centrina* genus vocatum, quod ociose viuit, quemadmodum fucus inter apes, & quos ex altero genere sua pomaingressos aspexerit, protinus necat, & folium culicem gignit, quum copiose fructificat, ut vlmī folliculis genus quoddam bestiolarum innascitur, quod *cnipes* appellatur, qui cum ficis gignitur, ficarios illos culices deuorat. Ficus iuuenum vires auget, ob id ante athletæ hoc cibo utebantur: utile ex decocto earum fouere fœminas, ex Plinio, ex Dioscoride ad muliebria fomenta. Terebinthus fert nucamenta quædam caua, ceu folliculos, vlmī exemplo, in quibus animalia,

malia, quasi culices erumpunt, cornicula rubentia promit, caprarum similitudine, in quibus culices dicti concluduntur, ex Theophrasto. Est & *Indica terebinthus*, nostrati similis, fructus diuersi, similes amygdalis, apud nos *pistacea* dicuntur: Plinius terebinthum Venerem excitare dixit, & pistaceis ad conciliandas coitus vires frequenter vtuntur. Vermis in albucogignitur, qui in aliud animal volatile, floridumque transfiguratur, quod quum herba flore incipit, eroso statim operculo euolat, ex Theophrasto: vt diximus ex Hesiodo, ad genituram valet. Legumina fere omnia animalia intus gignunt, quæ ad eadem valent.

Animalia, quæ facile concipiunt, ad conceptionem valere;

CAP. XIII.

PRÆTEREA animalia, quæ facile concipiunt, ad conceptionem valere iudicantur, eaque animalia facillime concipere iudicamus, quæ non solum ex immisso in vterum semine, sed etiam vento concipiunt, vt quamplurima ab antiquis memorata. Equæ aliquot regionibus fragrant ardore coeundi, vt etiam si marem non habeant, assidua & nimia cupiditate fingentes sibi ipsis Venerem (cohortalium more auium) vento concipiant. Quæ Poeta licentius habet:

²³ *Continuoque anidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) Jille
Ore omnes versa in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptantque leueis auras, & sæpe sine vllis
Coniugiis, vento grauida (mirabile dictu)
Diffugiunt.*

Varro: in Hispania, in Lusitania, ea regione vbi est oppidū Olyssippo monte Tagro quædam e vento cōcipiunt equæ, vt hic gallinæ quoque solent, quarum oua *hyponemia* appellat: sed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt: mulier, quæ non concipit, si equinum lac ignorans biberit, & mari quamprimum coierit, concipiet, ex Rhase & Alberto. Adeo coturnicum facilis conceptus, vt dicantur vento impleri, ex Nicandri Scholiaste. Athenæus refert ex Phænedemo, Delum insulam ab Achæis *Orygiam* dictam, quod obseruari sint coturnicum greges e mari volantes, quasi etiam in mari generentur. Actius pessum ad mouendū conceptū docet ex adipe co-

turnicis. Facillimi conceptus perdix: nam eo tempore, quo libidine incitatur, si contra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnans, immo voce marium vtero ingrauescit: si gestiant, ac libidine turgeant, volant quoque superne marium, effici idem potest, videlicet dum mas ipse foetificum spiritum demittit. Aristoteles contra Ephesium, qui non sola spiritali conceptione præ nimia tentigine fieri posse dixerat, sic etiam Athenæus, Eustathius, Archelaus, Varro & alii: ob id oua perdicum si sorbeantur, fecunditatem facere scribunt, & lactis copiam, ex Plinio. Gignuntur vulcures alii: qui sine concubitu, quum ardore concipiendi fœmina exarserit, vuluam ad Boream aperiens, comprimitur ab eo per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum capit, fœtus procreationi intenta; quarum oua subuentanea ad escam, non ad procreandum, ex Oro. Oua subuentanea etsi reliquis volucris irrita, vulturibus fertilitate insignia, aueris Austro volant, vel ad Eurum, si ille spirat; & si ad ventum oris halitum pandant, spiritus venti influens ipsas replet, Varinus, & Ælianus. Gallinæ quoque oua *hypnemia*, siue *Zephyri* agnunt; sic dicta, quod ex vento facta esse videantur, sine mare, ex vi turgentis vteri, & infœcunda sunt, ex Plinio; aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere: gallinæ iugulant, & festucam lineo panno inuolutam intra anum condunt, eamque consuunt, & elixant, & ius porui dant, ex Galeni Euporisto. Testudines montanæ vento implentur, quemadmodum coturnices, ex Nicandri Scholiaste: Hippocrates primo De morbis muliebribus, glandem, seu medicamentum subdititium describit, quod recipit testudinis marinæ cerebrum, & crocum & salem Ægyptium, ut aperiat vterum ad conceptum.

Quæ aliis plantis præstant, ut suos fructus contineant, ad partus retentionem valent; C A P. XV.

SVNT & fructus, qui super alios fructus appositi præstant ut non cadant, vel adiuuent maturitati: hos non inconcinna similitudine ad partus in mulieribus continendos valere, usque ad debitum tempus coniectamur. Palma suos fructus caprifigatione maturat, ficus similitudine, dum mascula floret, sparham abscindentes, quæ flores emergunt, protinus ut lanuginem, & florem, & puluerem continet, super fructum fœminæ decutiunt; illa sic eo aspersu afficitur, ut suos.

vt suos fructus nullo pacto amittat, sed cunctos conseruet, ex Theophrasto: nam omnium maxime arborum suos fructus amittit: ad hoc vitium caprificatio comperta est: dactyli recentes duo, osse enterati, & infectoris cocci puluere repleti, deuoratiq; sæpe a prægnantibus, abortum prohibent. Præterea *musca* eiusdem speciei ex Serapione, ad stimulandos concubitus valet; florem & fructum parit, dein erupta spatha prodeunt maturi fructus, vt fœtus in secunda. Perdit etiam ficus suos partus ante maturitatem inter omnes; ob id reperta caprificatio. Ex pomis annexis culices egredientes perforant ficuum cacumina, & in causa sunt, vt sui fructus perdurent, & maturerentur: ficus enim ad muliebria valet, vt diximus. Inueniuntur in quibusdam, inquit Plinius, sicut in marmore, centra, id est duritia clauo similis, inimica ferris, & quædam forte accidunt, lapide comprehenso, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo: ferunt lapides ita inuentos, ad continendos partus esse remedio.

Plantæ, & animalia quæ facile pariunt, præstant ad partus facilitatem;

C A P. XVI.

VIDENTUR facilitatis partus quandam imaginem plantæ illæ afferre, quæ supra folia fructus producant, quasi mirando hoc opere Natura, consopitos mortalium sensus commoueat has plantas ad partus facilitatem, & ad naturæ locos valere. Myrtacantha, siue rufcus e mediis foliis, ritu cocci baphicæ, hærentes singulis singulas baccas ostendit ruberrimas: cuius radix trita cum vino vuluarum purgationi & difficili vrinæ valet. Hippoglossum e medio folio, quasi cauo aliud folium linguæ instar insitum, inter quæ baccula etiam rubra, rusci instar insit: in vteri affectibus magno datur iuuamento. Brassicæ genus etiam supra folia cauliculum promit, suspiciendo Naturæ miraculo: eius cibo purgatio fœminis accedit; cruda si edatur, partus mortuos pellit; vnde ex his facile parientibus prodesse poterit. In ilice coccifera e mediis foliis excrementa quædã, ceu globuli rubelli, eleganti naturæ opere visuntur, amicus cordi vires habet, cætera adhuc in experta. Animalia, quæ facile pariunt, quæ non laborant mora in partu, homini præstant ad facilitatē partus. Vulgare dictum est, catas cum dolore concipere, sine dolore parere; nuper enixæ canes fugant, & sæpe parturiētes per gradus, & scalas ædium expellunt, ex Aristotele: adeo facilem partū præstant,

Bb 3

vt felcati, præcipue siluestris, fœtum mortuum ex vtero extrahat, vt subtus suffiatur, mistum cum stercore nigro alicuius cati, ex Rasse. Torpedo non oua, sed fœtus viuos ex ouis, quæ intus excludit. Hos in metu intra se recipit, & emittit, Aristotele auctore, & visa est torpedo, quæ fœtus intra se octoginta haberet: si capiatur, quæ Luna in Libra fuerit, triduoque asseruetur sub dio, faciles partus facit, postea quoties inferatur, adiuuat. Pastinaca non recipit suos partus, ob aculeum caudæ; & aculeus eius existimatur faciles partus facere; sic squatina, & galeus. Vipera etsi ouipara sit, viuipara est tamen ob partus facilitatem: eius occursum prægnanti abortum facit. Equa facillime omnium parit, ex Aristotele; ceteræ quadrupedes iacentes parere solent; at vero equa, quum tempus iam partû edendi appropinquauerit, erigit se, stansq; emittit partû: lien equi ex aqua dulci potus, eiicit partum, item vngulæ suffitus, aut fimus aridus, ex Plinio. Si quis surripiat oua anseri, ne incubet, pariet, donec rum-patur, ex Plinio; subdititium ad eiiciendum mortuum fœtum valet: testam recentem, & adipem anseris terat, & apponat, ex Hippocrate. Lupi omnes intra decem dies pariunt, cuius causam fabulose ad Latonam referunt, quod toridem oberrantem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerit sub specie lupæ: equa, quæ lupi vestigia presserit, abortitur: ob id mulier, quæ abortum fecerit significantes Ægyptii, equam pingunt, quæ lupum presserit: diximus carnes lupi parituris eas prodesse, ex Plinio.

Pulcherrima planta & animalia, ad pulchros filios generandos valent.

C A P. XVII.

HIs subnectere visum est, quomodo possimus pulcherrimos filios generare, scilicet si pulcherrimas plantas continuo pertractemus, edamus, vel nobiscum afferamus. Sed vt ad exēpla accedamus. Palma pulcherrima planta est, Homeri iudicio, qui Phœniciz puellæ venustatē palmæ ramo assimilauit; tereti surgit, & procero trunco, coma omnis in cacumine, pulchritudine spectabilis, foliorū æqualitas, quæ quasi inuicem insurgere, & concurrere videātur, folia firma & semper durantia; nam neq; laurum, myrtum, neq; olea, neq; aliam arborem earum stirpium, quæ foliis negantur spoliari, videmus eadem folia seruare, sed aliis defluentibus, aliis suppullulātib; palma nullum abiiciens folium, suis constanter semper ornat.

tur. In Syria & Ægypto balanos producit tanta aspectus iucunditate, ut tragemata omnia, bellariaq; præcellant, inter Phœnicobalanos eximia pulchritudine præstare, quos vocant *Nicolaos*, Imperatoris Augusti cognomine, qui ex Nicolao iucundissimo, pulcherri-
moq;, balanos hos pulchritudine præcipua, *Nicolaos* cognominari instituit. *Heliochrysos* eximium aurei coloris decus, ad Solis radiorum repercussum coruscant lucem, & vegetam inuentibus vibrat, speciosam corymbi figuram ostendit: corymbaceæ umbellæ, multis e bullis extantibus circinatæ, aureoq; aspectu micantes, diurnam gratiam aucupantur: ob id aliis amaranthon, ex quo Deorum simulacra coronarentur. Huius nominis Ephesia virgo coronauit Dianam primo. *Heliantem* vocat Plinius folio Myrti in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, persimilis floris. Spectandæ venustatis flos Croci est, filamentis aureo cruore nitentibus, intensi odoris, calyce cæruleo, pulcherrimi iuuenis Croci formam referens, cuius amore flagrans Smilax, mutata est in herbam sui nominis: nec aliud eiusmodi fabella Poetæ innunt, quam venustam hanc, & fragrantem floris speciem. Pinus a vertice ramosa, eximie proceritatis, folium capillamenti modo prætenue, longumque. Pyris puella, ut fabulata est antiquitas, perquam illustris, rivalis amore neci data, & in hanc arborem mutata. Non ille pida Poetæ hoc inuolucro arboris eximiam formam demonstrarunt. Quid melle clarius, nitidius, & flauentius? quid myrrha & arbore pulchrius, & fragrantius? Narrat Plinius. *Heliantem* vocant in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti; hac cum adipe leonis decocta, addito croco, & palmeo vino perungi Magos, & Persarum reges, ut fiat corpus aspectu iucundum: ideo eandem *helioallidem* nominari. *Hermesias* ab eodem vocatur, ad pulchros liberos generandos, bonosq;, non herba, sed compositio e nucleis pineæ nucis, tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto theombratio, ex lacte, bibere generaturos iubet, & a conceptu puerperas partum nutrientes; ita fieri excellentes animo, & forma, atq; bonos. Cotonea mala aureo meliore colore speciosiora, ob id *chrysomela* Græcis, Maroni aurea mala dicta, præstantissimum odorem vibrantia, tenuibus incisuris crispata, tenuique lanugine pubescentia, circinata in orbem rotunditatis, quæ non solum visu voluptatem, sed odore salubritatem afferunt. Solon mandauit, ut sponsa

manducato malo cydonio in thalamum veniat, non, ut Plutarchus putat, ut prima salutatio iucunda, & non ingrata esse debeat, sed ut ex primo concubitu pulchri, & industrii filii nascerentur: si pragnans eo vescatur, industrium, & formosum puerum paritura. Plinius ait: Omnia iam virorum, & mulierum saluatoriis cubiculis includi, simulacrisque noctium consciis imponi. Est & inter animalia pulcher lepus, ob id leporem Græci amoribus sacrum fabulantur; etymi argumentum quod λεγόμενος dicatur ἀπό τοῦ λέγειν ἔρωτας, a verbo ἔρω, utroque visum significante: unde leporina carne vescentes, formosi fiunt aliquot diebus, ex quo Martialis:

Cum leporem mittis semper mihi Gellia mandas;

Septem formosus Marce diebus eris.

Quum Alexander Seuerus Imperator quotidie in mensam lepulosmitteret, datum vulgo subsannandi argumentum ex genere cibi formæ gratiam comparari. Extant vericuli:

Pulchrum quod vides esse nostrum regem,

Quem Syriam sua detulit propago;

Venatus facit, & lepus comesus,

Ex quo continuum capit leporem.

A pulcherrimis plantis nostra commoda; a deformibus, incommoda provenire;

C A P. XVIII.

NE a plantarum pulchredine discedamus, monstrant & suo vultu vitia, & virtutes plantæ; & olim probauimus formoso corpori formosam animam, & monstrum in corpore, monstrum in anima esse. Omnibus in confesso est, conuenientem & proportionatam membrorum compositionem amplissimas virtutes fortiri; sic difforem, mancā, & distortā, vitia & imperfectiones. Plantarum confimiles vultus animorum habitum nequam, vel bonum esse rei plantariæ consultissimos admonere; immo perspectius, sincerius ut in plantis perspicitur, quum non possint plantæ sibi faciem malignare, nec amplectendi, fugiendique virtutes & vitia electum habebant, ut homo. Sed quid per venustam, & inelegantem plantam intelligamus, aperiamus. Optima est plantarum figura, si altitudo latitudini respondeat, vel paulo maior, si radicum, florum, foliorum & fructuum proportionata dispositio. Flores optime colorati, elegantis effigiaturæ, peramœni, ridentesque, ut maxima cum iucunditate spectantur.

ſpectantium oculos ad ſe alliciant; id nobis argumentum præſtat, quamaximis pollere dotibus. Cato de braſſica criſpa loquens ait: Braſſica criſpa aſpectu & natura bona eſt. Adeo eſt elegans roſe forma, vt ſi Iupiter vellet floribus Regem imponere, roſa inter flores regnum obtineret. Terræ eſt ornatus, oculus florum, plantarum decus, & pulchritudo coruſcans, Veneris conciliatrix: colore, qui roſis emicat, quid gratius viſitur aſpectu? Aliæ ſunt quoque Anacreontis Poetæ laudes. Ob ſuam pulchritudinem Poetæ Veneri dicant;

Sideris, & floris eſt domina vna Venus.

Philoſtratus Cupidini dicauit. Quid pulchrius lilio ſpectari poteſt: hortis, & viridariis experita planta, recto caule conſurgens; in cuius ſummitate flores intaminati candoris, foliolis diſpoſitis, ſtriatibus & repandis, quaſi reſupinati labri, effigiem calathi exprimentes, è quorum medio crocea ſtamina educuntur, languido ſemper collo, non ſufficiente capitis oneri, è quibus effluuium emanat blandi, concupiti, & diuini odoris: ob eximiam eius pulchritudinem Græci ῥοζα, ῥοσ, vocarunt. Veneris volupe, & *Iunonis roſa*, è cuius lacte effuſo, Galaxia in æthere ſidereo candore viſenda, vt diuinam ei originem assignarint; Salomonis etiam folio inſidentis gloria conſpicuum. Iris amœna varietate, & colore, cæleſtis arcus æmula eſt; nam ita ſuū florem depingit, vt opacæ nubis obice, Solis obuermo repercuffu luminis pingatur in cælo hiās flos & alternans; frondes in anſulæ ſpeciem curuantur, radice, nedum flore perquam olida, floris oræ diductiores, hiantesque: cuius multiplex variorum colorum miſtura, quæ in diuerſis plantis: in vnius duntaxat floris ſpectanda venit, vt non aliis cedat, ſed cum reliquis de venuſtate certet. Tanta eſt oleæ pulchritudo, vt Homerus, quum egregiam aliquam formam iuuenis depingere quærir, oleæ comparet, quæ humi latitia, cæli clemētia niteat. Euphorbi à Menelao caſi comparatur mors oleæ, ventorum vi deturbatæ; viri fortis quercui. Et in ſacra pagina, vbi neceſſe eſt ſpeciei meminiffe, olea commemoratur: *Quaſi olina ſpecioſa in campis.* Nam virginalis pudoris ſpeciem quandam præfert, quarum dotes propemodum inſinitæ, & immenſi commodi medicī. Contra quid ipſo aconito deformius? vt ſingant Poetæ è ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule; & apud Heracleam Ponti, vbi monſtratur is ad inferos aditus, gigni, cuius flores defor-

mi pallore tabescūt: ita atrociter interimit, vt nec remedium sit ad hac adinuentum contra. Quid tetrius odore cicutæ? quid aspectu fœdius? cannabis folia grauiter olent, item anagyris, si quispiam fruticem commouerit, tetrum quendam odorem remittit; vnde adagiū, *ἀνάγει οὐκ*, id est; *anagyrim communes*. Foliis mandragoræ virosus odor. Apocynum viticulis male olentibus fruticat, deleteriæ facultatis omnes. Quid mœstius ipsa cupressō? arbor suspendio eligenda, vt eam fingant Poetæ Diti sacram. Sic & sabina ipsa, ad dispergendos conceptus nata. Venenati fungi deprehenduntur colore extra luteo, intus plumbeo, aspectu barbaro, rancido habitu, hilulcis canaliculis, lurido per ambitum margine, aut summo palleſcente labro. Causam naturalem addemus, quod plantæ, quæ humidæ, calidæ, vel siccæ fuerint, hilari aspectu, & odoratæ sunt; at quæ frigidæ, humidæq; plerunque inspidæ, inolidæ, & minus vefcæ; & quia incoctæ, sapores habent deteriores, & odores fœdiores, & humanæ naturæ contrarios.

Magna planta effœtarum virium, parua vero maximarum;

C A P. XVIII.

SI recte meminerimus, quæ in humana Physiognomonia diximus, homines vasti corporis, & membrorum, stupidos, timidos, insulſos & imbecilles esse pronunciauimus; quam non possit Natura vires suas in tam maxima membra diffundere; è medio eos tollendo, quos reliquarum partium proportio comitatur, & sic minus mali significabunt. Sic parui corporis homines, calidæ, & vehementis operationis esse, vt in suo corpore vix capere queant. Eodem modo plantæ sunt, quæ cum maximam molem capiant, steriles sunt, & effœtarum virium; paruæ vero, vt radiculæ, & vix sensu apparentes, validarum virium. In arboribus enim, quæ magnis luxuriant brachiis, Natura quod tribuit magnitudini, dempsit viribus, vt in pinu, abiete, cupressō & palma; sic platanus, populus, ficus Ægyptia, & alia, quarum nullæ à scriptoribus narrantur vires, aut per pauca. Aristoteles Problematum libro quærit, Cur tenues radiculæ acutę sint? soluitque, quod ampliores illę spatio temporis longiori plenius cōcoctæ virescunt. Potest esse & naturalis causa: quæ humidæ & calidæ sunt, facile crescunt, & in operando fatua; quæ autem non crescunt, siccæ, & sunt in operando vehementiores. Theophrastus inquit: quę

locis

locis opacis, & afflatu silentibus sunt, proceræ, læues, & excelsiores exsurgunt, contra vero, quæ locis flatibus & vento expofitis; & apricis, vel raris, solutisque exeunt, minus tales euadunt. Incrementum enim profunditatis altitudinem verat, & flatu exasperant, nodosque faciunt, tum solutiora, humidiora, imbecillioraque his locis conficiuntur; quia neque Sole, neque flatibus, vel frigoribus densitatem suscipere possunt. Plantas, quæ locis humidis exsurgunt, magnas esse diximus; quæ vero siccis, lapidosis & Soli expofitis, paruas, exsuccas, ob alimētum & cæli situm, ob id validioris operationis, vnde vis operandi. Animalia parui corporis, ingeniosiora sunt aliis magni corporis, vt apes, araneæ, formicæ, phalangii, vt videri possit Naturam in viribus abundasse, vbi defecerit in corpore, sic paruæ herbæ, & semina in operando valentiora sunt, vt piper, sinapi, & similia, vt ad causas confugiendum sit, quas diximus in humana Physiognomonia. In locis siccis ligna contorta, & parua corpora, vt Æthiopes, qui blæsis pedibus sunt; magna corpora in humidis. Urbanæ arbores, quæ humidæ, magnæ sunt; siluestres siccæ, & paruæ. Platanus celebrata in ambulatione Academicæ Athenis cubitorum xxv , vnius radice ramos antecedente. Nunc est clara in Lycia gelidi fontis socia amœnitate, itineri appofita, domicilii modo caua lxxx , atque vnius pedum specu, numerofo vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens vmbri, & alia quæ de sua magnitudine tradit Plinius. Dioscorides ad inflationes valere dixit. Lotus præcipue domibus experita ramorum petulantia, latissima exspatiantium vmbra, & in vicinas domos sæpe transilientium; nulli rami longiores, validioresque, aut plures, vt dixisse totidem arbores liceat; cortice pelles tingunt, nilque nisi astringendo profunt. Indica ficus exilia poma habet, vastis diffunditur ramis, quorum imi adeo in terram curuantur, vt annuo spatio infigantur, nouamque sibi propaginem faciant circa parentem in orbem. Intra sepem eam æstuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subter intuenti, proculve fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, siluosa multitudine, vasto matris corpore, vt sexaginta passus pleræque orbe colligant, vmbra vero bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet, fructus rarus, nec fabæ magnitudinem

excedens, viribus vacans, quæ à nullo saltem scriptore memorètur. Abies ingens arbor & excelsa, & larix, immo omnium arborum altissimæ, rectissimæque, nauium malis, antennisque præferuntur. Amplissima laticum visa Romæ, Tiberii Cæsaris tempore in ponte Naumachiaro, fuit pedes cxx, bipedali crassitudine æqualis; quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo fastigiū ad cacumen æstimantibus: Abies admirationis præcipuè visa est in naui, quæ ex Ægypto C. Principis iussu, obeliscum in Varicano circo statutum, & cætera, quæ de eius vastitate tradit Plinius: ex ea resina refudat, quænis ad vulnera, pforas, & calculos valet. In herbis faba Ægyptia, cucumeres, cucurbitæ, & melones ingentis fructus, folii, vel radices, ad paucos, siue nullos vsus. In paruis vero herbis poterit quisq; videre ingentes vires, vt in pipere, sinapi, hyssopo, aristolochiis, centaurio paruo, ruta, mentha, origano, aconitis & reliquis.

Plantas, quæ saxa frangunt, ad frangendos in corporibus calculos, & dentes valere; C A P. XX.

DIXIMVS fructificandi modum plantarū, & remedia, quæ ex iis nancisci poterant; superest contemplari loca, quibus profiliāt, & modum; nam alia non nisi super saxa, suaque vi ea frangere, & aliæ supra arboris ramos nasci auent; & quid iis simulachris portendat Natura. Ad diros igitur renum, & vesicæ cruciatus, quum ea loca calculis turgent, commendatissimæ dotis plantas benigna & indulgens Natura donauit, satisque ampla demonstratione indicauit, cū crebris, & exiguis fibrillis lapides & saxa, in quibus nascuntur, quasi veruculo terebrant, vel validissimis cuneis scindunt, & aperiūt: vnde apud omnes ab insigni huius facultate, indice nomine, saxifragæ vocatæ, quæ Græcis lithontriba dici possent, quasi lapidum terebra. Sed varia est saxifragū tribus, quæ eiusmodi frangendi in renibus lapidem prærogatiua insigniuntur. Dioscorides; genus vnum, quod alii *saxifragon*, & empetron, Romani saxifragiam vocant, frutex furculosus in petris & asperis locis nascens, epithymo similis, quod calculos vesicæ frangit. Plinius; Polytrichon umbrosas petras, parietumque aspergines, ac fontium maxime specus sequitur, & saxa manantia; calculos è corpore mire pellit, frangitque; qua de causa potius, quam quod in saxis nasceretur, à nostris *saxifragum* appellatum crederem. Sunt & apud recentiores permultæ saxifragiæ: vna est fœnicu-

239 *fœniculaceis foliis, longioribus, exiguis & raris, umbellifera, & semine petroselini, radice pastinacæ, quæ magnis saxis, montosis, & sterilibus arenis nascitur: frangendo calculo plurimum præstat. Est & aliud genus foliis terrestris hedææ, caule tenui, piloso, flore candido, semine nullo, radice grandinosa, pendula, qualis chelidonii minoris: decoctum ex vino renum calculos frangit, & vesicam abstergit. Tertium lapidicæ genus, frutex lignosus, contortus, crebris surculis, & subalbidis foliis, exiguis, oblongis, acutis, semine rubro, nascitur in viuis lapidibus, radix saxorum interueniis adeo depacta uiuit, ut vix diuelli possit. Est & *pimpinella hircina*, saxifragie nomenclatura, à creberrimo radice usu frangendo calculo, lotioq; proliciendo; adeo facie similis pimpinellæ exit, ut eandem plane putres: nam non solum à viroso, & insuauis hirci odore sic dicta hircina, sed quod ea, adulti hirci sanguis, & carnes eximii sit calculosis præsidium: nascitur in petris, quas findit, ob id vulgo *petrisfindula* dicta. Oreoselinum & *petroselinum* in montibus, & petrosis nascitur, unde eorum nomen ex Dioscoride; pota calculos pellunt, quia eiusdem facultatis cum cæteris: ob id hirci sanguis, qui oreoselinum, & filer montanum ederit, ad conterendum in vesica lapidem valide efficax habetur. Oenanthe herba nascitur in petris: radix vesicæ vitii medetur, ex Plinio: Ficus muris, & lapidicinis nascitur, easque mire frangit: vesicæ utilis & renum vitii, ex Plinio. Hellebore, siue *parietaria* dicta, quia in parietibus, & lapidibus nascatur, super tegula calefacta, vinoque Cretico irrorata, & pubi illita, calculosis medetur. Mucus lapideus, qui super saxa nascitur, certissimo experimento ad frangendos calculos valet. Hyssopus, quæ nascitur in muro, mire calculos è renibus deturbat, confecto ex eo syrupo cum tantundem aquæ parietariæ, quem per decem dies ieiunus hauserit. Genista longissima radice est: nascitur in montosis & parietinis, ut per triginta pedes suffodiat. Mesue prodesse calculosis dicit. Adiantum nullibi frequentius, quam saxis riguis, petrosis, fontium, aut puteorum labris, vel asperginibus nascitur: Dioscorides calculos frangere dixit. Trichomanes eisdem locis, quibus adiantum, eademq; præstare potest. Asplenium siue scolopendrium nascitur in parietibus, saxisque siliceis: calculos in vesica comminuit, ex Dioscoride. Gerontopogon *saxifraga* plerisque dicta, quod inter saxa gignatur, longa barba, foliis instar capillorum prælongis, ideo *petra barba* Romanis*

nuncupata, à Nicandro *geranopogon*, hoc est *barba senis* appellata, tragopogoni fere similis: renum vitiis, & vesicæ succurrit. *Calcifraga* Latinis, *empetron* Græcis, nascitur in marinis, haud temere alibi, quam nudo saxo: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui eisdem promisso huic quærunt, affirmant lapillos, qui sufferuefiant vnâ, rumpi. Fungus est in saxis nascens, ab aliquibus *lyncurius* dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe umbra exsiccatus, contritus, potusque à ieiuno cum vrina veteri, ita renes expurgat, vt vt nunquam in eis calculi regenerentur; frequenter nobis vsque ad admirationem expertum. Eiusmodi herbæ quæ saxa frangere solent, mirifico Naturæ luxu, etiam nobis ostendunt, dentibus inditas, eos frangere, & funditus eiicere. Medici optimi, qui ex incommodo commodum nanciscuntur, si qui sunt in ore dentes, qui frangi, vel eiici possunt, vel eorum vitiis occurri, iisdem vtuntur herbis. Hedera sepulchra, ac muros rumpens penetransque, erosus dentibus inditur, qui frangi, rumpique postulant; proximis cera munitis, ne lædantur, ex Plinio. Gummi etiam quærunt in hedera, quod vtilissimum dentibus promittunt. Cedrus magna nascitur in montibus inter saxa: cauis dentium indita cedria, eos frangit, ac dolores sedat. Chamæleon in cliuosis tractibus, siccis, & maritimis nascitur: radix concisa, ac aceto decocta, scriptorio stylo feruens admota, dentes frangit.

Animalia, quæ lapides vorant, ad calculos valere;

CAP. XXI.

VT saxifragæ plantæ in saxorum interueniis nascentes, se eorum succo pacentes, possunt & saxa, vel calculos in renibus & vesicis frangere; sic animalia quæ lapidibus vescuntur, interna sua natura comminuere eos, & concoquere possunt, eandem vim sortiri, non est à ratione alienum arguari; videamus nunc si aliqua menti occurrunt exempla ex animalium historiis, & Medicorum, quæ hæc coniecturam certiore reddere possint. Struthiocamelus ferrum deuoratum concoquit: lapides deuoratos in omaso prope reticulum asseruatos concoquit, ex Aliano: ventris cortex interior sumptus, calculum dissoluit ex R. Mose. Gallinacei arenas, & lapillos in gluuie sua deuoratos dissoluunt: ob id lapillos, qui in gallinaceorum vesicæ ventre: nam vesica caret volucres inueniuntur, conteri, & potioni

portioni inspergi aduersus calculos iubet Plinius. Columba lapillos vorant, & propter stomachi feruentiam concoquunt, vt & turtures: fimus vstus ex mulso propinatus calculosis, facit, vt per vrinam excernantur, ex Galeni Euporisto. Corui, & cornices multiplici cibo vtuntur, vniuersis feminibus & fructibus, ex Macrobio: in cornicum ventriculo saepius lapillos offendes, quos vorant, & coquunt: quorum fimus inditus cauis dentium, eos frangit, Sextus: ob id auguror & lapillos in vesica rumpere posse. Passer Troglodytis, passerulus minimus, iuxta sepes & muros victum quaeritans, animalculum hoc omnium auicularum minimum, ea excepta, quae regulus appellatur, & breues volatus facit, naturalem vim omnino admiratione dignam habet ad calculos comminuendos, hieme apparet, potest sale conditus seruari: crudus, & coctus in cibo acceptus morbum sanat, & ab eius vsu nunquam amplius ab ea affectione vexatur: eius puluis idem efficit, si de plumis in ollam coniicitur, ac deinde, operculo addito vratur, animaduersione assidua habita, vt in cinerem reducatur, & ne in aerem exhaletur, aut vi ignis consumatur, exhibendus cum modico phyllo, aut pipere admisto, vt sapidior fiat, ex Aetio, Aegineta, Philagrino & aliis.

Plantae, quae super alias plantas, viuunt, docent quomodo earum virtutes extrahi possint; CAP. XXII.

QUEMADMODUM herbae super lapides, ita & super arbores nascuntur. Sed quid per herbas super alias herbas nascentes, viuentesque nobis Natura demonstrare voluerit, sedula vestigatione sciscitandum est. Natura enim, vt diximus, quum aliquid contra perpetuas suae institutionis leges insuetum exhibet, non fortuito, sed eximium aliquod, & caeleste munus exhibituram, latentemque diuitias ibi te non latere admonituram, suspiceris velim. Nobis vero anxii animi, & mirabundis, quid statuendum foret alternatim. nec potior, nec verisimilior occurrit ratio, minus alioquin aptiorem locum nacturis in vniuerso opere, quam hoc. Sed profecto paradoxum videtur, & contra Naturae leges sancitum, quod plantae absque radice viuere valeant; ac si diceret quispiam sine ore, aut ventre hominem viuere posse. Sed haec in duplici differentia sunt; aliae vero sine feminio, & radicibus, natae in alienis arboribus viuunt; eximium sane Naturae opus, non tam raritate, quam specie visendum, vt viscum, muscus, lichen, & similia; aliae

capillamentis, quasi clauiculis, & statuminibus finitimas plātas amplexantes, complexantesque earum succum depopulantur, & melius alimentum nactæ, relicta suapte, qua adoleuerant radice, alieno fruuntur genio, ut non suis sedibus exemptæ, sed ibidem natæ videntur, ut cassura. Alię namque alienis radicibus adnascētes, spuria proles, ut hypocistides, hippogenistæ; vel caudicibus, ut agaricum, fungi, gallæ super frondes; excrementitia quippe, sed aspectu perquam miro, & eleganti. Coniicio quod plantæ ipsæ terrestri succo, fæculentoque viuere nescientes, expurgatori, ex imo ad celsiores ramos subrecto humore victum ducunt, ut pote aereo, & maximæ tenuitatis. Succus enim, vaporque viuificus arbori insitus, per tempestiuos, & genitales Soles maturatus, subrectusque per latentē trunci poros, & per corticis meatus illabens in plantam, purius, elaboratiuſque ministrat alimentum; nec aliis viribus eas polleere puto, quam iis, quibus subiectæ pollent plantę. Id tamen inter eas discriminis, quod subtiliori, & penetrantiori vi sint, ut excoctā materiam vi caloris trans alembici syphones expirans vapor, exstillansque vertitur in subtiliores, & limpidiores latices: ob id consulto fiet, si quid thymi, aut alterius plantæ esu, vel usu medicō imbecillioris, & nauseabundæ naturæ ægroto propinandum sit, è cadyta euulso surculo, thymo vel aliis plantis iniecto; non multo intercepto tempore, viuens illa, & ex ea humorem hauriens, ægro exhibens, voti fiet compos. Hæ plantæ *parasitica* dici possent, quod semper aliena victitent quadra. Cassura quum suam sedem non habeat, in aliena viuit; numerosa cirrōrum cæsarie implicat astantes herbas; ubi se super thymum implicauerit, illi radiculae exarescunt, alimentū vberius nacta, multis osculis, quasi synastomosice eius succum depopulatur; vnde proprias vires non habet, sed è sinu cuius vernaculum ebiberit humorem, eiusdem parentis ingenium refert; vnde eiusdem thymi facultates refert, sed purgatiores, penetrantioresque ob id Galenus, valentius, quam thymum atram bilem excernit. Itē circa Tempe Theſſalica, quæ *polypodion* vocatur, & quæ dolichos, ac serpyllum, oleastro quoque deputato, quod gignatur, vocant phaulos; quod vero in spina fullonia, hypopheſton, ex Plinio. Viscū in quercu & terebintho nasci dixit Theophrastus; & Dioscorides robore, ilice, filueſtri pyro, pinu, abiete, Plinius; nobis vīsum in amygdalo, castanea & forbo. Diuerſis valet facultatibus, præcipue iis, qui-

lis, quibus pollent subiectæ arbores. Galenus; ex plurima aerea qualitate, quia ex elaboratione succo subiectarum arborum vivit. Polypodium quia potissimum vetustissimis arborum caudicibus & præsertim quercuum nascitur, ob id maxime exsiccat, ut quercus, sed magis extenuat, quia tenuiori succo vivit. Prætulit Mefues illud, quod in arborum caudicibus gignitur, quam illud, quod solo, aut muscosis lapidibus innascitur; nam suo incocto humore ventriculo nocet. Muscus è variis arboribus dependet; Dioscorides cedro, populo, quercu; Galenus picea & larice nasci dixit; optimum cedrinum, minus populneum; quia cedrus refertior est viribus populo: & in Italia melior quam in larice, quia astringentibus arboribus nascitur, astringentis est virtutis, quam in populis, quum astringendi vim inualidam habeat; qui in cedro reperitur, digerendi, & emolliendi facultatem habet. Lichen nascitur in petris, ut muscus arboribus, ut *petreus muscus* dici possit: Galenus exsiccanti, & abstergenti facultate pollere dixit, quod petrae siccitate vivat. E media cisti radice, hipocistus, velut infixus pullulat, & si cisto vis astrictoria, hipocistus astringentior, atque siccantior, orbanche æmula, fungosa sobole. Agaricum caudicibus arborum innascitur, & præsertim larice, vires laricis habet, & cedri, quibus frequentius adnascitur, vel quercus: Galenus ex substantia aerea constare. Eiusdem etiam conditionis, & qualitaris hedera, fungi, & similes, quos diximus.

In mundi locis, ubi aliquod malum, ibi & remedium nasci;

CAP. XXIII.

DIXIMUS consideranda esse maxime loca, in quibus plantæ nascuntur, scilicet saxa & arbores: nunc prius quam ex his locis discedamus, inter cætera, aduertendum, considerandumque à Naturæ rerum vestigatoribus, ut eis secreta pandantur, ex luculenta ipsius benignitate loca considerare: nam ubi malum aliquod vel morbus, ibi & proxime à Natura remedium opportunum exhibetur. *Ubi fuit culpa non defuit gratia.* Orpheus ad id:

Ipsa terra nigra multis sonis hominibus

Generat malitiam, & doloris auxilium utriusque,

Terra quidem reptilia generavit, genuitque super ipsa auxilium.

Nunc in locis ostendemus, nam de herbis & animalibus iam diximus. In quibus enim aliqua fuerint perniciofa & exitialia, non longe ab iis remedia absunt, ne longius à nobis sint emendicanda. A mundi

locis incipiemus: nam si aliqua fuerint, in quibus lues, aut morbus aliquis grassatur, remediis non destituta esse ne ambigito. In occidentali India passim omnes venerea lue corripiuntur, estque peculiare earum insularum malum, ubi nullam aliam, quam folius guaiacici ligni opem adferentes, sese ab huius morbi noxis vindicant, huic ligno non rebellans virium cedit. Africa serpentum feracissima, ubi *scorzonera* vocata nascitur, & aromata, quorum usus aduersus serpentes. Melitæ Italiæ insula, serpentum abundantissima, nascitur ibi lapis aduersus earum venenum. In Thessalia serpentes tanto numero generantur, ut nisi à ciconiis perimerentur, incolas excedere, & tota regione migrare coegissent; quo circa honos tantus in Thessalia est ciconiis, ut eas occidere sit capitale. In Argo copia serpentum nascitur, contra est illis aduersus scorpiones pugna, ut cum scorpionem viderint, insurgant in eum, & interimant. Pado innascitur succinum, annexæ causæ videtur causa, hodieque transpadanis agrestibus fœminis monilium vice succina gestantibus, & maxime decoris gratia, & medicinæ, quando tonsillis credatur resistere, & faucium vitiis, vario genere aquarum iuxta illos infestante guttura, ac vicinas carnes, è Plinio. Magno mari marinum leporem nasci ait Ælianus, ad quem si quis manum admouerit, aut bacillo tetigerit, perit, ac si basiliscum tetigisset: radicem ad idem mare nasci ferunt, haudquaquam vulgo ignotam, quæ animi defectionibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur: naribus enim admota, facit, ut reuiuifcat, & recreetur; si negligatur, tam robusta perniciæ prædita, ut ad mortem usque morbus procedat. Achates lapis nascitur in Sicilia, iuxta fluentia eiusdem nominis; utilis est contra ictus scorpionis, & cum eo scorpionum pestis exstinguitur. Leontophonos herba nascitur ubi leones maxime in homines sæuiunt, quem occidit. Dryinus serpens sub quercus radicibus nascitur, fructus ex omnium glandiferarum arborum genere, & tuscæ radices contra illius ictus auxiliantur, ex Dioscoride. In Apulia genus phalangii viget, *tarantula* vulgo dictum, cuius morsus perniciosissimus; nascitur & ibi copiosissimum frumentum in quo & cantharides oriantur: Nos hac contemplatione imaginati sumus, tres, vel quatuor in potu datas, succurri posse ab eo demorsis; nec fefellit experientia; nam verum cõpertum est periculo facto. In Æthiopia gens, ore concreto, & naribus carens, vno tantum foramine spirans, quod auenæ calamo trahit,

trahit, & grano eiusdem auenæ sponte nascentis, ad vefcendum v-
tuntur: ex Plinio. Ad extremos fines Indiæ orientalis, circa fontem
Gangis Astomorum gens sine ore, halitu tantum viuens, ex odore,
quem naribus trahant tantum, radicum, florumq; vario, & filuestri-
um malorum, quæ terra fert abunde, & secum portant longiori iti-
nere, ne defit olfactus, ex Plinio.

*Tempore, quo necessaria sunt, plantas naturam producere, & primo
de vere;* CAP. XXIIII.

VT loca, ita etiam tempora suis remediis non destituit Natura, vt
illis morbis occurrî possit, qui eo tempore oriâtur: vnde soler-
tes arcanorum exploratores non leue principium nancisci poterût
eainuestigandi, quum tempus diligenter obseruauerint, quo res
Natura producere solet. nam si alio tempore, quam necesse fuerit,
63 produceret, frustra id ageret. Idem tempus morbi, & plantæ consi-
derando, quæ eo tempore nascuntur, vel vegetant, non leui conie-
ctura ad eos valere argutemur. Quod videtur Plinius animadu-
nisse, inquiens: Quædam quoque animalium remediis nascuntur lo-
cupleti diuinitate ad gerenda præsidia; vt non sit mirari satis ingeni-
um eius, disponentis auxilia in genera, in causas, in tempora, vt aliis
prosit atque aliis horis, dieq; nullus prope sine præsiidiis reperiatur.
A vere, anni initio, incipiemus. Theophrastus loquens de floribus
anni toto tempore nascentibus, ait: Florum prima viola alba se o-
stendit, emicat vbi cælum clementius, statim enim nondum hieme
exacta, vbi vero immitius, postea. Vere nonnunquam cum viola al-
ba, aut paulo post lilium exit, & quæ viola flammea vocatur; hæc æ-
teris omnib. quibus coronarii vtuntur, longe præcurrunt. Post hæc
narcissus sequitur, vitiflora, & nigra viola; è filuestribus aurelia, &
genus fremii, quod *limonium* vocant, & pugio, & hyacinthus. Rosa
hisce serior est, nouissima quidem erumpit. Hippocrates in apho-
rismis morbos enumerat, qui vere prouenire solent. Vere quidẽ fu-
tores, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, ang-
inæ, *græ* edines, lepræ, tussis, impetigines, alphi, pustulæ vlcerosæ,
tubercula, & articulorũ dolores accidunt. Vere sanguis crescit, viger-
que; rosa eo tempore florescit, flos sanguinẽ expurgat, quo maxime
vere indigemus. Melancholiæ verno tẽpore fiunt, non quod eo tẽ-
pore generetur, sed quod hieme procreata, ac corpore delitescen-

res, veris caliditate diffusæ, melancholiam, & furorem pariant, Beticæ folia hausta ad melancholiam valent: datur & maluæ succus potandus melancholicis, & insanientibus vtiliter sex vnciarum potdere. Buglossi vis magna ad melancholicos effectus; eius decoctum ex vino propinandum. Melissophyllion atrabiles vapores aspiritibus eicit, & sanguine, ex Auicenna. Comitiales morbi etsi verno tempore deteguntur, hieme generantur, propter pituitam à capite natam, ac vere commotam, diffusamque. Populi nigra semen potum ex aceto comitialibus vtile est, quod vere fundit. Betonica medetur comitialibus ex aqua pota; sic plantago, sinapi, scilla, coniza, vitis alba, nigra viticulæ, quæ primo partu erumpunt; achillis altera ex oximelite pota, caryophyllorum flores, galæge succus, heliochrysos. Ad tonsillarum inflammationes morus valet; purpureæ violæ ad anginas. Cutis vitia emendat, & lepras tollit thapsia, narcissus, vitis siluestris, bryonia, lupinorum decoctum, lapathum, xiphia. Ad lepras, vlmii folia, brassicæ, sinapi, nasturtium, ranunculus, ex Galeno, & lilium. Imperigini, & serpentibus vlceribus rhamnus illinitur, plantago, gentiana, scabiosa, lupulus, & narcissus. Tussi medetur tussilago, dracunculus, asphodelus, scilla, marrubium, helixine, hyoscyamus, bryonia, phu, & arum. Nascuntur vere etiam arbores & herbæ, quæ serpentum moribus medentur. Fraxinus contra serpentes, succo expresso ad potum; & imposita vlceribus, opifera, ac nihil æque reperitur; tantaque est vis, vt ne matutinas quidem, occidentesve umbras quam sunt longissimæ, serpens arboris eius attingat, adeo ipsam procul fugiat; si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere serpentem. Mira Naturæ benignitas, quæ priusquam hæ prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere voluit. Miraculum est dracunculi exeuntis à terra ad primas serpentum vernationes, rursusque cum eisdem se condentis in terram: nec omnino occultato eo apparet serpens, vel hoc per se satis officioso Naturæ munere, si tantum promoueret, tempusque formidini demonstraret, ex Plinio. Signa sunt tot herbæ, & arbores, fruticesque ab emerfu earum ad latebram vsque vernantes, & vel fraxini tantum folia, nec postea nascencia, nec autem decidentia. Ari nidore, cum crematur, serpentes, & priuatim aspides fugantur, aut inebriantur, vt torpentes reperiantur. Trifolium asphaltites, immo tradunt totius fruticis,

radicis,

radicis foliorumq; decoctum, totu dolores eorum finire, quos serpentes perculserint; qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficietur, vt à serpente demorsus. Dracunculum habentes, serpentes fugiant. Abrotonum serpentes nidore, & substratu fugiunt. Sic pulegium, origanum, rubus, chondrilla, anagallis, ferula, aparine, anchusa, echium, coniza, marrubium, nasturtium, serpillum, melanthium, heliotropium, elaphoboscon, fœniculum, ampeloprason, allium, beta, heliochryson, herba sacra, papauer, eupatorium, asphodelus, lilium. Sic oxylapathum ad scorpiones, malua ad phalangios, & vesparum ictus.

Quæ æstate nascuntur planta, ad æstatis morbos valent;

CAP. XXV.

AESTATE febres continuæ, & ardentes (idem Hippocrates) & tertianæ plurimæ, & quartanæ; vomitiones, & alui profluvia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt. Hi præsertim morbi ex flaua bile ortum habent, quæ æstatis tempore coaceruatur in corpore. Herbas, quæ flauam bilem educunt, & quæ æstate vigent, enarremus oportet, ad quod maxime Natura intendit. Aloe æstate succum emittit, colligiturque; Galenus biliosarum affectionum optimum pharmacum esse dixit. *Thlaspi* Iunio fert semen, quod vtrunque bilem extrahit; eodem modo lychnis, androsæmon, ricinus, lacteus succus incisi thapsiæ caulis, tithymalorum, & lathyris succus, qui æstate extrahitur, cucumis agrestis, sambucus, ebulus, heliotropium. Sic florescentis absinthii ramuli biliosos ventris humores per inferna egestionem propellunt, ex Galeno; idem herba & flore origanum. Ad tertianas febres & quartanas trifolii asphaltites terna folia, & quaterna, hypericum, sacra herba, heliotropium, portulaca, centaurium minus. Ad alui fluores valent chondrillæ succi, anethi, orchidis Serapidis, althæa, alismæ, polygoni, clematidis, lagopi; anchusa, phœnicis, iunci seminis, papaueris nigri, verbasci, vixæ austæræ, virgæ aureæ, mespili, sorbi, pyri siluestris; oculorum lippitudines sanant portulaca, plantago; oculorum distillationibus conferunt pini genera, fœnum Græcum, vinum austerum, in quo ophioglosson fuerit coctum, euphrasia. Aurium doloribus valet populorum succus

Cc 3

instillatus, salicis, betæ, vtriusq; dracunculi, porrum cum lacte, origanum, melilotus, peucedanum, aparine, marrubium, canabis, polygoni, helxinæ, hyoscyami, hortensis solani, maluæ, & sambuci.

Ad humanam naturam refrigerandam, humida æstate Naturam genuisse: & herbas ad Venereas alacritates; CAP. XXVI.

GALENVS Naturam humidos fructus, & aquosos æstate genuisse dixit, vt eorum pulpa internam homo naturam refocillet, tunc Sirti caloribus languescentem. Theophrastus humida plerumque æstate germinare prodidit, inquiens: Quæ autem contrariis temporibus germinant, his nonnulli causam humiditate, caliditateque assignant; frigida enim æstate, calida hieme germinare autumant, vt vtraque natura conuenienter temperata vtrique tempori sit. Ita enim Clidemus censet: haud igitur male id quoque asseritur, sed paucitatem, & debilitatem, & si quid aliud in causa sit, adiciere decet. Producentur æstate melopepones, qui pro temperamento humectant, ac simul refrigerant, generantque in epate aquosum sanguinem, qui flauæ bilis feruorem, & malitiam coerceat. Altera species non solum refrigerat, sed è suo semine extractus cremor febrientibus vtiliter propinatur. Cucumerum etiam frigida, humidaque temperies, & aquea substantia si febricitanti infantulo paris longitudinis coopertos cucumeres dormienti accommodaueris, & quasi condormire feceris, statim sanabitur; nam calores omnes febriles in cucumeres transibunt, ex Quintiliorum scriptis. Sunt & anguriæ eiusdem familiaris; animo deficientibus propter calorem iuuant. Cucurbita humida & frigida qualitaris, esu humida est, & sitim propellens; maxime omnium humidorum ciborum humidum corpori præbens alimentum: eius ramenta infantibus contra capitis ardorem, quem *syriasm* vocant, sincipiti illinitur; succus ex ramentis aurium doloribus auxiliatur, adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuvat; folia recentia illita muscas arcent; oleum ex eis paratum ad renum calores extinguendos, & capitis dolores, ex ardentibus febribus exortos. Lactucæ natura refrigeratrix est, & æstate nascitur, sitim extinguunt, Mora præsertim alba æstatis principio corpus humectant, & si frigida assumantur, refrigerant. Pruna omnia frigida, humidaque, sed quæ dulcia, minus frigida. Sunt & aquosi fructus quamplurimi, vt pruna, mala, persica, pyra, ficus, vuæ, & similia, quæ non nisi ad humectandum à Natura, vt diximus, generata. *Æstate quia viri ad Veneream*

nerem languidiores, herbæ nascuntur Venerem adiuuantes. Scolymon Venerem stimulat in vino, Hesiodo, & Alcino testibus, qui florente ea, cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis audissimas, virosque in coitum pigerrimos scripsere: veluti prouidentia Naturæ hoc adiumento valentissimo, ex Plinio. Sunt & alia, quæ frequenter æstate proueniunt, quæ ad eadem valent, eruca largius sumpta, dracunculi maioris radix, asphodeli, nasturtium, porrum, bulbi decocti, manducatiq; vrtica, gladiolus, menthæ succus, pastinaca erratica, testiculi, satyrii, horminum, fraxini semen, dauci, mala insana elixa, largo pipere deuorata, cicera in cibo data, rapum, siser, cinnaræ, ferule corculum, & similia multa alia, quæ longum esset recensere.

Æstino tempore herbas nasci ad canis rabiosi morsum, qui tunc in rabiem agitur; CAP. XXVII.

ADVRENTE siderei canis æstu, in feram rabiem aguntur canes, multas tunc temporis prouida Natura opportunas herbas producit, quibus eiusmodi morbo tam perniciali occurri possit. Alyssum æstate prouenit: contusa in edulio rabiei canum medetur, ex Dioscoride. Galenus; hanc sub caniculæ æstu colligere oportet; exsiccata cõtrudi, cribrari, & seruari, ne diffusetur, & ob id nomen *alysson* dictum. Ad victus rationem commendat Dioscorides alliorum, porrorum, & ceparum cibos, quæ tunc temporis vigent, & terra eruantur. Aetius commendat ad id fœniculum, scandicem, & cichorium agreste, palustre asparagum & hortensum, & agrestem rumicem. Auicenna pro deiectoriis medicamens vritur utroq; veratro, epithymo, sena, fumaria, & thapsia. Panax valet contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur, sic & ballotes. Pulegium olfactu capita tueri contra frigorum, æstusve iniuriam, & à siti traditur, neque æstuate eos, qui duos è pulegio furculos impositos auribus in Sole habeant, ex Plinio. Psyllium æstate flores, vigerque; fama est, si virens domum importeretur, non sinere in ea pulices gigni. Sic & coniza, quæ suffitu, & substratu culices abigit, & pulices necat. Cucumeris siluestris radix, aqua marina rigata, melancholi aqua maceratum, cuminum siluestre tritum, & aqua mistum, populi nigre folia, & tribuli, ex Pamphilo. Abigit culices nigella suffitu. Si canabis humidæ ramum florentem iuxta te pones dormiturus, culices non te attingent; fugantur origani & acetinidore, ex Democrito. Foliorum

fambuci decoctum, muscas respersum fugat, ex Beritio. Siluestrisitem cucumeris succus in lectis positus, cimices fugat; sic capparis folia olio dissoluta; sic staphydis siluestris acetabulum, ex Didymo.

Quæ nascuntur autumnopiantæ, ad eiusdem temporis morbos valere; CAP. XXVIII.

HIPPOCRATES de autumnis morbis loquens ait: Plurimi morbi autumnis fiunt, febres quartanæ, atque erraticæ, lienes magni, aquæ intercutes, tabes, urinæ stillicidia, leuitates, difficultates intestinorum, coxæ dolores, anginæ, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ, quia tunc attrabilis præualet, ex qua eiusmodi morbi oriuntur; ideo ad eius euacuationem accingemur. Nigelleborus tēpestius fit autumnis, intēpestius vere, ex Theophrasto. Dioscorides atram bilem, flauamque ex toto corpore deorsum trahit, ideo febribus circumcurrentibus, & diuturnis propinatur. Epithymum melle haustum, valentius cæteris medicamentis atram bilem excernit, efficax ad morbos cerebri, melancholiam, epilepsiam, & lienis affectus, æstate florens. Mandragoræ succus duobus obolis ex vino potus, vt veratrum, per vomitionem atram bilem extrahit: æstate extrahitur succus, sic & origanum potum in aqua mulsæ. Pulegium æstiuo solstitio florens, sparthium, ocymum, melissophyllum. Lienosis medetur vriticæ semen cyclamini radix, capparis potus, rubiæ, semen xyridis, periclymeni, anchusæ decoctum, aristolochia, bryonia. Comitiales prodest papaueris spumei semen, quod æstate colligitur. Hydropicis cucumeris siluestris succus, bulbi, qui æstate vigent, ricini grana, sic & scillæ delinctus ex melle.

Hiemenasci plantas, quæ hibernis morbis valent;

CAP. XXVIII.

PLEVRITIDES hieme veniunt, ex Hippocratis traditione, pulmonis inflammationes, lethargi, gradines, raucitates, tussis, dolores pectoris, laterum, capitis vertigines, & apoplexiæ. Hoc tempore pituita abundat, opera danda, vt primo ea euacuetur. Iridis radix pituitam purgat, quæ hieme suffoditur; sic cyclaminus, quæ tunc vigere ostendunt flores, aloe, daphnoides, quæ hieme viret, Thymellæ & chamellæ eodem vigentes tempore. Comitiales datur bryonia, &

nia, & verrigine laborantibus, hieme sub terris vigens. Ad tussim iris efficax, iuniperi bacce commodissime bibuntur, autumnomaturantur, hieme durant, cedrides etiam. Sicce ficus veteri tussi, diurnis que pulmonum vitiis medentur. Tussilago hieme virens, radícula, asphodelus, allium, scilla, quæ hieme afferuantur suspensæ. Ad humanam enim naturam excalefaciendam hieme calida gignuntur. Theophrastus eos fructus hieme produci dixit, qui calidi sunt, nam ex Cleodemo, hieme calida generari autumauit. Sero maturantur fructus, quibus lignosa pulpa prædura, vel qui lignoso septo, numerofoque putamine continentur. Ad hæc quibus succi pingues, aut quibus sicci fructus, parumque humoris habentes. Quæ perpetuo virent, fructus sero perficiunt: frigiditas enim, & siccitas, & multitudo, & terrena concretio, confici & maturefcere quam difficillime possunt, vt pyrorum siluestrium, & giandium. Quia hieme stomachus calidior, ideo pingue, & durioris concretionis conficere potest. Raphanus hieme prouenit, & excalefacit. Sifer etiam excalefacit, rapum siluestre, & satium, napus, pastinacæ utraq;, satiuæ & siluestris. Bulbi etiam hieme deuorantur, quum vere in caules exeant.

7 *Planta, quæ pluries, aut diutius florent, ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt;* C A P. XXX.

SI vera sunt, vt verâ esse censemus, quod earum plantarum, quæ eo tēpore florent, aut vigent cū morbi grassantur, necessarius sit vsus; sequitur verum esse, quod bifloræ, trifloræ, multifloræque ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt, nec statum habent tempus hominem inuadendi. Theophrastus ocimum per partes florere dixit, vnde fit vt diutius floreat; sic heliotropion, & cichorium. Caltha est flore luteo, emicat singulis mensium Kalendis, qua dote verisimile est sic nominatam *kalendulam*, quod omnium mensium kalendis flore comperiat, atque hinc fit, vt aliqui *florem omnium mensium* appellent: cuius flos e vino potus, cit menses, secundas etiam mirifice educit, & arida suffutibus admota, sexcentis fœminarum periculis factis. Senecio diutine floret, cum primum senescit, alius atque alius subnascitur: idque per totam hiemem, vereque assidue vsque ad æstatem factitatur, vt ex Theophrasto habetur: apud nos vocitatur *flos cuiusque mensis*: hæc herba remorantes men-

fesciere solet. Picris toto anno floret: mulierum purgationib. decocta in aqua adeo prodest, vt emortuos partus extrahat. Rosmarinum coronarium bis in anno floret, vere & autumnno; nostris autem regionibus continuo fere florere videmus, & præcipue vbi annus indulgentior est: ex Arabum doctrina menses ciere nouimus. Terni florum prouentus spectantur in scilla; pancratium eius species in vino bibitur propter menses ciendos. Asphodelon bis anno florere memorat Nicander in suis Theriacis: pota radix menstruis prodest. Iberis semper floret, valet diuturnis ischiadicis doloribus.

Perpetuis folias plantas ad eos morbos valere, qui omni tempore humano corpori possunt euenire; C A P. XXXI.

DIXIMVS stirpes, quibus folia cadunt, statim temporibus, & opportunis folia, fructus, & semina proferre; veniunt subnectenda perpetuo virentia iis morbis opitulari, qui omni tempore euenire possunt: nec ab re a natura factum, vt quibus temporibus eis indigeamus, ad manus illico habere possimus. Pinus hepaticis, ambustis, & vlceribus summum corpus occupantibus prodest, sufficit partus, & secundas eiicit, aluum sistit, vrinam mouet, inflammationes lenit, dentium dolores mulcet, vulnera ab inflammatione vindicat. Lentiscus ad sanguinis reiectiones, dysenterias, & ruptiones sanguinis e vulua valet, fracta ossa ferruminat, decoctum caua explet, vrinam pellit. Cupressus vrinæ difficultati, & narium polypo medetur, scabros vngues eiicit, hernias reprimat, vulnera conglutinat, sacris ignibus carbunculis, & stomacho fert opem. Iuniperus ad inflammationes, & tormina valet, ruptis, conuulsis, & vuluæ strangulationi subuenit, & lepris. Laurus vuluæ, & vesicæ vitiis, & vesparum ictibus auxiliatur, & scorpionum, ad nervorum lassitudines, & calculos, & partus eiicit: valet contra tonitrua & fulgura; ob id oportebat nobiscum semper viuere, vt ab iis nos tutos redderet. Myrica ad morbum regium valet, vrinas inhibet, dentium doloribus, mulierum fluxionibus, phthiriasi, lendinibusque prodest, & anhelosis. Aquifolia ad articulorum duritiem, ossa fracta ferruminat, & aduersus hiemis fulgura, & veneficia arceret, ex Plinio. Scilla, herba sacra, rhamnus & similia, diutius asservata viuunt, vt domi appensa, eam ab omni veneficio tueantur. Olea, oleaster, & phyllirea, ignem sacrum, vlcera serpentia, sordida & depascentia, carbunculum, curant.

tem euulsam, sanguinisque eruptiones sanat, cœliacis, oculorum vitiis prodest; ad furfures, scabiem, scabros vngues, gingiuas, & putredines præstat. Laudanum ora venarum aperit, secundas deicit, vuluæ damna sanat, cit vrinam. Palma vulnera glutinat, stomachicis, dysentericis, vesicæ vitiis mire valet, ad calliblephara, corporis excrescentias; vulnera ad curationem producit, luxatos artus committit, prodest præcordiis, renum, viscerum, & vesicæ vitiis. Myrtus contra ægyloas, & crapulam valet, sedis & vuluæ vitiis, purgat furfures, & viscera capitis emanantia; ossa ferruminat, testium inflammationem, cardiacorum sudores cohibet, paronychiis, & prexygiis medetur. Siliquæ vrinam ciunt. Præstantissima citriorum vis contra venena, oris halitum commendant, ventriculum roborant, contra pestis contagia & pestilentes febres valent. Hedera ambustis, dysentericis, lienosis, & omni vlcerum generi, & cutis vitiis prodest: conceptioni inimica, menstrua & partus extrahit. Aristolochia pota, menses, partus, & omnia vuluarum vitia eiicit; singulribus, suspiriis horroribus & conuulsis prodest; aculeos, spicula, & ossium squamas extrahit, putrida vlcera exest. Perpetuifoliæ plantæ etiam alopecias sanant. Quia capitis decor omni tempore amitti potest, oportebat plantas eas, quæ illi succurrere debuerant perenes esse, vt tempore opportuno succurri possit. Præterea si ad similitudinem referre licet, diximus frondes capillis proportionere spondere; & ad perpetuandam capillum perpetuifoliæ plantæ necessariæ erant. Myrtus fluentes capillos cohibet, palma vero palpebrarum defluuia, laudanum, aloe, abrotonum alopeciis accommodantur, ex Galeno: adiantum, & eiusdem generis trichomanes, siluestris olea capillum capite euulsam cohibet, &

glutinat: olea ad capillos, & caluitiem valet,

ex Auicenna

IO. BAPTISTÆ PORTÆ

NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER VII.

PROOEMIUM.

IAM ad plantarum mores superuecti sumus, (et si plantas mores habere neget Theophrastus) tertium nostra partitionis membrum, quod initio sponderamus. Græci enim dicunt; et si in animalibus perspectius dignoscuntur, in plantis obscurius, inuentusq; difficilius admodum: unde ex animalium, plantarumq; moribus utri sint, multa ad mortalium mores, vel propensiones emendandas demonstrabimus. Sed animum inclinare duplici modo intelligere possumus; uno, quo ad metum, hilaritatem, tristitiam, & alias eiusmodi passiones; altero quo ad amorem, odium, honorem & similia inclinatur. Ad tristitiam, hilaritatemq; moueri hominem posse fatentur omnes, quippe medica vi, qua præstât herba, alteratur corpus, ad cuius alterationem commouetur & anima. Hoc modo admonet Theophrastus hominem posse mente moueri, alienariq; & contra. Plinius tradit rationem subtilitatis immensa a Platone descendente, corporis lenibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara, aut dulcia esse. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo & hac animi asperitas, seu potius anima, dulciore succo mitigatur. Lenis transitus spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem, redeuntemq;. Experimenta in se cuique, nullius non ira, luctusq;, tristitia, & omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoq; obseruanda sunt, quæ non solum corporum medicinam; sed & morum habent. Sed utrum animum inclinare possint, quæsitum plerisq; antiquorum Philosophorum est. Tradit summus plantarum scriptor in Historiis Hesiodum & Musæum

tradi-

tradidisse polium ad omnem rem seriam, magniq; faciendam perutile, non minus ad famam, existimationemq; bonam. Antirrhinon vtilens ad gloriam, & gratiam vite: qua omnia commenta existimat. Nos haec signa inuenire aliquibus modis tentabimus. Primo considerandi sunt mores, quos immutare, vel inducere aliis tentamus, quibus animalibus insint; dein ipsius animalis membra, vel illius plantae partes, quae ea animalia, vel membra referant, propinabimus. Inuestigabimus praeterea quibus planetis subdantur planta, ex eorum aspectu, quod sequenti libro praestabimus, & inde vires coniectabimus. Haec ut omnium difficillima, ita & in eis Natura maiestas, & insignia effulgent, & Phytopta multo magis, & multo plura secreta hariolabitur diuini praesidii, hominum vsui, & necessitatibus nequaquam posthabenda. Vocamus animalium mores, salacia esse, casta, voracia, loquacia, tacita, & eiusmodi talia. Demonstrant plantarum partium similitudines animalium vires, ita volente Natura: sed animalium mores aliquos aperiemus. Sed ingeret se fortasse quispiam, quomodo quis unquam animalium mores contemplantur? quis in deserta, & ania mundi loca cum hyena, rhinocerote, crocuta, tigride, & panthera, feris & immitibus animalibus diu vixerit, ut eorum moru perpetuus observator esse possit? quis in profundo Oceano assiduus piscium scrutator esse poterit, & quae imis sub scopulis, algis, vel arenis faciant, observabit; quum piscatores, qui continuo in mari versantur, vix pauca de his loqui audeant? unde si hominum, cum quibus versamur, & viuimus multos salis modios prius edendos monet proverbum, quum mores intimos pernoscamus, quomodo nobis animalium innotescant mores, si cum eis non tanta intercessit societas? Cui ita respondendum diximus; Tantam esse hominis frontis, & verboru simulationem, ut saepissime illius morum cognitio nos fallat; secus autem in brutis, quae quum vitii, & virtutis electione careant: facile ex simplici observatione eorum mores liquido cognoscuntur. Praeterea multa ex Aristotelis scriptis, Plutarchi, Eliani, Philes, Oppiani, Athenaei, Plinii, aliorumq; de eorum moribus perdiscemus, quae non parum nobis afferunt adiumenti. Nostrarum erit partium, quae ab his, a nobis, aliisq; recentioribus observata, enarrare, ut horum virium exploratione freti, caetera ad eruditionis supplementa & nosse possint, & plerichitari.

²⁷¹ virtutis electione careant: facile ex simplici observatione eorum mores liquido cognoscuntur. Praeterea multa ex Aristotelis scriptis, Plutarchi, Eliani, Philes, Oppiani, Athenaei, Plinii, aliorumq; de eorum moribus perdiscemus, quae non parum nobis afferunt adiumenti. Nostrarum erit partium, quae ab his, a nobis, aliisq; recentioribus observata, enarrare, ut horum virium exploratione freti, caetera ad eruditionis supplementa & nosse possint, & plerichitari.

Animalia quæ ingenio, & docilitate præstant, ad hominum intelligentiam & memoriam valere;

C A P. I.

SED ad exempla transeamus, a capite per cætera membra discurrantes; & primo quæ sint animalia, quæ humano intellectui proxima, scilicet quæ solertia, calliditate, docilitate, & memoria valent, ut neque intellectus, auctore Plutarcho, neque rationis expertia videantur: nam quæ eiusmodi sunt, facile hominum memoriam, & intellectum augere possunt, partes eas medica parte propinando, ubi sensus, vel intellectus maxime vigent; quæ artes, ut Iamblichus in Pythagoræ vita refert, cor & cerebrum sunt: cor enim nec absumere, nec cerebrum edere, sed ab eis abstinere vniuersos Pythagoreos, quia principia sunt, & tanquam sedes sapiendi, viuendique; nosq; frequenti experimento, certissimoque vsurpauimus, & commendauimus. Plinius, sapientissima animalium esse, quæ fruge vescantur. Nos ab elephanto incipiemus, qui sensu, memoria, ingeniique sagacitate reliqua videtur animalia excellere. Intellectus illi patrii sermonis, imperiorum obedientia, officiorumque, quæ didicere memoria. Ad numerum saltare, & cursus tardare ad soni tarditatem, seque remittere ad remissionem tibix, rursumque ad acutum sonum propellere, & festinare. Narrat Plutarchus in elephanto hoc potissimum mirari, quod discendo, & doctoribus se præbendo in hominum cœtibus eas in gestu figuras, & varietates effingat, quarum elegantiam & copiam vix ipsa hominum industria exprimere, aut memoria complecti facile possit. nam Romæ, ad gestus quosdam miros indispiscendos vnum tardioris ingenii, qui hæc ægrius assequebatur, & verberibus sæpe castigatum, deprehensum noctu illa ex sese meditantem, molientemq; narrat. Mutianus ter Consul auctor est, elephantum Græcarum literarum ductus didicisse, solitumque perscribere eius linguæ verbis, ex Plinio. Nearchus auctor est, lapidem ad scopum iacere, armis uti, & optime nare ad discere, funambulū esse, ac subire etiam aduersis funibus, & pronis regredi. Seneca ex Aristotele dicit: Imperata officia addiscere, Regem adorare, & genua submittere, & tam prope ad hominis ingenium accedere, ut non timuerit affirmare Cicero, plerisque hominum sensu, & ingenio non esse inferiorem; ac beluarum elephanton nullam prudentiorem. Vis illa mentis ebori remanet, ut scobem

dentis

dentis elephantum cum melicrato potam, non parum memoria iuuare scripserit Aetius. Simia ad omnia imitanda habilis: omne, quod corpore agitur, si doceatur præclare discit, & id ipsum actione repræsentat, ac si saltare doceatur, saltationem assequitur, si ad tibiam canere, canit. *Ælianus* aurigæ munus obire dixit, habenas abducendi, vel remittendi, & flagello simul vtendi; breui, si quis ad quæpiam instituat, non fallit docentem. *Mutianus* latrunculis cera effictis lussisse simiam tradit, ex *Plinio*; ex his cor simiæ assum & aridum potum cum melicrato vetere, acuerit intellectum tradidit *Rhases*. *Anseres* ad sensus acuti. *Ouidius* *anserem sagaciorem* dixit. Ex *Theophrasto* refert *Ælianus* etiam pueros adamasse. Potest & sapientiæ videri intellectus iis esse; ita perpetuo comes adhæsisse *Lacydi* philosopho, nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdum digressus, ex *Plinio*. *Plutarchus* in *Tauri* montis traiectu, calculis satis magnis ora obstruere dixit, vt obstreperam eorum naturæ garrulitatem tantisper comescant, dum aquilam hostem clam præteruecti fallant; eadem *Ælianus* & *Marcellinus*; eorundem volatum, quo literam *Pythagoræ* referunt, ingenio non carere. *Simeon Sethi* dicit, proprietate quadam peculiari eurythmiam, hoc est, ingenii bonitatem præstare iis, qui cum melle & butyro assidue esitauerint; sed vereor de ouis hæc dixerit. Potest eadem in Medicina psittacus, vt ex Medicis habetur. *Plutarchus*; ipsa docilitate cæteris animalibus patrocinari videtur; cum proferendi humani sermonis, & vocis articulandæ facilem docentibus se præbeat, *Plinius*. Super omnia humanas voces reddit; quidam etiam sermocinans Imperatores salutat, & quæ accipit, verba pronuntiat. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti, nunc dolenti similis efficitur, homines osculari domesticos consuevit. *Auicenna* narrat hominem amatum a psittaco, vt ob eius discessum semper langueret auis. Ingeniosi & cerui sunt, *Aristotelis* testimonio; vnde qui post lethargum, aut aliquas ægritudines in obliuionem deuenerint, eis maxime iuuat cornu ceruinum ex mulso potum, ex *Aetio*. Equæ ingeniosa sunt animalia lepus & cuniculus, quibus eadem caro, & sanguis. Hyænis scientiam & præcipue magicam inesse pronuntiant *Ælianus*, *Philes*, *Plinius*, & *Solinus*: nam quodcumque animal ter lustrauerint, euestigio hæret, & quum *Lunæ* orbis plenus est, retroposito eius fulgore, suam

canibus umbram iniiciunt, quos mutos reddunt, & optatis fruuntur. Homini, vel cani dormienti suum corpus admovent, si se ipsas maiores dormientes senserint, sensibus priuant, manus exedunt, ac conficiunt, si se breuiores animaduuerterint, properant fugere: venantem dextra excipiunt, vt progressi vestigia occupent, & mente alienatum vorent; nam laua capiuntur & ipsæ, ex Zoroastre, citata Nestoris panacea: hyænæ dens suspensus super dextrum brachium ab humero, vsque ad cubitum obliuioni resistit; vel si pes sinister & ungues in linteo alligentur dextro alicui brachio, non obliuiscetur quæcunque audierit, ex Rhase & Alberto. Prudentissima auis vpupa, stercore nidum circumlinit, vt fœtore homines a nidis depellat, ex Aristotele, & Æliano. Ad refringendas fores herba quadam vtitur, si clausæ sint, Ælianus; ac multa alia solertissime agit: ob id lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, ad memoriam valet, & reminisci facit, quæ oblitus fuerat, ex Pythagora. Plutarchus in Symposiaciis perdicis loquacitatem & docilitatem nõ reticuit. A Papyrio enumeratur perdix inter aues, quæ humani sermonis enunciationi valent:

Quique refert iungens iterata vocabula perdix.

Athenæus in Laconia perdices vocales haberi dixit: quarum felle si singulis mensibus tempora perungantur, excitatur memoria, ex Simeone Sethi. Proxime post pauonem gloriam sentiunt galli galinacei; imperitant suo generi, & regnum in quacumq; domo exercent: dimicant inter se, statim in victoria canunt, æque superba, & ardua ceruice gradiuntur, cristis celsa; in sublime quoque caudam falcatam erigit, victus occultatur silens, ægreque seruitium patitur, matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouo excludit; & tunc silentio vtitur, quod sane sibi conscius sit muliebre munus obire, ex Æliano: cælum sola auium respicit, nouit sidera, & ternas distinguit horas, interdiu cantu: cerebri substantiam augere eius carnem tradit Simeon Sethi, eumque abunde nutrire, iccirco menti, ac ingenio leuiori prodesse. Idem habetur ex Auicenna, Arnaldo, & cæteris. Castor solers & prouidus describitur ab Alberto, Agricola, & venatoribus, etenim sibi casas in fluminum ripis construit cum aliquibus gradibus, vt aqua fluminis crescente, ascendat, & descendente, descendat: amphibium enim animal, terra & aqua uiuens. Arborem, quam eligit secandam ad suæ domus ædificium,

&c.

& ad escam, non prius relinquit, quam totam dentibus diffecuerit, & prope casurâ, singulis ictibus suspicit, ne opprimatur imprudus. Præterea e suo genere peregrino, vel natu grandiori ad vitam inepto, quum lignatum prodit, super resupinati ventrem ligna imponit, & ne labantur ligna, vt pro vehiculo sit, inter crura artificiose componit, & sic onustum ad casam trahit: ob id iis, qui post lethargiam, vel alios morbos obliuiosi facti sint, cum oleo occiput illitum, vel drachmæ pondere cum melicrato porum, castoreum iuuat, ex Aetio. Vrsi astuti sunt & fraudulentissimi, vt ne longo quidem tempore cicures fiant, ex Adamantio: si vrsino seu liquefacto vngatur facies hominis, intelliget, & memorabit quicquid audiuerit, aut legerit. Grues multa prudenter facere dicit Aristoteles: nam loca longinqua petunt sui commodi gratia, e Scythia ad Nilum se conferunt hibernatum, ex Herodoto. Sensuum enim acrimonia valent: quum peragant, trianguli formam efficiunt, vt aera facilius aduersum secant; deinde sensim ab utroque latere, tanquam remis, ita pennis cursum auium leuant. Si scruit cælum, & ventus exoritur, non frontatim; ac lunato globi situ volant, quum est tranquillum, sed in cuneum momento se traducunt. Si ab aquila se impeti perspiciant, in orbem consistunt, & falcatae tanquam in aciem structæ pugnae speciem ostendunt, quare aquila regreditur. In volatu ad tergum præuolantium colla admittentes, laborem facilem efficiunt, ex Æliano; & prima deficiens incipit esse postrema. Quum consistunt, cæteræ dormiunt, dux, quæ senserit, voce vigilans significat. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Sunt qui tradant gruum fel memoriam lapsui prodesse, ex Simeone Sethi. Satis in scriptis celebratus est pagurus Musicam amare, & prudentiam, cuius causa e collo Dianæ Ephesæ pagurum olim suspensum fuisse prudentiæ & cōsiliij symbolum referunt scriptores: vere quum crustam exiit, aculeis, armisque spoliatur, nullos aggreditur, quoad duriusculam testam recuperarit, quod maxime ab Oppiano laudatur: cuius membra ad prudentiam conferre ariolor; sed eius vires ad huc inexploratæ.

Maxime bruta, & indocilia animalia, ruditatem conciliare;

C A P. II.

C O N T R A autem maxime bruta animalia, rudia, obtusaq; & indocilia esu fatuitatem, & ruditatem imprimunt homini; vt exiipatere potest, quæ Philosophi de eorum moribus, Medici de eorum viribus experimenta cognouerunt, & nobis præscripserunt. Ex terrestribus animalibus mures indociles sunt, ex Plinio: carnem muri in cibo sumptam, magnam obliuionē inferre dixit Arnoldus. Simplicis ingenii & desipientes arietes sunt, vt ex Aristotele habetur Animalium libro, & Physiognomoniz. Genus ouile amens, moribusque inter omnia animalia stultissimis, reperit in deserta sine caussa, & hieme obstante, quum sæpe egreditur stabulo occupatum: niue, nisi pastor compulerit abire, non vult, sed perit desistens: obicmedulla arietis non castrati, humanæ naturæ adeo contraria, vt memoriz functionem aboleat, ex eodem. Asinus ineptissimis est moribus, degenerare animo, & stolidus, obuiis in via cedere nescit. Camelus simplex animo, nec ab asino multum degener: Galenus; camelinis & asininis carnibus vescentes, non nisi animo & corpore camelini, & asinini euadunt. Carus immemor est, qui coitus gratia in vicinia egrediens, regredi obliuiscitur; ob id qui de cerebro mafculi cati ederit, dementatur fere: meatus enim cerebri obstruit, vspiritus animales impediat, ne ad posteriorem ventriculum transcant, vnde exclusa memoria, sine mente efficitur.

Vigilia animalia vigiles homines reddere;

C A P. III.

N O C T V R N A, vel noctiuaga animalia, vigiliam nobis communicant; ob id vigiles, qui esse cupiunt, ex eis membra illa requirant, in quibus abest somnus. Legimus apud Psellum Platonem canes, coruos, & gallos ad vigiliam conferre; sic etiam philomelam vespertilionem, & noctuam, atq; ex his maxime caput, cor, & oculos, vt eius opinio ab hac nostra methodo non longe absit. Testatur Hesiodus lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloq; in vigiliis versari, ex Aliano in Variis. Luscinia peruigil custos, quum oua gremio fouet, infomnem noctis laborem carilenæ suauitate solatur: vnde fertur prouerbum a Varino: *Neque quantum luscinia dormiunt; adeo parcissimi sunt somni, ob id idem*
Alianus

Ælianus lusciniæ carnes in cibis sumptas vigiliam promouere scripsit. *Plinius* cancerorum oculos cum lusciniæ carnibus in ceruina pelle alligatis, vigiliam præstare, fugato somno, tradidit. Cerui noctu pascuntur, præsertim si in agris manet: nam in die homines me-
tuunt, in montibus autem noctu capiuntur, diuque propter solitudinem. *Mithridates Ponticus*, quum somnum caperet, sui corporis custodiam tauro, equo, & ceruo tradebat, & hæc ad eius custodiam aduigilabant. Cancrī vigiles sunt, præsertim pleno Lunæ lumine, quum noctu e laribus progrediantur, & spatientur: ob id *Plinius* in ceruina pelle cancerorum oculos alligari dixit. Iupiter alcyones noctu pasci voluit, vt *Oppianus* inquit, & circa stagnorū, fluuiorumque maxime solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, alcyonum oculos linteo inclusos, si quis capiti nimium dormientis supponat, depellet ab eo somniū, ex *Æliano* in *Variis*, quod ex *Hesiodo* refert. Hirundines noctu non prorsus semper vigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere: *Albertus*: oculus hirundinis positus in lecto, iacentem dormire non permittit, donec auferatur. *Vespertilio*, *νυκτερίδις*; a noctu, vt diximus, appellatur, Latini a vespere, quo volare solet: cuius caput aridum alligatum somnū arcet, ex *Plinio*; Alii hoc modo; caput nycteridis viuētis abscissum, si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet, donec auferatur; sic etiam eius cor gestatum. Coruus vigil vigiliam præstat, cor continue gestatum ad inhibendum somnum aliqui efficax esse putant, vt *Fernelius* scripsit. *Noctua* a tempore noctis quo canit, vel volat dicta est *Festo*, sed *Varroni*, quo vigilat; etsi multa nocturnarum auium sint genera, hoc tamen præ cæteris apud Latinos nomen a nocte cepit. *Aristoteli noctuaga* est: scribit *Rhases*, quum decollatur, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi: si apertus supponatur capiti dormientis, vigilarum; si clausus vigilantis, dormiturum.

Somniculosa animalia ad somnos valere;

C A P. IV.

Sic vero somno multum dedita animalia, somno deficientib. vel qui paucissimi sunt somni, somnum conciliare valent. Exemplarunt. Lepus somno multum deditum animal, apertis, & immotis palpebris dormit, vt ex *Xenophonte* habetur: vnde patens aliquod

Dd 2

significare volentes Ægyptii, leporem pingunt, quum semper oculos apertos habeat. Nicandro *δερευνῶν* a dormiendi habitu: somniculosos fieri lepore sumpto in cibis arbitratur Cato, ex Plinio. Et auis cuculus leporina pelle alligatus, somnos allicit, ex Plinio. Cuculus procedit vere, occultatur caniculæ ortu, ex Plinio: rarissime cernitur, ex Æliano, in cauis arborum latet. Sus plurimum dormit, præsertim æstate, quum humiditas eius calore resoluitur, ex Alberto: ad somnum spuma apri cum adipe in heminis tribus ad tertias excocta & data, valet, Sextus. Nullum animal gratiore somno premitur, quam vitulus marinus, ob id pinnae vim soporiferam, somnosq; allicere subditâ capiti tradidit Plinius. Herinacei condunt se in arbores cauas hieme, atque in Mirabilibus Aristoteles, ad annum usque sine cibo durare posse, etsi pomis per æstatem congestis vescatur, Ælianus & Philes: sinister oculus cum oleo fixus in vasculo reconditur, qui liquor somnificus est: nam instillato in aurem, somnus inuadet, Rhafes. Natura vrsorū ante omnia se condere verno appetente; priusquam plane torpeant, & stupidi iaceant, se condunt in lustrum, mares quadragenis diebus latent, primis diebus bis septem tam graui somno premuntur, ut ne vulneribus quidem excitari queant, tunc mirum in modū verno pinguescunt, ex Aristotele, Plutarcho, Plinio, & Solino: cuius oculus siccus pueris appensus, ab eis timores amolitur, quibus vexantur in somnis, ex Rhase. Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, ex Aristotele. Ioannes Vrsinus, ex Arnaldo, de stellione loquente;

*Mande cor, Et tantus prosternet corpore somnus,
Ut scindi possint absque dolore manus.*

Ranae latent hieme omnes, vere procedunt ad aquas; oleum ex eis paratum prouocat somnum, ex Mesue. Vpupa canit æstate, hieme dormit in arborum cauis, vbi latet deplumis: si ala eius dextra ad dormientis hominis caput suspendatur, non expergisci illum donec auferatur, refert Rhafes.

*Animalia, quæ somniant, hominibus somnia mouere terribilia,
placida, vera, falsaque;*

C A P. V.

SOMNIANT sicut homines quædam animalia. Plinius ab Aristotele; præter hominem somniare equos, boues, pecora, capras palam est: & ob hoc creditur in omnibus, quæ animal pariant. Homo ma-

mo maxime omnium animalium somniat. Inter ea, quæ somnia mouent, cibus est, vt alias diximus, sed horum animalium carnes, quæ somniat, edisse, magis somnia inducit; & secundum animalium qualitates, ex nigris animalibus & melancholicis, melancholica; ex albis phlegmatica; sic tristitia, hilaria, falsa ex intemperatis; vera ex maxime temperatis, & sibi constantibus: nec solum in cibum assumptæ carnes, sed eorum pelles substratæ. Lepus maxime parit, & maxime somniat: eius caro multa mouet somnia. M. Caro Censorius ægrotos ali iubebat oleribus, & carnibus anatis, palumbi, aut lepore: hanc enim leuem esse aiebat, & ægrotantibus commodam, nisi quod multa parit insomnia. Plinius, somniosos fieri lepore sumpto in cibus Cato arbitratur, sed quia eius caro frigida, & sicca est; & bilem atram gignit, vt ex Hippocrate, Galeno, Psello, Paulo, & Simeone habetur, non nisi tristitia somnia generare potest. Simia frigida & austeræ est, & humorem generat pessimum, vt ex Rhase habetur, ob id si supponatur capiti dormientis cor eius, terribilia in somnis videbit, ex eodem. Sic si quis dormiturus suo capiti anguis senectam supposuerit, vel caput conspargat cinere collecto ex cremata anguis senectæ, terribilia somnia videbit. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem, quæ bilem atram in corporibus generat, pessimæ autem caninæ, & lupinæ, corrumpuntq; humores & spiritus, quia melancholicas, & prauas imaginationes in somno & vigiliis generant, ex Rhase. Marini piscis, *hiana* dicti, meminit Ælianus, cuius si dextram pinnam ad hominem somno consopitum admoueas, sanequam eum ipsum perturbabis; etenim formidolosa secundum quietem spectra videbit, acerbaq; insomnia perpetietur. Vpupa nigris maculis colorata auis, & ob id melancholicæ complexionis, desertas querit nemorum, & inuias plagas, Æschylus. Spurcissima auis, in sepulchris, & humano stercore commorans, ex Isidoro. Inter aues noctis, ac tenebrarum amicas, lugubris, & luctum amans. Eius caro austeræ est, ex Rhase: ob id sanguis vpupæ illitus homini dormienti, dæmoniaca phantasmata gignit, ex Pythagora: tempora inuncta sanguine vpupæ, quando dormiendum est, faciunt terribilia videre, ex Alberto. Chamæleon pallidi coloris, maculis distinctus nigris; defuncto pallor est, mutat colorem subinde, redditq; quæ proxime attigerit præter rubrum; candidumq; Plinius: temporum inunctio cum sanguine chamæleontis, somnia terrifica inducit, ex

Arnaldo. Bovis caro infomnia mouet, quum & ipse somniet: carnes taurorum pessimæ, sic vitulorum, sed castratorum præstantiores, vitulorum humidæ & molles, commodius concoquuntur; & quia humano corpori non contrariæ, vtebantur iis, & taurino sanguine ad vaticinia. Plinius ait: Taurinus sanguis recens inter venena est, excepta Agyra: ibi enim sacerdos terræ vaticinatura, tauri sanguinē bibit, priusquam descendat in specus. Ex hac veritate fingunt Poetæ somniorum portas, ex cornu, & ebore; ex cornu vera somnia, ex ebore falsa. Virgilius:

Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur

Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris.

Altera candenti perfecta nitens elephanto,

Sed falsa ad calum mittunt infomnia manes.

Et somnus cum cornu pingitur, & cælestia somnia taurorum cornibus conferunt, quod ea in altū tendant; terrestria vero ebore, quod in elephante deorsum nutant. Agni nutrimentum præbent calidū & humidum, sed pituitosum; arietes animalcula melius temperati sunt, quam natu maiores, flatu carent, quo somnia turbantur, & intercisā tumultuosaq; fiunt. Capræ optimæ æstatis tempore, quum frutices germinibus, quib. vesci solent, abundant. Legimus in Daunis, vel Calabris in more fuisse pellibus incubare, quas *melotas* dicunt, id est ouillas, in Podalirii sepulchro, sicq; per quietem oraculis instrui, qui Amphiarao sacrificant; sacris peractis arietis pellem substernebant; atq; ita dormiebant, captantes somnia, auctore Paulania. ex his Virgilius de Latino canens *Æneidos* septimo:

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Solent enim pleræque animalium carnes fortuitos phantasmatum, & interturbatos morus refrenare, vnde innumeris periculis factis, incubantes noctu in substratis arietum pellibus, vera captasse somnia nouimus, idemque multos antiquorum eruditorum sensisse. Ad id secretum multificii Poetæ alludere; non quod somniorū præfagiis omnino inhærendum putem, sed quantum naturales causæ in necessitatibus promittere possunt. Legimus apud Porphyrium libro De abstinendo ab animatis: Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda coruorum, aut accipitrum, & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ oraculi instar eis præfagit.

Planta

Plantæ hitaria, tristia, falsa, & vera etiam somnia demonstrant;

CAP. VI.

Sic plantæ nigri floris, aut fructus, vel terrestres, & sicce qualitatibus, melancholicos somnos mouet; sic flatuosa terribilia; & tandem secundum suæ qualitatis modos plantæ etiam suos somnos excitant. Exempla erunt. Faba versicolore flore & fructu, nam aut fulvus, niger, herbaceus, & coccineus est: Amphiarus abstinendam a fabis præcipiebat iis, qui vaticinationibus, quæ somnio colliguntur, vacabant, quod suo flatu placidam mentis quietem in somnis interturbent; somnia enim causantur imaginosa, & vndique tumultuosa, ex Dioscoride. Lens eiusdem fere floris, grano nigro; insomnia fieri lente sumta in cibis dubium non est, quia inflat, & tumultuosa est. Phaseli flores versicolores, & fructus; nam sunt rubescentes, melini, diuersis maculis resperfi, & nigri: in cibum sumpti inflant, bruta gignunt insomnia, & terrifica, vt lentos. Eiusdem speciei hortenses similaces, cuius etiam flores, & fructus similes; & Dioscorides tumultuosa somnia facere scripsit. Smilax læuis fructum parit lupini modo nigrum; semine cum dorycnio poto ternis singulorum obolis, varia & tumultuosa insomnia obuersari tradit, ex Dioscoride. Pycnocomon constat semine porri, radice nigra, aut pallida; semen somnia grauiā facit, drachmæ instar potum. Porrum capitatum inflationem facit, & tumultuosum somnium, semine nigro. Vinum nouum inflat, & præcipue nigrum, grauiā mouet insomnia. Sic placida, & hilaria fieri insomnia ex melissa nouimus, quæ flore albo, odorata & placidi gustus. Sed myrica somnia vera facit. Legimus apud Nicandrum in Theriacis: Apollo vaticinos sanxit myrica pronunciare mortalibus futura: propterea insignem hunc fruticem *manten* vocat, id est *vatem*. Quin & Scytharum Magi naturales myricino vaticinantur ligno: etenim in plerisque locis nigra præfagiunt; quod in primo tertiæ compositionis Dion confirmat. In Lesbo Apollo myricæ ramos tenet, qua ratione *Myricæus* quoque est cognominatus; & Archæus prodit quandoq; in somnis visum Deum illum myricæ ramo decorum. Egyptii in Iouis pompa coronantur myrica; sic & apud Medos Magi. Sed ab omnibus creditum est Apollini Deo vaticino laurum sacrum futurorum habere præfensionem quandam. Claudianus:

— *venturi præscia laurus.*

Vnde lauri folia si puluillo noctu subiiciantur, veritatem somniorum conciliare creduntur, quod Fulgentius non omisit. Scribit etiam Hesiodi Theogoniæ interpres, laurum efficacis esse auxilium in numinum afflatu. Extat Tibulli locus de Sibylla;

Vera cano, sic usq; sacras innoxia laurus

Vesce, & æternum sit mihi virginitas.

Et latinus etiam Poeta dixit:

— laurumq; momordit.

Dionysius in panegyricorum ratione laurum *μαρτυρὸν φύτῶν*, id est, *vaticinam arborem* vocat, & Aphthonius *diuinationis symbolum* esse laurum testatur, & vaticinantes sæpe *δαφνοφάνους* dici. Eustathius Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulit Chryses in Græcorum exercitum veniens, qua cogerentur nomina vel recedere vel accedere. Sunt & versus a Porphyrio appositi:

Soluite fersa, pedes liquidis & spargite lymphis,

Eq; manu ramum, lauros auferte virentes.

Aristophanis interpres inquit lauro sacerdotes & diuinaculos coronari, quia esset id artis insigne.

Vinose plantæ, vinosaq; animalia ebrietatem conciliant; aquosa vero ebrietatem arcent; C A P. VII.

DEmonstrat Natura, stirpes aliquas, quæ vinum olent, & inebriant, sic & animalia, quæ vino inebriantur, ut ebria dici possint, quorum partes propinatae, & præcipue vini auidæ, ebrium hominem reddunt; sic & in aquis nata, & vini inimica abstemium hominem reddunt. A plantis incipiemus. Sunt & vinosæ plantæ, vel quæ vinum olent, ut pyrus, lupulus, onothera & reliqua, quæ sensum intercipiunt, gressus præpediunt, linguam retardant, & ebrietatis vitium inducunt. Onothera Theophrasti, quæ *rhododendron* est Dioscoridis, radicibus vinum olentibus; feras omnes inebriat, & cicurat. Mandragoræ fructus niger est, sapore quodam vini, ebrietatem, somnumq; profundum inducit. Helenium prædulcis succi, vinosiq; ascribunt eidem hilaritatis effectum, si radices in vino potæ fuerint, dicuntq; nepenthen esse ab Homero prædicatum, quo tristitia omnis aboleatur, ex Plinio. Ex loti fructu vinum exprimitur: sed ultra binos annos, retnosve negant durare, fructu tam dulci, ut nomen etiam genti, terræq; dederit, nimis hospitali

tali aduenarum obliuione patriæ; si copiosior estur, ebrietatem re-
 præsentari volunt. Nympham fabulantur in arborem sui nominis
 conuersam, quam Priapus fugientem comprimere quæsisset; innu-
 entes Venerem Bacchum sequi. conficiebantur multa ex plantis vi-
 ni genera. Adipfos palma est, odore mali cotonei, fructu capparis,
 quem Plinius *myrobalanum* appellat, colligitur paulo antequam
 incipiat maturefcere, quod relinquitur *phœnicobalanos* vocatur, ve-
 scentesque inebriat. Ex animalibus simia vino inebriatur, atque ita
 inebriata capitur, ex Athenæo: cor simiæ assum, & aridum potum
 drachmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, & acrimo-
 niam eius, audaciamque auget, pusillanimitatem, & cordis pulsus
 depellit, ex Rhase; qui effectus ebrietatis sunt. Elephas vini potu
 inebriatur, Athenæus ex Aristotelis libro De ebrietate, zythi potu
 mitigatur elephas animal: & Ælianus, elephanto, qui ad bellum cer-
 tat, non modo ex vitibus confecti, sed etiam ex oryza factitii vini v-
 sus indulgetur: & zytho madefactum ebur in omne opus tractabile
 redditur, ex Plutarcho, & Dioscoride; sed ossa elephantina aliquan-
 diu in zytho macerata ceræ instar emolliri retulit Simeon Sethi,
 Seneca vero Democritum eiusmodi commenti inuentorem fuisse:
 ebur substantia sua cor roborat, ex Siluio. Canes etiam vino in-
 ebriari vidimus: sordes aurium canis cum vino mistæ, statim inebriât,
 ex Rhase refert Albertus. at in Rhase legitur, si vinum in quo infusi
 fuerint ricinialicui propines, inebriabis. Leopardus diligit vinum,
 & inebriatus capitur. Oppianus modum elegantissime describit, ubi
 primum in Libya paruum fontem animaduertent, vnde pardales
 prima luce bibere solent, eo venatores amphoras permultas, suavis
 vini plenas afferunt; postquam hoc in fontem infuderunt, inde
 non procul sedent stragulis recti, nam nulla alia re se occultare pos-
 sunt; eæ autem ardentem sitientes, ad fontem accedunt, & simul vt vi-
 ni, cuius studiosæ sunt, portione sitim expleuerunt, statim primo sal-
 tatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur, at-
 que ita grauitur dormientes, nullo negotio comprehenduntur. si
 pardi pinguedinis odor inter assandum recipiatur, capitis reuoluci-
 onem inducit, vt in ebrietate, ex Rhase. Animalia vero aquatica,
 vel quæ vinum odisse videntur, ebrietatem arcet. Apri vini os-
 res sunt: ebrietatem arcet pulmo apri, aut suis assus, ieiuni cibo sum-
 ptus eo die, ex Plinio. Longe vinum horrent pecora: pecudum

affus pulmo ebrietatem arcet præsumptus, ex Plinio. Paulus Venerus tradit monocerotem volutari cæno, ut sus, fera & solitaria est; Indorum Rex è poculo confectus ex monocerotis cornu bibens, interrogatus cur id faceret, respondit hoc potu ebrietatem tolli, ex Apollonio: Fera & solitaria belua leo est, cuius sterces in vino potum mensura dauic facit abhorreere vinum, ex Rhase. Anguillæ in aquis nascuntur, & vino suffocatæ, si quis plus satis mero indulgens, ex eo biberit, eius odore offenditur, & fiet abstemius. Inducit & vini fastidium rana viridis, ex his, quæ aquis viuunt, si in vino suffocetur.

Clamora, & obstrepera animalia ad vocis vitia valere;

CAP. VIII.

Sic obstrepera & claræ vocis animalia loquacia, clamoræque in cibo homini propinata possunt loquacitatem, & claram vocem conciliare, & imprimere, si qui taciti fuerint, & parci sermonis Harpocrates. Canorum animal gallus gallinaceus, ex Cicerone. Lucretius de eo:

Quin etiam gallis nocte expandentibus alas,

Auroram clara consuevit voce vocare.

Gallum excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno Natura genit, & interdiu canes: Auicenna gallinarum carnem vocis claritatem afferre dixit: Elluchafen sorbilia oua vocem clarificari dixit, Galenus ouum sorbile misceri iis, quæ contentos in thorace, & pulmone humores incidunt, & vsurpantur illis, quorum guttur exasperatum est clamore, vel acrimonia humoris. Grues clamosi sunt. Ducem eligunt, qui clamet, dum cæteræ dormiunt, Aristoteles; dum volant in extremo agmine dispositos vicissim habent, qui acclament, & gregem voce contineant; quum in terram descenderint, dux multum clamat, ut omnes conueniant, & simul pascantur, quod si nimio clamore rauesceret, alius substituitur. Lucretius ad id:

—gruum, quum

Clamor in æthereis dispersus nubibus Austri.

Simeon Sethi ait, ius gruum vocem clarificat. Anates obstrepera, & gregatim vociferant; etiam in cibo, ex anserum natura, caro anatis vocem clarificat, Serapio ex Aben Mensuai, idemque dixerat Auicenna. Cantu valet hirundo, Alianus, sed in molestiis non canit, ut Plato ait; garrula est, ut diem præcinendo nunciet, quum primum redierint.

redierint vere, cantu pristinis nidis inuentis applaudere, & sibi gratulari videtur, mirifico, vario, & quasi articulado: eius cinis cum melicrato potus rauedines sanat. Canis latrat, & maxime vocet terret. Virgilius:

—*seuit canum latratus ad auras.*

Lucretius *banbatus* vocat, Gánitus blanda immurmuratio, *vlulatus*, quum lugubrem, & querulam vocem edunt. Ouidius:

Inq. foro, circumq. domos, & templa Deorum

Nocturnos vlulasse canes.

Tandem canum plures voces. Aristoteles in Phyiognomonicis canes plurimum clamoros, & loquaces esse dixit: inde Rhates, si quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morsus, exclamare cogetur. Vrsi rabiosi, & clamosi sunt, latitantes cum murmure quodā pedes sugunt. Alexāder; vrsorum cerebrum veneficium esse Hispaniæ creditur, occisorumque in spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plinius; Luscinis diebus & noctibus continuis quindecim garrulus est sine intermissione cantus, dignum miratu, quod sit tanta vox in tam paruo corpusculo, & tam pertinax spiritus. Omnia tam paruis faucibus insunt, quæ tot exquisitis tibiæ organis ars hominum excogitauit. Certant inter se, palamque animosa est contentio; victa morte sæpe vitam finit, spiritu prius deficiente, quam cātu; tandem inter aues nulla suauissimo cantu dulcius aures demulcet, & exhilarescit, ex Plinio: cor lusciniæ, si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suavis ad loquendum erit, sonoræ vocis, & libenter audietur, ex Kirannide: Eriphiā prodidit Plinius, hæc in auena scarabeum habet, sursum deorsum decurrentem cum sono hœdi, vnde & nomen accepit: hac ad vocem nihil præstantius tradit. Chalcophonos lapis niger est, sed illius æris tinnitū reddit, tragœdis gestandus, ex Plinio, quia optimā vocē facit.

Animalia, quæ noctu loquuntur, homines in somnis loqui cogunt; CAP. IX.

NOCTILOQVÆ aues, scilicet quæ noctu vigilacia & impese loquacia sunt, eorum linguis in pectore supra cordis palpitacionem appositis, possunt homines ad loquelam noctu permoueri, sed valentius mulieres, quum impendio loquaciores sunt, eis suam

qualitatem communicando, & cogere, vt ea secreta manifestent, quæ in die patratint. Exempla. Bubo de genere nocturnæ auis, noctu ululat, & clamat, interdum raro videtur: ob id eius cor impositum mamme mulieris dormientis sinistra, tradunt efficere, vt omnia secreta pronunciet, ex Plinio. Noctua, vt bubo, nocte canit, & vigilat, Rhafes. Si cor noctuæ magnum ponatur super sinistram mammam mulieris dormientis, bona vel mala, quæ fecerit confitebitur. Ranæ noctu loquaces sunt æstate, vt diximus. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaque demissa in aqua, imponat supra cordis palpirationem mulieri dormienti, quæcunque interrogauerit, veram responsuram, ex Plinio. Anser, vt diximus, nocturnas excubias celebrat, & vigilias suas cantu assidue testatur. Anseri viuenti, si quis absciderit linguam, posueritque super corpus viri, aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunque fecerit, ex Kirannide. Nulla auis, quum aut frigore, aut fame, aut alia molestia afficitur, canit, ne ipsa lusciniæ quidem, aut hirundo, sed vpupâ præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone dixit. Vpupa vna voce importuna est vere. Tradit Euax in nido vpupæ aliquando lapidem inueniri, quem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere impositum pectori dormientis.

Tacita animalia taciturnitatem largiri;

CAP. X.

CONTRA vero quæ diximus tacita, & pauci cantus animalia, etiam homini taciturnitatem præstare possunt. Ad exempla hæc subnectere liceat. Lupus etsi siluestris canis, latratu caret: ululare proprium luporum, ex Varrone, & præcipue in fame: homo quem prius viderit, conticescit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi votum habeat, non habet vocis ministerium, Solinus ex Plinio, & Platone. Est rana calamitis, quæ harundinetis & herbis viuit, muta & sine voce: Nicæder in Theriacis hanc ranunculum viridem, surdum & mutum cognominat: hanc ferunt in canis os iniectam, mutum reddere. Apuleius: Et de ore pastoritii canis virens exsiluit ranula. Rubeta taciturnum animal, etiam interficiendo silentium seruat, multa de ea certatim auctores tractant: illata in populum silentium fieri. Chamæleo sine voce est, lingua eius gestata, obmu-

obmutescere facit inimicos, ex Græcis. Testudo muta est, apud veteres secreti, & silentii symbolum fuit: hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatusq; commonstrans, esse mulieribus decens ædes custodire, ac silentium. Memini me legisse clamoso accipitri datam testudinem mutum reddere: in homine adhuc inexpertum.

Fortissima animalia cor hominis roborare & ferociam augere;

CAP. XI.

ROBUSTA animalia, ferociaq; homini ferociam illam, & robustitatem conciliant, cor roborando, & spiritus augendo inuiectum reddunt. Sed ea animalia ferocia, & robusta sunt, & calidissima, quæ paruum cor habent; ob id continuo febriunt, quorum partes spiritum, & ferociam inducunt. Leo ferarum fortissimus, & generosissimus est, calidus & siccus adeo maxime, ut continuo quartana febre affligatur, etsi sanitate frui videatur, & nisi vis morbi eum cohiberet, longe nobis perniciosior foret, ex Phile: Æsculapius leonis carne phantasticos sanari tradit, si phantasmata tollendo & melancholiam, exhilarando cor roboratur, Sextus. Leonis adipem ad Dioscorides amuletum esse aduersus insidiantes: Plinius; resistere insidiis videtur. Similia dentis maxime a dextra parte, villique è rostro inferiori promissa sunt. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, è medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguib; adalligatis ceruino corio, nervisq; cerui alternatis, & dorcadis. Accipitri cor paruum, bellicosus maxime, febri laborat. Egyptii Soli acceptum putant: cuius naturam aiunt ex sanguine, & spiritib; constare. Bellum gerit cum aquila fortissima auum, ut eo etiam quiescente fiat aucupium: carnes pullorum accipitris animum corroborent, melancholiæ, & perturbationi resistunt, ex R. Mose. Cor eius gestatum roborat cor, & conseruat gestantem. Canis venaticus robustus, cor paruum habet, siccissimum animal, ut rabie laboret. Robustissimi sunt præcipuè Indici, ut etiam ex Aristotele habetur in Physiognomonicis. Plutarchus in Atheniensi insula, & Delo canes arceri dicebat, non quod coitum in proparulo haberent, sed quia animal robustum & pugnax. Compositio naturalium Magorum ad inuiectos reddendos canis venatici vngues recipit. Sunt & dracones in Æthiopia longitudinis triginta passuum, quos elephan-

phantorum interfectores vocant, grauesque cum elephanto inimicitias gerunt, ipsum facili circumflexu ambiunt, mira animalium pro se cuique solertia. Draco iter ad pabula specularatus, excelsa se arborel iniicit, scit ille imparem sibi luctatum: contra nexus itaq; arborum attritum quærit, cauet hoc draco, ob id gressus obligat cauda, resoluunt ille nodos manu, at hic in ipsa nare caput condit, pariterque spiritum præcludit, & mollissimas lancinat partes, iidem obuui deprehenso mortui. Recipit prædicta compositio draconis caudam. Et si hyænæ cor maximum, vt tradit Aristoteles, sua astutia, & ferocia maxima & fortissima animalia vincit: pardalim hostiliter odit, vnde si hyænæ & pardalis pelles admisceantur, pardalina pilos amittunt quare Ægyptii superiorem ab inferiore victum significaturi, duas pelles pingunt, hyænæ vnâ, alteram pardalis, ex Oro. Præcipue pantheris terrore sunt, vt ne conentur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Amplius scribit Orus, si quis hyænæ pellem sibi circumponat, intrepide per medios hostes transcurrere nocumento nullo, proinde Ægyptiis ratione hieroglyphica intrepiditatis, ac constantiæ in calamitatibus indicium haberi hyænæ pellem expictam. Equo cor paruum, in corde os, ex Aristotele, animal belligerum, & animosum, sæpe sæpius corripitur febre: recipit etiam equi victoris spem eadem compositio. Ouidius in Halieuticis, equi ingenium describens:

Hic generosus honos, & gloria maior equorum:

Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho.

Seu septem spatiis circo mernere coronam,

Nonne vides victor quanto sublimius altum

Attollat caput; & vulgi se venditet aure?

Vulturi cor paruum, auis rapax & carniuora, pugnat cum accipitre, & cū omnium auium genere, eadē quæ aquila potest, & accipiter, sed efficacius: ungues eius cōbusti, cū vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti, ad victoriā de inimicis summe faciunt, ex Kirannide. Cor aquilæ paruum, violentum animal, cui maximus honos & maxima vis quoq; auium regina, animosa & superba, contra dracones homines, aliudve animal mira animositate pugnat vsque ad mortis periculum: omnia quæ vultur potest, sed efficacius. Gallis gallinæ cor minimum, pugnacissimi sunt, elati, & in certaminibus peritines, eis prærogatiuam quandam Natura largita est, quod solus inter aues

inter aues tanquam galea cristam gerat, & in pedib. calcaria, pennas per colla, ceruicesque diffusas, quasi iubas pugnaturus explicat. Cū limen intrat, tamen si supremum altissimum existat, is tamen se inclinat, quod superbia efficit, ne crista vsquam offendatur. Quum in certamine victor, tum oculorum eminentia, tum ceruice elata simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis efficitur. Terror est leoni ferarum generosissimo, & basiliscus tum eius aspectum, tum vocem extimescit: nam conuulsus moritur, ex Aristotele, Athenæo, Eustathio & Aliano: eius cerebrum cerebri substantiam auget, & sensus acuit, ex Simeone Sethi, In eius ventriculo lapis inuenitur *alektorius* dictus, ore gestatus inuictos reddit, & constantes, eoque Milonem Crotoniatam vsū in certaminibus, inuictumque fuisse volunt. Contra aduersarios galli calcar de crure dextro ablatum valere monet Rhases: capitis crista cum grano thuris & cornu cerui gestata, malum oculum omnem & timorem aufert, & intrepidum reddit gestantem.

Fortissima animalia contra nocturnos pauores valere;

CAP. XII.

SUNT & nocturni pauores, qui in dormientes, præcipue pueros, grassantur, circa quos non segnis, & indiligens cura Medicorum esse debet; eademq; animalia generosa, intrepidaq; contra eos valere non vana coniectura comperimus. Gallus, vt diximus, pugnat & intrepidus: cristam sui capitis gestatā cōtra nocturnos pauores prædicant Medicorum scholæ. Aquila auium tyranna, bellipotens, potest ea quæ vultur, cuius rostrum cum lingua gestatum tuta reddit nocturna itinera, fugat dæmones & phantasmata, Sextus. Accipiter eadem potest, quæ vultur, & aquila, melancholiæ, & perturbationi resistit. Hyæna cum canibus & hominibus pugnat, infidiosa, malefica, si fortitudine deficiatur, præualet astu; contra nocturnos pauores, ymbrarumq; terrorem vnus è magnis dentib. lino alligatus succurrere narratur, ex Rhase. Leo animosissimus, cuius carnes, Sexti testimonio, à phantasmatib. hominē liberant. Vrsus suis virib. confidens non solū ceruos, sed fues, & tauros aperto Marte aggreditur; ex ore, cornibusque eorum pedibus omnibus suspensi

pondere fatigant, nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior, Plinius ex Aristotele: oculus vrsi dexter siccatus & appensus pueris, amolitur ab eis timores, quibus in somnis vexantur. Delphinus robur in cauda habet multum: fortissimus, cum amiis pugnat, & expugnat; idem in Nilo crocodilos necat, vt tradit Plinius. In ventre mollis est tenuisque cutis crocodilo; ideo se vt territi immergunt delphini, subeunt esq; aluum illis secant spina. Delphini dens alligatus, pauores repentinos tollit. Lamia, anthropophagus piscis, vorax, acuris dentibus armatus, ac vasto, laxoque hiatu, vt loricatum virum deglutiatur; eius dentes puerorum collo suspensi, pauores arcant. Rhases scincos pueris præstare ait, qui timent in somnis. Sed Arabes pro scinco sapius crocodilum vsurpant, & terrestrem & aquaticum. Est enim crocodilus acerrimus, & promptissimus hostis, infidiosus, fallax, & validissimis dentibus armatus. Salamandra ignem tactu extinguit, non alio modo, quam glacies, tantum ei rigorem Plinius esse dixit, sic Theophrastus & Nicander. Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium, & incremabilem reddit, ex Græcis.

Iracunda animalia, iracundos homines reddere, & mitia mites;

CAP. XIII.

Sic etiam iracunda animalia iracundos homines reddunt, & mitia mites. Iracunda ea vocamus animalia, quæ nimio plus ad omnem excandescentiam parata. Vrsus natura sæuus, ex Adamantio. Poetæ sæuos & truces vocant. Vrsi Persici vltra omnem rabiem sæuiunt, ex Ammiano Marcellino. Ouidius:

Quid nisi pondus iners, stolidæq; ferocia mentis?

Vrsorum cerebrum maleficium esse credunt, vt diximus, vt in vrsinam rabiem agat, ex Plinio. Leo iracundus, calidus & siccus est; cuius cerebrum acceptum inducit mentis stuporem, ex Rhase. Ceruus contra, mite animal, & iracundiæ expers, placidumq; Dentes cerui alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos, potestatesq; exorabiles, habetur ex Plinio.

Quomodo

Quomodo mutuas uxorias rixas maiores nostri sedârint;

CAP. XIII.

MAIORES nostri ex animalibus, quæ coniugii amantissima essent, remedia sibi præstari putabant, ut coniuges inter se odiosi conciliarentur: nos aliqua exempla adducemus, non quod vera esse existimemus, aut talia approbemus, sed ut rationes aperiamus, quare hæc posteritatis memoriæ mandarint, ne temere locutos putemus: ut ex his ad maiora, quæ intendimus, transcendat animus. Plotinus maximus Platonicus horum rationes aperit, inquit: Ex eo quod pleraque animalia se mutuo naturaliter amare facile possunt, inferunt amorem rebus inter se reciprocum; nata est amatoriarum artis efficacia, philtris quibusdam, fascinationibus utentes, dum tangendas adhibent, naturas aliis alias conciliantes, insitumque habentes amorem, animamque alteri alteram ira copulant, quemadmodum qui distantes unâ palmas coniungunt. Sed ego puto ita hæc vera esse, ut mutuus palmarum amor, qui per funiculorum nexus conciliatur. Sed exempla adeamus. Columbæ adeo inter sese amant, ut femina marem non admittat, nisi ante osculatus fuerit, ex Aristotele, Eliano, & Plinio. Columbæ cum aliis uxores coire non patiuntur, neque coniugium iam inde à primo ortu initum deferunt, nisi cælebs, aut vidua. In partu mas adest, & cultu, omnique officio fungitur; feminam pigrius ad nidum euntem percutit mas, cogitque intrare, quum peperit oua, cogit ut incubet, incubantque ambobus vicissim, mas diu, noctu femina. Ab adulterio castissimæ sunt; nunquam enim ex societate inter se instituta neque mas, nisi morte ipsa destituitur, neque femina dissociatur, nisi vidua fuerit, ex Eliano. Sed si impudico amore capti, ad alienam Venerem libidinis oculos adiiciunt, eos reliqui circumfidentes, mares quidem mares, feminas vero feminæ discerpunt. Pleraque de mutuo amore, & coniugio columbarum Aristoteles, Eustathius, Elianus, Arheneus, Oppianus, Plinius & alii certatim auctores tradunt: remedia apud auctores leges de amore inducendo. Alcyones adeo coniugii amantes sunt, ut non vno quopiam, sed quolibet anni tempore cohæreant, congressumque admittant; quippe quæ alteri nulli miscantur, sed benevolentiarum coniugalis gratia, quæ nupram decet, & amicitiarum studio, ex Plutarcho; qui sapientissimum divinissimumque marinorum animalium vocat. Quas columbas circa mariti amo-

E e

rem conferemus? si maritus obiērit, fœmina cibo, potuque omnino abstinens, longo tempore luet, & se disperdit: multa ex utraque reperies ad beniuolentiam & contra seditiones & inimicitias. Cornices societatem non temere instituunt; quam tamen ubi semel inierint, fidem inter se mutuam amanter conseruant. Alianus ad amorem coniugalem docet, ut mutuo amore pariter per omnem vitam concordēs degant. Hirundines se inuicem amant, & in educandis filiis tam mas, quam fœmina summa æquitate laborant. Ex hirundinum pullis in ollam clausis & assatis ponatur philtrum ad amorē: sed Nicolaus Mirepsus, ut mulier non decedat à viro, & mulier non amplius de alio viro cogitet. In hirundinum ventre pulli lapilli reperiuntur candidi, aut rubentis coloris, qui *chelidonii* vocantur, amatoris artibus apti, ex Plinio. Equæ luxuriosissimæ, & marium amantes sunt: sola animalium (excepta fœmina) grauidæ coitum patiuntur, carent purgatione, quæ perinde est fœminis, ut coitus maribus; & si desiderantibus coitum fœminis prohibebis, libidinis excitulantur furis; unde etiam veneno inditum nomen *hippomanes*, quod equinæ cupidini similem mortalibus amorem accendat. Columella: Tempore coitus humorem emittunt è suis genitalib. similem genituræ, quem hippomanes nonnulli appellant. Virgilius:

Hinc demum hippomanes vero quod nomine dicunt

Pastores, lentum diffillat ab inguine virus.

Aristoteles hoc præcipue ad amoris veneficia peti dixit. Quæcumque peperit, statim secundas deuorat, atque etiam quod pulli nascētis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrum, fuluum dicit Solinus) hoc, si quis prærepto odorem moueat, equa excitatur, furitque agnito eo odore, quapropter id à veneficis petitur. A quo Plinius: Proditur equis amoris innasce veneficium, hippomanes appellatū, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu deuorat foeta, aut partum ad vbera nō admittit, olfactu in rabiem id genus agitur. Alianus vim habere ait alliciendi ad libidinem, atque amatoriam flammam excitandi, eamque ob rem furens inuidia homini has præstigias non permittit habere. Idque cognitum pastores habere, ut si quando ad moliendas alicui amatorias insidias egeant, ut ipsam ad cupidinis Venerem inflamment, diligenter obseruant, quando equa pariat, ac statim à partu à pullo adscindunt, & inc-

in equæ vngulam iniiciunt, sic quicunque per insidias carnem illam gustauerint, proiecta & præcipite amatoria libidine constricti-
us renentur, furunt, perbacchantur. Hesychius eo ad philtia vene-
ficas uti scripsit. Virgilius Aeneidos quarto;

Quæritur & nascentis equi de fronte renulsus,

Et matri præreptus amor.

Animalia, quæ hominû amantissima sunt ad erotica medicamenta
quærentur. Iynx auis collû agit in auersum, reliquo quiescente cor-
pore : nam ut colla ante & retrorsum libere circumagit, & mirû in
modum quoquolibet contorquet, ita mortaliû corda agere diceba-
tur, animos torquere, turbare, ac retro mouere. Accedente homi-
ne non refugit, immo eius visu oblectatur; ex tam igitur leui ratione
veneficiis infamis est immo quia tam antiquitus ad philtia, & ama-
torias illecebras in usu erat, ut iynchos vocabulo desiderium, cupidi-
tatē, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorem tra-
heret significarent, & Pindarus pro prouerbio, qui vehementi, &
impotenti desiderio ad aliquid trahitur, iynge trahi dicuntur. *Ἰνχὸς*
ἐλκόμεναι ἡ πόσις, idē & Theocritus habet. Iynge prima Venus fertur è mō-
te Olympto ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum
incantandi artes, ut Medæ animum in sui amorem compelleret, ex
Pindari Scholiaste: à veneficis enim hæc auis ad circulum, seu ro-
tā alligari solebat, alis binis superne, & pedibus binis inferne, ut ita
quatuor radiorum rotæ speciem præferret, vel cum cera ambure-
batur rota super arduas prunas: alii tradunt eius interanea explicari
rotæ circumuoluta; alii pennis priuatim utebantur, quæ circa caudā
sunt, & ossē circa pectus labdoyde figura, specie simili equitum cal-
cari; collum, quod retro intorquetur, ad alia quoq; prodesse; sed ro-
ta auis ad amores, in aliqua rota extensa, & circumuoluta ad nomen
amantis, ex Ioāne Tzerze. Pauo virginē amat. Clearchus auctor est
in Leucadia pauonē tantopere adamasse virginē, ut ea defuncta, cō-
moreretur. Pauonis cerebrū amatoriū poculū esse, & cor eius ge-
statū beniuolentiā præstare scriptū est. Lacerta homini naturā ami-
ca est, vbicunq; est homo congregantur lacertæ, obliquo capite
faciē contēplantur; si expuas elambunt saluā, immo & admotē ori
saluā lambunt; ambulando obuiæ sistunt, si pergas, sequantur. Si a-
gricolæ fessi obdormiant in agro, & serpens clanculum in os pa-
rens dormientis coniiciatur, lacerta etsi pusilla, seruat hominem,

Ec 2

vbi sentit serpentem insidiari, circumcurſitat per faciem & collum, nec finem facit, donec expergiscatur: ob id lacertam inter amatoria eſſe ſcribit Plinius, in vrina virili necatam. Remora, quia naues remis, velisque concitatas, ac velut volantes remoratur, ob id ad iudiciorum cauſas remorandas, & ad amatoria veneficia valere crediderunt. Sed quis hominis amantior, quam ipſe homo? Vnde ſagittæ è corpore ductas, ſi terram non attigerint, ſubiectas cubantibus amatorium eſſe, Orpheus, & Archelaus ſcribunt, ex Plinio.

Animalia, aliq; terræ aſcentia magneticam vim habentia, ad eadem præſtare; CAP. XV.

NE c minus friuola, quam inani ratione, vbi animalia videbantur ſtirpes lapides ve, aliæ quæ quandam vim haberent attrahendi magneticâ, vt ita dicam, ad amatoria valere, opinati ſunt Maiores noſtri, ac methodum ſanxerunt. Plotinus magicos attractus fieri (ſiue amatorios) ex conſenſione quadam rerum in pariendo, ac lege quadâ Naturæ agēte, vt inter ſimilia quidē concordia ſit, inter diſſimilia vero diſcordia. Vera vis magicæ eſt amicitia in vniuerſo; ruruſq; diſcordia. Haſtenus Plotinus. Nos hanc vim exēplis quibuſdâ cōprobabimus. Eſt quædâ vis ceruo indita extrahēdi ſpiritu à cauernis ſerpētes, etiā renitētes, munifico Naturæ beneficio; etenim naribus ſuis in ſerpentis cauernâ incubens, vehementiſſime reſpirando, quaſi amatorio quodâ alliciens, extrahit, inuitumq; profert, ex Æliano. Hac mirifica vi inſpecta Orpheus libello De lapidibus ſcribit; Cornu ceruinum ſponſam geſtare debere, ſic enim perpetuam eicū ſponſo futuram concordiam.

*Primo nuptam vero iuuenis ducens in cubilia puellam,
Delectationis amabilis teſtem illum ferat
Lapidem: ille vero in fractis concordis ſimul ambos
Vltimam, ad ſenectutem, & in dies omnes continebit.*

Quaſi dicat, aliquid de ceruino cornu habentem ſecum, continuo à mulieribus amatum iri. Suſpisor in elephanto maximum eſſe amatorium, etſi ab aliquo nō traditum: extrahit enim è cauernis ſerpētes, vt ceruus, & vim magneticâ habet. Inquit Plinius: Elephantorū anima extrahit ſerpentes. Capitur & mulieris forma, atq; hebeſcens ad eius pulchritudinem, remittit animi ſui furorem, ex Æliano.

hanc. Traditur vnus amasse quandam in Ægypto corollas vendentem; ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Aristophani, celeberrimo in arte Grāmatica, Plinius ex Plurarcho; postea autem quam mulier excessit è vita, elephantus nec pristinae consuetudinis compos, tanquam homines mœstitia laborantes, sicis furens ferebatur, ex Aliano. Sic & alii alias adamarunt. Hanc fortasse vim innuunt Poetæ, quum Pygmalionem fabulantur ex ebore virginis simulachrum fecisse, eiusque amore caprum à Venere impetrasse, vt in veram, viuamque virginem verteretur. Spathalia ex ebore collo ferentes, amoris illicia habere dicebant. Rubeta mustelam trahit, mirum spectaculum, vt à multis & fide dignis accepimus, etsi ab aliquibus adhuc veterum nondum literis proditum. Mustela ex arboribus, statim rubeta inspecta, vociferat, & auxilium implorat, descendit, & in os rubetæ illabitur, illa aperto, & patulo ore inhians, expectat, & vorat: officulum est in latere rubetæ, quo admoto aqua feruere videtur, canum imperus eo cohibetur, & amor conciliatur. Mustelæ etiam mures attrahunt, tum intrando, tum è foramine extrahendo, etsi à rubetis attrahantur. Alianus tradit Magos affirmare mustelam ab Hecate nutritam esse, quod hæc Dea amatoriiis adhibeatur: nam eius viscera his sunt apta, ex Volaterrano. Est & hyænæ venefica vis hominem sistendi, vt de remora diximus. Quodcunque animal ter lustrauerit, hyænæ è vestigio hæret, vt mouere se non posse videatur; quapropter magicam inesse scientiâ ei pronunciant, ex Plinio & Solino. Eius vmbra canes obmutescere facit, ex Aliano. Homini, canive dormienti suum corpus admouet, & si se ipsam maiorem dormiente sentit, sensibus eum priuat, ac ipsius manus non resistentis priuat. Si declinabit hominem ad dextram vt prægressi vestigia occupet, alienari mente, ac vel ex equo, hominem decidere aiunt. Hyenâ vulgo ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, vt pote cui & ipsi magicas artes dederint, vimque qua alliciat ad se homines mente alienatos, ex Plinio. Ob id pilos rostri ad motos mulieri labris, amatorium esse, & totius domus concordiam hyænæ genitali, & articulo spinæ cum adhærente corio adseruatis, constare: eiusdem cauerna sinistro lateri religata, si quis mulierem respiciat, amatorium esse tam præsens, vt illico sequatur, & alia quæ libenter omittimus, quia vana. Hyænæ quasi siluestris lupus est, multaq; simul communia habent, formâ,

insidias, & alia ex Oppiano: coeūt simul, vt thoes nascatur, & ei quidem vis magica inest; nam vocem homini, quem priores contemplantur, adimere ad præsens, referunt Plato, Plinius, & Solinus. Veneficiis rostrum lupi resistere aiunt inueteratum; ob idque villarum portis præfigunt: hoc idem præstare & pellis è ceruice solida existimatur; quippe tanta vis est animalis, præter ea, quæ retulimus, vt vestigia eius calcata, equis afferant torporem. Horatius de veneficiis muliebribus libro Sermonum ait:

*Vtique lupi barbam, varia cum dente colubæ,
Abdiderint furtim terris.*

Quin & caudæ huius animalis videtur vulgo inesse amatorium virus exiguo in villo, eumque cum capitur, abiicere, nec idem pollere, nisi viuenti demptum, ex Plinio & Solino. Satis apud omnes vulgata magnetis & ferri attractio, ob id Maiores nostri de eis dixerunt, quod de eis refert Marbodeus Gallus;

*Conciliare potest vxoribus ipsa maritos,
Et vice conuersa, nuptas reuocare maritis.
Sic qui scire cupit sua num sit adultera coniux,
Suppositum capiti lapidem stertentis adapter:
Mox quæ casta manet, petit amplexura maritum,
Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto,
Tanquam pulsa manu.*

Idem enim lapis ex vna parte attrahit, & alia respuit ferrum, ob id allicere vxorem, & à viro reiicere potest, vt diximus. Est & magnes carnea, quæ carnem attrahat, vt ex Aristotele Albertus refert. Succino tanta vis attrahendi, vt digitorum attritu accepta vi caloris attrahere possit paleas, & folia arida, vt magnes ferrum. Plinius. Syri vocant *harpaga*, quod folia & paleas, & vestium fibras rapiat. Etiam ab antiquis memoratum ad amatoria valere. Nos probabimus Plinii *charitoblepharon* succinum esse. Inquit enim Troglodytarum insulas fruticem habere, qui vocetur charitoblepharon, efficacem in amatorijs: spathalia eo facere, & monilia fæminas, sentire eum se capi, durarique cornu modo, & hebetare aciem ferri. Quod si fefellerint insidiæ, in lapidem transfigurari. Ipse idem inter alias opiniones eorum, qui de loco, vbi nascatur, loquuntur inquit: Viuit adhuc Afazubas, qui tradit iuxta Atlanticum mare esse locum Cephisida, quem Mauri vocant electrum: hunc Sole excalesfactum è limo dare electrum

electrum fluitans. Theomenes dicit, iuxta Syrrim magnam hortum Hesperidum esse, ex quo in stagnum cadat, colligi vero à virginibus Hesperidum. Psellus in Arabia gigni dixit. Serapio autem de succino loquens, ait sub mare inferi nascitur, ut fungi in terra, eminens super mare, æstu maris frangi, & inde capi. Dicitur *charitoblepharon*, quasi *gratiosa cilia*; ex combusto enim succino fit nigerrimus fumus, quo antequam ad perornanda cilia tingeantur; & si cadatur succinum, hebetat ferri aciem. Infantibus succina alligari amuln ratione prodest, & cuicumque ætati contra lymphationes. Illud subuenit naturalia recondita scrutari, quod si quem succinea veste indueris, alterum vero paleari, illico mutuis copulantur nexibus. Gagates eiusdem speciei, attrahit etiam paleas, & ad eadem valere suspicamur.

Plantas ad philtro valere, quibus argumentis excogitauerint;

CAP. XVI.

SED longe furilibus argumentis plantas ad mutua odia & amores valere ex forma, & actionibus imaginati sunt. Palmas se mutuo amore prosequi dixerunt Græci, nec sine maribus gignere fœminas, sponte edito nemore confirmant, circaque singulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis; illum erectis hispidum afflatu, visusque ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa post sterile scire fœminas, adeoque est Veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus sit ab homine, & maribus flore, ac lanugine, interim vero tantum puluere insperfo fœminis. Esse in fructibus quibusdam osseum, lunatumque; dente contra fascinantem religione politum. Huic simile, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, Philadelphum appellatum ex argumento, quod ramieris ex intervallo sponte coeant, ceu amantes, post digrediantur, concipiant, & pariant. Occurrunt etiam plantæ, quas à similitudine aliqua primorum viscerum nostrorum, vel amantium animalium, vel insignis actionis amatorias plantas nominarunt. Quemadmodum mandragora, quod bifida radice esset, ac veluti duobus cruribus divaricata, Pythagoræ *ἡ βίβλος τοῦ ἀνδρός* dicta, id est quod humanum truncum, & artus adumbret; duum generum est, homigera, fœminigera, quod utriusque sexus clunes, quas disparatas ostendet, minor fœmina, ob imbecillitatem sexus. Ad Pythagoræ nomenclationem alludit Columella:

*Quamuis semihominis vesano gramine facta
Mandragora pariat flores.*

Ad amorem valere fuit olim maxime credita, & vocitata Circea, à Circe Magica inuentrice, Solis filia. Theophrastus ad amores ex vino, & aceto subactam dari scripsit, eadem que ab eo protulit Dioscorides. Ad hippomanis iam dicti similitudinem: hippomanes herba est à Theocrito in amatoriis decantata, his verbis:

Ἰππομανὲς, φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι, τὸ δ' ἐνὶ πᾶσι
καὶ πολλοὶ μαίονται αὐτὴν ὄρεα, καὶ θαλάσσης ἵπποι.

Hæc Theocritus ex Hesiodo accepit. Sunt qui Theocrito aduersentur, neque talem plantam in Arcadia, neq; vspiam reperiri, sed carunculam in equi fronte nascentem esse, vt diximus. Sed Crateuas plantam agnoscit, quæ fructum instar fici siluestris habet, folium vero fuscum, vt papauer, quin & spinosum esse, idque amatoriis veneficiis immixtum mirifice pollere. Asphodelus centum capita dicta, quod similitudinem humanorum testium quadamtenus æmuletur. Plinius portentum esse, quod de ea traditur, radicē eius alterutrius sexus similitudinem referre, rarā inuentu, sed si viris contingerit mas, amabiles fieri, ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho; multum à Magicis, & Pythagoreis decantata. Putant eam ante portas saram, amuletum esse. Dionysius discreuit etiam sexu, marem, & fæminam in ea comperiens. Crateuas Veneris auditates, desideriaque finire tradidit, & cum vino concitare. Cyclaminus suo circinato radicis bulbo muliebrem vterum affabre demonstrat effigiatum. Theophrastus eius bulbum ad amatoria valere dixit, è terra suffossum, ac dulci vino subactum, & in pastillos digestum, sicut vini fæces, quæ maculas abstergunt; & eadem ab eo recenset Dioscorides: vino etiam addita, Venereas alacritates adauget, & ad abortus valet. Cotyledon, siue Veneris umbilicus, concavū affert foliū, rotundum, læue, acerabulū, aut fæmineum umbilicū imitatū, crassum, carnosum, & succulentū. Medici umbilicū, luxuriæ sedē dicunt. Dioscorides ad amatoria valere dixit. Aizoū maius folia fert cacumine humanæ linguæ similia carnosā, pinguiā, in ambitu effigie imitata oculi. Plinius σέγγανδρον dici scripsit, q̃ amatoriis cōueniat. Leōtoperalō folia affert, quæ iuxta radicē lanosiore flocco canescūt. Tradit Dioscor. appēsā ad amatoria valere. Radicē hāc contēplati sumus, ita fæminæ pubē lanuginoso, molliq; flocco pubescentem, demonstran-

monstrantē, vt tali intuitu lætaremur, & similitudine. Phyteuma ad amatoria tantū valere tradidit Dioscorides: fortasse quia copiosum semē in singulo pericarpio ferat, & pertusum, ad amorē, & ad ferendū prole aptū. Catanances vtrasq; ad amatoria experere ait Dioscorides; Thessalicas tribades, his fortasse, q̃a arefcens foliū in terrā flectatur, & se contrahat in speciem vnguuium milui exanimati. Plinius hanc deridens coniecturam, lectam ad hunc vsum dicit, quoniam arefcens contraheret se ad speciem vnguuium milui exanimati. Eadem ex causa lemos siletur ab eo. Nomen *catanances* inditum, quasi fatali necessitate impelleret ad amorē, vel necessarium amoris illicium, quasi fascinatricibus, & præstigijs viribus donata. Staphilinus, siue pastinaca, humanum crus, siue membrum æmulatur. Orpheus amatorium inesse staphilino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari hoc cibo certum est, & ideo conceptus adiuuare aliqui prodidere, ex Plinio. Contra autem animalia sibi, & omnib. inuisa & sine prole, contrarium prædicto effectum præbere dixerunt veteres: nam sicut horret visus ea videndo; ira hominē odisse, & ab omnibus abhorrere faciunt. Chamæleon venenatum, & inuisum, deformeque animal, quum nullo cibo viuat; iocinore suo amatoria dissolui, in testina & simum cum simiarum vrina illita inimicorum ianue, odium omniū his conciliare aiunt, ex Plinio. Rubeta sc̃dum aspectu animal, & horribile, e putredine nascens; amorem finire Plinius dixit, in pecoris recenti corio alligatam. Mulæ gignendi facultate orbata, etiam amorum illecebris; ob id ad destruendum conceptus, vt diximus, & ad odium, & ad labefactandū amorem vtūtur. Plinius puluerem, in quo se mulā volutauerit corpori inspersum, mitigare amoris ardorem scripsit. Si in amantis calceum sterqus amasiā ponatur, vbi odorem senserit, amor dissoluitur, cum odiosa hæc res sit, & ab Ouidio recitatum libro 1. *Dere medio amoris:*

Illas tuas redolent Phineu medicamina mensas;

Non semelest stomacho, nausea facta meo.

Præproperi coitus animalia ad eos valere, qui ex tardi coitus animali ligatos se putant;

C A P. XVII.

VANA persuasio apud homines est fatuos & plebeios, se facile a mulierculis posse ligari, vt impotentes ad coitus fiant, atque su-

perstitutionibus, & inanib. verbis obmurmuratis prouenire putant, quod non nisi ex naturalibus rebus, & superstitione alienis prouenire scripserunt antiqui: fides sit penes eos. Nos aliqua adducemus exempla, quibus rationibus inducti sint, vt hæc crederent: vtebantur enim ad hæc conficienda animalibus tardi & ligati coitus, membra ea ex iis eligendo, quibus hæc actio perficeretur. Animalia ergo, quæ alligari & remorantis coitus sunt, ex Aristotele, canis, lupus, & phoca; sed Oppianus testudines & phocas dixit. Cuius rei Aphrodisiensis causam inquirens dixit, quod quia colis venereo vsu intumescit, & vuluæ os strictum, & vsque dum glutinosum, & lentum semen instillet in matricem, colligentur. Lupi eodem modo coeunt; canes in medio coitu auertuntur, inuitique etiam coherent, ex Aristotele: ob id lupi virga ligari dixerunt, & hac ligatione nullam esse vehementiorem, ex Rhase. Videte quam leui persuasione hac ad id scribendum impulsî. Canis eodem modo coit, & in coitu ligatur; & ex eo pigrior in Venerem fit, ex Plinio. De phoca nihil adhuc exploratum, vel a quopiam traditum. Eadem quoque coniectura animalia, quæ ægrius vrinam reddere videmus, ad vrinæ retentionem valere, vt ne vesicam exonerent, donec exsoluantur, vt etiam quotidie videmus. Canes vrinam ægrius reddunt, nec possunt nisi sublato crure mingere: quare canis vrina ad id vtitur Plinius; corio virgæ Rhases. Eiusdem proprietatis, & virium lupus, vnde si quod animal minxerit super vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, ex Pythagora, sed Rhases de muliere dixit. Facillimi coitus animalia aues diximus iam supra; scilicet picus Martius, non solum facilitate coitus, sed & clausuras soluit, ita ligatos; pica vulgaris, & eiusmodi similes: affati enim, vel elixi comesti; illico ligatos soluant, vt sæpius experti sumus.

Animalia, quæ probrosa veneris speciem quandam præferunt, contra eam valere; CAP. XVIII.

SVNT & quædam præter naturam vitia, quibus aliqua animalia obnoxia credimus; sunt & quædam, quæ etsi a vulgo ita credita sint, re vera non sunt, nam contra eos qui id crediderint, inuehitur Aristoteles. Sed id specimen nobis dedit Natura, ad demonstrandû nobis, eiusmodi animalia contra hanc probrosam, & infamem Venerem valere. Leporum Archelaus scripsit, vtrumque sexum singulis

gulis inesse, ac sine mare ægre gignere, Plinius scribit, quod aliquando mas, aliquando sit fœmina; quandoque velut maculus generet, quandoq; vt fœmina pariat. Apud veteres recepta est opinio, eos formosos aliquibus diebus videri, qui lepore vescantur. Sed hyæna credita per annorum vices nunc mas esse, nunc fœmina: recedera tamen fallum est, nec genitale simul maris & fœminæ habet, quod vero sub cauda positum est, simile genitali fœminæ, sine vlllo meatu intus est. Id ostendit nobis Natura, quod pili cauernæ cinerem hyæna ex oleo illicitum eis, qui sint probrosæ molliciei, non modo pudicos, sed & seueros mores induere, scripsit Plinius; a quo Rhafes & Albertus: si pili de ano masculi hyæna combusti, tritique cum picce inungantur ano cynædi, liberabitur illo vitio.

Hilares plantæ, & animalia ad hilaritatem; tristia ad mœrorem valere;

C A P. XIX.

ERANT tristes plantæ nigrorum fructuum, florum, & foliorum, quæ, vt vidimus, melâcholiâ inducebant; erant & hilariæ, quæ ebrietatem, lætitiâ & ludum inducebant animis nostris. Sunt & hilaria animalia, scilicet, quæ facile ludunt, & scurrili gesticulatione valent: hæc ad melancholiâ expellendam, & hilaritatem inducendam valent; contra siquidem animalia tristia, mœrorem, & tristitiâ inducunt. Natura simiæ ridiculo animali, ridiculam animam, & corporis constitutionem dedit ridiculam, ex Galeno; quemuis ludum discit, delectaturque ludendo, natum ad ludendum, & imitandum animal. Adamantius simiæ ingenium scurrile, & simulatio insignis: cor simiæ assum, & aridum potum drachmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, pusillanimitatem & cordis pulsam depellit, ex Rhase; melancholiâ expellendo, hilaritatem inducit. Voratur a leone, ad expellendam melancholiâ. Pica in vocis imitatione singularem naturam sortita, aliquando hædi vocem, & ouis, & vituli, quibus insidet, & pastoris sibilum imitatur, ex Oppiano. Sed auctor Philomelæ:

Pica loquax varias modulatur gutture voces.

Scurrili strepitu quicquid & audit, ait.

Constat emori victas difficultate verbi, quærentes mirum in modum, exhilarari, si interim audierint id verbum, ex Plinio. Combusta in olla sigillata, quocunque modo data, contra melancholiâ

valet, ex Arnaldo. Contra boues melancholici sunt, nulloque exhilarantur ioco; ob id eorum caro melancholiam generat, & melancholicos morbos, ex Simeone Serhi, & aliis. Corui mos, & caro melancholica; & eiusmodi hominem reddit; sic & de reliquis, ne longiores in rebus claris simus.

De antipathia, & sympathia plantarum, & animalium; & de singulari plantarum antipathia; C A P. XX.

INTER plantarum & animalium mores, nil occurrit vilius, & ex quo ingentes & mirificæ rerū proprietates venari possunt, quam ex latenti rerum consensu, dissensuque, quem Græci *antipathiam* & *sympathiam* vocant, nihilque admirabilius in tota Natura spectari potest, ut vna planta, vel animal alterum perhorrescat, vel quasi ictis inter se fœderibus deuinciantur; res amphitheatrali spectaculo digna, quum contingit. Quis enim tantæ discordiæ, & dissensus causam attulerit, nisi Naturam hoc spectaculo mortales ad eius secreta contemplanda, & eruenda promouere? ut si alter alterum perhorreat, inuisum inuidenti defectus refarcire vel mederi posse; sic mutuum amorem & odium ex mutuis, & aduersis viribus, commodis, vel incommodis euenire: ex similitudine enim amor, & attractio; dissimilitudine vero incommodum, & fuga. Plinius ad id: Pax simul in his, aut bellum naturæ dicitur, odia, amicitiaq; rerum furdarum, ac sensu carentium; ex quo magis miremur omnia ea hominum causa. Aliam nos reddimus rationem de hac amicitia, & inimicitia plantarum, animaliumque, quam hætenus tradita sit frigidæ, calidæ, & sicci: ad altiora enim contemplanda, & vtilia inuestiganda natura hoc spectaculum proposuit. Quædam succi, odorisve viribus reddunt deteriora, ut brassica & laurus vitem offendunt; olfacere quippe eam, & attrahere dicunt; quamobrem germen, quum illis propinquum fuerit, retrocedere atque auerti, inimicum fugiens odorem. Androcides hoc exemplo usus est, medela contra vinum confecta, ex brassica videlicet, posse temulentiam propulsari; quippe cum vites etiam odoré brassicæ fugiant, ex Theophrasto. Nestor in eo libro, qui *Alexicepos* inscribitur, brassicam Lycurgi lacrymam esse scribit, quam quum a Libero patre vitæ alligatus esset, effudit; is Lycurgi seueritate deterritus, in mare se demerserat, ex quo nascitur hoc olus; ideo vitis & brassica tanta laborant

rant discordia, vt si in agris hoc olus assitum viti profiliat, vel ipsa confectum emarcescat, vel certe sarmenta eius elanguescantia contrahant. Vineas, quib. etiam brassica nascuntur, languidius quidem vinum creare tradit Arhenæus. Brassica corrumpitur in doleo vini sapor & odor. Aegyptiis, qui magnopere vini sunt amatores, moris est omnibus esculentis brassicam coctam in cibatu premittere, quia vini noxam inhiheret: vuam in faucibus tumentem succas brassicæ diu contentus, reprimat; tam pertinax inter has plantas inimicitia, vt si defluxionis impetu vua procidat, aut laxior in fauces decumbat, iniecto capiti brassicæ crudæ succo, in excelsum oris protinus resiliat, vt sæpius ego hoc vitio laborantes homines hac medela mortuis reuocaui. Si quis feruescenti in olla brassicæ vini paululum guttatim instillauerit, ne amplius quidem excoquetur, sed suis viribus defuncta, ad perniciem trahetur. Qui multum vini hauriunt, aut potandi certamine se prouocant, ne temulentia tententur, brassicam crudam cibus anteponunt. Laurus etiam vitem offendit, vt diximus ex Theophrasto: quamobrè quum germen vitis proprius accesserit, auersa retrograditur, inimicum fugiens odorem. Medetur etiam vuæ, vt diximus: nam folia ad ternas aquæ partes decocta, vuam gargarizatu cohibent. Vitis odit & corylum; nisi procul absit, tristis, & ægra. Nuces auellanæ tostæ destillationibus etiam medetur, alopecias pilo restituunt; nam qui vinum plus æquo hauriunt caluitium & præmaturam canitiem experiuntur. Auellanæ pinguedini conferunt plus quam sit verisimile, & præter fidem corpulentiam augent: acetum ingestum emacrat homines. Occurrit aliud ingens discordiæ miraculum: hoc olus, quo vitem fugari diximus, aduersum cyclamino, & origano perarescit: cyclaminus immixtus vino inebriat, ex Dioscoride; & brassica, vt diximus, contra ebrietatem valet. brassica atrum & melancholicum succum generat, ex Simeone Sethi; origanum aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsæ, atros humores per aluum extrahit. Quercus confusa iuxta iuglandem nucem perarescit, glandes comestæ hiatus pariunt, ex Dioscoride; iuglandes cum putamine suo datæ, & umbilico admotæ, tormina sedant, ex eodem. Etsi hedera suo complexu strangulet omnes arbores, totumque humorem exsugendo necet, succi crassioris haustu; vitem tamen maxime offendit, inimica maxime est ei, vino aduersatur, & temulentiam propulsat; immo mira he-

deræ natura ad experiendas vini fraudes: nam si fiat ex hederæ li-
 gno vas, immittaturq; in eo vinum aqua mistum; vinum transfluit,
 aqua remanet; nam non continet vinum vas hederaceum, ex Ca-
 tone. Baccho sacram faciunt, & præcipue quæ *Dionysia* dicitur,
 ob eam causam; immo fabulantur Poetæ Cittoniuvenem, dum co-
 ram Libero patre saltibus & choreis indulgeret, in terram fuisse
 deturbatum, terra Bacchum magnis honoribus extolles, viticulam
 edidit, iuuenili puliularu, frondentique virore perpetim enutricâ,
 neque, vt multi credunt, ebrietatem inducentem; nam noxam po-
 tius bibentibus, quam temulentiam inducit, vt ex Tryphone apud
 Plutarchum habetur. Orobanche inter legumina nascitur, eaque
 strangulat, vnde & nomen illi: addita eadem leguminibus, dum
 coquuntur, facit eas facilius percoqui. Mirabilis est cicuta, & ruta
 antipathia, probabili hoc argumento, quod rutam colligentes ci-
 cutæ succo manus armant, ne perniciosus vlceribus ab ea infestentur,
 & ruta eius venenum hebetat; nam ruta contra venenum est.
 Mustela cum serpente dimicatura, rutam, ceu alexipharmacum
 quodpiam edit, ac rutam ad extinguendas cicuta noxas iniicit Di-
 pschorides: ruta succus copiosior datus, veneni noxam obtinet, quod
 cicuta succo extinguitur, adeo vt venenorum venena sint. Limo-
 dorus, quem alibi *cuscutam* diximus, complicando eruum strangulat,
 vnde orobanches nomen: eruum grassante famis iniuria, ca-
 piti, & stomacho onerosum, genua degrauat, boues cerebroso
 reddit, & animum turbat. Abstergit cassura venas pituitosas, & bi-
 liosis exonerat humoribus. Cucumis oleum ita refugit, vt si quid
 obest, vel si pendeat, reflexus in se plicetur, vt hamus; idque vna vel
 altera nocte deprehenditur: cucumis horrores concitat, oleum
 contra horrores valet.

De particulari animalium antipathia;

C A P. XXI.

EADem exempla ex animalibus afferemus, iisdemque remediis
 pollere videbimus. Alces cōtinuo comitiali morbo laborat, ex-
 horretq; lupum, quo statim viso irruit in eum: lupi cor crematum,
 tritum & potum mire prodest epilepsie; & hominē, qui Lunam sen-
 ferit, canini dentes lupi liberant, ex Pythagora. Exhorret elephas
 arietem, vt si efferatur, viso statim ariete, mansuescat, & confac-
 cescat.

cescat impetus, ut ex *Æliano* habetur, *Plutarcho*, & *Zoroastre* in *Geoponicis*: unde *Romani* *Pyrrho* *Epyrotarum* regi elephantos in fugam vertisse, victoriamque ex bello retulisse scribitur; & regem insipientiam fugientem significaturi *Ægyptii*, elephantem & arietem pingūt; fugit enim ille, quum arietem videt, *Orus*: ob id si fiat emplastrum ex arietis lingua ad elephantiasim, eius prohibet augmentum, & ipsam decrescere facit, ex *Auicenna*; & hircinus sanguis carcinomata sanat, ex *Plinio*; est enim elephas morbus lepræ genus, ad elephantis cutis similitudinem dictus, crebris per summa corporis maculis, & humoribus, iisque pedes & suræ inflantur, ut elephantorum pedes habere videantur: & ut cancer unius partis, sic elephas totum corpus, quasi cancer extrimatur. Elephas cerastem etiam abhorret (nisi *Volaterranus* perperam pro cornuto hircum cerastem reddiderit) ex *Æliano*, & draconem maxime perhorrescit, utriusque ad internecionem certent. Medentur serpentes, & viperæ elephantiasim, ex *Dioscoride*, *Galeno*, & cæteris. Soluagi canes lupos abhorrent, qui si deprehendantur a lupis, vorantur: ob id si lupina pellis gesserit ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in hydrophobiam, qui morbus cani peculiaris. Canis hyænæ timet, nam hyæna multas ei molitur insidias; quem si ter lustrauerit, e vestigio hæret, nec mouere se potest, *Plinius* & *Solinus*. Lunæ autem orbe pleno retroposito Lunæ fulgore, super canibus umbram iniicit, quos mutos reddit, & tanquam veneficio quodam eorum sensus præstringit, *Ælianus* & *Philes*: hyænæ cinis contra rabidi canis morsum efficax est, & iecur efficacius, & substratum corium; auxiliaris adeps etiam aquam expauescētibus. Exhorret vrsus canem, ut vrsina perfidia in eum excandescat, & post dilaniet: vrsi fel a cane rabido morsis cum magna admiratione datur apud *Galenum*. Pellis vrsi vulnerata a canibus substituitur, ex *Actio*. Lupi odio habent equos, & si luporum vestigia sub equite sequantur, comprehenduntur, & rumpi dicuntur: & si equalupum preßerit, vel ipsius vestigia attigerit, infatigabilem cursum præstare dicit *Plinius*: Lupi anhelosis medentur, qui morbus equos molestissime affligit. Murem animalium maxime odit elephas, & si papulum in præsepe positum tangit, ab eo fastiditur, ex *Plinio*, & *Solino*; quod valeat ad elephantiasim, adhuc inexpertum; sed mustela eius generis suspensa, vel eius cinis, valet elephantiasim, ex *Plinio*, *Sexto*, & *Æscu-*

lapio. Elephas suis grunntu peraudito, fugit, ex Oro Ægyptiaco, siue secundum naturam a suillo pecore abhorret, siue quod absonum vocis acumē perhorrescit: vnde quū Megareses ab Antipatro obfideretur, in sues pice oblitos incendiū excitauit, vt Macedonum elephantos perturbarent, & ordinem non seruarent: elephantēs omnibus morbis immunes, solum inflammatione alui acrius infestari ex Aristotele habetur: Præterea humerorum dolore torquentur ob oneris attritionem, quibus suillis carnibus apposis foveri dixit idem Aristoteles: & suis vetustissimus adeps, calce exceptus, inflammationibus succurrit; & talus combustus tritus, & potus, coli inflammationibus, & torminibus medetur, ex Dioscoride; & histrix e suillo genere elephantiasis medetur. Equi ab elephantis prælio terrentur, ex Heliodoro, & Marcellino: valet ebur ex lacte equo rabido, ex Nemesiano. Rabiunt enim equi variis de causis, vt apud Hippiatricos: nam elephanti sanguis ad reumatismos valet, ex Plinio, quo morbo equus maxime laborat. Equino generi suilla omnia inimica & inuisa, grunntus, fœtor, & halitus: ad equos pneumaticos porcellum lactantem iuxta equum affectum, vel sanguinem feruentem, statim in fauces eius infundas, Pelagonius; hinc ad hominum pulmones valere compertum est. Equis naturali odio camelus aduersatur, testibus Eliano, & Plinio. Cyrus in prælio aduersus Cræsum camelos contra equestratum instituit, hac ratione, quod camelus equum reformidat adeo quidem, vt ne speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat, idcirco commentus est, vt equestratum Cræsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet: simulatque in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisque camelis, retro se auertunt, vnde spes Cræsi interiit, ex Herodoto. Equis morbus immedicabilis est asthma, cui lac cameli auxiliatur, & anhelosis, ex Auicenna. Lupus, multis terrorem infert, erinaceum perhorret: si erinacei sanguine molli, & aqua calida gargarisimus fiat, vocem raucam, & obtusam emendat, quem adimit lupus anticipato obtutu, ex Æsculapio. Leo fortitudine sua animalia omnia exterret, & quæ nunquam eum viderint, vel experta sunt, audito rugitu, attonita manent: ob id leonis adipe si quis suum corpus liniuerit, ab omnibus bestiis tutus erit; & leonis corium si lupi corium contigerit, depilat illud, & similiter alia coria. Sed gallus leoni ferarum generosissimo terrori est, tale & tam ferum animal crista, &

sta, & cantu fugat: nam magno terrore conficitur, immo tradit Proclus; dæmones leonum forma apparentes, etiam gallus exterrēt, ex Aliano & Zoroastre: ob id gallinaceo iure perunctos, pantheræ & leones non attingunt, ex Plinio; ad tertianam gallinacei testes propinantur, ex Alberto; & ad arram bilem, & ad longas febres gallinaceum ius præbent, ex Dioscoride, cui morbo leo maxime obnoxius. Accipitrem chamæleonti maxime inimicum, extrahere enim supra ad se volentem tradunt, & voluntariò præbere se lacerandum ceteris animalibus, ex Plinio; felle glaucomata & suffusiones corrigi proprie creditur, tridui inunctione: chamæleontis fel tantâ vim habere creditur, ut hypochyses intra triduum inunctionibus sanet, ex Marcello: accipitres hebetudini oculorum præ ceteris auibus obnoxii sunt, ut etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucâ scilicet, quam medicinæ gratia requirunt. Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, ex Plinio; si lacertum per medium ferias, & discindas, tacita consensione ex se solidescit, ex Solino & Phile: cochleæ tum vulnera alia, tum maxime quæ nervi acceperint, conglutinant, Dioscorides. Simius supra modum horret testudinem, eaque visa mirum est spectaculum, quanto cum horrore resiliat bestia; vnde qui alligant testudinem catenæ, a qua reuinctus sit simius, ut effugere non possit, incredibile est dictu, quam discrucietur, ut metu fere exanimetur. Simiæ vinum bibunt, & ebriæ capiuntur, ut Athenæus refert: si quis testudinem abluerit vino bono aliquandiu, & acceperit de sanguine, illumque tum vino miscuerit, & dederit etiam bibendum mensura dimidii calicis mane ieiuno tribus diebus, videbit diuinam vim, ex Myrepso. Perpetuæ sunt rixæ testudinis & perdicis, quarum altera luxuriosa, altera casta.

Animalia, quæ cum venenatis animalibus præliantur, contra eorum venenum valent;

C A P. XXII.

SVNT & animalia, quæ antipathia quadam cum animalibus venenosis præliantur, & eorum carnibus vescuntur; a Natura edocti sumus cōtra eorum venenum valere. Exempla. Ceruorum est cum serpente pugna, neq; hostem ipsum serpens in latebras se condens; aufugere potest: etenim munifico quodam Naturæ munere, cerui narium spiritu foras serpentes extrahunt, extractumq; mandunt, & Aliano: ob id cerui adipe perunctos serpentes omnes fugiunt;

Ef

& lapis *bezahar*, qui ex lachrymis cerui fit, contra venena efficacissimum antidotum, eius coagulum contra serpentum ictus, & pellis substrata a serpentibus tutos reddit, abigunturque omnes adusto ²⁹⁴ ceruino cornu. Elephantorum quoque anima serpentes e cauer-
nis extrahit, & cum dracone inimicitias gerit; eius adeps ad vene-
na valet: nam eo peruncto, aut suffito, oportet serpentes velocissi-
me aufugiant, ex *Æliano*; cibo quoque efficacissimum medicamen
contra serpentum venena. Circa *Thessaliam* tanta serpentum co-
pia est, ut nisi a ciconiis deuorarentur, incolæ pellerentur, ex *Aristo-
tele* in *Mirabilibus*; lacertos, chersydros, aliasve pratorum pestes, &
maxime tenchrum sectatur: earum membra contra omnia vene-
nata valent, ex *Æliano*; sic aqua contra pestem e ventriculo earum,
ex *Quintiliis*. Scorpionibus maxime contrarius stellio tradi-
tur, ut visus quoque pauorem iis inferat, & torporem frigidi sudo-
ris: itaque in oleo putrefaciunt eum, & ea, quæ scorpius pupugerit
loca inungunt, *Ælianus*, *Philes*, *Plinius*, & *Galenus*. *Mullus* piscis
leporem marinum capit, & eum comedit: valet contra eius mor-
sum. In luto *Nili* volutus ichneumon, apricat se, donec tergum
sicceretur, & dure scat, sic irruens in aspidem, vel caput eius mor-
sum amputat, vel mordicus apprehensam cauda in fluuium trahit, ex *Ni-
candro* in *Theriacis*, & *Æliano*: draconum adipem venenata fugiunt,
item virus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos, ex
Plinio. *Mustela* serpentem impugnat, & basilisco serpentum ve-
nenosissimo mustelarum cinis exitio est; adeo Naturæ nil placuit esse
sine pari, ex *Plinio* & *Solino*; caro eius veneno aduersatur, ex *Aui-
cenna*, & aduersus serpentum venena valet. Sui serpens aduersatur,
quum deuoratur ab ea; imo talis & tanta vis, salamandra a suis in-
nocue etiam manditur, ex *Plinio*. Apro in *Pamphylia*, & *Cilicia*
montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, ex *Æli-
ano*; suis iecur cum vino sumptum, venenatorum moribus mede-
tur, ex *Simeone Serhi*: contra serpentes auxiliatur verrinum iecur.
Magna est aquilæ pugna cum draconibus, & anceps valde, eos rapit
vnguibus, & rostro in aera; illam vero angues multiplici lapsu in-
uoluunt, ut colligari simul cadant: *Florentinus* in *Geoponicis* ait
serpentem non accedere ubi iacet aquilæ, aut milui sterco, aut ex
combustis pannis suffusus fiat. *Ibis* a Græcis *ἰσιόφαρος* dicitur ab esu
serpentum, & pugna: colitur ab *Ægyptiis*, quia non solum serpen-
tes

res necat, sed eorum oua frangit, & suis pullis in escam affert: assa serpentes depellit, eorumq; morsus sanat. Gallinæ aspectum, & cantum basiliscus timet, contra serpentes pro gallinis pugnat: cuius ius porum contra serpentum morsus valet, ex Plinio; & gallinæ dissectæ, & adhuc calentes appositæ serpentum moribus auxiliantur, eorumq; cerebellum etiam in vino bibendum datur, ex Dioscoride. Testudo cum serpente pugnat, contra salamandræ venenum valet, ex Nicandro. Chamæleon volentem supra se accipitrem ad se trahit: ad hausta chamæleonis oua datur in potu sterco accipitris evino, ex Bellunensi. Non omitemus & hoc mirū. Mures aranei, si orbitam (id est vestigium rotarum currus volutatione impressam) transiere, moriuntur; quare & terra morui, quem infixerint, inspersa remedio est, ex Aliano.

De mutua plantarum antipathia;

CAP. XXIII.

SEQVUNTUR quæ non altera alteri, sed mutuo sibi adinuicē aduersantur. Quercus & olea tam pertinaci odio dissident, ut altera in alterius scrobe depacta, moriatur; esitæ glandes capitis dolorē faciunt; oleū ex oliuis capitis doloribus præstat; quercus restringit, oleum relaxat. Peribit filix, quam perambitū copiosior arundo coronet, & contra euanescens abibit arundo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit: arundo contrita & imposita, corpore filicis stirpem extrahit, item arundinem filicis radix: harundo recens trita & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio; filix inimica fœminis, quoniam grauidis abortum infert, cæteris sterilitatem.

Animalia sibi mutuo aduersantia, mutuas & aduersantes virtutes retinere;

CAP. XXIV.

EADEM ratione animalia, quæ mutuo inimica sunt, mutuas & aduersas virtutes habent, ut altera alterius vitii medearur. Draconem elephantis perhorrescit, & mutuo inimici sunt; Æthiopia dracones ipsos generat, quos elephantorū interfectores vocat, grauesque inter se geruat inimicitias: moritur in dimicatione elephas, moriensque complexum elidit pondere; draco ipse fauces circumflexe ambit, flexuque nodi perstringit, ille arborum, aut rupium attritu necat; in aduersos erigunt se, oculosque maxime

perunt, ita vt cæci fame, & mæroris tabe confecti reperiantur: draco elephantiafi medetur, ex Galeno de vipera loquere; & elephantia deps serpentes fugat, ex Dioscoride. Domestica omnes fere lupum timent, & odio habent; ob id ex lupina pelle confectum tympanum & pulsatum, solum resonabit, silentibus omnibus, vt cunque sonoris, ex Oppiano; & habentes caudam lupi, omnes fere fugiunt. Lupi, qui vniuersis odio sunt, adeo natura immanes sunt, vt se mutuo vorent, & sibi inuicem moliantur insidias: nam in orbem circumagendo, & ex vertigine lapsos, facto imperu omnes dilaniant & vorant; idque accidere dicit Ælianus, quum venatus facultate deficiuntur: morbi, quos patiuntur, ex Aristotele, sunt rabies, synanche, & podagra, vt siluestres canes; ob id ad podagram lupum viuum incoctum comedunt, ex Plinio; & qui per lupi guttur biberit in synanche, certissima salute euadit, ex Agricola, & Hali; & lupi pelles ad canis rabidi morsus laudant. Serpens & herinaceus mutuo inter se odio flagrant; quamobrem in latibulo occurrunt, echinus in orbem se contrahit, vt præter spinas nil emineat, irruens in eum serpens, spiris implicatis frustra mordet, & quo arctius illum comprehendens premit, eo magis ipse aculeos infigit, & vulnerat; quibus vt cunque afflicta, non remittit tamen, donec emoriatur; alias simul pari casu intereunt, vel echinus euadens, serpentis mortui corpus adhuc aculeis infixum gestat, ex Oppiano; herinacei caro sumpta morsu a serpentibus venenosis occurrit, ex Auicenna; & serpentum occurfus partum abortu vitiat, & illico parere cogit: echinus pariendo cunctatur; nam asperiore facto foetu, mora temporis maiore cruciatu perit. Ciconia magno vespertilionis odio tenetur, & hæc etiam illius, Ælianus: ciconia ouis perniciem molientes vespertiliones sæpissime vindicant; cum hæc itaque solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio vtuntur ciconia; platani folia in nidos suos inferunt (quod Zoroaster in suis Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes vespertiliones, torpore comprehensæ perniciem afferre non queunt: ciconia pullos qui ederit, negatur annis continuis lippiturus esse, ex Plinio, & Marcello; cum sterus vespertilionis aliquando oculos excæcare dixerit Arnoldus: adduntque Magi vespertilionis sanguinem collectum suo flocco, suppositumque capiti, mulierum libidinem mouere, ex Plinio; quum ciconia casta viuant, vt diximus. Serpens

& rubeta

& rubeta sibi mutuo aduersantur, & vorant; ob id ad occidendos
bufones in ventre natos serpens comestus valet.

De particulari plantarum sympathia;

C A P. XXV.

AD sympathias plantarum, animaliumq; accedamus. Dioscori-
des rutam in cibis commendauit, quæ prope arborem fici na-
scitur, reliquam ferculis abdicauit. Plutarchus; ruta quæ sub ficu
profiit, aut adnascitur illi, & suauior, & sapore mollior habetur;
hydropicis cum ficu decocta ad dimidias partes bibitur, item ad pe-
ctoris, laterum, lumborumque dolores, quum & socias habet vires
ad aliquod malum expellendum. Magna est neperæ & pulegii so-
cietas, decocta in aqua ad tertias, discutiunt frigora; mulierumque
menstruis profunt, & æstate sedant calores; reliqua ex Plinio peres.
Odoratiore sunt rosæ, quibus allia fuerint prope confita: ad dolo-
res, oculorumque vitia valet rosa, eademq; præstat allium. Et inter
rosas, lilia, & allium arcanum commercium: nam si propius seran-
tur, ut se contingant, omnes vegetiores fiunt: contra serpentum
ictus omnes potæ valent. Optime corruda, unde fiunt asparagi, se-
ritur, vbi ad sunt harundines, ex Catone; talem inter se ineunt ami-
citiam; ambo alacriores vires ad Venerem reddunt. Mira est ami-
citia inter vitem & vlmum, ut hæc inter se, velut maritata & felicius
crescant, & vires fructuum prouentus dent vberiores: vitium lachry-
ma lepras, lichenes, & psoras sanat, cortex & folia vulnera conglu-
tinant; sic vلمي cortex & folia glutinant vulnera, & ex aceto trita,
lepris efficaciter illinuntur, & similia. Nec est silentio prætereun-
dum quod de vitis, & oleæ naturali concordia Africanus Florenti-
ni testimonio fretus, posteritatis memoriæ mandauit, si olea inse-
ratur viti, non vuas modo, sed oliuas quoque parere: sed quam mul-
tis vtraque polleat remediis, vel per se, vel simul mista, neminem
enumerare posse existimo.

De particulari animalium sympathia;

C A P. XXVI.

ANIMALIA quæ se inuicem amant, enumerabimus, & quas pos-
sident symboleitates & virtutes. Attagenes ceruos amant, &
corum dorso saliant, ex Oppiano. Attagenis cerebrum libidinem

promouet, ex Auicenna: cerui natura luxuriosa est, vt diximus, cuius genitale Venerem excitare diximus. Perdices ceruos amant; & quando eas capere volunt, auceps cerui pelle induitur, & cornua capiti imponit, & furrim accedit vbi sunt perdices; illæ ceruum ratæ, accedere gaudent, vt discedere nolint, ex Oppiano. Valent perdicum oua ad Venerem. Amant & perdices capram; diximus iam ad coitum feruentes. Præcipuus est amor columbæ & tinnunculi; vetusque est Democriti præceptum, ne columbæ suas sedes perosæ relinquunt, tinnunculi pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stipatisque opercula imponuntur, & in angulis columbarii suspenduntur; quæ res auibz amorem loci conciliat, ne vnquam deferant, ex Columella: eius fimus oculorum albugines extenuat, ex Plinio; & columbæ sanguis ad oculorum viria, & equorum leucomata, ex Hippiatricis Græcis. Hirundines homines amant, & intra domos cum hominibus habitantes nidificant, & redire quotannis ad eosdem nidos solent: homines dociles reddunt, amoremque mutuum conciliant. Canis homini amicissimus inter omnia animalia, cuicunque corporis dolori si lactens carellus admoueat, apponaturque, transire in eum morbus dicitur, idque ex exenterato, perfulsoque vino deprehendi, vitiato viscere illo, quod homini doluerit, ex Plinio; sic in chiragra & podagra, & omni arthritide nil præsentius ad tollendos cruciatus, quamlibet efferatos, & præsertim quibus pilus concolor. Sargus piscis adeo mire fœdo caprarum amore tenetur, vt ab Oppiano describatur:

Inuadit sargos caprarum mira cupido,

Qui madidi fimas cupiunt tractare capellas,

Montanis gregibus, quamuis tot agmina ponti, &c.

Ex Aliano, piscis mire salax est, & alienas vxores deperit: hirci luxuriosi sunt, vt diximus.

De mutua plantarum sympathia;

C A P. XXVII.

EX mutuis plantarum amicitiiis symboleitas virtutum innotescit. Myrtus lætiore coma virebit, vberioreque fructum pariet, si comes rosa iungatur; Item cum myrto consortium iniens rosa, fructuosior euadit: mutuas habent facultates, constringunt, & valent ad sanguinis excretiones, alui profluuia, lippitudines, & alia oculorum

lorum vitia, aurium, sedis, capitis dolores, ignem sacrum, & vrinam. Inter rosas & lilia arcanum est commercium; si propius consistant, ut se tangant, vel saltem aspiciant, rosarum & liliorum flores odoratiores & latiores nascuntur: igni sacro, & vulneribus valent, & ambustis lilii radix cum rosaceo, & compluribus medicamentis simul admista valent. Democritus testatur punicam, myrrumque mutua consuetudine mirum in modum oblectari; quod si inter se societate, & consortio fruuntur, fertiliores reddi; radices quoque etsi aliquanto distent intervallo, mutuo complexu exhilarari: fere eadem facultates, constringunt, vrinam cient, ad sanguinis excretionem, ad oris, sedis, aurium, & oculorum vitia, lippitudines, & alui profluvia, contra scorpiones, & alia venenosa animalia. Scilla omnibus amica, in summa quicquid scillæ fuerit consitum, facilius germinat, & celerius gliscit, ex Theophrasto; & scillæ flos virgata specie proficiens, modo celeriter non emarcescat, fructuum proventum, ac vberem annonam nobis promittit: nobilissima bulborum scilla, nota beneominata sua nomenclatura *pancratii*, ad cunctos morborum affectus profligandos promittens auxilium. Etiam in limine ianuæ suspensa, contra veneficiorum noxam amuletum esse tradit Pythagoras; semper viuax, terno foliorum proventu in anno, etiam pensilis diu vitam prorogare potest.

De mutua animalium sympathia;

C A P. XXVIII.

MUTUUS animalium amor ostendit mutuas facultates. Vulpes cum serpente amice degit, ambæque in cauernis gaudent: utraq; ad elephantiam valent, vulpis sterces cum aceto ad lepram valet, ex Marcello; & serpentis caro ad idem valet, ex Dioscoride, Galeno, & aliis. Coruus vulpi amicus, ex Aristotele; corui cinis podagras sanat, eiusque pellis tussi medetur; vulpes decocta ad podagras valet, eiusque pellis ad asthma, ex Plinio. Refert Plutarchus Nigidii opinione, quod ubi picus, ibi etiam lepus visitur. Diximus ad soluendum eos, qui se maleficiatos putant, utrumque valere.

DIXIMVS de plantis & animalibus, & de eorum simplici sympathia, & antipathia; nunc quam habeant inter se plantæ animalia & lapides discordiam, & amicitiam. Caprificus tauros quamlibet feroces collo eorum circumdata, in rātum mirabili natura compescit, vt immobiles præstet, ex Plinio. Sed Plutarchus ad ficum, non ad caprificum mansuescere dicit; ego ad caprificum dicerem: nam & caules caprifici, si carni bubulæ inter elixandum addantur, vt Plinius alibi scribit, magno ligni compendio eam percoquunt. Hominem nouissima calamitate castigatum designaturi Ægyptii, taurum pingunt, caprifico alligatum; hic enim cum mugit, si de caprifico ligetur, redditur mansuetus. Horus Apollo: Taurorum sanguis fibris refertus est, quare omnium celerrime coit, & durefcit, ex Aristotele; ideo lethifer in potu, Plinius: excepta Ægypti, ibi enim sacerdos Terre vaticinatur, tauri sanguinem bibit: tantum potest sympathia illa, de qua loquimur, vt aliquādo religione, vel loco fiat. Caprifici succum lacteo succo turgentē ex posca, Dioscorides propinat ad haustum taurinum sanguinē: sic Nicander Galenus, Aetius, & Plinius. Galli, qui fico pependerit, celerrime tenerescunt, ex Plutarcho in *Symposiacis*: quū inter obsonia Aristarchi coquus immolatū Herculi gallum gallinaceum apposuisset tenerum, fico acceptum referebat Aristio, contendensque iugulatas aues & præduras teneritatem contrahere, quæ penfiles adhæsero fico. Celsus Aurelianus de morbis cutis, refert, quod quidam a gallo gallinaceo pugnatore leuiter læsus, in rabiem venerit: ficus rabioso- rum canum morsus, folio trito ex aceto, restinguit, ex Plinio. Lupus scillæ bulbos contingens, resolutus fatiscit, ex Phile; vnde vulpes propter lupos latebris suis scillas apponunt, ex Zoroastre in *Geoponicis*: squilla cum pice illita ad canis morsus, rabiemque, quæ eadem querit, quæ lupi rabiosi morsus. Cancer obiecta polypodia herba callos pedum, & ungulas exsuens abiicit, quæ rimis pedum mirifice iuuant: ego quia atram bilem eiicit, ex Galeno, & Actuario: & canceri morbus ex arra bile gignitur, & tetra vlcera, vt alibi diximus. Hedere suffitus perimit vespertiliones. Africanus, & Zoroaster in *Geoponicis*; & platani aduersantur vespertilionibus, ex Plinio: ne vespertiliones ingrediantur, ad ingressus omnes platani folia

folia suspendit, Africanus. Vespertilionis venenatus est morsus, ex Arnaldo: concipit, & parit optime, quia ouipara, & viuipara est; hederæ contra morsus venenatos, utpote phalangiorum, & sterilitatem inducit, & fœtus extrahit vuluæ indita, ex Dioscoride: platanus etiam serpenti resistit. Ciconiæ platani folia in nidos afferunt, ut vespertilio abigant. Harpæ hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, vel ut abigant blattas, Zoroaster & Ælianus. Hederæ nigra morbos sanat, harpæ autem præueniunt, Oppianus primo de aucupio. Harpæ, siue ossifragæ infariabilia sunt animalia, & nimio infarctu lienes obdurescunt, & coctionem impediunt, utuntur hederæ, quæ lienosis prodest, Galenus, & Plinius; necat enim pediculos, ex Dioscoride; & blattas etiam necare potest, ob id, ut eas abigant, imponunt. Zythum potus genus, quod ex hordeo fit, elephantia sin gignit: eo ebur perfusum, obsequiosum, & operi tractabile redditur, ex Dioscoride: ebur nanque lepræ plurimum prodesse scribunt Rhases, & Albertus. Ebur radice mandragoræ senis horis decoctum remollescit, lentumque ad cuiuscunque imaginis, obsequia reditur: cuius drachma in potu, aut cum polenta in panis ossa, vel obsonio data, dormituros protinus homines illo habitu, quo hauserint, ereptis omnibus sensibus, internas, quaternasve, ex quo portionati sunt, horas adfirmant: utuntur hoc Medici cum scindendi, aut vrendi negotium urget, qui in lethargum, aut pestilentiam inciderint, dentis elephantis scobe utuntur, ex Aetio. Varro oleam sterilem scribit, quam capra primo germinatu depauperit, aut lingua perlustrauerit, ex quo factum antiquitus, ut Mineræ olearum antistiti, caprini generis nil immolarint præsci, licet aliter scribat Plinius. Capra luxuriosa est, & luxuriam inducere diximus; contra olea luxuriæ, & immunditiæ inimica: & diximus alibi oleæ collectores antiquitus virgines fuisse, oleumque venenum labefactat; capræ carniū esus graue olentiam sudoris inducit, ut obiciebatur Thebano athletæ, qui continuo hisce carniū depascebatur: folia olearum, & omphacinum oleum abominabile virus absument, & sudores cohibent. Ostribæ accipitrum, si ad aurum admoueat, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum heracleotem lapidem sua vi prædicant, quasi præstigiis & captionibus. ferrum ad se trahere, Ælianus: accipiter assus & in cibo sumptus, animū corroborat, melancholiæ resistit, ex R. Mose in aphorismis: de auro

idem ab omnibus prædicatur ad cor exhilarandum, & confirmandum. Vite nigra si quis villam cinxerit, fugere accipitres aiunt, turasque fieri villaticos alites, ex Plinio: laborat podagra frequenter accipiter, & fit, cum humor descenderit ad articulos pedum, & digitorum: pituitam, aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit, circumligata nigra vite, sanat. Odit radicem siluestris asparagi accipiter; oculorum obscuritate laborat, & huic morbo maxime obnoxius: asparagus oculis claritatem affert. Mirum est murium cum radicibus maioranæ consortium, ac si auxilium ab ipsa deposcerent: valet sampſuchus ad vteri effectus omnes, vtero præcipue valent mures, & fecundissimi sunt: nam prægnantes etiam alios mures in corpore prægnantes habent. Menander vnus è schola Græcorum tradit, radices betæ coctas tetræ allii odorem, ac virus extinguere, si super manducetur: allium ex Dioscoride sæpius manducatum visum hebetat, betæ vero vsus frequens nyctalopiæ est utilis. Ricinus feritur in hortis, ad arcendam effodientium talparum iniuriam: folia eius oculorum epiphoras sedant; carent enim oculis. Natura fexularum murænis infestissima, moriuntur ea tactæ; contra viperas pota in vino pollet: venenatus est murææ morsus, vt serpentis, atq; cinere capitis eiusdem murææ curatur, vt viperæ, etsi cum viperis coire putantur. Deleterix facultatis magnes est, vt qui hauserint, lunatici, & melancholici efficiantur: contra venenum est allium, & ad ictus viperarum, & rabiosorum canum, & contra aquarum mutationes, ex Dioscoride, vnde facile coniecere possumus contra magnetem valere. Hic non dissimulanda celebris illa magnetis & allii discordia, tantum inter eas odium esse, vt magnes ferrum negligat, ne dum alliciat, si allio confricetur, quemadmodum Plutarchus adnotauit, & post illū C. Ptolemæus. Asinis placent cucumeres, summeque experuntur, furiant mirabili voluptate, allecti quoque odorè eminus sentiunt; quare munienda sunt cucumeraria, ne illi erumpentes ea depopulentur, conculcent, & proterant: cucumis oblitâ pedore cutim illustrat, vitiaque faciei emaculat: asininum lac conferre aliquid candori cuti in mulierum cute existimatur. Poppææ Domitii Neronis coniux quingentas per omnia secum foetas trahēs, balnearum etiam solio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens, ex Plinio. Multæ sunt herbæ, quas serpentes horrent, non solum aspectu, vel sapore, sed etiam nidore, eorumque

rumq; venenis medentur. Rutam horrent serpentes; mustela cum serpente dimicatura, ruta se munit, serpentes fugat nidore ruta, si v-
ratur, & contra serpentes & lethaliū medicamentorum antidotū
est. Sic & scordium. Serpentib. adeo inimica est fraxinus, vt ne ma-
rutinas quidem, occidentalesve vmbas quamlibet spatiofas serpēs
arboris huius attingat, vnde si fronde ea gyro claudatur ignis & ser-
pens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere serpentem: contra
serpentes pollet. allium ad viperarum ictus valet, cum magnopere
eius odorem fugiant; nec solum serpentes, sed alites à iactis semini-
bus, eius odore delibutis, fugiunt. Exhorrent feles rutam, vnde a-
iunt pullis gallinaceorum succo eo perfusis, arceri feles ex auariis:
feles nonnullos fixo oculorum obtutu lædunt, alios sola præsentia
fascinant. superius diximus ex Aristotele rutam contra fascinati-
ones valere: ad felis morsus valent, quæ ad canis, sed rabiosi; rutæ suc-
cus valet; potest etiam ad assumptum cerebrum cari venenosum.
Serpens, iniectis frondib. quernis moritur; diximus ad dryini mor-
fum valere. Tauri, illitis rosaceo naribus, oborta vertigine concid-
unt, ex Zoroastre. Rosæ cirra expressionem cōtusæ contra humo-
res, qui in stomacho coierunt, valent: coit sanguis in stomacho, vt
diximus, & in pluribus symbolum habet. Moriuntur vulpes amy-
gdalarum pastu, ex Plutarcho: rufsi medentur, vt vulpes.

*Herbæ, & animalia voracia, concoquendi facultatem hominibus
præstant; CAP. XXX.*

Aalias plantarum, animaliumque actiones transeundo, occur-
runt voraces herbæ, & animalia; herbæ enim sunt, quæ alimē-
tū adeo ingens è terra exhauriunt, vt in confinio reliquæ perarefcāt:
ob id ad ventriculi confirmationem valere conicio: vt animalia
voracia, infatibiliaq; præstant nobis facultatem ventriculum ro-
borandi, & vim cōcoquendi, ad quæ nata & creata sunt ab altissimo;
eius carnes comedendo, vel pelles accipiendo, & vētriculo applicā-
do. Nasturtium reliquis herbis iuxta satis succum adimit, quod So-
crates apud Aristophanē cōqueritur: & Persas legimus olim nastur-
tio victitasse, quo magis ab excreatione sputi, & mucoso narium e-
munctu, & lotii profusione se vendicarent; dicit enim Hippocrates,
absumit corpus. Natura ei erucæ & sinapi similis. Sinapi multā terrā
absumit, ob id stercoreatā, & congestitiā quatit, puluereq; fouetur,

nec minus humore gaudet: fit ex eo sinapis mus, quo languescens ventriculus ad cibi appetentiam excitatur. Atriplex in hortis nascitur iuxta se non quicquam nisi languidum patitur. Pythagoras eam culpari, quod difficillime coqueretur. Sed quæ difficillime coquuntur, concocta multum præstant alimentum. Capparis radix vltro citroque diuagatur, cogitque solum sterilesce, nisi primum area in defossam cauata, tripis vndique circumstructis lapide coerceatur: fastidia ciborum discutit, & elanguescentem appetentiam inuitat; foris apposita ventriculum confirmat. Animalia voracia cognoscemus & insatiabilia, quæ ingluuiem ante ventriculum habent, gulam amplam & latam, & laxum intestinum, quo facile egerant. Struthiocameli mira natura concoquendi, quæ sine delectu deuorant, Plinius; ferrum deuoratum concoquit; sunt qui dicant, quod non proprietate vlla, sed vi sui caloris; quod absurdum penitus retur Aphrodiseus; leo enim, qui longe quam struthiocamelus calidior est, ferrum concoquere non potest. Lapides quos deuorat, diu in ventriculo asseruatos concoquit, ex Æliano: ventriculus struthionis omnia concoquentis loco medicamenti habetur, quod homini concoctionem adiuuet, & confirmet: lapides in ventre inuentos, collosum suspensos laudat Kirannides ad bonam concoctionem: pelles cum plumis mollioribus concinnatis stomachicis applicant. Aquila in assequendis ad viuendum necessariis rapinas facit, ad se explendam lepores, hinnulos, anseres, & alia pleraque capit, vt non vere rex, sed tyrannus videatur; omnes vincit & vorat, & hostes omnes habet, vt non solum viuentem extimescant, sed pennæ eiusdem cum aliarum pennis commistæ putrefaciant omnes, ex Æliano: eius pellis curata cum plumis suis stomachicis fascia apposita, mire iuuat. Offis fragilis aquilis cognatum genus, vtcunque carniuorum; sic dicta, quod ossa ex alto deiciat super saxa, vt eis contractis medullam edat: cuius venter arefactus, & potus iis, qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneatur: capientes cibum, quidam ad alligant ex hac causa, sed continuare non debent, quia facit maciem, ex Plinio. Harpa ex eodem genere idem efficit. Vultur auis rapax, & carniuora, cadauera sectatur, & exercitus sequitur, futuram hominum stragem præsentiens, ex Æliano. Umbritius aruspex ait triduo ante, aut bi-duo volare eos, vbi cadauera futura sunt; & multi exercitus sequentes repente apparent; hominem morti propinquum, quando super-

premu-

premiū diem agit, diligenter obseruant, vt prouerbio circumferatur, *vulture edactor*; vulturum pelles pellificibus venduntur, qui paratas illas satis magno precio vendunt, tanquam ventriculo salubres; nam impositæ concoctionem promouent, ex Bellonio, & Alexandro de Benedictis. Insatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto intestino transcunt cibi, vt lupis ceruariis, & interaues mergis. Plinius ex Aristotele, mergi ventriculum, quod ea auis voracissima sit, & plurimum concoquat, nostram quoque concoctionem roborare posse ait; ob id eius pellem, cum plumis interioribus paratam à pellifice, & nostro ventriculo applicatam, vim, concoctionemque promouere non calore tantum suo, sed eius proprietate: & mergi ventriculus in cibo sumptus stomacho medetur, ex Sereno. Gallinæ calida natura præditæ sunt; nam & venena conficiunt, & aridissima quæque semina, vt nonnunquam arenas, lapillosque ingluuie sua deuoratos dissoluant, tanta vi percoquendi, vt lapillos consumant; quæ interiore ventriculi galli sinu residet membrana, secta in laminas, cornu specie similis (ea vero inter coquendum abiici solet) siccatur, tritaque in vino conuenientissime stomachicis datur in potu, ex Dioscoride. Columba pulueratrix est, & calidissima, lapillos propter calidam stomachi temperiem deuorat Archigenes apud Galenum, palumbum stomachicis in cibo conuenire dixit. Anser natura vorax, ventriculo calidissimo, improbum anserem apud Virgilium inuenimus, quasi insatiabilem: stomachus stomachicis prodest. Cignus cura parandi sibi cibi non segnis, in anserino genere forma & virtute consimilis. Anates voraces sunt, gula ampla & lata, ex Aristotele, ex natura anserum. Archigenes apud Galenum inter aues quæ stomachicis conueniunt, in cibis anates connumerat, & M. C. Censorinus (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio maceratos prohibens inedia, aliubet carne anatis, palumbi, aut leporis. Larus auis rapax, & vorax. Suidas & Varinus; cibum à mari petit, cum anate & harpā dissidet, chelas sublimēs abripiunt, ex alto deicientes, magna vi ad saxa allidunt, itaque esculenta, testis seiunctis, eligunt, *Alianus* ex Eudemo, delphini ad littora eiecti, ab eis exeduntur: venter eius aridus potus, & gestatus concoctionem maxime confirmat. Lupi voracissimi, & propemodum insatiabiles sunt; pilos, & ossa deuorant, & multa solida: frequenter ob hanc causam ægrotant; in fame seuiunt; dum edunt, ne-

minem amant, quin etiā aspici indignantur; etiam terram in fame edunt, ex Aristotele, Plinius, & Solinus: Auicenna laudat carnes luporum, tanquam viles stomacho frigido, humido & debili. Maxime omnium piscium gulosus est cestrus, & insatiabilis, quare ventrer distenditur, ex Aristotele: ventriculus mugilum in cinerem reductus, & cibo sumptus, ventriculi exoleti vires non minus reficit, quam ventriculi gallinarum pelles.

Animalia, quæ venenatis herbis vescuntur, contra earundem venenum præstare; CAP. XXIII.

SUNT & animalia quæ venenatis herbis vescuntur, & animalibus. & quum nihil mali passa sint, argumentum præbent, contra eorum venena valere; & Natura nos eiusmodi spectaculo admonet, quomodo iis mederi possimus, qui ea ederint animalia casu, vel ab eis vulnus acceperint. Asinis ferulæ gratissimo sunt pabulo, cæteris vero iumentis præsentaneo veneno; quæ de causa id animal Libero patri sacrificatur, cui & ferula: asini lacte epoto venena extinguuntur; peculiariter si hyoscyamum, ixiā, leporem marinum, cicutam, opocarpalum, aut pharicon, aut dorycnium ederint. Suillum pecus cicuta saturatur, ex Æliano: si homo eam biberit, sanguis congelascit, & eatenus concreione fit spissus, ut inde moriatur; hyoscyamo deuorato non moritur; talis, & tanta vis venenis salamandræ à suis manditur, ex Plinio; immo quando salamandram comederit sus, ipse extra periculum est, eos autem, qui suis carnibus vescantur, interimit, Ælianus. Suillarum carnium ius opitulatur contra buprestim, ex Galeno, axungia contra scorpionem & canum plagas, adeps cum vino salso contra hyoscyamum, ex Dioscoride, & serpentes; iecur venenatorum moribus, ex Simeone Serhi, & recrementum, ex Aetio. Sturno cicuta alimentum est, homini venenum; in cibo sumptus, iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberint, & si quid prægustauerint, omnino non læduntur. Sed sturno allium venenum est, ex Æliano, & contra cicutam valet, ut etiam contra venena. Gallinæ taxī fructu vescuntur, & nigrae fiunt, nec eo interficiuntur: ius earum contra toxica valet, ex Aetio, Plinio, & cæteris. Coturnicibus elleborus alimentum est, hominibus venenum. Lucretius:

*Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capreis adipēs, & coturnicibus auget.*

Et co-

Et coturnices aduersus venenum plerunque dantur. Capræ veratro & scammonio depascuntur, ex Dioscoride, & Plinio. Pinguescunt capræ, & coturnices veneno placidissima animalia: bibitur caprinus sanguis contra venena. Napelli frondes à quouis animali illibatae restant, præterquam a muscis quibusdam, quæ illi turmatim insident, contra eius venenum ex eis paratur antipharicum. In oleandri frondibus animalia quædam, vt cimices cubant, quæ contra eius venenum valere scimus.

Huius capitis locus erat in fine sexti libri, sed prætermissum, ne periret, huc accessit.

Numerum frondium, & caulium, plantarumq; partium ad febrium membrorumq; numerum valere; CAP. XXV.

NE quid desit ingeniosæ naturæ, quo plantarum partibus demonstrare possit, tertianis, & quartanis mederi, caulium, angulorum numero, radicum, nodorum, foliorumve febrium circuitus ostentat, vel quæ choleram, aut bilem deiciant, ex quibus tertiana, vel quartana gigni solet. Nec silebimus aliud Naturæ monumentum; nam sicut tertiana plerumque in quartanam degenerat, sic & plantarum caules triangulares in quadrangulares abeunt, quod casu fieri fortasse quispiam inscius putaret, quum nil nisi rara lege, constituto ordine, à Natura sancitū sit. Observatio numerorū vtilissima, & magni vtiq; facienda. In sacra pagina legitur Deū omnia numero, pōdere, & mēsurā cōstituisse, idemq; à Platone repetitū. Numeri à Pythagora nō neglecti, Aglaophemo, & Platone, qui diuinā numerorū obseruationē iudicauit. Nos hic pauca, alibi plura dicemus. Pythagoras imparē numerum perfectū & plenū dixit, parem contra indignū, deficientē & imperfectū. Impar se ipsum addendo, parit, additus pari, & conduplicatus parē gignit, vnde videtur habere vim principii, diuisionis nescius. Homerus quidē scientiarū fons vnitatis naturā in bonitate constituit, dualitatis in malo: nā bonum vnitatē dicit, afflictionē vero dualitatē. Superis imparia semper tribuit, inferis paria. Nestor Neptuno immolat nouem tauros; Achilles Patroclo omnia dat paria, equos quatuor, & cætera. Plinius impares numeros ad omnia vehementiores credit. Centauriū minus caule anguloso bilē ex aluo exigit: datur eius decoctū tertianis, bilem per inferna deiciēs; quo factū est, vt *febrifuga* dicatur à multis. Alarum caule anguloso: ex Mesue bilem deiciit. Chamædrys

species est quadrangulo caule, vocant *febrisfugam*, quod eius decoctum tertianam fuget, & finiat, bilemque trahat. Melissophyllum caulem balloti similem (quod quadrangulum est) habet: Auicenna attraharios vapores à sanguine ortos deturbare dixit; Serapio sollicitas imaginationes tollere, ab eadem bile exortas. Ebulus, & picnocomon quadrato caule, bilem extrahit. Sacra herba caules angulosos habet, tertium à terra geniculum datum potandum in febribus cum foliis circulantibus, & quartanis quartum iuuat, ex Dioscoride, & Plinio. Buglosson quatuor thyrsos emittit: cum semine & radice tritum, potumque contra tertianos horrores prodest; quæ quatuor, ad quartanas. Plantago anguloso cauliculo, cuius tres radices cum tribus cyathis vini tertianis auxiliantur, & quartum quartanis. Graminis genicula nouem, vel minus, vel è duobus, tribusve herbis ad hunc articulorum numerum inuolutis lana succida nigra, iuuant ad remedia strumæ, panorumve. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissime capiti contra dolores adalligatur, ex Plinio. Quinquefolium prodit Theophrastus, facta radice arida, quæ prius rotunda erat, fitque quadratû. Dioscorides bili cum vino ad febrium circuitus præbet: in quartana quidè quaternum ramalorum folia; in tertiana vero ternum, in quotidiana vnus. Plinius quinquefolium prerygiis digitorum mederi ait. Plantago, aquatica quinqueneruia est, etiam digitis medetur. Trifolium asphaltiti terna folia, aut semina: in tertianis cum vino potui dètur & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus discutiant. Poterium folium in tria diuisum habet, ad tertianas, ex Plinio valere scimus. Helioscopium tricoccum: feminis tria grana tertianis, quatuor quartanis dantur, ex eodem. Cucurbitæ femina bina, mirum dictu, si fuerint pari numero adalligata, febres sanare dicuntur, quas Græci periodicas vocant. Demonstrant & suis partibus animalia eisdem circuitibus posse mederi. Aranei sunt, qui quatuor pedes habent, & pedum internodia tria, vel quatuor habent, Dioscorides: araneus subactus cum splenio, & linteo illitus, prolitusque vtrisque temporibus, aut fronti, tertianos circuitus per sanat. Est & alterum genus, quod candidam, tenuem, densamque telam orditur, quod in aluta ligatum, & lacerto appensum quartanis circuitibus mederi narrant. Sunt & animalia, quæ cor angulatum habent. Corurnices cor tribolon habent, id est triangulare. Corurnicis oculi suspen-

pensi tertianam curant. Piscibus fere omnibus triangulare, vel quadrangulare. Aurata quadrangulare habet, sparum triangulare. Ex Hippocratis sententia laudantur pisces febribus, quod humidi, & ob id molles, & facile à nostra natura immutantur, concoquunturque, Galeno id etiam assentiente. Melanurus angulare, melanderinus, pagrus angularum, & à Plinio inter remedia ponitur, quæ febrium circuitus tollunt, hepatus, marmor, scarum, merula, quæ elix febricitantibus saluberrima, ex Plinio, & cor eiusmodi habet. Lupus elixus ex aceto, & iure albo, febricitantibus conuenit. Delphini iecur gustatum ante accessiones febrium, circuitus tollit, ex Plinio.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ

NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER VIII.

PROOEMIUM.

AM similitudines illas (*Marine carissime*) plantarum absolui-
mus, qua suis partibus hominum, animalium membra, & mor-
bos demonstrabant; reliquum est, ut coronidem tandem li-
bro imponamus, eas aggredi, quæ celestium siderum simili-
tudinem & mutuum consensum indicant, ut siderum virtutum compa-
tes se commonstrent: res prorsus effatu digna, admirabilisque. Pan-
duntur nobis munifica Phœonea benignitate flores tam inenarrabili co-
lorum varietate, mistura, numero, forma, & motu sidera imitati, ut
ne scriptura quidem sufficiat imagini colorum reddenda, & contem-
planti potius in tam magno sua fertilitatis gaudio Natura lasciuisse
videatur, quam magna hominum admonitione, se celestes virtutes possi-

dere, indicare. Pythagoras, & eius sequaces terra flores collucientes stellarum oculos vocabant, ac sidera cæli flores; & sicut in terra flores stellarum colores, ita sidera in calo terra pratum ostendunt. Columella:

Pingunt & varios cælestia sidera flores.

Immo quodlibet sidus in calo cum suo flore in terris sympathiam possidere, stellarumque influxus, veluti per Pyramidem suscipere dicunt, quæ in calo basim, in flore conum habeat, & hoc cum sideribus consensum demonstrare. Ad eius ortum florem patefacere, ad occasum comprimere, & abire in lacum, dein ad exortum emergere extra aquam, totæque die circumagicum sidere, in eius ortum mane spectare, & eius iter ad occasum usque etiam nubilo die sequi, vel floris forma sideris formam imitari. Inquit Hermes, inferiora hæc omnia ex superioribus vires, & proprietates suscipere, & quanto puriora essent, puriores, & maiores stellarum effectus sortiri; & quum flores sint puriores plantarum partes, puriores illis virtutes impariri: ob id phytotam sideralis scientiæ non ignarum optarem, ut vires, quas in nostris humoribus & artubus possiderent stella, saltem non ignoraret; & eodem tempore, ut in reliquis libris fecimus de animalibus, & lapidibus loquemur, multa enim arcana retinent lapides, immo herbis multo plures, & admirabiliores, nam non tam facile siccescunt, aut putrescunt. Idem sensit Orpheus libro lapidum:

Ex terra vero lapidum omnium genus; inde ipsi
Robur immensum, & varium; quacumq; possunt
Radices, tanta lapides. Magnum enim robur est radices;
Sed lapidis multo maius; quoniam robur incorruptum semper
Generanti mater, & sine senectute præbuit.

Illæ vero moritur paulatim virescens,
Et tandem ipsius fructus, quantum spirans est,
In herbas quidem vere malorumque, & bonorum
Inuenis, in lapidibus vero damnum non facile inuenies,
Siquidem quot herbe, tot lapides.

Auriflo.

*Aurifloras plantas Solares esse, & eiusdem virtutis compotes; sic etiam
generamus & metalla;* CAP. I.

ASTROLOGORVM, & Medicorum calculis sancitum est, principibus duobus nostris corporis visceribus duo magna cæli sidera correspondere, cordi & cerebro, Solem, & Lunam. Dicemus primo de Sole. Sol in cælo fons caloris; in corpore cor, vitæque principium. Sol aureo lucis radiatu mundum illustrat; flores aureo fulgore solis lucem æmulantur, eiusque virtutis compotes. Cordis tormenta sunt febres, spirituum defectus, venena, & eiusmodi similia; sic aurei flores solares his morbis subueniunt. Sed animaduersione dignum, non paruum differentiam esse in croceo colore, si vel splendidus rutilet, aut si hebes, obscurusve caliget: splendor nil aliud est, quam luminis continuata densitas; contra quod rarum, caligine offunditur. Auri, vel Solis colorem tunc quidpiam æmulabitur, quum flauum non nihil, & solare lumen in densum coeuntia splenduerint, vel in eis Solis lumine regeſto, aureo colore refulgent. Aliqua lubet depromere exempla. Heliochryso eximium aurei floris decus, ad radiorum Solis repercussum coruscant lucem, & vegetam intuentibus iaculatur: cernuntur enim in eo corymbaceæ umbellæ à multis extantibus bullis circinatæ, aureo aspectu micantes, diuturnumque splendorem tutantes, ut solarem herbam pronunciare nil verearis: ob id Theophrastus dixit, eos qui huius flore coronantur, vnguentoque ex auro ignis in experto, gloriam & bonam existimationem consequi: cuiusque usus ad serpentium morsus. Abrotonum floribus refertum, comantibus in summo auri fulgore corymbis: exitialium venenorum antidotum est: serpentes substratu, & nidore fugat, & horroribus illinitur. Attriplicem, cuius folia ex viridi in aureum luteum languescunt, vulgus *chrysolachanon* vocat, id est *aureum olus*; valet ad scorpionum & aranei morsus. Chrysogonon aureo verbasci flore, venenatorum morſibus subuenit. Hypericum, ascyrumque aureo flore coruscant; tertianas, & quartanas fugant, & venenosis morſibus resistunt. Ruta aureo micat floris colore: ad horrores febrium circuitu repentes pora valet, redditque inefficaces venenorum vires, & visus aciem excitat. Quinquifolium florem ex candido palleſcentem, auri æmulum habet; bibitur contra febrium circuitus. Potentilla aureis

floribus comatur; manuum & pedum volis admota, mirum dictum, quam cito febrium quarumcunque calores restinguat. Eupatorium Mesuei aureis floribus in umbellam coeuntibus, heliochrysi modo, siue herba Iulia: eius decoctum diuturnis febribus & serpentum ictibus propinatur. Tormentillæ decoctum omnibus venenis remedio est, pestilentia, pestilentibus febribus. Tussilago, recentiorum experimento, contra pestem & pestilentes febres valet. Sonchus melinis aureis floribus; vsurpatur à neotericis contra febres & scorpionum ictus. Florentis verbasci stillatitia aqua datur potanda: in animi deliquiis mirifice cor confortans, roboransque, & scorpionum ictibus subuenit. Cucumeres satiui olfactu reuocant eos, quos animus reliquerit. Melo peponum seminum cremor febribus propinatur. Hyoscyami tertia, quaternave folia pota sanant algidas febres, quas *epiolas* vocant. *Scorzonera* datur cardiacis, rapus, napus, & bunias venenorum vires hebetant: brassica viperarum moribus auxiliatur; sinapi contra febrium ambitus aridum bibitur, & ad heberudines oculorum, ad serpentum, & scorpionum ictus, iris contra venena datur. Hieracium vtrunq; scorpionibus aduersatur. Lactuca silvestris scorpionum, & phalangiorum morsus, chamæpitryos contra venena, phalangiaque; *Lysimachia* flore aureo, acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat. *Conyza* maior, substratu, suffituq; serpentes fugere cogit, earumque plagis subuenit. *Cotonea* mala coloris sunt ad aurum inclinati, ob id Græcis *chrysomela*, & Maroni *aurea mala*; suo præstanti odore, quæ vibrat, lethali venenorum vires obtundit, eorumque vehementiam hebetat. Addit Plutarchus, Pharicum præfens, alioqui venenum in patinam adhuc cydoniorum, vel eius salgamum olentem, ignauium fatiscere, elanguidumque à peculiari natura viribus exhaustis desciscere, illosque incolumes, & illæfos coministum seruasse, quos insidiantes venefici potionarunt, compertumque hoc ex relatu, qui venenum vendentes, rem ita se habere deprehenderunt. Aureus est color mali medici, vel citrii: Iuba in Mauritaniæ commentariis ob id malum aureum dici scripsit: plures sunt eorum species, quæ quia ex auro rufescunt, aurantia dicta sunt, siue narrantia: si aurum ex viridi languescit, limones sunt; si saturate lutescit, poncecia, ordine quo præcedunt, ita vegetius veneni noxas tollunt. Virgilius in *Ge-*

—quo

—quo non presentius vllum,

Pocula si quando sana infecere nouerca,

Miscueruntque herbas, & non innoxia verba,

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ob eorum præstantiam fingunt Poetæ tellurem edidisse nunciato Iouis, & Iunonis connubio. Contra venena nil copiosius describit Athenæus de maleficis, serpentum veneno multandis: quorum esu incolumes euaserunt: arcentque pestilentiaæ contagia: roborat cor, & eius vires recreant, ex Auicenna. Sunt inter persicorum genera, quæ aureo fulgore nitent, ubi maturuerint, chrysomela appellamus, eadem modo pyra, & mala Appia, quæ contra venena existimamus. Eodem argumento metalla, gemmæ, & lapides, quæ aureo fulgore micant, vel aureis guttis steliati sunt, ad eadem, quæ diximus valent. Aurum inter metalla maximo suo fulgore Solem repræsentat; maxima eius vis ad cor, venena, & febres, ut in opere huic dictato loquemur latius. Chrysoprasi porri succum refert, sed paululum declinat à topazio in aurum, visum fouet, cor lætificat, & eius passiones aufert. Solis candida gemma est, & ad speciem sideris fulgentes radios spargit. *Chrysolithus* ab aureo colore nomen habet, quasi aureum lapidem dicas: ad nocturnos timores, & dæmonas valet. Succinum splendenti, aureo, croceo est colore, vocatur *Electrum* Plinius: quoniā Sol vocitatus sit *Elector*, quod plurimi Poetæ dixere, primiq; ut arbitror Æschylus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Hic & differentiam nouā attulit appellando *chrysolectrum*, quasi coloris aurei: hoc collo alligatum mederi febribus, & morbis; & si cum melle Attico conteratur, oculorum quoque obscuritatibus dicunt. Callistratus cuicunque ætati contra lymphationes prodesse tradit, infantibus ad alligatum amuleti ratione prodest.

Croceas plantas, & gemmas iouiales esse; CAP. II.

CROCEI coloris cognatione, post Solem de Ioue dicemus. Seclares herbæ ex lucido in aurum abibant; Iouiales vero, quasi emaculato splendore proluuntur, quum fuluo hebescant, caligentque: nec virtus dispar, earundem fere virtutum compotes utraque sunt, animo, cordi, & venenis valent. Exempla afferemus. Crocum cor exhilarat in tantum, ut perpetuo risu hominem concutiat, au-

ctores quoque habentur, immodico necari gaudio. Mentha Græcain croceis corymbis, copiosos affert flores, odore & vi peramica cordi. Caryophyllata suo olfactu spiritus recreat: eruca venenatis morfib. opitulatur; anagyris ad phalagiorū morfus. Sena mūdāt cor, omnes corporis sensus, animi hilaritatem affert, cor roborat, si medicamenti admisceatur cor exhilarantibus. Asphalarum, siue *santalum* croceo ligno est: Auicenna non modo cordi lætitiā efficacissime afferre dixit, sed illud non parum corroborare, & præcipue febribus aduersari. Sic crocea folia, radices, & succi. Phyllitis, angelicæ radix, & sericum medicinis illis admiscunt recentiores Medici, quæ cordi conueniunt: nam illud mirifice reficiunt. Fuluus balsami succus: abstergit oculorum tenebras, contra venena, & serpentum ictus valet, & ad cordis recreationem. Eodem modo thus, myrrha, & ambra. Subnectemus crocei coloris gemmas Iouiales esse, quibus hebes croceus color in obscurum caliget. Hyacinthos diximus veluti croceo refulgentes; tristitiā fugant, & vanas suspiciones, contra pestiferæ regionis nōxas valent. Auicenna libello De viribus cordis dicit; Hyacinthum cordis imbecillitatem pellere; Marbodeus reddere hominem dicit hospitibus honore dignum, iustaque petenti nil negari, ingenium, gloriam, diuitias, & fulgorem augere, hostibus tutum reddere: quæ omnia à Ioue habet.

Albifloras plantas, vel argentei coloris metalla & gemmas, Lunares esse; CAP. III.

SPLENDET Lunæ sidus albo, vel argenteo colore, & procidentes ab ea radii candescunt: argentea ergo, vel summe alba lunares influxus repræsentant. Sed quia Lunæ color non semper idem, sed variatur ad suas ætates, & diuersas potestates habet, ob id sedulus Phytopta hæc maxime animaduertere debet. Primo quum Luna intermensitrua est, id est æqua portione dimidiata, humida & aliquantisper calida est; quum pleno orbe tumet, calida, & quodammodo sicca est; tertio quum senescit, sicca & frigida censetur. Quarto interlunio, quum omni lumine orbara est, frigida, humidaque euadit. Pleno orbe, alba crocea est; quum dimidiata est, alba flauescens; quum ad coitum accedit, simpliciter alba. Diximus Lunam cerebro dominari, quum manifesto sciamus ad Lunæ vices cerebrum

brum commoueri, augeſcente humectari, & minuyente ſiccari, vt in epilepticis videre eſt. Sed ad exempla veniamus. Scilla flore fere candido eſt, ad comitiales valet; alium comitali morbo opitulari, tradit Plinius, ſi quis eo cibo vtatur, & potione. Amaracus cerebrum roborat. Galāga, ſiue ſilueſtris ruta albefcenti flore, comitalib. propinata prodeſt. Oenanthis inſperſo cibus puluere, ſalutaris. Vitis alba ad epilepticos, & apoplecticos. Altera bryonia eiufdem flore & dote. Idem de dictamno & aliis dicendum. Lapidēs etiam argenteo nidore fulgentes, vere Lunares virtutes retinent, & ad epilepſiam, & alias Lunares virtutes valent. Specularis lapis exaluminati coloris, vt argenteum Lunæ lumen imitari videatur, epilepſiam amouet, & geſtātem caſtum reddit. Margaritæ vere argenteum lumen repræſentant, implentur roſcido conceptu, & nitent pro qualitate ſuſcepti roris; ſi purus effluxerit, candorē conſpici; ſi turbidus, ſcetidū ſordeſcere; eundem pallere cælo minante conceptum; ex eo quippe conſtare, cælique eius maiorem ſocietatem eſſe, quam maris, vnde turbidum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum; ipſo tantum cælo gaudent, ſole rubefcunt, candoremque perdere, vt corpus humanum: Auicenna, & Serapio ad cordis effectus præcipuam opem ferre, & ad nubeculas oculorum valere: contingit, vt cum Luna creſcant, pariterque decreſcant; amouent epilepſiam, vt multi ſcribunt, & geſtātem caſtum reddunt. Sunt & aures marinæ, & conchæ margaritiſeræ & alia quæ plurimæ argenteo vnionum colore lunari, quæ eundem uſum, quem diximus ſubminiſtrare ægrotis poſſunt. Aſpilatem Democritus tradit in Leucopetra naſci, argento colore radiantem, contra lymphaticum habendum, eſt enim lymphatio, cerebri furor.

Rubei coloris flores & gemmas, Martias eſſe, & Martis vires poſſidere; CAP. IIII.

RUBRO, vel fragranti carbonis colore rutilat Martium ſidus; ob id ſanguini, & eius officinæ iecori dominari indicat. Gramen Marti conſecrauit antiquitas, quod ex humano ſanguine procreatum crediderit. Eiufmodi flores ſanguini compeſcendo, purgando, & clarificādo præſtare ſuperiore tertio libro tradidimus. Quod iecori dominetur color ſanguineus, aliqua ex Medicina afferat-

ramus exempla. Rosa sanguineo colore niter; iecorum obstruktionem
mirificam præstat opem. Centaurium aureum florem habet, qui ex
puniceo in purpuram vergit: expedit cunctas iecoris obstrukciones.
Anagallis iocinori mirifice prodest. Martiæ virtutis compotes sunt
etiam rubicundæ gemmæ: vires omittemus, quæ sanguini valent;
solum Martias recensebimus. Inter iaspidis species rufa est, vel san-
guineis lineis interlita: qui eam secum attulerit, securus incedit ab
hostibus noxia phantasmata pellendo, & hominem potentem red-
dit, & fortem, animosum, victoriosumq;: flammam sine igne accen-
dere dixit Orpheus; & lebeti imposita, eum feruere cogit sine igne.
Sardus rubricoloris est; non finit videre timorosa in ædibus, sed a-
nimum auget, & victoriam præstat contra inimicos, audaces reddit
ferentes, & à maleficiis tutos. Corallium probatissimum eximie
ruber: haruspices, eorumque vates in primis validum gestamen a-
mouendis periculis arbitrantur: surculi infantibus adalligati tute-
lam habere creduntur, ignibus diu repugnat, ex Plinio. Adeo san-
guinem mentitur, ut scripserit Orpheus, quod ex Gorgonei capitis
sanguine exortum sit, & filia Ponti in cruorem irruentes, in coral-
lium concretæ sint, ut solidum marmor existimasses: incolumes
reddit nautas è maris periculis, quum è mari nascatur: aduersus do-
mesticas inimicitias valet, fulgura, & tempestates, à quocunque a-
gro repellit, & resistit syphoni, & fulminibus vi Martia. Corneolus
lapis rufus est: iracundias sedat. Hematitidis in Rheno flumine repe-
ritur, coloris minii rubicundissimi: Plinius ad sanguinis vitia valere
dixit. Soracus hematitidis speciem magnetem dicit, quia præcipue
rubor est, & ferrum ad se trahit, quod Marti subest: valet contra ve-
nena, extrahit sagittas & gladios ex vulnere, ex Galeno; timores, &
suspiciones aufert; tritus, & super ardentes prunas iniectus, ut fu-
mus ad cerebrum penetret, videbitur à phantasmatibus infestari.
Orpheus Martes subesse dicit:

Magnetem vero valide amant bellicosus Mars.

Rubicam synopicam laudauit Dioscorides, quæ iocinoris imagi-
nem referret, eamque dari iubet iocinoris vitio laborantibus. He-
phestitis lapis rutilans, & rubicundus, accensas iras compescit, &
tutum gerentem reddit.

Carni

Carnei coloris flores, & gemmas Veneri famulantur;

CAP. V.

DILUTIORIS ruboris, sed peramœni, & blandi venereum sidus est, veluti purpurei, obsoleti, clari. Vulgus, quia carnis colorem æmulatur, *incarnatum* vocat, omnium speciosissimum, optimum indicat temperamentum calidi, & humidi; generationi ob id aptū, & Veneri dicatum. Exemplæ erunt. Antirrhino sunt flores rosei albi, veluti purpurei, vel ex rubro violacei: quo perunctos venustiores fieri, nec villo malo medicamento lædi posse, referunt Magi Pliniani. Malua suppuricante florum colore, velut ex purpureo albidō. Veneri nascitur: semen vnicanlis aspersum genitalibus fœminarum augere auiditates in infinitum tradit Xenocrates, ex Plinio. Caryophyllorū flores dilutius purpurascunt ex candido, quasi purpurea aspergine ad venereos effectus, quasi commendatissima dote. Inter rosarum genera vnum est: minus rubens diluto roseo mire amœno, ac humanæ Naturæ iucundo: ad fœminarum vuluæ vitia, & conceptiones diuinis pollere viribus scribunt: vsus horum fœminis est, circumdato collo monilium vice, contra sudorum virus, & amorum illecebras; ob quas dotes Veneri illud nostri maiores sacrarunt. Amygdalarum flores subrussi, vtuntur eis, Galeni præcepto, ad roborandam Venerem, & ad vires reficiendas. Cyclamino flos colossinus, in rosæ modum purpura nitet: Theophrastus appensam hærentes partus accelerare, & ad amatoria valere dixit, & menses ciere appositu. Eadem dote commendatur gemmæ, lapidesvæ, qui carneo hoc, vel *incarnato* dicto insigniuntur. Corneolus lapis rosei, vel carnei coloris est, vnde nomen adeptum: ad fœminarum fluxum sistendum Marbodeus valere dixit, ac digito, collove adhærentem excandescens iras reprimere: decet enim Venereos non iratos esse. Onyx eiusdem coloris, onychas Græci vngues vocant, onychinus vnguuium est, admista rubori albedo, velut carnibus vngue interposito, & vtroq; tràslucido: auget saluam pueris, partumque accelerat. Sardius obrusius nitet. Sardonyx ex sardo, & onyche compositus lapis vtrasque vires retinens, cuius virtus est hominem hilarem ex arrabili reddere.

Linidi, virides, purpurei, cerulei, albicantes colores Saturnini sunt, lienique medentur; C A P. VII.

LIVET atro pallore Saturninum fidus, viridi, purpureo, vel cœruleo, sed nō exacto; at hi colores, vt ex albo pallētes videntur, hebescentes, & sine fulgore illo; eiusmodi colores in floribus lienimedentur, cui præest Saturnus. Myrica muscosum florem ex purpura albicantem profert: sues dum dulcedinem pabuli confectantur (est enim insatiabile pecus) supra modum æstate splenis incremento laborant, cui occurritur, si fabricentur canales, alueique e tamaricis trunco, repleāturq; aqua, & deinde sitientibus admoueantur, quippe ligni medicabilis succus epotus compescit tumorem, ex Columella: lienosis suisbus mederi tradit Democritus Physicus, aquam, quæ potanda obiiicietur, in qua candentes myricæ carbonēs fuerint restincti, consulitq;e hominibus, lienis vitio laborantibus vinum ebibere carbonibus myriceis igni flagrantibus exustum, ex Plinio. Chamædryos flore purpureo: lienem ex aceto pota consumit. Teucrii flos, chamædryos florib⁹ similis, spleni optime fauere natus est: nam lienem potenter absumere tradit Dioscorides: sed Plinius a Teucro sic tradit inuentam, quum extra super eam proiecta essent, adhæsisse lienī, eumq; exinanisse; ob id quibusdam *splenium* vocatū. Narrant suēs, qui eius radicem edant, sine splene inueniri. Amarus flore pallidulo, hebeti, purpurei coloris; lienosos iuuat. Betonica flore purpureo obsoleto, datur lienosis molestiis, denariis singulis in aceto mulso. Hyssopus lienī cum fico, nitrove illinitur. Tragoriganum lienosis ex aceto bibere prodest. Pulegium flore in purpuram languescente, lienosis cum sale vtiliter illinitur. Vrticæ genus vnum florem album mittit sub purpureum, ex Dioscoride, qui lienosis medetur. Italica nardus flores dilutiore purpura virentes affert, præsertim fœmina albidiores; obstructos lienes iuuat. Asarum purpurascēte flore ad lienis infarctus, scirrhososq; tumores, ex Mefue. Lupinus purpureo flore lienosis prodest. Ad lienis dolores efficax est dictamnus, qui ex Virgilio:

Dictamnus genitrix Creteæ carpit ab Ida,

Puberibus caulem foliis, & flore comantem

Purpureo.

Eiusdem coloris lapides, eiusdē Saturninæ virtutis participes sunt: nos præter ea, quæ alibi diximus, alia adducemus. Chalcedonius la-

pis

pis hebeti colore pallefcit; valet contra dæmonum illufiones, & agitationes phantaflicas ex melancholia exortas pellit, ex Alberto: omnes eius fpecies libidinem cohibent. Interiafpidis genera vnum eft, quod ex viridi pallefcit; curat hæmorrhoidas & phantafmata pellit, ex Marbodeo: inhibet Venerem, & conceptum denegat. Topazius ex viridi pallens; ad hæmorrhoiā valet, fuper bullientem aquam appofitus fua frigiditate feruorem ceffare facit; ob id frenat iram, & lafciuos impetus: valet contra phrenefim, & triftitiam. Smaragdus viridis, & lucidi coloris: Marbodeus idoneum prædicat fcrutantibus abdita, & qui præfcire aliquid quæfierint; fufpenfus collo fugat hemitritæum, compefcit Veneris incenriua, & dæmoniacas illufiones auertit. Præfius viridis, ceu fmaragdus, Alberto teftè, quafdam iafpidis, & quafdam fmaragdi virtutes habet. Lapis cœruleus, quem *lazuli* vocant, cœli, & ftellarum formam refert, nam aureis micat fcintillis; Auicennæ, & Mefuei teftimonio ad atrabilarios effectus valet. Armenium Alexander Trallianus albo veratro præfert, ad deiiciendam melancholiam, cui fubfcribit Aetius, & Actuarius. Sapphirus cærulea gemma, fua frigiditate febriles ardores expellit, fi circa pulfatiles cordis venas alligetur, libidinis ardores refrigerat: caftum & pudicum reddit, pacificum, amabilem, pium, deuorum geftantem reddit: melancholicos terrores expellit.

Variorum colorum flores, & lapides Mercurii fidus repræfentant;

C A P. VII.

PLANTARVM flores, qui variorū colorum mifturam referunt, Mercurii te admonebūt; splendet enim in Mercurii ftellā amœna cunctorum colorum miftura, Saturni viride & pallidum; Veneris rofeum; Iouis croceū; Solis aureum. Mercurius præeft memoriæ, cerebro & eloquentiæ. Iris a cœleſti arcus fimilitudine nomen accepit, repræfentantur in eo multi colores: in vniuerſum magnus iridis ad omnia vſus: cerebrum a craffa pituita fuccus expurgat. Sunt & bellides, quas vulgus *Margaritas* vocat: fiquide aliis in centro aureis foliis, rubentibus ſtipatis, in aliis ex candido rubentibus, verſicoloribus, & adeo folia inter fe ſtipant, vt fericeos floccos mentiantur: expurgant cerebrum a pituita, & eiufmodi ſimilia. Dicemus eadem in lapidibus, ſcilicet colorum mifturam

Mercurialem esse lapidem demonstrare, & Mercuriales vires largiri. Occurrit primo opalus, in eo carbunculi tenior ignis; est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia, non est inconueniens tot virtutes habere, quor ei insunt colores, omnium philosophorū suffragiis confirmatum. Orpheus oculis mederi dixit, quia iris oculorum colorem refert. Nicolus, duplici colore ornatur flauo, & nigro, aliisq; cuius virtus est gratum populo facere. Iaspidium genus est vnum varie coloratum, *polygrammos* vocant, ex variis colorum lituris: Magi hunc lapidem concionantibus valere prodiderunt, quibus praeest Mercurius. Panthera lapis est habens varios colores, ad similitudinem animalis sui nominis, pallentes, nigros, rubeos, roseos, virides, & purpureos. Inspiciendi in eo colores sunt Sole oriente, quia in eo renitent omnes: in omnibus actibus illius diei, in quo eum fers, victor eris. Achari multi sunt colores, reperies in eo viridem iaspidem, sardium cruentum, splendentem smaragdum, & minii colorem, praeterea in ipso æreum, & verni pomi colorem; omnium optimus, qui fuluum leonis colorem habet, dictum *leontoseryn*, inter stinctum maculis flauis, albis, nigris, viridibus: tradit Orpheus virum gratum facere mulieribus, & verbis homines demulcere, & quaecunq; petieris, assequeris, vt hilaris domū redeas: contra scorpionis aculeos, contra febrile incendium, & quartanam, neque inter lapides vllum meliorem praedicat, optimas vires caelestis influxus retinere; quem si Ajax secum habuisset, contra Vlyxem facundum victoria potitus esset; sed spreuit Deorum consilium. Amethysti gemma varia purpura pellucet, & variis coloribus interlitus, arcem cerebri defendit a temeti obsidione; & ob id Mercurio sacrauit antiquitas.

Heliotropia herba, & lapides solares sunt, eiusq; dotes participant;

C A P. VIII.

DIXIMVS ex coloribus florum, quib. planetis stirpes subderentur; nunc heliotropias subnectemus, quæ quotidie cum Sole circumaguntur, horasq; agricolis, etiā nubilo die, ostēdunt. Theophrastus de his, quæ florent aliqua sequi videntur, veluti heliotropium herba vocata & carduus; nam is quoque (dum solstitiū agitur) sequitur; & hæc partim naturalem habent causam, partim fortuitam.

ruitam. Multo magis mirum, lori Ægyptiæ calycem, & caulem, ne dum papauera, Sole oriēte, patefieri, ad occasum vero sideris comprimi; scapum enim floris in medias vsque noctes a vespera abire in lacum, vt ne demissa quidem manu comprehendi possit; vertitur deinde, paulatimque subrigitur, diluculo redit, dehiscente floread Solis ortum, vt plane a terra alte absit, & extra vndas emergat. Cuius rei causam calori, frigoriue retulit. Comprimitur enim flos humore coacto, & quasi concreto, tum destituitur sui caloris facultate, sese vtrique aperit, diffuso iam calore, relaxanteque, quod frigus coegerat: id ergo Soli feratur acceptum. Quæ descendunt alius, imbecillitate quadam prouenire, & quasi pessum ire constat Solis absentia, gliscente præsens munere vegetiora reddi, atq; eo veluti adminiculo fulta emergere; sed quæ vndis conduntur feruentioribus, æstuosisque magis, has euntis & redeuntis norunt sideris vices. Nec minus mirandum in his herbis, quas vocant heliotropias, quæ cum Solis declinatione folia circumagunt, id ergo potius euenire iis consuevit, quæ permulto humore madent: ea namque dum vi caloris exhausta suguntur, eo ferri, pronaque inclinari par est, quo Sol humorem feruefaciens prouocarit. Igitur horum omnium Sol est auctor; qui alliciens ad se humentem succum, folia secum trahens, rapit sic, vt is creat; ista procliuiâ sequantur. Hæc Theophrastus. Serides omnes specie cichoriaciæ, núbilo etiâ die, Solis exortu pandantur, & cum eo circumagantur in occasum, noctu semper compressæ, & interdium dehiscences. Inquit Plinius, succo rotius cum oleo perunctos fauorabiles fieri, & quæ velint facilius impetrare, Dioscorides cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illini dixit, & contra venena esse. Maluæ flores, quando Sol meridians cali nostrum verticem scandit, tunc quasi sideris iubari inhiantes, se pandunt, post vna, atq; altera hora, illius veluti digressu, & desiderio mæsti marcescunt, & occluduntur; ob id Theophrastus *horariam* vocat. Columella de moloche illo versu:

Et moloche, prono sequitur quæ vertice Solem.

Prodigiosum Naturæ miraculum, vt herbæ, núbilo die, delitescentem Solem prodant, & obiecta nube, velut indices curriculi, veram celati sideris sedem foliorum stratu, conuersioneque demonstrent; immo verius solarii vicem exhibeant, ita etiam, vt non aperto Sole, horas colligere possimus. In magnis est laudibus, & de ea mire tra-

duntur; sed magis si quotidie quis succi ex quolibet sorbeat cyathū dimidium, omnibus morbis cariturum. Heliotropii flos ortu Solis aperitur, & occasu clauditur; ideoq; *solsequia*, vel *Solis sponsa*, quod expergiscatur, & occubet crepusculis sopita, desiderio quodam redeuntis sideris, ex ortu, item perdius, atq; fœdere quodam amantis intueatur Solem, & ob id amica solis aliquib. dicatur. Multa de hac Magi pollicentur: quartanis quater, tertianis ter alligari iubent ab ipso ægro, precarique eum, soluturum senodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Tithymali genus vnum, quod vocant *helioscopon*, Solis iter sequitur, & prono semper vertice cum eo pergit ad occasum, perdiusq; semper ad eum spectat, ita ut nonnunquā videatur eius intorsisse coliculum, tanta est auditas sectandi sideris. Assumptum cor inuadit; unde cum sumitur, medicamentis illis admiscetur, quæ cor roborant, ex Mesue. Hemerocallis flores Athenæ conuiuæ tabescere, Sole cadente & rursum oriente pullulare dixerunt; non quidem prorsus marcescere, aut defluere, sed occursum humentis noctis frigidiusculos contrahi, collabiq; in sese flores, qui proxima luce, radiisque Solis collustrati explicantur, & quasi reuiuiscunt: utuntur eo, neotericorum experimento, ad cor roborandum, & omnes principes facultates, & ad animi deliquio correptos, & cordis pulsatione concussos. Lupinus etiam cum Sole circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demonstrat: discolorum hominem frequens in cibo exhilarat, & pulchriorem reddit. Tragopogon suo flore Solem sequitur, ac sereno cælo fatiscit, nubilo vero contrahitur, occluditurq; calyce, cōgener est *scorzonera* vocata, cuius succus cardiacis datur, animi deliquiis, & cordis pulsu, tremoribus obnoxiiis, & commanducata tristitiam discutit, & hilaritatem conciliat. Ricinus quum ad Solem vertatur, *heliotropii* nomen meruit: bilem extrahit, ex qua tertiana febris gignitur, ut cæteræ solares herbæ. Idem in lapidibus considerandum. Heliotropius lapis dictus, & vulgo *heliotropia*, qui barillo aquæ pleno, ac Solis radiis percussus Solem sanguinolentum reddit, ac eclipsim ostendere videtur: ob hanc, quam cum Sole sympathiam habet, solaris virtutis est compos: præstat vaticiniis, ornat homines laudibus, bonam tribuit famam, atq; omni vitæ tempore incolumes seruat, pellit venena, & cōtra ea valet. Orpheus duos lapides Solis dicit, & ambos prope diuinos, in quibus veri Solis radii insiti sunt, recti, splendentes,

dentes, in quib. veluti comæ apparent, & forma inuicem differentes; hunc quidem crystallo similem, illum vero chrysolitho, nisi radios haberent: & eis multum prodesse, quibus Sol spiritum imprefit, candidæ lucis, ad solares influxus præstantissimos.

Herba, lapidesque, qui ad Lunæ vices mouentur, Lunares esse;

C A P. IX.

SUNT & stirpes, lapidesve, qui ad Lunæ motum crescunt, decre-
 scuntq; Obseruatū est ab antiquis omnia terra, mariq; nascētia,
 crescente Luna, gliscere, & fenescēte, tabescere; cepa sola omnium
 olerū sideris contraria damna sentire dicitur, vicesq; augēdi, minu-
 endiq; cōtrarias habere; reuiuiscit enim, ac regerminat, decedente
 Luna, cōtra autem inarescit, adolescente: quare Pelusiotæ Agyptiī
 sacerdotes cibus cepas abdicarunt: ex his nos iudicamus aduersus
 Lunæ vices medicamenta præbere. Qui enim epilepsię morbo ob-
 noxii sunt, crescentis Lunæ damna sentiunt, & cepas edendo huic
 morbo occurrunt, innumerisq; periculis factis, ita demū esse com-
 pertum est. Scilla e cepaceo genere vertiginosis, & comitialibus
 propinatur, si ex ea acerum cōficitur, quod *scillinum* vocant; allium-
 que comitialibus datur, vt superius diximus, eius speciei. Præterea
 fabæ solę frugum exesæ replentur crescente Luna, sed in expertē ad-
 huc facultatis ad lunares morbos. Senecio qualibet forma Lunæ
 luteos nouos flores instaurat, qui breui in pappos abeunt; datur
 contra comitiales. Est & *selenites* lapis, quem aliqui *aphroselinum* vo-
 cant, quoniam noctu inuenitur Lunæ imaginem reddere, quæ cum
 ea quidem augetur, & decrescit, cuius ramenta comitialibus in po-
 rudari iubet Dioscorides. Sunt qui tradant in armo pantheræ simi-
 lem Lunæ inesse maculam, crescentem in orbes, & cauantem pari
 modo cornua, ex Plinio, cuius pinguedo utilis est iis, qui vertiginem
 patiuntur, si eius odor inter assandum recipiatur, ex Plinio.

De lunaribus herbis, noctu ad Lunæ lucem splendentibus;

C A P. X.

LUNARES herbas subnectemus, quæ cum noctu luceant, vel ad
 Lunæ motū moueātur, quandam cum Luna sympathiā habere
 dicuntur, & lunares vocantur. Has ad comitiales morbos, & ad fœ-
 cunditatem facere credunt, quod Luna fœcunditati, & generationi

patrocinetur. Herba est *cynospastos*, alio nomine *aglaophotis* (est enim hoc nomen Græcum a lucis splendore inditum) inter cæteras herbas delitescit, nec vlllo modo agnoscitur; noctu vero stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facile in conspectum venit; itaque signo ad eius radices defixo, discedūt ab eo, neque colorem eius interdiu, neque speciem cognituri; noctu iam exacta, aduentant, & herbam ex signo agnoscunt, sed euellere cauent primū, quum eius naturæ imperitum periisse ferant; canem adducunt nitentem, & famelicum, & funiculum ad inferiorem herbæ stipitem vinctum, cani alligant, & carnes ei obiciunt longissime recedētes; canis ad carnes properans, herbam radicitus eruit, & canis expirat. Vfus herbæ inter cætera ad comitalem morbum; remedium ex ea homini commendant, & ad oculorum vitium, quum ei videndi facultas adimitur, ex *Æliano*. Alia est *Democriti aglaophotis* a *Plinio* descripta, quæ admirationem hominum propter eximium colorem acceperit: hanc enim *Iosephus* in belli Iudaici commemorat historiis. Vocant recentiores *lunariam Græcam* herbam quandam, quæ semina affert longiuscula inter latas & planas siliquas, quæ veluti tenuissimæ laminæ sunt; hæ maturæ noctu ad Lunæ lucentis imaginem in superficie sua læui, splendidaque, vt speculum reddūt, vt inde *Lunaria* nomen sit impositum; alii quod folium, quia vtrinque folliculum in medio facit, & intra semen continet, argenteo nitore splendet, & splendor ille ad Lunam nitet, vt specularis lapis; flores cæruleos habet; remedium ex ea aduersus comitalem morbum probatum audio. *Pæoniam*, *Apuleius* dicit noctu lucere, tanquam lucernam; ob id noctu a pastoribus inueniri, & alio modo *aglaophotida* dici. Si lunatico iacenti imposita fuerit, statim se leuat, vt sanus; & si eam secum habuerit, nunquam ei accidit. *Nyctegreton* inter pauca miratus est *Democritus*, colore igneo, foliis spinæ a terra se attollentem, præcipuamque in *Gedrosia* narrat, eruitur post æquinoctium vernum radicibus, siccatusq; ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. Magos, Parthorumque reges, vt hac herba ad suscipienda vota, eandemque vocari *chenumychon*: quoniam anseres a primo conspectu eius expauescant; ab aliis *nyctilopa*, quoniam e longinquo noctibus fulgeat.

Animalis

Animalia, quæ cum luna quendam consensum habent;

C A P. XI.

SVNT & animalia quamplurima, quæ cum Luna consensum quendam habere videntur; hæc omnia ad comitalem morbum, & ad cerebri vitia valere proferre ausim. Ælurorum oculi ad Lunæ vices ampliores fiunt, & minores. Id multo magis mirandum ælurū marem, vt Horo Apollini placet, Solis vices sentire, mutareq; pupillas oculorum sideris cursu; siquidem diluculo exortu, protenduntur, & eadem meridie contrahuntur in orbem, occasu Solis obscuriores hebescent. Isidis numen totum complecti in se naturam Ægyptii credentes, ideo illi hoc animal coniunxerunt, quod Lunæ, cuius sideris beneficio Naturæ pars multa stat, notas & imagines quasdam, præsertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminum in eo decrementa, incrementaque augeri pupillas in æluris, & minui pleriq; testati sunt; nec id tantum, sed noctu, & in tenebris sideris illius modo fulgere, & quod maximum est, fertilem & vegetabilem Lunæ naturam fecunditate sua exæquare. Mustela eius species est, cuius caro ad comitiales valet, ex Auicenna; ventriculus ex Dioscoride; sanguis ex Galeno, cinis cerebri, testiculorum & vuluæ, ex Plinio. Simias Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare, Solinus dixit: quibus in simiarum genere cauda sit, Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare, ait Plinius. Ægyptii pro Luna cynocephalū pingunt, propterea quod animal hoc consensum quendam, quo ad Lunæ cum Sole coitum afficitur, habet: vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congregiendi expers luminis permanet, tum mas quidem cynocephalus nec quoquam intuetur, nec vescitur quicquam, sed demisso in terram vultu, Lunæ tanquam rapte vicem dolere, & indigne ferre videtur; fœmina vero, præterquæ quod nusquam oculos contorquet, eademq; cum mare patitur, insuper e genitali vase sanguinem mittit; ideoq; ad hæc usq; tempora in sacris ipsis cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit. Lunam orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt stantem, manusq; in cælum attollentē, ac regium insigne capite gestantem, quod hoc habitu videatur cynocephalus Lunæ congratulari, ex Horo: cor simiæ assum, & aridū potum drachmæ pondere cum melicrato vetere, contra comitiale morbum valet, ex Rhase. Elephantis religio & veneratio siderum,

H h

& Solis quoq; & Lunæ; ab interlunio crescente Luna, elephantos intelligo quadam Naturæ recondita ratione, ex silua primum, vbi nascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre; tum vero illos ad Lunam suspicere, ac leniter ramos mouere, tamquam supplicationem quandam Lunæ prætendentes, ex Æliano: Ebur exhibetur cum mulla, valde insigni facultate in comitialibus, & iecur comitialibus morbis præstat, ex Plinio. A coitu crescente Luna muris iesculum mirum in modum sibi fibræ quotidie quandam progignit vsq; ad Lunam plenâ, deinde Luna decrecente fibræ pariter decrescunt, ac in vnum corpus extenuatæ paulatim euanescunt, ex Æliano, & Cicerone, Lucilio, Gellio, & Plinio. Murem araneum Egyptii sacrum habent, quia eius iecur minuitur, quum Luna obscuratur. Murem dissecans per Lunæ silentium iecur ipsius extrahitur; & cassum epileptico, vt comedat exhibeto, ex libro Parabulum, Galenus. Gallinaceum, exoriente Luna, quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari, atq; exultare ferunt, ex Æliano: gallinacei testes ex aqua cælesti bibendos dant, antecedente quinque dierum abstinentia ad comitiales, ex Plinio, & Sexto. Lunari potestate ostrearum, conchyliorum, concharumq; omnium corpora augeri, & rursus minui referunt. Horatius;

Lubrica nascentes implent conchyliæ Luna.

In causâ sunt propriæ Lunæ affectiones, quæ sunt, rigore & modico calore humectare corpora. Luna igitur humores alit, & regit, quæ admodum Sol suo calore fecundat omnia, quia omnium vita origo calidi & humidi commistione, & fouetur vtriusq; temperamento. Sol masculinum sidus, marisque vicem gerit, Luna femina: femineum sidus est, molle & nocturnum, soluit humorem, & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Diximus conchyliæ & vniones ad comitiales valere. Porro mirum, formicam sentire vices sideris, interlunio tempore cessantem, & plenilunio noctibus operantem. Quin & scarabeus rotidem digitis, vel pedibus nititur, quot mensis diebus constar, in quibus Sol exorians suos persequitur cursus; is Solis, & Lunæ coitum aperte demonstrat, quandoquidem ex bubulo stercore pilulam ab ortu ad occasum rotando versans, in orbis imaginem effingit, quam viginti octo diebus, facto humi scrobiculo, adobruens tantisper celat, dum signiferum ambiens Luna ad intermenstruum reuertens, fileat, apertoque tum orbiculo, coitus si-

tus siderum denuncians, nouam prolem edit, nec aliam nascendi nouit originem; quorum viridium natura contuentium visum exacuit, ex Plinio.

Animalium cerebrum, quod ad luna vices crescit senescitq; lunare esse;

C A P. XII.

EST & cerebrum quorundam animalium, quod cum Luna crescit, decrescitq; valde sensibilibus, quum & hominū, omniumq; animalium etiam ad Lunæ vices augeatur, minuaturq;. Prudentes chirurgi plena Luna caput non aperiunt, quia tunc cerebrum magis diffundi & totum cranium impleri vidimus. Hippocrates libro De morbo comitali: In morbo sacro cerebrum nimis humidum est: cognouerit hoc autem ipsum quis maxime ex ouibus, & præsertim capris. Hæc enim frequentissime eiusmodi morbo corripuntur: quod si caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum, sudore refertum, & male olens. Plutarchus in quæstionibus rerum Romanarum, capram præter cætera animalia comitali morbo tentari refert; proptereaq; veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida abstinuissent: carnes capræ in rogo hominis tostæ comitalibus valent, vt diximus. Cerebrum capræ traiectum, priusquam lac detur infantibus, distillatur contra comitiales morbos, ex Plinio. Galenus iecur propinat, Dioscorides lac. Ouibus semper humidum cerebrum, & comitali morbo corripuntur: ad comitiales morbos mirifice laudatur sanguis pecudum. Plinius felilibus laudat, sudores Serapio, & cæsypum cum myrrhæ momento. Cerebrum suis pinguiusculum, ex Aristotele, decrescente Luna magis minuitur, quam vlli animalium. Egyptii suum profanum existimant, videtur enim præcipue iniri decrescente Luna, ex Plutarcho libro de Iside, contra comitalem morbum dantur suum testiculi inueterati, tritique in lacte suis, præcedente vini abstinencia, & sequente continuis diebus; lotium apri bibat cum oxymelle & remedium capiet, ex Plinio. Dissectis, Luna crescente, hirundinum pullis, qui primo partu exclusi sunt, in vtero eorum lapillos duos offendes, ex quibus vnum colore varium, alterum paruum eximes; ii prius quam terram attingant, in iuuentæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligati, comitalibus proderunt, & sæpe prius eos recreabunt, ex Dioscoride. Caput conturnicis apertum

H h 2

humidum est, & fœtidum, ob id epilepsiæ obnoxium, Plinius. Coturnices propter comitalem morbum damnauere mensæ, & respicere consueuere, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem: ad morbum comitalem remedium valenter efficax: coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum, stanneo vase repositum; & quum quempiam morbo comitali prolapsum videris, eo facie oblinito, & admiraberis eiusmodi auxilii efficaciam: nam statim æger resurget, ex Galeno. Gallinis cerebrum humidum est, & comitali morbo corripiuntur: diximus supra gallinaceos testes ad caducum morbum valere. Alianus Demonstrati opinione pisce in *Lunam* appellari dicit, lata figura, exiguum, pulchrum, cyanei coloris, in formam semicirculi Lunæ, & eum ipsum quum est Luna plena, impleri, & implere; nempe si decresciente Luna arboribus appendeas, exsiccari, atq; interire; si plantis, marcescere; si plena Luna in id aquæ inieceris, quod in puteis reperitur, aquam iugem & perennem fore; si extrema Luna, aquam exarescere.

Floris solis formam effigiantes, & animalia Solis vires retinere;

C A P. XIII.

FLORES sunt, qui floris formam, & etiam colorem mentiuntur. Intumescunt primo prægnantia florum inuolucra, & pro alabaistro sphericum orbem ostendunt, quo fatiscente & in foliis se explicante, radiatum orbem circinatum per extrema structili quadam serie numerosis foliolis demonstrant, veluti radiolis, videturq; Solis radios euentiri. Heliochryson foliis circumcingentibus Solis radios videtur æmulari. Solaris herba est, & diximus ad gloriam valere. Helenium buphthalmi flore aureo stellato, quem ambiunt folia tenella, oblonga, radiata, in cuius medio umbo prominet villosus, Solis orbem imitans: eo vtendum vino humeti, ac recenti ad animi paranda commoda, lætitiæq; inuehendæ, & mœstitiæ expellendæ; ex qua dote plurimi fecerunt eam antiqui: & nepenthe illud Ægyptium ex ea vna cōfectum opinati sunt. Heliantem vocat in Themiscyra regione, & Ciliciæ montib. marinis: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & Palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundū. Anthemidi flores in cauliculis bullatū glomerulū luteum, quasi modiolū in medio cingentibus foliolis, alio nomine chrysocome, id est auricoma di-

ct.

ta, ab Ægyptiis sapiētibus Soli sacrata, febriumq; omnium remedium putatur. *Scorzonera* vocata flores profert etiam radiatos: datur eius succus cardiacis, & animi deliquiis. *Caltha* florem habet in orbem circinatum, umbone in centro perspicuo extrante, cingentibus circumquaq; veluti radiolis multifidis circumdatū, ex auro fulgore rubenti, nulli florum speciositate secunda: acerariis inditur ad cordis affectus, & ad aciem oculorum excitādam. Sunt & animalia, quæ quadam forma & virtute Solem mentiuntur; ad cordis robur & ad venena valent. Leo rotunda facie est, eoq; nomine Solem refert, quum & in ambitu radiorum quandam imaginem pili referat, præfulgidæ & quodammodo igneæ eius pupillæ: Ægyptii Soli sacrant Leonem, quia id animal videatur ex natura Solis substantiam deducere, primumq; impetu & calore cæteris præstare animalibus, ut præstat Sol inter sidera: validior est leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posterioribus membris; æque Solis vis in prima diei parte ad Meridiem increfcit, vel prima anni parte a vere in æstatem, mox elanguescens deducitur, vel ad occasum, qui diei, vel ad occasum, quæ anni pars videtur esse inferior: idemq; oculis patentibus, atque igneis cernitur semper, ut Sol patenti, igneoq; oculo terram conspectu perpetuo, atque infatigabili cernit. Hæc Macrobius. Hoc argumēto Hori throno leones subiiciunt: cuius ad eum cum rosaceo febribus medetur, ex Plinio; vel eius adipe perunctis faciliorem gratiā apud Reges, populosve promittunt Magi Pliniani. Accipiter Solis, præter cæteras volucres, simulacrū esse videtur, utpote particulari quadam, & occulta ratione Naturæ intentissimis in eius orbem oculis prospiciens, atque hinc est quod Medici ad sananda oculorum vitia hieracio herba utuntur: vnde etiam fit, ut Solem interdum, tanquam visus auctorem & dominum accipitris forma pingant. Aquila Soli sacra, non poetarum figmento Ioui; quum & ipsi met ignem Soli aquilā subripuisse dicant: nimia caliditate prædita est, ut Sol, ideo lapides in nido ponit, ne plus debito calefiant ova; in Solis orbem intensissime perspicit, & filios ut contueantur, cogit: ob id eius lapidem diuitias augere dicunt, & dextrū oculum ad gratiam valere; prodest autem febribus, ex Tralliano. Gallus magis est ipso leone Solaris, & ob id leonē fugat, horas aduenientis Solis prænuntiat, ut de alectore fabulatur Poetæ: cristis & auribus galinaceorum crematis, tritisq; cum oleo perungi iubet febrientes.

Stirpes, quæ luna quandam formam referant, Lunares esse;

CAP. XIV.

SVNT & herbæ, quæ falcatis lunarisve foliis, siliquis, aliisve partibus, Lunaris virtutis compotes sunt.

SENAM primo, mox herbam serra cauallo vocatam, tertio minorem lunariam appinximus, ut Luna imaginem eorum folia continearis.

Sena

318 Sena lunatis filiquis est, vel folliculis: mundat cerebrum, & omnes corporis sensus, confertque omnibus eorum incommodis, animi hilaritatem affert, roborat cerebrum, nervos & oculorum aciem, ex Mesue. Lunaria minor caule rotundo, folia vtrinque septem annexa refert lunata, numero frondium quoque numero dierum cuiuscumque eius quartæ referunt, inexplorata adhuc dotis; sed auguramur ad eadē remedia valere, quæ diximus. Plutarchus libro De fluviis in Apsanto monte iuxta Tracheum flumen herbam selenitem gigni scribit, a qua distillantem spumam pastores initio veris pedibus illinunt, vta serpentibus tuti sint, absurda quadam persuasione vulgi, spumam quandam dimittere credit, vnde specularis lapis *aphroselenus* cognominatus, quasi ex Lunæ spuma concretus; & comitiales sanat morbum, quo correpti ore vomunt. Inter genera palmarū genus est cuius fructus os lunatū habet osseumque, dente cōtra fascinationes religione politū, ex Plinio. Sunt & pectines marini multipliciter & varie effigiati, inter quos lunati sunt, & diximus cōchylia ad comitiales valere. Alektorolophos foliis cristatis, falcatis, visitur, inter quæ lunata emicat filiqua, membranacea cute obducta: Plinius ad oculorum caliginem valere dixit. Sunt & lunata dracunculi folia, ratione caulis, cui hærent incuruati, cum hordeo maturescente, crescente Luna effodi iubent: & menses sistit, si ferro non attingatur. In anaxarytide, ob eandem figuram sic dicto, rumicis genere, eminentia vtrinque tamquam cornua: mulierum profluvia trita, & admota cohibet, tosta in vino menstrua commouet. Arum latum folium habet; circa primum a pede ortum, eminent vtrinque cornua: in eclegmate menses cit: habet & hemionitis folia lunata, & phyllitis, sed adhuc in expertæ dotes.

*Cyclamini, persicariae, & ari maculosa folia proponimus obuia, ut
dehonestantium Luna vultum macularum imaginem con-
terpleris.*

Macu-

Maculose stirpium frondes, luna maculas ostendentes, Lunares sunt; CAP. XV.

ETIAM stirpes se lunares esse fatentur, animalia, & lapides, quæ maculas in foliis, fructibus, pellibus, & lapidibus ostendunt. Cyclamino folia insunt varia, nam supra, infraque albicant macule: succus eius ad purgandum caput infunditur naribus. Aron folia paucioribus distincta maculis habet: dantur vtiliter seminum drachmæ duæ ad ciendos menses. Chamelæo niger foliorum colores variat, ut hic viridia, alibi albicantia, alibi rubra inueniantur; fluxiones inhibet, quas *rheumatismos* vocant, & hydropicos curat. Persicaria in folio linæ maculæ modo conscripta, quæ corniculantis Lunæ imaginem refert, habet molybdanæ effectus: nam si oculis religetur, plumbum, quod est genus vitii, ex oculis tollitur.

Solares herbas esse, quæ sub torrida zona nascuntur;

CAP. XVI.

SUNT & multæ stirpes, quæ sub torrida Zona nascuntur, quas Solares esse dicemus; sic & animalia & lapides: maxime enim ibi Sol viget, solaremque vim imprimit, unde calidæ & siccæ sunt, cordi subueniunt, oculorum aciei, venenis, & febribus. Balsamum in Iudæa nascitur, & præsertim Hiericho: ad serpentum & venenatorum morsus valet, caligines oculorum discutit, febrium horrores illitu tollit, cor mirifice eius olfactu reficitur. Cinnamomum Æthiopia Troglodytis mittit, caligantibus oculis, & cardiacis datur. Caryophylli in India orientali gignuntur; cordi auxiliantur & oculorum caliginibus, & visus exacuunt. Casia in Æthiopia nascitur, in tractu Arabiæ odoriferæ; viperarum moribus resistit, & ad visus claritatem facit, & alia innumera, quæ piget referre. Contra sunt stirpes, quæ Septentrioni obliuuntur, locis humidis, frigidisque, quib. Luna præest. Exemplum erit cicuta, cuius vis eximia in terris Parthorum, quæ adeo argenti ingenii, ut potenter interimat; cohibet rheumata, & sic de aliis.

Quæ contra celum surriguntur, contra fulmina valere;

CAP. XVII.

VIDENTUR hæc quodammodo cælestem naturam sapere, quomodo fulminibus & tempestatibus obuiandum sit; & iis satis-

faciamus, qui in causarum disquisitione se torquent, quum aliqua fulminibus non feriantur, rationem aperiamus. Non ignorandum ea omnia, quæ tempestatum tempore, & imminentium fulminum, contra cælum surriguntur, quasi cælo colluctatura, sine dubio tempestatibus, & fulminibus obuiare, iis figuris ostendentes, se contra ea præparantes, aut occulto consensu tueri; idque etiam antiquiores Naturales sentisse video. Nam Plinius de phoca loquens ait: Vituli marini pelles, etiam corpori detractas, sensum æ quorum retinere tradunt, semperque æstu maris recedente, inhorrescere. Ob id pauidi, ne fulmine feriantur, tabernacula è pellibus beluarum, quas marinos vitulos appellant, contegunt; quoniam hoc solum animal ex marinis fulmen non percutiat. Seuerus Imperator lecticâ suâ corio vituli marini tectam voluit. Nos sæpe obseruauimus, Austrinis ventis insurgentibus, inhorrescunt pili, borealibus vero desides euadunt, eodem modo de hyænæ pelle loquuti sunt. Palladius enim: Grandini creditur obuiari, si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel vituli marini per spacia possessionis circumferat, & in villâ, aut cortis suspendat ingressu, quum malum viderint imminere. Philostratus vim hippopotamo tribuit. inquit enim: Intra regionem pellem fluuiatilis equi defodito, & eo loco fulmen non cadet; hippopotami enim pilis teguntur, vt vituli: etenim in aquis degunt, etsi adhuc obseruatum non sit, eorum pilos contra tempestates eleuari: nauium gubernatores iis extrema vela muniunt, ne fulmine contracta deflagrent. Ex volucribus solam aquilam fulmine non ici scribunt, quæ ob hoc huius teli gerula fingitur, cuius pennæ tempestatis tempore surrigi debent, etsi adhuc inexpertum. Quapropter homines solam auium omnium aquilam diuinâ perhibent. Idem in herbis videre licet quam plurimis, quæ contra tempestates folia erigunt, & inhorrescunt. Plinius de trifolio loquens: Trifolium quoque contra tempestates surrigere; sed quale fuerit non exprimit. Fuchsius acerosum dicit, quod ymbrosis locis nascens futuras tempestates pronuntiat; siquidè appropinquantibus erigitur contra, & obseruatū à se & ab aliis, quod eius herbæ copiosi flores, crebras illius anni pluias, & aquarū inūdationes certo portendant; cōtra pauci, siccitatē. Et de asphaltite trifolio loquens, quod septies singulis diebus odorem suum habeat, & toties eum amittat, quandiu in hortis creuerit; & pluuiosa temporis constitutione, & tempe-

tempestate instante multo vehementior est, & sic sane, vt totas ædes odore suo compleat. Sed ego id in pratensi, & omni trifolio obseruau: vnde contra fulmen certissimo pronuntiarem. Antiqui de bryonia, siue alba vite scripserunt idem, vt contra flumina valeret, & mutationem quandam in tempestatibus obseruau. Palladius cōtra grandinem omne horri spaciū alba vite præcingit. Et Columella ait:

Vtq; Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon,

Sape suas sedes præcinxit vitibus albis.

Manu satarum, receptarumque in domos laurus sola fulmine non icitur: ob id Tiberium Principem, tonante cælo, coronari ea solitū ferunt, contra fulminum metum: cuius rationem diximus, quod contra tempestates folia surrigat. Rationem aliam dicemus, quod suis actionibus maxime igni aduersari videtur. Subiungit Plinius: Laurus quidem manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione; mira est in ea natura, intrus habet ignem; affricatu enim excitat ignem, vt sapius experti sumus, foris eiicit & detestatur. Ficus arbor etiam fulmine non icitur. Et bulbus non sui corporis exiguitate fulminis impetum euadit, sed aduersam fulminis ictum retorquentem naturam possidet. Corallium *Gorgona* dictum, nominis causa, quod in durum lapidem mutatur, fulminibus & tempestatibus resistere affirmat Plinius. Cōsimile munus habet tuber, & hinc adagium vsurpatum, vt qui suo opte præsidio aduersus portentorum vim præmonitus est, dicatur *hydram gestare*. Monstrant cognationem cum tonitruis, quum autumno fuerint tempestates, & tonitrua magna tunc nasci. Aquinas Poeta:

Et facient lautas optata tonitrua cœnas.

Quippe imbres, procellæve, quæ cum igne iaculantur, videntur causa eius generationis esse, vt ex Plutarcho habetur. Contrariæ naturæ cucumis; nam quoties cælum tonat, veluti timore perterritus conuertitur.

F I N I S.

INDEX EORVM, QUÆ IN hoc opere continentur.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrarum paginarum numeris, sed iis qui interioris marginis lateri sunt adscripti.

ABIES non sobolescit, minatur sterilitatem 25. flore flauo, calida 105. & cit urinam 126. muscu gignit, delet lepram 208. mutat cortice, ad mutationem cutis 213. gignit gummi, ad calculos 215. in umbrosis pulcherrima 80. magna effectarum virinum 258. perpetuis folia, ad quid 191. *Abrotonum* lignosum, ad ossa valet 22, & 128. flore flauo, calidum 105. & cit urinam 125. foliaris est, 104. ad maleficiatos 115. capillaris, ad capillos 129. nō gignit vermes, eos necat 208. oculos refert, ad eius vitia 135. seriphii formam refert, & vires 90. vere nascitur contra serpentes 263. perpetuis folia, ad quid 268. *Absinthium* Pontus producit 35. in monte Tauro præstantius 78. flauo flore calidum 105. & cit urinam 116. & bile purgat 101. ad icterum 102. vermes non gernerat, eos necat 208. æstate nascitur, ad bilem 264. *Acacia* nigro folio, ad nigros capillos 132. semen crystalloidi simile, ad oculos 135. *Accipiter* croceos oculos habet, ad glaucomata 103. atris guttis maculosus, atram bilem expurgat 100. & ad maculas 218. carniuorus, ad quid 13. rubro obiecto, efferatur 104. acuti visus, solare animal 312. ad visus aciem 231. duro rostro astringit 87. *Accipitrinus* pes herba dicta flauo flore, ad flauos capillos 131. *Acer* sapor qui 13. *Acerbus* sapor qui 12. *Acetum* amissu pingue, demacrat 205. lac dissoluit, disperdit conceptum 124. *Acanthū* folio vrsi pedem refert, & vires 189. flore os rana refert, & vires 176. spinosis foliis, acute operatur 222. vere nascitur, ad conitiales 263.

Achates

- Achates lapis rubro colore Martem refert, & vires* 308
- Achelans ex terra omnia gigni dixit* 35
- Achilleon umbelliferum, siccum est* 60
- Acidus sapor qui* 12
- Aconitum deforme, necat* 25. & 257. flore refert oculum, ad eius vitia 135. parua herba, ingentis virtutis 158. in Aquilone nascitur, venenum 23. napellus necat anthora prope nascens, sanat & eius musca 97. obscuro flore 106. caluariam refert, minatur mortem 226
- Acorum Colchis, & Galatia producit* 35. iridis formam, & vires refert 90. nervosum, ad nervos 128. in calidis nascitur, calidum 70
- Actiones planta qua* 238
- Actiones animalium referentes plantae* 193
- Acus moscata herba, moschicapreoli odorem, & vires refert* 194
- Acus piscis dissectus, iterum coalescit, ad vulnera* 212
- Adarces vires* 65
- Adianti vires* 63. coliculis capillos refert, niger est, & crispus, ad capillos 22. & nigros 132. & crispus 132. caudam porcinam refert, & eius vires 166. & cristam galli facit eos pugnaciores 127. sine semine, minatur sterilitatem 218. semen ubi habeat 240.
- frangit lapides, ad calculos* 257.
- perpetuifolium, ad quid* 268.
- Adrachne perpetuifolia, ad quid* 295
- Aegyptii cepas non edunt* 28. inodoros flores habent 11
- Aestate qui morbi vigent* 264. nascuntur fructus humidi, ad humectandum corpora 264. & planta, qua ad morsus canis rabiosi 265. & serpentum, & coitum 165. femina salaciores 265
- Etheris varietates* 66
- Ethiopia serpentes producit, & herbas contra eos* 262
- Aetites lapidem in utero gestat, ad continendos parius* 28, 29, 152
- Africa solares herbas fert, ibi viget sol* 28
- Agallochum rubrum, ad sanguinem* 119. eius vires 70
- Agaricum exerescentia arboris, ad exerescentias* 24, 26. pallidum est, ad palliditatem 112
- Ageratum umbelliferum, siccum, 60 flore luteo, calidum* 105. citurinam 125
- Aglaophotis noctu lucet, lunaris est* 29, 310
- Aiuga flore luteo, calida est* 105. citurinam 146
- Aizoon refert oculum, ad eius vitia* 134
- Alaternus perpetuifolia* 191
- Alanda loquax, colo medetur* 235
- Albedo ex imbecillitate* 116. hu-

- midum arguit* 116
Albiflore planta esu pituitam au-
gent 115. *medicamento purgat*
eam 116
Albucus carnosus, carnem auget
 127. *nervosa, ad nervos* 129.
alosa ad alarum vitia 139. *ra-*
dicibus testes refert, ad coi-
tum 142. *vinipara, ad fecun-*
ditatem 252. *albus color quid*
 116
Alces comitiali morbo laborat, ad
comitiales 98, 210
Alcibiadicum echium semine vi-
pere caput refert, & vires
 167
Alcyonia vigilans aues, ad vigilan-
tiam 26. *amantissima, ad a-*
mores 172
Alectorius lapis fit in ventre galli,
ad calculos valet 235. *& eius vi-*
res 172
Alectorolophos galli cristam, & e-
ius vires refert 171. *lunato folio,*
lunaris 313
Alexandro mittitur puella vene-
nata 41. *coniectatio somnii ex*
similitudine 19
Alica lac praefert, ad sperma
 125
Alismaestate nascitur, ad alui flu-
ores 264
Allearia primo fert folia rotunda,
post angulata 47. *allii odorem*
& vires refert 92
Alleluja monocerotis cornu siliqua
refert & vires 170
Allium store albo, lunare 28. *ni-*
gro semine, ad aciem oculorum
 111. *rubra tunica, expurgat*
sanguinem 118. *cano caule, ad*
tracheam 151. *cit urinam* 151.
ad flatum 151. *sobelescit, ad*
fecunditatem 151. *squamo-*
sis spicis, contra serpentes 165.
umbellifera, refert pavonem, &
vires 173. *abicit corticem, ad*
cutis mutationem 213. *angu-*
inum serpentis pellem, & vires
refert 73. *maculosum, ad ma-*
culas 216. *tumidum, ad tu-*
mores 222. *fecundum, ad fec-*
cunditatem 246. *vere nasci-*
tur, contra serpentes 264. *vi-*
get aestate, ad morsus canis ra-
bidi 265. *hieme servatur, ad*
tussim 226. *caule, & capite*
penem refert, ad coitum 142
Aloe adolescendo fit spinosa 75.
extrahit spinas e corpore 222.
in aquis, effectarum virium
 48. *flavo flore, sicca est* 102.
& bilem expurgat 101. *gluti-*
nosa, ad vulnera 223. *longa-*
na, ad vite longitudinem 200.
nascitur aestate, ad bilem 264.
hieme viget, ad pituitam 266.
perpetuifolia, ad alopeciam,
 268
Alopecuros vulpis caudam, & vi-
res refert 24, 187
Alosete planta, ad alarum tadia 139
 Al-

- Alfene cucumeris odorem, & vires*
refert 95. *muris aurem, & vi-*
res refert 175. *humida est*
117
- Althea lactuosa, lac auget* 122. *ner-*
uosa, valet nervis 128. *elly-*
chniis utimur, ad inflammationes
226. *estate nascitur, ad alui*
fluores 164
- Alypia atro flore, ad atrabilem*
110
- Alysson atro flore, ad demoniacos*
113
- Amara multa quae non calida*
13
- Amaracus albiflora, lunaris est*
28, 305. *genus pallidi floris satur-*
nia 307
- Amaranthus rubro flore, purgat*
sanguinem 118
- Amarus sapor qui* 13. *ex calido,*
& frigido ibid.
- Ambra crocea est, & fonia*
305
- Ambrosia vini odorem, & vires re-*
fert 102
- Amethytus lapis vini coloris, con-*
tra ebrietatem 228. *Mer-*
curium refert, & eius vires
308
- Animi flore flauo, esu bilem au-*
get 22. *medicamento bilem*
purgat 22. *cit urinam* 126.
calida 105. *umbellifera*
sicca 60. *abundat semine, ad*
fœcunditatem, valere dicitur
243. *acufolia, acute operatur*
223
- Ammoniacum gummi, ad gum-*
mi 115. *ferulaceum nodosum,*
ad articulorum dolores mire
confert 141
- Amomum non peregrinatur* 36. *o-*
rigani odorem & vires refert
92. *umbelliferum, ad capillos*
129. *vires* 29, 70
- Amore se prosequuntur planta*
12
- Amygdala peregrina arbor* 36.
cito floret, cito seri poscit 21. *a-*
mara, dura, cultu fit dulcis 80.
& mollis 89. *siluestris effica-*
cior 86. *floris color ex flauo,*
rubro, carneus est, Venerem re-
fert 307. *ad inflammationes*
226. *ad urinam* 126. *ad e-*
brietates 128. *fructu testaceo,*
adstringens est 86. *crusta croco-*
dilum, & vires refert 166. *pin-*
guis est, ad impinguandū 204.
manducata lacteum succum o-
stendit, auget lac 122. *& sper-*
ma 123. *proiicit gummi, ad cal-*
culi dolores mirum in modum
prodest 215
- Ampeloprason testes demonstrat,*
ad Venerem 142. *umbellis pa-*
uonem refert, & vires 173. *ve-*
re nascitur, ad serpentis mor-
sum valere dicitur 264. *eius*
vires. 86
- Anacardia necant, eorum oleum*

- sanat 97. cor referunt, ad cor
143. & 181
- Anagallis rubra* sedem euocat, cœrulea exprimit 97. rubra Martem refert, & vires 306. ad inflammationes 226. cœrulea ad oculos 111. uespertilionis aures ostendit, & vires 73. vere nascitur, ad serpentes 264
- Anagyris flauo flore, calida* 105. si-liqua capra cornu refert. & vires 169
- Anates* ex putrifimo nascuntur 36. amphibia terra, & aqua 63. siluestris validior 87. laxo est intestino, ad colon 249
- Anaxagoras* ex aqua omnia gigni 34. Clazomenius terram plantarum matrem 14
- Anaxaritis lunato folio, lunaris* 313
- Anaxilaus* ex terra omnia gigni 35
- Anchusa montana, potior* 78. rubra, vulneraria, 119. ad inflammationes 226. serpentum linguam refert, & flores 178. vere nascitur, ad serpentes 264. estate viget, ad alui fluores 264. autumno perennat, ad lienes 266. alcibiadion in sabuletis nascitur, sicca 61
- Androsaces marina* quibus pro-
ffit 55
- Androsamum* resina odorem, & vires refert 19. glutinosum, ad vulnera 224. flauo flore, calidū
105. bilem expurgat 101. con-
tritum rubet, vulneraria 119.
estate nascitur, ad biliosos hu-
mores 264
- Anemone flore oculum refert, ade-
ius vitia* 135. flore flammeo, ad
inflammationes 526. genus flo-
ris albi, pituitam expurgat. 116
- Anethum flore flauo, calidum* 105.
cit urinam 126. umbelliferum;
siccum 60. radix lignosa, ad ossa
128. nervosum, ad nervos 128.
pilos canis refert, & vires 166.
estate nascitur, ad alui fluores.
267
- Angelica in aquis nascens, efficta*
47. umbellifera, sicca 60. pau-
nem, & vires refert 173. flore al-
bo, pituitam expurgat 116
- Anguilla ex putrefactione gignun-
tur* 35. ad breuitatem vite 204.
lacustres ad quid 50. marina
ad quid 56. Boetica optima 55. o-
dit vinum, contra ebrietatem
279
- Angulosi planta* caules, ad vulne-
ra 222
- Anguria* quid ex similitudine in so-
mnis significet 20
- Estate nascitur ad refrigerandū
hominem* 264
- Animalia* planta que 9. nutritina,
que 11
- Animalia noctiuaga, ad nyctalopiam*
24. bruta, ad ruditatem 273.
lactuosa, ad lac 122. coagulan-
tia lac, ad conceptum 124. men-
struosa

- stnuosa, ad menstruum* 125.
nervosa ad nervos 129. *maculosa, ad maculas* 217. *facile concipientia, ad conceptum* 252. *lapi- des concoquentia, ad calculos* 235. *glabra ad nuditatem* 133. *villosa ad pilos* 130. *capitata ad capitis vitia* 133. *atra ad me- lancholiam* 110. *& atro capil- los* 132. *carniuora calida & sic- ca* 42. *qua cum Sole, & Luna consensum habent, lunaria, & solaris* 310
Animalium lacustrinum forma 49. *& vires* 48. *falsarum aquarum* 55. *amphibiorum lacus & te- tra* 63. *sub calida zona degen- tium* 70. *sub temperata* 73. *sub septentrione* 71. *montanorum* 78. *siluestrium* 86. *& domesti- corum* 90
Animalium mores qui 270. *qua ex putrefactione nascantur* 35. *vires ex alimento* 41. *combun- storum nidor sui generis expel- lit* 98. *sui veneni antidota sunt* 98. *aquarum potu colorantur* 39
Anisum umbelliferum, siccum 60
Anser aquaticum animal, ad quid 43, 50. *albus, pituitam e- su auget* 115. *humidus* 114. *sil- uestris potentior* 87. *ingeniosus, ad ingenium* 272. *loquax, ad lo- quacitatem* 26. *noctu loquax, in somnis loqui facit* 26. *fecundus, ad fecunditatem* 247. *facile parit, ad partus* 254. *ma- gnum iecur habet, ad iecoris vi- tia* 248. *caricis saginatus, opti- mum reddit iecur* 41. *magnis auribus, ad auditus vitia* 137. *diutius vivit, ad vite longitudi- nem* 203
Anthemis flore flauo, calida, & sic- ca 105. *bilem expurgat* 102. *cit urinam* 126. *candido, flauo, bi- lem, & pituitam purgat* 121. *refert flore oculum, ad oculorū vitia* 134. *refert solem, sola- ris* 28. 312. *acutifolia, in o- perando acuta* 223. *vires* 60, 270
Anthora radix correfert, ad cor 146.
Anthyllidis vires 66
Antiphanes corallium nigrum, cō- tra demoniacos 113. *ad quid* 55
Antirrhinon siluestre flore luteo, cit urinam 126. *os vituli refert, & vires* 23. *ad amorē* 167. *amus- letum est* 175. *genus carnei coloris, Venerium est* 306
Aparine vipera conceptum re- fert, & vires 24, 192. *vere na- scitur, contra serpentes* 264. *esta- te viget, ad aurium dolores* 264
Aper odit vinum, contra ebrieta- tem 229. *non vivit apud Cydo- niatas* 37. *domestico potentior* 87. *dente vulnerat, fimo sanat* 11

89. *magnas habet aurēs, ad auditus vitia* 137. *lapillos vorat, ad calculos* 235. *abundat semine, ad coitum* 243. *siluester dærioripilo* 76
- Apes ubi mel venenatum faciant*
41. *manicon* 41. *amarum*
41. *virosum* 41. *soluens album* 42. *flore referentes plantæ, ad fecunditatem* 160
- Aphaca capra cornua, & vires refert* 169
- Aphia oculata, ad oculos* 235
- Apios radicem habet foris nigram, intus candidam, pituitam, & atram bilem expurgat* 121
- Apium umbelliferum, siccum* 60. *crispifolium, ad crispōs capillos* 121. *refert columbæ pennas, & vires* 166. *atro semine, esu atram bilem auget* 107. *non vermiculatur, contra vermes* 208
- Apollini laurus dicatur, & lotus* 12
- Apua ex putrefactione gignuntur* 35
- Apulia affert tarantulas, & cantharides, contra eas* 262
- Aqua Pyreificat leprosos* 41
- Aquifolium lignosum, ad ossa* 128. *glutinum facit, ad vulnera* 4, 222. *immissum semper ferit, ad vulnera* 57. *spinosis, spinas extrahit* 222. *perpetuifolium, ad quid* 117
- Aquila per similitudinem in somnis quid portendat* 19. *carniuora, ad quid* 43. *croceis oculis, icterum sanat* 103. *nigra, bilem expurgat* 111. *capitata, ad capitis vitia* 134. *acuti visus, ad aciem oculorum* 203. *abscit pennas, ad mutationem cutis* 214. *cū calo consensum habet, contra fulgura* 314. *solaris* 313
- Aquilina species stano flore, bilem expurgat* 102. *os aquila refert, & vires* 177
- Aquilonaris plantæ forma* 15
- Aracus nascitur in lente* 46
- Aranæus mus Italia venenosus* 37
- Arbores quæ seri possunt, inferi, non inferi, putari, propagari, & cur homines in eas transformatos* 12. *qualitates ex quibus signis* 12. *lanigeras ubi* 35. *felices, infelices quæ* 257. *logana ad longam vitam* 198. *culta effeminantur* 89
- Arbutus leporis superfætationes refert, & vires* 24. *fructus vinosic coloris, inebriat esu* 226. *perpetuifolia, ad quid* 191
- Arction os vrsi refert, & vires* 167
- Arenis nascentis plantæ forma* 14
- Argemone flore refert oculos, ad eorum vitia* 135. *Argemone flammæ flore, ad inflammationes* 226
- Argenteo splendore fulgentes plantæ* 12, 14

- ra lunares sunt* 19, 305
Arietes indociles, ad ruditatem 25,
 273
Arisarum serpentes refert, & vires
 23
Aristolochia refert mulieris vte-
rum, ad eius locos 22, 150. *fœ-*
mina, ad conceptum 18. *flore*
flavo, bilem expurgat 101. *par-*
ua est, magnis viribus 258. *no-*
dosa, ad articulos 141. *radice li-*
enem refert, ad eius vitia 150.
autumno viget ad lienes 266.
Aristolochia perpetuifolia, ad
quid valeat 267
Armeniaca cito floret, cito seripo-
scit 21
Armoracea in arenis nascitur, ad
quid 62
Arnoglosson linguam ouis, & vires
refert 178
Aromatica solaria sunt 28. *in Li-*
bya nascuntur 35. *ad quid* 36
Aronia rubra, vulneraria 119
Artemidorus consector somniorum
ex similitudine 19
Artemisia mas maribus, femina fa-
minis prodest 28. *flore flavo, ca-*
lida 105. *cit urinam* 126. *a-*
cutifolia, in operando acuta
 223
Arum draconitii formam, & vires
refert 91. *caule serpentis, & vi-*
res 23, 163. *folio maculoso,*
ad maculas cutis 23, 216. *& o-*
culorum 218. *lunato lunare est*
 313. *flore rubro, purpureo, cit*
menstrua 125. *contra melan-*
choliā 110. *radice fœtus*
muliebres ostendit, ad secun-
das 151. *cornu floris monoco-*
rotis, & vires 169. *radix tu-*
met, ad tumores 225. *Cyrenis*
dulce, alibi acre 38. *minus radice*
tubercula affert, ad acrochordo-
nas 24. *fœcundum, ad Venerem*
 246
Asarina flore luteo, calida sicca 106.
cit urinam 125. *ad icterum,*
 102
Asarum nardi odorem, & vires re-
fert 92. *pallido flore Saturnum*
refert 307
Ascyrum flore flavo, calidum, &
siccum 105. *solem refert* 304.
bilem expurgat 101. *resina o-*
dorem, & vires refert 92. *con-*
tritum rubescit, ad sanguinem,
 129. *perforato folio, ad vulne-*
ra 111. *glutinosum, ad vulne-*
 ra 224
Asinus indocilis ad ruditatem,
 25, 275. *vestitur spinis, ad-*
stringentis facultatis 42. *ni-*
ger, esu aiam bilem auget 209.
capitatus ad capitis vitia 133.
aureus ad aurium 135. *cor-*
datus, ad cordis 147. *co-*
mitialē morbum patitur, con-
tra eum 110. *felle caret, ad*
eius vitia 245. *silvestris poten-*
tior domestico 87. *Epirum*
asinos non habere memoria pro-
ditum 37

- Aspalathum Rhodus* producit 35.
flore flauo, calidus, & siccus 105.
ligno rubro ad vulnera 119. Io-
nius est 305
- Asparagus* sobolescit, ad fœcundi-
tatem 25, 46. mediocribus ter-
ris nascitur 61. urbani vires 89.
calidus, & humidus 90. Vene-
rem excitat, & reprimat 97. flo-
re flauo, ad icterum 102. cit uri-
nam 126. dentes phalangiorum
refert frondibus, & vires 185. sil-
uestris nascitur æstate, ad canis
rabidi morsum 265
- Asperginosis* locis nascentis planta
forma 14
- Asphaltites trifolium* inhorrescit
contra tempestates, aduersus eas
193. triphyllum ad tertianas
294
- Asphodelus acer*, aut dulcis ex solo
39. radice flaua, & flore icte-
rum curat 102. calidus, & sic-
cus 105. cit urinam 126. mam-
mas vaccæ refert, & vires 181.
fœcunda radice, ad fœcundita-
tem 246. vere nascitur, ad tuf-
sim 263. & ad serpentes 266. æ-
state, ad coitum 265. hieme per-
ennat, ad tussim, & sepe flo-
ret, ad eius morbos 267
- Aspilatis lapis* argenteo colore, lu-
naris 306
- Asplenium* flore flauo, ad icterum
102. sine semine, sterilitatem
minatur 238. semen ubi habeat,
238. acutifolium, in operando
- acutum 223. lienem refert, ad
eius vitia 12, 144. findit lapides,
ad calculos 259
- Astaci cornua* referunt frumenti
ariste, & vires 170. lapillos ha-
bet in capite, ad calculos 235
- Aster Atticus*, flore versicolore,
putres humores purgat 121. re-
fert oculum, ad eius vitia 134.
suillum, & eius vires 174
- Astrologia iudiciaria* ex stella-
rum physognomonia indicat
17
- Atocia*, qua inducant 25, 26
- Atra bilis morbi* qui 94. atra plan-
ta esu augent 107. medicamine
expurgant 110. minantur mor-
tem, & dira 115
- Atriplex* radice tenui, tenui solo se-
renda 21. flaua esu bilem auget
22. medicamine bilem expurgat
22. marina, 66. icterum cu-
rat 102. calida 106. herbida,
frigida, & humida 106. pedem
anseris refert, & vires 189. ra-
dice lignosa, ad ossa 128. auriflo-
ra, solaris 304
- Attigena* herba attritu concipit
ignem, ad inflammationes 227
- Attigena* cernos amant, ad quid
26. luxuriosa, ad coitum 143
- Cydoniata* eis carent 37. in me-
dia zona habitant, ad quid
34
- Auellana* manducata lactescunt,
lac augent 122. siluestris ligno-
sa 86
- Auena*

- Avena* mutatur in triticum 44. in
tēperata zona nascitur, ad quid
73. cano caule, ad tracheam 151.
ad flatum 151. locusta pedes re-
fert, & vires 170
- Aures animalium* referentes plan-
ta 173
- Auriflora* planta solares 303
- Auris marina* argentea, lunaris
305
- Aurita* animalia, ad aurium vitia
136
- Aurum* solem imitatur, solare est,
29, 304. incorruptibile, ad vi-
tam longam 205
- Austerus* sapor qui 12
- Autumno* nascentes planta, ad eius
morbos 266
- Azuli lapis* ceruleus ad demonia-
cos 113
- B.
- Baccaris* flore vini coloris, contra e-
brietatem 228. cinnamomi odo-
rem refert, & vires 92
- Baccho* hedera, ferula, & picea di-
cantur 12
- Balani marini* ex putrefactione
nascuntur 35
- Balsamum* fert Iudaea 35. non
peregrinatur 35. croceo succo,
calidum 105. solare est 305.
sub calida zona nascitur 315.
ex croceo ruoro, vulnerarium
119. in calidis nascitur, cal. sic.
69. In aqua lactescit, lac elicit
lignosum, ad ossa 128
- Bdellium* in calidis nascitur, calid.
sic. 69. resinam gignit, cit urinā
126.
- Bellides* cultu foliatae sunt 18. versi-
colores, Mercuriales sunt 318
- Belloculus lapis* oculi formam re-
fert, ad eius vitia 136
- Ben aluum* soluit, nigrum restrin-
git aluum 96
- Beta* folia flava, esu bilem auget,
100. aliud genus flore albo, pi-
tuitam 116. rubra sanguinem
comprimat 119. vere nascitur ad
serpentes 264. aestate viget ad lip-
pitudines 264. vinum acetum
reddat, brassica restituitur 96
- Betonica* purpureo flore, ad demo-
niacos 111. Saturnia 307. atrā
bilem expurgat, 110. ex it vere, ad
conitiales 363
- Betula* cortex maculosus, ad macu-
las 117. sturni maculas refert, &
vires 96
- Biliofa* planta esu biliosos reddunt
12, 95. iterum inducunt 100.
medicamine expurgant 95
- Biripinella* saxa frangit, ad calculos
159
- Bistorta* radicibus serpentes imita-
tur, & vires 23. rubra vulnera-
ria 118
- Blebis* pedibus nascuntur in calidis
regionibus 70
- Blitum* radice tenui, solutum solū
exposcit 21. flos prassini coloris,
prassinam bilem purgat 105. ni-
grum, atram esu gignit 105. ru-

- brum, vulnerrarium* 119. *radix lignosa, ad ossa* 17. *versicoloria, psittacum refert, & vires* 164
- Borrago purpureo flore, atram bilem purgat* 110
- Bos fruticibus vescitur, adstringentis facultatis* 41. *rubro infestatur* 104. *capitatus, ad capitis vitia* 134. *splene magno, ad splenis vitia* 150. *tentatur struma, ad strumas* 210. *podagra, ad podagras* 210
- Brassica nigro folio, bilem esu auget* 22. *medicamento purgat* 22, 110. *ad aciem oculorum* 111. *flore croceo, icterum sanat* 102. *solaris est* 304. *calida, & sicca est* 86. *genus aliud albo, ad pituitam* 116. *aliud vinosi coloris, ad ebrietatem* 228. *marina serosa, serum purgat* 123. *carnosa, carnem auget* 127. *nodosa, ad articulos* 141. *tumido caule, ad tumores, & podagras* 224. *folium supra folium gerit, ad partus facilitatem* 254. *non obolescit, minatur sterilitatem* 244. *dissoluit lac, contra conceptum* 124. *pulchra, commoda prestat* 256. *inimica viti, ad ebrietatem* 26. *in arenosis vivit* 6. *semen satum abit in rapam* 46, 215. *salsis aquis, fit piabilis, & dulcis* 54, 89. *vini saporem corrumpit, betam restituit* 96. *vere exit, ad lepras* 263. *brassica*
- ubi florida* 38
- Bryon moschicapreoli odorē refert, & vires* 194. *marinum, ad quid* 55
- Bryonia flore albo, pituitam expellit* 116. *pallido, ad pallidam bilem* 106. *lunaris* 305. *lac sudat, ad lac* 122. *vere exit, ad tussis, & lepras* 263. *contracalum erigitur, ad tempestates* 314
- Bubali validiores bobus* 87. *rubro infestantur, nigra carne, atram bilem gignit* 109
- Bubo nocturnus, ad nyctalopiam* 24. *nocturnus canit, loqui facit in somnis* 26. *niger, contra melancholiam* 111. *crispus pennis, ad crispis capillos* 133. *magnis oculis, ad oculorum vitia* 136. *carnivora ad quid* 43
- Buccina ex putrefactione oritur* 35
- Buceros cornu bonis, & vires refert* 169
- Buglossum nigro folio, humidum* 47. *pingui solo nascitur, & in collibus* 82. *calid. hum.* 90. *flore purpureo, atram bilem purgat* 110. *bonis linguam & vires refert* 24, 178. *vere germinat, ad melancholiam* 263
- Bulbus nigro cortice, atram bilem esu auget* 109. *carnosus, carnem auget* 22, 127. *fecundaradice, ad fecunditatem* 25, 245. *testes refert, ad Venerem* 143

tumi-

tumidus est, ad tumorem 222
Bunion flore flauo, cit urinam
 126

Bupthalthamon bonis oculum, & vi-
res refert 274. *flore croceo, ad i-*
cterus 102

Buteo tristestiger, ad Venerem
 143

Buxus perpetuis folia 191. *tristis a-*
spectus 21

C

Cachryas umbellifera, pauonem re-
fert, & vires 173. *sicca est* 60.
flauam cit urinam. 176. *calida*
est 109

Capa crescit, & decrescit contra lu-
na vices, ad quid 18, 309. *la-*
chrymas mouet, easdem siccant
 97. *purpureo flore, esu atram*
bilem auget 107. *albiflora, pi-*
tuitam 11. *medicamento pur-*
gat 116. *umbellifera, ad capil-*
los 129. *testes ostendit, ad Ve-*
nerem 142. *caule cauo, ad tra-*
cheam, & fluxus 151. *sobole-*
scit, ad fecunditatem 246. *tu-*
mida, ad tumores 224. *alba dul-*
cis, rubra acris 38. *rubra, cal. hu-*
mid. 98

Calamintha purpureo flore, atram
bilem expurgat 110. *lac soluit,*
contra conceptum 124. *in fissym-*
brium, & organum abit 215.
campestris vires 79

Calamus feruidis nascitur, odorata
 67. *cauo caule, cit urinam, &*
ad tracheam 51. *acuta est, acu-*
te operatur 221

Chalcanthi oleum, rubrum, vulne-
rarium 120. *macrum, ad dema-*
crandum 206

Calcifraga saxa frangit, ad calculos
 259

Calculi ex quibus dissoluantur 12,
 41. *comesti, calculos eiciunt*
 98

Calidaterra planta figura 67

Caltha flauo succo, ad icterum 102.
flore refert oculum, ad eius vitia
 134. *scorpionem siliqua, & vi-*
res 185. *solaris est, quia eum re-*
fert 312

Camelus fruticibus vescitur, ad strin-
gentis facultatis est 41. *crispo-*
rum pilorum, ad crispes capillos
 133

Camuari lapides in capite habent,
ad calculos 235. *fecundi, ad ce-*
cunditatem 247

Campestris planta forma 16
Cancannum macrum, ad macilen-
tiam 24, 106

Cancer collo caret, ad strumas
 249. *vigil, ad vigiliam va-*
let 26. *mutat corticem, ad*
mutationem cutis 114. *brachia,*
scorpi referunt, & vires 185. *tu-*
midus, ad tumores 225. *noctur-*
det, ad nyctalopiam 230. *pectus*
refert, ad talem 234

- Canicula ortus, quid prasagit ex similitudine* 18
- Canis noctuagrus, ad nyctalopiam* 24. *loquax, ad loquacitatem* 26. *iracundus, ad iracundiam* 26. *morsu rabiem inducit, dente sanat* 98. *dente ferit, cerebro sanat* 99. *dentatus, ad dentium vitia* 137. *cito parit, ad partus facilitatem* 151. *rabie & podagra laborat, ad easdem* 200. *niger, ad demoniacos* 113. *maculosus ad maculas* 217. *liene magno, ad lienis vitia* 150. *ferino lacte effertur* 40. *in frigidis non habetur, frigid, sicc.* 72. *carminorus, ad quid* 43
- Cannabis lac soluit, contra conceptum* 124
- Cantharides occidunt, ale sanant* 88
- Cantharus lapides in capite habet, ad calculos* 235
- Caphura rubra, vulneraria* 119
- Capillosa planta, ad alopeciam* 22, 129
- Capita animalium referentes plata* 167
- Capnos purpureo flore, atram bilem expurgat* 110
- Capparis in calidis locis, acris* 67. *alibi, dulcis* 38. *in arenosis, ad quid* 67. *discolor, diuersas qualitates* 121. *alba ad pituitam* 116
- Capra dumetis pascitur, ad strigentis facultatis.* 42. *saxifragis ad calculos* 42. *temperati climatis alumna* 73. *calida, humida* 90. *noctuaga, ad nyctalopiam* 24, 229. *esu alarum tadia affert, cornu tollit* 98. *abundat lacte, lac auget* 122. *aurita, ad aurium vitia* 137. *cito parit, ad partus facilitatem* 151. *pinguescit, ad impinguandum* 205. *febre, & comitiali morbo laborat* 210. *maculosa, ad maculas* 217. *montana valentior* 78. *duplici corde, ad cordis vitia* 140. *fecunda, ad fecunditatem* 247. *caret felle, ad fellis vitia* 249. *villosa, ad villos* 134. *cum Luna consensum habet* 312. *menstruosa, citi menstrua.* 126
- Carduelis loquax, ad colon* 235
- Carduus purpureo flore, auget esu bilem atram* 107. *lactinosus, ad lac* 122. *papposo flore, ad capillos* 129. *lac cogit, ad fecunditatem* 124. *nervosus, intendit nervos* 129. *mas, & femina, ad quid* 145. *sed benedictus spinosus, ad quid* 23, 181
- Carni coloris flores Veneris sunt* 306
- Carnosa planta, carnem auget* 22, 127
- Caro quid in plantis* 127
- Cartilaginosa planta, ad cartilaginem* 129
- Carum umbellifera, sicca* 60
- Cassia*

- Cassia rubra*, nigraque sanguinem ab atra bile expurgat 22. tracheam refert, ad eius vitia 22. rosa odorem refert, & vires 90. cornu caprae refert, & vires 168. agre peregrinatur 37. feruidi loci incola 67. calida 69. & fistulosa, Arabia gignit 35. solaris est 315
- Cassuta flaua* est, flauā bilem expurgat 101. super arbores uiuens refert pediculos, & vires 193. extenuat subiectas, ad extenuandum 211. extrahens succum, ad virtutes extrahendas 40, 161
- Castanea peregrina arbor* 35. non concoquitur, & coctionem accelerat 97. echinis echinos refert, & vires 161. ad capillos 133. nucamentis vermes refert, & eius vires 159
- Castor testes in lumbis habet*, ad Venerem 144. nocte videt, ad nyctalopiam 230. capitarum, ad capitis vitia 134
- Catus noctu videt*, ad nyctalopiam 230. cito parit, ad partus facilitatem 151, 164. fecunda, ad fecunditatem 247. carninora, ad quid 43. siluestris efficacior 87. maculosa, ad maculas 218. cum Luna consensum habet, lunaris 310
- Caucalis umbellifera*, sicca 60. alba pituitam expurgat 116. pedem galli refert, & vires 190
- Caudas scorpionum referentes plantae*, ad eius morsum 184. & animalium 186
- Cauli loci planta forma* 80
- Caule cauo planta ad quid* 51
- Cedrelates crustoso corio*, crocodilum, & vires refert 166
- Cedria viscosa*, ad vulnera 223
- Cedrus mas sterilis* 28. non sobolescit radicibus 25, 244. minatur sterilitatem 29, 238. femina fructificat 28. squaroso cono, refert serpentes, & vires 165. longana, ad longam vitam 198. non generat vermes, contra eos 208. musco obducitur, ad impetiginem 205. manas resinā, ad saniem 215. nascitur super saxa, ad calculos 259. perpetui folia, ad quid 190
- Celastrus sub septemtrione nascitur* 34. perpetui folia 190
- Centaureum*, flore rubro, sanguine purgat 22. cit menstrua 125.
- Martium* est 306. magni misti colores, & virtutes 29. agre peregrinatur 37. rubrum, vulnerarium 111. minoris genus flore flauo, ad bilem, & icterum 101, 102. senescens albescit. 99
- Centrum lignorum ad continendos partus valet* 254
- Cephalus lapides in capite habet*, ad calculos 235
- Cephiliones nervosi*, ad nervos 129
- Cerasus denso cortice*, inferi in cortice poscit 21. peregrina arbor 35.

- aluum soluit, sicca sistit* 96. *atri coloris fructus hilarem faciem facit* 112. *vinosi coloris, ad ebrietatem* 218. *rubra, sanguinem purgat* 118. *vulneraria* 119. *breni vinit, ad vitæ breuitatem* 204. *mutat corticem, ad cutis mutationem* 214. *resudat gummi, ad gummi* 215. *ad calculos valet* 215. *alb. i. humida* 112
Ceratia perpetui folia 190
Ceratodes bonis cornu, & vires refert 169
Cerebro quæ subueniant 25. *lunaria* 29
Cerinthæ folio lacteis guttis maculoso, ad lac 122
Cernuus fuscus esu atram bilem auget 109. *medicamine, contra melancholiam.* 111. *effertur puniceo colore* 104. *fruticibus vescitur, adstringentis facultatis est* 42. *menstruosus, cui menstrua* 125. *ingeniosus, ad ingenium* 25. *amatur ab attagenis, ad coitum* 26. *caret febre, ad febrim* 23. *venenis pascitur, ad venena* 23, 210. *magno corde, ad cordis vitia* 147. *longæuius, ad longam vitam* 202. *mutat pilos, ad cutis mutationem* 214. *cito parit, ad partus facilitatē* 151. *in Lybano monte pascitur* 35. *raro in Africa* 7. *siluestris siccior* 90. *cauda eius venenosa* 98
Cestrus piscis lapides in capite habet, ad calculos 235
Chalcedonius lapis purpurei coloris, contra demones 103. *Satur-nius est* 307
Chalces venenata, sui remediū est 89
Chamadrys anguloso caule, ad vulnera 222. *purpureo rubro flore, Martia est* 307
Chamaleo, squamoso echino, ad scabiem 24. *& serpentes* 165. *spinosus, ad vulnera* 23. *& venena* 181. *folia picarum colorem referunt, & vires* 164. *viscum in radicibus habet, ad vulnera* 25. *vermes refert, eos necat* 159. *saxifraga ad calculos* 259. *mutat colorem foliorum, ad soli mutationem, viperam refert, & vires* 99, & 193. *maculosa, ad maculas* 216. *sub feruida zona nascitur, solaris* 315
Chameleon glaber, ad nuditatem 132. *oculatus, ad oculorum vitia* 135. *magno pulmone, ad eius vitia* 148. *sanguinem in oculis habet, ad sanguinem oculorum* 219
Chamepitys flauo succo, ad icterum 102
Chameripes prolifica, ad prolem 25
Chamefice lactuosa, ad albugines 219
Chamalea flauo flore, bilem purgat 101. *album genus, pituita* 116. *serosa, purgat serum* 123. *hieme auget, ad pituitam* 266
Charadriion anis flaua, ad icterum 102. *ad glaucomata* 103
Chelidonium siliqua bouum cornua refert,

- refert, & vires 170. flore croceo, ad icterum 102. minus folio pingui in humidis 33. colore flauo, calidum 105. tumidis radiculis, ad tumores 225
- Cholerica* planta cholerae augent 22
- Chondrilla* vere nascitur, ad serpentes 264. aestate viget, ad alui fluores 264
- Chrysanthemon* flore aureo, ad icterum 102. solem refert, solare 28
- Chrysocome* flauis coloris, calida 105. villosa, ad ellychnia, & flatum 242
- Chrysogonos* aureo flore, solaris 104
- Chrysolachanum* flauo flore, ad flauos capillos 131
- Chrysolithus* lapis aureus solaris 304
- Chrysomela* aureo colore, solaris ibi
- Cicada* loquax, ad colon 235
- Cicer* sphacelum patitur, ad sphacelum 4, 308. non generat vermes, contra eos 24, 108. flauus ad icterum 102. calidus 105. purpureo flore, atram bilem expurgat 110. cutem hilarē facit 112. manducatum lactescit, lac auget 123. rufum, citi menstrua 125. testes ostendit, ad Venerem 141. flore papilionis refert, ad fecunditatem 165. arietinum caput arietis refert, & vires 167. columbinum, columba caput refert, & vires 167. scabies inheret radicibus, ad scabiem 205. essetibus tribulus gignitur 34. tumidum, ad tumores 225
- Cicercula* flaua, ad icterum 102. purpureo flore, ad atram bilem 110
- Cichorium* aestate floret, ad canis morsus 265. semper, ad omnes 267
- Ciconia* carniuora, ad quid 43
- Cicuta* horribilis aspectu, necat 25, 257. frigidi loci incola, necat 71. pallido flore, necat 107. sub frigida zona nascitur, lunaris 315
- Cinara* vetustate fit spinosa 75. aestate nascitur, ad Venerem 263
- Cinnamomum* Arabia gignit 35. non peregrinatur 35. calidis locis nascitur, calidum est, sic. 67, 69. cauo caule, citi urinam 151. sub fernida zona, solare 315
- Circius* axis claudicat, ad podagras 211
- Cistus* flore rubro, sanguinem suppressit 22. vulneraria est 119. glutinosa, glutinat vulnera 224. flammis coloris flos, ad inflam. 226.
- Cirinus* color ex quibus 105
- Citrus* lignosa, in lignum inferi possit 21. fructu cor refert, ad eius vitia 22, 146. pinguis, ad impinguandū, 205. superfoetando, leporem refert, & vires 24, 193. Media gignit 35. cortice flauo, flauam bilem expurgat 101. & icterum 102. non generat vermes, contra vermes 208
- Clamosa* animalia, ad vocem 226
- Clematis* aestate nascitur, ad alui fluores 264

- Cleodemus ex terra, & aqua plan-*
tas nasci dixit 34
Clitumni aqua candida armenta
facit 99
Clymenum, anguloso caule, ad vul-
nera 222
Cnicum lactuosum, lac cogit 123
contra venenum 125
Cœliacus morbus abit in lienteria,
& diarrhœam 215
Cœlum contra surgentes planta, ad
tempestates 315
Cœruleus color niger est 109. *Sa-*
turnius 307
Cochlea ex putredine, ad vita bre-
uitatem 204
Coitum quæroborent 25
Colchicum canis testiculos, & vires
refert 183
Coli effigiem ostendit quercus ex-
crefcentia, ad Venerem 250
Collum plantæ forma 16, 82
Collum animalium referentes plan-
ta 181
Collo, quæ prosunt 42
Colocasia in Ægyptus gignit 35
Colocynthis flore flauo, flauâ bilem
expurgat 101. *calida, sicc.* 105
Color mistus, mistos humores trahit
22, 110. varius Mercurialis
308. rufus marina planta 53.
in diuersis plantæ partibus, va-
rius 95. *non simplex* 95. *cognitu*
difficilis, quia non stabilis 96.
mutatur alimēti mutatione 99
Columba amphibium animal aquæ
& terra 63. *temperati climatis* 73.
sanguinem circa oculos habet,
ad oculorum sanguin. 219. *cri-*
stata, ad tubercula 226. *exca-*
catis oculis, renascuntur, adocu-
lorum cicatrices 233. *multi se-*
minis, auget semen 243. *felle ca-*
ret, ad fellis vitia 249. *laxo in-*
testino, ad colon 250. *digerit la-*
pides, ad calculos 259
Colutea vescicas refert, ad vescica vi-
tia 154
Coma in arboribus, quæ 124
Cometa ex similitudine quid por-
tendant. 17
Conceptum animalium referentes
planta 192
Conchæ ex putredine nascuntur 35.
Pelusia optima 55. *peccen re-*
ferunt ac Venerem 143
Conyza aquatica folio amplo 47.
effæta 48. *flauo flore, flauam bi-*
lem purgat 102. *calida* 105. *cri-*
nes flauos facit 126. *solaris est*
304. vere nascitur, ad comitia-
les, 263. ad serpentes 264. *viget*
æstate, ad pulices 263
Consolida maior glutinosa, vulne-
raria 24. *regalis galli calcar, &*
vires refert 190
Consopientia, ex quibus qualitati-
bis 13
Conuallium plantæ forma 16
Cordi quibus subueniatur 25. *quæ*
correferunt 12, 146. *solaria* 29.
magni cordis animalia 147
Coracinus piscis squamosus, ad
serpentes 165. *lapides in capite*
habet,

- habet, ad calculos* 235. *sine pu-*
pillis, ad visum 228
Corallium rubrum, Martium est
306, 314. cohibet sanguinem
120
Cori flava, calida & sicca 105
Corianus ossosa, ad ossa 128. *odore*
refert cimices, ad cimices 208
Cornix nigra, nigros capillos facit
132. longaeva, ad vite longitu-
dinem 24, 202. *morbo comi-*
tiali laborat, ad eum 211
Cornua animalium referētes plan-
ta 168
Cornu parvi fructu, siccis gaudet
21. mas & foemina 27. *vinosi*
coloris, tollit ebrietatē 228. *ste-*
rilis ad sterilitatem 145. *bacca*
rubra vulneraria 119
Corona arborea in somnis quid ex
similitudine 20
Corneolus lapis ruber Martius est
306. ad sanguinem 120. *altera*
species carnei coloris, Venerea
307.
Coronopus, cornu serui & vires re-
fert 170. *& pedem* 189
Coruus niger, ad melancholiā 111.
ad ligatos 124. *duro rostro, ad*
dentes 138. *longaeuus, ad vite*
longitudinem 24. *carnivorus*
ad quid 43
Corydalis capnos cristam alanda
refert, & vires 173. *radice cana*
iecoris canitatem refert, ad id
148. altera flava, cit urinam
126
Corylus abundat semine, ad Vene-
rem 241. *nucamentis vermes re-*
fert, ad eos 159
Costus flava, calida 105. *cit urinā*
126. umbellifera pannonis cristā,
& vires refert 147. *crispo folio*
ad crispōs capillos 166
Coryledon maris formam refert, ad
mares generandos 144. *folio ro-*
tundo humoidum 47. *fructu fla-*
vo cit urinam 126
Cotonea flavo colore, ciunt urinam
126. caput referunt, & cor 147.
ad eius vitia 133. *pulchra, ad*
pulchros filios 155. *Solaria sunt*
ex aureo colore 394. *peregrina*
306
Coturnix venenopascitur, ad ve-
nena 41. *testes in lumbis habet,*
ad coitum 243. *multi seminis,*
auget semen 243. *vento concipit,*
ad conceptus 253. *cum Lu-*
na cōsensum habet, ad eius mor-
bos 312
Cratagon e radice sobolescit, ad fœ-
cunditatem 25. *semine abun-*
dat, ad Venerem 241
Creta cupressum gignit 34
Crithamus in marinis saxis nasci-
tur 65. *atri coloris, hilarem cu-*
tem reddit 112. *flore flava, cali-*
da 105. *cit urinam* 126
Crispa, & nodosa montana planta
75. ad crispōs capillos 132
Cristas animalium referētes plan-
ta 171
Crocodilus suos morsus sanat 25.

- ruber, vulnerarius* 129. *crustoso corio, ad venena* 166. *Et squamis* 24. *hebet oculo, ad eius vitia* 211. *extra aquā, acuti visus* 232. *excacatis oculis, renascuntur, ad cicatrices oculorum* 233. *maculosus, ad maculas* 218. *testes in lumbis, ad Venerem* 143. *hieme latet, ad quid* 192
- Crocum flavo flore, esu bilem auget* 141. *medicamine bilem purgat* 100. *ad inflammationes* 226. *vinoso, ad ebrietatem* 228. *cit urinam* 125. *crocomagmā, ad glaucomata* 128. *Ioniū est* 304, 305. *calidum* 105. *silvester in Phlegreais montibus stannū aureo colore tingit* 25. *flavos capillos tingit* 129. *pulcher flos, ad pulchros filios* 25, 255. *Corycus mons gignit* 35. *radice testiculos refert, ad coitum* 142
- Cruciata perforatas radices habet, ad vulnera* 24, 221
- Cucioptera Persia gignit* 35
- Cucumis flavescit, esu bilem flavā gignit* 22. *Et flore bilem, flavam expurgat* 22. *cit urinam* 126. *solaris est* 304. *flore plerumq, infecundo* 81. *caule cauo, ad tracheam* 151. *fructus salinosus, ad salinam* 127. *semen lacte maceratum, dulce fructū gignit* 40. *nascitur aestate, ad refrigerandū hominem* 264. *silvestris caudā scorpionis, Et vires refert* 185. *aestate nascitur ad bilem* 264. *Et ad pulices* 265. *autumno viget ad hydropim* 266
- Cucurbita ingentem fructum producit, aquosum solum, poscit* 21. *flore plerumque infecundo* 81. *albiflora pituitam, gignit* 115. *humida est* 112. *caule nodoso, ad articulos* 141. *brenit putrescit, ad vita brevitatem* 104. *lactuosa, serum purgati* 127. *caput refert, ad eius vitia* 133. *aestate prodit, ad refrigerandum* 265
- Cuminū cornu cerui refert, Et vires* 23. *semine abundat, ad fecunditatem* 242. *umbelliferū, siccū* 60. *non generat vermes, ad vermes* 208. *silvestre flore flavo, flavam bilem purgat* 101. *ad icterum* 102, 152. *calidum* 105. *genus capra cornu refert, Et vires* 169. *genus scorpionis. caudā siliqua refert, Et vires* 45
- Cuniculi non sunt in Ebuso* 37
- Cupressus obtruncata, non regenerat, non poscit inferi* 21. *aspetu tristis* 21. *mas sterilis*, 28, 238. *non sobolescit, minatur sterilitatem* 214. *Creta gignit* 35. *amphibia, calidi Et frigidi calidi* 73. *lignoso cono, silvestris* 86. *longæva arbor, ad longam vitam* 198. *non generat vermes, contra vermes* 208. *squaroso cono Et folio, ad squamas* 119. *ligno flavo, cit urinam* 126. *folio nigro ad nigros capillos* 132. *aspectu*

- aspettu deformis, ad atocia* 257.
perpetuifolia, ad quid 267
Curcuma flauo succo, ad icte-
rum 102
Cyanus flos frigidus & siccus 125.
squaroso calyce, ad squamas 165
Cybele pinus dicata 12
Cyclaminus vini colorē refert, ine-
briat 24. *maculoso folio, lunaris* 115
maculas delet 18. *faciei* 164, 226.
oculorū 218. *folio lienē refert, ad*
eius vitia 148. *radice alba, pur-*
gat pituitam 115. *florē rubro, cit*
menstrua 125. *colossino carneo,*
Veneria 306. *radice refert testu-*
dinē, & vires 162. *tumida, ad tu-*
mores 225. *sine caule, minatur*
sterilitatem 238. *autumno nasci-*
tur, ad lienes 256. *hieme ostendit*
flores, ad pituitam 266
Cymbalaria rubra, vulneraria est
118. pedes galli refert, & vires 100
Cynantrophia qua 212
Cynocephalon canis caput, & vires
refert 23. *cum Luna consensum*
habet 310
Cynocronon scorpionis caudam, &
vires refert 23
Cynoglosson canis linguam, & vires
refert 24
Cynopsis oculum canis refert, & vi-
res 23, 174
Cynosorchis flore muscā refert 23.
papilionēs 13, 161. *canis testes,*
ad generationem 24, 183. *mas-*
marem refert, ad eius generatio-
nem 144
Cynospastos noctū lucet, lunaris 110
Cyperum Cyclades insula ferūt 35.
nascitur in calidis, calida 67. *nar-*
di odorem refert, & vires 90. *gla-*
bro caule, ad glabritiem 135. *glo-*
bulis radicū in nodos scorpionis, &
vires refert 158. *lapillos ostendit,*
ad calculos 234
Cyprinus piscis ex putredine 35
Cybinus ruber, vulnerarius 111
Cytisus lactescit, ad lac 122. *fiore fla-*
uo, cit urinam 126. *siliqua cor-*
nu capra refert, & vires 168

D

Damoniaci qui 112. *que expel-*
lant 113, 114
Damascena prunus peregrina 36
Daphnoides albo flore 22. *pituitam*
purgat 116. *vires* 78. *hieme vi-*
get, ad pituitam 266
Daucum uberi semine, ad conce-
ptum 242. *agrestis vires* 86.
umbella pauonem, refert, & vi-
res 273. *estate viget, ad Vene-*
rem 265. *siccum* 60
Deformes plantae necant 257
Deleteria facultatis insipida 13
Delphinus dentatum animal, ad
dentes 113
Dēs leonis lactuosa herba, ad lac 175
Dentata planta 29. *& animalia, ad*
dentes 137
Dentaria, dentium formam reti-
net, ad dentes 137
Deus per similitudinem rerum vi-
res ostendit 17
Dictamnū albiflora lunaris 18, 305.

- sine semine, sterilitatem minatur* 238. *semen ubi ferat* 240. *pulegii odorem, & formam refert* 90, 92. *odorem salvia, & sissymbrii* 92. *folio leporis aures refert, & vires* 23, 173. *purpureo flore, ad melancholicos* 110. *Saturnia* 307. *vermes refert, ad vermes* 159. *Creta gignit* 35. *pseudodictamnno culin differt* 38. *acuti saporis* 59. *eius vires* 60. *estate viget ad Venerem* 265
Digitata planta, ad digitos 139
Digiti canini digitos referunt, ad eos 139
Diogenes ex terra & aqua omnia gigni dixit. 144
Dionysius lapis vini odorem refert, contra ebrietatem 29
Dioscorides errat 144. *quib. signis qualitates docuerit.* 12
Dipsacus spinosus, spinas extrahit 222. *alosa, ad alarum tadia* 139
Diti sacra cupressus 12
Dorcadès suis locis non discedunt. 37. *fecunda, ad fecunditatem* 247. *vires* 28, 69
Doronicus scorpionem, & vires refert 158
Draco marinus impositus ad suos morsus valet 25, 97. *terrestris ad fortitudinem valet.* 26
Dracunculus formā serpentis refert, & vires 22, 159. *os refert* 23, 26. *fructus inuolucro, ad secundas* 251. *maculis caulis accipitrē, & vires refert* 164. *maculas de-*
let 116, 318. *semine monocerotis cornu, & vires* 170. *lactuosus, ad albugines oculorum* 219. *tumore radicis, ad tumores* 224, 225. *verena nascitur, ad serpentes* 21, 266. *ad tussim* 263. *estate viget, ad aurium tumores* 264. *folio lunari, Lunaris* 313. *altera species eadem refert, ad idem* 163. *minor testiculos refert, ad Venerem* 142
Druida qui 250. *quercu, & visco nil sacratius dicunt* 12
Dryades quæ 250
Dryinos serpens sub quercus radicibus vivit, iisdem tollitur eius no- 262
xa
Dryopteris glabro caule, ad glabritiem 136. *super plantas vivens, pediculos refert, & vires* 193. *semen ubi ferat* 239. *aliquibus partibus deficit, quib. obsit* 248
Dulcis sapor qui 12

E.

Ebenus non peregrinatur 35. *nigra ad cutis nigritiem* 218
Ebrietati quæ prosint 26, 29
Ebulus flore candido circum luteo, bilem, & pituitam purgat 121. *nodosus ad claviculos* 141. *estate nascitur, ad bilem* 264
Ebur India mittit 35
Echiū semine serpentis caput refert, & vires 23, 29, 167. *linguā hircinam folio refert, & vires* 178. *vere nascitur, ad serpentes* 264
Eclipsis

- Eclipsis similitudine quid significet* 27
- Efferi aspectus animal Septentrionis* 71
- Elaphoboscon umbelliferum siccum* 60. *pauonem refert*, & vires 173. *oculum cerui*, & vires 174. *verena nascitur, ad serpentes* 264
- Eleoselinum in aquis effectum* 48
- Elephas fruticibus vescitur, astringentis facultatis* 42. *ad quid* 63. *ingeniosus, ingenio prodest* 15, 172. *cerastem horret, ad quid* 26. *splendido colore efferatur* 105. *fuscus contra atram bilem* 111. *capitatum, ad capitatis vitia* 134. *dentatus, ad dentium* 138. *cordatum, ad cordis* 147. *magno iecore, ad iecoris* 148. *caret felle, ad fellis vitia* 249. *longeans, ad vitam longā* 102. *ebriosus inebriat* 126. *quibus conferat* 16, 19. *silvestris calidior* 87. *alui fluore tentatur, ad eundem* 210
- Elleborus niger in Oetamonte* 37. *albus, pituitam purgat* 22. *fistuloso caule, ad fistulas* 221
- Emollientia ex quibus* 13
- Empedocles calida in frigidis locis nasci dixit* 50
- Empetrū salis gustus* 66. *flore flavo, bilem purgat*, 207. *sine semine minatur sterilitatem* 238
- Ephemerum tumet, ad tumores* 224
- Epithymum extenuat subiectas plantas, extenuat* 222. *flore purpureo, atram bilem purgat* 22. *capillosum, ad capillos* 100. *estate nascitur, ad morsus canis* 265. *autumno viget, ad atram bilem* 266
- Equa menstruoſa, cit menstruum* 125. *citoparit, ad partus facilitatem* 153. *vento concipit, ad conceptionem* 252
- Equanum myrrha odorem refert, & vires* 92
- Equi quid auferentur ex similitudine* 10. *odio habent lupos, ad quid* 26. *vescitur fruticibus, astringentis facultatis* 51. *magno iecore, ad vitia eius* 148. *luxuriosus, ad venerem* 243. *caret felle, ad eius vitia* 149. *calcibus ferit, sanguine sanat* 99. *laborat vesica, ileo, asthma, cardia, & rabie, ad easdem* 211
- Equisetum caudam equi refert, & vires* 24, 187. *rubescit, vulnerrarium est* 111. *neruosum, ad nervos* 128. *cano caule, ad tracheam* 155. & *ad tussim* 151
- Erica squamosa planta, squamas serpentum, & vires refert* 165
- Erigeron spinosa planta* 181
- Erinus humidis radicibus, ad tumores* 215
- Eriphia herba scarabeum habet sonantem, ad vocis sonum* 279
- Erythrodanum flava radice, ad flavos capillos* 131

- Eruca siluestris flans flore, icterum curat* 10. *cu urinam* 126. *calida est* 105. *siliqua scorpionis caudam refert* 185. *& monoce-rotis cornu, & vires* 171. *fecundo semine, ad Venerem* 242. *non generat vermes, contra vermes* 285. *angustifolia* 288. *urbana rotundifolia.* 59
- Eruca animalis combusta nidor, reliquas fugat* 98. *abit in papi- lionem* 45
- Eruum nigrum, ad claritatem vi- sus* 112
- Eryngium spinis ferit, ipsa sanat* 97 *pubem refert, ad Venerem* 143. *anseris pedes refert, & vires* 187. *spinosa, acute operatur* 123. *tumida radice, ad strumas* 225. *vinosi coloris flore, ad ebrieta- tes* 228. *spinosa, ad serpentum- ictus* 23. *nasctur vere, ad ser- pentes* 264
- Erysimum flavum, icterum purgat* 101. *fecundo semine, ad fecun- ditatem* 242
- Escubus carnosus glandes affert, ad carnes* 127
- Eubœa meliora fert, quam Thele- trium* 71
- Euphrasia crispis foliis struthionis pennas refert, & vires* 166. *asta- tena scitur, ad lippitudines* 264
- Euonymos fructu flans, ad flans capillos* 131
- Euphorbiū foliis cerui cornu imi- tatur* 23. *neruosum, ad nervos* 128. *umbelliferum pauonem refert, & vires* 173. *tenuifoliū, tenue in operando* 122
- Euripides omnia ex terra generari dixit* 35
- Excrescentia arborum, ad excres- centias corporis* 24
- Ex insomniis curandi similitudines sumuntur* 20
- Extenuantes herba, ad extenuan- dum* 211
- F
- Faba nigro flore, esu atrā bilē pur- gat* 107. *terribilia somnia mo- uet* 226. *carnoso fructu carnem auget* 127. *caput coli ostendit, ad Venerem* 141. *caule cauo, ad flatus* 111. *anguloso, ad vulnera* 222. *flore papilionem ostendit, ad fecunditatem* 161. *maculoso, ad maculas* 226. *lunaris* 309. *vermiculos patitur, ad vermes* 207. *Ægyptia magna arbore effœta viriutis* 258. *ad que* 51
- Fagus Ioui dicatur* 12. *in Troia na- scitur* 31. *multi seminis, ad fecunditatem* 242. *mutat coricē, ad cutis mutationem* 213. *pin- guis fructus, ad impinguationem* 209
- Ferulacea omnia ceruinum cornu imitantur* 23. *170. umbellifera sicca* 60. *pauonem refert, & vi- res* 173. *ictu linorem inducit, succus tollit* 97. *flans, calida* 105. *nervosa, ad nervos* 119. *acutifo- lia,*

- lia, acute operatur, 223. sudat,
ad sudores 126. vere nascitur,
ad serpentes 264. estate fert cor-
culum, ad Venerem 265
- Ficus radice cuneata in macernis*
feri poscit 21. denso cortice, in
corticem inferi poscit 21. in som-
nis ex similitudine quid indicat
19. urbana calidior 86. fructu
pingui, impinguat 24. facit ar-
bores fecundas appensa, ad foe-
cunditatem 15, 54. fructu fla-
uo, bilem auget 10. lactuosa, lac
auget 124. & sperma 124. se-
roja, purgat serum 123. carnosa,
carnem auget 127. iecur formā
ostendit, ad iecoris vitia 141. tu-
mida, ad tumores 224. fert cen-
chrom 152. & animalia vola-
tilia, ad fecunditatem 25. la-
ctuosa, contra venenum 123.
folio nigro, ad nigros capillos 12
quinque partita, ad digniora vi-
tia 140. cornicis pedem refert,
& vires 18. sphacelum patitur,
ad quid 207. glabrationem, ad
quid 209. scabiē, ad quid 109.
scissionem caudicis, ad quid 12.
vermes, ad quid 107. sobolescit e
radice, ad fecunditatem 241.
ferax, ad idem 241. temperate
zona 73. attritu ignem concipit,
ad inflammationes 216.
aquiso fructu, estate nascitur 65
siluestris mas, urbana hieme
asseruatur, ad rissim 266. foe-
cunda 27. praeuenit germinatio-
- ne 84. *Aegyptia arbor magna,*
sed effoeta virginitas 257
- Filicula super alias plantas viris,*
refert pediculos, & viri 113. e
subiectis plantis vires extrahit 10
semina ubi habeant 210
- Filios pulchros generare qua fa-
ciant* 25
- Filipendula umbellifera, sicca* 60
- Filix mas, & foemina* 238. radici-
bus longis, & latis, tenas refert,
& vires 19. radice crocea, bi-
lem purgat 101. assimilatur
dryopteris, & filicula, & viribus
eorum 95
- Fissianema sustinentes plantae, ad
vulnera* 212
- Fistulosa plantae, ad fistulas* 212
- Flava plantae, ad flavos capillos* 152
- Flos in plantis, menstruum in mu-
lieribus* 11, 237. respondet aculo
in homine 9. bilacis, apricari
gaudet 21. Naturae lingua, &
sedes 29. tristis in umbris 11.
flammea, ad inflammationes
126. ater, ad claram oculorum
aciem 112. & visus 111. albus
palustres pituitam 51. pallidus,
pallidam bilem 100. croceus, vi-
lem, calidus 61. albus croceus,
pituitam, & bilem trahit 11.
sepius proquens, ad eos morbos
sepius promerentes 67. papilo-
nem referens, ad fecunditatem
23. infecundus qui 80
- Fluviatilis plantae forma, & vires* 52
- Faecunditatem qua profus* 25

- Fœmina planta figura* 27. in se ipsa concipit 27. ad conceptus valet 27. natura imbecillis 26. mulierum medicamentis accommodata 25
- Fœniculi folia planta in Ariano lacu, ad qua* 98
- Fœniculum folia cerui cornu refert* & vires 23. umbelliferum, siccum 60. pavonis cristam, & vires refert 173. vermes non generat, ad vermes 108. vere nascitur, ad serpentes 264. silvestris vires 62. croceo colore, calidum 105
- Fœnum gracum flavum, calidum* 105. bouis cornu, & vires refert 169. æstate nascitur, ad lippitudines 264
- Formicarum combustarum nidor alias expellit* 98
- Fragrarubra, vulneraria* 119
- Fragula cortice flavo* 101. flore albo, bilem & pituitam exigit 121.
- Fraxinus semine macilento, ad macilentiam* 24, 206. dictamnifimilis 97. vere nascitur, ad serpentes 25, 263. æstate fert semen, ad coitum 265. montana, & planicie incolæ 76
- Fronde plantarum capilli sunt* 11. silvestres frondosiores 84. duriores 8. angustæ 9. crispæ, calidæ 67
- Fructus plantarum partus* 11. mutantur ex alimento 28. insitione 38. involucris obducti secun-
- das referunt, ad eas* 151
- Fruges carnosæ sunt, & carnem augent* 27
- Frumenta abeunt in alia* 10. flava, bilem augent 100. aristæ locustarum pedes ostendunt, & vires 170. abiciunt corticem, ad mutationem cutis 226. lactescit, ad lac 122. Indicum rhinocerotis cornu, & vires refert, 170. infectoriū rubrum vulnerariū 119
- Facos ostendentes planta, ad fecunditatem* 160
- Fungus ex putrefactione, ad breuitate vita* 204. ex re subiecta vires hauriunt 39. breui colorem mutates, strangulatos ostendunt, strangulant 121. rotundo folio, humidi 47. pallidi, necant 107. tumidi, ad tumores 224, 226. carum semine, ad sterilitatem 247. semen ubi lateat 240. petrei, ad calculos 259. suilli, suum rostrum & vires ostendunt 176

G

- Gagates niger lapis, ad atram bilem* 111. ad demoniacos 113
- Galeactites lapis, lac auget* 122
- Galanga nervoso folio, ad nervos* 129
- Galaxia albos natos facit in genitura* 18
- Galbanum nervoso folio, ad nervos* 128. folio cerui cornu refert, & vires 23. acutifolium, acute operatur 322. umbellæ pavonis cristam,

- cristam, & vires refert* 173
Galega vere nascitur, ad comitia-
les 263
Galenus quib. signis qualitates ve-
netur 12
Galeopsis nigro folio, ad atram bi-
lem 111. *mustela oculum refert,*
& vires 174
Galeus piscis dentatus, ad dentes
130. acuti visus, ad aciem ocu-
lorum 232
Galgulus anis flava, ad icterum 101
Galion lactuosum, ad conceptum 124
vberi semine, ad idem 242
Galla nigra, ad nigros capillos 132
Gallina pinguis, ad impinguandum
206. facile concipit, ad conce-
ptum 253. *temperate zona ani-*
mal 73. *flava, icterum curat* 103.
cerebrum humidum habet, lu-
naris 312. *versicolor, multipli-*
cis qualitatis 121. *pulli lacte alti*
optimi 41
Gallus rostro & calcaribus astringen-
gentis facultatis 87. *flavus ad*
bilem 100. *glaucus, ad glaucoma-*
tata 219. *testes in lumbis habet,*
ad conceptum 143. *luxuriosus ad*
idem 143. *animal masculum, ad*
mares 145. *solem salutat, solare*
311. concoquit lapides, ad calculos
259. sonorus, ad vocem claxam
26. clamorosus, ad vocem 279.
fortis, ad fortitudinem 26. *fecun-*
dus, ad fecunditatem 243. *ingeni-*
osus, ad ingenium 272. *vigil,*
ad vigilantiam 274
Garyophylli neglecti albescunt 85,
99, 120. garyophyllorum odo-
rem & vires referunt 96. *serpen-*
tum linguas ostendunt, & vires
178. carnes coloris, Venerei
sunt 306. *garyophyllata Iouis*
est 305. *sub torrida zona na-*
scuntur, solares 315
Generationis instrumenta demon-
strantes planta, ad coitum 141
Genista flava bilem purgat 105.
calida 105. *urinam cit* 126. *cor-*
nua capre refert, & vires 169.
saxifraga, ad calculos 258
Genitalia planta que 11
Gentiana radix crocea, cit urinam
126. caule cauo, ad urinam 151.
ad fistulas 221. *vere nascitur,*
ad impetiginis 263
Geranium gruis caput refert 167.
& monocerotis cornu & vires
170. muschi capreoli odorem &
vires 25
Generanopodium gruis pedem re-
fert, & vires 190. *saxifraga, ad*
calculos 259
Gingiber acutifolium, acutum in
operando 273
Gingidium umbelliferum, siccum
60
Glabra planta ad glabriorem v-
lent 132
Gladiolus nervosus, ad nervos 129.
anguloso caule, ad vulnera 222.
tumida radice, ad tumores 224.
estate nascitur, ad coitus 265
Glands glandem pestis ostendit, ad

- eandem* 124. *coliglandem* ostendit, ad coitum 141. *hieme nascitur*, ad excalesciendum hominem 166
Glaucia animalia, ad glaucomatiam 219
Glanx lactuosa, ad lac 122
Glires hieme latent 191. *quibus locis sint* 37
Glutinum ostendentes plantae, ad vulnera 223. *& animalia* 224
Glycyrrhiza glutinosa, ad vulnera 23. *temperata zona* planta 73
Gobius piscis squamosus, ad serpentes 65. *saxatilis spinosus* 76. *ad quid* 56
Gradus primus, secundus, & alii, qui 13
Gramen digitatum, ad digitorum vitia 146. *longo aevovinit*, ad vitam longam 200. *caninū radicibus globulos ostendit*, ad calculos 234. *humidum & frigidum* 117
Grus nigra, contra melancholiam 111. *carnivora*, ad quid 43. *aurum animal*, ad auditum 37. *ingeniosum*, ad ingenium 273. *clamosum*, ad clamorem 279
Guaiacum occidentalis India fert 35. *sudat gummi*, ad idem 218
Gummi sudant plantae, ad gummi 215. *& urinam* 126. *clami glutinosum*, ad vulnera 215, 23. *quibus profit* 14

H

Hamatites lapis ruber, vulnera-

- rius* 306
Halimus in arenosis 62. *salsus* 65
Haliphloeus mas 27
Hamadryades quae 250
Harundo mas, & femina 27. *ipsa ferit, ipsa sanat* 97. *flos papposus*, ad alopeciam 129. *nodosa*, ad articulos 140. *cauo caule*, citurina 51. *abundat semine* 244. *pullulat ab radice*, ad conceptus 246. *odorata in Arabia* 37
Haruspicina ars, divinat ex similitudine 10
Hecuba somnium ex similitudine iudicatum 18
Hedera frigidis locis nascitur 72. *fructu rubro*, cit menstrua 15. *nodosa*, ad articulos 141. *folio lienem ostendit*, ad lienis vitia 150. *radiculis polypodii refert*, & vires 162. *pedibus scolopendrii* 190. *perpetuifolia* 191. *super alias plantas nascitur* 190. *vinosi coloris corymbo*, contra ebrietatem 218. *flammei coloris ad inflammationes* 226. *attritu igne concipit*, ad idem 276. *saxa frangit*, ad calculos 259. *aestate & semper viget*, ad aurium dolores 264. *sine semine*, ad sterilitatem 238. *agere peregrinatur* 37. *nigra*, ad nigros capillos 32. *terrestres, crispifolia* 67. *aliquibus partibus deficit*, ad quid 248. *perpetuifolia*, ad quid 268
Hedysaron filiqua cornu capra refert, & virus 169

Hele-

- Helenium pulcher flos*, ad pulchros
filios 23, 255. flore oculum re-
fert, ad eius vitia 135. vinosi co-
loris, contra ebrietatem 226. so-
lem refert, solaris 312
- Heliocryson pulcher flos*, ad pul-
chros filios 254. solem refert, so-
laris 303, 312. flavus cit urinā
126. umbelliferum, pannonis
cristam, & vires refert 173. ve-
re nascitur, ad comitiales 265
- Heliotropion, heliostrophon, helian-
thos*, ad solem vertitur. solare 28,
308, 311. flore albo piscinam
purgat 116. scorpionis caudam
effingit, & vires 24, 185. flo-
re verrucas refert, ad verrucas
226. aestate viget, ad flavam bi-
lem 264. & ad aurium dolores
264. vere nascitur, ad serpen-
tes 264
- Heliotropius lapis sanguineis guttis
resperfus sistit sanguinem* 120.
ostendit solem eclipsatum, sola-
ris est 309, 145
- Helxine lato folio, humida* 88. saxi-
fraga, ad calculum 259. aestate
viget, ad aurium dolores 264
- Hemerocallis pallido flore*, palli-
dam bilem trahit 106. radice
tumida, ad tumores 214. medie
terre alumina 61. vertitur ad
solem, solaris 309
- Hemionitis, sine semine, sterilitatē
minatur* 25, 238
- Hamorrhoidibus medentur tuber-
cularadica* 24, 42
- Herculi populus dicatur* 12
- Herinaceus somniculosus*, ad so-
mnia 26, 274. pugnāt cum
serpente, ad eius morsus 26. fru-
gibus vescitur, astringentis fa-
cultatis 42. pilosus, ad pilos 129.
hieme sine cibo vivit 198. parti-
cularibus locis vivit 37
- Hermes ex superioribus inferiora
dependere ait* 303
- Hermodactylus digitos radicibus
refert*, ad eius vitia 22, 139
- Hermopaa quæ herba* 145
- Hephestites lapis ruber, Martius*
306
- Hesiodus, & Musæus* 270
- Hibiscum glutinosum, ad vulne-
ra* 22
- Hieracium lactuosum, purgat se-
rum* 123. flore oculum refert, ad
eius vitia 134. flore flavo, cit
urinam 151. caule cauo, ad
tracheam 151
- Hypericum resina odorem refert, &
vires* 92. flavo flore, calidū 101,
105. cit urinam 125. tritū san-
guineum succum emittit, ad
sanguinem 99, 119. & ad men-
strua 125. perforato folio, ad
vulnera 221. semine auro, fu-
gat demones 114. & ad nigros
capillos 132. flos capillos refert,
ad capillos 129. glutinosum, ad
vulnera 224. aestate nascitur, ad
tertianas 264. aurea flore So-
lem refert 304
- Hippocampus agnosus, inducit hy-*
Kk 4

- drophiliam* 50. pilosus ad pilos 130
Hippocistus ruber, ad sanguinem 119. nascens super plantas, pediculum refert, & vires 193. extrahit substantias 261. eius vis 158
Hippocrates quibus signis qualitates indicavit 12. somnia interpretatus est 19
Hippoglosson frondem super frondem gerit, ad partus facilitatem 253. & acuta, ad puncturas 234
Hippolapathion folia ampla, in aquis 48
Hippomarantinon flavo flore ad icterum 102
Hippophaes serosa, purgat serum 123
Hippopotamus pilos ad calum surgit, contra fulgura 314
Hipposelinon folia ampla in aquis 48
Hircus cornu ferit, eodem sanat 99. foetent ala, ad alarum foetorem 139. fecundus, ad fecunditatem 243, 220. caro epilepsiam inducit, ipsa sanat 98
Hirculus herba hirci odorem, & vires refert. 25
Hirudo nigra, ad nigros capillos 132
Hirundo, confossis oculis, visum recuperat, ad cicatrices oculorum 24, 232. maculosa, ad maculas 229. rubens circa oculos, ad oculorum sanguinem 219. loquax, valet colo 235. nigra, bilem purgat 109. & melancholiam 120. noctu videt, ad nyctalopiam 230. pedibus carere videtur, ad podagras 249. initio alba 109. humidum cerebrum habet, lunaris 312. acuti visus, ad aciem oculorum 232
Histrice sine cibo hieme vivit, ad quid 198
Hædus pinguescit valde, ad impinguandum 24, 205
Holcus aristis ferit, ipsa sanat 97
Holostium serpentem refert, & vires 159
Homo animalium omnium morbos patitur 22. planta innersa 11
Hordeum ex Melo optimum 55. cauo caule, ad flatum, ad rissim, ad urinam 158. abiicit corticem ad cutis mutationem 213. abis in avenam, typham, & zeam. ad quid 225. silvestre in urbanum 44, 215. hordeolum in oculis refert, & sanat 225
Horminum galli cristam, & vires refert 172
Humida planta figura 10, 14
Humor planta sanguis est 95
Hyæna noctu videt, ad nyctalopiam 229. dentata, ad dentes 137. maculosa, ad maculas 215
Hyacinthus glabro caule, ad glabritiem 132
Hyacinthus lapis flavo colore Selem refert, & vires 29. contra melancholiam
Hydropi, quæ medeantur 41
Hydro-

- Hydropiper rubrum, vulnerarium* 119
Hyophthalmos suillos oculos, & vires refert 23
Hyoſcyamos pallido flore, deleteria facultatis 107. atro, auget atram bilem 22. 107. verenaſcitur, ad tuſſim 65. eſtate viget, ad aurium dolorem 264. canis locis naſcitur 195
Hyofiris ſuillum roſtrum refert & vires 176
Hypear pinguis, ad impinguandũ 205
Hyſſopus parua herba, multa virtutis 158. naſcitur in ſaxis, ad calculos 289. purpureo flore Saturnum refert, & vires 307
- I
- Iaſme albo flore, purgat pituitam* 116. arte ſit folioſa 58
Iaſone lac ſudat, ad lac 122. auget ſperma 123
Iaſpis viridis, frigidus 106. purpureus Saturnum refert, contra damones 113. varius Mercurium refert 308
Iberis naſturtii formam, & vires refert, 92. ſemper floret, ad menſes 266
Ibis peculiari loco naſcitur 32
Icterus anis, ad icterum 102
Icterus lapis, ad icterum 103
Ictericus qua proſint 102
Iecur oſtendentes planta, ad idem 148
- Ilex leporis ſuperſœtationem oſtendit, ad conceptum* 193. longaeva arbor, ad longam vitam 100. è medio folio coccum fert, ad parvum facilitatem 253. perpetua ſolia 190. ſemina fert multi, ad conceptum 242. nigra, ad nigro: capillos 132
Illecebra flore ſauro, ad icterum 102
Imperatoria umbellifera, ſicca 60. contra ſerpentes 173
India occidentalis fert luem & lignum remedium 25
Indocilitati qua conferant 15
Induratio ex quibus 13
Infœcunda planta, ad ſterilitatem 25
Infortuna cali qua ſint 18. in nodis qua faciunt 18
Inſipidus ſapor qui 13
Inſomniis qua proſint 26
Iopœa lachryma ad calculos 24
Ioseph ſomnia per ſimilitudinem explicat 18
Ira qua conferant 26
Irio pinguis, impinguat 205
Iris optima Illyrica 38. pulchra, & ſalutaria 25. ad pulchros filios 356. lupos oſtendit, & vires 23. 176. anguloſo caule, ad vulnera 222. oculorum colores refert, ad oculum 155. filieſtris vere naſcitur, ad lepras 263. hieme viget propituita 266. flore maculoſo, ad maculas 116. vinoſi coloris, ad ebrietatem 228

- Iris lapis Mercurium* refert 308
Isaia siluestris vires 86
Ischemon Galli pedem, & vires refert 189
Ilos alba, purgat pituitam 116
Iudaicus lapis, ad calculos 235
Inglaus peregrina arbor 36. cultu fit melior 89. fluctu inmoluto ad secundas 152. pinguis, impinguat 205. nucamento refert vermes, ad eos 159. longeva, ad longam vitam 199
Iuniba flore flauo, cit urinam 131
Iuncus estate nascitur, ad alui fluores 164. odoratus, nervosus, ad uentos 128. feruidi loci 67. cal. sic. 69. producit Lybanus 35. partibus deficit, obest 247
Iuniperus flauus calidus 105. cedri formam habet, & vires 91. scobs venenata, & contra venena valet 97. perpetua folia 190, 267. leporis superstationes ostendit, & vires 193. longeva arbor, ad longam vitam 199. hieme viget, pro pituita 266. bacca crocea bilem auget 101. sudat, ad sudores 126. muscum gignit, ad impetigines 108 non sobolescit, minatur sterilitatem 238
Iupiter ex colore quid significet. 17

K

Kali vires 65

L

Lacertus pinguis, ad impinguandum 116
 20, 24. crocei coloris, ad icterum 103. & glaucomata 103. viridis glabra, ne nascantur pili 13. dissecctus iterum coalescit 212. acuti visus, ad aciem oculorum, 231. occacatus restituitur visus, ad cicatrices oculorum 24.
Lac generantia quae 13. lactuosa 12. soluit aluum, stringit 41. alium olens 41. ficus lac coagulat, coagulatum soluit 97. cogentes ad conceptum, soluentes ad atocia 123. contra venenum 124. cum lacte pueri ingenium hauriunt 49
Lactoris lac sudat, ad lac 122
Lactuca lac generat 22, 122. am- plo folio 49. siluestris spinosa 75. acutifolia 59. senescens aculea- scit 65. flauo flore, ad icterum 102. alba esu pituitam auget 115. me- dicamine purgat 116. caeruleo flore, ad oculorum aciem 111. rubra, auget sanguinem 17. la- ctuosa sperma auget 123. serosa, serum purgat 123. sine semine, ad sterilitatem 238. siluestris au- reo flore. solem refert, & vires 304. estate nascitur, ad refrige- randum corpus 265
Lacustris planta forma 47
Lagopus pedes leporis refert, & vi- res 24, 188. estate nascitur, ad al- ni fluores 264
Lamia dentata, ad dentes 137
Lamium flore albo, contra pituitam 116

Lampyrus

Lampyrus sterilis, ad sterilitate 242
Lanaria qua lanam refert, & vires
 166

Lapathi radices alium stringunt,
 & laxant 96. radix flava, ad-
 iterum 10. auget bilem 101.
 abundat semine, ad fecundita-
 tem 242. nascitur vere, ad lepras
 263

Lapides in capitibus piscium, ad cal-
 culos 24. in radicibus plantarum
 234. lapidosa semina 234. vo-
 rantia animalia 60. argentei
 coloris, lunares 305. triliacus
 niger, ad demoniacos 13. in
 quercu excrecentes, ad calculos
 250

Laserpitium in Libya exoritur 34.
 odoratum, in locis feruidis nasci-
 tur 67. calidum, & siccum 70.
 flore flauo, ad iterum 102. sol-
 uit lac destrui conceptum 124.
 nervosum, ad nervos 128. um-
 belliferum, ad capillos 129. pa-
 uonis cristam, & vires refert 173.
 pingue est, ad impinguandum
 205. refudat gummi, ad id valet
 215

Lathyrus serosum, purgat serum 123

Laudanum dura fronde astringens
 84. nigrum est, ad nigros capil-
 los 132. glutinosum, ad vulnera
 223. perpetui folium, ad alope-
 cias 268. cisti formam & vires re-
 fert 91. saluosum, ad salinam 126

Lauendula nardi figuram & vires
 refert 91. nervosa, ad nervos 128

Laurus mas sterilis, minatur steri-
 litatem 28, 238. femina fructi-
 fera 28. quid significat in somnis
 per similitudinem 20. sphace-
 lum patitur. ad idem 24. non
 generat vermes, contra eos 06. a-
 gre peregrinatur 57. vires oste-
 dit, contra fulgura vinum defen-
 dit 91. flore albo, cit pituitam
 116. in flore capillos habet, ad
 capillos 129. occupatur a mu-
 sco, ad impetigines 109. contra
 calum eriguitur, contra tempesta-
 tes 2. fructus tuber, ad menstrua
 125. perpetui folia 187. somnia
 vera mouet 226. attritum ignem
 concipit, ad inflammationes 226

Larix longaua, ad vite longitudi-
 nem 199. excrecentiis laborat,
 contra eas 209. refudat sanem,
 ad eandem 215. magna arbor,
 efficit viribus 258. rasura flava,
 ad glaucomata 103

Legumina orbanchestrangulat, ea-
 dem coctilia reddat 97. floribus
 papilionis ostendunt, & muscas
 23

Lens folio nigro terribilia somnia e-
 su mouet 216. atram bilem au-
 get 107. valet ad letales lenticu-
 las 24. palustris vires 49. folio
 quali 47

Lentiscus terebinthi similitudinem
 refert, & vires 91. rubra, vulne-
 raria 119. resinsfera, ad u-
 rinam 126. ossosa, ad ossa
 128. siliqua capra cornu re-

- fert & vires 168. glutinosa ad vulnera 223. acutifolia, acuteporatur 213. perpetuifolia 267
- Leo* in seminis per simil. quid portendit 19. fortis, ad fortitudinem 26. carnivorius, ad quid 43. vis 72. crocei, fusci coloris, ad icterum 103. ad atrabilem 109, 111. igneo colore efferatur 105. dentatus, ad dentes 137. laborat quartana, ad eandem 221. acutivisus ad aciem oculorum 231. solaris 312. *Æthiopia* fert 37
- Leontopetalon leonis* pedes refert, & vires 24, 188
- Leontophonon* nascitur, ubi leo 262
- Leontopodium leonis* pedes refert, & vires 143, 188
- Leopardus* vinosus, ad ebrietatem 226
- Lepades* ex putri materia 35
- Lepus* peculiaribus locis habetur 37. initio albus 117. formosus, ad pulchritudinem 26. 155. maculosus, ad maculas 24. lentiginosus, ad lentigines 218. coagulum cogit 41. ad conceptum 224. fuscus, niger, atrabilis 109. contra melancholiam 111. ad fuscos capillos 133. villosus, ad capillos 129. auritus, ad auditus gravitatem 136. aperta luxuria instrumenta monstrat, ad coitum 143. magni cordis, ad cordis vitia 147. macer, ad demacrandum 206. acutivisus, ad oculorum aciem 231. fecundus, ad fecunditatem 247. facile parit, ad partus facilitatem 254. ingeniosus, ad ingenium 272
- Leucoium* etate canescit 85, 99. rubrum, ad menstrua 125. siliqua cornu boum imitatur, & vires 170. vires 73
- Libanotis* ossifosa, ad ossa 128. nervosa, ad nervos 128. umbellifera, sicca 60
- Lichenes* folio flavo, ad icterum 102. innascitur arboribus, ad lichenes 261. vires 64
- Lienem* magnum habentia animalia, ad lienis vitia 150. sic plantae referentes 22, 148
- Lignum* in planta, os in carne 10. lignosum ossa alit 22. planta tegmina animalium ostendens. 66 quod attritu ignem concipit, ad inflamm. 226
- Ligusticum flavum*, ad flavos capillos 131. umbelliferum panonis cristam, & vires refert 163. siccum 60
- Ligustrum* flore albo, cit pituitam 176
- Lilium squamosa* radice, ad squamas 165, 219. veretrum asini, & vires refert 24, 183. pulchra planta, commoda praestat 23, 256. rubrum, sanguinem purgat 119. Poticum lentiginosum, ad lentigines 216. capillos in flore habet, ad car

- ad capillos* 129. *arte fit folio-*
sum 56. *nascitur vere, ad lepram*
 263. *ad serpentes* 264. *flore in*
superficie albo, intus croceo 99.
miste qualitatis 29. & *virium*
 12
Limex salinosa, ad salinam 127
Linguam animalium effigiantes
plantæ 117
Linum abit in lolium 44. *ad quid*
 216. *pingue solum quarit* 58.
neruosum, ad intensionem ner-
uorum penis 126
Lithargyrum aureum, ad aureos
capillos, argenteum ad nigros
 131
Lithospermon lapidosum, ad calcu-
los 234. *femine siliceo* 24. *vires*
 60
Linidi, virides, purpurei, & cæru-
lei flores, Saturnii sunt 307
Lixivium soluit lac, ad atocia
 124
Loca natalitia consideranda plan-
tarum 31. *saluberrima pro lō-*
genis 200
Locustarum combustarum nidor,
alias fugat 98
Lolium in triticum mutatur 44.
radicibus sobolefcit, ad sobolem
 145. *vires* 73
Lonehitis lienis formam refert, ad
eius vitia 150. *vires* 60
Longæa planta, ad vitam 24. *fic*
 & *animalia* 202. *signa ex plan-*
tis colliguntur 12
Loquax animal ad loquacitatem
- valet* 26. & *colomeditur* 239
Lotus in Euphrate nascitur 5. *ad*
Solis motum monetur, solaris
 28
Lotus arbor in Lotophagorum in-
sula 35. *magna arbor, effectis*
viribus 288. *paruum fructum*
affert 71. *vinoso succo, ad ebie-*
tatem 126. *alium stringit, eadē*
relaxat 96. *flavo ligno, ad fla-*
uos capillos 131
Lotus urbana herba 60
Lucius piscis dissectus iterum coale-
scit, ad vulnera 212
Lues Gallica abit in morbum arti-
cularem 215
Lumbrici neruosi, ad nervos 128.
dissecti iterum coalescunt, ad ner-
uos dissectos 212
Luna inflexionibus circularum ex
similitud. gibbosos reddit 18. *in*
nodis, podagricos 18. *cito muta-*
tur, mobiles facit 18. *ex colore*
quid significet 17. *secundum æ-*
tates qualitates variat 305. *ce-*
rebro dominatur 305
Lunaria Græca lunato folio, Lu-
nam refert, & vires 29. *Lunaris*
herba 310
Lunaris herba albiflora 28. *noctū*
florens 29. *silente non dehiscens*
 29. *valet cerebro* 29
Lupinus sphacelū patitur, ad spha-
celum 24. *flore nigro exhilat*
faciem 112. *fructu flavo ad in-*
terum 102. *calidus* 105. *ca-*
vo caule, citur in urina 131. *ad fi-*

- stulas* 221. *crudus non concoquitur*, coctus coctionem accelerat 93. *testiculos ostendit, ad coitum* 141. *lienem refert, ad lienem* 150. *non generat vermes, contra eos* 208. *ad solem vertitur, solaris* 309. *nascitur vere ad lepras* 263. *siluestris fructus maculis viperarum, & vires refert* 164. *ad maculas* 217. *siliqua scorpionis caudam refert* 185.
- Lupus aphonus, ad taciturnitatem* 26. *particularibus locis habitat* 37. *carniuorus, ad quid* 43, 72. *igneo colore effertur* 105. *niger, fuscus, atrabilaris* 109. *ad demoniacos* 113. *dentatus, ad dentes* 137. *masculinus, ad mares* 141. *magno iecore, ad iecoris vitia* 148. *noctu videt, ad nyctalopiam* 29. *rabie, finanche, & laborat podagra, ad eosdem morbos* 211. *sanctus monet* 275.
- Lupus piscis Tiberinus, fluvialis, & marinus* 50. *lapidem in capite habet, ad calculos* 235. *macer, ad macilentiam* 24, 206.
- Lupulus flore albo, ad pituitam* 115. *aspero caule, phalangiorum aculeas, & vires refert* 81. *vinoso colore, cit ebrietatem* 26. *nascitur vere ad lepras* 263.
- Luscinia vigilans, ad vigilantiam* 26, 274. *noctu loquitur, ad loquendum in somnis* 26.
- Lycantropia morbus qui* 112.
- Lychnis flore rubro, calida* 120. *muris pilos refert, & vires* 156. *astare nascitur, ad biliosos humores* 264. *siluestris accipitris pedem refert, & vires* 190.
- Lycopodon lupi pedes refert, & vires* 188.
- Lyeopsis rubra, vulneraria* 129. *luteis stillis maculosa, ad lac* 122. *lupi oculos refert, & vires* 174.
- Lynx maculosa, ad maculas* 217. *urina coit in lapidem, ad calculos* 255.
- Lysimachia flauo flore, ad flauos capillos* 131. *Solem refert, solaris* 304. *rubra sanguinem purgat* 128.

M

- Macilente planta, macilentiam inducunt* 24, 206. *sic & animalia, ibid.*
- Macri soli planta quæ* 15.
- Maculosa planta, ad faciei maculas* 14. *oculorum* 118. *animalium pelles referunt, & vires* 164.
- Mana lapillos in capite habet, ad calculos* 255.
- Magnes ruber lapis, Martius* 306.
- Malua pinguis soli alumina* 8. *cano caule ad tracheam* 151. *famina ad muliebria* 8. *neruosa, ad neruos* 28. *liene capra ostedit, & vires* 182. *carnei coloris flore, Venerem refert* 10. *helioiopya est* 309. *siluestris vires* 86. *vere nascitur, ad scorpiones* 264. *asparagum, ad aurium dolores* 14.
- Malus*

- Malus in montibus scabra, spinosa, odorata* 75. *vulnerata meliorescit, ad vulnera* 212. *sero germinat, sero feri poscit* 21. *vermes creat, vermes corporibus generat fructus* 157. *verna, aqua calida meliorescit* 89. *silvestres fructus odorati* 85. *difficiles portari iumentis, etsi faciles* 17. *dulces, in somnis per similitudinem quid* 72. *aquosi estate nascuntur, ad humectandum* 266. *insani, ad venena* 265
- Malus medica aurea, solaris* 304
- Mandragora purpureo flore, purgat atram bilem* 22, 110. *pallida, pallidam* 106. *deleterie facultatis* 107. *fructus vinosi coloris, inducit ebrietatem* 24, 276. *insaniam inducit, expellit* 97. *radices foris nigrae, intus albae pituitam, & atram bilem expurgant* 122. *sine caule, minatur sterilitatem* 238. *autumno nascitur, ad atram bilem* 266. *tumida radice, ad tumores* 223
- Margarita argentei coloris lunares* 305
- Marina planta forma* 15
- Marrubium nigrum, ad atram bilem* 107. *flore albo, ad pituitam* 16. *vires* 60. *vere nascitur ad iussim* 265. *ad serpentes* 263. *estate viget, ad aurium dolores* 264
- Mars ex colore quid significet* 17
- Mascula planta figura* 27. *maribus medetur* 26. *mares concipere facit* 145. *conceptus feminarum differunt* 27. *sic & animalia* 14
- Massiche contrariae facultates habet* 121. *alba ad pituitam* 116. *humida* 117. *manat ex arbore, ad saniem* 125
- Median somnium ex similitudine* 19
- Medica siliqua cornu capra refert & vires* 168
- Mediocris soli planta quae* 15
- Medulla planta quae* 11. *ea carentes plantae* 11
- Mel flani coloris, bilem esu auget* 100. *cit urinam* 129. *ad flauos capillos* 131. *ad glaucomata* 103. *calidum* 104. *ex longenis stirpibus ad longam vitam* 201. *pulchrum, ad pulchros filios* 251
- Melanthium silvestre cervi cornu refert, & vires* 23. *acutifolium, acute operatur* 222. *vere nascitur ad serpentes*
- Melilotus estate nascitur, ad aurium dolores* 262
- Melos dentatum animal, ad dentes* 86. *vires* 72
- Melissophyllon citri odorem refert, & vires* 91. *purpureo flore, atram bilem purgat* 110. *vere nascitur, ad atram bilem* 26. *fronde cor refert* 147. *autumno viget, ad atram bilem* 266
- Melopepones estate nascuntur, ad refrigerandum* 262. *Venerem reprimunt, semina excitant* 95. *flani coloris, bilem auget* 100. *& medi-*

- camine purgant* 101. *cano caule ad tracheam* 151. *caput referunt, ad capitis vitia* 134. *carnofi, carnem augent* 127. *aureo flore solares* 304. *cortex maculosus, ad maculas* 217
Mentha in Sifymbrium abit 44.
115. parua ingentis virtutis 158
Venerem excusat, reprimat 75. *odorata, sicca* 67. *flore purpureo, atrabilem purgat* 110. *sine semine, ad sterilitatem* 239. *ubi semen* 240. *dissoluit lac, ad oticam* 124. *non generat vermes, contra eos* 207. *estate viget, ad Venerem* 265. *mentastrum in mentham abit* 44. *ad qua* 51. *atrabilem purgat* 110. *Graciflua calida* 108. *cu urinam* 126. *aureo flore solaris, umbellifera sicca* 90
Menstruum maculat, & maculas abluat 96. *inscit speculum visu, retro expolis* 98. *ex quibus generantur* 13
Mercurius ex colore quid significet 17. *ei punicia dicantur* 12
Mercurialis flaua, bilem purgat 107. *uterum sanat* 104. *femina, ad muliebria* 27. *mas ad marces* 144. *vires* 54
Mergus ad quid 50
Meridiana planta forma 15, 60
Merula nigra melanch. expurgat 110. *maculosa, ad maculas* 217. *loquax, ad colon* 135
Mespilus siluestris odorata 85. *estate nascitur, ad alui fluores* 263. *lapidoso semine ad calculos* 134
Meum nodosum, ad nodos 141
Milium abundat semine, ad fecunditatem 241. *cano caule, cit urinam* 141. *rubro flocco, vulnerarium* 119. *diu seruat, ad longam vitam* 201. *harundineo folio, acutum* 223
Milvus rubro colore efferatur 104. *glauco oculis, ad glaucomata* 103. *acuti visus, ad visum* 231
Minerva olea dicatur 12
Mista virtutis planta 29
Molengiana flore pallido, minatur mortem 107
Moly producit Cyllenes 35
Monoceros odit vinum, contra ebrietatem 276
Montana planta figura 10, 16, 77
Morbi arborum qui 197. *singulariter singularibus nobis* 208. *& animalium* 209
Mores plantarum qui 9
Morsus diaboli herba squamosa, ad squamas 24, 219
Morus in somnis ex similitudine quid 19. *radice cuspidata, in maceris seriposcit* 71. *sero germinat, sero seritur* 21. *Egyptia, agre peregrinatur* 37. *matura aluum soluit, sicca sistit* 96. *tungunt manus matura, eluunt acerba* 96. *obiecta sanguis purgatur* 104. *& esu* 118. *matura nigrescit* 120. *nigra ad nigros capillos* 132. *ad vulnera, ad menses* 22. *at-*

22. attritu ignem concipit, ad inflammationes 226. in ano veluti fructus mori, tollit 225. lactuosa, purgat serum 123. cito putrescit, ad breuitatem vita 204
Moschicapreolus moschi odorem refert, & vires 42, 20
Moschus colore subfuluo, bilem auger 100
Mugil ex Scyatho optimus 55
Mula sterilis, ad sterilitatem 240
Mullus sterilis, ad steril. 241. testibus caret, contra Venerem 249. squamosus, ad venena 163. acuti visus, ad visum 232
Mundi loca, quæ mala, ibi remedia habent 261
Murena Tartesia optima
Murex abiicit corticem, ad cutis mutationem 214
Mus rudis, ad ruditatem 25. niger, contra melancholiā 110, 147. ex putri materia generatur 36. ad sterilitatem 240. dentatus, ad dentes 137. noctu videt, ad nyctalopiam 229. cum Luna consensum habet, lunaris 310
Mus Ponticus optimus 55
Mus araneus morsu occidit, impositus sanat 98
Musa plantis confert ad fructus, ad conceptum 254
Muscas referentes flores, ad fecunditatem 160
Muscus adnascitur arboribus, ad impetigines 261. marinus 55
Mustella peculiari loco vivit 30. nigra, contra melancholiā 147. cum Luna consensum habet, lunaris 310. vires 41. piscis lapides in capite habet, ad calculos 135
Myosota muris aurem refert, & vires 25. 173. nigro flore, ad visum 111
Myrica sine semine, ad sterilitatem 238. squamosa, serpentes, & vires refert. 65. purpureo flore, Saturnia 307
Myrobalani citrini bilem expurgant 101. nigri choleram, albi pituitā, cor referunt, ad cor 247
Myrrha lachrymat, ad lachrymas 24. ad sudores 126. ad sanie ibid. scissa coalescit, ad vulnera 211. glutinosa, ad vulnera 223. crasso folio struthionis refert pennas & vires 166. nunquam putrescit, ad longam vitam 205. odorata infernidis 67. Arabia gignit 37. solaris, ad cor 305. perpetui folia 191
Myrrhis myrrha odorē, & vires refert 92. umbellifera. sicca 60. ad alopeciam 258
Myrtacantha e medio folii folium parit, ad partus facilitatem 244
Myrtus odorata in Ægypto 38. filiostris nigra 82. aqua calida mitescit 89. sine nucleo 84. matura nigrescit 120. femina mulieribus, mas contra 7. ossosa, ad ossa 128. flore capillato, ad capillos 129. nigra, ad nigros ca-
 L l

- pillos 132. vini colorem affert, Nauseabundo quomodo meden-
 contra ebrietatem 24. fructu dum 41
 vinoso inebriat 228 Nepeta pulegii odorem, & vires re-
 fert 93
 Myuli abiiciunt corticem, ad mu-
 tationem cutis 214 Nerita ex putredine nascuntur 35
 N Nerium rubrum, calidum 120
 Nabuchodonosor somnium ex simi-
 litudine interpretatur 18 Nervosa planta, ad nervos 22.
 Napus radice flava, bile auget 100. & intendendos 109. quid in
 siliqua monocerotis cornu, & plantis 128
 vires refert 146. & scorpionis Nicolus varii coloris, Mercuria-
 candam & vires 185. hieme lis 308
 nascitur, ad excalesciendum Nigella semine pulicem refert, ad
 266. vires 90 pulices 265
 Narcissus arte fit foliosus 58. vere Niger color infelix, aciem obtun-
 nascitur ad impetigines & le- dit visus, minatur mortem 107
 pras 263 Noctua capitata, ad vitia capitis
 Nardus montana radicibus corre- 134. oculoſa, oculorum 136.
 fert, ad eius vitia 12, 146. um- noctu videt, ad nyctalopiam 229.
 bellifera paeonias cristam, & vi- vigil, ad vigilantiam 274
 res refert 307. purpureo flore Sa- Nodosa plante ad articulos 140
 turnum 307. Celtica hirci odorem Nuxinglans peregrina 36. fron-
 & vires refert 194. flava, calida de crocea bilem esu auget 100.
 105. urinam mouet, 125. radi- pinguis est, ad impingendum
 ce squarosa serpentem refert, & 24. sic auellana Indica, caput
 vires 165. idem sampharitica refert, ad capitis vitia 133. fru-
 194. non peregrinatur 36. nasci- ctu involuto, ad secundas 15.
 tur in calidis, calid. sic. 70 pinguis, ad pinguedinem 205
 Nasturtium salis gustus 66. sinapi, Nyctalopiae quae auxiliantur 24
 & eruca odorem, & vires refert Nyctegreton nocturna lucet, luna-
 91. albo flore pituitam purgat ris 310
 115. non generat vermes, con- Nymphaeae ad quae 51
 tra eos 208. uberi semine, ad
 conceptum 242. vere nascitur, O
 ad lepras, impetigines 163. esta- Occulte proprietates similitudine
 re viget, ad Venerem 266. caput indicantur 85
 tentat, sedat 97 Ocimastrum scorpionis candam,
 & vires refert 185
 Ocimoides

- Octmoides vipera caput semine, & vires refert* 167
- Ocimum in rignis rotūda folio* 59, 88. *abit in serpillum* 10, 54. & *sisymbrium* 115. *calida aqua rigatum meliorescit* 89. *radix lignosa* 86. *ossibus medetur* 128. *caryophylli odorem, & vires refert* 92. *citri odorem refert, & vires* 92. *multi seminis, ad concepium* 242. *vermes generat, esu pediculos* 207. *albiflorum pituitam auget* 22, 115. *dintius floret, ad menstrua* 267. *autumno viget, ad bilem* 226
- Oculata animalia, ad oculorū vitia* 135. *excacata, renascuntur, ad cicatrices eorum* 231
- Ocnlos referentes planta ad oculorum vitia* 134. *quorum remedia e floribus petenda* 31
- Odores animalium, vel plantarum referentes planta, earundem virium compotes* 194. *locis feruidis nascuntur* 67
- Oenothera vini odorem refert, inebriat* 24, 92, 226
- Oenanthes albiflora, lunaris* 305. *saxifraga ad calculos* 259. *inmidis radicibus, ad tumores* 225
- Olea denso cortice, inter lignum, & corticem inferi poscit* 21. *detonsa meliorescit* 89. *Athenis nascitur* 35. *in somnis excrescentias eis adicere quid significet ex siml.* 16. *temperata zona vivit* 73. *pulchra est, comoda prestat* 256
- fecunda* 21. *stolonibus fructicat, ad fecunditatem* 245. *pinguis, ad impinguandum* 24. *longana, ad longitudinem vite* 24, 198. *caudicis fissione sustinet, ad vulnera* 112, 121. *in Ethiopia resinifera, citi urina* 126. *residat, ad sudores* 126. *lichen laborat* 208. *musco, & clauo, ad eadē* 209. *flos capillosus, ad capillos* 130. *perpetuis folia, ad alopeciam* 267. *atritu ignem concipit, ad inflammationes* 226
- Oleaster Olympica nascitur* 35. *spinosā, ad vulnera, venena* 123. *nodosa* 84. *dintius vivit* 85, 199. *perpetuis folia* 190. *ad alopecias* 268. *præcūrit germinatione* 84
- Oleosa arbores ad impinguandum* 24
- Oleander, vide ænothera, & Nerium*
- Olor amphibium animal* 63
- Olothuria ex puri materia* 35
- Olyra qualitas* 18. *in temperata zona nascitur* 73
- Onyx lapis carnei coloris, Venereus refert* 307
- Onager montanus* 78. *siluestris robustior asino* 86, 87. *aliquibus locis vivit* 37. *eius urina calculum gignit, ad calculos* 235
- Ononis flosa, calida* 101. *citri urinam* 116
- Onosma sine semine, minatur sterilitatem* 238

- Onitis purpureo flore atram bilem purgat* 119
Opalus varii coloris, Mercuriū refert 308. *variārum virtutū* 120
Ophioglosson serpentis linguam refert, & vires 178. *estate nascitur, ad lippitudines* 264
Ophioscorodon serpentis pellem refert, & vires 163
Ophiusa serpentis pellē, & vires 163
Ophites lapis colore serpentis pellem & vires refert 29
Opoponax exsudat, ad sudores 126. *umbelliferum, ad capillos* 129
Orchides testes referunt, ad coitum 22, 141. *purpureo flore, contra demoniacos* 113. *maculas lyntei referunt, & vires* 164. *estate nascuntur, ad alui fluores* 264
Oreoselinon in saxis nascitur, ad calculos 159
Oriens, & Occidens in calo ex similitudine quid indicat 18
Origanum flore purpureo, contra melancholiam 120. *parva, sed magna viribus* 158. *squamosa spica, ad squamas* 219. *serpentū squamas refert, & vires, 165. non generat vermes, contra eos* 208. *silvestre acerbioris saporis* 85. *estate nascitur, ad lippitudines* 264. *ad biliosos humores* 264. *ad aurium dolores* 264. *& ad pulices* 265
Orneoglosson avis linguam, & vires ostendit 178
Orobanche canis veretrum ostendit 183. *partibus deficit, eisdem nostris minatur* 243
Oryza lactescit, lac auget, & sperma 125
Os leonis inuenescens rubet, senescens albescit 99
Os, & rostrum referentes planta qua 174
Ossa in plantis qua 127. *in siluestribus multa, urbanis pauca* 84
Ossifraga laxo intestino, ad colon valet 149
Ostrea ex putri materia gignuntur 35. *lignosi fructuum coni & referunt vires* 166
Osyridis genus flore flavo, ad icterum 102
Oui vitellum glaucum, ad glaucomata 103. *luxuriosorum animalium, ad coitum* 143. *sudat, ad sudores* 126
Ouis astringentibus pabulis vititur, adstringit 42. *abundat lacte, auget lac* 122. *abundat menstruo, cit menstrua* 128. *maculosa, ad maculas* 217. *glauco oculos habet, ad glaucomata* 219. *alba, ad albugines* 219. *noctū videt, ad nyctalopiam* 229. *sine liene, ad lienem* 150. *flava fit potu* 39. *comitiali morbo laborat, ad comitiales* 211. *montane vires* 78
Oxalis rubro fructu, ad vulnera 119
Oxyacantha rubro fructu ad vulnera 129. *ferit aculeis, extrahit aculeos* 97
Oxylapa

- Oxylapathum* nascitur vere, ad le-
pras 264
Oxys flore albo, expurgat pitui-
tari 116
- P
- Paonia* fœmina, ad muliebria 28.
rubra, ad sanguinem 119. ad
menstrua 125. lucet nocte, lu-
naris 310
Paliurus spinis serpentum dentes
refert, & vires 24, 181, 198.
perpetui folia 141
Pallidus color humidũ arguit 106
Palma agre peregrinatur 36. falsis
rigata, mitior 89. cerebro vul-
nerata perit 209. in somnis pro
similitudine quid indicet 20.
Babylonia gignit 35. distinctum
genus habet 27. longæva, ad lon-
gã vitã 24, 198. præstat ut ar-
bores fœcundentur, ad fœcundi-
tatem 25, 253. pulchra, ad pul-
chros filios 25, 255. mas sine fœ-
mina pō gignit 27. coitus qualis
28. vinoso fructu inebriat 226.
non sobolescit, ad sterilitatem
244. perpetui folia 191, 268
Palma Christi herba, testiculos ca-
nis refert, & vires 183. flore pur-
pureo purgat melancholiã 110
Palumbo confossis oculis renascun-
tur, ad cicatrices oculorum 24,
233. oculos sanguinosos habet, ad
sangu. in oculis 219. infœcun-
dus, ad sterilitatē 245. loquax,
ad colon 235
Palustris planta forma 50
- Panax* umbelliferum serpentũ cri-
stam refert, & vires 173. sic-
cum 60. *Heracium* umbellife-
rum panonis cristam, & vires
refert 173. flore flauo calidum,
105. cit. urinaria 126. sudat, ad
sudorem 126. æstate nascitur,
ad rabidos morsus 265
Pancratium radice capitata, ad
capitis vitia 137
Panthera in Asia 37. carniora
43. maculosa, ad maculas 217.
magno corde, ad cordis vitia
147
Panthera lapis varius, *Mercuria-*
lis 308
Papaver nigrum, esu melancholiã
auget 72, 107. uberi semine, ad
fœcunditatem 241. oculum re-
fert, ad oculum 135. cerato-
des bonis cornu, & vires refert
170. siluestris flammæo flore, ad
inflammationes 226. spumæum,
spumam comitialium refert, ad
eos 234. vere nascitur, ad ser-
penes 264. nigrum æstate, ad
alui fluxores 264
Papilionem ostendentes flores, ad
fœcunditatem 160
Pappos flores, ad alopeciam 129
Papyrus fert Nilus 35. vires 51
Paraly si qua proficiant 43
Parelia quid significant e colore 17
Parietes herba facile, ad parus fa-
cilitatem 254. sic animalia 154
Paris herba flore purpureo, contra
demoniacos 113

- Parthenium album* flore croceopituitam, & bilem pellit 27, 121
- Passer luxuriosa*, ad Venerem 243. vescitur lapidibus, ad calculos 260. lentiginosus, ad maculas 218. caret felle, ad fel 249
- Pastinaca pastinaca piscis caudam* refert, & vires 14, 182. umbellifera sicca 60. uberi semine, ad fecunditatem 242. rubra, cit menstrua 125. aestate viget, ad Venerem 165. flava icterum sanat 102. hieme viget, ad excalefaciendum 266
- Pastinaca piscis* supponitur ad suos icthus 15. facile parit, ad partus facilitatem 254. magno iecore, ad iecoris vitia 148. caret testibus, contraria Veneri 249
- Pauoniger*, ad melancholiam 110. oculos habet in cauda, ad oculos 136. longum, ad longam vitam 203. maculosus, ad maculas 218
- Pecten* ex putri materia nascitur 35. pecten femina refert, ad coitum 143
- Pecten referentes* planta, ad coitum 143
- Pecten Veneris spinosa*, ad vulnera 222
- Pecus* ubi pinguescit sylphio 41. temperata zona animal 42. odit vinum, contra ebrietatem 216. caret liene, ad lienis vitia 110. ex potu colorem acquirit 9. suffusione patitur, ad suffusiones 209. glaucos oculos habet, ad glaucomata 209
- Peplis lactuosa*, serum purgat 123
- Peplus lactuosa* serum purgat ibid.
- Pepo magno fructu*, in humidis serri poscit 21. flores infecundos habet 80. caule cano, cit urinam 151. brevis vite, ad breuiem vitam 204
- Perdices* ex alimento allium olent 41. in temperata zona viuunt 73. luxuriosa, ad coitum 143. 253. macilenta, ad macilentiam 206. oculis sanguineis, ad sanguinem oculorum 219. cito concipiunt, ad conceptum 253. flaua, ad icterum 102. ingeniosa, ad ingenium 271. inuito alba 147
- Perforata planta*, ad vulnera 221
- Periclymenos alopa*, ad alarum tedia 139. autumnus viget, ad lienos 226
- Perpetuifolia planta*, & animalia hieme sine cibo durant 190. ad alopeciam 268
- Persea peregrina* planta 35. in Perside venenosa, in Aegypto vesca 38. cor refert, ad cor 146
- Persicaria maculosa*, ad maculas 24. refert panthera, & vires 164. maculis Lunam refert 315
- Persicus* cito floret, cito inferi poscit 21. gummi plorat, ad calculos 215. & gummi 34. vinosi coloris, contra ebrietatem 228. aestate prodit, ad humectandum 265
- Pes columbinus* columba pedem refert, & vires 167
- Peda*

- Pedes animalium effigiantes plan-*
ta 187
- Petroelinum Macedonia fert* 35
- Pencedanum cervi cornu refert,*
& vires 23. *umbellifera, panno-*
nis cristata refert, & vires 175.
- sicca* 160. *nervosum, ad nervos*
128. flava calida 105. *estate*
floret, ad aurium dolores 264.
capillaceo folio, acute opera-
tur 222
- Phalangiorum morsibus, qua va-*
lent 23. *in Creta insula* 37
- Phalangium herba in collibus na-*
scitur 82
- Pharaonis somnium ex similitudi-*
ne interpretatum 19
- Phaseli siliquis capra cornu rese-*
runt, & vires 169. *folio leporis*
auriculare, & vires 173. *ver-*
mes generant, & in corpore
207. lactuosi, lac augment 103.
somnia terribilia movent 226
- Phasiani crocei bilem augment* 101
- Phylodryas ex quercu, & ilicemi-*
sta, utriusque vires retinet 91
- Phleum aquaticum* 52
- Phoenix estate nascitur, ad alui*
fluores 264
- Phylliraea olea formam, & vires re-*
tinet 91. *rubra, ad menstrua* 125
perpetuifolia 191, 267
- Phyllitis linguam cervinam refert,*
& vires 23. 177. *vires* 64. *ubi*
semen 238
- Phyllon foemina, ad foeminas gene-*
randas 28. *mas ad masculos* 144
- Phyteuma hominis caput refert, ad*
amores 167
- Phocapellis pilos aduersus calucri-*
git, contra tonitrua 324
- Phucus marinus* 55
- Phu cauo caule, cit urinam* 151.
ad tracheam 151. *nardi odo-*
re, & vires refert 92. *flavo flore,*
ad urinam 126. *vere nascitur,*
ad usum 263. *vires* 86
- Picea detruncata non renascitur,*
non inseri potest 21. *longana,*
ad vitam longam 198. *pin-*
guis, impinguat 204. *scissu-*
ram candidis sustinet, ad vul-
nera 212. *resinam gignit, ad*
saniem 215. *squaroso flore, ad*
squamas 219. *acutifolia, acu-*
te operatur 223. *non sobolescit,*
ad sterilitatem 244. *vermes non*
generat, ad vermes 151, 165.
perpetuifolia 190
- Picris semper floret, ad menstrua*
267
- Picus Martius cristatus, ad tu-*
more 226. *niger, contra melan-*
choliā 110. *liene caret, minuit*
lienes 150
- Pilosella leporis pellem refert, & vi-*
res 165. *muris aurem, & vires*
refert 173
- Pilula quercus vere nascitur, ad*
quid 250
- Pimpinella cucumeris odorem re-*
fert, & vires 92. *altera species*
hirci odorem refert, & vires 193
rubra, vulneraria 119

- Pincerna somnium interpretatū ex similitudine* 18
- Pinguis sapor qui 12. soli planta forma 15. arbor vel animalia ad impinguandum* 204, 205
- Pinna ex putri materia* 35
- Pinus ex similitudine in somnis quid significet* 20. *de truncato ramo non renascitur, non inferi potest* 71. *sub septentrione nascitur* 23. *squarosos conos affert, ad squamas* 23. *pinguis, ad impinguandum* 20, 204. *longaeva, ad longam vitam* 198. *non fructificat, ad sterilitatem* 25. *umbroso loco pulchra* 73. *nuclei, dentes referunt* 137. *conus correfert, ad idem* 246. *flore vermes representat, ad vermes* 159, 165. *perpetua folia* 190, 267. *musco obducitur, ad lichenes* 109. *caudicis fissuram sustinet, ad vulnera* 212. *squamoso flore, ad squamas* 219. *pulchra ad pulchros filios* 255. *pinastris, pix laricis, abietis formam, & vires refert* 91. *resina flava, ad glaucomata* 103. *temperate zone* 25. *pinei nuclei lactuosi, lac augent* 123. *glutinosa, ad vulnera* 224. *pinastris squaroso flore, ad squamas* 219. *vita longiori* 85
- Piper egre peregrinatur* 37. *semine intus nigro, sub fernida zona* 69. *parua arbor magna virtutis* 258. *Arabia gignit* 38. *solvit lac, contra conceptum* 124
- Piperastrum rhinocerotis cornu refert, & vires* 120
- Pirola rubra, vulneraria* 119
- Piscis, quibus prosit* 50. *saxatilis spinosus* 76. *brenis vita, ad brevitatem vita* 204. *squamosus ad squamas* 224. *caret pedibus, ad podagram* 240. *caret collo, ad strumas* 249
- Pistacea peregrina arbor* 36. *crusta crocodilum refert, & vires* 167. *pinguis, impinguat* 204. *silvestris lignosior* 85. *lactuosa, lac auget* 123
- Pistoris somnium ex similitudine interpretatum* 18
- Pisum floribus papilionibus refert, ad fecunditatem* 160
- Pituitam esu augent albi flore plante* 27
- Plante lacustris forma* 4, 45. *vires* 48. *palustris* 4, 50. *vires* 52. *fluviatilis, vires* 52. *marina, vires* 15, 53. *salis aquae* 15, 55. *pinguis soli* 56. *macri* 15, 59. *mediocri* 61. *annosi* 15, 61. *sub torrida zona* 67. *Septentrione* 71. *temperata zona* 72. *montana* 74. *campestris* 79. *collina* 81. *cani loci* 80. *silvestris* 15, 82. *urbana* 15, 87. *amphibia terra, & lacus* 62. *lapidum, & aqua* 63. *maris, & terra* 64. *maris & montium* 66. *frigidi, & calidi* 73. *lactuosa, ad lac valent* 122. *sperma, serum, conceptum, & atocia,*

123. sanguinosa, ad menstrua,
glauca ad urinam 123. sic la-
chrymosa, salinosa, carnosae 126.
ossosae 127. nervosae 128. capillose
129. nigrae flavae, ad nigros & fla-
uos capillos 131. crispae glabrae 132.
qua caput hominis ostendunt, ad
eius vitia 133. sic quae oculos 134.
aures 136. dentes 137. alas, digi-
tos 139. testes 141. mares, femi-
nas 144. cor 145. pulmonem ie-
cur 148. lienem, renes 149. ute-
rum 151. vesicam 154. Quae a-
nimalia demonstrant, scorpione
157. serpentes 158. papiliones
160. varia animalia 161. ma-
culas 162. pelles 164. squamas
165. cristas 166. capita 167. cor-
nua 168. crustas 71. aures 73.
oculos 174. rostrum 174. linguas
177. dentes 179. collum 189.
testes 182. penes 182. caudas 184.
pedes 187. conceptus 192. super-
fecundationes 192. actiones 193. o-
dores 195. perpetui folia 190. suis
morbis mederi posse ostendunt, ad
longevitatem 197. pinguedi-
nem 94. macilentiam 206.
sphacelum 207. vermes 207.
clavos 209. extenuationes 211.
vulnera 211. mutationem
cutis 213. gummi 215. ma-
culas 216. squamas 219. fistulas
221. tumores 224. inflammari-
ones 276. ebrietates 227. nyctalo-
piam 229. obscuritates 131. ob-
scurationes 232. calculos 234. &

colum 235. ad sterilitatem 237.
144. fecunditatem 241, 245.
252. ad conceptus 253. ad partus
254. ad pulchros filios 255. ad
frangendos calculos 258. ad extra-
hendae essentias 260. ebrietates
277. amores 285, 287. hilarita-
tem 289. somnia 276

Planta homo in universus 11. eisdem
membris quibus homo 10. sensa-
ta est 11. perfectior imperfectiori
animali praefertur 12. in somnis
quid significet, ex similitudine
19. sua forma cultum poscit 20.
colore, & motu demonstrat fide-
ra 28, 300. integra considerata,
tempus generationis, fructificati-
onis, & omnium 29. vires ex ali-
mento 40. altera in altera abit
44. bifera, trifera, ad fecundi-
tatem 241

Plantago in aquis nascenti amplo
folio 46. aquatica 50. carnosae,
carnem arguet 117. squarose flo-
re, ad squamas 119. vere nascitur
imperigini 262. aestate viget, ad
lippiitudines 264

Platanus longeva, ad longam vitam
200. caudicis fissuram sustinet,
ad vulnera 212. magna, pauca
virtutis 258. mas sterilis, femina
fructifera 27

Plinius plantas ex imbribus gigni
dixit 35. & hominum mores her-
bis moveri 269

Polemoniae vires 78

Polii vires 78. flore flavo, cali-

- dum* 105
Populus infœcunda, minatur sterilitatē 25, 239. *alba* amplo folio 46. *adolescens* rotundo, *senescens*, anguloso 59. *musco* infestatur, ad lichenes 208. *gummi* gignit, ad calculos 215. *in nigram* abit 215. *nigra*, æstate viget, ad pulices 265. *vere germinat*, comitialib. 203
Polygonus rubra sanguinē sistit 22, 119. *flore puniceo*, ad ignes sacros 226. *alba* humida est 117. *æstate nascitur*, ad alui fluores 264. & *aurium dolores* 264
Polypodium caret radicibus, offendit 248. *extenuat arbores*, exhibit substantias 265. *polypum* refert, & vires 73, 161
Polypus moschi odorem refert, & vires 194. *luxuriosus*, ad coitum 243. *caret sanguine*, sistit sanguinem 248
Polytrichum capillosum, ad capillos 22, 129. *frangit lapides*, ad calculos 251
Porcellia aureo flore Solem profert 304
Porphyrius ex terrea mistura animalia gigni dicit 35
Porrum canle cano, ad tracheam 151. *cit. urinam* 151. *fecundis radicibus*, ad fecunditatē 245. *semine nigro*, somnia terribilia mouet 26. *carnosum*, carnē augeat 127. *penis formam refert*, ad Venerem 143. *vermes non generat*, contra vermes 208. *albo flo-*
re esu pituitam gignit 116. *semine atram bilem* 107. *æstate nascitur*, ad aurium dolores 264. *ad Venerem* 265. & *ad canis rabidi morsus* 265
Portulaca saluosa, cit saluam 126. *æstate nascitur* ad lippitudines 264
Potentilla aureo flore Solem refert 304. *rubra vulneraria* 119
Poterion nervosum, ad nervos 22, 118
Præsius lapis viridis, Saturnum refert 307
Præcox cito floret, cito seriposcit 21
Prunus gummosa, ad gummi vales 24. *felix*, quia fecunda 241. *sebolescit*, ad fecunditatem 245. *æstate fructificat*, ad refrigerandum 265
Pseudoacorum serpentes refert, & vires 178
Pseudocostus sub calida Zona 29
Pseudo dittanonius ignavi saporis 60
Psitacus ingeniosa anis, ad ingenium 27, 71
Psyllium pulices refert, expellit 23, 161. *canis caput refert*, & vires 167. *æstate prodiit*, ad morsus canis 205
Psarmice vires 78
Puella ex alimento venenata effeta est 47
Pulchra planta commoda prestat 356. *ad pulchros filios* 255
Pulegii

- Pulegii vires* 42. *mustela aures* refert, & vires 174. flore purpureo, atram bilem purgat 110. *ve-*reprodit, ad serpentes 163. *esta-*te crescit, ad canis morsum 265. *autumno* viget ad morbos attrahibiles 266
- Pulicaria semine pulicem* refert, & vires 22
- Pulli ex similitudine in somniis* quid significant 20
- Pulmo marinus glaber*, ad glabritiem 133
- Pulmonaria pulmonem* refert, ad eius vitia 147. *adheret arboribus* ut muscus, ad lichenes 209
- Punica flos sanguineus*, ad sanguinem 12, 118. *optima in Ægypto* 37. *temperata Zona* 73. *stercore dulcescit* 80. *urbana*, *fineligno* 89. *nuclei dentes* referunt, ad eius vitia 137. *scissuram caudicis sustinet*, ad vulnera 214. *non generat vermes*, contra eos 208. *sobolescit*, ad fecunditatem 245. *vinosa*, ad ebrietatem 128. *hianti cortice cutem elephantis* refert, & vires 166. *frō-*de flana, cit urinam 126. *felix*, quia fecunda 241
- Pycnocomon anguloso caule*, ad vulnera 222. *esū somnia terribilia* mouet 226
- Pyra in lapidosis, lapidosa* 39. *quali folio* 46. *qualitas* 56. *silue-*stria odoratiore 84. *nodiflora* 84. *dorsuarius portatu graxia*
- inuisa*, sed *visa leuia* 97. *cordis* formam referunt, ad eius vitia 146. *scissionem caudicis susti-*net, ad vulnera 212. *gummosa*, ad calculos 215. *obducitur mu-*sco, ad lichenē 209. *felix*, quia fecunda 141. *sobolescit*, ad fecunditatem 245. *estate* crescit, ad lippitudines 264. *siluestria*, ad alui finores 264. *matura cro-*cea, bilem augent 100. *vinoso* succo, ad ebrietatem 226
- Pyrethrum acutifolium*, acute operatur 222. *flauum calidum* 105. *flore albo pituitam* exigit 116
- Pythagoras stellas cali flores* dixit, flore terra stellas 303

Q

- Qualitates manifesta* 10. *ratio falsa* 13. *occulta quæ* 14. *è primis* manantes falso 16
- Quercus excreſcentia*, ad excreſcentias 183, 209. *pilula in-*flammat, ad inflammationes 226. *excre. lienem ostendit*, ad lienis vitia 234. *excr. tauri caput* imitatur, ad fecunditatem animalium 183. *excr. penem* refer. ad fecunditatem 183. *lapides etiam*, ad calculos 234. *radicibus dryinum serpentem* ostēdit, ad eius morsum 21, 159. *multifera*, ad fecunditatem 25. 150. *longæua*, ad longam vitam. 208. *abicit corticem*, ad cutis

mutationem 213. mas, & femi-
nas 27. refert filiculam, & vires
91. cortice rubro, vulneraria
119. fert muscum, ad impetigi-
nes 208. carbo eius excandescens
ruber, carbunculos 226

R

Radix plantae respondet pedibus 10.
respondet ventriculo 31. re-
spondet cordi 31. causa vitae 31.
longa recta, album solum poscit
20. brevis obliqua, breue solum.
20. fibrillis fulta, tenue solum,
cuspidata, lapidosum 21. capita-
ta, ad caput 133. caua, ad iecoris
cauitates 148

Radix China nodosa, ad articulos
141

Rana aliquibus locis venenata 40.
vixit 43. alba, pituitam auget
125. croceabilem 100. expu-
trificatione 36. vita brevis, ad
vitae breuitatem 204. noctu lo-
quax, in somnis loqui facit 206.
glabra, ad glabritiem 133. tu-
met, ad tumores 226. sterilis, ad
sterilitatem 240. sanguine ca-
ret, ad sanguinem 248. collo ca-
ret, ad strumas 248. noctu vi-
det, ad nyctalopiam 230. acute
videt, ad visum 232. somniculo-
sa, ad somnum 270. aquosa, cō-
tra ebrietatem 274. oculos ru-
bros, ad oculos 219. iecur ma-
gnum, ad iecoris vitia 148. ocu-
lata, ad oculos 136. magno pul-
mone, ad pulmonis vitia 147

Rana morsus herba vires 50
Ranunculus ad quae 12. flore flauo,
calidus 105. folio maculoso, ad
maculas 226. locustam refert &
vires 162

Radicula ubi semen habeat 240.

Rapa mutatur in brassicam 44, 215.

non generat vermes, contra eos
208. tumet, ad tumores 225. ro-
tunda femina, longa mas 27. ca-
pitis formam refert, ad eius vitia
185. flaua, bilem auget 100. hie-
me nascitur, ad excalescien-
dum 226.

Raphanus non generat vermes, con-
tra eos 208. formam penis refert,
ad venerem 143.

Resinifera corticē abiiciūt, ad vul-
nera 24. glutinosa, ad vulnera
24. flaua, calida 150.

Rhabarbarum sanguineum flauū,
sanguinem a flaua bile purgat
22, 101, 118, 121. icterum cu-
rat 102. ad capillos flauos 135.

Rhamnus spinosa, vulneraria 23.
contra demones cur 114. igna-
ria conficit, ad inflammationes
226. vere germinat, ad impeti-
gines 263.

Rhombus piscis caret splene, ad splenē
240. aculeatus caret liene, ad e-
ius vitia 150.

Rhus nigra, ad nigros capillos 132.

Ricinus croceus, bilem purgat 101.
albus pituitam 126. semen ma-
culis vipera maculas refert, &
vires 217. folio quinque partito,

ad

- ad digitos* 140. *semine ricinum*
refert, & *vires* 161. *ad solem*
vertitur, *solaris* 18. *nas citur au-*
tumno, *ad hydropim* 266. *asta-*
re viget, *ad lienes* 264
Robus ab it in filiginem 42
Rosa pulchra salutaris 25, 31. *ad*
pulchritudinem 31. & *pulchros*
filios 256. *rubra* 29. *sanguinem*
purgat 22. 118. *calida* 31. *ver-*
ficolor, *multiplicis facultatis* 31.
ungue albo, *frigida* 31. *in medio*
crocea, *calida* 31. *nas citur in sic-*
cis, *secca* 31. *rubra*, & *crocea*,
expurgat sanguinem à bili 32. *cit*
urinam 32. *ad icterum* 32. *ru-*
bra, *igni sacro*, & *inflammatio-*
nibus 31. *vulneraria* 32. *refert o-*
culū, *ad eius vitia* 32. & *ungues*
oculorū 34. *spinosa*, *ferit*, *extra-*
hit 32. *alabastro verrucas refert*,
delet eas 32. *in medio capilloso*,
ad alopeciam 31. *superius pur-*
gat, *inferius stringit* 97. *vinosi*
coloris, *contra ebrietatem* 228.
Moschatula alba intus crocea
99. *calida*, *humida* 120. *flāmea*,
ad inflammationes 226. *Mo-*
schicapreoli odorem & *vires re-*
fert 25, 194. *rubore Martem re-*
fert 306. *carnei coloris Venerea*
306. *estate viget*, *ad morsus canis*
265. *artefit foliosa* 88. *iuuenis*
rubra 99. *senescens albescit* 85.
99. *versicolor*, *mistas habet vir-*
tutes 121. *hilaris aspectus*, *apri-*
carigaudet 21. *spinosa odoratior*
76. *montana* 77. *alba*, & *rubra*,
ad effluxus albos, & *rubeos* 38
Rosmarinus perpetuis folia 190. *ca-*
chrias umbella, *flaua*, *ad icterū*
102. *acutifolia*, *in operando acu-*
ta 222. *semper floret*, *ad mēstrua*
267
Rubea auget sanguinem esui. *me-*
dicamentū purgat 117. *vulnera-*
ria 118. *calida est* 120. *stipti-*
ca 120. *quibus conueniat* 120.
menstrua mouet 125. *Martem*
refert 306
Rubeta aphona, *saciturnitatem in-*
ducit 26. *vires* 72. *lien veneno-*
sum officulo liberat 98. *Venerem*
cit, & *reprimat* 98. *flaua icterū*
curat 105. *lactūosa venenata*
124. *glabra*, *ad glabritiem* 133.
sterilis, *ad sterilitatem* 240
Rubia autumno viget, *pro lienosis*
266
Rubrica vulneraria 118. *fabrilis*
118. *sanguinea Martia* 309
Rumex ossifera, *ad ossa valet* 128. *a-*
grestis estate nascitur, *ad canis*
morsus 265
Ruscus flauo flore, *cit urinam* 126.
osse duro, *ad calculos* 234
Ruta vires 77. *flaua*, *calida est*
105. *nigra fronde*, *contra demo-*
nes 114. *cur* 115. *flauo flo-*
re, *cit urinas* 326. *parua herba*,
vigentibus viribus 158. *aureo*
flore Solem refert 304

8

Sabina non sobolescit, minatur sterilitatem 25, 238, 244. mas sterilis 28. disperdit conceptum 28. cupressi formam, & vires tenet, 91, 244. squarosa planta, ad squamas 219. flauo folio, ad icterum 102

Saccharum arundine crocea bilem esu auget 100. non putrescit, ad longam vitam 11 201

Sagapenum nodosum, ad articulos valet 140. nervosum, ad nervos 128. umbelliferum, ad alopeciam 129. acutum in operando, acutifolium 222

Salamandra luxuriosa, ad luxuriam 144. abiicit corticem, ad cutis mutationem 214. maculosa, ad maculas 218. morsum imposita sanat 98. squamosa planta, ad squamas 219. sterilis ad sterilitatem 240. lactuosa, contra venena 124. glabra, ad glabritiem 135

Salix sine semine, minatur sterilitatem 25, 239. ubi semen habeat 240. partibus deficit, minatur partibus nostris 248. aestate viget, ad lippitudines 264

Salinosa planta, salinam augent 126

Salmon Aquitanus optimus 55

Salsapariglia nodosa, ad articulos 140. vires 65

Salsus sapor qui 12. non alit 54. planta sine semine 14. forma 14.

53. vires 65. si vim inducit est, sub lingua tollit 95. non putrescit, contra putrefactionem 02. salios fructus gignit 39. ad atacia 124

Salvia nigra, contra melancholiam 120. longana, ad longam vitam 202. sphacelum patitur, ad sphacelum 208

Sambucus flore albo, auget pituitam 12, 126. nodosus, ad articulos valet 140. albus circumluteo flore, bilem, & pituitam excrebit 121. umbella, panonis cristam, & vires refert 173. aestate nascitur, ad biliosos humores 264. pulices 265. & aurium dolores 264. tumet, ad tumores 224

Sanguisuga nigra, ad nigros capillos 135. glabra, ad glabritiem 135

Sanicula muris auricula refert, & vires 174

Sanies arborum, ad saniem 215

Santalum rose odorem retinet, & vires 92. vinosi coloris, ad ebrietatem 228

Sapphirus melancholia prodest 28. caruleus Saturni est 307

Saponaria manibus agitata spumam comitialium refert, contra eos 234

Sapor vini, & lactis qui 13. male in gradibus distributus 13. ex sole variatur, aliquando contrarius vires 13

Satureia nigra, contra melancholiam,

- liam* 120. *thymi odorem refert*,
et vires 90. *non generat vermes*,
contra vermes 208. *sicci loci vires*
60. fecunda, ad fecunditatem 142.
logana, ad longam vitam 20. *estate*
apparet, ad comitalem 266
Saturnus ex colore quid significet
 17
Satyrium erythronium testiculos re-
fert, ad coitum 142. *in collibus*
 82. *serapias idem* 142
Saxifraga valent ad frangendos
calculos 24, 258. *species*
 259
Scabiosa, scabro capitulo, ad scabi-
em 24, 259. *oculum refert, ad*
oculum 135. *squamas serpent-*
tum ostendit, et vires 165. *vere*
germinat, impetigini 262
Scincus abiicit corticem, ad cutis
mutationem 214. *maculosus,*
ad maculas 218. *squamosus, ad*
squamas 219. *luxuriosus, ad coi-*
tum 144. *pinguis ad impinguan-*
dum 205
Scolopendria marina terrestrem re-
fert, et vires 162
Scolymus estate floret, ad coitum 25,
 166. *squamoso echino, ad scabi-*
em 219. *alosa planta, ad alarum*
radia 138
Scordii vires 60. *anguloso canle,*
ad vulnera 222. *superfoetando*
leporem imitatur 193. *allii odo-*
rem refert, et vires 92. *estate*
nascitur, ad canis morsus 265
Scorpii moribus quaprofit 23. im-
positus suis moribus medetur 97.
inimica locusta 25. *combusti ni-*
dor alios fugat 98
Scorpius piscis, lapides in capite ha-
bet, ad calculos 235. *acuti visus,*
ad visum 231
Scorpio segetalis herba 184. *cau-*
dam scorpionis refert et vires
 184. *sic et scorpioides* 157
Scrophularia, strumosa radice, ad
strumas 24, 224
Scilla caput imitatur, ad eius vitia
 133. *cur contra demones* 114.
non putrescit. ad longam vitam
 200. *ter floret* 167. *non generat*
vermes, contra vermes 208. *au-*
tumno viget, ad hydropisiam,
et tussim 266. *perpetuis folia*
 267
Sebesten mamillam canis refert, et
vires 181
Securidica in aphacis nascitur 44
Sedum amphibia planta 63. *squa-*
moso capitulo, ad squamas 219,
 165
Semen generantia, ex quib. 1. prin-
cipale, in planta 39. *intus nigrum*
sub calida zona 70. *coctile, et in-*
coctile ex loco 39. *uber, ad fec-*
cunditatem 241. *in sterilib. ubi*
fit 239
Sena flore nigro, ad cutis hilarita-
tem 112. *vesicans refert, ad ve-*
sica vitia 154. *flava, ad iterum*
 102. *capra cornu refert, et vires*
 168. *lunato folio, lunaris* 313. *asta*
te nascitur, ad morsus canis 265

Senecio flauo flore, bilem expurgat
101. *semper floret, ad menstrua*
267

Seris oculum refert, ad oculum 135.
ad Solem vertitur, solaris 28,
309

Serpens in somnis ex similitudine
quid significet 20. *herinaceo ini-*
micus 26. *vulpi amicus* 26. *ex*
putrefactione gignitur 35. *quan-*
do non letalis 41. *hieme sine cibo*
viuit 291. *longeuius ad vitam*
24, 202. *morfu interimit, impo-*
situs sanat 98. *acuti visus, ad vi-*
sum 231. *excecato renascuntur*
oculi, ad eorum cicatrices 233.
collocaret, ad strumas 249. *ner-*
uosus, ad nervos 129

Serpentaria, serpentem refert & vi-
res 169

Serpillam longeuius, ad vita longi-
tudinem 202. *nigrum, contra*
melancholiam 110. *vires* 216.
vere germinat, contra serpentes
264

Serratula folia qualia 47

Sertula Campana capra cornu re-
fert, & vires 169

Sesamoides cornicis pedes, & vires
refert 190

Seseli umbelliferum, siccum 60. *fla-*
uum, calidum 103

Sferracana illo cornu capra refert,
& vires 169

Sicca planta forma 14. *& siccis soli*
59

Signa in unum congruentia accipi-

enda 31. *minima quae ex frondi-*
bis 31

Siligo in Zeam mutatur 44. *hor-*
deum 215. *temperata Zona* 73

Siliqua lignoso fructu 86. *casie si-*
militudinem refert, & vires 9.
capra cornu refert, & vires 69.
perpetui folia 267

Simia nigra, fusca, contra melacho-
liam 111, 275. *somniat, ad so-*
mnia 26. *ingeniosa, ad ingenium*
25, 27, 271. *ebriosa, inebriat*
216

Similitudine Natura loquitur 17.
Egyptii 17

Simplex medicamentum quid 13

Sinapi, siliqua monocerotis cornu
refert 170. *uberi semine, ad fec-*
cunditatem 142. *non generat*
vermes, contra vermes 208. *vere*
germinat, comitialibus, & lepro-
263. flore albicante, ad pituitam
116

Sionis vires 52

Sifer umbelliferum, siccum 10. *ube-*
ri semine, ad fecunditatem 142.
penis formam refert, ad coitum
142. *hieme nascitur, ad excale-*
factionem 266

Sisymbrium mutatur in mentham
44. *folio rotundo* 47. *sine semine,*
minatur sterilitatem 239

Smaragdus viridis bilem purgat
106. *frigidus* 106

Smaris pycis squamosus, serpentis
squamas, & vires refert 165

Smilax aspera spinis serpentis den-
tes, &

- tes, & vires refert 23, 180. mergi collum, & vires 24. hortensis purpureo flore, atrabile purgat 103. salsaparilla radices, & vires refert 91. flore papilionones refert & vires 167
- Smyrniun umbelliferum*, ad alopeciam 129. ficcum 60. panonis umbellam, & vires refert 173. flauum calidum 103. caule cauo, ad: ussim 151. alosum, ad tadia alarum 138. exudat myrrham, ad sudores 126. siluestre acutius 86
- Situs species quot 74
- Solex* colore quid significet 24. quibus imperat 22. solaris herba forma 28. qua sub torrida Zona 315
- Solanum* tristis aspectus 21. album pituitam gignit 116. haliacacabum vesicam refert ad vesica vitia 22, 154. flauum, ictericum sanat 102. somnificum, flauum, cit urinam 126. hortense, astate germinat, ad aurium dolores 264. lato folio 86
- Solidago* rubra, vulneraria 119
- Solsequia* planta 11
- Somnia interpretantur ex similitudine 18. quomodo vera 276. somniculosa, ad somnium 274
- Sonchis* lactuosa, lac generat 22. ad venena 115. species globulosas radices habet, ad tumores 225. niger, hilarem faciem facit 112. atrabilis 107. aspera, scor-
- pionis aculeos, & vires refert 18. senescens crispatur 67. siluestris, spinosa 76
- Sorbus* astate germinat, ad alui fluores 264. foecunda, felix 142
- Spanachia* phalangiorum aculeos, & vires refert 181. humidum, crasso folio 47
- Sparganium* ad quae 52. anguloso caule, ad vulnera 222
- Spartium* autumno viget, ad atrabilem 265
- Sperma* ex quibus generatur 15. ratio falsa ibid.
- Sphacelum* patientes planta, ad idem 207. quibus accidat 24
- Sphondylium* umbelliferum, ficcum 60. crispum, ad crispas capillos 32. album purgat pituitam ibid.
- Spina* in somnis quid significet ex similitudine 20. dentes serpentum refert, & vires 27. qua spinosa 180. siluestris 85. ad vulnera valet 222. in operando acuta 222. lancinat, & tela extrahit 97
- Spina alba* serpentum dextas refert, & vires 23. lactuosa, serum expurgat 174. caule cauo, cit urinam 151
- Spleni* qua medeantur 41. magnum habentia animalia, ad eius vitia 150
- Spumose* herba lunares, comitiali-

- bus profunt* 28
Squamosa planta, ad squamas 219.
serpentum squamas, & vires re-
ferunt 165
Staphys agria estate viget, ad puli-
ces 265
Staphylodendron vesicas refert, ad
vesica vitia 151
Staphylurus penem ostendit, ad Ve-
nerem 151
Stell. rum similitudines ex colore
quid indicent 22. satellitiū quod
17
Stell. o luxuriosus, ad coitum 144.
animal maculosum. ad macu-
las 218. *Venerem concitat,*
reprimi 98. *crocus, bilem tin-*
git 101. *excecatur, visum re-*
cuperat, ad cicatrices oculorum
223. sanguine caret, ad san-
guinem 248. *accipitrem ad se*
trahit 25. *somniculosus, ad so-*
mnia 274
Sisibium nigrum, contra melācho-
liam III. rubrum, vulnerarium
110
Stæchas citrina, calida 104. *cit v-*
rinam 136
Strumis qua medeantur 24
Struthio camelus paruo capite, ad
caput 134. *cito concipit, ad con-*
ceptum 145. *albus, humidus* 17.
concoquit lapides, ad calculum
266
Struthioglosson passeris linguam,
& vires refert 178
Sturnus maculosus, ad maculas
- 218*
Styrax in calidis, calida 69
Suber perpetui folia 151
Succinum glaucum, ad glaucoma-
ta 103. *sudor terra, ad sudores*
126
Sudor plantæ, ad sudores 126
Sulfur glaucum, ad glaucomata
103
Superfætantes plantæ, leporem o-
stendunt 193
Sus carne alba, pituitam auget 115.
abundat lacte, ad lac 122. *pilo-*
sus, ad capillos 129. *dentatus,*
ad dentes 138. *pinguis ad im-*
pinguandum 24. *somniculosus,*
ad somnium 26. *radicibus &*
astringentibus pabulis vititur, a-
stringentis facultatis 42. *fœ-*
cundus, ad fœcunditatem 146.
capitatus, ad capitis vitia 134.
cerebro humido, lunaris 312.
conspetto albo efferatur 104.
amphibium animal terra & a-
qua 6. *obnoxius strumæ, ad*
strumas 211
Sycomorus in Ægypto 30. *ficus,*
& mori similitudinem gerit, &
vires 90. *lactuosa, purgat serum*
123
Syderum vires ex similitudine in-
dicantur 17. *in medio cali quid*
18. in infimis locis quid, in me-
diis longitudinibus 18
Syderitis Heraclia, angulo & canle,
ad vulnera 222. *tertia rubra,*
vulneraria 119
Sylus

Sylva in somnis quid significet ex similitudine 13
Sylvestris planta quæ 14, 27, 76, 86, 93, 199. &c.
Symphytum asini auriculam, & vires refert 173. *petreum rubrum, vulnerarium* 119. *species anguloso caule, ad vulnera* 271

T

Tachamacagumi, ad gummi vallet 215
Taciturnitati conferunt tacita animalia 26
Talpa peculiari loco vivit 37. *collo caret, ad strumas* 248
Tamarindi flavi, ad Eterum valent 102
Tamarix in Hemo nascitur 35. *deficit partibus, obest* 248
Taurus cornu ferit, glutino sanat 98. *rubro colore effertur* 104. *neruosus, ad nervos* 129. *mas, ad mares* 145. *glutinosus, ad vulnera* 224. *paucifer, ad sterilitatem* 245
Taxus Septentrionalis arbor 74. *auram bilem gignit* 107. *perpetui-folia* 185
Teliphonon scorpionis figuram, & vires refert 157, 185
Tempore nobis necessario nascuntur plante 262
Tensoria facultas ex quibus 13
Terebinthus resinifera, cit urinam 126. *capra cornu refert* 168.

sanie manat, ad saniem 215. *vinipara, ad fecunditatem* 52. *Bactrum fert* 35. *perpetui-folia* 185
Terra varietas quæ 56
Terramotus tempore nascens, quid patiatur 13
Testacea peculiaribus locis vivunt 37
Testiculus superior. Venerem incitat, inferior reprimat 97. *vulpis testes refert, & vires* 183. *maculosa fronde, ad maculas* 226. *& oculorum* 218. *tumidus, ad tumores* 224. *est ævi viget, ad Venerem* 203
Testudo aphona, ad taciturnitatem 16. *Venerem incitat, reprimat* 98. *nigra atram bilem esu auget* 107. *luxuriosa, ad Venerem* 144. *pulmone magna, ad pulmonia vicia* 148. *sineliene, ad lienem* 158. *crustata crocodili vires refert, & vires* 166. *pinguis, ad impinguandum* 206. *abiicit coriucem, ad cutis mutationem* 214. *nocturnus videt, ad nyctalopiam* 230. *pettus refert, ad tabem* 234. *paucifera, ad sterilitatem* 245. *hieme sine cibo vivit* 190. *caret collo, ad strumas* 249. *facile concipit, ad conceptum* 253. *tumida, ad tumores* 226. *carnosa, carnem auget* 120. *aquatica, versicolor* 121. *ad quid* 4, 63, 50, 87. *ad maculas* 215.

- glancā, ad glaucomata* 219
Tencrū trifraginis formam, & vi-
res refert 88. *partibus deficit, of-*
ficit 148. *purpureo flore, Satur-*
ni est 307
Thapsia flore flauo, bilem expur-
gat 101. *ad flauos capillos* 133.
flana calida 105. *umbellifera,*
ad capillos 129. *nodosa, ad ar-*
ticulos 141. *estate viget, ad can-*
nis morsus 265. *vere, ad lepras*
263
Theletri plantae deteriores 21
Theliphonon scorpionem refert, &
vires 23
Theophrastus quibus signis qua-
litates plantarum docuerit
12. eius de aquatilibus opinio
50
Thessalia serpentes fert, & ciconiā,
qua eos perdit 262
Thymalea vires 77. *alba expurgat*
pituitam 116. *hieme pituitam*
auget 266
Thlaspi flore flauo, bilem expurgat
101. pedes galli refert, & vi-
res 189. *estate viget, ad biliosos*
humores 264
Thrafi lactei sunt, sperma augent
173. radicibus calculosis, ad
calculos 234. *fecunda radices,*
ad fecunditatem 146. *humida,*
ad tumores 228. *vires*
62
Thrasias Mantinensis ex quo loco
cicutam collegerit 38
- Thutiam Septentrio generat*
34
Thus apud Sabaeos 34. *non pere-*
grinatur 36. *calidi loci incola*
67. rubra vulneraria 128.
resudat, ad sudores 126. *ad la-*
chrymas 24. *croceo colore bo-*
uem refert 305. *nigra planta, a-*
tram bilem purgat 110
Thymum serpilli formam & vires
refert 93. *nigrum atram bi-*
lem expurgat 107. *sine semi-*
ne, minatur sterilitatem 234.
flore purpureo, esu atram bilem
auget 21. *acris saporis* 59. *ficci*
loci, vires 60
Thynnus Mezarensis optimus
82. glaber, ad glabritiem 133.
squamosus, serpentem refert
165
Tilea mas 27. *rubra, sanguinem*
purgat 123. *attritu ignem*
concipit, ad inflammationes 226.
abicit corticem, ad cutis muta-
tionem 214
Tinea piscis glutinosus, ad vulnera
224. lapides in capite habet, ad
calculos 231
Tinea in crucam transit 44
Tithymalus lactuosa, lac generat
22. vires 77. *flana calida*
105. serosa, serum purgat
173. flore flauo, flanam
bilem purgat 101. *estate nasci-*
tur, ad biliosos humores 164. *la-*
ctea sperma auget 173. *ad solem*
verti-

- vertitur, solaris est 409
Tophus asphaltitem trifolium ex se
gignit 34
Topatius purpurei coloris, Satyr-
nus est 307
Torpedo sine liene, ad lienē 150.
collo caret, ad strumas 153. fa-
cile parit, ad partus facilitatem
 254
Tragacanthae refudat humores, ad
sudores 126
Tragium rubrum, vulnerarium
 119. lac sudat, ad lac 122
Tragopogon ad Solem vertitur, so-
laris est 309
Tragorchis hirci testiculos, & vires
refert 183
Tragoceros capra cornu refert, &
vires 23, 168
Tragoriganon purpureo flore, Sa-
turni est 307
Tragos scorpionis caudam refert,
& vires 185
Tribolus in Strimone nascitur 35.
vires 48. caput bouis refert 170.
terrestris vipera dentes refert, &
vires 180. vere nascitur, ad le-
pras 263. aestate viget, ad puli-
ces 265
Trichomanis vires 64. villosa, ad
capillos, 129. perpetuifolia 265.
saxifraga, ad calculos 259
Trifolium asphaltites, bituminis
odorem refert, & vires 91. pra-
tense rubrum, vulnerarium 119.
inhorrescit aduersus calum, cō-
tra tempestates 193, 314. stel-
lionis maculas, & vires refert
 64. vere nascitur, ad serpētes 63
Tripolii vires 60. ter in die colores
 mutat 121
Triorchis buteonis testiculos refert
& vires 183
Triticum in lolium abit 10. silue-
stre in urbanum 42. in typham,
& zeam 16. auenam 44. tem-
perata Zona 73. cauo caule, ad
tracheam 151. vermiculos pati-
tur, ad vermes 207. squamosa
spica, ad squamas 165. suis ari-
stis cochlearū, & locustarū cor-
nua refert, vires 176. neruo-
sum, ad neruos 128. fecunda ra-
dice, ad fecunditatem 246.
Tuba in calo quid significant ex si-
militudine 17
Tubera nigra, atram bilem augent
esu 107. aliquibus partibus de-
ficiunt, officiunt 247. ubi semen
habeant 240. contra calum
 valent 314.
Tuberes peregrinae sunt 36
Turtur rubris oculis, ad sanguino-
sos oculos 229. excacatis o-
culis, renascuntur, ad cicatri-
ces oculorum 233. loquax, ad
 colon 235
Tussilago flore flauo, icterum cu-
rat 102. ungulam equi refert,
& vires 189. aureo flore, solem
refert 394. vere germinat, ad
tussim 263. hieme viget 266
Typha in triticum abit 10. macro-
 solo 58. ad quid 52
 Mm 3

- Vacca* abundat lacte, ad lac 122.
 menstruosa, ad menstrua 125.
 aurita, ad auditus vitia 136
Vbi malum, ibi remedium 96
Vena in plantis, qua 11
Veneri myrtus dicatur, rosa, & philyra 12
Ventriculi remedia, ex plantarum radicibus petenda 31
Veratrum comitum concitat, & compefcit 97. flore purpureo, ad atram bilem 22, 110. nigrum autumno viget, ad atram bilem 266. estate nascitur, ad morsus canis rabiosi 265
Verbascum semina, ad mulsebria 28. ligno saradice, ad ossa 128. taxipellem refert, & vires 165. lupi caudam 66. estate germinat, ad alui fluores 264. flauum calidum 105. valet ad ellychnia, ad inflammationes 226
Verbena flauo flore, icterum sanat 10. flore purpureo, ad demoniacos 113. galli cristam refert, & vires 172. vere nascitur, ad serpentes 264. estate viget, ad tertianam 264. lunaris herba 313
Vermis exsiccat alios expellit 98. sterilis ipso, sterilitatem minatur 241. vermiculosa planta eos generant 207. que non generant, expellunt 208
Vertigo abit in epilepsiam 215
Vescam referentes plantae, ad eius vitia 154
Vespertilio carnivora 43. nigrum animal, ad atram bilem 102. noctu videt, ad nyctalopiam 229
 vigil, ad vigilantiam 274
Vettonica flore purpureo, hilarem cutem facit 112
Vicia flore nigro, atram bilem purgat 107. scorpionis caudam siliqua refert, & vires 185
Vigilia qua conferant 26
Villosa planta ad villos 129. villos animalium referunt 165. animalia, ad idem 129
Vincetoxici vires 78
Vini diuersa genera 39. composita 39. rubram, auget sanguinem, purgat sanguinem 118. seruatur diu, ad longam vitam 200. soluit aluum, & stringit 96. flauum, bilom flauum auget 100. terribilia somnia mouet 226
Vinosa plantae inebriant 226. vino, si coloris, contra ebrietatem valent 226
Viola montana odorata 27, 81. flore purpureo, contra atram bilem 120. varis coloris, tollit ebrietatem 226. superne purgat, inferne stringit 97. senescens albescit 99. purpurea frigida 125
Vipera mutat coriicem, ad cutis mutationem 214. maculosa, ad maculas 218. & oculorum 219. squamosa, ad squamas 220. mersu interimit, imposita sanat 95. colorem mutat ex solo 99. facile parit, ad paritum facilitatem 254
 glauca

- glauca, ad glaucomata* 103
Vires plantarum quomodo reperta
 14. *ex colore* 18. *occulta quæ* 12
appetitoria vis qualis 11
Virga aurea ætate nascitur, ad al-
ni fluores 264. *rubra, vulnera-*
ria 114
Viscum glutinosum, ad vulnera 24
super plantas vinens pediculum
refert, & vires 141. *substantias*
extrahit 312, 260. *partibus de-*
ficat, officit 248
Visus acuti animal, ad aciem ocu-
lorum 231
Vinipara plante, ad fecundita-
tem valent 252
Vitis plante qua 9
Vitis fecunda, ad fecunditatem
 21, 245. *rorationem patitur, ad*
idem 209. *vulnerata coalescit,*
vulneraria 312. *abscit corticē,*
ad mutationem cutis 24, 223.
aureas clauiculas ubi ferat 40.
sero germinat, sero seriposcit 21.
intemperata zona 72. *sphacellū*
patitur, ad idem 107. *inebriat,*
aqua ex puratis soluit 96. *vua*
laxat, acerba constringit *ibid.*
Campania gignit generosas 35.
longana, ad longam vitam 198
Vitis alba, vere gignitur, comitali-
bus 263. *expurgat pituitā* 116
Vitis nigra, nigroscapillos facit 132
Vlmus radice cuspidata, lapides
quarit 21. *excrecentias parit,*
ad excrecentias 31. *ossosa, ad ossa*
 128. *fronde perforata, ad vul-*
- nera* 221. *glutinosa, ad vulnera*
 223. *foliiculi, ad enterocelas*
 252. *scissuram caudicis susti-*
net, ad vulnera 212
Vlula nocturna avis, ad nyctalo-
piam 219
Vmbellifera planta panonis cristā
& vires refert 172. *ad capillos* 129
Vmbriua piscis lapides in capite ha-
bet, ad calculos 235
Vnguis odoratus ex alimento 42.
frondibus albescit, cur 117
Vnio sanguine caret. sistit sanguinē
 248. *ad uniones oculorum* 224
Vpupa nigra avis, atrā bilem pur-
gat 109. *ingeniosa, ad ingenium*
 272
Vranoscopus piscis, ad nyctalopiam
 219. *acuti visus, ad aciem ocu-*
lorum 231
Urbana planta forma 89. *anima-*
lis 90
Vrsus frigidus 72. *villosus, ad capil-*
los 129. *somniculosus, ad somnū*
 26, 275. *iracundus, ad iram* 26.
carnivorus, vires 41. *peculiarib.*
locis habitat 37. *initio albus ex*
imbecillitate 117. *nocturnus, ad*
nyctalopiam 219. *flauus, fuscus*
icterum sanat 103. *ad melan-*
choliā 275. *conspetto albo effe-*
ratur 104. *clamosus, ad clamo-*
rem 279
Vrtica urit, succus frigefacit 96.
nervosa, ad nervos 129. *femina,*
ad muliebres vsus 28. *terre-*
stris marinā refert, & vires 61.

- uberi semine, ad fecunditatem*
 242. *estate, ad Venerem* 265
Una terrestris marinam refert, &
vires 162. *estate producitur, ad*
refrigerandum 167
Vulneribus que valeant 24
Vulpes atra, fusca, atram bilem esu
gignit 109. *villosa, ad capillos*
 129. *serpenti amica* 26. *carni-*
uora, ad quid 43. *aurita, ad vi-*
tia auditus 136. *alopeciam pati-*
tur, ad alopeciam 211. *noctu vi-*
det ad alopeciam 219
Vulpecula piscis, Rhodia optima 55
Vultur iecore magno, ad iecoris vi-
tia 148. *acuti visus, ad oculos*
 231. *concipit vento, ad conce-*
ptus 255

X

Xanthiū nasturtii sapore & vires re-

- fert* 92. *flavo flore, ad capillos* 131
Xiphia testiculo uno Venerem ex-
citatur, alitero reprimit 97. *vere*
ad lepras 263
Xiris anguloso caule, ad vulnera
 222. *rubra, ad idem* 119. *autu-*
umno viget, pro lienosis 266

Z

- Zea mutatur in triticum* 44, 215.
in auenam 44, 215. *mediocri*
terra alitur 61. *temperata zona*
 73. *lactuosa, contra venena* 125
qualitas 88
Zedoaria citri odorem refert, &
vires 91. *corocœa bilem au-*
get 101
Zizipha peregrina arbor 36
Zoopyros ex tritico & zea 10,
 91

F I N I S.